TAYLAN SORGUN

ESİR ŞEHRİN FEDAİLERİ

Bir yanda Vatanseverler, Öte yanda İşbirlikçiler...

Mustafa Kemal'in işgal İstanbul'daki gizli teşkilat fedailerinin gerçek hikâyeleri

DESTEK yayınevi

ESİR ŞEHRİN FEDAİLERİ

Bir yanda Vatanseverler, Öte yanda İşbirlikçiler...

TAYLAN SORGUN

DESTEK
yayınevi

DESTEK YAYINEVİ: 127
ARAŞTIRMA: 53

ESİR ŞEHRİN FEDAİLERİ / TAYLAN SORGUN

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk AKŞUN
Teknik Hazırlık: Beste DOĞAN
Kapak: Derin Aĸ
1. Baskı: Şubat 2011
Yayıncı Sertifika No: 13226
ISBN 978-605-4455-24-9

© Destek Medya Prodüksiyon&Yayınevi
İnönü Cad. 33/4 Gümüşsuyu
Beyoğlu / İstanbul
Tel : (0212) 252 22 42
Fax : (0212) 252 22 43
www.destekyayinlari.com
info@destekyayinlari.com

İnkilap Yayın Sanayi ve Tic. A.Ş
Çobançeşme Mah. Altay Sk. No:8 Yenibosna-Bahçelievler İSTANBUL
Tel: (0 212) 496 11 11

ESİR ŞEHRİN FEDAİLERİ

Bir yanda Vatanseverler, Öte yanda İşbirlikçiler...

TAYLAN SORGUN

DESTEK
yayınevi

Önsöz

Cumhuriyet'in ilanı neden 29 Ekim'dir de bir başka gün değildir?" ve işte tarihin 29 Ekim sırrı şudur...

Altay Paşa, Atatürk'ün Mondros anlaşması sırasındaki çektiği azabı yakından görmüş, hatta yaşamıştı. Öfkesi ve azabı vardı. Büyük öfke ve üzüntüler içindeydi.

"Atatürk hep, mazlum bir millet derdi. Cumhuriyet'in ilanının ardından bir zaman geçmişti. Ben de hep, neden 29 Ekim diye kendi kendime sormuşumdur ve bir gün Çankaya'da Atatürk'e bunu sorduğumda şöyle demişti: Sen benim 30 Ekim 1918 sonrası günlerdeki çektiğim azabı bilirsin. Yanımdaydın. Mondros 30 Ekim'dir, Cumhuriyet 29 Ekim... İşte bu da bir milletin, mazlum bir milletin ahıdır. Sanırım ki o zamanki devletler bunu anlamışlardır."

Cumhuriyet İkinci Meclis tarafından ilan edilmiştir. Hilafet de İkinci Meclis tarafından kaldırılmıştır. O İkinci Meclis'te Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali komutanlarından önde gelenleri de kendi seçim bölgelerinden seçilmiş olarak o mecliste görev almışlardı. Türk Ordusu'nun, milleti de yanına alarak, Atatürk'ün emrinde Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali zamanı Kurucu Güç olmasının bir özelliği de budur.

İşte tarihten, Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'nin günlerinden esintiler... Neler yaşanmamıştır ki... O yaşananları hiç unutmamak gerekmekte. Tarih sahnesinde yaşadıklarımız, yaşananlar şimdi bir başka hatıra olarak durmakta.

Şair'in Nazım'ın dediği gibi:

"Ateşi de, ihaneti de görmüş bir milletiz."

"Yakın tarih belgesel araştırmalarıma bir gazeteci olarak başlamam ve o dönemi yaşayan insanlarla aylarca konuşabilmem benim şansımdır... Onları bulup konuşmam öğüdünü de bana zamanın dünya gazetesinin haberler müdürü iken gazetenin başyazarı Falih Rıfkı Atay vermiştir. Ve demiştirki ileride iyi bir yazar olmak istiyorsan yakın tarihimizi çok iyi bilmen gerekmektedir. Bir destan içinde yaşayanlarla oturup günlerce konuşmak, dinlemek, hayatımın en sevdiğim zamanlarıdır... Şansımdır."

Benim Belgeselim

Gazetecilik mesleğine başladıktan sonra, büyük ustalarımdan Falih Rıfkı Atay'ın öğüdüne uyarak yakın tarih belgesel araştırmalarıma bir gazeteci olarak başlamıştım. İzin günlerim o günleri araştırmakla geçmişti. En çok ilgimi çeken zaman dilimi de Mustafa Kemal Paşa'nın 13 Kasım 1918 günü İstanbul'a gelişi ve 16 Mayıs 1919 günü Samsun'a hareket edişiydi. İstanbul'a gelmiş ve beklemiş miydi? Yoksa o zaman dilimi içinde yaptıkları mı vardı? İşte Mütareke Dönemi ve Bekirağa Bölüğü belgeselim o zamanın şahitlerinin anlattıkları ile ortaya çıkmıştır. Aylar ve geceler... O zamanı anlatan tek belgeseldir.

O Dönemin Belgeseli

Gazeteci olarak yakın tarihe ilgim vardı. Ama bunu daha çok ateşleyen Falih Rıfkı Atay olmuştur. Bedii Faik usta zamanın etkin gazetelerinden Dünya Gazetesi'nin sahibi, Falih Rıfkı Atay da başyazarı idi. Ben de gazetenin haber müdürü idim. Kafamda hep şu soru vardı: Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a geldikten sonra oturup durmuş muydu yoksa başka şeyler mi yapmıştı? İşte o dönemi yaşayanları bularak tek tek konuşmuş ve 30 Ekim 1918, 16 Mayıs 1919 tarihsel sürecini o yaşayanlardan dinlemiştim. Altay Paşa'nın belgeselini yazarken de yine o dönem bütün bilinmeyenleri önüme çıkmıştı. (Bak Taylan Sorgun: Mütareke Dönemi ve Bekirağa Bölüğü. Kum Saati Yayınları.)

Elveda Rumeli

"Elveda Rumeli" sonrasındaki yıllarda Anadolu'ya da veda etmemizi zamanın emperyalizmi istemişti. Birinci Dünya Savaşı sonunda işgalleri ve o işgal zamanındaki katliamları yaşadık. Çilekeş bir millet. Lakin başı dik, inatçı ve vatansever millet; ama işbirlikçilerin ihanetleri de yüreğimizdeki acılar. İşbirlikçi her zaman rezildir.

Siyaset, tarihsel süreçleri bilmek, zamanın dış ve iç siyasetlerine bakarken o süreçlere bağlantılarını da görmek durumundadır. Tarihsel süreçlere bakıldığında kimi siyasetlerde sanki geçmişteki tarihsel süreçlerin devamı da görülmektedir.

Esir İstanbul Fedaileri

Bir Yanda Vatanseverler, Öte yanda İşbirlikçiler...

Mondros Teslimiyeti'nin Esir İstanbul'u. O zamanlar kaç İstanbul vardı? Birinci İstanbul: Sefih (zevk ve eğlence düşkünü) ve mefkûresiz (idealsiz) bir halde Beyoğlu kulüplerinde sefahat içinde eğlenen İstanbul. "Son Saray'ın" prens ve prensesleri, şık kıyafetleri ile İtilaf Devletleri'nin subaylarının eşleri, işgal subayları, onlarla kendi çıkarlarının pazarlıklarını yapan ve artık Türk olduklarını unutmuş menfaatperesler. Zenginlerdi; ama sefihtiler. Gündüzleri ceketlerinin ceplerinde ecnebi gazeteler ile dolaşan öteki sefihler. İkinci İstanbul: Türk mahalleleri... Ateş çemberlerinden geçip gelmiş Türk zabitler, cephelerden dönmüş Mehmetçikler... Onlar işgalin verdiği derin keder ve derin öfke içinde sanki dışarı taşan yürek alevleri ile yaşamaktaydılar.

Çok geçmemişti. 1918 yılının Kasım ayının 13. günü Fransız, İngiliz, Yunan donanmaları ve İtalyan Savaş zırhlıları İstanbul'un Mavi Kubbeli Limanı'nında demirlediler. Tarihin bir büyük tesadüfü, o gün Mustafa Kemal Paşa Adana'dan İstanbul'a gelmişti. İstanbul'un şehir hattı vapuru ile Karaköy'e geçiyordu. İşgal donanmasına mavi, kurt gözleri ile baktı. Kaşlar çatıktı. İşte "Gelmişlerdir; ama geldikleri gibi gideceklerdir!" dedikleri o andır.

Ve çok geçmeden sırtını eniştesi Padişah Vahdettin'e dayamış işbirlikçi Sadrazam Damat Ferit İngilizler'in isteği ile "büyük tevkifatı" başlatmıştı. Bütün vatanseverler Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne kapatıldılar.

İttihat ve Terakki

Damat Ferit'in sadrazamlığı ile birlikte, İttihat ve Terakki'ye karşı kurulmuş olan Hürriyet ve İtilaf Fırkası (Partisi) de artık hükümette idi. Bekledikleri olmuştu. Bunlar bir zaman sonra Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'da başlattığı Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'nin azılı düşmanı da olacaklardı.

İttihat ve Terakki, Birinci Dünya Savaşı başlamadan önce Teşkilat-ı Mahsusa'yı kurdurmuştu. Teşkilat-ı Mahsusa içinde sivil ve asker ünlü isimler vardı. İşgal zamanında İzmir'de ilk kurşunu sıkan şehit Hasan Tahsin bile orada görev yaptı. Damat Ferit'in tutuklatmaları başladığında Mustafa Kemal Paşa'nın da adı geçti; ama Mustafa Kemal Paşa'nın başında zafer taçları vardı. Cesaret edemediler; ama Teşkilat-ı Mahsusa da o niyeti öğrendiğinde ayağa kalkmıştı. "Dokunsunlar da görelim" sözleri yayılıverdi.

Zeynelabidin Hocaefendi sarayda itibarlı idi. İşbirlikçi Sadrazam Damat Ferit'in sadrazamlığa getirilmesinde de önemli rol oynadı. Büyük tevkifatın ardından İtilaf Devletleri'nin sefaretlerinin kapısını çalıyor ve "Sarışın paşayı da tevkif ettirin!" diye tepiniyordu. Hatta öylesine azgındı ki "O paşayı asmak lazım!" sözleri etrafa saçılmaktaydı. Asmak lazım dediği paşa Çanakkale'deki Mustafa Kemal idi. Sonraki zamanda da Mustafa Kemal Paşa Anadolu'da Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ni başlatınca İtilaf Devletleri'ne uşaklık yapmış ve Bozkır Ayaklanması'nı çıkararak Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali ordularını arkadan vurmuştu.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Arap çöllerinde İngiliz orduları ile savaşıyorduk. Ve İngiliz altınları ile beslenen Arap şeyhlerinin askerleri o ordularımızı arkadan vurmuşlardı. Cembiye denilen kıvrık hançerleri ile yaralanıp düşen Mehmetçikleri hançerlediler.[1]

Ve daha önce "Elveda Rumeli" dediğimiz zamanlar vardı. Rumeli Türkleri dağlarda vuruşan Türk zabit ve askerleri ile birlikte emperyalizme karşı vuruştular. Başta Mustafa Kemal Paşa olmak

1-Fahrettin Altay Paşa'nın anlattıkları.

üzere Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'nin bütün komutanları o Rumeli dağlarında vuruşmuşlardı. Enver ve amcası genç Kurmay Halil (Halil Paşa) da o vuruşmalarda destanlar yazmışlardı.

Zaman

"Uzak Asya'dan dört nala gelip Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan bu memleket bizim" diyenler zamanı..."

Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna yaklaşılıyordu. Falih Rıfkı (Atay) Suriye'deki ordumuzda, Cemal Paşa'nın karargahında yedek subaydı. Oradan dönmekteydi. Yolu Pasinlerden geçti ve ordu raporuna da dayanarak "Pasin Kızları" başlıklı yazısında şunları yazdı:

"...Pasinler Ovası'nı hatırlarsınız. Bu ad Osmanlı Tarihi'nin başına bir çadır gölgesi gibi vurur. Pasinler Ovası'nda uzak bir hatıra kadar unutulmuş Türk köyleri vardır. Bir sabah, bu köylerin sularını Ermeni atlıları geçtiler. Pasinler'de genç kızlara bekçilik eden 93 rediflerinden başka erkek, yaşlı anadan gayrı silah yoktu.

Bakınız çeteler ne yaptılar: Pasin erkeklerini boğazladılar ve herkese saldırdılar. Katillerin bıçağı üstünde Pasin ihtiyarlarının kanı çoktan paslandı."

Bir gün, Hamdullah Suphi (Tanrıöver) Bey'in yolu İstanbul Divanyolu'na düşmüştü. Şöyle yazıyordu o günü:

"...Divanyolu İstanbul'un üzerinde asırlarca akmış bir tarih yoludur. Rumeli gazalarına giden orduların muzaffer alayları bu caddeden dönüp İstanbul'a girerdi. Şimdi ise bu yolda İtilaf Devletleri'nin bayraklarının asıldığı işgal subaylarının otomobilleri geçiyor."

Hamdullah Suphi Bey derin bir keder içinde: "Süleymaniye'yi ziyaret etmeye karar verdim. İngiliz polisinin nöbet beklediği Beyazıt'tan geçtim. Süleymaniye'ye vasıl oldum. O gün, o büyük mabet kimsesizdi. Gözlerim cami içinde nakışlara takılıp kaldı. Birden derin bir 'Of!' çektim. Mabet bana cevap verdi, o da benim gibi haykırdı:

Of, Of!"

Bunlar yaşanırken Süleymaniye Camii önünde Yedi Düvel askerleri vardı.

Cephelerde Kaç Bayram

Osmanlı Devleti için 1918 yılının Eylül ve Ekim ayları, savaşın son aylarıydı. 29 Ekim 1914 tarihinde İtilaf Devletleri ile girmiş olduğu savaştan dört yıl sonra, 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Ateşkes Anlaşması Osmanlı Devleti'ne imzalattırılmıştı.

1918 yılının Eylül ayı. Bütün cephelerde savaş sürüyordu. Bir Mehmetçik beşli mavzerinin namlusuna bir fişek daha sürdü. Tetiğe dokunurken yanında tetiğe henüz dokunmuş Mehmetçiğe dedi ki:

"De bakalım şu cephelerde haberimiz olmadan kaç bayram geçti?"

"Sayısını unuttum."

Genç bir teğmen cephelere koşarken henüz doğan oğlunun şimdi kaç yaşında olduğunu düşünüyordu. "Belki de yürümeye başlamıştır" diye geçirdi içinden.

Enver Paşa'nın amcası Halil Paşa orduları kardeş ve can Azerbaycan'ın Bakü şehrine girmişti. Şehrin mahallelerinde gördüler ki Ermeniler katlettikleri Türkler'den, Azerbaycan can kardeşlerimizden, ceset kaleleri kurmuşlar.

Miralay Basri Bey, cephelerde ateş çemberinde pişmişti. Şimdi ağlıyordu.

"Burda masum çocuklar süngülenmiş" dedi. O cephelerde pişmiş Miralay Basri'nin hıçkırıkları... Sonra mezarlar kazıldı, can Azerbaycanlılar son uykularına gönderildiler. Kim bilir kaç kış, üzerlerinde kardelen çiçekleri açacaktı?

Ekim 1918 de geçip gidiyordu. Artık cepheler susacaktı. Destan gibi kurduğumuz bir imparatorluk, destan gibi savaşlarla artık son zamanlarındaydı. Eylül geçti gitti. Ekim 1918'e gelinmişti. Bir Mehmetçik, başka bir cephede ötekisine sordu:

"Kaç bayram geçti şu mavzerin ardında?" dedi. Ötekisi mavzerine yeni mermiyi sürerken:

"Gayrı unuttum sayısını."

O arada bir "Ahh!" sesi... Bir yüzbaşı şehit düşmüştü. Kaç bin şehit? Alışmıştık yeni şehitlere.

Mondros Hüzün Mevsimi

Sonbahar hüznü. Hüzün mevsimi. 30 Ekim 1918 günü Mondros Teslimiyet Anlaşması. Osmanlı'nın müttefikleri de bitmişti. İngilizlerin Agamemnon zırhlısında Rauf Bey mütareke metnini imzalıyordu. Üzerinde İngiliz Kraliyet Arması taşıyan kırmızı kapağın içindekileri okumak istedi. İngiliz general: "Hayır, müzakere yok" dedi ve öyle imzalandı. İngiliz Amiral Galtrophe'nin önlerine koyduğu teslimiyet anlaşmasını imzalayan hükümet, Saray heyeti, İngilizler'in Agamemnon Zırhlısı'ndaki kırmızı kapalı teslimiyet belgesini de koltuklarının altına almışlardı. İmpartorluk bitmişti. Tarihten çekilmekteydi artık.

30 Ekim 1918, Mondros Teslimiyet Anlaşması. Başlangıcı şöyle yazıldı:

"İngiltere Hükümeti Kraliyet Sefaini Harbiyesi'nden Limni'de Mondros Limanı'nında Landerengaz (Agamemnon) zırhlısında 1918 senesi teşrini evvelinin 30'uncu gününde nushateyn olarak..."

Kraliyet sefaini demek, kraliyet donanması demekti. Landerengaz, demirlemiş demekti. Anlaşmanın bir başka yeri şöyle: "Müttefiklerle Hükümet-i Osmaniye arasında muhasemat 1918 senesi teşrini evvelinin 31'inci günü vesati mahalli ile zuhurda tatil edilecektir."

Muhasemat demek, çarpışma; zuhurda demek ise güneş doğarken demekti.

Ve bir neslin dramına böyle satırlar da eklendi. Artık, savaş yıllarında "Şafakla beraber düşmana saldırıya kalkılacaktır!" emri ile yaşamaya alışmış olan bir nesil, şimdi kendi dramını yaşamaktaydı. O emrin yerini "Şafakla birlikte teslim olunacaktır!" aldı. Bu emri o en kötü şartlar içinde döne döne savaşan, öyle yaşamaya alışmış bir nesilde öfkeden, fakat onun yanında bir ümitsizlikten başka ne yaratabilirdi ki?

Ve artık ve gayrı, emperyalizmin bütün Anadolu topraklarımızı, Trakya'mızı ve İstanbul'u işgali başlayacaktı. Başladı da. Ardından "namussuz, alçak Sevr" gelecekti. Emperyalizmin Anadolu katliamları da başlayacaktı. Başlamıştı da.

İstanbul, Mondros sonrası artık Esir İstanbul'du. Anadolu'muz gibi.

Ateşi Ve İhaneti Gördüğümüz Zamanlar

Ateşi ve ihaneti görmüşüzdür. 30 Ekim 1918 sonrasıdır. Emperyalizmin bayrakları çatılardan aşağılara kadar sarkmaya başladı, zamanın azınlıkları ve sarhoş bayrakları...

Sokaklarda Türkler taşlanmakta. Cephelerden dönüş zamanı. İstanbul'da keder ve öfke. Artık namus kılıcın keskin ağzındadır. Ya o tarafa, ya bu tarafa. Kılıcın o keskin ağzından namussuzluk yanına düşenler, emperyalizmin işbirlikçileri olacaktı.

13 Kasım 1918 günü Yüzbaşı Dayı Maksut, Doktor Fahri ve arkadaşları Haydarpaşa Garı'nda bekliyorlardı. İnzibat komutanı Yüzbaşı Dayı Maksut, Mustafa Kemal Paşa'nın o gün İstanbul'a geleceğini öğrenmiş ve tertibat aldırmıştı ki bir suikast Mustafa Kemal Paşa'ya yanaşamasın.

Ve sonra, Adana'dan Toros Dağları eteklerinin tozunu taşıyan tren Haydarpaşa Garı'na girdi.

Garda cephelerde birbirlerine

"Kaç bayram geçti?" diye soran ve cepheden dönen yaralı Mehmetçikler, genç zabitler vardı. Birden bir çavuş komut verdi. Mustafa Kemal Paşa'yı görmüştü:

"Dikkaaat, gelen Mustafa Kemal Paşamız'dır! Selaaam dur!"

Yaralı Mehmetçikler dikildiler. Selama duran Mehmetçikler sanki yeni bir hücum emri bekler gibiydiler.

Mustafa Kemal Paşa, selama duran Mehmetçikleri cephede teftiş eder gibiydi. Önlerinden selamla geçti. En başa geldi. Çavuş dimdikti. Emri o vermişti. Mustafa Kemal Paşa, çavuşa sordu:

"Nerede beraberdik?"

Çavuş, "Çanakkale'de" dedi. Mustafa Kemal Paşa çavuşa emir verdi:

"Emir geçir. Köylerine dönecek olanlar silahları ile dönmelidir. Bir çare bulup öyle dönmelidir."

Çavuş emri geçirdi. Mehmetçikler yanlarındakine sessizce emri geçirdiler.

13 Kasım 1918: O Gün, Orada Neler Oldu?

30 Ekim 1919 Mondros Teslimiyet Anlaşması'ndan bir gün sonraydı. Yüzbaşı Eczacı Celal, Doktor Fahri, bölük komutanlarından Üsteğmen Selami, Tünel'den o zamanki Beyoğlu'na çıkmışlardı. Tünel'e çıktıklarında Tünel'de iken arkasından "nanik işareti yapan" bir Rum azmışını Yüzbaşı Celal tokatla yere yıkıvermişti. Bunun üzerine de zamanın azınlıklarından bir grup toplanarak sarhoş bir halde Türk subaylarının üzerine yürüdüler. Herifler birden paniklemiş ve kaçmışlardı. Çünkü doktor Fahri Yüzbaşı Celal ve Selami silaha sarılmışlardı. Hatta o sırada oraya gelen sivil polisler de:

"Delirdiniz mi? Üstüne yürüdükleriniz öyle kolay adamlar değildir, verilmiş sadakanız varmış" dediler.

Bölük Komutanı Selami gülmeye başlamıştı; ama bu hınç dolu bir gülümseyişti. Bu Yüzbaşı Selami daha sonra Anadolu'ya geçmiş ve ilk Cumhuriyet hükümetlerinde Milli Savunma Bakanlığı da yapmıştı. Tünel işini Teşkilat-ı Mahsusacılar da duymuşlardı. Sohbet ediyorlardı ki, Teşkilat-ı Mahsusacılar'dan Malisör Rıza şöyle dedi:

"Yahu adamların yürekleri ağızlarından çıkmış ki sorma, herifçioğulları sizin davrandığınızı görünce:

'Oy aman medet! Ne iş ettik?' diye dağılmışlar, eğer iki taharri (sivil polis) gelmeseymiş yangın yerine çevirecekmişsiniz orayı."

"Kötüsü geliyordu" sözü, İttihat ve Terakkicilerin "kalleş tehlike geliyor" sözünü anlatmak için kullandıkları tabirlerdendi. Yüzbaşı Celal, Malisör Rıza'yı gülerek cevapladı:

"Ne yaparsın, kötüsü geliyorum diyordu. Kötüsü geldi mi başkaca yol var mıdır bacanak? Sen benden iyi bilmez misin bu işleri? Ama şimdi umumî olarak kötüsü gelmiş üstümüze çökmüş. Biz kötüsü gelince ne yaparız? Ortalığı yangın yerine döndürmez miyiz? Amma velakin, orada küçük bir iş oldu; ama şimdi asıl öteki kötüsü gelene karşı ne yaparız? Ona bakmak lazımdır. Beni vuran, uykularımı alan da odur."

Celal, söylemeye devam etti:

"Amma velakin şimdiden başlamıştır manda lafları. Harbiye Nezareti'nde bile ağızlarda dolaşmaktadır. Canımı sıkan da bu va-

ziyettir. Şaşkınlık diz boyu, yılgınlık ki sorma gitsin... İtilâfçı takımı[2] azdı mı, iş ortalığa düştü demektir."

13 Kasım Gar Lokantası

Bu konuşmalar 13 Kasım 1918 günü Haydarpaşa Gar Lokantası'nda yapılıyordu. Lokanta önündeki tren yolu kenarındaki alanlarda cephelerden dönen yaralı savaş subayları ve askerleri de vardı. Gar Lokantası yükünü almıştı. Tren bekleyeni, geleni gideni, İstanbul efendisi, kabadayısı, müdavim masaları... İşte böyle bir dünya; ama Mondros'un getirdiği somurtgan ifadeler...

Doktor Fahri, Yüzbaşı Eczacı Celal, Tıbbiyeli Sırrı, birkaç arkadaşları Haydarpaşa Gar Lokantası'nda Mustafa Kemal Paşa'nın gelişini beklemişlerdi. "Ne olacak?" diye konuşuyorlardı. Eczacı Celal şöyle bir doğruldu, sigarasından bir nefes çekti ve konuşmaya başladı:

"Bu işleri yapabilecek kim var? Kazım Paşa iyidir hoştur da bu işlerin üstesinden gelemez. Bu iş başka iştir. Ali Fuat Paşa desen iyi cephecidir; ama bu iş şimdi artık yalnızca cephecilikle olmaz. Ver ona bir bölük, İstanbul'un altından girsin üstünden çıksın. Lakin o iş ayrıdır. Fevzi Paşa da var; ama o olmaz. Bu işleri ancak Mustafa Kemal Paşa yapar."

Gar Lokantası nelere şahit olmuştu? Şimdi Haydarpaşa Garı bir tarihin gelişine şahit olmuştu. Yüzbaşı Celal'lerin masasında konuşmalar o minval üzerine sürüp giderken, birden Gar'a girip duran trenin lokomotifinin istimlerini bırakmasının sesini duydular. Arkasından inen binen patırtıları, işte o istasyon gürültüleri... Trenden inmiş savaş subayları, yaralı askerler... Fakat birden bu gürültülerin hepsini bastıracak bir ses duyuldu. Celal ve arkadaşları "Hayrola nedir?" diye kendilerini dışarıya attılar. Bekledikleri mi olmuştu?

Tarih 13 Kasım 1918 günüdür. Birden trenden inmiş savaş subayalarının ve savaş askerlerinin topuklarından selam duruşun sert

2-Hürriyet ve İtilâf Fırkası - Partisi İttihat ve Terakki ile Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ne karşı parti

sesleri çıktı. Yaralı savaş askerleri göğüslerini ileri çıkarıp selama geçtiler. Eczacı Yüzbaşı Celal ve yanındakiler birden yay gibi gerildiler. Selam vaziyetleri alındı. Trenden inen Mustafa Kemal Paşa'dır. Üzerinde vücudunu sarmış üniforması, arkasında yaveri...

Payitaht Üstüne Yürür Gibi

Celal ve arkadaşları bir tuhaf oldular. Selama durmuş savaş subayları sanki biraz sonra cephelerdeki gibisinden saldırı emri alacaklarmış halleri ile bir başka dikildiler. Mustafa Kemal Paşa'nın yürüyüşü muzaffer bir komutanın yürüyüşü idi. Arkasında onca cephe ve Çanakkale vardı, başında zafer tacı.

Kaşları biraz çatıktı; ama selama durmuş askerlerin yüzlerine bakıp onları selamlarken sevecen hafif bir gülüş... Ya o gözlerindeki kıvılcımlar...

Mustafa Kemal Paşa, garda sanki payitaht üstüne yürür gibiydi. o sırada garda cepheden dönen askerler vardı. Onların önünden geçerken sanki ordusunu teftiş eder gibiydi. Gar çıkışına doğru yürürken savaş subayları ve askerleri de arkasına takıldılar.

Evet payitahtın ve emperyalizmin üstüne yürüyordu Mustafa Kemal Paşa, bu son askerlerini peşine takmış sanki yeni vuruşmalara doğru gider gibiydi. Ve biraz önce yaşananlar akıllarından hiç çıkmayacaktı.

Yüzbaşı Celal'in yüreği burkuldu. Yanındakilere döndü:

"Kadere bakın, şu feleğin çemberine bak, bizi nelerin içine attı... Mustafa Kemal Paşa şimdi aralarından geçeceği Düvel-i Muazzama sefinesini (donanmasını) Çanakkale'de 'haydi geri bas!' diye defetmemiş miydi? Ne harpti o ama ne günler yaşamıştık... Şimdi bu sefineler, sarayla marayla ve İtilâfçı takımı ile koyun koyunadırlar, lakin elbet de biz İttihatçıların da takımın da bir oyunu olacaktır. Sen ne dersin bakalım ordusu elinden alınan Kemal Paşa'nın bu gelişine?

Ama diyeyim ki, yenilgi yoktur Mustafa Kemal Paşa'nın dilinde. Harplerde hep taarruzcu olmuştur."

Mustafa Kemal Paşa, Haydarpaşa'dan İstanbul'a geçerken emperyalist donanma dumanları yükseliyordu.

Malisör Rıza

Malisör Rıza Bey, İttihat ve Terakki'nin Teşkilat-ı Mahsusası'nda çalışmış önemli bir isimdi. Uzun boylu, sarı gür kaşları olan bir adamdı. Malisör Rıza, o sözler karşısında şöyle bir durdu ve

"Eğer Mustafa Kemal Paşa'yı tanıyorsam, iyi de tanırım, boş durmaz. Mutlaka bir işe sıvanacaktır" dedi. O srada alı al, moru mor, kan ter içinde Dayı Maksut geldi yanlarına. Onlara Mustafa Kemal Paşa'nın geleceğini o haber vermişti.

İnzibat komutanı Dayı Maksut, Haydarpaşa Garı'nda İngilizler mingilizler, İtilafçılar, Mustafa Kemal Paşa'ya karşı bir kötülük yapmasınlar diye öyle bir tedbir aldırmıştı ki, o çemberi geçebilene aşk olsundu. Dayı Maksut onlara Mustafa Kemal Paşa'nın geleceğini haber vermişti; ama kendisi o âna yetişememişti. Başladı söylenmeye:

"Yuh olsun bana! Kaçırdık Mustafa Kemal Paşa'nın geldiğini. Ulan felek ettin yine edeceğini, seni bir elime geçirsem bilirim yapacağımı da..." ve ekledi: "Şimdi ben yanarım ki kıyamete kadar..."

O Haydarpaşa Garı'ndakiler bir tarihe şahit olmuşlardı. Ve o isimler Mustafa Kemal'in İstanbul'daki gizli teşkilatının ilk adamlarıydı. Anadolu'ya geçip Mustafa Kemal Paşa'nın yanında yer alacaklardı. Doktor Fahri Bey, Mustafa Kemal Paşa tarafından o zaman Antep (Gaziantep) savunmasına bile gönderilmişti. Yeleğinin cebinde Gazianteplıler'in ona armağan ettikleri gümüş kase küçücük bir kadehi hep taşırdı. Hatıradan kopamamıştı.

Mustafa Kemal Paşa, öyle etrafında muhafızlarla gezmeyi hiç sevmemiştir. Cumhurbaşkanı olduğu zamanda bile yanında bir tek yaveri bulunmuştur. Huyunu iyi bilirlerdi. Dayı Maksut o huyu bildiğinden Mustafa Kemal Paşa'nın etrafında uzaktan bir çember örmüştü ki, işbirlikçiler, işgalciler, Hürriyet ve İtilaf Fırkacılar bir namussuzluk yapmasınlar diye; ama uzaktan örülmüştü o çember ve Mustafa Kemal Paşa bunu bilmemiştir.

Mustafa Kemal Paşa, Adana'daki, Toros Dağları'nın eteklerindeki karargahından Sadrazam İzzet Paşa'ya

"Bu mütareke ahkamını kabul etmiyorum. Kendi karakterime uyanı yapacağım. İskenderun'a çıkacak düşman kuvvetlerine ateş

açılması için orduma emir verdim" şifresini 7-8 Kasım 1918'de göndermişti. Onun için ordusunun başından alınmıştı. İstanbul'a dönüyordu.

Mustafa Kemal Paşa'nın milli bağımsızlık meselesindeki hassasiyeti çok yüksekti. Millî bağımsızlık meselesinde sarsılmaz bir kıskançlığı vardı.

Onlar zaman zaman tarihi konuşmuşlardı. Mütarekenin yani teslimiyetin ilk günleri. Ve işte öyle bir zamandan söz etmekteydiler. Dr. Fahri ile Yüzbaşı Celal Beyoğlu'na çıkmışlardı. O zamanlarda Doktor Fahri'nin gözü Tünel'in köşesindeki bir kuyumcu dükkanının vitrinindeki Yunan Başvekili Venizelos'un remine takıldı. Eli beline gitti. Yüzbaşı Celal elini tuttu:

"Dur zamanı değildir. Hesaplaşma günü elbet gelir" dedi.

Sonra, konuşuyorlardı. Doktor Fahri, "Gelmesine gelir de, gelmesini beklemek Kaf Dağı'ndaki Zümrüdü Anka'yı aramak gibi gelir bana" deyince Yüzbaşı Celal:

"Aramadık mı doktor? Aradık. Turan'ı tam yaklayacaktık ki felek etti bize edeceğini, lakin yakalar mıydık, yakalayamaz mıydık meçhuldür; ama olsun yine de güzeldi."

Sonra herkes evlerine doğru gitti. Düşüncelerinde "Şimdi ne olacak?" sorusu vardı. Umut gelip gelip Mustafa Kemal Paşa'ya yaslanıyordu.

Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'a 13 Kasım 1918 günü geldiğinde iki İstanbul bulmuştu. Birisi çürümüş İstanbul, işbirlikçilerin emperyalizmin Yüksek Komiserleri ile kendi çıkarlarının peşinde oldukları İstanbul. Ötekisi İstanbul'un dar, Arnavut kaldırımlı sokaklarındaki İstanbul. O sokaklardakiler bir çıkış yolu için dua edenlerle doludur.

Pera Palas'a İniş

Mustafa Kemal Paşa Akaretler'deki annesinin evine inmişti, çünkü bir şeyler yapmaya karar vermişti. İtilaf Devletleri'nin baskınları olabilir, yaşlı annesi buna dayanamazdı. Onun için de Pera Palas Oteli'ne inmişti. Mustafa Kemal Paşa salonda bir yorgunluk kahvesi

içerken, salonda oturanların mühim bir kısmı yabancılar ve esirleri idi. Sarı saçlı, gözleri bir başka türlü ışıklı, girdiği her yerde dikkatleri hemen üzerine toplayabilen yaradılışı ile oradakileri sanki ayaklandırdı.

Pera Palas salonunda oturmakta olan şık ve zarif yabancı misyon şeflerinin kadınları bu sarı saçlı paşaya hayranlıkla bakmaktaydılar. Fransızca, İnglizce fısıldaşmaya başladılar. Otel Müdürü Mösyö Martin'e sordular: "Kimdir?" Mösyö Martin tek bir cevap verdi: "Mustafa Kemal Paşa."

Öyle denilince İstanbul'a yeni gelmiş olanlar hayret içinde kaldılar, çünkü kendi vatanlarında başlarına gelenleri kendi gazetelerinden okumuşlardı. İşte o başlarına gelenleri, başlarına getiren Mustafa Kemal Paşa oydu. Mustafa Kemal Paşa yorgunluk kahvesini bitirmiş, odasına çıkarken arkasından hayranlıkla baktılar.

Pera Palas Ve Sarışın Paşa

Çanakkale Zaferi. Aradan geçen savaş yılları. Sonra 30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması. Mustafa Kemal Paşa Adana'da Yıldırım Orduları Komutanı iken Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya 7-8 Kasım 1918 günü "Bu mütareke ahkâmını (şartlarını) kabul etmiyorum. Kendi karekterime uyanı yapacağım" şifresini göndermişti. Saray ve işgal devletleri zelzeleye tutulmuş gibi olmuşlardı. Mustafa Kemal Paşa'nın ordusu dağıtılmış, kendisi de İstanbul'a çağrılmıştı. 13 Kasım 1918 günü Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a gelmiş ve Pera Palas Oteli'ne inmişti.

O gece Pera Palas salonunda İtilaf Devletleri'nin komutanları, İstanbul'un şık ve zarif kadınları, İtilaf Devletleri'nin komutanlarının eşleri çay içiyorlardı. Masalarında şampanya kadehleri de vardı. Birden bütün gözler salonun kapısından giren pırıl pırıl üniforması içindeki Mustafa Kemal Paşa'ya döndü. Mustafa Kemal Paşa'nın sarı koyu saçları ve mavi gözlerine sanki kilitlenmişlerdi. Kadınlar bir büyük hayranlık içindeydiler. Bir İngiliz Leydi, otel müdürü Mösyö Martin'e

"Kim bu komutan?" diye sordu. Mösyö Martın "Çanakkale'deki Mustafa Kemal Paşa" cevabını verdiği anda kadınların hayranlıkları

daha da artmıştı, çünkü kendi vatanlarında Çanakkale yenilişinin haberlerini yaşamışlardı.

Mustafa Kemal Paşa biraz sonra İtilaf Devletleri'nin komutanlarının bakışları ile şık kadınların hayranlık dolu bakışları arasında salondan ayrılmıştı. O şık kadınlar kendi aralarında konuşurlarken Mösyö Martin şu sözleri de duyacaktı:

"Ne şaheser ne. Ya o gözleri var ya..."

Aradan birkaç gün geçti. Mustafa Kemal Paşa'nın yanına İttihat ve Terakki'nin en üst seviyelerine kadar yükselmiş olan Sapancalı Hakkı Bey ile İttihatçı Rıza Bey, İstanbul'daki Hücum Taburu Komutanı Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü geldiler. Pera Palas'taki o buluşmada Mustafa Kemal Paşa artık İstanbul teşkilatlanmasını başlatmıştı. Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya gönderdiği şifredeki sözleri "Kendi karekterime uyanı yapacağım"dı ya. İşte İstanbul teşkilatlanması da başlamış oluyordu.

İstanbul'da teşkilatlanma çalışmalarını yapan Mustafa Kemal Paşa o gün akşam üzeri, İttihat ve Terakki'nin zamanın önde gelen isimlerinden Sapancalı Hakkı Bey ile Pera Palas Oteli salonlarında buluşmuşlardı. Tabii ki salonda yabancı devletlerin misyonlarının eşleri, İstanbul'a yeni gelmiş Fransız, İngiliz subaylarının eşleri ve İstanbul'un şık zarif kadınları da orada çaylarını içiyorlardı. Mustafa Kemal Paşa, Sapancalı Hakkı Bey ile "çıkış yollarını" konuşuyordu. Talat, Enver ve Cemal Paşalar İstanbul'dan ayrılmışlardı. Onlar üzerine de konuştular. Mustafa Kemal Paşa Talat Paşa'ya hep saygı duymuş, sonuna kadar da öyle sürmüştü. Enver ile çatışması vardı; ama öyle kimilerinin uydurdukları gibi birbirlerinin aleyhinde hiç kötü söz söylememişlerdi. Cemal Paşa ile münasebetleri de aynı idi.

Ve salondaki bütün yabancı kadınlar gözlerini sarı saçlı, gözleri ışıklı paşadan ayıramıyorlardı...

Birden Çelik Bir Çember

Sapancalı Hakkı Bey ile Mustafa Kemal Paşa bir süre sonra otelden çıktılar. Tam vedalaşmaktaydılar ki, birden birkaç sarhoş Rum'un nara atarak oradan geçtiklerini gördüler. Azınlıklar sokaklarda sarhoş sarhoş "Bizim İstanbul!" diye naralar atmaktaydırlar. İşte ne

olduysa oldu, Mustafa Kemal Paşa ile Sapancalı Hakkı Bey'in etraflarında sanki demirden bir çember örülüverdi. O çemberi örenler İnzibat Komutanı Yüzbaşı Dayı Maksut'un adamları ve Teşkilat-ı Mahsusacılardı. Sanmışlardı ki sarhoş o nümayişçiler sarhoş taklidi ile Mustafa Kemal Paşa ve Sapancalı Hakkı Bey'e yaklaşmak ve bir suikast yapmak istiyorlar; çünkü bir yanda emperyalistlerle işbirliği içinde olan İttihat ve Terakki'ye karşı kurulmuş bulunan Hürriyet ve İtilaf Fırkası (Partisi) mensupları vardı. Mustafa Kemal Paşa'nın aleyhinde İngiliz sefareti ile birlikte bazı tezgahlarda bazı bezler dokumak istiyorlardı. Öte yanda Zeynel Abidin Hoca Efendi ve destekçileri,

"Mustafa Kemal Paşa da tevkif edilmeli" diye kapı kapı dolaşmaktaydılar. O sıralarda işbirlikçi Sadrazam Damat Ferit bütün vatanseverleri tevkif ettirip Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne koydurmaktaydı.

Sapancalı Hakkı Bey, demir çemberin başındaki Dayı Maksut'u yanına çağırdı. Dayı Maksut'u Mustafa Kemal Paşa da tanırdı. Sapancalı Hakkı, Dayı Maksut'a o kendisine özgü otoritesi ile

"Yok bir şey" dedi. Mustafa Kemal Paşa, Dayı Maksut'a hatırını sordu. Sonra Sapancalı Hakkı Bey ile ayrıldılar. Demir Çember'in mensuplarının bir kısmı Sapancalı Hakkı Bey'i, öteki kısmı Mustafa Kemal Paşa'yı uzaktan ta evlerinin kapısına kadar izlediler. Esir İstanbul'da başka da çare yoktu. Mustafa Kemal Paşa ile Sapancalı Hakkı Bey'in bu ikinci buluşmaları idi.

Savaş sırasında İttihat ve Terakki'nin kurduğu "Hücum Taburu" vardı Bunlara "Çelik Miğferliler" denilmişti. Başlarındaki isim Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü Bey'di. O tabur bugünkü özel komanda birlikleri gibiydi. Yenibahçeli Şükrü, Sapancalı Hakkı Bey ve Mustafa Kemal Paşa ile daha önce buluşmuştu. O buluşma sırasında bir Saray darbesinden söz etmişti; ama Mustafa Kemal Paşa'nın aklında Anadolu'ya geçip o büyük ve muhteşem savaşı başlatmak vardı. Yenibahçeli'ye,

"Öyle olmaz! Benden haber almadıkça hareket etmek yok" emrini vermiş ve sonra da Yenibahçeli'yi Gebze Boğazı'nı tutmak için vazifelendirmişti. İleride bütün vatanseverler Anadolu'ya o yoldan kaçırılacaktı.

Gümüş Kabze Reşit

Esir İstanbul kaynıyordu. Sokaklarda emperyalist devletlerin bayrakları, subayları ve askerleri... Sokaklarda azınlıkların mumayişleri, Türkler'e saldırmaları... İşbirlikçilerin İtilaf Devletleri komiserleri ile pis ve aşağılık ticaret pazarlıkları... Hepsi yan yana...

Bir akşam hava henüz kararmış, sokak lambaları yeni yanmıştı. Fesini kaşının üzerine yıkmış İstanbul bıçkını "Gümüş Kabze Reşit" Galatasaray'ın köşesinde bir İngiliz subayına rastladı. İngiliz komutanın yanında İki İngiliz askeri vardı.

Ne oldu, neden oldu bilinmez; ama Gümüş Kabze Reşit'in birden bir elinde bir pırıl pırıl hançer, öteki elinde kabzesi pırıl pırıl bir toplu tabanca görülüverdi. Daha göz açıp kapamadan İngiliz subayının göğsünden kanlar akmaya başlamıştı. Ardından bir silah tarakkası ve Gümüş Kabze Reşit birden merakla yığılan kabalığın arkasından kayboldu. Sapancalı Hakkı Bey zaman zaman buluştuğu Dayı Maksut'a bu işi sordu. Şu cevabı aldı:

"Onun namı odur. Bir gümüşçüye gider hem hançerini hem de silahının kabzesini parlattırır. Şimdi bizim teşkilata dahildir. Takip işleri yapar."

Teşkilatta emir almadan bir şey yapılmazdı. Dayı Maksut, Gümüş Kabze Reşit'e o işi neden yaptığını sormuştu. Gümüş Kabze Reşit şöyle dedi:

"Yüzbaşım sen vur yüreğimin ta şurasına kurşunu, kanım helaldir. Bizim bıçkınlığımız rezil takımınadır. E peki bu memleket bizim mi bizim. Öyle ise şu İngiliz'i mingilizi ne gezer burada? O hadise olduğunda kötü bakmışlardı. Dayanamadım. Üstelik ne gezer bunlar bizim memlekette? İşte bunlar da rezil takımındandır."

O sırada Dayı Maksut'un yanında bulunan Binbaşı Salih Bey, Gümüş Kabze Reşit gittikten sonra tek bir şey söyledi:

"Vatan evladı."

Bu sözler o zamanlar sanki bir parola olmuştu. İstanbul teşkilatlanıyordu. Mustafa Kemal Paşa İstanbul Kuvvası'nı kurduruyordu. Başındakilerden birisi Yüzbaşı Dayı Maksut'tu.

İstanbul Teşkilatı

Mustafa Kemal Paşa, İstanbul Kuvvası'nın kuruluşunu tamamlatmıştı. Harbiye Nezareti'ndeki genç savaş subayları, cephelerden dönmüş savaş subayları o teşkilata dahil olmuşlardı. Zamanı gelince de Anadolu'ya geçeceklerdi, fakat Mustafa Kemal Paşa'nın büyük stratejisini henüz tam olarak bilmiyorlardı. Zaten bilinemezdi ve de sorulamazdı.

Tek bildikleri şey "Mustafa Kemal Paşa'nın bir şey yapacağı" idi. Umutları da oydu. Kehribar Ali, Gümüş Kabze Reşit gibi isimler de artık bıçkınlığı bir yana koymuşlar ve sadece "Vatan" demekteydiler.

Şair Nazım'ın Kuvva Destanı'ndaki, kendisine emanet silahları takası ile Anadolu'ya kaçırırken Kerempe Feneri önünde "Emaneti acaba yerine ulaştırabilecek miyiz?" diye düşünen Arhavil'li İsmail bizim insanımızdı. Şair Nazım'ın anlattığı, üç nümrolu kamyonu ile cepheye cephane taşırken kamyonunun patlayan lastiğinin içine üzerindeki elbiselerini doldurarak yola devam eden Süleymaniyeli şoför Ahmet bizim insanımızdı. Cephedeki sarkık bıyıklı süvari bizim insanımızdı.

Yedek subay Eşfak bizim insanımızdı. Sevdalısına "Artık Anadolu zamanıdır" diye veda eden bıçkın Kehribar Ali bizim insanımızdı. Gümüş Kabze Reşit bizimdi ve daha niceleri, bilinmeyen kabirlerinde yatan Kuvvacılar bizim insanımızdı.

Ve Şair Nazım Kuvva Destanı'nda demişti ki, "Uzak Asya'dan dört nala gelip Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan bu memleket bizim..."

Ve Mustafa Kemal Paşa'nın başlattığı Büyük Taarruz sonrasındaki durumu şöyle anlatmıştı Şair:Nazım

"...Sonra sonra 9 Eylül'de İzmir'e girdik / Kayserili bir nefer/ yanan şehrin kızıltısı içinden gelip/ öfkeden, seviçten, ümitten ağlıya ağlıya/ Güney'den Kuzey'e/ Doğu'dan Batı'ya/ Türk Halkıyla beraber/ seyretti İzmir rıhtımından Akdeniz'i..." ve o destanların bir kısmı böyledir. Sakın üstümüze gelme emperyalizm dedik...

Fethi Bey: "Saray Darbesi"

İttihat ve Terakki'nin ünlü isimlerinden Sapancalı Hakkı Bey vardı. Sapancalı Hakkı, Samsun'daki Doktor Sırrı Reşit Sorgun'un eş nedeniyle akrabası olacaktı. İşte o Sapancalı Hakkı'nın evinde Mustafa Kemal Paşa, Sapancalı Hakkı ve Fetih Bey (Okyar) buluştular. Aralarında şu konuşma geçti:

Fethi Bey: "Paşam bir saray darbesi ile istediğimiz hükümeti kurdurmamız ihtimal dahilindedir."

Mustafa Kemal Paşa: "Peki kurdurulabilecek hükümet ne yapabilecektir? Görülüyor ki, tam işgal altına girilmektedir. Ordu dağıtılmaktadır. Böyle bir hükümet ancak müstevlilerin (işgalcilerin) şartlarını kabul etmekten ve onların istediklerini tatbik etmekten başka ne iş yapabilecektir?"

Fethi Bey: "Paşam şartlar belki daha yumuşatılabilir."

Mustafa Kemal Paşa: "Onları buna zorlamak için elinizde ne kuvvet vardır ki? Kuvvet elinizde olmadan sizi dinleyecekler midir? Onlar yıllardır müstevli emelleri için çalışmıyorlar mı? Üstelik padişah da onların dediklerini yapacaktır."

Gece geç vakte ulaşmıştı. Mustafa Kemal Paşa bir sigara yaktı Odada dolaşmaya başladı ve sözlerini sürdürdü:

"Yarıp çıkacağız. Bunun başka yolu da olacak. Mutlaka olmalı; ama yol zahmetli, yol uzun, yol tehlikelerle doludur. Unutmayınız ki, karşımızda sadece padişah olmayacak başkaları da olacaktır, çünkü menfaatleri birleşecektir."

Konuşmalar sabahın ilk ışıklarına kadar sürdü. Fethi Bey ve Sapancalı Hakkı, Mustafa Kemal Paşa'nın bir büyük tarih yolculuğuna çıkacağını anlamışlardı.

Tarih Sahnesine Çıkış

Çanakkale Savaşı[3], Destanı Türk Ordusu'nun bir büyük destanı olarak dünya tarihinde de yerini aldı. O savaş, o zaman genç bir kurmay olarak Çanakkale'de vuruşan Mustafa Kemal'in "tarih sahnesindeki yerini almasını" da "bir büyük talih olarak" ortaya çı-

karmıştı. Mustafa Kemal savaşın en kritik döneminde "büyük kuvvetlerin emrine verilmesini ve ancak böyle başarı kazanabileceğini" söylemişti. Bu talebi Esat Paşa'ya ileten Altay Paşa'ydı. Cephedeki genç komutanlar: "Evet, Mustafa Kemal başarır." derlerken bir tarihe imza atıyorlardı ve öyle de oldu.

Zamanın emperyalizmin Çanakkale'ye saldırması aslında o zaman Anadolu'yu da istila etmek siyasetine dayanmıştı. Emperyalist devletler o savaşta galip gelselerdi Anadolu'yu istilanın ardından Rusya üzerine yürüyeceklerdi. Cephede Kurmay Başkanı olarak bulunan Altay Paşa ve yabancı tarihçilerin verdikleri karar şuydu: "Türk Ordusu'nu idare eden genç kurmay Mustafa Kemal ve Türk Ordusu o galibiyetle hem Anadolu'nun istilasını önlemiş hem de emperyalizmin Karadeniz'e çıkarak Rusya üzerine sarkmasının önüne geçmişti. Bu da dünya tarihi üzerinde önemli etkiler yapmıştır."[4]

Zamanın Rusya'sı Genelkurmay Başkanlığı raporununda şöyle denilmekte ve tarihi, savaş dönemindeki 19 Ağustos gününü göstermekte. İşte o rapordan satırlar: "Mustafa Kemal büyük Türk kumandanlarının halk tarafından en çok hürmet görenidir. Cesur, muktedir, azimkâr ve şöhretini Trablus ve Bingazi'deki başarı ile elde etmiş olup Çanakkale'de iki defa vaziyeti kurtarmıştır."

3-Çanakkale Savaşı'nı daha doğrusu "Destanı'nı" o savaş sırasında genç bir kurmay olarak Çanakkale cephe komutanlarından Esat Paşa'nın Kurmay Heyeti'nde bulunan, Mustafa Kemal Paşa'nın başlattığı Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'nde, cephede Paşalık rütbesine yükselen Fahrettin Altay Paşa'dan bütün safhaları ve bilinmeyen tarafları ile dinlemiştim. "İmparatorluktan Cumhuriyete" adlı belgesel kitabımda o dönem de vardır. 18 Mart Zaferi Çanakkale Destanı'nın ilk safhası idi. Ardından Gelibolu Anafartalar gelir.

4-Altay Paşa bunları da anlatmıştı: "O zaman çok iyi eğitilmiş, çok iyi silahlandırılmış bir orduya sahiptik. Harbiye'den mezun olan kurmaylar, savaşı çok iyi öğrenmiş birer komutan olarak görmüşlerdi. Mehmetçikler büyük destanın yaratıcılarının içinde tarihteki yerlerini aldılar. Onlar büyük kahramanlardı." (T.S.)

Çanakkale Savaşı bitmişti. Enver Başkomutan idi. Mustafa Kemal'in terfi ettirilmesi icap ediyordu; ama bu gecikmişti. İttihat ve Terakki'nin Genel Katıb-ı Mesullüğü'ne yükselmiş olan Mithat Şükrü Bey'in evinde İttihat ve Terakki'nin kurucusu Talat Paşa ile İttihat ve Terakki'nin önde gelen ismi Kara Kemal Bey yemekteydiler. Biraz sonra da Enver Paşa gelmişti. Kara Kemal Bey, İttihat ve Terakki içinde büyük saygı gören isimdi. Enver'in, karşısında izin almadan oturamadığı bir güçtür.

Kara Kemal Bey ile Mithat Şükrü Bey, Mustafa Kemal'e saygı duyan isimlerdendi. İşte o gece Kara Kemal Bey, Enver Paşa'ya biraz da sertçe: "Bu terfi artık geciktirilmesin.

Hüzün Mevsimi

Mustafa Kemal Paşa, emrindeki Yıldırım Orduları Grubu lağvedilmeden önce Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya gönderdiği son şifresinde "Bu mütareke ahkamı (şartları) benim karakterime uymuyor. Kendi karakterime uyanı yapacağım" demişti ya. İşte onu vakit geçirmeksizin yapmaya başlayacaktı. 13 Kasım 1918 günü İstanbul'a gelişinin ardından teşkilatlanma çalışmalarına başlamıştı. Gizli karargahı, Suriye'de arkadaşı olan Salih Fansa'nın evi idi.

Eylül hüzün mevsimidir. Kasım ayı Kasımpatı çiçekleri zamanıdır. Kasım 1918'de, yani hüzün mevsiminin devamı zamanında İstanbul ve Anadolu ve Trakya ve de dağlar ve de İstanbul'un martıları ve de bilumum kuşlar "namussuz emperyalizmin" işgalinin hüznünü yaşamaktadırlar.. Bu bir ruh halidir. O hüznü duyabilmek... Sadrazam Ahmet İzzet Paşa dürüst bir adamdı. Olanları içine sindirememişti. İstifa etti. Bir değişiklik ardından yerine emperyalizmin işbirlikçisi Damat Ferit geldi. Padişahın eniştesi olduğu için "damat" denilmiştir.

1918 yılının Kasım ayı, işgal zamanıdır. Kadıköy rıhtımında, Teşkilat-ı Mahlasa'cı Malisör Rıza Bey, Yüzbaşı Eczacı Celal, Doktor Fahri ve Üsteğmen Rüştü yürüyorlardı. Malisör Rıza Bey o gece Eczacı Yüzbaşı Celal Bey' de misafir kalacaktı. Malisör Rıza Bey bu defa aklına başka şeyler takmıştı. Taktı mı yatıştırmak zor olurdu. Yine öfkeliydi; ama umut ışıkları yanmaya başlamıştı içinde:

"Mustafa Kemal Paşa'yı Selanik'ten tanırım. Durmaz, bir şeyler yapar" dedi ve ekledi: "Balkanlar'da vuruştuk; ama içim yanar elimizden giden Selanik'e" dedi.

Çok yakın zamanda, Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya geçecek, Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'nin ateşini yakacaktı. Ve Kuvva zamanı gelecekti. Topal Osman'lar, Gökçen Efeler, Şahin Bey'ler ve Toros Dağları Kuvvacıları: "Hey, emperyalizm! Sıkı dur. Biz varız, başımıza Mustafa Kemal Paşa geçmiştir" demeye başlayacaklardı. İstanbul'dakiler de Anadolu'da olacaklardı.

Ve Şair Nazım, Büyük Taarruz zamanını şöyle anlatır:

"...Bir müthiş mukaddes macerada ön safta/ en ön sırada/ şahlanıp ölesi geliyor insanın/ Topçu evvel mülazımı Hasan'ın/ yaşı yirmi birdi./ Kumral başını gökyüzüne çevirdi/ kalktı ayağa/ baktı yıldızları ağaran muazzam karanlığa/ şimdi bir hamlede/ o kadar büyük/ öyle şöhretli işler yapmak istiyordu ki/ bütün ömrünü ve hatırasını/ ve yedi buçukluk bataryasını/ ağlanacak kadar küçük buluyordu/ Yüzbaşı sordu/ saat kaç?/ beş/ Yarım saat sonra demek..."

Ve Büyük Taarruz başlıyordu. Uzak Asya'dan dört nala gelip Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan ve bizim olan bu memlekette İzmir'e doğru akmanın zamanıydı.

Esir Zamanların İnsanları

İngilizler Damat Ferit'e kurdurduğu Harp Divanı Ermeniler'in laflarını kabul ederek Yozgat Boğazkesen Kaymakamı Kemal Bey'i idama mahkum edivermişti. Boğazkesen Kaymakamı Ermeniler'in gösterileri arasında Beyazıt Meydanı'nda idam edildi. Son sözleri, "Çocuklarımı millete emanet ediyorum" olmuştu.

İşbirlikçi matbuat (gazeteler) sanki bayram eder gibi kocaman başlıklar attılar. Seviniyorlardı. Eski Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis, o gece Mustafa Kemal Paşa'nın teşkilatlandırdığı Kuvva merkezinde, Doktor Fahri'nin ve arkadaşlarının önlerine o gazeteleri koyarken öfkesi dağ gibiydi.

"Bunlara Türk denilir mi? Bunların meşrepleri bile meçhuldür" dedi. Sonra Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü ve ötekilere "Eğer izin olursa matbaaları başlarına yıkılır" dedi. Binbaşı Kamil: "Bırak Salih

Reis, bırak ki anlasın millet hangi soyu meçhullerle karşı karşıya olduğumuzu..."

O gece uzun uzun konuştular. Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hanım'ın mahzenindeki silahların teşkilatlanan Türkler'e dağıtılması icap ediyordu. Ertesi gece Salih Reis yanına Rumelili Deli Ömer ile Kehribar Ali'yi aldı, Nihat Hanım'ın konağına gitti. Beşli Alman mavzeri son defa temizlendi ve bir at arabasına yüklendi. Bir kısmı Gebze'deki Yüzbaşı Yenibahçeli'nin adamlarına gidecekti.

Teğmen Faruk da işin başındaydı. Salih Reis, Deli Ömer, Kehribar Ali at arabasının arkasında yürümekteydiler. Birden İngiliz ve Fransız devriyesi Paşakapısı önlerinde yollarını kesti. Arabayı aramak istediler. Birden bir vuruşma başladı. Bir iki silah sesi gecenin karanlığını yırttı. Sabahın erken saatlerinde Üsküdar parkı önünden geçenler ağaçlara bağlanmış işgal devriyesi askerlerini gördüler. Birisinin göğsüne şu yazı asılmıştı: "Türk'ün silahı alınmaz! Şimdilik böyle bırakıyoruz! Ardını siz hesap edin!"

İtilaf Devletleri'nin Yüksek Komiserleri hop oturup hop kalkmışlardı. Ne demek oluyormuş işgal devriyesini ağaçlara bağlamak? Damat Ferit yüksek yerlerden azarları da yemişti. Balıkçı Salih Reis'in, "Meşrepleri meçhuldür" dediği o matbuat köpür köpürdü. "Bu millîciler başımıza iş açmaya devam ediyorlar. Bunların hepsini tek tek yakalayıp hapishanelere tıkmak lazımdır" diye veryansın ettiler. "Ne demekmiş Yedi Düvel'e kafa tutmak? Bunlar hiç akıllanmaz mı?" diye de yazmaktaydılar.

Harbiye Nezareti

Mustafa Kemaş Paşa o gün yine Harbiye Nezareti'ne gitti. Harbiye Nezareti de sanki işgal altındaydı. Büyük kapıdan işgal devletleri subaylarının otomobilleri bir gidiyor bir geliyordu. Harbiye Nezareti'ndeki genç subaylar, Mustafa Kemal Paşa koridorlardan geçerken umut dolu gözlerle bakmaktaydılar. Mustafa Kemal Paşa, birden bir binbaşının önünde durmuştu. Yüzbaşı Dayı Maksut da oradaydı. Mustafa Kemal Paşa, binbaşıya: "Çanakkale'den öyle değil mi?" diye sordu. Binbaşıyı tanımıştı. Binbaşı "Evet paşam" dedi ve yavaşça sordu: "Şimdi ne yapacağız?" Mustafa Kemal Paşa'nın cevabı kısa oldu: "Bekleyiniz."

Yüzbaşı Dayı Maksut binbaşıyı anlamıştı. Gece için sözleştiler. O gece Kasımpaşa'daki Kuvva merkezinde toplanıldı. Binbaşıyı Yüzbaşı Celal ve Yenibahçeli de tanıyorlardı.

Binbaşı o gece yemin ederek Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul teşkilatına katıldı. İstanbul esirdi; ama zaman kolluyordu. O yemin gecesi Malisör Rıza Bey, sabırsızlıkla "Zaman zaman... Ne zaman gelecek?" diye söylenirken Yüzbaşı Eczacı Celal "Rıza, Mustafa Kemal Paşa'yı bilirsin. Mutlaka bir şeyler yapacak. İşte, zaman o zamandır" diye yatıştırdı. Malisör Rıza, "İzledim vuruşmaları..." derken sabırsızlığını yine ortaya koymuştu. Rumeli dağları günlerindeki vuruşmaları anlattı.

İstanbul'un esir zamanları. Büyük kulüplerde eğlenceler, Türk mahallelerinde yaslar... Cephelerdeki şehitlerden söz etmeler ve duvardaki şehit olmuşların fotoğrafları... Bir yanda çöküş ve çürümüşlük, öte yanda yeni hayaller...

Ve o gece yine Nihat Hanım'ın konağındaki kederli kemanın tellerinden çıkan kederli sesler... Sanki keman o yaslara katılmıştır. Bir çocuk, Nihat Hanım'ın komşusunun küçük çocuğu, keman sesini duyunca annesine sordu:

"Babam nasıl şehit olmuştu? Yeniden anlatsana anne."

Nihat Hala göz yaşlarını tutamadı. Ve çocuk sürdürdü konuşmayı:

"Anne, ben nasıl şehit olurum da babamın yanına giderim?"

Ve esir zamanlar...

O Cepheden Bir Başka Cepheye Koşanların Hikayeleri

Kadıköy'deki Moda'ya çıkan dört yol ağzının köşesindeki itfaiye merkezinin en üst katında buluşmuşlardı, bir akşam vakti. Yüzbaşı Dayı Maksut "Binbaşı Salih de dönmüş, o da gelecek" dedi. Odada keder bulutları. Öfke yan yana durmakta. Kadıköy Türkleri, başları önlerinde düşünceli sokaklardan geçmekte. Her evin kapısından giren keder. Çok geçmedi Binbaşı Salih iri gövdesi, pırıltılı çizmeleri yıkanmış temiz üniforması ile çıkageldi. Cepheden dönmüştü. Başladılar konuşmaya...

Binbaşı Salih "Çanakkale, Rumeli, Balkan, Yemen, Suriye, Irak

Filistin, Kafkas... İşte hayatımız! Kaç bin arkadaş bıraktık oralarda? Meçhul kabirlerde... Hakkını verdik vuruşmaların. Amma velakin işte şimdiki vaziyet budur" dedi. "Ne dersin Rıza Bey?" diye sözü ona attı. Malisör Rıza:

"Teşkilat-ı Mahsusa'da çok yerlere gittik. İran'da ayaklanma çıkardık Amca Paşa ve Yakup Cemil'le."

Sözü kesti. Camın önüne gitti, sokaklara baktı. Yüzbaşı Dayı Maksut "Unuttunuz Mısır Kanal seferini" derken başkaca dertliydi. "Kanalı geçerken İngiliz topçusu ateşinden çok can verdik."

Yüzbaşı Yenibahçeli, Doktor Fahri'ye döndü. "Turan'ı bir tutsak derdin. Kaf Dağı'nın ardındaki hayal! Lakin hayal mi, hakikat mi? Bir ara yakalar gibi olduk Zümrüt-ü Anka'yı, lakin olmadı yine. Çanakkale... Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a varışı sırasında aklıma geldi. Eğer Çanakkale'de durdurmasaydı onları, o zaman İstanbul'a gelecekti bu Yedi Düvel. Kuşatacaklardı bizi Kafkas'tan." Yüzbaşı Eczacı Celal, "Ne zamanlardan geçtik... Bizim doktorun Turan sevdası sanki ikizidir" diye sürdürdü sohbeti.

Eczacı Celal, Doktor Fahri'ye "Anlat Kara Kemal Bey'in dediğini. ne demişti?" diye sordu. Doktor Fahri anlattı:

"Artık Mustafa Kemal Paşa'nın emrinde olmak icap eder. Mustafa Kemal Paşa'nın vaziyeti bu işleri yoluna koyacak, bizi bu bataktan çıkaracak vaziyettir, demişti."

Binbaşı Salih söze mührünü vurdu: "Yok başka çare. Bakalım Kemal Paşa ne yapacak?"

Sabaha karşı dağıldılar. Kadıköy, Moda ve her tarafta işgal devriyeleri dolaşmaya başlamışlardı.

Paşa'nın Gizli Karagâhı

30 Ekim 1918, Mondros Teslimiyet Anlaşması sonrası. Yedi Düvel'in askerleri artık görülmeye başlamıştı. Beyoğlu Caddesi'nde sıram sıram emperyalizmin, Yedi Düvel'in bayrakları, çatılardan aşağılara sarkmakta. Azınlıklardan çoğu sokaklarda şen şakrak ve sarhoş. "İstanbul artık Konstantinapolis!" avazeleri yükselmekte. Emperyalizmin işbirlikçisi bir kısım matbuat (gazeteler) işgali öv-

mekteler; ama hiç vakit geçmemiştir. Milliyetçi gazeteler parasızlıktan eskimiş makinelerde basılmakta ve her şeyi göze alarak millici makalelerle çıkmakta... İstanbul'un Türk mahalleleri kederli ve suskun... Türk evlerinde sayısız cephelerde şehit düşmüşlerin fotoğrafları ve ninelerinin dizlerindeki şehit çocukları, gazi çocukları...

Mustafa Kemal Paşa İstanbul'da teşkilatlanmaktaydı. Zamanın sadrazamı Damat Ferit, bütün vatanseverleri, İngilizler'in kurdurduğu Nemrut Paşa Harp Divanı'nda tevkif ettirip Harbiye Nezareti içindeki Bakirağa Bölüğü Hapishanesi'ne koyduruyordu. Mustafa Kemal Paşa'nın gizli karargahı Beyoğlu Havva sokaktaydı. Diyarbakır'dan bir heyet gelmişti. Yüzbaşı Dayı Maksut İstanbul'da kuş uçsa haber alırdı. Onlarla temasa geçti. Heyet Mustafa Kemal ile görüşmek istiyordu.

Yüzbaşı Dayı Maksut, heyeti Mustafa Kemal Paşa'ya götürdü. Gece vaktiydi. Gizlice gittiler; çünkü İtilaf Devletleri'nin istihbaratlarının takipleri vardı. Heyet Mustafa Kemal Paşa ile uzun uzun konuştu ve sonunda "Sizin emrinizdeyiz" demişlerdi. Ertesi gün Cağaloğlu'ndaki Kürt Teali Cemiyeti'nin binasına gittiler. Orada onlarla tartışıyorlardı. Onlara "Siz bölücülük yapıyorsunuz" dediler diye aralarında çatışma çıkmıştı. Kürt Tealicileri İngilizler desteklemekteydi. Ertesi gün o heyeti aramışlardı; ama bulamadılar.

Zaman geçecekti... Mustafa Kemal Paşa, Anadolu yollarındaydı ve Kuvva artık teşkilatlanmaktaydı. Yüzbaşı Süleyman Sururi, Rıza, Zühtü Şakir, Alaşehir'e vardılar. Orada 17. Kolordu Komutanı Miralay Bekir Sami Bey ile buluştular. Salih Efe artık Kuvva olduğundan keyiflenmişti. Heyet Alaşehirlilerle bir toplantı yaptı. Direnmek icap ettiğini Alaşehir'lilere anlattılar. Salih Efe'nin gözü birisini tutmamıştı. Mavzerinin tetiği ile oynamaya başladı.

Konuşmaktaydılar. Eşraftan birisi, "Peki teşkilatlanalım; ama buna İstanbul'daki hükümetimiz ne der?" diye çıkıştı. Salih Efe öfkelendi ve

"Len, senin hükümetin mi kalmış! Senin hükümetin İngiliz'in Yedi Düvel'in kucağına oturmuş. İstersen sen de otur. Amma velakin..." derken yine mavzerinin tetiği ile oynamaya başladı. O yöreler Salih Efe'yi bilirlerdi. Eli tetiğe gitti mi karşısındaki öteki yanı boylardı. Miralay Bekir Sami, Salih Efe'ye "yapma" der gibi bir işaret yaptı.

Toplantı sonunda Alaşehir Kuvvası da artık kurulacaktı.

Anadolu uyanacaktı. Mustafa Kemal Paşa başlarında olacaktı. Anadolu'da Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali destanı zamanları başlayacaktı. Mülazim Seyfi, Salih Efe ile birlikte bir düşman birliğini basmaya gidiyordu. Yolda, Ege dağlarındaki Gökçen Efe'nin şehit olduğu haberini bir köyde aldılar.

Ödemişli Gökçen Efe öyle bir dövülmüştü ki şehit düşene kadar, sayınız ki bir destan yazmıştı... Urfa'dan Antep'e, sonra Adana'dan Ege'ye Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali ateşi... Söndüremediler, yenemediler. Onlar Kuvvacılar, onlar ki karıncalar kadar çoktular. İhanetleri de gördüler ve emperyalizmi; ama yendiler.

Yüzbaşı Şerafettin

Türk Bayrakları inmişti. Çatılardan aşağılara kadar sarkıtılan Yedi Düvel Bayrakları. Vatan sathı gibi İstanbul da esaret zamanlarını yaşamaktaydı. Şişli'de Mustafa Kemal Paşa'nın evinin karşısındaki Ethem Paşa Konağı, İtalyan işgal komutanı Kolenel Rolletto'ya verildi. Bahçe kapısının girişinde kocaman bir İtalyan bayrağı. Son cephelerin son savaş subaylarının iç ceplerinde katlanmış Türk Bayrağı.

Suvari Yüzbaşı Şerafettin, Mustafa Kemal Paşa'nın evinin önünde, Mustafa Kemal Paşa'ya rapor getiren Yüzbaşı Dayı Maksut'un çıkmasını beklerken İtalyan Bayrağı'na hınçla bakmaktaydı. Birden koluna Dayı Maksut yapıştı. Yüzbaşı Şerafettin irkildi. Düşman zamanıydı. Elini silahına götürürken derin bir öfkeden uyanmışçasına:

"Eğer bir gün şu cebimdeki bayrağın daha büyüğünü göndere çekmezsem açık gider gözüm, yanarım cephelerdeki hayatımıza."

Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'da kurduğu teşkilat genişliyordu. Jandarma Yüzbaşısı Gritli Enver ve Toğçu Binbaşı Muhlis, İttihat ve Terakki'nin güçlü ismi Kara Kemal Bey'den aldıkları talimatla Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü'yü buldular. Biraz cephelerden söz edildi. Yenibahçeli Şükrü, Giritli Enver ve Binbaşı Muhlis'in niyetini anladı:

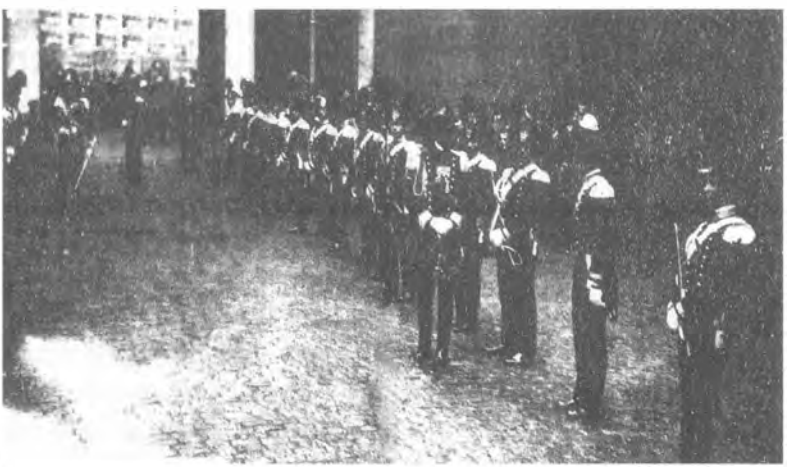
"Şimdi önce yemin, usulen. Artık Mustafa Kemal Paşa emrindeyiz, sonrasını bilemem."

Gece Dr. Fahri, Dayı Maksut da dahil olmak üzere toplandılar ve yeminler edildi. Muhlis ve Gritli Enver teşkilata dahil olmuşlardı.

Çok geçmeden Damat Ferit'in İngilizler'in isteği ile kurdurduğu Nemrut Paşa Harp Divanı büyük teşkilata başladı. Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinde masasının üzerinde gazeteler duruyordu. Yaver Cevat Abbas, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü ile beraberindekilerin geldiklerini söylemiş ve onları toplantı odasına almıştı. Mustafa Kemal Paşa İtilaf Devletleri'ni öven yazıları gösterdi:

"Bunlar bir zaman gelecek bu ahlâk düşkünü halleri ile ortalıkda kalacaklar. Memleketin kıymetli evlatlarına karşı aldıkları bu vaziyeti acaba tarih kaydetmeyecek mi?"

Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Gebze Boğazı ile Kocaeli'ndeki durumu ve Kocaeli teşkilatlanmasındaki son vaziyeti anlattı ve toplantı bitmişti.

İstanbul caddelerinde işgalci İtalyan birliği

Cephe Arkadaşları

Esir şehir İstanbul geceleri, sokaklarının başlarında soluk fener ışıkları ve limanda ışıklı işgal donanması... Ertesi sabah Kadıköy rıhtımındaki ve öteki sahillerdeki martılar bile Türk'ün esaret zama-

nı kederine katılmış ve susmuşlardı. Limanda martı çığlıkları yoktu artık. Teslimiyet zamanı işkencesinin ilk günleri, ilk saatleri... Suskun; ama öfkesi iç dünyasında volkan gibi Türkler. Cephelerden dönen savaş subayları, Mehmetçikler...

Galata Köprüsü başındaki Cenyo Kıraathanesi'nde savaş subayları oturmuşlardı. Limana baktılar. Biraz sonra kapıdan Yüzbaşı Selahattin girdi. İri yapılı, burma bıyıklı bir yiğit zabitti. Eski cephe arkadaşları ile kucaklaştılar. Biraz sonra Doktor Sırrı da onlara katıldı.

Gece Moda'da bir arkadaşında kalmıştı. Moda sokaklarında beyaz şapkalı İngiliz bahriyelilerinin dolaştıklarını içi yanarak anlattı. Savaş subaylarının oturdukları masanın biraz ilerisinde İstanbul'un namlı bıçkınlarından Şeref, limana hınçla bakmaktaydı.

Galata'dan sabahtan sarhoş olmaya başlamış azınlıklardan bir kaçı geçmekteydi. Cenyo Kıraathanesi'nin camına yaklaştılar. İçeriye baktılar ve gülüştüler.

Kırmızı Trablus kuşaklı Bıçkın Şeref'in yerinden kalkması ile gülüşmekte olanların üzerine yürümesi kaç saniye sürmüştü? Önce namlı bıçkın sesi,

"Heytt!" ve sonra yere kapaklanan birkaç şımarık azınlık. Galata Komiserliği'nden bir polis aldığı emir uyarınca Bıçkın Şeref'i tutmak istedi. Yüzbaşı Selahaddin davrandı, dışarı çıktı. Komiserin kolunu tuttu,

"Yavaş ol, dokunma" derken cepheden emir verir gibiydi. Komiser Yüzbaşı Selahaddin'e baktı.

"Bize o tut emrini verenlerin..." dedi ve okkalı bir İstanbul sövmesi... Mahzun ve mahcup yürüdü gitti.

Yine işgal işkencesi günlerinden biriydi. Doktor Adnan (Adıvar), Gazateci Ahmet Emin (Yalman) ve Yakup Kadri Bey (Karaosmanoğlu) Sirkeci'den faytonla geçiyolardı. Bir İngiliz trafik polisi önlerini kesti. Faytonu durdurdu. Ahmet Emin Bey faytondan indi. Bir şeyler söylemek istedi. İngiliz trafik polisi bağırdı:

"Bir Türk, Büyük Britanya Ordusu'nun erkanına (mensubuna) ne cüretle hitap edebilir?"

O zaman İngiltere'ye Büyük Britanya da denilirdi. Türk'ün, esaret zamanları altında gördüğü işkencenin bir sahnesiydi bu.[5]

Başımız Gidecekse

Son cephelerden dönen son savaş subayları, Esir Şehir İstanbul'daki evlerinde kaç yıldır göremedikleri anneleri, babaları, eşleri ve çocukları ile uzun savaş zamanlarının hasretlerinin sonuna gelmişlerdi. Kanal Savaşı'ndan Irak'a, oradan başka cephelere, Galiçya, Kafkas, Suriye, Filistin, Balkan cephelerine koşmuşlardı. Çanakkale hatıraları o cephelerin içindeydi. Türk İmparatorluğu bu destan savaşları hatıraları ile başbaşa kalmaktaydı.

Yüzbaşı Selahaddin son cepheden evine dönmüştü. Akşamüzeri mahalle çocukları köşede oturmuşlardı. Her mahallenin çocuklarının başında bir çocuk olurdu. Köşede oturmuş çocukların başı bir anda arkadaşlarına "askerce" emir verdi. Hepsi selama durdular. Yüzbaşı Selahaddin anlamıştı. Çocukları cephedeymiş gibi teftiş etti. Gözleri dolmuştu.

İleri Gazetesi sahibi Celal Nuri, sabahın erken saatinde, çok zaman önce tanıdığı Yüzbaşı Dayı Maksut'a gitti. Piyade Yüzbaşı Emin Ali, Dr. Fahri, Yüzbaşı Eczacı Celal, Nuri'nin gelişi ile sohbetlerini kestiler. Çünkü Sadrazam Damat Ferit'in büyük tevkifata başlayacağını haber almışlardı. İleri Gazetesi sahibi Celal Nuri'ye millici deniliyordu. Lakabı oydu. Yüzbaşı Dayı Maksut,Celal Nuri'nin de tevkifat edileceğini öğrenmişti:

"Celal Bey kötüsü gelmekte. Galiba tevkifiniz olacak!"

5-Falih Rıfkı Atay, "Bornova'da Son Gece" başlıklı bir yazısında şöyle anlatır yaşananları: "...Makedonya ve Balkan Türkleri yine cinayetle boğuşuyor. Her Türk uşak milletlere sırasıyla hürriyetini, malını, toprağını ve ocağını vermeye mahkumdur" ve işte başka satırlar: "...Geçtiğimiz ve geçemediğimiz, gördüğümüz ve göremediğimiz harabelere gidiniz. Şehir ve köylerin enkazı arasında kesilen anaların yalın ayak çocuklarıyla, yanan çocukların analarıyla konuşunuz. Anadolu faciası..." (Taylan Sorgn)

Celal Nuri bir sigara yaktı. Gülümsedi. Oturduğu koltukta dikildi:

"Kötüsü gelsin, memleket işgal olunurken bizim başımız da gidecekse varsın gitsin. Memleket başımızdan mühimdir."

İttihat ve Terakki'nin Katib-i Mesullüğü'ne kadar yükselmiş olan Mithat Şükrü Bey'e, Dayı Maksut o gece bir haber ulaştırdı. Gece vakit geç. Mithat Şükrü Bey, Yüzbaşı Dayı Maksut'a durumu sordu. Dayı Maksut:

"Büyük tevkifat başlayacakmış. Adınız geçmekte. İstanbul'dan ayrılmanız hayırlı olacak, lakin Mustafa Kemal Paşa da sizi görmek ister. Bu gece bekliyor."

Mithat Şükrü Bey acele giyindi. Colt tabancasını iç cebine yerleştirdi. Çıktılar ve gece yarısı Mustafa Kemal Paşa'nın Havva Sokak'taki öteki karargahındaydılar.

Mustafa Kemal Paşa cephelerden İstanbul'a dönüşünde Mithat Şükrü Bey'de misafir olurdu. Biraz durumu konuştular. Mustafa Kemal Paşa, Dayı Maksut'un yüzüne "Haberi var mı?" der gibi baktı. Dayı Maksut var işaretini verince, Mustafa Kemal Paşa:

"Mithat Bey tevkifiniz olacak. Bilirim umursamazsınız; ama hemen söyleyeyim ki bir gün hesaplar sorulur." Mithat Şükrü Bey:

"Paşam arkadaşlarla konuştuk. Bizlerin tevkifatı hiç mühim bir mesele değil. Şimdi herkes sizin çıkışınızı beklemekte. Tarih şimdi sizden vazife beklemekte."

Gece geç saatlere kadar konuştular. Gitme vakti gelmişti. Oda da bulunan Dr. Fahri dışarıya çıktı. Köşede bekleyen Balıkçı Salih Reis'ten "Tehlike yok" işaretini alınca döndü. Tam çıkacaklardı, Mithat Şükrü:

"Paşam talihiniz açık olsun. Ne günler gördük. Bunu da görürüz." ve vedalaştılar...

Sevdaya Vakit Yoktu...

Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul teşkilatının Kasımpaşa Merkezi'nde gece toplantı vardı. Çengelköy Askerlik Şubesi Komutanı Binbaşı Cemal de çağrılmıştı. Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü

Gebze'deki vaziyeti anlatırken Binbaşı Cemal, Dayı Maksut'a:

"Bizim şubenin deposunda Alman mavzerleri var. Saklatmıştım. Onları ne yapmak lazım?"

Yeni mavzer sözünü duyan Yenibahçeli birden keyiflendi. Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'e:

"Sen, Kehribar, Deli Ömer gidip alın."

Binbaşı Cemal, Kehribar'ı sordu. Dr. Fahri:

"İstanbul'un bıçkınıydı, lakin şimdi teşkilattadır."

Balıkçı Salih Reis ertesi akşam silahları Gebze'ye ulaştırmak için yola düşmüştü bile.

Teğmen Nuri son cepheye yetişmişti. Mondros imzalanınca İstanbul'a dönenlerdendi. Yeni vazife bekliyordu. Teğmen Faruk'la Beyoğlu'na çıkmış, bir takibe gitmeye hazırlanmaktaydılar. Teğmen Nuri çatılardan aşağılara sarkan işgal devleteri bayraklarına baktı. Eli hınçla silahına gitti. Teğmen Faruk: "Şimdi dur. Vakti gelecek." Teğmen Nuri: "Namus sözüdür."

Teğmen Nuri Erenköy'de, Dr. Fahri'nin komşularındandı. Yanlarındaki komşularının kızı Teğmen Nuri'ye gönlünü kaptırmıştı. Bir gece Dr. Fahri'nin evinde bahis açıldı. Nuri'nin annesinin gönlünde onların izdivaçları yatıyordu. Teğmen Nuri, dinledi. Sonra Dr. Fahri Bey'e baktı ve annesine döndü:

"Vaktimiz yok ana, hiç vaktimiz olmayacak bizim sevdalara. İşte Fahri Bey de bilir vaziyeti. Hiç vakit olmayacak ana." Sonra Beyoğlu'ndaki "namus sözünden" bahsetti. "Bu söz varken sevdaya vakit mi kalır ki..."

Dr. Fahri Bey'in gözleri dolmuştu. Bütün savaş subayları "sevdaya vakit yok" diyorlardı, sözleşmişler gibi.

Mondros zamanı. Esir Şehir İstanbul. Soğuk kış geceleri zamanı. Beyoğlu'nun kulüpleri şenlikli. Esir Türk mahalleleri suskun, kederli. Limanda düşman donanması...

Cümle devletler basmışlar İstanbul'u da kabus gibi çökmüşler. Türk evlerinde bilmem hangi cephede meçhul kabirlerinde kalmış askerler ve subayların geçmiş hatıraları. Sevdalıların işledikleri mendiller kim bilir nasıl sevdalar taşımıştı. Öyle diyordu Piyade Yüzbaşı Şevket o geceki sohbette.

Yüzbaşı Dayı Maksut, Eczacı Celal'in yüzüne baktı:

"Sevdalara da vakit olmadı, gönlünce yaşamaya da. Cephelerde dolaştık. Çoğu çocuklarının büyüdüklerini bile göremediler. Turan demiştik, hani Zümrüt-ü Anka Kuşu. Yakalayamadık. Yedi Düvel parçalamak için bizi, saldırdı ki tarifi mümkün değil; lakin hakkını verdik cümlemiz cephelerin. Vurulduk, vuruldukça öfkelendik. Düğüne gider gibi vuruştu herkes. Yüz döndürülmedi cephelere." Teğmen Faruk:

"Yeni cepheler bir olsa" diye söylendi kendi kendine. Yüzbaşı Celal:

"Olacak yeni cepheler ve muhakkak..."

Esir şehrin bir gecesini daha böyle geçirdiler.

Yüzbaşı Celalin Öfkesi

İstanbul'da esirlik zamanlarında Yedi Düvel bandoları çalarken aslı Türk, nesli Türk mahallelerinin derin sükutu yaşanıyordu. Yedi Düvel bandolarının seslerinin verdiği muazzam azapların tarifi mümkün değildi. Son cephelerin, son savaş askerleri ruhlarında esen isyanların büyük girdaplarını yaşmaktaydıar. Caddelerde Yedi Düvel bandoları çalarken evlerinde yeni cephelerin hayalleri içindeydiler. Velakin, nasıl olacaktı da yeni cepheler açılacaktı? Hayaller cevapsızdı...

Beyazıt'taki büyük kemerli kapı. Kemerin üzerindeki altınla yazılmış:

"Daire'yi Umur-u Askeriye"

Kemerli kapının altın yazıları bile sanki kararmıştı. Altından artık Yedi Düvel işgal subayları da gidip gelmekteydi. Esirlik zamanlarının derin sükutu...

Kapıdan girince büyük meydandaki Türk subaylar birden sert topuk vuruşları ile selama durdular. Mustafa Kemal Paşa geliyordu. Üzerinde vücudunu sarmış büyük üniforması vardı. Sol göğüs cebinin üstünde Çanakkale Madalyası. Yaveri Cevat Abbas biraz geride yürümekteydi. Onun arkasında gizli teşkilattan Yüzbaşı Dayı Maksut ve Yüzbaşı Eczacı Celal. Kapıya doğru gelmekte olan işgal subayları birden durdular.

Yüzbaşı Celal'e Fransızca: "Bu Mustafa Kemal Paşa değil mi?" Yüzbaşı Celal, Fransızca: "Evet, O'dur" diye meraklarını giderdi. Öteki işgal subayı, Yüzbaşı Celal'e Çanakkale'yi kastederek:

"Gitmiştik, şimdi döndük." Yüzbaşı Celal, bütün öfkesi ile cevapladı:

"Döndünüz, lakin eğer O şimdi buradaysa yine gidersiniz."

İşgal subayları bu sert cevabı beklemiyor olmalıydılar. İşgalci idiler. Şaşkınlıkla yürüyüp gittiler. Yüzbaşı Dayı Maksut arkalarından hınçla baktı: "Bunu başka yerde söyleselerdi, çekip vururdum." Celal, "Onun da zamanı gelir" diyerek Dayı Maksut'u yatıştırdı.

Damat Ferit sadrazamlık koltuğuna oturunca büyük tevkifatı başlatmıştı. Bütün İttihat ve Terakki ileri gelenleri, milliciler, aynı dünyanın insanları olan millici aydınlar, yazarlar; İngilizlerin kurdurduğu Nemrut Paşa Divan-ı Örfisi'nde tevkif edilerek Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne konulmuşlardı. Mustafa Kemal Paşa, o eski arkadaşlarını hiç yalnız bırakmadı.

Dr. Münir'in Evi

İttihatçıların herkesce bilinen ismi Dr. Münir'in Erenköy'deki evinde o gece toplantı vardı. Dayı Maksut, Yüzbaşı Celal, Yüzbaşı Yenibahçeli, Dr. Fahri de oradaydılar. Biraz sonra Mustafa Kemal Paşa'nın kurdurduğu teşkilatın öteki isimleri de sökün ettiler.

Gecenin geç vakti. Bahçe kapısındaki çan işaret verir gibi üç defa aralıklarla çaldı. Dr. Münir gelenlerin yabancı olmadığını anladı. Kapıyı açtırdı. Gelenler Balıkçı Salih Reis, Rumelili Deli Ömer, Kehribar Ali ve Zeybek'ti. Yeni vazife verileceği için çağrılmışlardı. Yanlarında kolundan kan sızan bir başkası da vardı.

Dayı Maksut "Nedir bu hal?" der gibisinden Balıkçı Salih Reis'e baktı. Balıkçı Salih Reis, Teşkilat-ı Mahsusacı'ların dili ile durumu, Dayı Maksut'a anlattı:

"Bizim Zeybek, bunu Aydın'dan tanırmış. Baba tarafı Çakırcalı Mehmet Efe tarafındanmış. Bu da biraz ötede üç işgalci görmüş. Yaşlı bir adamcağızı itip kakıyorlarmış. Dayanamamış çekmiş birisini vurmuş. Biz, tarakkaya koştuk. Baktık bu gelmekte, polisler peşinde. Aldık, geldik."

Yüzbaşı Dayı Maksut'un: "Kimsin?" demesinin ardından, yaralı Aydınlı önce tekmili verir gibi konuştu ve ekledi: "Zatınız bize deli deseniz yeter."

Dr. Münir keyiflenmişti. Dayı Maksut, Rumelili Deli Ömer'i gösterirken "Bir deli vardı, bir daha eklendi" dedi. Dr. Münir, Yüzbaşı Dayı Maksut'a öteki adıyla:

"Sipahi Maksut, lakin şimdi deli ruhlar zamanı değil mi? Bu işler delilerle yapılacak."

O an itibariyle Aydınlı Deli teşkilatın ikinci delisi oldu. Aydın, Çakırcalı denilince Dr. Münir:

"Hatırlasana Amca Paşa Halil yeni kurmay çıktığında Saray onu Çakırcalı Efe üzerine sürmeye kalkmıştı da Amca Paşa Halil... O Fransız Rejisi'ne karşı dağa çıktı. Ben o Efe'ye kıyamam demiş, girmemişti."

Yeni Aydınlı Deli'nin hali birden değişti. Dr. Fahri Yeni Deli'nin sıkılan yumruğunu gördü. Yüzü allak bullaktı. Dr. Fahri: "Nedir?" diye kısaca sordu. Yeni Deli, "Fransız'ın kolcuları bizden de can almıştır" diye öfke ile söylendi. Yüzbaşı Yenibahçeli:

"Bunun zabtı zor; lakin tam aradığımız." Yeni Deli:

"Bu can bende iken emriniz can üstünedir. Vur deyin vuralım, öl deyin ölelim."

Bu aslı Türk, nesli Türk bir zeybek torununun yeminiydi.

İmparatorluğun başkenti artık esirdi, lakin son cephelerin son adamları da ruhlarındaki derin fırtınalarla yeni çıkış yolları aramaktaydılar. Bir umut Mustafa Kemal Paşa. Dr. Münir gece sabaha ulaşırken, misafirlerine:

"İşte Mustafa Kemal Paşa, yani Sarı Paşa teşkilatı kurmuş. Tanırım böyle bırakmaz. Muhakkak ve muhakkak başka şeyler vardır aklında."

Sabah ezanı okunurken Dr. Münir'in evindeki toplantı dağıldı. Velakin o gece onlar orada çıkış yolları ararlarken, aslı Türk, nesli Türk mahallerdeki evler derin kederler içindeyken, Pera'da, Serkldoryan'da şampanya kadehleri kaldırılmaktaydı. Aslını neslini unutmuşlar Fransız, İngiliz ve öteki işgal subayları ile şampanya şişelerinde yaşamaktaydılar. Ali Kemal, Refii Cevat ve hempaları kendi keyiflerindeydiler.

Balıkçı Salih Reis ve adamları yanlarında yeni deli ile birlikte Nihat Hala'nın Üsküdar Ayazma'daki konağına gittiler. Silahların bir kısmı daha, Kasımpaşa, Topkapı, Çengelköy teşkilatına dağıtılacaktı.

Gece karanlığında evden çıkmışlardı. Silahlar bir at arabasında. Birden yolları kesildi Yedi Düvel'in devriyesince. İş kötüye gitmekteydi. Balıkçı Salih Reis devriyenin başındakini usulca Yeni Deli'ye gösterdi: "Düşür tetiği!" emrini verdi.

Bir saniyelik zaman içinde devriyenin başındaki düşmüştü. Ötekiler baktılar ki olmayacak kaçtılar.

Nihat Hala komşuları ile beraberdi. Kemanından kederli sesler çıkarken silah sesini duyunca: "Bizimkiler!" dedi. Selvinaz Teğmen Faruk'a olan sevdasının derinliklerinde hayaller içindeydi. Nihat Hala ona bakarken, kim bilir kaç sevda daha gerilerde kalmıştır diye düşündü. Komşu kadınlar içinde çocuklarının babalarının kim bilir hangi cephede meçhul kabirlerde kaldığını düşünenler de vardı.

İttihatçıca Konuşmak

Esir İstanbul'un hazin günlerinde Türk mahallelerinin sanki sonsuzluğa uzanan kederleri İstanbul'un gök kubbesine de sığmaz oldu. Esir İstanbul limanının sularını bulandıran Yedi Düvel donanmasının siyah dumanları esaret zamanının dağılmak bilmeyen dumanları gibi... Mondros zamanları bir kara baht gibi afakı sarmıştı. Harbiye Nezareti'nin büyük kemerli kapısının altından geçip giden son cephelerin savaş subayları cepheler zamanlarının kendilerine ait hatıraları ile sanki baş başa kalmışlar.

Son cephelerin suvari subayları, bir zamanlar Volga kıyılarında yağız atlarını sulayan kendilerinden çok öncelerinin destanlarını düşünmekten vazgeçemez haldeydiler.

Yüzbaşıı Selahaddin, Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlarını görmekten dönerlerken büyük kemerli kapıdan girmekte olan Mustafa Kemal Paşa'yı gördüler. Kenarda selama durmuşlardı. Hava rüzgarlı...

Binbaşı Selahaddin yanındakilere, "Sarı Paşa'nın kalpağının yanlarından dışarı çıkan saçlarına bakın. Sanki rüzgardan savrulan serdar tuğları gibi" diye iç geçirirken, Yüzbaşı Dayı Maksut o sözleri tamamladı:

İttihat ve Terakki Mensupları

(Sol başta Bekirağa bölüğü hapishanesine konulan Mithat Şükrü bey, Sağ başta Talat Paşa, arka planda İttihat Terakki merkez-i umumi azalarından bazıları)

"Sanırım ki Mustafa Kemal Paşa zamanı gelince kendi tuğunu açacak."

Yüzbaşı Selahaddin, Dr. Fahri, Dayı Maksut, Teğmen Faruk, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü o gece Dr. Münir'in Erenköy'deki evinde toplandılar. İttihatçıların ünlü isimlerinden Dr. Münir:

"Eh artık Damat Ferit kabinesini kurdu. Bir yanına İngiliz'i öteki yanına Hürriyet ve İtilaf Fırkacıları'nı almış. Ardını da dayamış Saray'a. Şimdi de başladı tevkifata, çünkü İngilizi mingilizi öyle istemekte. Gelip saplandığımız yer batak. Deyiverin nasıl çıkarız bakalım bu bataktan?" Yüzbaşı Yenibahçeli:

"Yine filozof gibi başladınız. Bizim İttihatçıca tabirlerimizle, kötüsü gelmiştir; vurup, yarıp, çıkarız. Siz koca İttihatçısınız, bilirsiniz

bu sözleri. Öyle dedik mi arkası gelir ki gerisi feleğe kalır."

Dr. Münir hepsinin yüzüne baktı. Suskunluk. Sonra yavaştan başladı:

"İttihatçılıkta vardır o tamamdır, lakin işin siyaseti ne olacak? Turan hayali ile vurduk kendimizi Kafkas ötesine, aramadık mı Zümrüt-ü Anka'yı, aradık; lakin siyasetini unutmuştu bizimkiler. Yok yok siyaseti de vardı diyelim; ama eksikti. Şimdi işte o bakımdan derim, siyaseti ne olacak?"

O sırada kapı çalınmıştı. Gelen Patriyot Ömer Bey'di. Odaya girer girmez, hepsini bir süzdü:

"Toplanmışınız bakarım. Anlarım ki, başlamışınız Zümrüt-ü Anka'dan ve de öteki işlerden. Yenibahçeli de mutlaka demiştir ki 'vurup, yarıp, çıkarız' ve ben de derim ki kim başta olacak?"

Odaya sinen sessizlik içine Patriyot Ömer sürdürdü konuşmayı:

"Ben derim ki Mustafa Kemal Paşa. Cepheciliği de iyi bellemiştir, siyaseti de. Ardında Çanakkale de var. Ondan başkası olamaz, öyle derim."

Dr. Münir'in evinde bu konuşmaların olduğu saatlerde Bomonti'de bir vuruşma oldu.

Yüzbaşı Dayı Maksut, sabaha karşı Dr. Münir'in evinden çıkıp Dr. Fahri ile kendi merkezine gelmişti. Birden karşısında Balıkçı Salih Reis, Deli Ömer, Zeybek, Kehribar Ali ve Deli'yi buldu. Balıkçı Salih Reis varken ötekiler sadece başları önünde dururlardı.

Yüzbaşı Dayı Maksut, hiç beklemeden:

"Anlarım ki dün gece biz Dr. Münir Bey'in evinde iken, siz bir öfke içinde olmuşsunuz. Kimlerle vuruştunuz?"

Balıkçı Salih Reis, Yüzbaşı Dayı Maksut'a tekmil verir gibi:

"Bunları söylediğin vazifeye salmıştım, lakin Bomonti'de birden üç İtalyan, bir İngiliz, dört beş Fransız'ı görmüşler. Hepsi silahlı. Silahlar batmış bunların gözlerine, yürümüşler heriflerin üzerine. Vurup, yarıp çıkmış, silahları almışlar. Çavuşa teslim edildi silahlar."

Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri'ye baktı:

"Gördün mü doktor? Şimdi heriflerin ağaları dayanacaklar şu

külhanın arka kapısından çıkmış Damat Ferit'in sadrazamlığına. Oh olsun külhandan çıkmış herif sadrazama..."

Dr. Fahri keyiflenmişti bir kahkaha patlattı. Balıkçı Salih Reis ve adamları dışarı çıktıklarından Rumelili Deli Ömer, Balıkçı Salih Reis'e yavaşça sordu:

"Külhanın arka kapısı ne demek ? Salih Reis cevapladı:

"Külhanın arka kapısından çıkma, dendi mi rezil olunur ki söylemesi bile ayıptır ki sorma. Öyle de namın oldu mu yüzüne bakamazsın."

Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü ve Dr. Fahri ile Yüzbaşı Selahaddin gece geç vakitte Mustafa Kemal Paşa'nın Havva Sokak'taki karargahındaydılar. Mustafa Kemal Paşa, Yenibahçeli'ye:

"Gebze ve öteki taraflarda vaziyet nasıl?"

"Yahya Kaptan, bilirsiniz yüreklidir. Şimdi Gebze ötesi ondadır. Emriniz de öyle olmuştu. Haberleri iyidir. Gebze ötesi teşkilatı da süratlenmiştir" diye cevapladı Yenibahçeli.

Sonra da Dr. Fahri kendi edindiği bilgileri anlattı. Geç vakit olmuştu. Yeni emirleri alarak Mustafa Kemal Paşa'nın yanından ayrıldılar.

Nihat Hala'nın Konağı

Üsküdar Ayazma'da Nihat Hala'nın konağı, Mustafa Kemal Paşa'nın teşkilatlandırdığı İstanbul Kuvvası'nın bir evi haline gelmişti. Nihat hala'nın iki kardeşi vardı askeri tıbbıyeli Dr. Fahri onları tanırdı. Üsküdar da bir teşkilat merkezi gerektiğinde Nihat halayı bulmuş ve onu teşkilatın bir mensubu yapmıştı. Gece çökerken konağın bahçe kapısındaki küçük çan geleni belli edecek şekilde üç defa "çın çın çın" sesi çıkarırdı. Nihat Hala'nın komşuları, savaş subaylarının eşleri Nihat Hala'nın kederli kemanının seslerini dinliyorlardı. Nihat Hala içlendiğinde öyle yapardı.

Bahçe kapısından üç genç zabıt girdi: "Gece vazife var" dediler. Konağın kilerine indiler. O gece Üsküdar'da dehşet saçmaya başlayan bir İngiliz ajan vurulacaktı. Kilerdeki silahları çıkardılar. Birisi beşli Alaman mavzeriydi. Öyle derlerdi "Alaman mavzeri". Hepsi

silahlarının bakımını yaptılar, tutukluk yapmasın diye. Sonra çıktılar. Vakit gece yarısını geçiyordu ki Paşakapısı köşesinden silah tarakkaları sesi geceyi yardı. Esir İstanbul'un o köşesinde icap eden ses yükselmişti. O ses silahların sesiydi. "Bu vatan bizim" der gibi. Sonra Alman mavzerleri Nihat Hanım'ın konağının kilerindeki yerlerine yerleştirildi. Biraz esaret gecesinden manzara buydu.

Damat Ferit Ve Tevkifatlar

Damat Ferit artık Sadrazam olmuştu. Kozmopolit bir işbrilikçi olan Damat Ferit'i iş başına getirenler arasında Zeynel Abidin Hoca Efendi ile İngilizler de vardı.

İşbirlikçi Zeynel Abidin Hoca Efendi, büyük tevkifat sırasında "Mustafa Kemal Paşa'ya da tevkif, eydam (idam)!" diye İtilaf Devletleri'nin kapılarını aşındırmaktaydı.

Zaman, Türkler'in işkence altındaki zamanlarıydı. Damat Ferit büyük tevkifatı sürdürmekte. Ne kadar vatansever varsa hepsi Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne atılmaktaydı. Peyam-ı Sabah ile Alemdar gazeteleri şimdiden bir işbirliğine başlamışlardı. Ali Kemal en rezil ifadelerle saldırıya geçmişti. Alemdar Gazetesi kendi kepazeliği içindeydi.

Esir şehrin küçük çocukları gazeteleri satıyorlardı. Kimisinin babası şehit olmuştu cephelerde. İstanbul o zaman başkaydı. O gazete satıcısı çocuklar kendilerine bir baş seçmiş gibiydiler. O gün Alemdar Gazetesi'nin çıkmasını bekliyorlardı matbaa önünde. Gazete çıktı. Babıâli yokuşu. Küçük bir çocuk geldi, çocuklara gazeteler verilmekteydi. Alemdar Gazetesi'nin serlevhasını (manşetini) güç bela okuyan gazete satıcısı çocukların başı şu yazıyı gördü:

"Sehpalar bu adamlara layık değildir. Koparılması gereken bu kafalar kütükleri üzerinde kesilip günlerce ibret taşında kalmalı."

Gazete satıcısı çocukların başındaki o gözleri şimşek çocuk, babası şehit çocuk, bu satırların Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ndekiler için yazıldığını cin gibi zekası ile anlamıştı. Gazeteyi alan çocuklara sanki cephedeymiş gibi emir verdi:

"Atın yere!" ve attılar. Küçük çocuk gazeteyi verenin yüzüne öyle

bir tükürdü ki... Sonra gazeteyi sattıracak başkaları bulunmuştu; ama olan da olmuştu.[6]

Pera'da Bayraklar

30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması ile Batılıların "Türk İmparatorluğu" dedikleri bir imparatorluk tarih sahnesinden çekiliyordu. Türk İmparatorluğu, Batı dünyasına öyle yerleşmişti ki Birinci Murat zamanında İngiltere'de bir oyun sahneye konulmuştu. Adı "Couragius Turke" idi. Yani "Cesur Türk". Heyhaaat! Şimdi o imparatorluk tarih sahnesinden çekiliyordu.

Genç yaşta İttihat ve Terakki'ye katılmış, daha sonraki Mücadele zamanında Mustafa Kemal Paşa'nın "Küçük Doktor" takma adını vereceği Dr. Fahri, arkadaşı Yüzbaşı Eczacı Celal ile buluştu.. İki arkadaş, "Bakalım devran ne eylemiş?" diye Beyoğlu'na çıkmak için Karaköy'den tünele bindiler. Azınlıklar artık azgınlığa başlamışlardı. Gündüz vakti seviçten meyhanelerden çıkıyorlardı. Tünelin camı ayna gibiydi. Yüzbaşı Eczacı Celal üniformalı idi. Oldukça uzun boylu, sarı burma bıyıklı bir Türk subayı.

Tünelin ayna gibi olan camından, Yüzbaşı Celal, arkasından bir sarhoş azınlığın kendisi ile alay etmek için "nanik işareti" yaptığını gördü. Sesini çıkarmadı. Tünelden çıkışı bekledi. Tünel çıkışına gelmiş caddeye çıkmışlardı. O şımarık azınlık da yine arkalarındaydı. Yüzbaşı Eczacı Celal birden döndü ve bir tokat patlattı. Adam havalandı ve mabadının üzerine düştü. 30 - 40 kişilik bir sarhoş gurubu üzerlerine gelmekteydi. Dr. Fahri ve Celal, "kötüsü geliyor" diyip silahlarına davrandılar.

O sırada birkaç Türk polisi gülrültüye koştular. Yüzbaşı Celal'i iyi tanır, öfkesini de bilirlerdi. Şımarık azınlıklara: "Ne halt ediyorsunuz, karşınızdakiler kimler bilir misiniz? Yanarsınız ülen!" diyerek onları dağıttılar. Yüzbaşı Celal ile Doktor Fahri yürümeye başladılar.

6-Babıâli'nin ünlü isimlerinden Reşit Halit Gönç'ün anlattıkları.

Çatılardan aşağı kadar "Yedi Düvel" emperyalizmin bayrakları asılmıştı. Tam o zamanki Hachet kitabevi önüne geldiler ki, Doktor Fahri "Dayanamıyorum, dönelim" dedi. Dönüyorlardı. Tünel'in tam karşı köşesinde bir kuyumcu dükkanı vardı. Vitrine ünlü Yunan siyasetçisi Venizelos'un[7] bir resmi konmuş, altına mumlar yakılmıştı. Doktor Fahri vitrine birkaç kurşun göndermek istedi. Yüzbaşı Celal, "Zamanı var doktor" dedi ve elini tuttu.

Yüzbaşı Celal ve Doktor Fahri Kadıköy'e döndüler. Rıhtımda yürüyorlardı. Camlardan dışarıya azınlıkların şarkıları taşmaktaydı. Rıhtıma yanaşmış sandalların içindeki babayiğit Türk sandalcılar suskundu. Artık İstanbul'un martıları bile susmuşlardı. O martılar sanki büyük hüzüne ortaktılar. Yüzbaşı Celal ile Doktor Fahri ayrılacaklardı. Yüzbaşı Celal Üsküdar'a yürürken Doktor Fahri arkasından baktı. Sanki ölmüş gibiydi hüzünden, lakin o adımları hınçlı idi. Daha sonra, Doktor Fahri bir faytona bindi. Erenköy'e evine gidecekti. Birden boşandı. Hafifçe ağlıyordu. Tek bacaklı faytoncu doru atların dizginlerini çekti. Arkasına döndü ve genç doktora:

"Ağlama bey, bak ben bu bacağın birini Çanakkale'de Mustafa Kemal Paşa ile beraberken cephede bıraktım, lakin ötekisi var. Bir koltuk değneği ve bir de evdeki mavzer zaman gelince yeter. Ağlama..."

Doktor Fahri, "Haklısın zaman gelir, gün olur devran elbet döner" diye cevapladı.

7-Elefterios Venizelos Yunanistan'ın eski başbakanı, Megali İdea'nın(Büyük Fikir) mimarı ve Yunanistan'ın en önemli siyasetçilerinden biriydi. Hukuk öğrenimi gördü. Sırbistan, Bulgaristan ve Karadağ ile kurduğu Balkan Birliği'nin desteğiyle, Türkiye'ye savaş açarak Girit'in 1913'de Yunanistan'a bağlanmasını sağladı. I. Dünya Savaşı'ndan sonra yapılan Nöyyi ve Sevr Antlaşmaları'yla sağladığı topraklarla, 1918 muhtırasında belirttiği Megali Idea gerçekleştiremeyince, İngilizler'in desteğiyle 1920 yılında Türkiye ile savaşa girdi. 1928'de iktidara geldi. Bu yıllarda Türkiye'ye karşı barışçı bir siyaset uygulamaya çalıştı.

Ağlamayan Anne

Zaman geçecekti. Mustafa Kemal Paşa Anadolu'da Yedi Düvel emperyalizmine karşı Millî Mücadele ve Anadolu İhtilali'ni başlatacaktı. İşte o zamanlar...

Ağaoğlu Ahmet Bey, Ağustos 1921'de cepheyi gezmektedir. Bir yaşlı Türk kadını gördü. Kadın sordu: "Ankara'dan haber var mı?"

Ağaoğlu Ahmet Bey, "Ordumuz demir gibi ilerliyor" cevabını verdi.

Ağaoğlu Ahmet Bey'den o cevabı alınca rahatlayan kadın, "Şükürler olsun evladım" dedi. Bu defa Ağaoğlu Ahmet Bey sordu:

"Peki sen burada ne yapıyorsun ana?"

Yaşlı Türk kadını, ufuklara doğru bakarken cevapladı Ağaoğlu Ahmet Bey'i: "Dört oğlum vardı. Üçü şehit oldu. Biri de cephededir. Onun yolunu bekliyorum." Ağaoğlu Ahmet Bey konuşmayı sürdürdü: "İnşallah yakında gazi olarak avdet eder (geri gelir), mesut olursunuz."

Türk kadının cevabı şöyleydi: "Ah, Evladım! Tek memleket kurtulsun, düşman gelmesin. Biz her şeye razıyız. Bu topraklar çiğnenmesin."

Ağaoğlu Ahmet'in yanındakiler, "İnşallah çiğnenmez. Memleketin her yerini düşmandan alacağız" dediler. Türk kadını bir muhteşem tevekkülle cevapladı:

"Allah razı olsun oğlum. Yüreğime su serptiniz, bir teselli buldum. Allah'a ısmarladık."

Türk Kadını kalktı, köyüne doğru yürümeye başladı. Arkasından sanki selam verir gibi durdular.

1921 yılının Ağustos ayında bu defa Yakup Kadri Bey bir yazısında şöyle diyecekti: "Türk ülkesinin hudutları, Türk askerinin silahından çıkan kurşunun çizdiği mesafedir."

Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya geçmeden önce teşkilatlandırdığı ilk Kuvvacılar da O'nun ardından Anadolu'ya koşacaklardı. Ve sonraki zamanlarda cephelerde vuruşuldu emperyalizmin, Yedi Düvel'in orduları ile. İşte o zamanları anlattırken Şair Nazım şöyle de yazmıştı Kuvva Destanı'nda:

"...İnönü meydanı yavrum/ rüzgar/ soğuklar insanı arı gibi haşlıyor/ Zamheriler bitti diyelim/ hamsin ya başladı, ya başlıyor/ Muharebe beş gün beş gece sürdü/ kan gövdeyi götürdü/ Ve nihayetinde düşmanlar karın üstünde/ top arabalarını, sandıklar dolu su konyak/ altı kamyon bıraktılar/ Sonra kaçarlarken yavrum/ köyleri köprüleri yaktılar..."

Rumeli'de Mustafa Kemal Ve Ömer Naci

Henüz "Elveda Rumeli" demediğimiz zamanlardı. Selanik bizimdi. Selanik'in dar Arnavut kaldırımlı sokaklarından 3. Ordu'muzun genç kurmayları geçerlerken kafesli pencerelerde, kafeslerin ardından genç kızlar o kurmaylara hayranlıkla bakarlardı. Mustafa Kemal henüz genç bir kurmaydı. O Selanik gecelerinde arkadaşları ile konuşmalarında daha çok gelecek zamanlara bakmaktaydı; ama içinde yaşadıkları zamandaki durumları da arkadaşları ile tartışırken "batış yıllarının" sebeplerini tek tek tahlil etmekteydi.

O genç kurmaylar Rumeli dağlarında dövüşmüşlerdi. Zamanın emperyalizminin çizdiği haritalar vardı. Rumeli dağları o genç kurmayların adım adım ezberledikleri yerler oldu. Vuruşurlarken zaman zaman Rumeli türkülerini de söylerlerdi. Vuruşmakta değil de sanki düğünde gibiydiler. Öyle de yaşamaya alıştılar. Selanik bizimdi. 3. Ordu'muz oradaydı; ama aslında biraz da "sürgün ordusu" olarak bilindi, çünkü zamanın sarayı kendisi için tehlikeli gördüğü genç subayları oraya ya da Suriye Ordusu'na gönderiyordu.

Ömer Naci genç kurmaylar arasında isim yaptı. Aynı zamanda şairdi. Mustafa Kemal, Rumeli Ovası'nda Anadolu'dan gelmiş genç askerlere talim yaptırmaktaydı. Talim sırasında bir ara yakın arkadaşı Ömer Naci'ye:

"Şu çocuklara bak Ömer Naci. Anadolu'dan geldiler. Anadolu'daki toprakları kapitülasyonlarla tam bir müstemleke halinde. O kapitülasyonlar saray ve çevresini, yabancıları zenginleştirdi; ama bu çocuklar fakir kaldılar."

Gözleri dolmuştu Mustafa Kemal'in ve hemen ardından ekledi: "Ama bir gün gelecek... Bir gün, bir gün..." dedi.

Genç kurmay, Şair Ömer Naci de duygulanmıştı. Mustafa

Kemal'e gelecek zamandan söz etti. Şu sözler döküldü dudaklarından: "Beni unutma. Sen o gelecek zamanlarda şimdiki zamanın acısını çıkarırsan, beni sorduklarında 'Vuruşmakla şaireneliği, İttihatçılıkla şaireneliği, hepsini bir araya koymuştu' dersin."

Ömer Naci ileriki zamanda bir cephe vuruşmasında şehit olacaktı.

Aradan yıllar geçecek, Mustafa Kemal Paşa, Çanakaya'da Cumhurbaşkanı olacak ve Fahrettin Altay Paşa'ya şöyle diyecekti: "İnsanlar hayatlarının nerede biteceğini galiba hissediyor Paşa. Ömer Naci de bunu anlamıştı" ve artık o rezil kapitülasyonlar olmayacaktı. Cumhuriyet onu kaldırıp tarihin çöp sepetine atacaktı.

Teşkilatın Adamları

Aradan çok zamanlar geçti. Birçok imparatorluk artık batmıştı. Artık "Elveda Rumeli!" demiştik. Binbir acı, binbir keder... Katledilen Türkler ve zamanın emperyalizminin faşist saldırganlıkları... Ne o zamanların genç kurmayları, ne de Mustafa Kemal Paşa, Rumeli'yi ve Elveda Rumeli zamanlarını hiç ama hiç unutmadılar. 30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması Osmanlı Heyeti'ne imzalattırıldığı zaman, gün ve saatte artık bir imparatorluğun da tarih sahnesinden çekilişi imzalanmıştı.

Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'da yeni teşkilatlanması günleri ve geceleri ilerlemekte.. Doktor Fahri, Sapancalı Hakkı ve Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü bir gece teşkilatlanma emirlerini almak için Mustafa Kemal Paşa'nın o zamanki adıyla Beyoğlu Havva Sokak'taki karargahına gittiler. Onlar da Balkan dağlarında ve Rumeli'de vuruşmuşlardı. Mustafa Kemal Paşa, bir ara Rumeli'den söz etti: "Keşke Yakup Cemil de şimdi olsaydı" dedi.

"Elveda Rumeli" Mustafa Kemal Paşa'nın unutmadığı zamanlardı.

Fedailerin Namlusu

O günlerde bir "Hocaefendi"den söz edilmeye başlandı. Zeynelabidin Hocaefendi. 31 Mart 1909'daki Mürteci Derviş Vahdeti Ayaklanması'nda da vardı. O ayaklanma İstanbul'u kan gölüne çe-

virmiş, Anadolu'ya da yayılmıştı. Zeynelabidin Hocaefendi sarayın da adamı idi. Öyle etkindi ki, işbirlikçi Sadrazam Damat Ferit'in sadrazam olmasında da büyük rol oynamıştı. Saraya istediği zaman girer, istediği zaman çıkardı. İngilizler'in de muteber adamlarından olmuştu.

"Zeynelabidin Hocaefendi" Konya'lı idi. 30 Ekim 1918 sonrasında Fahrettin Altay Paşa daha Albay'dı ve Konya'da Kolordu Komutanlığı yapmaktaydı. Bir gün genç subaylar Komutan Albay Fahrettin Bey'e gelip şöyle dediler: "Komutanım burada bir zat varmış, çok mutebermiş. Herkes Hocaefendi diye eteğini öpermiş. Geniş de bir çevresi varmış. Zeynelabidin Hocaefendi geceleri Bozkır'da yürürken ışık saçıyormuş. Köylüler de bunda bir mana arayıp eteğini öperlermiş."

Albay Fahrettin Bey şaşırıp kalmıştı. Duraksamadan: "Getirin şunu bakalım!" emrini verdi. Genç subaylar o gece ışık saçan Hocaefendi'yi alıp getirdiler. Albay Fahrettin: "Kaldırın şunun eteğini!" dedi. Cüppenin eteklerini bir kaldırdılar ki ne görsünler? Adam bacağına bir pil bağlamış, ucuna da ampül takmış. İşte eteğin altından çıkan ışık odur. İcabı yapılmıştı. Zeynelabidin Hocaefendi kaçıp İstanbul'a gitmişti.

İngilizler'in isteği ile kurulan "Nemrut Paşa Harp Divanı" ne kadar vatansever varsa tutuklattırıp Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne koyduruyordu. İşte o sıralarda Zeynelabidin Hocaefendi sarayın, İngiliz Konsolosluğu'nun kapılarını aşındırıyor, "Mustafa Kemal Paşa'ya da idam! O da tevkif edilmeli!" diye tepinip duruyordu. Bu Zeynelabidin Hocaefendi, Mustafa Kemal Paşa Anadolu'da Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ni başlattığında Bozkır Ayaklanması'nı çıkarıp Türk Ordusu'nu arkadan vurdu.

Yüzbaşı Dayı Maksut, Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü, Yüzbaşı Eczacı Celal, Doktor Fahri İstanbul'un ilk Kuvvacıları oldular. Mustafa Kemal'in emrindeydiler. Zeynelabidin Hocaefendi'nin sağda solda "O paşayı da tevkif edip asmalı" sözleri üzerlerine bir öfke bulutu gibi çökeceklerdi.

Ve Zeynelabidin Hocaefendi bir gece Beyoğlu'nda görüşme yaptığı yerden çıkmıştı ki birden göğsüne Yüzbaşı Dayı Maksut'un fedailerinin namlusu dayanıverdi. Maksat vücudunu ortadan kaldır-

mak değildi. Küçük bir ders vermekti. O sağda solda sadrazama güvenerek dolaşan Zeynelabidin Hocaefendi

"İmdaaaat, adam öldürüyorlar!" diye bağırarak Beyoğlu Caddesi'nde kaçmaya başladı. Ayakkabısının birisi ayağından çıkıvermişti. Onu tanıyanlar güldüler. Herifin asması kesmesi papuçlarında kalmıştı. Kolay mıydı kuvvacılarla uğraşmak...

Şifrede Dediğini Yapmak

İstanbul esirdi. İstanbul'un yoksul semtlerinde yoksulluk daha da arttı. Öteki mahalleler de öyleydi; ama bunun yanında işgal komiserlerinin devam ettikleri eğlence yerleri de vardı. İşbirlikçiler, o eğlence yerlerinde onlarla beraber ticaret çıkarlarının peşine düştüler. Ama savaş subayları da vardı. Onlar bir yeni emir beklemekteydi. Suriye, Kafkas, Çanakkale, Irak, Galiçya, Rumeli, Filistin, Trablus cephelerinden dönmüşlerdi. Döne döne vuruşmuş, destan yazmışlardı.

Az zaman kalmıştı. Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ne, emperyalizme tarihi dersini vermeye, az zaman kalmıştı.

İşte tarihten kesitler...

30 Ekim 1918 günü, Mondros Anlaşması'nın imzalanmasıyla cepheler susmuştu. O cephelerde saldırı emri ile taarruza geçen Türk orduları, artık o taarruzları özlemeye başlayacaklardı.

Mustafa Kemal Paşa, o günlerde Toros Dağları eteklerindeki Yıldırım Orduları Grubu Komutanı'dır. Sadrazamlık teslimiyet anlaşmasını bütün ordu komutanlarına olduğu gibi Mustafa Kemal Paşa'ya da gönderdi ve Mustafa Kemal Paşa ile sadrazamlık arasında şifreleşmelerle bir kavga başladı. Nihayet 7-8 Kasım 1918 günü gecesi geldi. İşte o gece Mustafa Kemal Paşa, sadrazamlığa gönderdiği şifrede şöyle dedi:

"Bu mütareke ahkamını kabul etmiyorum. Kendi karakterime uyanı yapacağım. Sahile çıkacak düşman kuvvetlerine ateş açılması için orduma emir verdim."

Şifre geldiğinde İstanbul'daki Sadrazamlık, Saray, İşgal Devletle-

ri Yüksek Komiserleri deprem yemiş gibi sallandı. Mustafa Kemal Paşa ordusu dağıtılarak İstanbul'a çağrıldı. 13 Kasım 1918 günü Mustafa Kemal Paşa o şifrede söylediğinin ilk adımlarını kurduğu gizli teşkilatla atmaya başlamıştı bile.

Ve öyle zaman gelecekti ki Şair Nazım, Kuvva Destanı'nda, Kocatepe'deki Mustafa Kemal Paşa için söyle yazacaktı:

"Sarışın bir kurda benziyordu. Yanındaki paşalara sordu: Saat kaç? Beş dediler. Eğer bıraksalardı, ince ve uzun bacakları üzerinde yaylanarak Afyon Ovası'na bir yıldız gibi akacaktı..."

Kocatepe zamanına daha çok vardı. 30 Ekim 1918 sonrası zamanda ilk günlerde Türkler ateşi ve ihaneti gördüler. Artık iktidarda Hürriyet ve İtilaf Fırkası (Partisi) vardı. 1909 ayaklanmasını çıkartan ve genç subayları köprü üzerinde linç ettiren, ayaklanmayı Anadolu'ya yayan Derviş Vahdeti devamcıları, arkasında İngilizler olan Kürt Tealiciler, yine arkasında İngilizler olan Teali-i İslam Cemiyeti mensupları da iktidar ortağı oldular. Derviş Vahdeti'nin 1909'daki ayaklandırması sırasında Ermeniler de ayaklanmışlardı. Esir İstanbul zamanları hükümetini Ermeni Taşnaklar, Pontus Cemiyeti de destekliyordu. Ve İstanbul Limanı'nında emperyalist arma da demirlemiş toplarını İstanbul üzerine geçirmişti.

Cenyo Kahvesi Ve Kalpak

Esir İstanbul zamanı, İstanbul'da Galata Köprüsü başında yine bir gün Cenyo Kıraathanesi. Mustafa Kemal Paşa'nın teşkilatına giren ilk Kuvvacılar, Yüzbaşı Dayı Maksut, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Doktor Fahri, Yüzbaşı Eczacı Celal, Binbaşı Cemil, Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis, Malisör Rıza Bey oturmaktalar. Sokaklarda İngiliz, İtalyan, Fransız ve Yedi Düvel askerleri, zabıtları, İngiliz sömürgelerinden getirilen Hintli askerler dolaşmakta.

Yüzbaşı Dayı Maksut bir gece önce Mustafa Kemal Paşa'dan yeni emirler almış. Balıkçı Salih Reis sordu:

"Ne zaman, nasıl olacak? Bu bataktan nasıl çıkılacak?" Yüzbaşı Dayı Maksut:

"Anladığım üzere Mustafa Kemal Paşa hazırlanmakta. İşte teşkilatlandık, lakin bildiğiniz gibi ne zaman, nasıl yapacak sırdır." Malisör Rıza Bey:

"Bilirim Mustafa Kemal Paşa'yı, bilirim Sarı Paşa'yı. Rumeli'den bilirim. Eğer karara vardı ise nah şu yedi düvel durduramaz."

Ve sonra yeni vazifeler için dağıldılar. Emirler beklenecekti.

Vatan Bölünmez Bütün

Aradan zaman geçecekti. Sonra, Erzurum Kongresi zamanına gelinecekti. Erzurum Kongresi günleri. Amerikan subayları oralarda Kürt Devleti aramakta. O siyaset. Erzurum'a İngilizler General Rawlinson'u tayin etmişler. Rawlinson, Ermeni devleti siyasetinde; ama Mustafa Kemal Paşa'nın kongreyi toplayacağını da öğrenmişti.

İşgal zamanıdır. Erzurum da o zamanları yaşamakta. İngiliz General Rawlinson, Mustafa Kemal Paşa ile görüşmekte. Birden: "Bu kongreye izin vermeyiz. Silahları da teslim ettirmeyip kaçırtıyormuşsunuz" dedi.

İşgal devleti komutanıdır ya. Ona güvenmişti. Mustafa Kemal Paşa yanındaki arkadaşlarına baktı ve İngiliz Generale:

"Millet karar vermiştir. Bu kongreyi yapacağız. İcap ederse size karşı kuvvet kullanırız; ama bu kongreyi yaparız."

General kovulmuştu. Yüzü allak bullak çıkıp gitti. General Rawlinson İngiliz siyasetçisi Lord Gürzon'un yeğeni idi. Lord Gürzon da emperyalizmin Anadolu yenilgisini yaşayacaktı. Tarih ve emperyalizm...

Ancak, Erzurum Kongresi'ne daha çok vardı. Mustafa Kemal Paşa İstanbul teşkilatlanmasını yaparken, sadrazamlığa padişahın damadı Ferit gelmişti. Damat Ferit için "Paşa" da denilmişti; ama hiç alakası yoktu. O zaman saray istediğine paşalık, maşalık verirdi.

Rumeli'li Deli Ömer

Rumelili Ömer, Rumeli'de ailesini kaybetmişti. Hepsi katledilmişlerdi. "Elveda Rumeli" denildiği zamanlar... Ömer İstanbul'a göçmüştü. Ve bir ara Yüzbaşı Dayı Maksut'un önüne çıkarılmıştı; çünkü bir meyhanede eğlenen işgal subaylarına tek başına saldırmıştı. O yüzden adı Deli Ömer kalmıştı. Namı yürümeye başlamış-

tı. Yüzbaşı Dayı Maksut, "Bize şimdi böyleleri lazım" diyerek onu Kur'an, bayrak ve tabanca üzerine el bastırarak teşkilata almıştı. Ve Deli Ömer bir gece bir İngiliz subayını vurdu. O vazife verilmişti; çünkü o subay Türkler'e işkence yapmakla ün kazanmıştı.

Vatanseverler karşılarındaki çürümüş, aslını neslini unutmuş işbirlikçilerle de mücadele etmekteydiler. Damat Ferit, Yunus Nadi Bey'i Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne gönderirken, Ali Kemal Beyoğlu'ndaki lüks Serkldoryan Kulübü'nde bütün çürümüşlüğü ile şampanya kadehlerini kaldırmakta, ertesi gün çıkacak yazısını işgal komutanlarına okumakta idi.

İstanbul'un Türk mahallelerinde ise keder ve öfke, evlerin duvarlarında şehit fotoğrafları... Ötekiler, balolarda İtilaf. Devletleri komiserleri ile "al takke, ver külah" para pazarlığında... Ticaretler peşinde...

Ağlayan Çocuk, D'espedey

Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'a dönerken tarihi şifresini İstanbul'a gönderdiğinde emrinde bulunan Ali Fuat Paşa ile yine emrindeki Albay Fahrettin Bey, Yıldırım Orduları Grubu'nun dağıtılması ile Adana'dan ayrıldılar. Ali Fuat Paşa'nın kolordusu Eskişehir'e nakledliyordu. Sonra da silahların teslim zamanı gelecekti. Albay Fahrettin Bey[8] ise Konya'daki kolorduya tayin edilmişti. Mustafa Kemal Paşa İstanbul'da teşkilatlanırken o kolorduyu Ankara'ya naklettirecekti...

Konya'da Ali Fuat Paşa'nın kolordusu henüz nakledilmeye başlamıştı. Albay Fahrettin, Konya İstasyonu'nda Ali Fuat Paşa'nın treninin gelmesini beklerken elindeki kamçısı ile dolaşan İngiliz komutan, Albay Fahrettin'e dik dik bakmıştı. Albay Fahrettin bunu hiç umursamadı. O iri yapısı ile İngiliz komutanın üzerine gider gibi yaptı. İngiliz komutan geri çekilmişti.

8-Albay Fahrettin, sonraki zamanda Mustafa Kemal Paşa'nın başlattığı Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali zamanında cephelerde Paşalık rütbesine yükselecekti.

Ali Fuat Paşa'nın treni nihayet geldi. Ali Fuat Paşa trenden indi. Önce selamlaştılar ve sonra birbirlerine sarıldılar. İki cephe arkadaşı buluşmuştu. Albay Fahrettin, Ali Fuat Paşa'ya:

"Bu halden çıkabilmemiz için kudretli bir elin idaresi altında birleşmek lazımdır. Mersin'li Cemal Paşa var; ama lazım olan enerjiyi onda göremiyorum. Çekingendir. Bu işe en layık olan kumandan Mustafa Kemal'dir" dedi. Ali Fuat Paşa'nın cevabı kısa oldu: "İstanbul'a gidince kendisi ile görüşeceğim" ve sonra trene bindi.

Bir uzun yolculuk başlamıştı. Bir yeni tarihe doğruydu.

Mondros Teslimiyet Anlaşması'nın günleri sürmekte. Sokaklarda çatılardan aşağı kadar İtilaf Devletleri'nin bayrakları sarkıyordu.

İttihat ve Terakki'nin güçlü ismi Kara Kemal Bey henüz tevkit edilmemişti. Aksaray'da oturmakta idi. İttihat ve Terakki'nin bu güçlü ismi karşısında Enver Paşa bile izin almadan oturamazdı. Genç İttihatçı Doktor Fahri, o gün Kara Kemal Bey'in kapısını çaldı. Heyecanlıydı, çünkü Kara Kemal Bey ile görüşecekti.

Kara Kemal Bey, sedirde oturmuş nargilesi önündeydi. Önce hal hatır soruldu. Sonra Doktor Fahri, Kara Kemal Bey'e: "Sudan çıkmış balık gibiyiz. Ne yapacağız? Elbet vuruşacağız; ama nasıl?" diye sordu. Kara Kemal kestirmeden cevapladı:

"Talat Bey giderken, Mustafa Kemal Paşa'nın emrine girilecektir, demişti. Zaten başkası da yoktur; ama sen önce Kadıköy'e geç. Vereceğim adreste Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü'yü bul. İcap edeni söyler."

Onunla uzun konuşmazlardı. Yenibahçeli Şükrü bir süre sonra Mustafa Kemal Paşa tarafından Gebze Boğazı'nı tutmakla vazifelendirilecek, oradan Anadolu'ya silah ve Kuvvacılar kaçırılacaktı.

Deli Ömer Ve Kehribar Ali

"Elveda Rumeli" zamanlarını yaşamış Manastırlı Deli Ömer İstanbul Kuvvası'nın başlarından Yüzbaşı Dayı Maksut'un emrine girmişti. İstanbul'un eski bıçkını Kehribar Ali de o teşkilatta idi. İkisi iyi arkadaş olmuşlardı. İçlerinde bir yangın vardı: İstanbul'a beyaz at üzerinde giren Fransız General d'Esperey'i vurmak, lakin herif

sokağa çıktı mı bir bölük muhfızla çıkmaktaydı; çünkü ona "Aman, dikkatli ol! Bu Türklerin işi hiç belli olmaz" demişlerdi.

Rahip Fru bir teşkilat kurmuştu. O sırada Konya'da Amerikan hastanesi vardı. Başında da Miss Kouchman bulunurdu. Albay Fahrettin, Rahip Fru'nun zaman zaman Konya'ya geldiğini ve Ermeniler'i teşkilatlandırma çalışmaları yaptığını öğrenince bunu Harbiye Nezareti'ne rapor etmişti. Parçalanmak istenilen Anadolu toprakları üzerinde emperyalizm ve adamları kinlerini ortaya koyarak dolaşıyorlardı.

Rahip Fru için Albay Fahrettin Bey'in Harbiye Nezareti'ne gönderdiği rapor genç subaylarca Mustafa Kemal Paşa'ya bildirilmişti. Bir gün Dayı Maksut'a bir haber ulaştı:

"Mustafa Kemal Paşa öteki evinde seni bekliyor."

Öteki ev, Mustafa Kemal Paşa'nın gizli karargahı olan Beyoğlu Havva Sokak'taki evdi. Yüzbaşı Maksut söylenilen günün gecesi söylenilen saatte Mustafa Kemal Paşa'nın karşısında idi. Mustafa Kemal Paşa kısa bir emir verdi:

"Rahip Fru denilen herif takibe alınacak, nefes alışı bile bilinecek!"

İşte o saatten sonra Rahip Fru'nun attığı bütün adımlar bile bilinmeye başlanacaktı. Mustafa Kemal Paşa teşkilatlanıyordu.

İşgal zamanıdır. Şerefliler ve şerefsizler her zaman olduğu gibi o zamanda da vardı. Türk vatansever yazarlar daha şimdiden sert yazılar yazmaya başlamışlardı. İşbirlikçiler ise "Amerikan mandası mı, İngiliz mandası mı?" diye sütunlarında döktürüp durmaktaydılar. Ordu mensupları için ağıza alınmaz sözler etmekteydiler. Bir batak içinde debelenip duruyorlardı; ama zaman "şereflilerin" dedikleri, yazdıkları gibi ilerleyecekti.

Damat Ferit öncesinde Fransız General d'Esperey birgün Sadrazam Tevkif Paşa'ya haber göndererek Fransız Sefareti'ne çağırtmıştı. Bu nasıl bir işti? Damat Ferit sadrazamlık sırası bekliyordu. Tevfik Paşa önce gitmek istememişti; ama artık çökülmüşlük vardı ve gitmişti. d'Esperey Tevfik Paşa'ya bir liste uzatarak o listedeki isimlerin tevkifini istemişti. Bunlar ünlü vatansever isimlerdi. Hele hele Irak'ta İngiliz Ordusu'nu esir almış olan Halil Paşa muhakkak tevkif edilmeliydi. Tevfik Paşa düşündü bunu yapamayacaktı. Saraya istifasını verdi.

Çocuğun İsyanı

Zeynelabidin Hoca Efendi'nin bir eli İngiliz, öteki eli Amerikan Konsolosluğu'nda idi. Sarayda da itibarlıydı. İşbirlikçi Sadrazam Damat Ferit'le yakındı. Nihayet işbirlikçi Damat Ferit sadrazamlık koltuğuna oturtulmuştu. Zaten Padişah da Damat Ferit'i istemişti ya... İşbirlikçi Sadrazam Damat Ferit, d'Esperey ve öteki İtilaf Devletleri komiserlerinin istedikleri tevkifatı yaptırıyordu. Bütün vatanseverler tevkif edilmekteler. Zeynelabidin Hoca Efendi durmaksızın:

"Mustafa Kemal Paşa'ya da tevkif" diye dolaşmaktaydı; ama o zordu.

Yüzbaşı Eczacı Celal Asmalı Mescit'te buluştuğu arkadaşlarından ayrılmış, Kadıköy'e geçmek Tünel'e gitmekteydi. Oralarda da çatılardan aşağılara işgalci emperyalist devletlerin bayrakları sarkmaktaydı. Aralık ayının soğuk bir günüydü. Bir çocuk bir yandan gazete satıyor, bir eli ile de gözlerindeki yaşı siliyordu. Ayakları çıplaktı. Üstü yırtıktı. Üşüyordu çocuk. Yüzbaşı Eczacı Celal durdu.

"Neden ağlıyorsun oğlum?" dedi.

Çocuk o bayrakları gösterdi:

"Babam şehittir. Anam öyle dedi. Zabit amca bu bayraklar bizim değil ki..." derken sanki bir büyük ruh kırgınlığını anlatmış oldu.

Yüzbaşı Eczacı Celal çocuğu oradaki bir giyim mağazasına götürdü, giydirdi. Ayaklarına potin aldı. Ayrılırlarken o Türk çocuğu arkasından bağırdı:

"Öcümüz alınacak değil mi zabit amca?"

Yüzbaşı Eczacı Celal, "Gün gelecek, gün gelecek..." diye söylenerek ve gözlerindeki yaşları silerek uzaklaştı.

Haydarpaşa Garı Buluşması

30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması'nın imzası ardından trenler cephelerden savaşlarını ve Mehmetçikleri hala taşıyorlardı. Anadolu'dan ve öteki cephelerden gelenlerin demiryolunda son istasyonları Haydarpaşa Garı idi. Ne tarihler yaşamış Haydar-

paşa Garı, şimdi bu tarihi zamanı da taşlarına yazmaktaydı. Bir gece, gelen trenin koca lokomotifi yorgunluk atar gibi istimlerini bıraktı. Vagonların kapıları açıldı. Savaş subayları, Mehmetçikler inmeye başladılar. Yüzlerinde öfke bulutları vardı; ama onun yanında kadere kahreden çizgiler de.

İnzibat Yüzbaşı Dayı Maksut o gece gardaki lokantada oturmuş, savaş subayları olan arkadaşları ile savaş zamanlarını konuşmaktaydı. Masada öfke vardı. Sonra hep beraber kalktılar. Haydarpaşa Garı'nın büyük kapısına geldiler. Kimisi karşıya geçecek, kimisi orada kalacaktı. Yüzbaşı Dayı Maksut arkasından bir ses duydu: "İşte bak bizim Dayı Maksut" demekteydi bir yüzbaşı yanındakilere. Dayı Maksut döndü, hızlı birkaç adım attı. Sarıldılar. Yüzbaşı Dayı Maksut, Yüzbaşı Faruk'a: "Yine düğünden gelir gibisin" sözünü uzattı.

Faruk süvari idi. Çizmelerine ve mahmuzlarına düşkündü. Hep pırıl pırıl olmalıydı. At süvarisini öyle severdi, ona göre. Faruk söze cevap verdi:

"Biz harbi, düğün saymadık mı Dayı Maksut?"

Mondros Teslimiyet Anlaşması subayların silahla dolaşmalarını da yasaklamıştı. Sarayın ve sadrazamlığın emri de öyle idi. Yüzbaşı Dayı Maksut Yüzbaşı Faruk'un huyunu bilirdi. Kızdırmak için:

"O belindeki silahı ceketin altına al" demez mi? Yüzbaşı Faruk:

"Bana bak dayı maksut; o silahı İngiliz'i de, Yedi Düvel'i de alamadı da şimdi mi saklar olunacak? Höst derim ki höstttür!" Sonra ekledi: "Padişahına da, Sadrazamına da, o Yedi Düvel'in en başındakilere de selam ederim. Yerinde kalacak."

Yüzbaşı Dayı Maksut çok esmer olduğu için bazen Araboğlu diye de takılırlardı. Dayı Maksut Yüzbaşı Faruk'u kızdırmak istemişti.

Yüzbaşı Faruk'un yanında öteki savaş subayları vardı. Savaşın ateşinde çelikleşmişlerdi. Onca yıl savaşa rağmen adımları sertti. Faruk Üsküdar Ayazma'daki evine gidecekti, lakin garda oturup biraz konuşmak istediler. Faruk Adana'dan dönmekteydi. Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a çağrıldığını da bilmekteydi. Yüzbaşı Dayı Maksut'a sordu kestirmeden:

"Paşa ne yapıyor, ne yapacak da bakalım?"

Kestirme kısa soru, tam ittihatçı üslubu. Dayı Maksut,

"Hangi paşa?" demedi. Onca Sarı Paşa vardı; ama savaş subayları paşanın önüne "Ne yapacak?" sorusunu koydular mı, akla Mustafa Kemal Paşa geliyordu. Bu sanki bir başka işaretti. Dayı Maksut, Faruk'un sorusunu kestirmeden cevapladı:

"Tam bilememekteyiz. Lakin tanırsın, bizim Yenibahçeli'ye geçenlerde Gebze Boğazı'nı tut emrini gizliden vermiştir."

Gebze Boğazı emri "sır"dı. Dayı Maksut, Yüzbaşı Faruk'un ip altına gelse de bunu kimseye söylemeyeceğini bilirdi ve anlaşmışlardı.

Aradan zaman geçti. 1 Faruk cephe arkadaşı Yüzbaşı Kemal ile Yüzbaşı Dayı Maksut'u görmeye gitti. Dayı Maksut'un odasına girdiklerinde baktı ki Teşkilat-ı Mahsusa'da beraber işler yaptığı Balıkçı Salih Reis orada. Yanında bir de İstanbul bıçkını. Yüzbaşı Faruk, Dayı Maksut'a lafı açtı:

"Bakarım yine berabersiniz. Yedi Düvel'i mi basacaksınız?"

Balıkçı Salih Reis saygılıca, "Herhal baskın vakitleri yine gelecek, gelmesine dua ederiz de..." dedi. Yüzbaşı Faruk bıçkını başı ile "Kim?" dercesine işaret etti. Dayı Maksut:

"Yahu tanımadın mı Teşkilatı-ı Mahlusacu Salih Reis... Yak dersen yakar, vur dersen vurur ki dinlemez başka şey."

Anlaşmışlardı.Faruk hatırladı Salih Reisi. Namında duymuştu zaten.

Zümrüt-Ü Anka...

Mondros, esir şehrin üzerine bir gece daha çöktü. Son cephelerin, son savaş subayları bir imparatorluğun son hatıralarını da bir büyük hayalin ardında bırakmışlardı. Esir şehir İstanbul'un sokakları...

Son savaş subayları evlerine dönerlerken, onlar cephede iken ya annelerini ya babalarını kaybetmişlerdi. Sevdaları bir derin hatıra idi. Son savaş subayları cephede iken anneler, babalar "Ah! Keşke gelse de dünya gözü ile bir görebilsem" hayalleri içinde oldular; ama yalnızca onların duvarlardaki cephede çekilmiş fotoğraflarına bakabildiler. Bir destan gibi kurulan imparatorluk, bir destan savaşı destan cepheleri ile veda ediyordu.

Yüzbaşı Mümtaz son cepheyi ardından bırakıp Esir İstanbul'a

döndükten birkaç gün sonra önce Harbiye Nezareti'ne uğradı ve sonra Yüzbaşı Dayı Maksut'a gitti.

Dayı Maksut odasının kapısından giren Mümtaz'ı görünce: "Vay! Sen, suvari Mümtaz" diye boynuna sarıldı. O sırada Mümtaz'ın kaputunun altındaki silah eline dokundu. "Bakıyorum müsellahsın" diye sürdürdü sözü ve sordu:

"En son hangi cephe?" Mümtaz:

"Son cephe Kafkas." ve acele kahveler geldi. Dayı Maksut onlara bakan Doktor Fahri'ye:

"Mümtaz Yüzbaşı'yı salsan ordu üstüne tek başına gider, sonracıma Teşkilat-ı Mahsusa'da iyi işler yaptı. Amca Paşa ile de İran seferi vardır. İşte son cephe Kafkas."

Yüzbaşı Mümtaz birden iç geçirdi:

"Son cephe Kafkas. Onca zaman, lakin Turan demiştik. Tutamadık, bulamadık Zümrüt-ü Anka'yı."

Dayı Maksut, Mümtaz, Doktor Fahri kendilerini Asmalı Mescit'e attılar. Biraz sonra Yüzbaşı Yenibahçeli buldu onları. Mümtaz, Yenibahçeliye: "Doktor Reşit Bey için bir şey duydum nedir?" Masada hüzün ve öfke. Yenibahçeli anlattı:

"Şimdi şu Damat Ferit rezili tevkifata hazırlanmakta ya, Doktor Reşit'i de aramaktaymış. Önce Üsküdar Ayazma'da Nihat Hala'nın konağında saklamıştık. Bir sabah habersiz Nihat Hala'dan hellallik dilemiş ve çıkmış. Damat Ferit polisi Fulya'da sıkıştırmış. Koca İttihatçı teslim olur mu, tabacasını dayamış şakağına, bir tarakka ve işte böyle."

Hepsinin canı yanmış gibiydi.

Sonra sürdü konuşma. Yüzbaşı Mümtaz: "Yeni cepheler olsa" dedi. Dayı Maksut, usulca:

"Galiba olacak. Tam kestiremem; ama Mustafa Kemal Paşa teşkilat yapmakta. Bizler emrindeyiz. Yenibahçeli'ye tutturdu, Gebze Boğazı'nı. Bir düşündüğü olsa gerek. Sanırım ki yeni cepheler olacak, ama ne zaman nasıl?"

Yüzbaşı Mümtaz o andan itibaren artık Mustafa Kemal Paşa teşkilatından olmuştu.

Gün ağarmasına yakın konuştular. Ayrılıyorlardı. Mümtaz: "Vah! Çerkez Reşit Bey" diye iç geçirdi.

Havva Sokak'ta Kara Kemal...

Kara Kemal Bey'in tevkifine az zaman kalmıştı. Mustafa Kemal Paşa, ittihatçıların Küçük Efendi dedikleri Kara Kemal Bey ile Doktor Fahri ve Dayı Maksut'u çağırtmıştı. Gittiler. Mustafa Kemal Paşa'nın Havva Sokak'taki karargahında gece geç vakit. Mustafa Kemal Paşa gümüş sigara tabakasından çıkardığı sigarasını yaktı. Dumanı hınçla içine çekerken:

"Doktor iyi haber almışşsın! Damat Ferit denilen herif tevkifata başladı. Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlar söylediler son vaziyet nedir?" Kara Kemal Bey anlattı:

"Arzunuza münasip teşkilat işi devam etmekte, lakin içini yakar insanların şu çatılardan aşağı sarkan Düvel-i Muazzama'nın bayrakları."

Mustafa Kemal Paşa tek sözle: "Bir gün iner Kemal Bey." Sonra İstanbul bölgesindeki teşkilat işi harita üzerinden konuşuldu. Ve yine sabah olmak üzereydi.

İşbirlikçiler ve Milliciler Zamanı...

30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması zamanları. Esir İstanbul. İşgal edilmeye başlanılan vatan topraklarımız. Bütün vatanda olduğu gibi mahzun İstanbul zamanları. İstanbul Limanı'ndaki gri renkli işgal donanması, topları İstanbul üzerine çevrili. Geceleri sokak başlarındaki soluk fener ışıkları, sanki o mahzun gecelerin ortağı. İstanbul'un dar Arnavut kaldırımlı sokaklarındaki cumbalı Türk evleri. Pencerelerin ardındaki soluk gaz lambası ışıkları, mahzuniyetin ortakları. Kimi evlerde derin kederleri anlatan ut sesleri. Cephelerden gelen türkülerin, o tellerden çıkardıkları derin "Ah!"lar... Ninelerinin eteklerinde yatan mahzun şehit çocukları... Sokaklarda dolaşmaya başlamış olan işgal devriyeleri, Yedi Düvel askerleri...

İşgalcilerle işbirliği içindekiler vardı. Aslını, neslini inkâra başlayanlar ve sokaklardaki zamanın azınlıklarının şen şakrak gösterileri, sarhoş nağraları.. Beyoğlu kulüplerindeki şampanyalı geceler ve işbirlikçilerin o masalardaki İtilaf Devletleri Komiserleri ile ticaret

pazarlıkları... Çökmüş ruh halleri, çürümüşlük. Koltuklarında yabancı gazetelerle dolaşan aslını neslini inkâr edenler... O da rezil bir çürüme...

Mustafa Kemal Paşa o gece ikinci Karargahı olan Beyoğlu Havva Sokak'taki evinde. Gündüz Harbiye Nezareti'ne arkadaşlarını görmeye gitmiş. Akşam oradan gelecek bir belgeyi beklemekte. Harbiye Nezareti'nde Mustafa Kemal Paşa'dan umut bekleyen genç zabitler, şifre odasından sızdırılan önemli belgeyi Yüzbaşı Dayı Maksut'a verdiler. Yüzbaşı Dayı Maksut yanında Balıkçı Salih Reis ile o şifreyi Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştırmak telaşında.

Doktor Fahri, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Yüzbaşı Mümtaz, Yüzbaşı Cemal arka sokaklardan Asmalı Mescit sokağına doğru yürümekteler. Birden bir manzara: Bir Rum meyhaneci ve kapısının önünde birikmiş insanlar, yerde yaralı yatan birkaç kişi. Başlarında sağa sola bağıran işgal devriyeleri. O yerde yatanları yere serenlerin kim olduklarını sormaktalar.

Yüzbaşı Cemal, Yüzbaşı Dayı Maksut"a:

"Herhalde bizimkiler burdan geçmiş" dedi. Sonra öğrendiler ki meyhanede Türkler için edilen ağır sözler dışarıya taşmış. O sırada da Balıkçı Salih Reis, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer o sesleri duymuşlar. Tabii orası acele tarafından yangın yerine dönüvermiş. Yerlerde yatanlar da o yangın yerinden kalmadır.

Nihat Hala'nın Üsküdar Ayazma'daki konağı artık biliniyordu. Nihat Hala'ya bir de isim takılmıştı: "Millici Hala"

Artık "millicilik" sözünün yayılmaya başladığı zamanlar...

O gece yine komşuları Nihat Hala'da idiler. Nihat Hala, zaman zaman elini sürdüğü kemanını yine almış. Derin ve kederli keman sesi, kadere ağlar gibi...

Konakların bahçe kapılarına ziller asılıydı, geleni haber almak için. Gece biraz geç... Konağın bahçe kapısının küçük zil sesi "üç defa üst üste..."

O paroladır.

Nihat Hala acele koştu. Bahçe kapısını açtı. Bir yaralı genç zabit kapıdan içeri girdi ve düştü kaldı. Nihat Hala komşuları koştular. Genç zabit içeri taşındı. İttihatçi Millici Doktor Sabit'e haber salın-

dı. Millici Doktor yaraları sardı, temizledi. Binbir güçlükle omuzdaki kurşunu çıkardı.

Yüzbaşı Dayı Maksut'a acele haber ulaştırılmıştı. Genç zabit işgal devriyesi ile vuruşmuş. Belinde sakladığı silahını almak istemişler. Ertesi akşam genç zabit nekledilecekti. Yüzbaşı Dayı Maksut, genç zabite sordu:

"Nedir?"

Hukuku Beşer gazetesi baş yazarı ve İzmir de işgalcilere ilk kurşunu sıkan ve geçmişte teşkilatı mahsusada önemli görevler almış Hasan Tahsin

Onlar öyle konuşurlardı. Kısa ve keskin. Genç zabit: "Silahımı almak yoluna girdiler. Namus verilir mi düşmana?" dedi.

İşbirlikçi Sadrazam Damat Ferit ise Düvel-i Muazzama'nın isteği üzerine tevkifatlara hız verdi. Bütün vatanseverler Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne kapatılıyorlar idi. Tevfik Rüştü de onların arasındaydı. Birgün Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'nde komutan vekili Yüzbaşı Şadi'ye dışarıda neler olup bittiğini sordu ve ekledi:

"Bilelim ki hesap zamanı geldiğinde hesaplar sorulsun."

O sırada Mustafa Kemal Paşa'dan yeni haberler ulaştı. Mustafa Kemal Paşa teşkilatlanıyordu. Hepsi o gece rahat bir uykuya daldılar. İttihat ve Terakki'nin üst seviyelerine kadar çıkmış olan Mithat Şükrü Bey,

"Mustafa Kemal Paşa kararını verdiyse bu işin sonu bellidir. Önünde kimse duramaz" demişti. Selanik'ten beri tanırdı Mustafa Kemal Paşa'yı...

Serkldoryan Haber...

Sokaklarda yalın ayak gazete satan çocukların kimisi şehit çocuklarıydı. Gazete satıp annelerine üçer kuruş götürmek telaşındaydılar. Yıllar süren savaşlar babalarını almıştı. Şehit çocukları.. Onların başında da onları idare eden bir şehit çocuğu var.. Millici gazeteler satan o küçücük çocuklar, o millici gazeteler yerine cephelerinde yabancı gazeteler ile dolaşan ruhu çökmüş, aslını neslini inkâr etmiş zibidi tiplerin önüne gidip "Yazıyooor, yazıyooor!" diye millici gazeteleri onların gözlerine sokmaya çalışıyorlardı.

Rumelili Deli Ömer, Elveda Rumeli zamanlarında ailesi katledilen Deli Ömer... Namını İstanbul öğrenmişti. Deli Ömer, Beyoğlu'nda Galatasaray Lisesi karşısında bir akşamüstü ötekileri beklemekte. O millici gazeteyi satan çocuğa, kimliğini kaybetmiş süslü püslü birisi "Satma onu" demiş ve tokatı atmış; ama Deli Ömer yok mu orada? Var! Tabii o tokadı atan göz açıp kapayıncaya kadar öyle perişan ki hastaneye kaldırmışlar. Zaman o zamanlardır.

Doktor Fahri Bey, Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul Teşkilatı'na ta başında katılmıştı. Zaman zaman Beyoğlu'ndaki Serkldoryan Kulübü'ne gidip ne olup bittiğini anlamaya çalışıyordu. Orada İtilaf Devletleri Komiseleri, yerli işbirlikçiler, Ali Kemal gibiler ve Ali Kemal şampanya kadehleri ellerinde zaman geçirmekteydiler. Doktor

Fahri bir ara İngiliz Yüksek Komiseri'nin bir işbirlikçiye bir zarf verdiğini gördü ve işbirlikçiyi takip etti.

Doktor Fahri ile öbür millicilerin haberleşme ağı öyle bir kurulmuştu ki kısa zamanda haberler ötekilere ulaşıyordu. Doktor Fahri, Dayı Maksut'a acele haber saldı. Çok geçmemişti. Balıkçı Salih Reis, Yüzbaşı Maksut, Kehribar Ali çıkageldiler.

Sabaha karşı o zarfı alan işbirlikçinin Osmanbey'deki evi bir baskın yedi. Zarf alındı. İçinden bir liste çıktı. Millicilerin adları yazıyordu. Takipler isteniyordu. İşbirlikçiye icap eden dersi verip çıktılar ve icap eden tedbirleri de aldılar.

Esir ve mahzun İstanbul... Bir yanda işgalciler, yanlarında işbirlikçiler ve karşılarında milliciler... Sessiz ve zaman zaman çatışmalı İstanbul zamanları... İstanbul Limanı'nda gri renkli işgal donanması. Soluk sokak lambaları sanki bir mahzun zamana şahitlik eder gibi ve soluk ışıkları sanki küçük dalgalanmalarla kadere isyan eder gibi ve mahzum İstanbul'un dar sokaklarındaki mahzun Türk evleri...

Turan Ve Yakup Cemil...

İstanbul, şimdi artık esir ve mahzun İstanbul'du. Soğuk kış geceleri geldi.

İşgal donanmasının gri renkli zırhlıları limanda şimdi daha koyu ve karanlık gözükmekteler. Ne olduysa Yüzbaşı Kemal'in aklına, daha ilk yıllarındaki Rumeli vuruşmaları geldi. Yakup Cemil gözlerinin önünden geçti. Dayı Maksut "Daldın Kemal" diye uyarınca:

"Aklıma Yakup Cemil geldi de. Şimdi onun zamanıydı ya... Ahh, keşke şimdi olsaydı!"

Dayı Maksut konuşmayı tamamladı:

"Sen, ben, Yakup Cemil, Kemal, Balıkçı Salih Reis... İşte bir de şu gördüğün Kehribar Ali başardık İngiliz'i mingilizi. Basar çıkardık."

Hepsinin gözleri dolmuştu.

Savaş subayları ve onlara katılan vatanseverler öyle zamanları yaşarlarken, Beyoğlu külüplerinde Serkldoryan'da şampanya kadehleri zamanları sürmekte. Şen ve Şakrak... Kimi yeni zenginler, işgal subayları ve komiserleri ile kahkahalar atmaktaydılar. Vatan, şampanya

kadehlerinin gerisinde kalmıştı. Yüzbaşı Mümtaz ile Doktor Fahri bir buluşmaya gitmekteydiler. Serkldoryan'dan çıkmış olsa gerek, Ali Kemal'i kürk yakalı paltosu ile gördüler. Yanında yüksek rütbeli bir İngiliz subayı vardı. Neşeli bir halde İngiliz subayının otomobiline binerlerken, Yüzbaşı Mümtaz elini silahına doğru uzattı:

"Bitirelim şu herifi!" Doktor Fahri:

"Bırak şimdi takip altındadır. Emir öyle gelmiştir."

Yüzbaşı Mümtaz emrin yerini biliyordu. Mustafa Kemal Paşa Elini silahından çekti. Öyle denilmeseydi, iş bitmişti. Sonrası ne olacaksa olurdu.

Yine Esir İstanbul'un soğuk bir gecesiydi. Bir sofra başında buluşmuşlardı. Geçmiş savaş cephelerinden söz ettiler. Yüzbaşı Mümtaz:

"Turan, Turan'ı ha yakaladık ha yakalıyoruz, ha vardık ha varıyoruz derken kaçırdık. Zümrüt-ü Anka kuşu. Dağların ardına ulaştık. Turan'a varmaktayız. Amma velakin etti edeceğini." Yüzbaşı Dayı Maksut:

"Felekten mi, başkaca bir sebepten mi?"

Fahri dalmıştı. Yüzbaşı Yenibahçeli'ye döndü:

"Koşmuştun sen de Turan'a, lakin işte olmadı. Olamadı. Bir tutabilseydik. Turan dendi mi içim sızlar. Zümrüt-ü Anka kuşu nerdedir acep?"

Eczacı Yüzbaşı Celal, koca gövdesi ile sandalyesinden kalktı:

"Turan hayalimizdi. Olmadı işte. Ama ondan önce kapitülasyonlarla bizi soymadılar mı? Soydular ki hem de nasıl? Ne kalmıştı ki elimizde? Hepsini aldılar. Bizim elimizdekileri alırlarken kendileri fabrikalarını kurdular. Bakın asıl mesele çürümek. Çürüme başladı mı felek dahi alamaz önünü. İşte o vaziyet... Selanik'ten gelen arkadaşlar anlatmışlardı. Mustafa Kemal Paşa ile Kara Kemal Bey o zamanlar Selanik'te bunları konuşurlarmış. Yakınırlarmış ki bir milli bankamız yok. Yakınırlarmış ki her şey başkalarının ellerinde. Lakin Mustafa Kemal Paşa 'Olacak, olacak...' dermiş."

Yüzbaşı Dayı Maksut asıldı söze:

"Tamam yıkıldık. Amma velakin, yılgınlık oldu mu işte o zaman yanarız ki nasıl yanmak."

Faruk, sözün arasında girdi:

"Cephelerden geldik. Elbet bir gün önümüze biri düşer de gideriz yine cephelere. Vuruşuruz. Ölmek kaderse, ne edelim? Bir düğün, bir bayram da odur. Velakin vatan elimizde kalmalı."

Birden kederlerinden sıyrıldılar. Elleri bellerine gitti ve bir yemin daha hep beraber edildi. Onlar yine evlerine, "Şimdilik Allaha ısmarladık" dediler.

Mustafa Kemal Paşa Anadolu'daki ışığı yaktığı zaman. Koştular cephelere. Vuruş ha vuruş, durmamacasına... Hiç durmadılar. Yılmadılar. Vuruştular ve de kazandılar.

Üç Fedai

Zeybek, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer; teşkilatın üç fedaisi. İngiliz Galata'ya yerleşmişti. Limandaki toplarını Esir Şehir üzerine çevirmiş, donanmadan sandık sandık silah indirilmekte. Balıkçı Salih Reis emir vermişti ki, silahlar nereye gider bakılacak. Üç fedainin çok yapılacak işleri vardı.

Gece gözetlemesi bitmişti. Galata'dan yukarı çıkmaya başladılar. Üç işgal devriyesi aşağı doğru inmekteydi. Zeybek, Kehribar Ali, Deli Ömer bakıştılar. Sanki saniye içinde anlaştılar. Birden üç devriye başlarına dayalı silahlarla öyle kaldılar. Zeybek: "Kıpraşmayın!" diye efece konuştu.

Kehribar Ali: "Ne bilsinler dilimizi..." diye söylendi. Devriyenin silahlarını aldılar. Deli Ömer: "Pantolonlar aşağı" işaretini yaptı. Adet edinmişler bunu. Devriye çıplak kalmıştı, silahlar da gitmişti. Sabah gidip Dayı Maksut'a tekmil verdiler. Dayı Maksut:

"Pantolonlar eksik olmalıydı ki şaplağı nasıl yerdiniz" diye takıldı. Üç fedai aynı yokuşta daha önce de yapmışlardı bu işi. İşgal Yüksek Komiserleri çıldırır gibi olmuşlardı; ama nafile...

Doktor Fahri yeni haberler almak için yine Serkldoryan'a gidecekti,Yüzbaşı Mümtaz'a: "Sivil ol beraber gideriz, gör rezilliği" demişti. Gece Serkldoryan salonu. İtilaf Devletleri Yüksek Komiserleri, zengin tüccar takımı. Bir masada Ali Kemal ve Refii Cevat, Zeynel Abidin Hoca Efendi. Kulak verdiler. Ali Kemal bir ara yan

masadaki Fransız subayına: "Tevkifat çok yakın, görecekler" diyordu. Fransız şampanya kadehini kaldırdı. Şerefe der gibi dikti. Ali Kemal'i cevapladı:

"Sadrazamla dün Yüksek Komiser konuşmuş. Yakınmış yeni tevkifat işi."

Mümtaz'ın yüzü ekşidi. Midesi bulanır gibiydi. Doktor Fahri'nin kullağına: "Bitirsek mi şu soysuzları?" dedi. Doktor Fahri:

"Bitirmek, burayı yangın yerine döndürmek basit, lakin Kemal Paşa emridir: Yalnızca haber alınacak!"

Yüzbaşı Mümtaz ince ve uzun boylu. Masal kahramanı gibi. Bir ara üzerinde bir göz hisetti. Bir kadın bakıyordu. Gözlerini ayırmadan, Mümtaz'a doğru şampanya kadehini kaldırdı. Doktor Fahri anlamıştı vaziyeti. Hafif gülümsedi.

Mümtaz: "O işe vakit yok ki doktor" diye iç geçirdi.

Mondros Vurgunu

Mazlum ve esir İstanbul'un Türk mahallelerinde yoksulların, yoksullukların geceleri. Kim bilir hangi cephede, hangi meçhul kabirde kalmış şehit Türk askerinin, Türk subaylarının duvarlardaki resimleri. Önce bakılıp ve derin bir "Ahh!"ın ardından avuçlardan dökülen dualar...

Esir İstanbul zamanları. Mondros vurgunu. Işıkları yanan Pera, eğlenceler ve şuh aşklar. Türk mahallelerinde ise cephelerde kalanların arkada bıraktıkları masum sevdalar... Cephelerdekilere verilmiş dantelle işlenmiş mendillerin bir eşleri bir zaman hatırası.

Mondros sonrası zamanlarını da anlatır Nazım. Bir dizesi şöyle:

"...Biz ki İstanbul şehriyiz/ İşte arz ederiz halimizi/ Türk halkının yüce katına/ Mevsim yazdır/ 919 dur/ Ve tesrinlerinde geçen yılın/ dört düvele teslim ettiler bizi/ Gözü kanlı dört düvele.."

Esir İstanbul'un Türk mahallelerinde şehit anaları, şehit çocukları... Kaç cepheden kalan fotoğraflar... Amma velakin ve gelecek zamanda başlayacaktı Kuvva, başlayacaktı Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali.

Zeynel Abidin Hoca Efendi, o gece Pera'daki Serkldoryan'da Ali

Kemal ile oturmuş. Mustafa Kemal Paşa'nın teşkilatındaki Dr. Fahri de verilen emir icabı orada. Yan masaya geçti. Ali Kemal ertesi gün çıkacak makalesinden söz ederken onu bir kahkaha izledi. Zeynel Abidin Hoca Efendi:

"Sarayda huzurdayım. Damat Ferit az zaman sonra daha da kuvvetlenecek."

Ali Kemal'in gözleri parladı: "İyi de azizim,yeni tevkifata başlayacak mı?" Zeynel Abidin Hoca Efendi: "Cümle alem görecek, hepsinin icabına bakacak. O milliciler var ya..."

Biraz ilerdeki masada İngiliz ve İtalyan Yüksek Komiserleri zengin bir tüccarla konuşmakta...

Dr. Fahri istediğini öğrenmişti. Sabaha doğru, Yüzbaşı Dayı Maksut ve Erkan-ı Harp Miralayı Arif Hikmet'le buluştu. Olanları anlattı. Dayı Maksut:"Mustafa Kemal Paşa'ya haber etmeli tez elden." Miralay Arif Hikmet Bey'in bilinen öfkesi taşmıştı:

"Hiç vakit geçirilmeksizin haber etmeli; ama görürüm ki düşman düşman içinde. Lakin ve herhal bir hesaplaşma zamanı gelmez mi?" O sırada Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü de gelmişti.

İngiliz işgalcisi'nin Galata'yı merkez yaptı ardından orası da takibe alındı. Sabaha karşı, işgal zırhlısından çıkarılan silah sandıklarının taşındığını gördüler. Zeybek: "Şu silahları nasıl ederiz de alırız?" Deli Ömer: "Basar, alır gideriz!"

Deli Ömer basarız lafını boşuna etmezdi. Ertesi akşam durumu merkezde Yüzbaşı Dayı Maksut'a anlattı. Dayı Maksut: "Gebze'deki kola silah lazımdır. Bir plan icap eder. Sonra söylerim, şimdi uslu durun!" emrini verdi.

Havva Sokak Merkezi

Yüzbaşı Dayı Maksut, Erkan-ı Harp Miralayı Arif Hikmet ertesi gece Mustafa Kemal Paşa'nın Havva Sokak'taki karargahındaydılar: Gizli merkez. Dr. Fahri Ali Kemal, Zeynel Abidin Hocaefendi'den duyduklarını anlatırken, Mustafa Kemal Paşa sigarasından derin bir nefes daha çekti. Saçlarını karıştırıyordu. Birden durdu:

"Yapacaklardır. Yapsınlar. Fakat hesap etmelidirler ki bir büyük

hesaplaşma da önlerinde olacaktır. Zamanı gelince göreceklerdir."

Erkan-ı Harp Miralayı Arif Hikmet çekinerek: "Paşam ya size de bir fenalık düşünürlerse?" derken, Mustafa Kemal Paşa: "Güçleri yeterse... Yetmez!"

Bir ara durdu. Oda bir büyük sessizlik içindeydi. Mustafa Kemal Paşa sürdürdü sözlerini o ara gözlerine o ışık gelip oturmuştu.

"Hiçbir şeye kuvvetleri yetmeyecektir. Göreceklerdir."

Konuşma bitmişti. Oradan ayrılmışlardı. Erkan-ı Harp Miralayı Arif Hikmet: "Anlarım ki Mustafa Kemal Paşa büyük hesaplaşmaya hazırlanmakta."

Zeybek, Teğmen Faruk, Kehribar Ali Üsküdar'daki Nihat Hala'nın konağından aldıkları silahları Gebze Boğazı'ndaki Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü'nün adamlarına teslim etmişlerdi. Teğmen Faruk: "Nihat Hala ne korkusuz, ya konak basılır da silahlar bulunur diye aklına bile getirmez."

Odanın bir köşesinden bir saz telinden çıkan sesler kesti konuşmayı. Zeybek dayanamadı: "Haydi Zeybek için vur tellere" dedi ve Ege Zeybek havası... Zeybek, Zeybek kollarını kaldırdı, sanki kartal havalanır gibi. O gece öyle geçti.

Balıkçı Salih Reis, Teşkilat-ı Mahsusa usulü bir baskın hazırlamıştı. Emir, Dayı Maksut'tan. Ayazma'daki düşman devriyesi basılacaktı. Karacaahmet Kabristanı. Düşman devriye otomobilinin geçmesini beklemekteler. Balıkçı Salih Reis sordu Kehribar Ali'ye: "De bakalım bıçkınlıktan bu işlere geçmek nasıl gelir sana?" Kehribar Ali cevapladı: "Bu da memleket için bıçkınlık be Reis."

Biraz sonra düşmanın devriye otomobili görüldü. Balıkçı Salih Reis: "Haydi!" emrini verdi. Deli Ömer iki elinde iki toplu dikildi otomobilin önüne bir anda bir tarraka... Öbürleri sardılar otomobili. İçerdekilerden birisi vurulmuştu. Düşman devriyesinin silahlarını aldılar ve Nihat Hala'nın konağının mahzenine sakladılar.

Ertesi sabah, Dayı Maksut'un odası. Miralay Arif Hikmet, Dr. Fahri sabah kahvelerini içmekte. Çıkageldi Salih Reis: "Vazife tamamdır."

Dayı Maksut sordu: "Ya mektup?" Salih Reis: "Bıraktık o otomobile" deyince, Miralay Arif Hikmet sorar gibi baktı Dayı Maksut'a,

Dr. Fahri önce atıldı:

"Bir usul konuldu. Vuruşmadan sonra gidin bu topraklardan diye mektup bırakılması" Miralay Arif Hikmet keyiflenmişti:

"Memleketimiz. Vatan toprak. Ölünmez mi uğrunda..."

Sevdaya Vakit Yok...

Kehribar Ali'nin de bir sevdalısı vardı. Komşusunun kızı Gülendam. Dr. Fahri o sevdayı biliyordu. Bir ara öğrenmişti. Kehribar Ali bir gece annesinin evindeydi. Annesi hasta Dr. Fahri Kehribar Ali'nin annesini muayene ederken yaşlı kadın Kehribar'a "Oğlum sevdanı geri bırakma" diye vasiyet eder gibi konuşunca o bıçkın adam durdu:

"Sevdaya vakit mi vardır ki bir yanda düşman öbür yanda içimizdeki düşman olurken sevdaya vakit mi kalır ki ana..."

Dr. Fahri buğulanan gözlerini öteki yana çevirdi. Ertesi günü Dayı Maksut'a bunları anlatırken Miralay Arif: "İşte bunlarla yapılacak ne yapılacaksa, lakin Mustafa Kemal Paşa zamanı hazırlamakta galiba. İşte bu çocuklarla bu memleket evlatları ile yapılacak bu işler."

Sabahtı. Babıâli'deki matbaalardan gazeteler çıkmıştı. Ayakkabıları yırtık çocuklar gazeteleri aldılar. Ali Kemal ile Refii Cevat'ın yazdığı gazeteleri satmak istemiyordu o çocuklar; ama bir yolunu bulmuşlardı onların adamları matbaacılar.

Pera'da bir akşam üzeri. Çatılardan aşağı sarkan düşman bayrakları. Bir kolunu cephede bırakmış bir subay yürümekte. Birden Ali Kemal ve Refii Cevat'ı gördü. Önlerine dikildi. "Sizin vicdanınız nerede?" diye sordu.

O subay Teğmen Faruk'a anlatmıştı bunu.Ve Mondros vurgunu ve milliciler ve bir büyük hesaplaşma zamanını bekleyenler ve esir şehir insanları...

Mustafa Kemal'in Acısı Ve Efeflere Dağıtılan Silahlar

Teslimiyet günlerinin İstanbul'u Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya geçmeden önce "Esir İstanbul" günlerini yaşamıştı. İti-

laf Devletleri'nin komutanlarının hallerini görmüştü. Harbiye Nizareti sanki onların emrindeydi. Ne acılı günlerdi.[9]

Mustafa Kemal Paşa Adana'daki karargahından ayrılmadan önce, yani 7-8 Kasım 1918 günlerinde, ordunun silahlarının bir kısmını Teşkilat-ı Mahsusacı Eşref Bey'in Manisa civarındaki çiftliğine kaçırmıştı. Mustafa Kemal Paşa daha İstanbul'da teşkilatlanma çalışmalarını yaparken o silahların ne olacağına da karar verdi.

Ege zeybekleri ve efeleri daha çok padişaha ve padişahçıların zulmüne karşı dağlara çıkmışlardı. Mustafa Kemal Paşa'dan Kuşçubaşı Eşref Bey'in çiftliğine giden gizli haber şuydu:

"Adana'dan gönderilen silahlar derhal efelere dağıtılacak."

İzmir dağlarındaki efeler o silahları aldıklarında "Mustafa Kemal Paşa'mız göndermiştir" diyerek dipçiklerini gümüşlerle süslediler. Hele bir Gökçen Efe vardı ki sanki bir destan adamı, destan efesi... Gökçen Efe sahile çıkan düşmanlarla vuruşurken şehit olmuştu. Büyük Zafer'i göremedi; ama şimdi Ege dağlarında Gökçe Efe'nin yanık türküleri vardır. Belki de o da geceleri yıldızlardan aşağıya bakmaktadır.

İstanbul, yani payitaht (başkent), artık esir payitahttı. İtalyan, Fransız, İngiliz, Yunan askerleri sokaklarda geçit yaparak payitahtı işgale başladılar. Apartmanların damlarından aşağı emperyalist İtilaf Devletleri'nin bayrakları sarktı. Sokaklarda Türkler zamanın azınlıklarının saldırılarına uğramaya başladılar. Cephelerden dönmeye başlamış olan savaş subayları, Mehmetçikler mahzun; ama öfkeliydiler.

30 Ekim 1918 günü Sadrazamlık makamında bulunan Ahmet İzzet Paşa Adana'daki Yıldırım Orduları Grubu Komutanı Mustafa Kemal Paşa ile de bir dizi şifre haberleşmesi yapmıştı.

9-Altay Paşa şöyle anlatmıştı: "Atatürk'le beraber çalıştığımız günlerde bana o zamanlardaki duygularını anlattı. Atatürk bunları anlatırken yüzü acı çeken bir insanın çizgilerini taşıyordu. Halbuki aradan çok yıllar geçmişti. Milli bağımsızlık meselesindeki hassasiyetini hiç unutamam. Birgün demişti ki: O günlerde kendi vatanımızda sanki vatansızdık; ama sonunda mazlum bir milletin ahı hepsini yendi."

Ahmet İzzet Paşa namuslu bir komutandı. Cephe komutanlıklarında bulunmuştu. Mustafa Kemal Paşa, Çanakkale öncesinde ve Çanakkale sonrasındaki cephelerde genç bir Kurmay, sonra Paşa rütbesi ile Ahmet İzzet Paşa'nın emrinde olmuştu. Ahmet İzzet Paşa, Mustafa Kemal Paşa'yı oralardan tanımıştı. Yakınlarına: "Mustafa Kemal Paşa haklıdır," dedi ve bir ayın sonunda sadrazamlıktan istifa etmişti. Bir ara dönemden sonra işbirlikçi Damat Ferit, saraya yakın olan Zeynelabidin Hocaefendi'nin de yardımı ile sadrazamlık koltuğuna oturdu. İttihat ve Terakki'ye karşı kurulmuş bulunan Hürriyet ve İtilaf Fırkası (Partisi) artık iktidar oluyordu.

Damat Ferit Kabinesi Yapısı

Damat Ferit Kabinesi iş başındaydı. Kabinede Hürriyet ve İtilaf Fırkası başroldeydi. Kabinenin öteki mensupları 31 Mart 1909'daki, zamanın tabiri ile mürteci Derviş Vahdeti ayaklanmasının başta gelen devamcılarından teşkil edildi. Zeynelabidin Hocaefendi'nin adamları da kabinede yer aldılar. Zamanın Kürt Teali Cemiyeti İngilizler'den destek almaktaydı. Onlar da Damat Ferit Kabinesi'nin destekçileri oldular. Damat Ferit Kabinesi "İngiliz mandasını mı kabul edelim, Amerikan mandasını mı?" tartışması yapmaktaydı.

Onlar o tartışmaları yapa dursunlar, emperyalist İtilaf Devletleri Anadolu topraklarının parçalanma haritası üzerinde çalışmaktaydılar. Doğu ve Güneydoğu sınırları içinde Kürt Devleti, onun yanında Ermenistan toprakları. İzmir ve havalisi Yunanistan toprakları olarak ilan edildi. Geri kalan yerler emperyalist devletler arasında paylaştırılıyordu. Anadolu masum, Anadolu kederli, Anadolu yangın yeri gibiydi... Zaten kapitülasyonlarla bir müstemleke haline gelmişti.

Ancak, Mustafa Kemal Paşa ordusunun dağıtılmasının ardından 13 Kasım 1918 günü İstanbul'a döndü. Vakit geçirmeksizin teşkilatlanma çalışmalarına başladı. Mustafa Kemal Paşa, teşkilatlanma çalışmaları yaparken, İtilaf Devletleri'nin isteği ile Nemrut Paşa Divan-ı Örfisi (Harp Divanı) kuruldu ve Nemrut Paşa Harp Divanı büyük tevkifata başladı. Millici kim varsa tevkif edildiler. Cumhuriyetin ilanından sonra önde gelen isimler arasında yer alacaklar da

o Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne konuldular. Ziya Gökalp, Irak'ta İngiliz ordusunu komutanları ile birlikte esir almış bulunan Enver Paşa'nın amcası Halil Paşa da tevkif edilecekti. Damat Ferit tevkifat yaptırmaktan doymaz hale gelmişti.

Mandaterlik...

İstanbul'da yoksul Türk mahallelerinde yaşlı nineler bir kurtuluş için dualar etmekteydiler. Mustafa Kemal Paşa'nın kurduğu yeminli teşkilatı Anadolu yolları için çalışıyordu. Bu arada İstanbul'un şıngır mıngır eğlence yerlerinde, kimi konaklardaki zengin soflaralarında İtilaf Devletleri'nin sefirleri, konsolosları ve komiserleri ile ticaret pazarlıkları yapılmaktaydı.

Sofralarda "Azizim en iyisi Amerikan mandası", "Efendim en iyisi İngiliz mandası" konuşmaları duyuluyordu. Öyle tartışılmalar sabahlara kadar sürerdi. Ticaret pazarlıkları o sofraların baş tacı idi. Ali Kemal ve onun gibiler Türk Ordusu için demediklerini koymuyorlardı. Mandacılık yazıları gazete sütunlarını işgal etti; ama vatansever gazeteler de, yazarlar da vardı. Lakin o vatansever gazeteler mum ışıklı odalarda yoksulluk içinde çıkarlardı. Ötekiler şıngır, mıngır...

Cephelerden dönmüş savaş subayları Harbiye Nezareti'ne gidip durumu anlamak istiyorlardı. Ne yapacaklardı? Teslimiyet kabul mü edilecekti? Harbiye Nezareti'nde yabancı işgal subayları merdivenlerden inip çıkıyorlardı. Bütün cephelerde bulunmuş Binbaşı Ali Bey o gün arkadaşı Binbaşı Yusuf ile Harbiye Nezareti'nde karşılaştı. Binbaşı Yusuf, Binbaşı Ali'ye "Ne yapacağız? Öksüz kalmış gibiyiz" derken birden Mustafa Kemal Paşa'yı gördüler. Mustafa Kemal Paşa'nın önünde sanki yeni bir emri bekler gibi durdular, çünkü Mustafa Paşa'nın Adana'dan gönderdiği şifreden haberleri olmuştu. Daha önceki bir gelişlerinde Harbiye Nezareti'ndeki bir arkadaşları onlara bunu fısıldamıştı.

Mustafa Kemal Paşa onları cephelerden tanımıştı. Binbaşı Yusuf, Mustafa Kemal Paşa'ya

"Yeni bir emriniz var mı paşam?" derken sanki bir umut dünyasının içine atlamak ister gibiydi. O sırada kim bilir kaç cephede vu-

ruşmuş bir Mehmetçik de hazırolda durmuş konuşmalara bakıyordu. Mehmetçik, Mehmetçik, Mehmetçik... Umutlar beklemekteydi. Koşsaydı cephelere, vuruşsaydı döne döne. Vatan deseydi.

Mustafa Kemal Paşa, Binbaşı Yusuf'a: "Zaman çocuk, zaman..." dedi. Anlamıştı Binbaşı Yusuf. Bu söz yeterdi.

Yüzbaşı Dayı Maksut o sırada oradaydı. O gece Doktor Fahri, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü ile buluştu. O gördüklerini anlattı. Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü:

"Boşuna bize Gebze yolu emrini gizlice vermemiştir Mustafa Kemal Paşa. Herhalde bir şeyler yapacaktır. Mutlaka yapacaktır; ama ne zaman, nasıl?" derken, Yüzbaşı Dayı Maksut "Zaman yakındır" umudunu masaya koydu.

Binbaşı Yusuf Anadolu'ya geçecekti. Nihat halamın Üsküdar'daki komşusuydu. Şehit haberi gelecekti Anadolu'dan...

Bekirağa Bölüğü Hapishanesi

Beyazıt'taki Harbiye Nezareti'nin büyük kapısından İtilaf Devletleri'nin, yani emperyalizmin subayları girip çıkmaya başlayacaklardı. Hem de böbürlenerek... Saray ve Sadrazamlık, Türk subay ve askerlerine onları selamlamak mecburiyetini de getirmişti. Bir zaman sonra İşbirlikçi Sadrazam Damat Ferit'in yaptırmaya başladığı tevkifat ile İstanbul sallanacaktı.

Bekirağa Bölüğü Hapishanesi Harbiye Nezareti içindeydi. Başında komutan olarak Albay Ali Bey vardı. Albay Ali Bey oraya bir düzenle getirilmişti ki tevkif edilenler fena muamele görmesinler. Çok geçmeden Mustafa Kemal Paşa'ya Yüzbaşı Şadi'den söz ettiler. Mustafa Kemal Paşa, Albay Ali Bey'e haber salarak Yüzbaşı Şadi'yi yardımcılığına getirtmişti. Vatanseverler Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'nde idiler. Genç savaş subayları Harbiye Nezareti'ne gelip giderken oraya bakar ve öfke ile yumruklarını sıkarlardı.

Harbiye Nezareti'nde ve Bekirağa Bölüğü Hapishanesi önlerinde kim bilir kaç cephede dövüşmüş Mehmetçikler vardı. Kimbilir neler çekmişlerdi. Sonra kendi hayatlarının "kısmı küllisi" akıllarından geçmeye başlardı. Şimdiki durak yeri burasıydı. Sonraki ise şimdilik bir "meçhulat". Öyle derlerdi onlar.

Yüzbaşı Şadi Bey, bir ara askerlerden birisinin yan gözle kendisine baktığını gördü. Bu garip askeri iyi tanıyordu. Samsun'dan cephelere gitmiş ve bir daha memleketine dönmemişti. "Bizim terhis ne zamandır?" diye sorduğu morduğu da yoktu.

Yüzbaşı Selim, sarışın bir zabitti. Kaç cephede birden vuruşmuştu. Son cephesi Arap çölleri idi. Orada Arap şeyhlerinin kendilerini arkadan vurduklarını hiç unutmamıştı. Arap şeyhleri İngilizler ile beraber Türk Ordularını vurmuştu.

Yüzbaşı Selim birgün Harbiye Nezareti kapısından tam çıkıyordu ki bir İngiliz binbaşı ile karşılaştı. Selam melam vermedi. İngiliz Yüzbaşı kızmıştı. Bir şeyler dedi. Yüzbaşı Şadi Bey ilerden bakıyordu. Birden, Yüzbaşı Selim: "Höst, geri dur!" dedi ve İngiliz zabıta şiddetli bir tokat patlattı.

İngiliz yüzbaşının şapkası uçtu başından. "Höst, geri dur!" İttihatçıca bir tabirdi. Bir iki İngiliz askeri Yüzbaşı Selim'e doğru yürümek istedilerse de baktılar ki emrindeki nöbetçi Mehmetçikler dikine kendilerine bakmaktalar. Zaten Yüzbaşı Selim de artık uzaklaşmıştı. Bir daha da geri dönmedi. Yüzbaşı Şadi bir zaman sonra onun Anadolu'ya geçtiğini öğrendi. Yüzbaşı Selim artık "Kalpaklı Selim" idi.

Birgün Albay Salih Bey, Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne geldi. Daha önce Mustafa Kemal Paşa ile konuşmuştu. Mustafa Kemal Paşa "Bekirağa'daki arkadaşları yalnız bırakmamak icap eder" demişti. Albay Salih Bey o gün koğuşlardaki eski arkadaşlarını gördü. Hepsinin sorusu şuydu:

"Mustafa Kemal Paşa ne yapacak?"

Albay Salih Bey umut dolu sözler söyledi ve ayrıldı. Albay Salih, bir zaman sonra Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'nin ünlü Salih Omurtak Paşa'sı olacaktı.

Nöbetteki Samsun'lu Mehmetçik derin düşüncelere dalmıştı. Yüzbaşı Şadi Bey onunla sohbete başladı. "Hangi cephelerde bulundun?" diye sordu. Samsunlu "Kafkas, Çanakkale, Suriye" diye saymaya başladı, saymakla bitmez gibi. Lakin Samsunlu'nun kafasında bir soru vardı. Oturmuştu beynine. Bu defa Yüzbaşı Şadi'ye sordu:

"Kumandanım aha şu İngiliz'i mingilizi Mustafa Kemal Paşa'mız

Çanakkale'de yenerken ben yanında idim, lakin şimdi bu yendiklerimizin buradaki işleri ne ola ki?"

Yüzbaşı Şadi dilinin döndüğünce anlatmaya çalıştı, lakin Samsunlu'nun aklı buna yatmadı. Gücüne gidiyordu o zamanki hâl ve vaziyet.

"Kuvvetleri Varsa Mani Olsunlar..."

İşbirlikçi Sadrazam Damat Ferit'in tevkif ettirdiği Mithat Şükrü, Hüseyin Cahit, Ziya Bey (Gökalp), Tevfik Rüştü (Cumhuriyet Dönemi'nin önde gelen isimlerinden Aras), Birinci Ordu Komutanı Mahmut Kamil Paşa, Askeri Doktor Süleyman Numan Paşa bir masanın etrafında konuşmaktaydılar. Birden kapı açıldı. Gelen Mustafa Kemal Paşa idi. Hepsi heyecanla ayağa kalktılar. Mithat Şükrü Bey, İttihat ve Terakki'nin en yüksek seviyelerine kadar çıkmış "Katib-i Umumi" olmuştu. Mustafa Kemal Paşa'ya,

"Bizi yalnız bırakmayacağınızı biliyorduk" derken gözlerinin içi gülüyordu.

Mustafa Kemal Paşa'nın zaman zaman Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne gidip gelişleri İtilaf Devletleri Yüksek Komserlerini rahatsız etti. Mustafa Kemal Paşa bir ara Harbiye Nezareti'nde Cevat Paşa ile konuşurken, Cevat Paşa Mustafa Kemal Paşa'ya: "İngilizler, Yüksek Komiserler sizin Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne ziyaretlerinizden rahatsızlar. Sadrazam da öyle imiş" dedi. Mustafa Kemal Paşa'nın cevabı kısa oldu: "Kuvvetleri varsa mani olsunlar!"

Ve gelip gidişlerine devam etti...

Namusun Kılıcın Keskin Ağzında

Nurettin Paşa da Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya geçişinden sonra ona katılacaktı. Orduda nam salmıştı Nurettin Paşa. Mustafa Kemal Paşa Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ni başlattığında Afyon Savaşı'ndaydı. Cephede Halide Edip Hanım'la karşılaştılar. Nurettin Paşa, şehitler arasında birisini aramaktaydı. Halide Edip, "Kimi arıyorsunuz paşam?" diye sordu. Nurettin Paşa Yüzba-

şı Celal'i arıyordu. Yüzbaşı Celal, Nurettin Paşa'nın ikiz kardeşiydi. Birden şehitler arasında onu gördü. Yüzbaşı Celal emperyalizmin bir kurşunu ile alnından vurulmuş, şehit düşmüştü. Nurettin Paşa, "Vatan şehidimiz" dedi ve öteki şehitlerle birlikte vatan topraklarındaki kabrine konuldu Yüzbaşı Celal de...

Nurettin Esfak bir öğretmendi. Savaşa katıldı, Yedek Subay olarak. Savaş zamanı Ankara'dan cepheye giderken bir mektup yazdı. Şair Nazım, Nurettin Esfak'ı Kuvvayı Milliye destanında anlatır ve Nurettin Esfak'ı anlatırken o mektuptan şöyle söz eder. Nurettin Esfak mektubunda şunları da demiştir:

"...Öyle günler yaşıyoruz ki/ ben bir iş yapabildim diyebilmek için/ hep alnının ortasında duyacaksın ölümü/ Bak, tam sana bunları yazarken/ asker geçiyor sokaktan/ yağmurda harap postallarının mesinini ıslatarak/ istasyona gidecekler/ yüzleri mühim, dalgın ve yorgun/ Tıraşları uzamış biraz/ Elleri büyük ve esmer/ Ela gözlüler, kara gözlüler, mavi gözlüler..."

O zamanlar Namus kılıcın keskin ağzındaydı, ya o tarafa ya bu tarafa. İstanbul'da ve başka yerlerde de o kılıcın ağzında dolaşanlar vardı. İşbirlikçisi, ve ihanetçiler kılıcın keskin ağzının namussuzlık yanına düştüler.

Nurettin Paşa cephede şehit kardeşini ararken, Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'da Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ni başlattığı zamanlarda ve onlar cephelerde yeni Türk destanları yazarlarken ve de vatan topraklarına düşerlerken payitaht İstanbul'da, şıngır mıngır salonlarda emperyalist işgalcilerle kendi ticaretlerinin peşinde işbirlikçiler ellerinde şampanya kadehleri ile yaşadılar.

Ve Kuvva Destanı ile Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali Destanı Yedi Düvel'e karşı yazılmaktaydı o zamanlar...

Bekirağa Bölüğü Ve Zaman

30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması sonrasındaki günler sürüyordu. Sadrazam Damat Ferit ve bir önceki sadrazam tarafından, İtilaf Devletleri'nin isteği ile tutuklanıp Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne konulan "vatanseverler" dışarıda ne olup bittiğini merak ediyorlardı. Mahkum olmak filan da umurlarında değildi,

çünkü hayatları tehlikeler içinde geçmişti.

Tutuklanıp Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne konulmuş bulunan İttihat ve Terakki mensuplarından Doktor Tevfik Rüştü Bey ile tutuklu bulunan İttihat ve Terrakki Katibi Umumisi Mithat Şükrü Bey, Bekirağa Bölüğü Komutan Vekili Yüzbaşı Şadi Bey'i çağırdılar.

Doktor Tevfik Rüştü Bey, kendisine mahsus o tavrı ile Yüzbaşı Şadi'ye: "Gel bakalım Şadi Bey Yüzbaşı'm dışarıda ahval nedir? Bilelim..." diye merakını yüze vurdu. Bekirağa Bölüğü Komutanı Albay Ali Bey'di.

Çanakkale Mustafa Kemal Paşa'nın komutasında idi. Hapishanedekilere büyük saygı vardı. Yüzbaşı Şadi Bey oraya Mustafa Kemal Paşa'nın Harbiye Nezareti'nde yaptığı temaslar sonrası yerleştirilmişti, çünkü eski arkadaşlarını korumak istiyordu.

Yüzbaşı Şadi Bey bir köşede dışarısını anlatmaya başladı:

"Sokaklarda mümayişler devam ediyor efendim. Etmedik rezillik bırakmıyorlar, zabitlere laf atıyorlar, her yerde yabancı bayraklar... Rumlar çılgın ve sarhoş, fakat zabitlerin elleri bağlı. Davranmak istiyorlar; ama emir var, fakat böyle giderse bazı hadiseler yaşanabilir..."

Doktor Tevfik Rüştü öfke içindeydi. Mithat Şükrü Bey'in yüz hatları gerildi. Doktor Tevfik Rüştü sigarasını öfke ile çekerken şöyle diyordu:

"El tutmak, el bağlamak da neymiş? Yani adamlar dediklerini komayacaklar, bizimkiler susacaklar, sonra da buna 'emir öyle' denilecektir... Lakin bunlar bilmezler mi bizim çocuklar birden boşanırlarsa el tutmak zordur? Şu vaziyete bak! Bu çocuklar cephelerde zeybek oynar gibi vuruştular, el tutmak emri de Harbiye Nezareti'ndenmiş."

Bekirağa Bölüğü Hapishanesi, Harbiye Nezareti'nin avlusunda idi. Yüzbaşı Şadi orayı da kolluyor, ne olup ne bittiğini öğreniyor, sonra da bunu bağlı olduğu ilk Kuvva Merkezi'ne bildiriyordu. Kuvva Merkezi ile içeridekiler arasındaki irtibatı da sağlamaktaydı.

Yüzbaşı Şadi, Tevfik Rüştü Bey'e şu haberi de verdi:

"Evet efendim, zabitlerin ne olursa olsun sessiz kalmaları saray ve sadrazamlıktan Harbiye Nezareti'ne emredilmiş, Harbiye Nezareti de bunu tamim etmiş. Vaziyet böyle."

Mithat Şükrü Bey ile Doktor Tevfik Rüştü öfke ile söylendiler:

"Saray ha saray! Eee biz görür müyüz, bilmem; ama birgün neler olur herkes görür."

Doktor Tevfik Rüştü daha sonra bir yolunu bulup Ankara'da Mustafa Kemal Paşa'nın yanına gidecek, Cumhuriyet'in önde gelen bakanlarından olacaktı. Mithat Şükrü Bey de milletvekili seçilecekti.

Şükrü Bey konuşulanları dinliyordu. Mithat Şükrü'ye döndü: "Biz o gün sarayı da halledecektik ki iş iyice bitsin, lakin Enver, Yakup Cemil'in elini tuttu; ama bugünler de geçer. Biz çok şeyler gördük. Şimdiki rezillikler hiç unutulmayacak..."

Sonra Mustafa Kemal Paşa'dan, "ne haberler var?" diye Yüzbaşı Şadi'den cevap bekledi. Yüzbaşı Şadi: "Efendim geçenlerde Yaveri Cevat Abbas Bey uğradı, Ali Bey ile konuştular" derken, Şükrü Bey'in yüzü güldü: "Tamam, olacak; tamam olacak... O Mustafa Kemal'dir" dedi.

O günlerde, sarayda konuşulan mandacılık; ama Anadolu didikleniyor. Vatan haraç mezattır. Kimi konaklarda kederden erken sönen ışıklar, kimi konaklardaki zengin sofralarında ticari istikbal için işfal mümessilerine vıcık vıcık bağlanmalar... O saatlerde Harbiye Nezareti'nden çıkan genç subaylar sanki yeniden cepheye çağırılmayı bekler gibiler...

Ve Cumhuriyet, sarayı da halledecekti...

Havva Sokağa Gizli Belge

"İttihat ve Terakki'ye karşı kurulmuş olan Hürriyet ve İtilaf Fırkası mensupları, 31 Mart'çı ayaklanmacı takımdan geri kalanlar, sokaklarda azınlıklarla beraber köşede pusuda İttihatçı aramakta, cepheden dönmüş zabitler ile onlara ölüm pusuları kurmaktalar. Bazen genç zabitlerin öfkeleri taşmakta, saray maray dinlememektedirler."

Harbiye Nezareti'nin o günü de sona ermişti. Şifre odasından çıkan genç bir süvari zabiti dikkatli adımlarla koridorları geçti. Harbiye Nezareti'nin büyük kapısından çıkarken artık içi rahattı.

Harbiye Nezareti'nden Anadolu'daki kumandanlıklara gönderilmek için hazırlanmış talimatları Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştırması

icap ediyordu. Çünkü Mustafa Kemal Paşa'nın kurdurmaya başladığı İstanbul Teşkilatı'nın başlarından Yüzbaşı Dayı Maksut bu genç süvari zabitine o vazifeyi de vermişti. Harbiye Nezareti belgesi o gece Yüzbaşı Dayı Maksut eli ile Mustafa Paşa'nın Beyoğlu Havva Sokak'taki gizli karargâhına ulaştı.

O zaman henüz Albay rütbesinde olan İsmet Bey (İnönü) Zeyrek'teki Hamdi Bey Camii'nin karşısındaki evine gelmiş, günün yorgunluğunu atıyordu. Bir ara kapı çalındı. Gelen Kazım Paşa idi. Karşılıklı birer kahve içerlerken Kazım Paşa, biraz tereddütle, İsmet Bey'e:

"Mustafa Kemal, bazı temaslarda bulunuyormuş. Acaba ne yapmak gayretindedir? Sizin bu hususdaki kanaatiniz nedir?" derken alacağı cevabın merakı içindeydi.

Albay İsmet, daha ilk zamanda İttihat ve Terrakki'ye yeminli olarak katılmıştı. Hem askerliğin, hem de İttihatçılığın "sır saklamak" maharetine sahip olmuştu. Tabii Kazım Paşa'nın merakını anladı. Bu büyük meraka karşı şöyle dedi:

"Şimdilik ne yapmak istediğini bilmiyorum, fakat sizinde duyduğunuz gibi bazı temasları varmış. Bunlar hakkında tam bir malumat sahibi değilim, pek fazla birşey söylemediler; ama takdir edersiniz ki kendileri büyük saygı uyandırmışlardır."

Bir müddet daha sohbet ettiler. Kazım Paşa, geldiği gibi büyük merak içinde veda ederek ayrıldı.

Kazım Paşa gittikten sonra Albay İsmet Bey, Mustafa Kemal Paşa ile Harbiye Nezareti'ndeki buluşmalarını hatırladı. Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'a geldikten bir süre sonra cepheden tanıdığı Albay İsmet Bey'i de Harbiye Nezareti'nde ziyaret etmişti. İsmet Bey o sırada ordunun ve Teşkilat-ı Mahsusa'nın silahlarının tasfiyesi komisyonunun başındaydı. Mustafa Kemal Paşa, Albay İsmet'le depolara konulacak silahların ileride Anadolu'ya nasıl kaçırılabileceğini konuşmuş ve anlaşmışlardı; ama şimdilik bir sır olarak kalacaktı.

Albay İsmet Bey ile Kazım Paşa arasındaki görüşme zamanında İstanbul artık esir şehirdi. Esir şehrin üstüne gece yine çökmüştü. Marmara'daki düşman donanmasının ışıkları yanmaktaydı. Zayıf ışıklı sokak lambaları sanki esir şehrin kederine ortak gibiydi. Kim-

seler farkında değildi; ama Mustafa Kemal Paşa bu esir İstanbul'da bir yeni tarih yazmanın hazırlıklarını yapmaktaydı.

Ateş Günleri Ve İki Rıza

30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması sonrası günlere "Mütareke Dönemi" denilmişti, lakin Mustafa Kemal Paşa için o söz yoktu. Ne yapacağına daha 7-8 Kasım 1918 günü Toros Dağları'nın eteklerindeki, Adana'daki Yıldırım Orduları Komutanlığı Karargahı'nda karar vermişti ya...

Mütareke günlerinin başlaması ile birlikte İstanbul artık "Esir İstanbul" olmuştu. Emperyalist devletler, yani Düvel-i Muazzama'nın donanması İstanbul Limanı'nda idi.

Neler yaşanmamıştı ki... O işgal donanmaları Yalova, Karamürsel sahillerine doğru top ateşleri ile tatbikat yapıyorlar, sahiller cayır cayır yanıyordu. Bir taraftan da İstanbul'a Rusya'dan muhacirler vapurlarla taşınıyordu. Onlar da artık yersiz yurtsuz insanlardı ve onlara Beyaz Ruslar denilmişti. Bahtsız insanlardı. Meyhanelerde, otellerde iş bulabilirlerse buluyorlar; barlarda, mayhanelerde Rus müzikleri ile karınlarını doyuruyorlardı.

İşte o ateş ve teslimiyet zamanlarıydı.

İtilaf Devletleri'nin başında gelenlerden Düvel-i Muazzama'nın devletlerinden Fransa'nın generali d'Esperey, beyaz atı ile artık İstanbul caddelerinden bir fatih edası ile geçiyordu. Elinde kırbacı, etrafında askerleri kurum kurum kurunmakta, caka satmakta idiler. Sokakları ve caddeleri, donuk bakışlı İngiliz askerleri, tüylü şapkalı İtalyan askerleri ve subayları tutmuşlardı.

İtilaf Devletleri'nin İstanbul'daki temsilcilerine "Yüksek Komiser" denilmekteydi. Yüksek Komiser tabiri de emperyalizmin müstemlekecilik (sömürgecilik) zamanında ortaya çıkmıştı. Yüksek Komiserlerin astıkları astık, kestikleri kestikti. Zaten Damat Ferit Hükümeti de artık o Yüksek Komiserlerin emrindeydi. Onlar emir veriyorlar, Damat Ferit uyguluyordu.

O zamanlar nam yapmış iki Rıza vardı. Birisi Dramalı Rıza Bey'di, adı tarihe kaydedilmişti. Vatanseverdi. Bir de başka Dramalı Rıza vardı ki, İstanbul bıçkınlarındandı. O bıçkınları, o zamanı ya-

şayanlardan dinlemiştim. Omuzdaki ceket, beldeki Trablus kuşak, bol paça pantolon. Öne doğru eğilmiş yürüyüş, yavaş adımlar... Fakat o Bıçkın Rıza artık eski Bıçkın Rıza değildi. Sonradan İstanbul Kuvvası'nın önde gelen isimlerinden Bıçkın Rıza olmuştu artık.

Dramalı Rıza...

Mustafa Kemal Paşa 13 Kasım 1918 günü İstanbul'a gelince işler değişmeye başladı. İttihat ve Terakki'nin şefi Talat Paşa 1-2 Kasım 1918 gecesi İstanbul'dan ayrılmadan önce teşkilata: "Artık Mustafa Kemal Paşa'nın emrindesiniz!" demişti. Zaten, artık vatanseverler Mustafa Kemal Paşa'nın ne yapacağına bakmaya başlamışlardı bile.

İşte o günlerden bir andır. İstanbul İnzibat Komutanlarından Dayı Maksut, Bıçkın Rıza'yı çağırtmıştı. Bıçkın Rıza bilirdi Dayı Maksut'un sertliğini. Gitti. Dayı Maksut'un yanında Doktor Fahri de vardı. Dayı Maksut Bıçkın Dramalı Rıza'ya şöyle dedi:

"Artık o bıçkınlık zamanı geçti. Şimdi işgale karşı bıçkın olmak zamanıdır."

Dramalı Bıçkın Rıza "Elveda Rumeli" denilen zamanda İstanbul'a göç eden aileden gelmişti. Zaten öfke içindeydi. Şimdi artık kıvamına da gelmişti. Dayı Maksut'un yanından çıktıktan sonra o zaman Pera denilen Beyoğlu'na doğru yürüdü. Galatasaray Lisesi'nin köşesine gelmişti ki hafif karanlık bastırıyordu. Karşısına iki İtalyan asker çıktı. Dramalı Rıza'nın belindeki kuşağını aramak istediler. Dramalı Rıza ilk vukuatını yaptı. Birden iki İtalyan'ın tüylü şapkası havada uçtu. O sırada sarhoş Rumlar Dramalı Rıza'nın üzerine yürüdüler. Dramalı Rıza bir ikisini ayaklarından vurdu ve karanlıklarda kayboldu.

Payitaht, yani Osmanlı'nın başkenti esir İstanbul. Esir şehirde vatanseverler vardı. İşbirlikçiler de vardı.Aralarındaki mücadele gittikçe şiddetleniyordu. İşbirlikçi matbuat bir yanda, esirliği sindiremeyen matbuat öteki yanda idi. İşbirlikçi matbuat "Oh olsun bize! Ama artık Avrupalılaşırız" yazıları ile üstüne düşeni yapıyordu. Karşısındaki matbuat ise kara başlıklarla çıkıyor, sansüre rağmen elinden geleni yapıyordu.

Mustafa Kemal Paşa iyi bir haber alma teşkilatı da kurmuştu.

Harbiye Nezareti'ndeki genç subaylardan o teşkilata dahil olanlar vardı. Her akşam geç saatlerde Mustafa Kemal Paşa'nın o zamanki Beyoğlu Havva Sokak'taki gizli karargahına Harbiye Nezareti'nde ne olmuş ise onun haberi geliyordu. İşbirlikçi yazar Ali Kemal de, Doktor Fahri'nin takip ettiklerindendi. Ali Kemal yine Beyoğlu Serkldoryan Kulübü'nde İtilaf Devletleri'nin Yüksek Komiserleri ile beraberdi.

Doktor Fahri de o kulüpte tanındığı için kolaylıkla Ali Kemal ile Yüksek Komiserlerin masasına yakın bir masaya oturdu. Onlar şampanya içiyorlardı. Doktor Fahri bir içkii söyledi. Ali Kemal cebinden bir kağıt çıkardı ve yazdığı yazıyı okumaya başladı. Fransız Yüksek Komiseri o yazıya ilaveler yaptırıyordu. Doktor Fahri Tıbbiye'de Fransızcayı iyi öğrendiği için konuşmalarını anlıyordu. Aklından "Çekip şu herifi vur!" diye geçirdi; lakin pis herif erken kurtulurdu. Daha da mühimi takip için emir almışlardı. Mustafa Kemal Paşa öyle istemişti... Yoksa Ali Kemal'i orada vurmak onlar için çocuk oyuncağı gibiydi. Neler yaşamamışlardı ki...

Jurnalcinin Vuruluşu

Takvim yapraklarının soluk renkleri ile toprağa düştüğü zamanlar. Cephede şehit olanların eşlerinin, annelerinin, babalarının hepsinde o şehit günü takvim yaprakları şehit evlerinin baş köşesinde. Giderek daha çok solmakta. Esir İstanbul, Payitaht'ta Hürriyet ve İtilaf Fırkası (Partisi) iş başında. İki sadrazam değişikliği sonrasında onlar gibi düşmanla işbirliği yapan Damat Ferit sadrazamlık koltuğunda.

Aralık ayının soğuk gecesi. Yağmur sanki sokaklardaki ayıpları, düşman çizmelerinin izlerini yıkamak için hınçla yağmakta. Yine sarhoş azınlıklar ve onlarla kol kola girmiş, ne idüğü belirsiz yerli dalkavuklar...

O gece, Mustafa Kemal Paşa Havva Sokak'taki karargah evinde Yüzbaşı Dayı Maksut'tan İstanbul teşkilatlanmasının vaziyetini sormuştu. Çıkışını teşkilattan eski Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis, Teğmen Kazım, elleri paltoları cebindeki parabellumların kabzesini sıkmış bir şekilde beklemekteler...

İstanbul'un, eski bıçkını artık geleceğin Kuvvacısı Kehribar Ali karşı sokaktaki köşede emir beklemekte. Balıkçı Salih Reis birden baktı ki, bir eski jurnalci Serkldoryan Kulübü'nden eğlenceden çıkmış, İngiliz Yüzbaşı'nın otomobilinde oturmuş rezil hali ile bir şeyler konuşmakta. Balıkçı Salih Reis paltosunun cebindeki parabellumun kabzesini hınçla sıktı. Bir an düşündü:

"İkisini de ortadan kadırsam mı?", sonra vazgeçti. Çünkü Dayı Maksut'u beklemek emrini almıştı; ama birkaç adım attı. Kehribar Ali'yi çağırdı. Jurnalcinin adını söyledi, adresini verdi.

"Yarın gece Deli Ömer ile beraber getirin şu şeddeli godoşu" dedi.

Kehribar Ali sabahtan Rumelili Deli Ömer ile birlikte önce evi kolaçan etti. Sabırsızdı, akşam olsun diye. Kehribar tesbihini hazla çekmeye başlamış olacak... Sabaha karşı Jurnalci Tevfik'in evinin kapsını, anahtar işlerini iyi bilen bir eski adamına yavaştan açtırdı. Hışımla eve girdiler. Jurnalci şaşkındı. Olaki rüyasında Serkldoryan Kulübü eğlencelerini görmüştü. Şaşırdı. Balıkçı Salih Reis, "Kalk ülen!" demiş. Jurnalci giyinmek istemiş. Salih Reis'ten emir kısa:

"Yürü len öylece!"

Salih Reis sonradan kendisi de orada olmayı istemişti. Eski Jurnalci Tevfik, Kasımpaşa'daki Kuvva Merkezi'ne götürüldüğünde titremekte ki zangır zangır... Balıkçı Salih Reis, "Dün akşam keyifli idin dürzü!" diye herifin yüzüne şapalağı basıverdi.

İngiliz Yüzbaşı'nın ne yaptığını sordular. Aynı zamanda şifre subayı imiş. Yüzbaşı Dayı Maksut yeni emrini verdi:

"Yarın gece o evdeki evraklar gelmeli."

Ertesi gece de İngiliz Yüzbaşı yine takip edildi. Şuh bir eğlenceye gittiği görüldü. Evde muhafızı vardı. Lakin o eve girmeleri de, o evrakları da almaları zor olmadı. Evraklar önce Kuvva Merkezi'ne gitti. Sonra bir gece Mustafa Kemal Paşa'nın Yaveri Cebat Abbas'a ulaştırılmıştı.

Malisör Rıza Ve Yakup Cemil

Doktor Fahri bir gece Teşkilat-ı Mahsusa'nın ünlü ismi Malisör

Rıza Bey'de misafirdi. Malisör Rıza'nın ünü büyüktü. Sabaha kadar konuştular. Doktor Fahri, Mondros'un ikinci gününde yaşadığı bir olayı da hiç unutmamıştı.

"İkinci gündü, Yüzbaşı Celal'le Kadıköy vapurunda idik. Düğüne gider gibi giyinmiş bir gencecik teğmenin vapurun arkasında demirlere yaslanıp 'Bu günler için mi vuruştuk onca zaman cephede?' diyip, silahını şakağına dayayıp ölüme meydan okur gibi tetiğe başısını hiç unutamıyorum..." diye yüreğini yakan derdi sohbetin ortasına koydu.

Malisör Rıza ateş çemberinden geçip gelmişti. Teşkilat-ı Mahsusa'da Rumeli'den ta Avrupa'ya kadar çok işler yapmıştı. Baskınlara katılmıştı. Bir yandan Doktor Fahri'yi dinliyor, bir yandan da yanından hiç ayırmadığı ünlü tabancasını ipek mendili ile okşar gibi siliyordu. Durdu, Doktor Fahri'nin gözlerinin içine bakarak:

"Ben bunlara 'kartal yürekli' derim," dedi. Birden aklına İttihat ve Terakki'nin ünlü ismi Yakup Cemil geldi: "Ondaki yürek başka bir kartal yüreği idi..." diyerek bir zamanlara döndürdü hatıralarını ve ikisi birden Yakup Cemil'i andılar. Malisör Rıza: "Şimdiki zamanda da olsaydı..." diye iç geçirdi.

Malisör Rıza birden hafif tebessüm etti. Öyle pek gülmezdi. Doktor Fahri'ye: "Neydi o İngiliz'i asmalar melesi? Herifler sadrazamlığı bile ayağa kaldırmışlar" diye sordu. Doktor Fahri keyiflenmişti. Anlattı:

"Bizim balıkçı Salih Reis ve bir zabitin yolunu kesmiş İngilizler. Üç dört kişi. Silah aramaya kalkmışlar. Bizimkiler ötekileri hafiften yere serip bir faytona koyup merkeze göndermişler. Elde kalanı siz soyun, don gömlek Üsküdar rıhtımındaki bir ağaca ayaklarından baş aşağı asıverin. Herifçioğlu 'Help! Help!' diye imdat istemekteymiş. Bizimkiler de çekip gitmişler."

Biraz gülüştüler, lakin sonra eski kederli ve öfkeli hallerine döndüler. Esir İstanbul zamanları... Gülmeyi yasaklamışlardı kendilerine.

Esir İstanbul'da da takvim yapraklarının soluk renkleri ile düştüğü zamanlar. İstanbul, "Esir İstanbul" olmadığı zamanlarda, loş sokak lambaları bile onlara yılların parıltısı gibi gelmiştir; ama şimdi esir İstanbul sokaklarında yürürlerken birbirlerine sormaya başlamışlardı:

"Neden bu sokaklar bu kadar karanlık?"

İstanbul Türkleri'nin ruhlarındaki isyanların derin kederlerinin ötekisinde; işgalcileri baş tacı yapan rezil dalkavukların, işbirlikçilerin ve çoğu azınlıkların kahkahalı, eğlenceli zamanları...

Ve "Ah, sen kader!" sesleri...

Bir Fayton Silah

Mustafa Kemal Paşa'nın "Dağıtılsın!" dediği Kasımpaşa'daki silahların bir kısmı önce Üsküdar'a Nihat Hala'nın konağına taşınacak, sonra da bir kısmı Şile ve Gebze yolunu Mustafa Kemal Paşa'nın emri ile tutmuş Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü'nün çetesine verilecekti, çünkü beşli Alman mavzerleri pırıl pırırldı. Cepheye gönderileceklerin de esirlik zamanı gelmişti. Sabahtan Nihat Hala'ya haber salındı ki, hazırlık yapsın. Silahlar Kasımpaşa'dan taka ile Üsküdar'a gönderildi. Takanın başında Salih Reis'in emrindeki Rizeli Ali vardı. O da teşkilata yazılmıştı.

Silahlar, Üsküdar rıhtımında bekleyen arabaya yüklenmişti. Vakit gece yarısı. Karanlık. Öyle geceler seçilirdi bu işler için. Silahlar çuvallara sarılmış, üzerine ev eşyaları yığılmıştı. Ayazma'ya doğru giderlerken yolları dört işgal devriyesince kesildi. Salih Reis'in adamları bir anda silahlarını dayadılar devriyenin boğazına. Kehribar Ali, ötekilere: "Siz emanetlerle gidin" dedi. Araba atları kamçılandı. Silahlar kaçırılırken vuruşma da başlamıştı. Ayazma yolunda Türk evlerinin pencerelerinden bakanlar anlamışlardı ki yine Kuvvacılar vazifede. Ve silahlar Nihat Hala'nın konağına ulaştırılmıştı.

Ertesi sabah, gazetelerin piyasa çıktığı saatler. O düşmandan yana matbuatın rezil başlıkları: "Biz bu işgali hak ettik, hakettik...", yardakçı yazılar. Öteki matbuat vatansever. Geceleri karanlık, daha çok karanlık gelen, esir İstanbul sokakları... Kederli Türk evleri, lakin ve de vazgeçilmez öfke. İkisi bir arada...

Kış günleri, ayaklarında potin olmayan şehit çocukları... Ninelerinden eski hikayeleri dinlemekte kimisi... Şehit evlerinde duvardaki şehit düşmüşlerin resimleri...

Nihat Hala'nın konağının duvarında da vardı. Ve o gece Nihat Hanım komşuları ile beraberdi. Duvardaki resme baktı. Bir zaman sonra kemanını çıkardı. Keman, ağlar gibi...

Ve bir zamanlar esir İstanbul geceleri...

Talat Paşa Giderken...

Mondros Teslimiyet Anlaşması ile Sevr'e giden yol artık açılmıştı. İttihat ve Terakki'nin lideri Talat Bey 1-2 Kasım 1918 günü gecesi Kuruçeşme'de arkadaşı Poroy'ların evindeki son yemeğini yiyordu. Enver ve Cemal Paşalar'ın gelmesi beklenmekteydi. Cemal Paşa gelmişti; ama Enver Paşa gecikiyordu, çünkü o Enver Paşa bir tanıdığından "borç para almaya" gitmişti.

O ünlü Enver Paşa hazinenin bir tek kuruşuna el sürmemişti. Zamanın güçlü adamı, sadrazamlık yapmış Talat Paşa'nın yurt dışında, Almanya'da ev kirasını ödemek için "altın köstekli saatini sattığı" bana o zamanı yaşayanlarca anlatılmıştı. Anadolu'da savaşa başlamış olan Mustafa Kemal Paşa kaç defa onlara yardımlar göndermişti; ama zaten Ankara'nın durumu da mâli bakımdan içler acısıydı. Maliye Bakanı'nın kasası tamtakırdı.

Poroy'ların Kuruçeşme'deki evlerinde Talat Paşa'nın sevdiği yemekler hazırlanmıştı. Yemek sessizce geçti. Vakit ilerlemekteydi. Kara Kemal Bey'in teşkilatlandırdığı mavnacılar reisi Salih Reis yemek yenilen odaya girdi. Belinde Trablus Kuşağı vardı. Kuşağın içinde kabzası görülen ünlü silahı. Talat Paşa'nın karşısında ellerini önünde kavuşturdu ve şöyle dedi:

"Vakittir efendim."

Talat, Enver ve Cemal Paşalar kendi kaderlerine doğru yola düştüler ve gecenin karanlığında, kendilerini taşıyan motorla gözden kayboldular. Bir tarihin insanları son vedalarını yapmışlardı.

Talat Paşa, İstanbul'dan ayrılmadan önce yaptığı son bir toplantıda geride kalacak olanlara Merkez-i Umumi'de şu talimatı veriyordu: "Mustafa Kemal Paşa'nın emrinde olunacaktır. O'nun gücü bu işlerin üstesinden gelecektir."

Mustafa Kemal Paşa'nın 13 Kasım 1918 günü İstanbul'a gelişinin ardından başladığı teşkilat çalışmaları, sonraki zamanda Müsellah Millî Müdafaa Grubu'nu doğurmuştu. İstanbul Kuvvası'nın da esası bu olacaktı.

Müsellah (silahla donatılmış) Milli Müdafaa Grubu (M.M.),ilk adımları Mustafa Kemal Paşa'nın emrinde İstanbul'da geniş bir teşkilat haline gelmişti. İstinye – Gebze – Topkapı – Şile – Üsküdar

– Kavaklar – Eyüp – Kasımpaşa – Kadıköy – Topkapı - Şehremini grupları kurulmuştu. Savaştan dönmüş subaylar, avukatlar, semtlerin önde gelen isimleri, bazı muhtarlar, eczacılar, öğretmenler, doktorlar, emekli memurlar, bazı polisler o gruplarda yer almışlardı ve tabii İstanbul'un ünlü bıçkınları...

Salih Reis: "Alın Getirin"

İttihat ve Terakki döneminde Kara Kemal Bey'in mavnacıları teşkilatlandırması bir esnaf teşkilatı özelliğinide taşımıştı. İşin başına getirilen Salih Reis aslında okumuş, yazmış adamdı. Gözünü budaktan esirgemez denilenlerdendi. Emperyalist İşgal Devletleri'nin toplayıp depolara kapattıkları silahlar Salih Reis'in emrindeki takalar ile Anadolu'nun giriş yerlerinden, İnebolu'dan Anadolu'ya kaçırılıyordu.

Fedailer Grubu'nda yer alanlar yemin ettirilerek teşkilata alınmışlardı. Sarıyer'deki M.M Grubu'nda o zamanki Pertevniyal Mektebi Müdürü Aziz Bey ile Doktor Süreyya Hidayet Bey de vardı. Hidayet Bey meslekten olduklarından Doktor Fahri ile yakın arkadaştı. Çengelköy'deki teşkilatın başında da Piyade Binbaşısı Cemal Bey vazife yapmaktaydı. Hepsi Mustafa Kemal Paşa'ya bağlı olarak çalışıyor, önemli emrileri oradan alıyorlardı.

Doktor Hidayet Paşa çevresi geniş bir isimdi. Kadıköy Moda'daki bir evde verilen bir ziyafette, bir İngiliz Binbaşı "İstanbul'daki gizli teşkilatı öğrenmeye başladık" diye ağızdan bir laf kaçırmıştı. Hidayet Bey bunu arkadaşı Doktor Fahri'ye ulaştırdı. Doktor Fahri de Yüzbaşı Dayı Maksut'a. Dayı Maksut teşkilata haber uçurdu:

"İngiliz Binbaşısı akşamları Serkldoryan Kulübü'ne devamlı gidiyor, alın ve getirin."

İşte o iki cümlelik emir yetmişti bile... Hiç vakit kaybetmediler. Fedailer, Serkldoryan önünde nöbete durdu. Doktor Fahri oyun oynamak maksadı ile kulübe girdi. Bir baktı ki bir masa da Ali Kemal ile bir İngiliz Binbaşı oturmaktadır. Başka İngiliz subayları da vardı. Garsonlar arasında fedailere dahil olmuşlar da vardı. Doktor Fahri, aradıkları İngiliz Binbaşı'nın adını o garsona verdi.

Garson etrafına bakmadan: "Tencere ve kapak" dedi. Doktor

Fahri hemen anlamıştı. Tencere kapak, Ali Kemal ile İngiliz Binbaşı idi. Geç saaterde İngiliz binbaşı kulüpten çıktı, Doktor Fahri de arkasından. İngiliz binbaşının yan tarafına birden bir namlu dayandı ve bir baktı ki kolunda bir İstanbul bıçkını. Adamı alıp götürdüler ve istedikleri bilgileri elde ettiler.

İstanbul Kuvvası'nın ele geçirdiği belgelerden "ihanetçilerin" de bazılarının isimleri öğrenilmişti. O sırada İngilizler'in istediği ile kurdurulan Nemrut Paşa Harp Divanı'na da hizmet eden bu ihanetçiler yüzünden çok ocaklar sönmüş, işgalcilerin mahzenlerinde çok sayıda Türk zulüm çemberinden geçmişti.

İki Fedai Ve Namlular

İstanbul'un karlı bir gecesiydi. Beyaz kar tanecikleri işgal altındaki İstanbul'un kederli kaldırımlarını, caddelerini sanki örtmek için yağar gibiydi. Ve Şair Nazım'ın dediği gibi:

"Hava kurşun gibi ağırdı."

Fedai Sami, cephelerde dolaştırdığı silahını özenle yeniden temizledi. Üsküdar'da bir rezil ihanetçi cezalandırılacaktı. Sami'nin yanında Üsteğmen Kamil vardı. O da Tatavla'daki bir İngiliz ajanının hesabını görecekti.

Dayı Maksut'un bulunduğu Teşkilat Merkezi'nde iki kağıt hazırlandı. Üsküdar'da hesabı görülecek olanın üzerine "Ben vatanıma ihanet eden sefil bir İngiliz uşağıyım" yazılı olan kağıt bırakılacaktı. Tatavla'da hesabı görülecek olanın üzerine ise "Çok ocaklar söndürdüm. İngiliz'e uşaklık ettim." yazılı kağıt bırakılacaktı.

Sami, Üsküdar Paşakapısı köşesinde beklemeye başladı. İhanetçi görüldü. Gece karanlığı bastırmıştı. Sami bir yay gibi fırladı. Gecenin karanlığında bir tarakka ve namludan fışkıran alev. Hepsi o kadar. Sami, kağıdı adamın göğsüne iliştirdi ve karanlıklarda kayboldu.

Üsteğmen Kamil, Tatavla'da yolun başında bekledi. Baktı ki "ihanetçi" geliyor. Gündüzden evi tespit edilmişti. Gecenin karanlığında Üsteğmen Kamil baktı ki evden ışık sızmaktadır. Kapıyı hafifçe tıklattı. İçeriden Rumca bir ses: "Kim o?"

Kamil, yavaşça: "Acele haber var" dedi. Kapı açıldı. Adam sanmıştı ki İngiliz'den haber geldi. Kapı açılır açılmaz bir tarakka ve namludan fışkıran alev... Kamil kağıdı bıraktı. Korkusuzca ıslık çalarak yürüdü. Karanlıklara karıştı.

Kuvva Merkezi'nde Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü, Yüzbaşı Cemil, Yüzbaşı Dayı Maksut, Doktor Fahri bekliyorlardı. İki görevli geldiler ve sakince: "Tamam!" dediler. Hepsi o kadar...

O zamanlar ateş ve ihanetin görüldüğü zamanlardı... Şair Nazım, Kuvva destanında şöyle anlatır Kartallı Kazım'ı:

"...Yatıyor filintasının arkasında Kartallı Kazım / Kız gibi Osmanlı filintası / Parlıyor arpacık / namlunun ucunda / yüz yıllık yoldaymış gibi uzakta ve / bir damlacık / Kazım emir aldı merkezden: Gebze'deki İngiliz tercüman vurulacak / köylerde teşkilat kurmuş tercüman Mansur / satıyor bizimkileri..."

Evet Şair'in dediği gibi "ateşi ve ihaneti" görmüştük. İhanetin en sunturlusunu yaşamıştık. İşbirlikçi Damat Ferit'in kurduğu Harp Divanı'nda nice vatanseverler hiç eğilmeden durmuşlardı, ama velakin bu işlerin sonu da olacaktı. Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'da Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ni başlatınca. Zamanın rezil emperyalizmi ile hesaplaşılacaktı.

Ve "Uzak Asya'dan dört nala gelip Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan bu memleket bizimdi..."

Zeybek Ve Üç Fedai

Esir İstanbul zamanları. İşgal edilmekte olan Anadolu, Trakya; hepsi esaret altında. İngiliz'in, Fransız'ın müstemlekelerinden getirdikleri siyahi askerler... Sokaklardan geçen bando Fransız marşı çalmakta. Harbiye'deki işgal askerleri. Sokaklarda, Pera'da çatılardan aşağı kadar sarkan düşman bayrakları. Liman'daki düşman armadası. Soğuk, sisli İstanbul zamanları. Esaret şehri...

Yüzbaşı Maksut, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, İttihatçıların ünlü isimlerinden Tevfik Sükuti, Erkan-ı Harp Binbaşı Hüseyin Kadri, Erkan-ı Harp Miralayı Arif Hikmet, Dr. Fahri, Dayı Maksut'un inzibat karakolunda oturmaktalar. Dayı Maksut'un emir çavuşu kapıyı tıklatıp girdi, sertçe bir selam.

"Bir çavuş gelmiştir, görmek ister." Birbirlerine baktılar. İçeri ortayaşı geçmiş uzun boylu bir çavuş girdi. Selam ve tekmil. Yüzbaşı Dayı Maksut: "Kimsin, ne istersin?"

Cevapladı çavuş:

"Babamız, bilir misiniz Çakırcalı Efe'yi, işte yanındaydı. Vurulmuştur kokulara Sonra Fransız tütüncü vurdu emmimizi tütün eker diye. Çıktık dağlara. Düze indik sonradan. Dediler harp vardır Fransız'a, İngiliz'e karşı. Yazıldık orduya. Son vaziyette Kafkas'ta idik. Dediler sulh oldu. Bırakın silahları. Düştük İstanbul'a. Bir iki sorduk, dediler: 'Git bul Dayı Maksut'u.' Bulduk. Vazife isteriz..."

Erkan-ı Harp Binbaşı Hüseyin Kadri: "Eee adın nedir?"

Düşündü heykel gibi çavuş. Başını şöyle bir dikti, dağda gibi.

"Adımız sanımız Zeybek'tir. Çakırcalı Efe'nin yanındakiler gibi. Askeriyede komutanlarımız Zeybek demişlerdir. Öyle kaldı adımız. Evveli Zeybek, şimdisi Zeybek..."

Erkan-ı Harp Miralay Arif Hikmet: "Bakarım ceket içindeki kuşağa sokmuşsun parabellumu. Eee; ama padişah da, Damat Ferit de demişlerdir ki silah kuşanmak yasak?"

Zeybek durdu, düşündü, dikildi: "Demişlerdir de, işte haller... Düşman gezer sokaklarda. Hani dediler 'harp bitti', lakin düşman varken nasıl bitecek? Vazife isterim..."

Yüzbaşı Dayı Maksut tartmıştı eri. "Artık emrimizdesin!"

Zeybek'i yazdı, inzibata vazife verdi. Zeybek yemin etti ki kimseye bir şey dememeye, ölünceye kadar... Sonra onu verdiler eski bıçkın, yeni Kuvvacı Kehribar Ali ile Rumelili Deli Ömer'in yanına. Yüzbaşı Dayı Maksut teşkilat bağlıydı, Mustafa Kemal Paşa'ya gizliden. Böylece oldular üç fedai. Birisi Zeybek, ötekisi Kehribar Ali, ötekisi Rumelili Deli Ömer...

Yüzbaşı Dayı Maksut ve ötekiler de geçince, Mustafa Kemal Paşa ardından Anadolu'ya, üç fedai de arkalarından gidecekti. Üçü de suvari olacaktı. Zeybek suvari iken İzmir'e uçan suvariler arasında olacaktı.

Gıpranma Len!

Aradan birkaç gün geçti. Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın

konağının mahzenindeki silahlar gidecekti, Gebze yolundaki Yenibahçeli adamlarına. Üç fedai dediler: "Haydi bakalım!"

Gece silahlar yüklendi. Gidiyorlardı, düşman devriyesi "Dur!" dedi. Zeybek birden kuşaktaki parabellumu sıyırdı, tam zeybekçe "Gıpranma len!" derken, Kahribar Ali ve Deli Ömer de aynısını yaptılar. Gece tan-tun olmasın, ortalık ayağa kalkmasın diye devriyeyi bağlayıp düştüler yola. Silahlarını da almışlardı. Silahlar ulaştı Gebze yoluna.

Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri ve bir de Teğmen Faruk ve Miralay Arif Hikmet. Ve de yanlarında eski Teşkilat-ı Mahsusa'cı Balıkçı Salih Reis. Esir İstanbul'un Beyoğlu caddesinden geçmekteler gece vakti. Düşman devriyesi bir yaşlı Türk'ü itip kalkmakta. Elleri ile işaret vermekte, çatıdan aşağıya inen düşman bayrağına selam vermeye.

Yüzbaşı Dayı Maksut baktı Balıkçı Salih Reis'e. Anladı Salih Reis. Ve de göz ha açılıp kapandı diyecek zaman içinde üç düşman devriyesi düştüler yere. Başlarındaki silah kabzesinin harabatı ile...

Yaşlı Türk adam ağlamadı ve dedi ki:

"Üç oğlum vardı. Biri kaldı Çanakkale'de. Düştü şehit. Komutanı Sarı Paşa, Mustafa Kemal Paşa idi. Ötekisi kaldı Irak Cephesi'nde, kabri nerdedir bilemem. Üçüncüsünü verdim Kafkas'ta şehit, lakin bakarım şimdi düşman gelmiş buraya. Siz komutanlar ne edeceksiniz? Kalacak mı burada düşman ve kalacak mıyız buralarda esir?"

Erkan-ı Harp Binbaşı Hüseyin Kadri, Dr. Fahri aynı anda sözleşmiş gibisinden:

"Yüreğin ferah olsun. Kalabilemezler buralarda, giderler. 'Bas geri!' deriz, duramazlar. Lakin zaman lazımdır."

Üç şehit babası, "Allah Razı gelsin. Silahınız kuvvetli olsun. Ferahlamıştır yüreğim biraz" dedi ve yürüdü masum Türk mahallelerine doğru. Gözden kayboldu.

"Sarı Paşa Büyük İşlere Bakar"

Tevfik Sükuti Bey, sordu Dayı Maksut'a: "Ne zaman harekete geçecek Mustafa Kemal Paşa? Kara Kemal bana 'yakında'

demişti. Yakın zaman ne kadar yakın ki?" Erkan-ı Harp Binbaşı Hüseyin Kadri:

"Mustafa Kemal Paşa sarı paşamız teşkilat kurmaktadır, lakin bilirsin o büyük işlere bakar. Cephede de öyleydi, büyük düşmanı vurmak için küçüğün yanından dolaşır, büyük düşmanı vurur; sonra ötekine döner, o küçük düşmanını da vururdu. Şimdi de öyle yapacak herhalde ve vaziyette. Öyle sanırım..." Tevfik Sükuti Bey:

"Biliriz, öyle yapar. Lakin sabır mı kalmıştır bizde?"

Ve de lakin başlamıştı İstanbul'da Damat Ferit tevkifatı ve bir gece Tevfik Sükuti Bey'in kapısı çalındı. Zabtiyeler alıp, Nemrut Paşa Divan-ı Örfisi'ne götürdüler. Mahkeme karşısına çıktı. "Sadrazam Damat Ferit'e suikast yapacakmışsın, başka kim var?" dediler. Tevfik Sükuti:

"Bilirsiniz nereden gelirim. Öyle niyet olsaydı, bitmişti sizin Sadrazam Damat Ferit. Neyetim de yoktu."

Velakin milliciler akıllarınca yıldıracaklardı.. Karar verdiler, idam ettiler Tevfik Sükuti Bey'i. Esir İstanbul zamanlarında...

Ve de esir İstanbul zamanları. Dr. Fahri Mustafa, Kemal Paşa'nın verdiği vazife ile dolaşmakta Pera Palas'ı, şıngır mıngır Tokatlıyan salonunu, Ceyho salonunu. Salonlarda bazı zenginler yapmakta Yüksek Komiserler ile ticaret pazarlıkları. Sultanlar, şehzadeler, şık üniformalı düşman komutanları... Ali Kemaller... Yazmıştı Ali Kemal, Sükuti Bey'in idamı ardından ders olsun diye. İngiliz Muhipler Cemiyeti mensupları, hepsi bir arada... Dr. Fahri Bey oralardaki yaşananları ve kimler var gözlemekteydi. Sonra haberler gidiyordu Şişli'deki Mustafa Kemal Paşa'ya...

İtalyan İşgal Kuvveti Komutanı Kolonel Roletto'ya verilmişti ya Ethem Paşa Konağı. Konakta davetler... Dr. Fahri bir ahbabı ile birlikte sızmıştı o geceki davete. Bir ara Ulunay ve Ali Kemal'le göz göze geldi. Bakışlarındaki öfkeyi göstermemek için gözlerini siler gibi yaptı. Sonra düşündü: "Çıkışta şunları yere seriversem mi?"

Ama, Mustafa Kemal Paşa: "Bırakın millet görsün namus düşkünlüklerini!" emrini vermişti ya, yapmadı. Dışarıda Balıkçı Salih Reis ve "Üç Fedai" beklemekteydiler. Bir işaret yeterdi; ama yapmadı.

Ve esir İstanbul zamanları sürüyordu. Uzun memleket hikayeleri...

Öfkenin Zamanları

İstanbul Limanı'ndaki gri renki işgal donanmasının zırhlılarının topları şehrin üzerine çevrili duruyordu. Siyah dumanları rüzgârın tesiri ile sahili kaplamaya başladı. Erkan-ı Harp Miralayı Arif Hikmet, Galata Köprüsü'nün öteki başındaki Cenyo Kıraathanesi'nde kendisini beklemekte olan savaş arkadaşları ile buluşacaktı. Sirkeci Garı önünden geçerken birden duraksadı. Gazeteci Ahmed Emin Bey ile Karaosmanoğlu Yakup Bey'i görmüştü.

Silahlı bir İngiliz işgal askeri onlara bağırıyordu:

"Bir Türk, bir İngiliz Ordusu mensubuna nasıl itiraz eder?"

Etrafta meraklı bakışlar vardı. İngiliz askeri, orada olanlar arasında yaşlı bir Türk'ün üzerine doğru da yürüdü. Eli ile "çekil git" diye işaret ederken dipçiği ile o Türk'ü itip kakmaya başladı.

Dünya sanki Miralay Arif Hikmet'in başına yıkılmıştı. Eli asker kaputunun altındaki silaha doğru giderken: "Çekip şu devriyeyi vursam mı?" diye düşündü. Sonra kendisi söylendi: "Yapılacak başka işlerimiz de olmalı..." Elini silahından çekti. Bir esir şehir manzarası daha yaşanmıştı.

Miralay Arif Hikmet biraz sonra Cenyo'da, Topçu Miralayı Kızanlı Cevat, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Dr. Fahri, Yüzbaşı Celal ve Yüzbaşı Dayı Maksut ile buluşmuştu. Onlar daha hal hatır sormadan Miralay Arif Hikmet:

"Onca cephede dövüş, sonra gel payitahtta böyle yaşananları gör. Harbe biz son vermedik ki... Saray ve Sadrazamlık şu rezil Mondros ile son verdiler. Şimdi bu rezillikleri çeken biziz."

Dr. Fahri, o günü hiç unutmadı "Öyle ya... İkinci gündü. Kadıköy'e geçiyorduk. Bir teğmen geçti önümüzden. Düğüne gider gibi giyinmişti. Vapurun küpeştesine dayandı. 'Ey millet! Biz bu esaret için dövüşmedik. Hakkınızı helal edin' dedi. Silahını şakağına dayadı, tetiğe bastı ve sonra denize düştü. Kaybolup gitti..." diye o günü anlattı.

Esir şehir öyle yaşıyordu. Türkler'in o zamanları...

Topçu Miralayı Kızanlıklı Cevdet:

"Şu İngiliz'i Mustafa Kemal Paşa emrinde Çanakkale'den bas

geri etmemiş miydik? Amca Paşa Halil, Irak Cephesi'nde İngiliz Ordusu'nu esir almadı mı? Almıştı; ama işte geldik Mondros'a..."

Gözleri dolmuş gibiydi. Birden elinden kanlar akmaya başladı. Çay bardağını öfkesinden öyle sıkmıştı ki bardak parçalanmıştı elinin içinde...

Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis onları dinliyordu. İleride bir masada Kehribar Ali ile Rumelili Deli Ömer ve Zeybek emir bekler gibiydiler. Akşam çökmek üzereydi. Yüzbaşı Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'e yavaşça birşeyler söyledi. Balıkçı Salih Reis başı ile Kehribar Ali ve Deli Ömer ile Zeybek'e işaret verdi. Kapının önüne çıktılar.

Aradan çok geçmemişti ki Sirkeci tarafından bir çatışma olduğu haberi geliverdi. Haberin devamı şöyle idi:

"Bir İngiliz devriye ayağından vurulmuş. Bir de yerde kağıt bulunmuş, kağıtta 'hesaplaşma daha başlamadı, şimdilik böyle' yazıyormuş..."

Balıkçı Salih Reis sakince dinledi, hafifçe gülümsedi.

Serkldoryan'da Ne Oluyor?

Dr. Fahri, Mustafa Kemal Paşa'dan emir almıştı ki İtilaf Devletleri Yüksek Komiserleri, onlarla işbirliği yapanlar, Serkldoryan'da neler konuşmaktalar? Dr. Fahri o gece yine oradaydı. Baktı ki, yazar Ali Kemal, Refii Cevat İtilaf Devletleri Yüksek Komiserleri ile aynı masadalar. Bermutat şampanya kadehleri kalkmakta havaya. İğrendi. Midesine kramp girecek gibi olmuştu.

Ertesi sabah erkenden Yüzbaşı Dayı Maksut'a gitti. Beraberce Mustafa Kemal Paşa'ya rapor vermeye gideceklerdi. Dayı Maksut, Dr. Fahri'yi dinledi. "Bırak o rezilleri. Bak Falih Rıfkı ile Yunus Nadi Bey ne güzel yazmışlar. Tabii bunlar şerefli adamlar..." dedi.

Matbuat ikiye ayrılmıştı: Birisi Ali Kemal ve Refii Cevatlar, ötekisi Yunus Nadi'ler Falih Rıfkı Beyler gibi... Ama Yunus Hadi'de Bekirağa bölüğü hapishanesine gidecekti.

Dr. Fahri o gece Serkldoryan'daki masadaki konuşmaları din-

lemişti. Ali Kemal o gün sabah Sadrazam Damat Ferit ile kahvaltı etmiş. Amiral Galtroph yakında İzmir'in işgal edileceğini de Damat Ferit'e bildirmiş; ama zamanını söylememiş. Dr. Fahri ile Yüzbaşı Dayı Maksut bunu da Mustafa Kemal Paşa'ya anlattılar. Mustafa Kemal Paşa:

"Bütün Anadolu'yu işgal edeceklerini, Adana'dan 2 Kasım günü çektiğim şifre ile bildirmiştim. Böyle olacağı belliydi; ama öyle bir gün gelecek ki bunlara pişman olacaklar."

Yüzbaşı Dayı Maksut ile Dr. Fahri, Mustafa Kemal Paşa'nın yanından çıktıktan sonra:

"Acaba ne yapacak, neyi hesaplamakta? İstanbul'da teşkilat kurdurmakta; ama söylediğinden anlaşılmakta ki düşüncesinde başka işler de var. Harbiye Nezareti'ne gidiş gelişlerinin bir maksadı olması icap eder."

Daha fazlasını düşünmediler.

Nihat Hala

Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağı artık Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'daki teşkilat yerlerinden birisi olmuştu. Gebze Boğazı'na Yüzbaşı Nihat Hala'nın konağının mahzenine inmekte, sonra gece yarıları oradan nakledilmekteydi. Yetim ve öksüz Selvinaz artık Nihat Hala'nın kızı gibi olmuştu; ama Selvinaz'ın yüreğinde Teğmen Faruk'un sevdası hergün artmakta, lakin Teğmen Faruk: "Biz harp adamıyız, sevda bize uzak kalır" demişti; ama onun da yüreğinde bu sonsuz sevda saklıydı.

O gece yine silah nakli yapılacaktı. Nihat Hala'da komşuları toplanmışlardı. Şehit eşleri, şehit çocukları sobanın yanında. Nihat Hala kemanını çıkarmıştı. Esirlik zamanlarının kederi sanki kemanın tellerindeydi.

Gece geç vakit, Balıkçı Salih Reis'in adamları silahları almaya gelmişlerdi. Birden odada şehit çocuğu Ali'nin olmadığını fark ettiler. Nihat Hala telaşla aramaya başladı. Sonra mahzene indi. Baktı ki Ali boyundan büyük bir mavzeri almış, silahı taşıyacaklara vermiyor. Yaşı daha küçük; ama o şehit çocukları kocaman adamlar gibi olmuşlardı. Ali ağlıyordu. "Asker olacağım babam gibi" demekteydi.

Ve esir İstanbul zamanlarından birisi daha böyle yaşanmıştı. Kederler, öfkeler, yoksulluklar ve Türkler'in esir zamanları... Ve amma bir gün gelecekti... Büyük hesaplaşma...

Mondros sonrası işgal zamanları, esir İstanbul. 1919 yılının Ocak ayı. Çanakkale'de de vuruşmuş Binbaşı Sururi Karaköy'de vapur beklerken limandaki işgal zırhlılarına dalgın dalgın baktı. Yanındaki Doktor Münir'e: "Çanakkale'de, Mustafa Kemal Paşa emrinde bas geri ettiğimiz bu donanma, o zaman mağlubiyetin sillesini yemişti ya..." dedi.

Kocaman düşman zırhlıları ejderhalar gibi. Hava karlı ve pusulu. Doktor Münir:

"Dün mahpushanel'deki Kara Kemal Bey'e uğramıştım. Etrafa baktım. Öyle bir yas ki, amma velakin o yasın yanında öfke..."

İstanbul'un Türk mahalleleri yasta; ama Pera'da eğlenceler... İki İstanbul... Sokaklarda düşman devriyeleri...

Erkan-ı Harp Miralayı Arif Hikmet Bey, Binbaşı İhsan, Ahmet Hilmi, Dr. Fahri, Yüzbaşı Dayı Maksut Aksaray'daki merkezdeler. Erkân-ı Harp Miralayı Arif:

"Hürriyet ve İtilafçılar sonunda kabineyi kurdular. Şimdi tevkifat peşindeler. Arkalarını da İngiliz'e, Fransız'a dayamışlar. Bunların hesap günü gelir de zaman, ne zaman olur?" Ahmet Hilmi:

"Mustafa Kemal Paşa, Harbiye Nezareti'ne gidip gelmekte. Amca Paşa 'emrindeyiz' demiş. Kara Kemal Bey, ne yaparsa Kemal Paşa yapar, demekte..."

Biraz sonra Sapancalı Hakkı'nın kardeşi Yüzbaşı Şakir de onlara dahil oldu. Doktor Fahri, "Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a geldiğinde Haydarpaşa Garı'nda bekleyen askerlere 'köyüne dönecek olan silahı ile dönmeli' emrini vermişti. Mutlaka bir şeyler yapacak..." diye söze katıldı.

Yüzbaşı Dayı Maksut, İngiliz Casus Teşkilatı'nın başındaki isim olan Rahip Fru'nun takibi işini Mustafa Kemal Paşa'nın emri ile eski Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis'e vermişti. Dayı Maksut onu anlattı. Miralay Arif,

"Salih Reis öfkesini tutmalı. Herifi tan tuna götürürse iş bozulur. Ne namussuzluk yaptıklarını öğenmek geri kalır." diye Dayı Maksut'u tembihledi. Dayı Maksut: "İznimiz olmadan yapmaz."

Silahların Namlusu

Rumelili Deli Ömer ve teşkilata katılan İstanbul'un eski namlı bıçkını Kehribar Ali, Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağında saklanan ve aranmakta olan Deli Ali'nin yanından ayrılmışlardır. Üsküdar yokuşu başında bir düşman devriyesini gördüler. Dört kişilik devriye. Rumelili Deli Ömer, Kehibar'a:

"Şu mavzerlere bak. Ne silahlar ama! Bir elimize geçse..."

Anlamıştı Kehribar Ali niyeti.

Rumelili Deli Ömer ve Kehribar Ali takibe başladılar. Tam karanlık bir köşeye gelinmişti ki önce giden iki düşman devriyesinin alınlarına Deli Ömer ve Kehribar'ın silahlarının namlusu dayanıverdi. Devriye can derdine düştü. Önce mavzerleri aldılar İki fedai bir adet edinmişlerdi: Düşman devriyesinin pantolonlarını da almak. Rumelili Deli Ömer, "Soyunun len!" derken eli ile pantolonlarını indirmelerini işaret ediyordu. Düşman devriyeleri pantolonları indirdiler. Deli Ömer ve Kehribar Ali silahları da alarak karanlıklarda kayboldular.

İki fedai, silahları Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağının mahzenine sakladılar. Ertesi sabah Yüzbaşı Dayı Maksut'un yanına gittiler. Deli Ömer elindeki paketi Yüzbaşı Dayı Maksut'un önüne koydu ve tekmil verdi:

"Dört mavzer Nihat Hala'nın konağında saklanmıştır. Bu da pantolonlar..."

Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri'ye baktı. Dr. Fahri "Ne yaptı herifler" diye sorunca, cevap şu oldu:

"Eller mabatlarında kaçtılar..."

Ve bir kahkaha....

Teşkilat Geceleri

İngiliz casusluk teşkilatı başı Rahip Fru, Damat Ferit'in de adamı Sait Molla ile işbirliğindeydi. Deli Ömer ikisini de vurmayı kafasına takmıştı. Evlerinin etrafında dolaştı. Aklında hep Rumeli'de katledilen annesi, babası, kardeşi, kız kardeşi vardı; lakin öyle vurmalar izinsiz olmazdı. Kahribar Ali ile birlikte Yüzbaşı Dayı Maksut'tan

izin istediler. "Olmaz!" dedi Dayı Maksut.

"Sonra hangi namus düşkünleri ile beraber olduklarını bilemeyiz..."

Sait Molla da Rahip Fru da şimdilik kurtulmuşlardı; çünkü Mustafa Kemal Paşa da öyle emir vermişti. Kim ne yapıyor? Bunu öğrenmek, bilmek icap ederdi.

Esir İstanbul'da cephe yorgunluklarını bir yana koymuş savaş subayları. Karlı bir kış gecesi. Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hanım'ın konağında komşusu şehit eşleri ve çocukları. Duvarda Kafkas'ta şehit olan Nihat Hanım'ın kuzeninin fotoğrafı.

Nihat Hala kemanını kutusundan çıkardı. Kemanın derin ve kederli telleri kederli sesler çıkarmaktaydı. Mahzende saklanmış yaralı ilk Kuvvacılardan Ali'nin gözleri doldu belki de... Belki de oraya saklanmış silahlara baktı ve düşündü ki

"Bunları ne zaman kuşanırız?"

Teşkilat Nihat Hanım'a "Nihat Hala" adını vermişti.

Doktor Münir Erenköy'de oturmaktaydı. Gece Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri, Erkan-ı Harp Miralayı Arif Hikmet bu eski İttihatçı, İttihat ve Terakki'nin korkulan, saygı duyulan adamı Dr. Münir'in evinde toplanmışlardı. Erkan-ı Harp Miralayı Arif Hikmet, Amca Paşa'dan söz ediyordu. Enver Paşa'nın amcası Halil Paşa'nın adı orduda "Amca Paşa" idi. Bir ara Doktor Münir 'in kapısı tıklandı: Üç kısa bir uzun. Doktor Münir, ne olur ne olmaz diye silahını alarak kapıya doğru giderken hepsi birden silahlarını çıkardılar. Dr. Fahri, "Basılırsak, kötüsü gelirse yarıp çıkarız" dedi.

Kapı açıldı. Eczacı Yüzbaşı Celal elinde bir gazete ile içeri girdi. Kaputunu çıkarırken, gazeteyi yere attı:

"Bunlar azdılar ki azdılar... Sırtlarını vermişler İngiliz'e, ceplerinde İngiliz altınları..."

Gazeteye baktılar, Ali Kemal'in arkadaşı Retii Cevat Ulunay'ın bir yazısı. Yazıda işgale karşı duran milliyetçilerden söz edilmekteydi ve şöyle bitmişti yazı:

"Sehpalar bu adamlara layık değidir. Koparılması icap eden bu kafalar, kütükler üzerinde kesilip ibret taşında kalmalı."

Miralay Arif Bey:

"Bunları Salih Reis'e havale mi etsek, derim; ama aslında bırakalım haltlarını işlesinler. Millet de görsün. Görsün ki hangi batakta olduğumuzu anlasın. Dün Harbiye Nezareti'ndeki bir arkadaş anlattı İngiliz'i mingilizi bu matbuata para dökmekte imiş..."

İşi Balıkçı Salih Reis'e havale etmekten vazgeçtiler.

İşgal ve esirlikler zamanı. Matbuat (gazeteler) ikiye ayrılmış. Birisi, "Bizi Avrupa kurtarır. İşgali hak ettik" diyen Ali Kemaller matbuatı. Ötekisi, Falih Rıfkı ve Yunus Nadi Beylerin başını çektiği millici matbuat. Doktor Münir öfke ile "Bu işler bir zaman tersine dönerse bunlar milletin yüzüne nasıl bakarlar?" deyince Yüzbaşı Celal:

"Hangi yüz? Var mı ki? Bunlar hamamın külhanı şıkıdımları gibidir."

Bir İstanbul mahzun. Bir İstanbul kederli. Bir İstanbul'da Türk mahalleleri. Mahallelerde ayakları çıplak, şehit çocukları. İki ekmeği zor alan şehit evleri. Duvarlarda şehit fotoğrafları. "Babam ne zaman gelecek?" diye soran küçücük çocuklar. Ötekisi şıngır mıngır İstanbul. Balolar, eğlenceler. Limanda düşman armadası.

Meserret Kıraathanesi

Babıâli yokuşundan aşağıya inerken köşedeki Meserret Kıraathanesi'nde, Erkan-ı Harp Kemalettin Sami, Dr. Fahri, Yüzbaşı Hakkı Teşkilatı-ı Mahsusa'dan Ahmet Hilmi, Yüzbaşı Dayı Maksut, Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü toplanmışlardı. Ahmet Hilmi Balkanlar'daki günlerinden söz etmekteydi. O sırada Yedi Düvel'in subaylarını taşıyan otomobillerinden birisi gelmekte, ötekisi yokuş yukarı çıkmaktaydı.

Erkan-ı Harp Kemalettin Sami:

"Ne günler gördü bu Meserret. Şimdi de bu günleri görmekte. Yakup Cemil severdi burayı. Şimdi olsaydı" diye iç geçirdi. Dışarıda lapa lapa kar ve esir İstanbul. Yüzbaşı Hakkı, Rumeli günlerinden söz ederken hepsi birden "Ah, Rumeli!" diye derin bir keder girdabına girdiler.

O gece Mustafa Kemal Paşa'dan aldıkları emir icabı Topkapı'daki

teşkilatlanma işinden dönmüşlerdi. Gece yarısına ulaştıklarında kalktılar. Galata Köprüsü'ne doğru yürümeye başladılar. Sanki "fedailer" yürümekteydiler. Yüzbaşı Dayı Maksut, Galata Kulesi bölgesinde karargah kurmuş İngilizleri gözetlemek için Balıkçı Salih Reis ile Rumelili Deli Ömer ve Kehribar Ali'ye vazife vermişti. Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü:

"İster misiniz bizim Salih Reis'in aklına Teşkilatı-ı Mahsusa zamanları düşüversin de ötekileri de toplayıp, Galata Kulesi'nin sokağını iki baştan tutup, içeri girip, orayı yangın yerine döndürüp çıkıversin?"

Erkan-ı Harp Kemalettin Sami:

"Hadi onlar düşman. Bellidir. Ya şu içimizdeki düşmanlara ne demeli? Şu matbuattaki namus düşkünlere ne diyeceksiniz? İngiliz'e, Fransız'a davetler verenler ne olacak? Ama artık namus kılıcın ağzındadır ya, işte onlar öteki yanına düşmüşlerdir kılıcın keskin ağzından."

Dr. Fahri, "Matbuatta bizden yana olanların matbaalarını bastı geçenlerde İngiliz; ama ötekilerin yani kılıcın keskin ağzından öteki yana düşenlerin ceplerine İngiliz altınları boca edilmekteymiş" diye Kemalettin Sami'ye katıldı.

Yüzbaşı Dayı Maksut, Saraçlar Çarşısı'na uğradı. Rumelili Saraç'ın dükkanına girmişti. Biraz sohbeten sonra istediğini söyledi:

"On çift çapraz fişeklik. Bel için de ayrıca. Her biri için az elli kurşun alabilmeli. Kurşun mavzer içindir. Kapaklar da konmalı ki kar yağmur kurşuna değmesin."

Rumelili Saraç bilirdi fişekliğin çaprazını, göğse çapraz bağlanırdı. O yüzden "çapraz fişeklik" denilmişti. Dayı Maksut bir şey soracaktı ki Rumelili sobaya iki odun daha attı. Sıcak vücutlarını sarmıştı. Dayı Maksut:

"Senin adını şunca zaman öğrenemedik nedir? Rumelili diyip durur herkes..."

Rumelili Saraç kır düşmüş saçlarını eli ile tarar gibi yaptı. Birden dalıp gider gibi oldu. Sonra cevapladı:

"Bizim adımız kalmıştır Rumeli'de. İçimiz yanar. Adımız Rumelili artık. Asıl adımız kalmıştır Rumeli dağlarında. Kaybettiği-

miz memleket topraklarına gömdük biz onu. Adımız şimdi yatar Rumeli'dekilerin garip mezarları yanında ve onlarla beraber... İşte onun içindir ki şimdi yalnız Rumelili yeter bize."

Yüzbaşı Dayı Maksut da bir ara Rumeli vuruşmalarına katılmıştı. Gözleri doldu. Rumelili görmesin diye başını öte yana çevirdi.

Rumelili bilirdi çapraz fişekliğin ne vazife için kuşanıldığını. "Galiba, çeteye mi soyunacaksınız?" diye sordu. Dayı Maksut:

"Şimdilik Gebze yolundaki Yenibahçeli adamları içindir. Sonra bize de yaparsın iki çift. Galiba başlamak zamanları gelecek. Sen meraklanma."

Dükkandan çıktı. Yürürken düşünceliydi. Aklında hep "Mustafa Kemal Paşa'nın söyledikleri" vardı. "Bir sıçrasak Anadolu'ya" diye geçirdi içinden...

Aradan birkaç gün geçmişti. Teğmen Faruk, yanında Kehribar Ali, Deli Ömer ile birlikte çapraz fişeklikleri alıp Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağına götürdü. Mahzene koydular. Oradan Gebze'ye ulaştırılacaktı. Nihat Hala'nın komşu kızı babasını Kafkas'ta kaybetmişti. Annesini daha önceki zaman. Nihat Hala'nın kızı gibi olmuştu Selvinaz. Gönlünü de oraya gelip giden Teğmen Faruk'a düşürmüştü.

Nihat Hala o gece Teğmen Faruk'a yine Selvinaz'dan söz etmeye başlamıştı. Teğmen Faruk:

"Hala bize artık sevda çok ama çok uzak. Yarınlarımız ne olur bilemeyiz. Bakarsınız yeni cepheler... Sevda güzel; ama bize çok uzak."

Sonra Nihat Hala'nın elini öptü gitti, lakin cebinde bir mendil vardı. Oyalı, Selvinaz işlemişti o mendili. Nihat Hala cebine koymuştu mendili Teğmen Faruk'un.

Zeybek'in Baskını

Erkan-ı Harp Miralayı Kemalettin Sami, Dayı Maksut, Dr. Fahri, Yüzbaşı Hakkı, Malisör Rıza Dayı Maksut'un odasındaydılar. Kapı tıklandı. Emir çavuşu Zeybek'le birlikte girdi. Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer de beraber. Dayı Maksut kısaca emir verdi. Bomonti'de

bir Rum meyhaneci mahzeninde silahlar varmış, alınacaktı.

O gece Zeybek, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer meyhanenin biraz ötesinde sabaha kadar doğru zamanlı beklediler. Vakit gelmişti. Zeybek önden yürüdü. Birden girdiler meyhaneye, kapılar tutuldu. Meyhanedekiler mahzane kapatıldı. Silahlar alındı. Tam çıktılar ki düşman devriyesi. Zeybek dağdaki alışkanlığı ile sıçradı. Silahı öndekinin alnındaydı. Düşman devriyesini de meyhanenin mahzenine kapattılar.

Ertesi gün işgalcilerin Yüksek Komiserleri kıyametleri koparmışlardı; ama nafile...

Başka bir gün... Yüzbaşı Dayı Maksut, Yenibahçeli Şükrü, Erkan-ı Harp Miralayı Galatalı Şevket Dayı Maksut'un yanında idiler. Yine kapı tıklandı. Emir çavuşu: "Bir çocuk sizi görmek ister" dedi. Çocuk o mahalledendi. İçeri aldılar. Dayı Maksut sordu: "De bakalım derdini..."

Çocuk şöyle bir dikildi. Birbirlerine baktılar. Çocuk dedi ki: "Buralardanım. Bilirim sizi... Babamı da, amcamı da kaybettim harpte. Birisi Kafkas'ta kalmış, ötekisi çölde. Şimdi isterim aha şu çavuş gibi yanınızda olmak..."

"Yaşın kaç?" diye sordu Galatalı Şevket.

Çocuk dikildi: "Onyedi; ama ya babamın, ya amcamın öcü ne olacak? Böyle mi kalacak? Dün dövdüler arkadaşlarımı gazete satarken süşman askerleri... İşte ondandır ki vazife isterim."

Ateş çemberlerinden geçmiş Erkan-ı Harp Miralayı Şevket'in gözlerinden iki damla yaş düştü. Ateş çemberlerinde çifte su verilmiş çelik gibi olmuşlardı; ama işte öyle yaşlar da vardı.

Yüzbaşı Dayı Maksut ile Dr. Fahri Mustafa Kemal Paşa'ya son haberleri vermek için gittiklerinde bunu da anlattılar. Mustafa Kemal Paşa "Bu bizim gelecek zafer zamanlarının haberidir" dedi.

Ve zaman usul usul geçiyordu. Şair Nazım'ın "Mavi Kubbeli Liman" diye tarif edeceği İstanbul Limanı'nda işgal donanması toplarını esir İstanbul üzerine çevirmiş, ejderhalar gibi yatmaktaydı.

Esir İstanbul'un mahallelerinde keder, savrulup giden hatıralar ve cephe hikayeleri... Üsküdar Ayazma'da gecenin ilk saatleriydi. Yüzbaşı Asım ve Yüzbaşı Selahaddin evlerine dönmekteydiler. Yüz-

başı Asım, Nihat Hala'nın konağının yanındaki evinin penceresine baktı. Yüzbaşı Selahaddin'e: "Ümran, Nihat Hanım'da" dedi. Yüzbaşı Nihat'ın eşi, Nihat Hala'nın evinde olduğunu camın önüne koyduğu küçük gaz lambası ile haber verirdi.

Nihat Hala küçük yaşta keman dersleri almıştı. O gece "Ümran kızım" dediği komşusu ile otururken birden iç yanıklığını duydu. Kemanını çıkardı. İyi keman çalardı Nihat Hala. Yavaştan kemandan sesler çıkmaya başladı. Sanki kadere bir ağlayıştı.

Yüzbaşı Nihat ile Yüzbaşı Selahaddin küçük konağın önündeki bahçede, ağacın dibinde oturdular. Dinlemeye başladılar. Sonra keman sesi durdu. Cephe günlerini hatırlamışlardı, kemanın yanıklığı onları almış ve götürmüştü. Velakin o sıralarda İstanbul'un Pera'sında çılgın eğlenceler vardı. Üsküdar kederli bir dünyaydı, Pera sokakları ise başka dünya.

Tam ayrılacaklardı ki, yakından bir tarakka. Yüzbaşı Selahaddin kulak verdi. İki tarakka daha duydular. Selahaddin, Yüzbaşı Nihat'a: "Davran, bak!" dedi ve ekledi: "Son ses cephe silahı sesidir. Arkadaşlarından birisi olmalı."

Biraz sonra genç bir suvari zabiti görüldü. Yüzbaşı Selahaddin onu hemen bahçe kapısından içeri aldı. Omuzundan vurulmuştu. Yüzbaşı Nihat bahçeye çıkan eşi Ümran'a:

"Koş lambayı sol camın önüne koy."

O lamba muhitteki teşkilata işaretti. Yaralı suvari zabiti:

"Yok bir şey yüzbaşım, hafif sıyrık sanırım."

Yüzbaşı Nihat cephedeymiş gibi sordu: "Nedir?" kısa ve öz... Genç suvari zabiti:

"Geçenlerde bir İngiliz yüzbaşıyı okşamıştım da takipteydim. Kıstırdılar; ama öndekini indirdim."

Kıstıranlar sadrazam zabtiyesi olmalı. Yüzbaşı Nihat'ın evinin penceresinden verilen işaret yerini bulmuştu. Ayazmalı iki teşkilatçı geldiler. Nihat Hala yaralının omzunu sardı. Ertesi gün akşam, teşkilat suvari zabitini aldı ve saklanılacak yere ulaştırdı.

"Paşam Nasıl Olacak?"

Doktor Fahri Bey, Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evine gel-

mişti. Bir gece önce Serkldoryan Kulübü'ndeki İtilaf Devletleri komiserlerinin bir taraftan şampanya içerlerken, öteki taraftan neler konuştuklarının raporunu Mustafa Kemal Paşa'ya verdi; ama her gelişinde elinde doktor çantası olurdu ki onu öyle sansınlar. Halbuki Mustafa Kemal'in kurduğu ağın vazifelisiydi. Mustafa Kemal Paşa Harbiye Nezareti'ne gidecekti. Beraberce Şişli'deki evden çıktılar. Orada bulunanlar Mustafa Kemal Paşa'ya bakıyorlardı. Yaşlıca bir kadın Paşa'nın önünde durdu.

Mustafa Kemal Paşa, bu Türk kadının bir şey söylemek istediğini anlamıştı. Kadın çatılardan aşağı sarkan İtilaf Devletleri'nin bayraklarını gösterdi. Sonra göğsünden bir fotoğraf çıkardı.

"Paşam, bu oğlum. Çanakkale'de emrindeydi. Şehit düştü. Olsun, vatan içindir. Lakin şu bayraklar ne olacak? Yüreğim dayanmaz."

Mustafa Kemal Paşa: "Müsterih olunuz hanımefendi" derken gözlerindeki o müthiş parıltı oturmuştu. Devam etti: "Müsterih olunuz. Bu sözü unutmayınız. Birgün hatırlarsınız." ve öyle de olacaktı. Emperyalizmin o bayrakları indiğinde, kimbilir o Türk anası neler düşünmüştü? Ve artık müsterihti...

"30 Teşrinievvel" Günü

O zaman takvim yaprakları öyle idi. "30 Teşrinievvel 1918" yani 30 Ekim 1918. Yüzbaşı Eczacı Celal, Doktor Fahri, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü Bey'e artık Yüzbaşı Asım, Yüzbaşı Selahaddin de katılmışlardı. Karaköy'de limanı gören bir lokantanın camının yanında idiler. Selahaddin limana baktı. "Şu dirinotlara (savaş gemisi tipi) bakın. Geldiğimde Halil Paşa'ya uğramıştım. O 30 Teşrinievvel günü teslim anlaşmasının imzalandığı Agamemnon'a İngilizler kocaman İngiliz Bayrağı asmışlar. Saray ve sadrazamlık heyetinin önüne dayamışlar teslimiyeti, okutmamışlar bile! Bastırmışlar mührü imzayı. O cepheden bu cepheye koş ve sonra, işte gel burada bu donanmaya bak... Kader mi, başka şey mi?"

Yüzlerde bir acı ve derin keder; ama yanında öfke bulutları...

Yüzbaşı Selahaddin konuşmasını sürdürdü:

"Halil Paşa ile Irak'ta beraberdim. Amca Paşa (Halil Paşa, Enver Paşa'nın amcası olduğu için orduda öyle de çağrılırdı) ile koca bir

İngiliz Ordusu'nu esir almıştık. Başlarındaki General Townshend ile birlikte; ama şu vaziyete bakın. Yüzbaşı Yenibahçeli: "Ne yaparsın? Bunların öç alması da böyle..."

Yüzbaşı Asım: "Selahaddin Halil Paşa ile görüşürken Halil Paşa sana sırdır, Mustafa Kemal Paşa ile görüştük. Şimdi başta o olacak. Yine vuruşmak vardır meraklanmayın, demiş."

Ve bir zaman sonra Liman'daki donanmaya hınçla bakarak oradan ayrıldılar.

Balıkçı Salih Reis faytonu ile Tatavla'dan geçmekteydi. Bir baktı ki bir zamanlar sohbetler ettiği İsodur'un meyhanesinin kapısına yedi düvel bayrakları sıram sıram asılmış. Faytoncusuna kısa emir: "Deli Ömer, Kehribar Ali, Bıçkın Rasim bulunacak! Akşama benim orada olacaklar!"

Akşam vakti olmuştu. Salih Reis vaktin geçmesini bekledi. Sonra kalktı. Hepsi Trablus kuşaklara koymuşlardı silahlarını. Geç vakit o Tatavla Meyhanesi'ne girdiler. Kapı tutuldu. İçerdekiler sarhoşlamışlardı.

İçeridekilerin arasında bir iki Yedi Düvel askeri de vardı. Baskın hepsini şaşırtmıştı. Kapı tutulmuş kapatılmıştı. Sokağın kalabalıklaştığı sırada Salih Reis'in sesi duyuldu: "Soyunun len!" Hepsi don üzere kalmıştı. Salih Reis emretti: "Açın kapıyı!" Kapı açıldı. Sonra ikinci emir: "Çıkın len!" Kapıya o bayrakları asan meyhaneci dahil hepsi don gömlek. Salih Reis kapıya bir kağıt astı. Şöyle yazmıştı kağıda: "Vurulmaya değmezsiniz. Toprak kirlenir. Lakin rezillik şimdilik kafidir." Don gömlek kalanlara güldü herkes, maytaba (dalga geçmek) aldılar onları ve dükkanın üstünde o bayraklar da yoktu.

Potinsiz Çocuklar

Tarih 8 Şubat 1919. Fransız Generali Franchet d'Esperey bir Fransız harp gemisi ile İstanbul Limanı'na geldi. Sonra sahile çıktı. Beyaz bir ata bindirdiler. Önünde arkasında işgal askerleri... Pera'ya doğru ilerlemeye başladılar. Caddelerin iki yanları dolmuştu. O gün hava soğuk mu soğuk, şubat soğuğu. Millîci bir gazetede Mustafa Kemal Paşa'nın resmi vardı. Altındaki yazı: "Çanakkale Komutanı Mustafa Kemal Paşa Harbiye Nezareti'nde görüşmeler yaptı."

O potinsiz, ayağı çıplak çocuk, gazete satan öteki çocuklara emir verir gibi, Fransız generalini alkışlayanları gösterdi:

"Yazıyooor! Mustafa Kemal Paşa'yı yazıyooor, diye bağırın duysunlar, çok bağırın iyi duysunlar" dedi.

Ve birden sanki namlulardan çıkan kurşun sesleri gibi o çocuk sesleri büyüdü, büyüdü ortalık çınlamaya başladı. D'Esperey'i alkışlayanlar şaşkındı. Kalabalıktan birisi d'Esperey'e hınçla bakmakta olan Deli Ömer'e:

"Bu çocuklar herhal şehit çocukları..." dedi. Deli Ömer kalabalığa başka maksatla karışmıştı; ama denk getiremedi. D'Esperey kurtulmuştu.

Novotni Önü... İstanbul Yangın Yeri Gibiydi...

Ahh, felek ahh

Üsteğmen Vasfi Bekirağa Komutanı Yardımcısı Yüzbaşı Şadi Bey'in odasında oturmuş, gözlerini bir noktaya dikmiş, tırnakları avuçlarına gömülmüştü. Vaziyet, Kumandan Ali Bey'e ulaştı. Ali Bey Yarbaydı. Çanakkale'de Mustafa Kemal Paşa'nın yanında vurulmuştu. Bekirağa Bölüğü mahpusları için o bir şanstı. Ali Bey, Şadi Bey'in odasına koştu. Kapıdaki çavuşa emir verdi: "Padişah da gelse içeri girmek yasaktır, kuş uçmamalıdır!"

Novotni civari, o zaman İstanbul'un semtlerinden birisi Albay Ali Bey, Üsteğmen Vasfi'ye: "Anlat bakalım ne olmuştur?" diye sordu. Üsteğmen Vasfi anlatmaya başladı:

"Beyoğlu'na çıkmıştım. Novotni önünden geçmekteydim. Sayabildim ki, sekiz on kişi cıvıklaşmışlar. Yanlarından dolanıp geçmek istedim, önümde durdular. İçlerinden birisi: Zabit bey size mi kaldı Düvel-i Muzzama'ya kafa tutmak! Düvel-i Muazzama'nın önünde durursanız, işte böyle yersiniz köteği. Böyle sümsüklenirsiniz, dedi" diye bitirdi cümleyi.

Albay Ali Bey sordu:

"O herif hangi millettendir?" Üsteğmen Vasfi:

"Hangi milletten olacak, İtilafçı Fırkası'ndandır."

O zaman İttihat ve Terakki karşısında, Hürriyet ve İtilâf Fırkası vardı. Fırka içinde, Adem-i Merkeziyetçi Prens Sabahattin'ciler, liberallerin öteki kolları, 31 Mart'çı Derviş Vahdeti'ciler, ayrılıkçılar ceman yekün o fırka (parti) içinde yer almışlardı. Üsteğmen Vasfi, anlatmaya devam etti: "Siz şimdi Anadolu'da padişah efendimize, Düvel-i Muazzama'ya kafa tutuyordunuz, maceracı herifler! Düvel-i Muazzama'dan yediğiniz dayak yetmedi mi, dediler."

Hürriyet ve İtilâf Fırkası mensupları,

"Ya Avrupa, İngiltere mandaterliği ya da Amerikan mandaterliği bizi kurtarır..." demekteydiler. illi Mücadele ve Anadolu İhtilali'ne, Mustafa Kemal Paşa'ya ve arkadaşlarına diş bilemekteydiler. Üsteğmen Vasfi anlatmaya devam etti: "Herifler işi ileri götürdüler. Dayanamadım girdim, vurdum, yardım, çıktım." Albay Ali Bey sordu: "Hiç tetik düştü mü?" Yani: "Ateş ettin mi?" demek istemişti, çünkü saray ve sadrazamlık, subayların silah taşımalarını işgal komiserleri isteği ile yasaklamıştı.

Üsteğmen Vasfi sanki cephedeymiş gibiydi. Gözlerini kısmıştı. Birkaç defa "tetik düşürdüğünü hatırladığını", silahın kabzesi ile birkaçının kafasını dağıttığını anlattı. Albay Ali Bey, şöyle teselli etti Üsteğmen Vasfi'yi: "Bak bunlar hamamın göbek taşı çengileridir. Velakin şimdilerde kendilerini başka türlü sanırlar. Bu göbek taşı çengilerinin sayıları da artmaktadır ya, amma velakin zamanı gelir elbette..."

Üsteğmen Vasfi kendisini tutamıyordu. Şöyle dedi:

"Tamamdır da kumandanım, lakin bu vaziyet nedir? Damat Ferit bizim elimizi bağlamış, onlar üzerimize saldırmaktadırlar. Lakin vaziyet böyle giderse bizim de İstanbul'u yangın yerine döndürmemiz hesapta vardır. Arkadaşlar konuşur dururuz."

Albay Ali Bey bu cümle bitince şöyle dedi: "Şimdi ne olacağına bakmak lazımdır. Mustafa Kemal Paşa artık Anadolu'dadır."

Tabii ki, Üsteğmen Vasfi'nin yaptıkları sadrazamlığa İtilaf Devletleri komiserlerince duyurulmuştu. Fakat işte o gecenin ertesinde Üsteğmen Vasfi ve arkadaşları toplandılar. Topkapı'daki Kuvva gizli merkezine gittiler. Yüzbaşı Emin Ali oradaydı. Ankara ile temastaydı. Emin Ali Bey'e dediler ki: "İşgal komiserlerinin oturdukları yerleri basacağız. Emir ne olur?"

Piyade Yüzbaşı Emin Ali Bey, şöyle bir durdu:

"Basmak, baskın vermek fikri iyidir. Bana sorarsanız ben de varımdır. Amma velakin Mustafa Kemal Paşa'dan yeni bir emir gelmiştir. Herkes artık Anadolu'ya geçecektir. İki yol vardır: Birisi Yenibahçeli'nin tuttuğu Gebze yoludur. Ötekisi takalarla İnebolu yolu. İnebolu yolu ile gidecekler aynı zamanda depolardan kaçırılacak silahları da yanlarına alacaklardır. Gebze yolundan gidenlere liste verilecek ve yol üstündeki işgalcilerin adamlarından bazıları, namlılar temize havale edilecek."

Üsteğmen Vasfi ve arkadaşları Kuvva Topkapı Merkezi'nden çıktılar. Gece karanlığı basıyordu. Bu fırsat, Asmalı Mescit'e uğramaya karar verdiler. Gittiler. O sırada Yüzbaşı Dayı Maksut ve Yüzbaşı Celal oradaydılar. Vasfi, yüzbaşıların önünde selamını çaktı. Otur izni aldı, oturdu. Yüzbaşı Celal anlamıştı, bir vaziyet vardır. Zaten olanları da Dayı Maksut'un adamları öğrenmiş ve Dayı Maksut'a anlatmışlardı. Dayı Maksut sordu: "Ne yapacaktınız Vasfi?"

Üsteğmen Vasfi mahcup bir çocuk gibi başını önüne eğdi, övünmek onların lügatinde yoktu. Boynunu büktü ve yaptıklarını anlattı. Sonra dedi ki: "Arkadaşlar, basacaktık bir yerleri..." Dayı Maksut o sırada yoldan geçen işgal devriyesini gördü: "Ah, felek ah! Ettin bize edeceğini" dedi.

Tam bu sırada içeriye birisi girdi; ama o daha gelirken Üsteğmen Vasfi heyecanla işgal devriyelisini göstererek, Dayı Maksut'a: "Çıkıp, vurup, yaralım mı yüzbaşım?" dedi. Dayı Maksut: "Otur! Yeni emri almadın mı? Şimdi yeni emire göre Anadolu'ya zaman gelmiştir. Vakit kaybı yoktur" emrini verdi ve ekledi: "Gidip helalleşecekleriniz varsa helalleşin. Ne olur artık bilinmez..."

Dayı Maksut'a yanaşan adam saygılıca durdu: "Köstekli Kamil Üsküdar Ayazma'da iki İngiliz'i benzetmiş, aranmakta" dedi. Dayı Mahsut: "Gitsin, bizim bölükte yatsın!" emrini verdi.

Köstekli Kamil, İstanbul bıçkınlarındandı de artık o da bir Kuvvacı idi. Köstekli Kamil denilmesinin sebebi taşıdığı "dede yadigari köstekli saat" idi, lakin pırıltılıydı. Birisi ona dokundu mu yanar giderdi. Köstekli Kamil'in her oturduğu yerde o saati okşamasını, öteki eli ile nargilesini içmesini herkes bilirdi.

Üsteğmen Vasfi ve ötekiler gittiler. Dayı Maksut, Yüzbaşı Celal, Doktor Fahri yürüyorlardı. Doktor Fahri, Yüzbaşı Celal'in çizmelerinin topuklarının kaldırımdaki seslerini dinledi. Hınç ve öfke sanki yan yanaydılar. Yüzbaşı Dayı Maksut söyleniyodu: "Ahh, sen felek! Lakin zamanı da gelmiştir artık. Ver elini Anadolu..."

Mustafa Kemal Paşa'dan şifre nihayet gelmiştir.

Doktor Fahri ile Yüzbaşı Celal Kadıköy yolunda, denizde bir sandalda idiler; çünkü son vapur da kalkmıştı. Yüzbaşı Celal denize dalgın baktı. İstanbul'u seyretti. Üniforma ceketinin altındaki topluyu yokladı. Sever gibi üzerinde elini gezdirdi. Kaç cephe görmüş, kaç arkadaşını kucağında şehitliğe uğurlamış, vuruşmuş, cephelerde yara almış, çifte su verilmiş çeliğe dönmüş o insanın yüzüne gözlerinden yaşlar akarken söylendi:

"Ahdımızdır! Hey İstanbul, iyi bak bize! Seni yine alırız. Sen bizim yârimiz, sevdamızsın. Alacağım seni, alacağız! Ahdımızdır! Hele bir Anadolu'ya atalım da kendimizi..."

Kendi Hayatlarına Ait Zamanları Hiç Olmamıştı Ki...

Onların kendi hayatlarına ait çok az hatıraları vardı; ama hayata dair de çok şeyler yaşadılar. Ta o zamanlar bizim olan sevgili Rumeli dağlarında, namussuz emperyalizm var ya, işte onun ortaya çıkardığı katil sürüleriyle vuruştular. Çöllerde vuruştular. O zamanki Arap şeyhlerinin İngiliz altınlı ihanetleri ile ordularımızın arkadan vuruluşlarını yaşadılar. Balkanlar'da vuruşurlarken, Çanakkale'de, Sina'da, Kanal'da, Kafkas Cephesi'nde, Sarıkamış'ta vuruştular. Çöllerde Arap şeyhlerinin arkadan vuruşları sürerken, Anadolu topraklarında Ermeni çeteleri onların başında oldukları ordularımızı arkadan vurdular. Trablusgarp, Galiçya destanlarında hayata dair çok şeyler yaşadılar; ama kendi hayatlarına ait çok az hatıraları vardı.

"Mütareke" demişti, İstanbul Hükümeti. Ne mütarekesi idi canım, tam bir teslimiyet! 30 Ekim 1918 Mondros.

Üsteğmen Cemil cepheden dönmüştü. Çengelköy'deki ahşap İstanbul evinden çıktı. Geldiği gün annesi Cemile Hanım gencecik evladını karşılarken baktı baktı: "Saçların kırlaşmış oğlum" dedi. Sarıldı. Cemil askerden kalma kaputunu giyerken annesi Cemile Hanım,

Cemil'in beline yerleştirdiği silahını gördü:

"Oğlum, dedi. Padişahın emri varmış, zabitler silah taşıyamazmış İstanbul'da. Gazete yazdı" dedi. Cemil umursamadı, evden çıktı. Ellerini yıkanmış asker kaputunun cebine soktu. Köşedeki evde ta kaç yıl önce sözleştiği sevdalısı vardı. Cemil cephede iken ince hastalıktan hayata küsmüş ve rahmete kavuşmuştu. Cemil'in hayatında kendisine ait tek hatıra oymuş; ama cephelerde hayata dair çok şey görmüşler...

"Cephelerde kaç bahar gördük, kaç kış geçirdik onca yılın ne baharını sayabildik ne de kışlarını, ne çiçeklerin açtığını görebildik ne de kardelen çiçeklerini..."

Yüzbaşı Celal'in dalıp gittiğini gören Miralay Galatalı Şevket

"Nedir?" diye sorduğunda öyle dedi Yüzbaşı Celal.

Doktor Münir:

"Öyle yaşadık, lakin asıl mesele o zamanlar artık kendi tarihimizi kendimizin yazması zamanların başıydı. Koca İmparatorluk Düvel-i Muazzama tarafından önce müstemlekeye döndürüldü. Anadolu toprakları asırlar önce gelip Vatan tuttuğumuz topraklar. Mustafa Kemal Paşa Selanik'te 3. Ordu'da iken demişti ya, önce iktisadımızı ele geçirdiler sonra istedikleri kanunları yaptırıp üzerimizde hakimiyet kurdular demişti ya. Doğru idi. İşte asıl o zamanlar biz başladık kendi tarihimizi kendimiz yazmaya. Bizim İttihatcılığımızda esaslardan birisidir bu. Başta geleni desem yeridir..."

Miralay Hikmet bir duvara doğru yürüyüp öteki duvara dönerken, "Münir Doktor doğru dersin, doğru dersin de şimdiki zamanda o tarihi nasıl yazmak var?" Patriyot Ömer Bey:

"Elbet yazılacak millici yani İttihatçı usulü ile yani vuruşmakla, vuruşmadan tarih yazılabilir mi? Vuruşmadan tarih yazmaya kalkmak demektir ki başkalarının dediğini divtile kağıda geçirmektir. Öylesi başka türlü esirliktir. Ya sen ne dersin Dayı Maksut?"

"Vuruşmak öyle yazmak derim" diye kestirip attı Dayı Maksut.

Esir şehir gecesinde böyle denilirken Balıkçı Salih Reis geldi ve "Söylemiş olduğunuz veçhile Damat Ferit'e milliciler diye jurnal ettiklerinin kağıdını veren Babıali'deki üst katip Veysel efendiye yapma etme demiştik. Nasihat etmiştik, lakin durmaz. İcabı ne olmalı?" diye böldü sohbeti. Dayı Maksut kestirip attı:

"Öyle ise icabı..." Vazife düştü Kehribar Ali ile Rumelili Deli Ömer'e ve bir gece Veysel efendi paytonu ile evine dönmüştü. Kehribar Ali silahını başına dayadı jurnalcinin.

Sabaha karşı, esir şehrin bir sabahına karşı Kehribar Ali Salih Reis'e geldi. Bir tuhaftı hali. Bekletmedi Reis'i:

"Tam icabını yapacaktım kapıdan küçük bir çocuk çıktı sarıldı adama baba diye. Hani şekerim geldi mi baba, dedi. Acıdım çocuğa kaldı vazife öylece. Ne dersen de..." Salih Reis duraksamadan "Uygununu yapmışsın, doğru yapmışsın..."

Jurnalci bilmekteydi Dayı Maksut'u. Gece vakti çıktı önüne:

"Günahlar işlemişim ve artık emriniz olursa ölmek de kabul..."

Doktor Münir Ve Paşa

Veysel efendi artık Damat Ferit sırlarını taşıyacaktı Dayı Maksut'a...

İttihatçıların sayılı isimlerinden Doktor Münir, Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinde Mustafa Kemal Paşa ile geçmiş zamanları konuşurken Doktor Fahri pür dikkat dinlemekteydi. Mustafa Kemal Paşa, Doktor Münir'e Beyaz Kule gecelerinden açtı sözü. Doktor Münir Bey'in derin tarih bilgisini görmüştü geçmiş zamanda. Münir Bey:

"Selanikte Beyaz Kule'de geceleri sohbetlerimizde siz birgün gelecek emperyalist Anadolu'yu işgal etmeye çalışacaklar, çünkü Anadolu onlar için mühimdir demiştiniz. Cemiyet'in gizli zamanlarıydı. Hatta İttihat ve Terakki'nin bir gizli kongresinde de öyle söylemiştiniz yalnız kalmıştınız düşüncenizde zaman sizi haklı çıkardı."

Mustafa Kemal Paşa sigarasından adeti veçhile derin bir nefes çekti. "Peki Münir Bey ya şimdi? Şimdi..." Doktor Münir:

"Sizi ilk zamanlardan beri biliriz. Ordu lazımdır. Orduya bir komutan icap eder. Velakin yalnız başına komutanlıkta yetmez. Talat Bey sizin için askerlikte komutanlıkta büyük ustadır, savaşlarda gördük bunu aynı zamanda siyaseti dünya siyasetini iyi bilir. Aynı zamanda karar verdi mi dönmez demişti. Arkadaşlar hep sizden söz etmekteler. İttihatçıca bir siz vardır bilirsiniz. İşte o söz e uygun olarak derim ki başta olursanız vurup, yarıp, geçeriz..."

Sabahın ilk ışıklarında Doktor Münir Şişli'deki evden, Doktor Fahri ile birlikte çıktı. "Bizi bu bataktan çekip alacak Sarı Paşa'dır" diyordu.

Gazete satan şehit çocuğu, öteki arkadaşlarını bir köşede toplamıştı. Ötekilerin çoğu da şehit çocuklarıydı. Mintanları yamalı, ayakları ya çıplak ya da kunduraları delikti. Yapacağı işi de önce Dayı Maksut'a söylemişti. Koynundan bir deste küçük el ilanı gibi kağıtları çıkardı ve çocuklara bir komutan gibi emirler verdi:

"Bu gece Beyoğlu'nda bu kağıtarı asacaksınız. Zaptiyeye yakalanmak yok!" ve o gece esir şehrin o caddesinde birden kağıtlar uçuştu. Kağıtların üzerinde iki resim birisi Ali Kemal, ötekisi Refii Cevat. Altında yazıyordu ki; "Bunlar Yedi Düvel'in adamları İhanet-i Vataniye suçu işlemekteler." Bir polis memuru çocuklardan birisini görmüştü tam ileri atılacaktı ki, yanındaki öteki polis "geri dur, iyi ederler". Geri dur diyen Dayı Maksut teşkilatındandı.

"O Mustafa Kemal Paşa"

Esir şehirde zaman akıp gitmekte. Yüzbaşı Cemil cephe arkadaşlarını bulmaya gitti. Sultanahmet'te bir kahvede buldu onları. İstanbul inzibat komutanlarından Yüzbaşı Dayı Maksut'un adamları oradaydılar. Süleyman Sırrı Tıbbıyeli idi. Geçerken baktı ki herkes oradadır. Kahvedekiler, Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul dahi faaliyetlerini duyurmuşlardır. İşte o sohbette dediler ki: "O Mustafa Kemal Paşa'dır. Boş durmaz ki..."

Dayı Maksut, Doktor Fahri, Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü, Kasımpaşalı Bahriye Binbaşısı Mühiddin Bey hep gittikleri mekanda, Asmalımescit'deki yerde oturmuşlardı. Düşünceli idiler. Öfkeli idiler. Kim bilir, belki de o gün İstanbul'un yağmurları da aralıksız sürmekte...

Fahri Bey, birden: "Hele bakın kim gelmiş?" dedi. Baktılar, Rumelili Çolak Ali kapıdan girmekte. Çolak Ali denmesinin sebebi vardı. Rumeli'de vuruşurken sol kolunun dirseğine kurşun yemiş, sol

---

10-Cumhuriyet soyadı kanunu çıkarınca Süleyman Sırrı "Sorgun" soyadını alacaktı.

kol hafif sakat. Lakin Çolak Ali öylesine silah kullanırmış ki, nam salmış. Üstelik gözü kara mı kara... Sal ki ordu üstüne yürüsün tek başına...

İstanbul Hükümeti'nin Sadrazamlık koltuğunda, o rezil alçak emperyalizmin rezil işbirlikçisi Damat Ferit oturmaktadır. Rumelili Çolak Ali'nin iki kardeşi Rumeli'de dağdaki vuruşmalarda şehit olmuş. Rumeli'de Türkler'in nasıl katledildiklerini yaşamıştı. Hayata dair bildikleri onlardı. Kendi hayatına dair tek hatırası kavuşamadığı sevdalısı idi. Rumeli'den Anadolu'ya göç zamanı kaybetmişti onu. Hep beraber hayata dair konuştukları birgün Rumelili Çolak Ali dalgın görünüyordu. Çolak Ali'nin dalgınlığı üzerine sordular:

"Ne haldir, vaziyettir?"

Rumelili Çolak Ali: "A be düşünürüm, vurayım şu Damat denilen herifi!" diye cevap verdi.

...Çakırcalı Mehmet Efe...

Tam bu sırada Kasımpaşalı Muhiddin Bey'in yanına bir bıçkın geldi. Çolak Ali ne bilsin? Bir şey yapacak sanmıştı. Birden eli beline doğru giderken tutular, "bizden" dediler. Fesi hafif yana yatık bıçkın Muhiddin Bey'in yüzüne baktı, Muhiddin Bey: "Söyle" dedi. Elde tedbir var. Bıçkın, yavaşça: "Silah işi dün gece tamam" dedi. Sustu. Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü: "İyi, iyi şimdi Mustafa Kemal Paşa'dan haber beklenecek."

Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'a geldiğinde görüşmüştü onunla. Rumelili Çolak Ali, Mustafa Kemal Paşa adını duyunca o canım Rumeli şivesi ile: "Eh, işte şimdi olmaktadır bu iş! Mustafa Kemal Paşa'mızı bilirim Rumeli'den. Babam Çanakkale'de yanında idi. Çavuştu." dedi.

O masadakilerin kendi hayatlarına "ait" hatıraları azdı. Koca ömürler cephelerde geçmişti. Ne var ki cephe zamanlarında "hayata ait" çok şey yaşadılar. İstanbul'un, artık esir İstanbul'un hayatına dair zamanlar yaşanmaktaydı. İstanbul'un mahallelerinde cephelerden dönmüş savaş zabitleri, askerler; kimisi sivil giyinmiş, kimisi yıkanmış ütülenmiş savaş elbiseleri ile düşünceli; ama öfkeli yürümekteydiler. Çakırcalı Mehmet Efe'den söz açılmıştı, anlattılar hatıraları:

Daha çok önceki zamanda Çakırcalı Mehmet Efe vardı. İzmir, Muğla dağlarını tutmuştu. Enver Paşa'nın amcası Halil Paşa o zamanlar genç bir zabitti. Daha yeni kurmay olmuştu. Yenibahçeli onu ziyarete gitmişti, çünkü Damat Ferit'in kurduğu mahkeme onu henüz tevkif etmemişti; ama tevkifine az zaman kalmıştı. Çakırcalı'dan söz ettiler. Halil Paşa: "Beni Çakırcalı'nın üstüne göndermek istemişlerdi, gitmedim; çünkü o bir kahramandı. O zamanlar Reji[11] zamanı idi. Fransızlar hakimdi tütüne. Egeli çok çekmişti. Fransız kolcuları, geçimleri için kaçak tütün eken köylüleri vuruyordu. Çakırcalı onların da peşine düşmüştü. Silip süpürüyordu hepsini" dedi.

11-Kırım Savaşı'yla başlayan iç ve dış borçlanma sürecinin sonucunda, 1875 yılında Osmanlı Hükümeti borçlarını zamanında ödeyemeyecegini açıklaması sonucunda, alacaklı devletler ülkede toplanan vergileri kendi kurdukları bir teşkilat olan Duyunu Umumiye vasıtasıyla toplamak istediler. Artık vergileri Osmanlı memurları yerine, alacaklı ülkelerin kurduğu şirketin Reji memurları toplayacaktı. Bunun neticesinde Osmanlı Devleti'nin en önemli gelir kaynagı tütün ,tuz ve alkolden toplanan vergiler alacaklı ülkelerin kurduğu şirket olan Reji şirketine 30 yıl süreyle bırakıldı. Böylece, Reji İdaresi kendi memur ve silahlı kolcuları vasıtasıyla vergi toplamaya başladı ve toplanan bu vergiler Osmanlının borcundan düşülmeye başlandı.

İlk Reji Şirketi sözleşmesinin süresi 30 yıldı. Sözleşmeye göre şirketle ilgili olarak ortaya çıkacak adli ve ticari sorunların çözümünde Osmanlı Mahkemeleri yetkili kılınmıştı. Tütün üreticilerinin Reji'den ruhsat alması ve ürünlerini yalnızca Reji'ye satması şartı vardı. Ancak bu durum 42 yıl sürdü. 1911 yılında Reji Şirketi'nin kaldırılması ve 7 yıl süre ile bir Devlet İnhisarı'nın kurulması kararlaştırıldı ve 1912 yılında bir "Tütün Tekeli" kanun tasarısı hazırlandı. Aynı dönemde Trablusgarp Savaşı ve Balkan Savaşları'nın başlamıştı. Bunun yarattığı mali zorluklar nedeni ile Reji İdaresinin Osmanlı Devletine 1 milyon 500 bin Osmanlı Lirası borç vermesi koşulu ile şirket ayrıcalıkları 1914'ten başlayarak 15 yıl daha uzatıldı. 26 Şubat 1925'te Tütün Rejisi kapatıldı. 1 Mart 1925'te Tütün Rejisi Fransızlar'dan devletçe satın alındı ve tüm hak ve yükümlülükleri devlete devredildi. Devlet tarafından tütün haklarıyla ilgili çeşitli kanunlar çıkarıldı.

Çakırcalı Mehmet Efe, dağda olduğu zaman da fakir köylünün düğününü yapar, bir köye köprü mü lazım köyün ağasına haber salardı: "Gayrı köprü yapılsın!" İtiraz mı mümkündü, köprü yapılırdı... Öyle idi Çakırcalı Halil Paşa, demişti ki,

"Şimdi lazımdı Çakırcalı..."

Lakin vurulmuştu Çakırcalı, türkülerini arkada bırakmıştı. Hayata dair zamanlar o türkülerde vardır. "Saray" Çakırcalı'ya eşkıya dermiş. Ne eşkıyası? Fransıza silah çeken eşkıya mı olurmuş? Adam gibi adam olunur! Ve ne çok severdi Mustafa Kemal Paşa Çakırcalı'ya ait türküleri Çankaya'da Cumhuriyet zamanı ne çok dinlemiştir o türküyü. Ve de Rumeli türkülerini. Ahh, sen Rumeli! Zamanın vatan toprakları! Herkesin içimde kalmış bir yangındı, Anadolu'nun türküleri... Hepsi hayata dairdi...

İstanbul'un işgali zamanları başlamıştı. İstanbul'un hayatına dair zamanlar... Bir vapur dönüyordu İstanbul'a, adı Akdeniz. Bizim olan denizde almış adını. Vapurda yurt dışında okuyan bir Türk çocuğu vardı. Hamdullah Suphi Bey de aynı vapurdaydı. Hepsi vatan için vuruşmaya gelmekteydiler. Vapur Çanakkale önlerine gelmişti. Güverteye çıktılar. Şehitliklere doğru baktılar. Hamdullah Suphi Bey öne geçti. Yemin etmeye başladılar ve şöyle demekteydi Hamdullah Suphi Bey:

"Bedbaht Türk vatanının ufukları üstünde bir gün hayır sabahı doğarsa, biliniz ki, o sabah genç ve kızıl kanlarınızın coşa coşa aktığı bu ufukların üzerinde doğacaktır. Size minnettarız. İstilaya uğrayan vatana dönen bu gençler, karşınızda el bağlayarak, gözleri yaşlı kardeşleriniz vatana karşı vazifelerini yaparak size borçlarını ödeyeceklerdir."

Hamdullah Suphi Bey, daha sonra Mustafa Kemal Paşa'nın yanında kalpaklı bir Kuvvacı oldu. Hayatının sonuna kadar da öyle kaldı.

Teşkilatlanma Çalışmaları Hız Kazanıyor...

Rusya'da Bolşevik İhtilali olmuştu. İstanbul sokaklarında artık Rumlar'la birlikte, İtalyanlar, İngilizler, Fransızlar ile Rusya'dan ka-

çan Rus asilzedeleri, baronları, prensleri de dolaşıyorlardı. Nişantaşı, Şişli, Beyoğlu'nun varlıklı evlerinde balolar verilmekteydi. Rusya'dan kaçıp gelenler İstanbul'da yeni bir hayatın içindeydiler. Sokaklarda zamanın Rum ve Ermeni azınlıkları işgalin sevincini yaşamaktaydılar. Cephelerden yeni dönmüş subaylar bu nümayişlere (gösterilere) bakarlarken bir hesap zamanının ne zaman gelebileceğini kendi aralarında konuşmaktaydılar.

Mustafa Kemal Paşa Beyoğlu Havva Sokak'taki gizli karargahında teşkilatlanma çalışmalarına hız vermişti. Henüz kırk yaşına bile gelmemişti; ama cephelerdeki hayatı sanki yüz yıllık bir hayattı. O sıralarda Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü Bey'e ileride Anadolu'ya Kuvvayı Milliyecileri ve silahları kaçırmak için önemli bir yer olan Gebze Boğazı'nı daha 1919 yılı gelmeden tutturmuştu. Bu arada haber alınmıştı ki Şile ve civarında Rumlar Türk köylerini basmaktadır. Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü'nün yanına Doktor Fahri Bey'in yerleştirilmesi gerekmekteydi. Bunun için de bir tertip düşünüldü. O sırada İstanbul Sağlık Müdürü Ekrem Bey idi. Doktor Fahri Bey bir gazetede yazdığı yazı yüzünden karakola alınmış; ama Yüzbaşı Dayı Maksut bu işi halletmişti.

Doktor Fahri Bey'e İstanbul Sağlık Müdürü Ekrem Bey'i görmesi haberi ulaştırıldı. Fahri Bey, Ekrem Bey'in çalışma odasına girerken ne olacağını düşünüyordu. Ekrem Bey vakit geçirmeksizin Doktor Fahri Bey'i Gebze Hükümet Doktorluğu'na tayin ediverdi, çünkü Mustafa Kemal Paşa Ekrem Bey'e icap eden emri gizlice göndermişti.

Peki bu Ekrem Bey kimdir? Ekrem Bey bir zaman sonra, Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali ardından ilan edilen Cumhuriyet'in ilk Sağlık Bakanlarından olacaktı. İş o tayinle de kalmamış, Ekrem Bey gereken haberleşmeler için Doktor Fahri Bey'e zaman zaman İstanbul'a inebilmesi için gereken izni tayinle birlikte sağlayıvermişti.

Mustafa Kemal Paşa Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlarını ziyareti sürdürüyor, sonra da eski arkadaşlarının yaşadıkları Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ni ziyaret ediyordu. Sonraları Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'nden bir fırsatını bularak kurtulacak ve Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ne katılacak olan önemli isimlerle Cumhuriyet Dönemi'nde bakan olacak çok isim de o hapishanedeydi. Mustafa

Kemal Paşa o ziyaret günü de yine arkadaşları ile uzun uzun konuşmuştu.

İstanbul'un soğuk kış geceleri sokak başlarında yanan solgun sokak lambaları. O lambalara düşen kar taneciklerinin hemen erimesi bir başka manzaraydı. Artık Kuvvacı olup Dayı Maksut'un emrine giren İstanbul'un eski bıçkınlarından Kehribar Ali ile cephelerden yeni dönmüş Üsteğmen Faruk, Teşkilat Merkezi'nden gece çıkmışlar evlerine dönmekteydiler. Yolları Rumlar'ın çoğunlukla yaşadığı Tatavla'dan geçiyordu. Arkalarında üç Kuvvacı daha vardı.

Bir meyhane önünden geçerlerken kapıdaki Yunan Bayrağına gözlerini dikmişlerdi. İçeriden gelen avaz avaz şarkılar birden canlarını sıkmıştı. Şöyle bir bakıştılar ve o anda kapıdan öyle bir öfke ile girdiler ki o şen şakrak meyhane birden, göz açıp kapayıncaya kadar "yangın yerine" döndürülüvermişti.

Ve İstanbul'da o gece böyle geçti. İstanbul sokakları, bir gelecek zamanın öfkesini yaşayan Türkler'in öfkesini duyuyordu.

Emperyalizme Karşı Vuruşanlar...

Mütareke Dönemi, yani Mondros sonrası Esir İstanbul. İttihat ve Terakki'ye karşı kurulmuş olan Hürriyet ve İtilaf Fıkrası (Partisi) artık emperyalist Düvel-i Muazzama devletlerinin desteklerini de arkasına "daha çok" almış, esip gürlemekteydi. Kendisini destekleyen matbuatı. (gazeteleri) Bunlara karşı "vatanseverlerin" matbuatı doğmuştu. Yunus Nadi Bey, Yeni Gün'ü çıkarmakta, Necmeddin Sadak, Kazım Şinasi, Ali Naci gibi isimler zamanın Akşam Gazetesi'ni neşrediyorlardı. Falih Rıfkı (Atay) Yeni Mecmua'yı çıkarmaya başlamıştı. Yakup Kadri Bey, İkdam Gazetesi'nin ikinci sayfasında yazmaya başlamıştı. İşbirlikçi Ali Kemal ve hempaları bunların karşısındaydılar.

Galata kaynıyor, Beyoğlu Pera'da zamanın azınlıkları Hürriyet ve İtilafçı'larla birlikte yeni sahneleri ortaya koymaktaydılar. Türk İstanbul'un yüreği sızlıyordu. Payitaht, geniş manası ile derin bir ruh çöküntüsü içindeydi. Türk mahallelerinde yaşayanlar, namuslu insanlar yoksulluktan, mücèhverlerini Emniyet Sandığı'na rehin koyuyorlardı. Öyle bir çöküntü. Yabancı devletlerin büyükelçileri

işbirlikçilerle birlikte ellerindeki imkanları "soygunlar için" kullanmaya başlamışlardı.

İşgalciler azınlıklara kendi polis üniformalarını giydirmişlerdi. Bunlar gözlerine kestirdikleri konaklardan Türkler'i dışarıya atıyor ve o konaklara yerleşiyorlardı. İşbirlikçi Damat Ferit Hükümeti'ndeki Hürriyet ve İtilâf Fırkası mensupları: "Mağlup değil miyiz, artık ne isterlerse yaparlar..." diyerek kendi zenginliklerini de yaratıyorlardı. O zamanları yaşayan İngiliz Subayı Armstrong hatıralarında şöyle yazacaktı:

"İstanbul'da hayat günahkâr ve zevkli idi. Gazinolar eğlence doluydu. Vatanını düşünen azdı. Tokatlıyan'da eğlenceler yapılıyordu."

Vatanseverler teslim olmamış direnmekteydiler. İşbirlikçiler daha şimdiden "Hangi mandaterlik?" tartışmasına, kavgasına girmişlerdi. Amerikan mandaterliği mi, İngiliz mandaterliği mi? Tek konuştukları buydu ve tabii vatanseverlerden hesap sorulması. Zaten işbirlikçi Damat Ferit çok zaman geçmeden "Nemrut Paşa Harp Divanı'nı" kurduracak ve büyük tevkifatlar başlayacaktı. Tarih akıp gidiyor, giderken de notlarını düşüyordu.

Sadrazamlık Mührü

Başlayan tevkifatlar artık hız aldı. Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne konulmaktaydılar. Dolup taşmıştı koğuşlar. Bütün vatanseverler, İttihat ve Terakki mensupları bir bir tevkif edildiler. Öyle istemişti İngiliz ve Yedi Düvel. Nemrut Paşa Harp Divanı belanın kendisi gibi dökmüştü. Damat Ferit'e o mührü verdirenler arasında İngiliz de vardı, Zeynelabidin Hocaefendi de.

Zaman geçiyordu. Tevkifatlar sürmekteydi. Mustafa Kemal Paşa, zaman zaman Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne gidip eski arkadaşları ile konuşmaktaydı. Saray ve İtilaf Devletleri komiserleri rahatsızdılar. Kızmaktaydılar; ama ellerinden gelen de yoktu. Mustafa Kemal Paşa'nın ilk kuvvacıları yine bir akşam gizli merkezde toplandılar. Üsküdar gizli merkezinde. Zeynelabidin Hocaefendi'nin Konya marifetini duymuşlardı. Zeynelabidin Hocaefendi şimdi "Mustafa Kemal Paşa da tevkif edilmeli" diye konsoloslukları dolaşmaktan vazgeçmemişti.

İngilizler bir ara Mustafa Kemal Paşa'yı da tevkif edip edemeyeceklerini konuşmaya başlamışlardı, lakin Mustafa Kemal Paşa'nın parlak yıldızı buna engeldi. O gece toplanan ilk kuvvacılar da bunu duymuşlardı.

Yüzbaşı Dayı Maksut, "Mustafa Kemal Paşa'nın tevkifatı meselesini duydum, lakin buna cesaret edemezler. Kemal Paşa başkadır. Ne olacağını iyi bilirler, yapamazlar" dedi. Yüzbaşı Eczacı Celal, "Yapamazlar; ama bir sıkı tehdit de lazımdır."

İşbirlikçilerin kulaklarına "Eğer Mustafa Kemal Paşa için kötü şeyler akla getirilirse İstanbul yangın yerine döner, taş üstünde taş kalmaz" haberi ulaştırıldı. Onlar da telaşla İngiliz Konsolosluğu'na koştular. Haber yerine gönderilmişti.

İki Konak

İstanbul'un esir zamanları. Anadolu'nun esir zamanları. İstanbul'da Şişli'de Mustafa Kemal Paşa'nın evinin karşısındaki Ethem Paşa Konağı'nı Saray İtalyan İşgal Kuvvetleri Komutanı Kolonel Roletto'ya vermişti. O konakta şampanyalı geceler... Kendi neslinden çıkmış işbirlikçilerin o konattaki şampanyalı gecelere iştirakleri artık herkesin dilindeydi.

Bir gece Rumelili Deli Ömer ve Kehribar Ali konağa kimlerin gelip gittiği yolunda vazifeliler. İçerdeki kahkahalar sokaklara taşmakta. Gramafondan yükselen sesler, şarkılar... Rumelili Deli Ömer, birden silahını yokladı. Kehribar Ali'ye "Gelirsen de, gelmezsen de ben giriyorum. Yangın yerine döndürmek icap eder orayı" diye öfke bulutlarını yüklendi. Bahçede İtalyan devriyeler vardı. Kehribar Ali, Deli Ömer'i zor zaptetti.

Esir İstanbul, Türkler'in işkence altındaki zamanları. Kimi konaklarda lambalar erken sönmeye başlamıştı, kederden... Kimilerinde işgal subaylarına verilen ziyafetler... Öyle bir İstanbul... Birisi çürümüş ruhlar, ötekisi Türk konakları.

Ve bir gece Üsküdar Ayazma'da Nihat Hanım'ın konağında yine cephelerde şehit düşmüş Türk subaylarının eşleri kendi dünyalarında. Yüzbaşı Kenan'ın eşi, "Bizimki geldi geleli geceleri uyku tutmaz onu" dedi.

Aradan birkaç saat geçmişti ki Yüzbaşı Kenan geldi. Nihat Hanım'a bir haber getirmişti. "Bir arkadaş aranmakta. Mahzende kalacak birkaç gün" dedi.

Nihat HaLa Yüzbaşı Kenan'a "Geceleri uyku tutmazmış sizi" deyince,

Yüzbaşı Kenan: "Cepheyi bilirsiniz. Geceleri tetik üstünde uyumak. Yarı uyku. Çünkü daldın mı baskına uğrarsın. Silahın koynunda uyumak, uyumak da denemez ki öylesine, kestirmek... Ve kaç yıl öyle sürüp gitti cephelerde. Şimdi o alışkanlık vardır. Amma velakin şimdi de uyku bize haramdır. Yapılacak çok iş var. İşte görüyorsunuz gecelerimizi..."

Ve onlar ki hiçbir zaman uykularını alamadılar. Taa ki İzmir'e giriş zamanlarına kadar. Cephelerden gelmişlerdi. Şimdi artık Anadolu'daki cephelere gideceklerdi ve onlar ki çocuklarını, eşlerini yine evlerinde bırakıp cephelere koşacaklardı Onlar ki, ilkin birer Kuvvacı idiler. Sonra Mustafa Kemal Paşa'nın düzenli ordusunda yeniden ve döne döne vuruşmaya başladılar. Uykuları hep silahları ile koyun koyuna geçmişti.

Ve öyle zamanlar yaşandı. Yedi Düvel ve emperyalizm onların önünde diz çöktü. Kolay mıydı?

Gizli Karargâhtakiler

İstanbul'un çökmüş semtlerinden Beyoğlu'nda azınlıkların sarhoş sarhoş nümayişleri devam ediyordu. Saray da uykuya dalmıştı, yahut "Mandaterlikten hangisi tercih edilmelidir?" münakaşası içindeydi. İstanbul'un dar, Arnavut kaldırımlı sokaklarının iki yanındaki Türk evlerde, cephelerden yeni dönmüş savaş subayları, "mütareke yüzünden" çocuklarının, eşlerinin merakla sordukları harp hikayelerini anlatmaktan çekinmektedirler. Boyunları büküktür. İstanbul'un bazı zengin konaklarında keder vardır. Işıkları sanki karartma gecesi gibidir. Bazı zengin konaklarında ise İtilaf Devletleri komiserleri yemek davetindedirler.

"Marmara'da, Mustafa Kemal Paşa'nın Çanakkale'den yüz geri ettiği filolar ışıklar içindedir. Hachet'in karşısındaki, köşedeki gümüşçü vitrininin kandilleri yine oynaşmakta; Yunan, İngiliz, İtalyan,

Fransız, Amerikan bayrakları İstanbul gecelerinin hafif rüzgarında hışırtılar içinde sallanıp durmaktadırlar."

O sıralarda Mustafa Kemal Paşa, Beyoğlu Havva Sokak'ta Suriye'den arkadaşı olan Salih Fansa'nın evindeki gizli karargahında yeni teşkilatının isimleri ile toplantılar yapmakta, çıkış yollarını tayin etmeyi sürdürmekte. Bazen, zamanın ünlü oteli Pera Palas salonlarına uğramakta, orada arkadaşları ile buluşmaktadır. Pera Palas salonuna girdiği vakit de yabancı şık kadınların bütün dikkatleri bu sarı saçlı, ateş gözlü paşaya çevrilmekte, içler geçirilmektedir.

Harbiye Nezareti de İtilaf Devletleri'nin kontrolü altına girmiştir. Mustafa Kemal Paşa zaman zaman Harbiye Nezareti'ne giderek güvendiği arkadaşları, komutanlarla görüşmeye başlamıştı. Adana'dan ayrılmadan önce kendi emrindeki Ali Fuat Paşa'ya "Kolordunu Ankara civarına nakledeceksin" diyen Mustafa Kemal, Harbiye Nezareti'nde bunu temin etmeye çalışıyordu. Nihayet istediğini elde etmiş, Ali Fuat Paşa'nın kolordusunu Ankara içine naklettirmişti.

Mustafa Kemal Paşa, daha Adana'da iken Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ne karar vermiş ve Ankara'yı da merkez olarak görmüştü. Mustafa Kemal Paşa bir de kendisine bağlı öyle bir teşkilat kurmuştu ki, daha Anadolu'ya geçmeden, sarayda, Harbiye Nezareti'nde ve yabancı elçiliklerde ne olursa haberini almaktaydı. Müthiş bir teşkilattı.

Erkan-ı Harp (Kurmay) Binbaşı Rıza, Sapancalı Hakkı'nın kardeşi Yüzbaşı Hakkı, Tolçalı Süleyman, Divitçi İhsan, Teşkilat-ı Mahsusacı'lardan Ahmet Hilmi, Çolak İbrahim, Binbaşı Cemal, Erkan-ı Harp Binbaşı Naim Cevat, Yenibahçeli, Doktor Yüzbaşı Fahri, Doktor Fahri ve tabii Dayı Maksut zaten işin başıdır. Erkan-ı Harp Miralayı Galatalı Şevket, Mavnacılar Kahyası Salih, Baytar Yüzbaşı Baki. Daha birçok isim vardır. Ama bunlar "teşkilat" başlarıdır. Sapancalı Hakkı Bey, İttihat ve Terakki'nin en üst kademelerine kadar yükselmiştir. Mustafa Kemal Paşa ile yakın siyasi ilişkileri de olmuştur.

İstanbul bıçkınlarından Kehribar namlı yiğit artık bir Kuvvacı idi. Tophane yokuşundan Karaköy'e inen yokuştaki kahvede nargilesini içiyordu. Gece Üsküdar'a geçecekti. Orada kendisine bir görev verilmişti. Hava kararmıştı. Kehribar nam delikanlı ceketini

omuzuna attı. Trablus kuşağı içindeki kamayı yokladı. Sonra eli ile şöyle bir tabancasına dokundu., vuruşmaya hazırlanırken hep öyle yapardı. Zaten o bıçkınlık zamanlarında elini kuşağına götürdü mü, görenler karşısındaki için "Eyvah, gitti herif!" derlerdi.

Kehribar tam kalkmıştı ki, iki işgal devriyesini görünce kuşağını yoklamış ve devriyelerin üzerine yürüyüvermiş. Kama bir anda havada görülmüş ve iki devriye kanlar içinde yerlere serilmişler. Kehribar önce verilen emir gereği iki devriyenin silahlarını almış, onu kahveciye gizlice teslim ettikten sonra Üsküdar yolunu tutmuş. Tabii vaziyet hemen İnzibat Komutanı Dayı Maksut'a iletilmiş. Silahlar da gece yarısı o kahveciden alınıp İstanbul Üsküdar Kuvva Merkezi'ne Nihat Hala konağına götürülmüş.

İngiliz Yüzbaşı Ve Trablus Reşit

Düvel-i Muazzama'nın, yani zamanın emperyalist işgalci devletlerinin donanması 30 Ekim 1918 Mondros teslimiyettinden sonra Marmara'ya demirlemeye başladığında. Kadıköy rıhtımında o babayiğit sandalcıların her zamanki neşeleri kaçtı, sandallarında "kederlice" oturmaya başladılar ve "martılar bile susmuşlardı" ya da Türk insanlarına öyle gelmeye başlamıştı. Velakin rıhtıma bakan evlerin pencerelerinden dışarıya Rumca şarkılar iniyor, bütün rıhtım boyu yayılıyordu. Cephelerden dönmüş savaş subayları yıpranmış, üniformaları içinde başları dik; ama kederlice yürüyorlardı. İstanbul'un Türk mahallelerini kahır bulutları sarmıştı sanki...

Kadıköy'den Moda'ya çıkarken "Altıyol" oraların civarı konaklar, bahçeler içinde evlerdi. Moda dersen bir başka dünya. Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya geçmeden "Gebze Boğazı'nı tutması" emrini verdiği Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü'nün karargahının bir bölümü Altıyol'da bir binada. Kadiköylü bir çocuk. Kadıköy bıçkınlarından Trablus Reşit'i tanırdı. Zaten Trablus Reşit'i kim tanımazdı ki? Trablusgarp Savaşı'na katılmış, Trablus Reşit demişlerdi. Trablus Reşit Yenibahçeli'nin karargahından çıkmıştı ki o Kadıköylü küçük çocuk yolunu çevirdi.

Trablus Reşit çocuğun başını okşadı. Çocuk çok büyük iş yaparcasına, "Reşit abi" dedi, "Şu göbekli amca senin çıktığın yerin ne olduğunu sordu. 'Çok mu gelip giden var?', dedi."

O göbekli amca akşam üzerleri hep geçermiş. Pırıl pırıl redingotu, elindeki şık bastonu, parlak papuçları ile dikkati çekenlerdendi. Ertesi günü akşamı Trablus Reşit adamı bekledi. Çocuk adamı göstermişti. Trablus Reşit peşine takıldı. Uzaktan tarassut... Adam konak gibi bir eve girmişti. Trablus Reşit, ertesi gece o eve İngiliz işgal zabitlerinin girdiğini gördü.

Trablus Reşit, durumu Yenibahçeli'ye anlattı. O sırada İstanbul Teşkilatı'na geçmişte Enver Paşa'nın yaverliğini yapmış olan Suvari Kaymakamı Safet Bey, Avukatı Ziya Karaca, Kireçburunlu Hasan Pehlivan da oradaydılar. O konağa gelip gidenler arasında İngiliz zabitleri de varmış. İşte o zabitlerin de konağa geldikleri gece konağın basılmasına karar verdiler. Öldürme olmayacak, iyi bir ders verilecekti. Lakin mecbur kalınırsa bazı vücutlar ortadan kaldırılacaktı. Yani öteki tarafa postalanacak...

İşte o gece, Trablus Reşit, İpsiz Recep'in birkaç adamı, Hasan Pehlivan ve suvari zabiti Kuvvacı Kemal karanlık iyice basınca konağın bahçesine süzüldüler. Önce konak bahçıvanı bağlandı. Ardından konağın büyük kapısından girdiler. Salonda gramafon çalmakta, şampanyalar içilmekteydi. İngiliz yüzbaşı birden durdu. Şaşkınlığı gidince tabacasına sarılmak istedi. O anlamış olsun ya da anlamamış olsun, Trablus Reşit

"Höst! Tek dur, bitersin!" dedi.

İki İngiliz yüzbaşının tabancalarını aldılar. Trablus Reşit konak sahibine "Bak şimdi ceza bu" dedi, birkaç tokat... Sesi belki de sokaktan duyulmuştu. İngiliz yüzbaşının cebinden bir not defteri çıktı, bazı vesikalar... Bunlar Kuvva Merkezi'ne gönderildi.

İngiliz yüzbaşının cebindeki not defterinde bazı "işbirlikçilerin" isimleri olduğu sonra anlaşıldı. Defterdeki işbirlikçilerin "mühim şahsiyetler" olduğu ortaya çıktı. Defter Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştı ve cevabı : Hepsinin gözlerinden öpüyordu.

Ne isimler yoktu ki o defterde. Tüccardan kimi tanınmış isimler... İngilizler ile ticaret çıkarcılığı... O işi de işgal subayları aracılığı ile yapmaktaydılar. Yani Şair Nazım'ın dediği gibi bir yanda ateş, öteki yanda ihanet... Trablus Reşit ertesi günü o küçük çocuğa bir çift ru-

gan potin almıştı, çünkü ayakları çıplaktı garibin. Öğrenildiki,babası Suriye'de şehit düşmüştür.

Yüzbaşı Sinan

Esir İstanbul, Aralık 1918. Binbaşı Sinan son cepheden Üsküdar Ayazma'daki evine dönmekte. Bir akşam vakti. Karlı bir gece. Türk Üsküdar'ın, Türk evlerinin kafesli pencerelerinden sızan ışıklar taneleri ile sanki kederin dansını yapmakta.

Son cephe vuruşmalarında mitralyöz kurşunu ile yaralanmış Binbaşı Sinan, Haydarpaşa Garı'nda trenden indiğinde limandaki gri düşman zırhlılarını gördü. Kendi kendine söylendi, silahını okşadı ve "Hakkını verdik, amma velakin işte kader mi desem..."

Ve Binbaşı Sinan, Nihat Hala'nın konağının yanındaki evinin kapısını çaldığında, bir anda gözlerinin önünden cepheye giderken bıraktığı küçük oğlunun o hali geçti. Ve ardından cephe vuruşmaları... Üsküdar Ayazma'daki Türk evinin kapısı açıldı. Nihat Hala ve yanında oğlu. Kocaman olmuştu küçük Selim.

Binbaşı Sinan birkaç gün dinlendi. Nihat Hala'nın evinde devranın nasıl döndüğünü dinledi. Sonra Harbiye Nezareti'ne uğradı ki ne yapacak diye sorsun. Harbiye Nezareti kapısından işgal subayları girip çıkmakta... Yüreği paramparça oldu. Birden Harbiye Nezareti'ndeki Piyade Yüzbaşı Emin Ali'yi gördü. Sarıldılar. Binbaşı Sinan Teşkilat-ı Mahsusa'da da iyi işler yapmıştı. Emin Ali, "Buraları boş geç. Sen Yüzbaşı Dayı Maksut'u gör" dedi.

Binbaşı Sinan, Yüzbaşı Dayı Maksut'a uğradı. İkisi de İttihatçı idi. Yüzbaşı Dayı Maksut, kestirmeden devranı anlattı ve "Yarın gece bizim Patriyot Ömer Bey'e beraber gideriz. İhtiyaç var sana da."

O gece İttihatçıların ünlü Patriyot Ömer'inin evinde, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Dayı Maksut, Dr. Fahri, Serezli Ahmet Niyazi, Topçu Müzazımevveli Muhlis, Yüzbaşı Celal, Binbaşı Cemal toplanmışlardı. Yüzbaşı Dayı Maksut, Mustafa Kemal Paşa'nın teşkilat işini anlatırken birden bahçe yanından sesler duyuldu. Bahçe kapısının zili takırdamaktaydı. Patriyot Ömer: "Kapıya gidiyorum, komşu var diye seslendim mi, basıldık demektir."

Salondakilerin elleri birden silahlarına gitti. Binbaşı Cemal: "Ba-

sıldıksa, vurup yarıp çıkarız." Yüzbaşı Dayı Maksut, "Tam İttihatçıca" dedi. Sonra anladılar ki gelen bir başka arkadaştır.

Patriyot Ömer'in Erenköy'deki evindekiler sabaha karşı dağıldılar. Esir İstanbul sokaklarında işgal devriyeleri. Kederli Türkler. Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinin karşısında Ethem Paşa Konağı, İtalyan İşgal Komutanı Roletto'ya verilmişti. O konakta da balolar tertiplenmekte. Dr. Fahri iyi dil bildiğinden öyle yerlerden haber alması için Mustafa Kemal Paşa tarafından vazifelendirilmişti ya, işte Dr. Fahri ne yapmış ne etmişti o gece oraya sızmıştı. Prensler, sultanlar, İtilaf Devletleri Yüksek Komiserleri ile ticaret pazarlıklarına girmişler de oradaydılar. Dr. Fahri, birden Ali Kemal'i gördü. Ali Kemal bir yandan kahkaha atıyor, bir yandan ertesi günkü yazısından söz ederek, "Canlarını okudum" demekteydi. Dr. Fahri "Şimdi, şu kapının önünde alesta bekleyen Balıkçı Salih Reis'e bir işaretle senin canını okumak var ya, amma şimdilik takip emredildi" diye geçirdi içinden.

Ertesi gün akşamı Mustafa Kemal Paşa'ya raporunu verecekti.

Mahmut Celâl Bey

Balıkçı Salih Reis, yanında Zeybek, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer ile bir akşam vakti üzeri Galata'dan Pera'ya çıkmışlardı. Bir vazifeleri vardı. Teşkilat-ı Muhsusa'cı Balıkçı Salih Reis, birden İzmir'de İttihat ve Terakki'nin Katibi Mesullüğü'nü yapmış Mahmut Celal Bey'i gördü. Heyecanlanmıştı. Mahmut Celal Bey'in önünde saygılı bir duruşa geçti. Mahmut Celal Bey ahvalı sordu, anlattı. Mahmut Celal, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü ile buluşacaktı. Ayrıldılar.

Zeybek, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer bir vazife ile Üsküdar yokuşundan aşağı inmekteler. Birden durdular. Vakit akşam karanlığına doğru. Bir işgal devriyesi bir yaşlı Türk'ü durdurmuş, üzerini aramakta.

Zeybek, efelerin basışlarındaki gibi sessizce yanaştı. Karşılarındakiler sanki Türkçe biliyorlarmışçasına gibi, "Höst, geri basın!" dedi ve birden bir silah tarakkası... Devriyelerinden birisi düştü. Kehribar Ali ötekisini yere yığmıştı. Rumelili Deli Ömer devriyenin silahlarını aldı. Şaşırtmaca vererek Nihat Hala'nın konağına ulaştılar.

Esir şehirde mahsun Türk evleri. O evdekiler ve hangi duvara baksan şehitlerin fotoğrafları. Küçük yaşta babalarını cephelere uğurlamış, büyümüş Türk çocukları... Millici matbuatı heyecanla bağırarak satan ayakları çıplak Türk çocukları. Velakin Ali Kemal'lerin matbuatları da var.

Sevdalarını yüreklerine gömmüş sevdalılar... "Sevdaya zaman mı var?" diyen, yeni cepheler arayan genç subaylar...

Selvinaz'ın sevdasına tutulduğu Teğmen Faruk için ördüğü mendili, kimbilir kaç Selvinaz daha sevdalılarına ördüler; ama o sevdalılandıklarının vakitleri yoktu, yeni sevdalara yeni cepheler beklemekteydiler.

Mustafa Kemal Paşa, o gün yine Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlarını yine görmeye gitti. Yüzbaşı Dayı Maksut orada. Mustafa Kemal Paşa koridorda yürürken birden topuklar sertçe vuruldu. Selam vaziyeti almışlardı. Binbaşı Sinan selam duruşunda. Mustafa Kemal Paşa'nın emrinde de vuruşmuş cephelerde. Mustafa Kemal Paşa birden önünde durdu. Hatırını sordu.

Binbaşı Sinan'ın yanındaki yüzbaşı, "Çok karanlıktayız" derken geleceği sorar gibiydi. Mustafa Kemal Paşa: "Bekleyiniz, güneş elbette doğar"

Yüzbaşı Dayı Maksut, akşam merkezde bunu anlatırken, "Sanki hepsi yeni bir taarruz emri bekliyorlardı" diyordu ve esir İstanbul'da bir yanda milliyetçiler, öte yanda işgalcilerle şampanya kadehleri kaldıranlar...

Ve Esir Şehir İstanbul. Kederli Türk mahalleleri; ama yüreklerin derinliklerindeki öfkeler... Ve yeni cepheler bekleyen sabırsız savaş subaları...

Yedi Düvel Bandoları

Gündüz vakti Yedi Düvel bandoları esir İstanbul caddelerinde, Pera'da dolaştılar. Akşam karanlığı bastığında Liman'da Yedi Düvel donanmasının ışıkları yanmakta ve artık Trakya, Anadolu şehirleri de esirdir. Beyazıt'taki Harbiye Nezareti'nin kapısından Yedi Düvel subayları girip çıkmakta.

Harbiye Nezareti içindeki Bekirağa Bölüğü Hapishanesi koğuşunda Damat Ferit'in kurduğu Nemrut Paşa Harp Divanı'nın tevkifatına uğramış millici yazarlar, paşalar, İttihat ve Terakki'nin mensupları...

Esir şehrin masum Türk mahallelerindeki kederler...

Yüzbaşı İsmail Hakkı, Yüzbaşı Eczacı Celal, Dr. Fahri Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Binbaşı Şükrü Ayazma, Erenköy'deki konakta kalmakta olan Patriyot Ömer'in evine gitmek için rıhtımdan faytonlara bindiler. Kadıköy Rıhtımı'nın yanındaki evlerin pencelerinden azınlıkların gramafonlarından çıkan şarkı sesleri avaz avaz...

Vakit gece yarısına doğru gelmekte. Patriyot Ömer'in evinin köşesine geldiklerinde, Teğmen Faruk, Balıkçı Salih Reis, Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek bulundukları köşelerden çıktılar. Dr. Fahri, Balıkçı Salih Reis'e:

"Vaziyet?"

Cevap: "Tehlike yoktur!" Tek cümle!

Evin kalfası masayı hazırlamıştı. Patriyot Ömer:

"Mustafa Kemal Paşa'dan haberler nasıl?" Yüzbaşı Dayı Maksut yanıtladı:

"Paşa dün yine Bakirağa Bölüğü Mahpushanesi'nde eski arkadaşları ile görüştü, lakin İşgal Yüksek Komiserleri bu buluşmalardan ötürü hop oturup hop kalkmakta. Damat Ferit de çok kızmakta imiş. Velakin Mustafa Kemal Paşa'nın önünü kesememekteler."

Dr. Münir, Patriyot'un sözünün bitmesini bekledi:

"Mustafa Kemal Paşa'yı Cemiyet'ten bilirim. Tehlike gördü mü ölçer biçer, sonra üstüne gider. Kuşatır. Yürekliliği ile aklı beraberdir. Sanırım şimdilerde aklına koymuştur ne yapacağını. Zaten İstanbul teşkilatı bana göre aklındaki vaziyetin başlangıcı."

Gece sabaha karşı Dayı Maksut ve beraberindekiler yeni planlarla evden çıktılar. Akşam vakti ulaşırken Dayı Maksut'un odasında Teğmen Faruk çekine çekine sordu:

"Yüzbaşım affınız olsun. Dr. Münir Bey, Patriyor Ömer Bey'i duymuşumdur, lakin..."

Dayı Maksut anlamıştı:

"Bak Diyarbakırlı İshak Sükuti, Erzurumlu İbrahim Temo, Dr. Münir, Patriyot, Bakülü Hüseyin Zade... Bunlar Tıbbiye-i Askeriye'den. Orada cemiyet kurmuşlar. İttihatçılıkları o zamandan gelir."

Teğmen Faruk, Patriyot Ömer Bey'i merak ediyordu. Dr. Fahri merakını giderdi:

"Bir cebinde kitap, öteki cebinde silahı vardır. Toplu silahı sever. Okumuşluğu yazmışlığı çok adamdan üstündür. Lakin vuruşma başladı mı, o kambursu vaziyeti gider. Kıyımcıdır. Kıyımcılığa başladı mı durmaz..."

Teğmen Faruk kendisine bunlar anlatıldığından ötürü gururlanmıştır.

Dr. Fahri ile Yüzbaşı Dayı Maksut gece Mustafa Kemal Paşa'ya gideceklerdi. Kasımpaşa'daki Yüzbaşı İsmail Hakkı'nın yanındaki teğmen gelmişti. Soluk almadan haberi ulaştırdı:

"Yüzbaşım eldeki silahları teşkilata dağıtmıştır, lakin elde kalan mavzerlerdir. Tabancalar icap edermiş. Bulunacakmış."

Dayı Maksut birden telefona sarıldı. Yüzbaşı İsmail Hakkı telefonun öteki ucundaydı. Dayı Maksut: "Yeni silahlar istemişsin. Depondakileri dağıttın. Ordu mu kurmaktasın?" Sonra kahkahayı patlattı. "Salih Reis ulaştırır."

Ertesi gece, Balıkçı Salih Reis yanındakilerle birlikte Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağının mahzenindeki kısa namlularından seçti. Teğmen Faruk da yanındaydı. Selvinaz'ın Teğmen Faruk'a sevdası gözlerine gelip oturmuştu. Salih Reis ve yanındakiler silahları alıp çıktılar.

Sabaha doğru Kasımpaşa yokuşunu inmekteler. Yedi düvel adamları İngiliz devriyesi kesti yollarını ve ansızın işleri bitiririlmişti. Salih Reis yanındakilere baktı. "Ne yapmalı?" Deli Zeybek baygın devriyeyi Zeybek'e gösterdi:

"As len şunun leşini! As ki görsünler..."

Zeybek oradaki bir ağacın dalına astı devriyeyi. Pantolonunu da aldı gittiler. Silahlar ulaştı Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey'e.

Hesaplaşmak...

Mustafa Kemal Paşa o gün Harbiye Nezareti'ne yine girmişti. Yaveri Cevat Abbas, yanında Dayı Maksut, Şakir Paşa'nın odasının önündeler. Harbiye Nezareti'ndeki subaylar duymuşlardı Mustafa Kemal Paşa'nın geldiğini. Mustafa Kemal Paşa bir saat sonra çıktı Şakir Paşa'nın odasından. Koridordaki genç subaylar selama durdular. Mustafa Kemal Paşa en baştakine:

"Söyle, kimse kederlenmesin. Bu zulüm zamanları elbet geçecek..."

Ertesi gün Dayı Maksut gördüklerini Yüzbaşı Yenibahçeli'ye anlatırken:

"Mustafa Kemal Paşa bu zülum bitecek derken gözlerine yine o bildiğimiz ışık gelip oturdu."

Esir İstanbul'da işgalciler "işgal zindanları" kurdular. Eski jurnalciler şimdi artık işgalcilerin jurnalcileri olmuşlardı. Birini jurnallediler mi işi bitikti. Doğru işgal zindanına...

Eczacı Kamil Bey, ilaç alan bir tanıdığına dert yanarken Damat Ferit için "Godoşun teki" demiş. İlaç almak için bekleyen bir jurnalci hemencecik jurnallemiş. Aradan bir hafta geçmişti. Eczacı Kamil Bey arkadaşı Dr. Fahri'ye gitti. Zindandaki işkenceleri anlatırken kırılmış parmaklarını gösterdi:

"Akılsızlar sol eli kırdırlar. Sağ el sağlam. Eh o da iyi silah tutar."

Silahını almışlardı. Dr. Fahri yan odaya geçti, döndü. Elindeki silahı arkadaşına uzattı. Kamil Bey silahı aldı ve "Ölünceye kadar..." dedi. Dr. Fahri cevapladı:

"Ölünceye kadar... Ölünceye kadar... Hesaplaşmak, ölünceye kadar..."

İki tıbbiyeli...

Birkaç akşam sonra, Eczacı Kamil Bey İstanbul Teşkilatı'nın merkezinde bayrak Kur'an ve silah üzerine el basarak yemin ediyordu. Dr. Fahri:

"Seni biliriz lüzum yoktur; ama usul böyledir."

Jurnalci, tanınmış jurnalcilerdendi. Bir gece apansız, Kehribar Ali, Delir Ömer, Teğmen Faruk, Deli Zeybek jurnalciyi ziyaret edivermişler. Jurnalci bir daha ortalıkda görülmedi.

Yalnız Bırakamam

Yine Mustafa Kemal Paşa'nın Bekirağa Bölüğü'nü ziyaret günlerinden birisidir. İttihat ve Terakki'nin Katib-i Umumiyeliği'ne kadar yükselmiş olan Mithat Şükrü Bey ile konuşmakta. Mithat Şükrü şöyle der:

"Bizi yalnız bırakmayacağınızdan emindik. Bugün, yarın diye bekliyorduk. Bu acılı durum içinde bize büyük kuvvet verdiniz. Kendi vatanımızda işgalcilerin bizi düşürdükleri hal budur. Bu durumdan kimler müftehir (övünmek) olabileceklerdir? Bilemiyorum."

Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'ya geçmek için hazırlanmakta. Mithat Şükrü Bey'e şu cevabı verir:

"Sizleri yalnız bırakmam düşünülemez Mithat Bey. İçine düşülen durum için sizinle aynı düşünceleri paylaşıyorum. Yalnız bunun geçici olduğunu biliniz. Bu çekilen ızdırapların bir gün geride kaldığını hep beraber yaşayacağız."

Mustafa Kemal Paşa, Bekirağa Bölüğü ziyaretini bitirmişti. Çıktı. Yanında yaveri de vardı. İki atlı bir faytona bindiler. Faytoncu cephelerde vuruşmuştu. Tanıdı Mustafa Kemal Paşa'yı. Yaver bir ara arkaya baktı. İnzibat Komutanı Yüzbaşı Dayı Mahsut uzaktan uzağa onları izlemekteydi. Mustafa Kemal Paşa böyle koruma işlerine kızardı. Cumhurbaşkanlığı zamanında da hiçbir şeye aldırmadan milletin arasına muhafızsız girmiş dolaşmıştır. Yaver, Mustafa Kemal Paşa'ya: "Bizim Dayı Maksut uzaktan bizi takiptedir" dedi. Dayı Maksut, Mustafa Kemal Paşa'nın yaverine usulünce haber salmıştı.

Dayı Maksut, İngilizler'in ve Damat Ferit'çilerin, Mustafa Kemal Paşa'nın aleyhinde konuştuklarını, Zeynelabidin Hocaefendi'nin de sağda solda kepaze konuşmalarını duymuştu. Onun için de Mustafa Kemal Paşa'ya karşı bir hareketi önlemek için hem kendisi Mustafa Kemal Paşa'yı izliyordu, hem de adamlarına Mustafa Kemal Paşa'nın etrafında geçilmez bir tedbir aldırmıştı; ama Mustafa Kemal Paşa bunu bilmiyordu, çünkü böylesine korunmaları hiç benimsememiştir.

İşbirlikçi Sadrazam Damat Ferit'in, İngilizler'in isteği ile tevkif ettirdiklerinin arasında Tevfik Rüştü Bey de vardı. Bir gece yine tevkif edilenler arasında bulunan Hüseyin Cahit, Ziya Bey (Gökalp),

Tevfik Rüştü, Birinci Ordu Komutanlarından Mahmut Kamil Paşa sohbet ediyorlardı. Mustafa Kemal Paşa Bekirağa Bölüğü'ne gittiğinde Komutan Albay Ali Bey'e "Arkadaşlarımızı bulundukları yerde görmek istiyorum" demiş ve koğuşa doğru yürümüştü. Sohbet içindekiler Mustafa Kemal Paşa'yı görünce yerlerinden kalkıp bir ümide koşar gibi yürüdüler.

Zamanın önde gelen bu isimleri, İttihat ve Terakki mensubu oldukları için tevkif edilmişlerdi. Suçlanmaktadırlar. Hepsi birden, Mustafa Kemal Paşa'ya "soran gözlerle" bakmaktaydılar. Yüzbaşı Şadi Bey kahveleri söylemişti. Mustafa Kemal Paşa'ya, "Bizi hiç yalnız bırakmayacağınızdan emindik" diyen eski arkadaşları ile Mustafa Kemal Paşa arasındaki sohbet bu defa da geç saatlere kadar sürdü. Gazeteci Yunus Nadi Bey de sohbete katılmıştı.

Mustafa Kemal Paşa gittikten sonra tutuklular kendi aralarında konuşuyorlardı. Yüzbaşı Şadi Bey'e güvendiklerinden onun da konuşmaları dinlemesine bir şey demediler, çünkü Yüzbaşı Şadi deneylerden geçmiş, iyi imtihan vermişti.

Tutuklulardan Yunus Nadi ile Mithat Şükrü, "Bize öyle geliyor ki, Mustafa Kemal Paşa durmayacaktır. Buna karakteri müsait değildir. Zaten Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya gönderdiği şifrede de bu müzakere şartlarını kabul etmiyorum. Kendi karakterime uyanı yapacağım demiş" diye durumu anlatmıştı. Hepsi birden bunda hemfikir oldular.

Mustafa Kemal Paşa, gitmeden önce Albay Ali Bey'e şunları söyleyecekti: "Çanakkale'de benim komutam altındaydınız. Buradakiler bizim arkadaşlarımızdır. İsteklerini yerine getirmek icap eder. Eğer burada onlara bir kötülük gelir ise bunun hesabını zamanı gelince sorarım. Sizden bir fenalık beklenmez. Siz de bu arkadaşlara saygı duyanlardansınız. Etrafa dikkat ediniz."

Mustafa Kemal Paşa Bekirağa Bölüğü'nden ayrıldıktan sonra, Damat Ferit de işgal komiserleri de hop oturup hop kalkmışlardı; ama yapabilecekleri bir şey yoktu...

Namus Ve Kılıcın Ağzı

"Namus kılıcın keskin ağzında. Ya o tarafa, ya bu tarafa"

İstanbul kuvvacılarının da sözleri buydu. Hatta herkesin, her va-

tanseverin artık sanki parolası olmuştu. İşbirlikçi olundu mu "kılıcın keskin ağzından" namussuzluk yanına düşecekti. Onlardan öğrendiğim bu sözü, Altay Paşa'ya da sormuştum da şöyle demişti: "Öyleydi. Namus kılıcın keskin ağzındaydı. Bu söz yayılmıştı. İşin ortası yoktu. Ya o tarafa, ya bu tarafa. Yani namus tarafı..."

İstanbul'un bıçkınlarından Kehribar Ali artık Kuvvacı olunca o da öğrenmişti o sözü. Haber almıştı ki, Üsküdar Paşakapısı'nda bir bakkal mahallede tam bir işbirlikçi gibi çalışmakta ve de dükkanının önünden zamanın cephelerden dönmüş zabitlerinin ardından ileri geri konuşmakta. Bir gece vakti, mahallenin "gebeş bakkal" dedikleri herifin önüne çıkıverdi.

"Bak ben sana bir iş edeyim ki emsal olsun" dedi. İki şaplak. Herif düşüp bayıldı. Kehribar Ali herifi vurmadı. İbret olsun diye don gömlek bıraktı. Ellerini kollarını bağladı. Boynuna bir kağıt astı. Kağıtta "Bu herif düşmanın uşağıdır. Bundan mal almak yasaktır" diye yazmaktaydı. Gebeş bakkalın dükkanına kimse artık gitmedi. Bilirlerdi Kehribar Ali'nin namını, çünkü yazının altında imzası vardı. Dükkan üç gün sonra kapandı.

Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a gelişi ve teşkilatlanma çalışmaları sırasında bir gün Harbiye Nezareti'ne gidişi vardı. Albay İsmet Bey'in (İsmet Paşa) odasına çıktı. Konuştular. Mustafa Kemal Paşa şöyle diyordu:

"Vaziyetin müşkülatı mâlum. Senin elinde şu anda geniş selahiyetler var. İtilaf Devletleri ordunun silah ve mühimmatına el konulmasını kabul ettirdiler. Bu resmen de tebliğ edilmiştir. Mütareke ahkamı (şartları) bu yoldadır. Fakat ileride bu silah ve mühimmatın kurtarılabilecek olanlarının mevcut birliklerde kalmasına yardımcı olmak lazımdır. Bir kısmının da dikkati çekmeyecek şekilde nakli bahis mevzu olmalıdır."

Hüsamettin Bey, Teşkilat-ı Mahsusa'da çalışmıştı. İyi bir subaydı. İsmet Bey, Hüsamettin Bey'i çağırttı. Konuştular. Hüsamettin Bey işi anlamıştı. Silahların tasfiyesinin başında Yüzbaşı Tosun Bey vardı. Hüsamettin Bey, Tosun Bey'i bazı şeylere ikna etti. İşte o zaman silahların kaçırılmasının planları da yapılmaya başlanmıştı.

Enver Paşa Yalısı

İşgalin zulmü çökmüştü Esir İstanbul üzerine. Büyük Türk

İmparatorlğu'nun tarihe veda sahneleri yaşanırken Yedi Düvel bandoları çalıyor, geceleri lüks eğlence kulüplerinde İtilaf Devletleri'nin temsilcileri ile aslını neslini bir yana koymuş olanlar şampanya kadehlerini kaldırıyorlardı.

Yüzbaşı Dayı Maksut, Eczacı Yüzbaşı Celal, Erkan-ı Harp Binbaşı Hüseyin Kadri, Dr. Fahri Dayı Maksut'un yanındaydılar. Dayı Maksut'un emir çavuşu Ödemişli Kazım'ın kapıyı vurması ile içeri girmesi bir oldu. Yüzbaşı Dayı Maksut:

Yüzbaşı Yenibaçeli Şükrü

"Bu nasıl giriştir, İngiliz mi bastı deli Ödemişli?" Ödemişli çavuş, sanki cepheden koşmuş gibi soluk soluğa:

"Salih Reis gelmiştir. Mühimden de öteymiş, acele imiş..."

Balıkçı Salih Reis içeri girdiğinde her zamanki öfkesinden de öteye geçmişti. Dayı Maksut "Ne var?" der gibilerden bakarken, Salih Reis:

"Fransız Enver Paşa'mızın Kuruçeşme yalısını basmıştır. Naciye Hanım ve çocukları Sultanahmet'teki eve gönderilmekte..."

Dayı Maksut ile ötekiler ayaklandılar. Dayı Maksut sunturlu ve kendisine ait okkalı lafını ederken: "Lan Damat Ferit, senin bundan haberin olmaz mı? Ben sana bunu sormaz mıyım?"

Hepsi birden acele Kuruçeşme yoluna düştüler. Yüzbaşı Yenibahçeli:

"Galiba vuruşacağız, yok yok, galibası falan da yok. Bu rezilliğin hesabı görülmeli."

Lakin Enver Paşa'nın yalısına ulaştıklarında yalı boşaltılmıştı.

"Bunların hesabını görmezsek açık gider gözlerim.." diye söylendi Dayı Maksut ve bu da yaşanmıştı Esir İstanbul'da...

Dr. Fahri, o gün yine en iyi kıyafetlerini giyindi. Aynanın önünde durdu. Ceketinin sol iç cebinin dışına baktı. Cebindeki küçük silah belli olmuyor, ceket sarkmıyordu; çünkü ceket ona göre hususi olarak dikilmişti. Sol iç cebin iki yanı askı ile astar içinden omuza bağlanırdı. İttihatçılara elbise diken özel terzileri bulmuştu bu usulü.

Dr. Fahri o gece yine yabancıların eğlendikleri kulübe gidecek, haber toplayacaktı. Gece olmuştu. Dr. Fahri işinin başındaydı. Gecenin geç saatinde 1908 öncesi jurnalcilerden "Süslü Salim"i gördü.

Süslü Salim denilirdi, çünkü jurnal zamanında jurnalle çok paralar kazanmış, Avrupa işi giyinmeye başlamıştı. Saçları hep biryantinli olur, hafif de kıvırtarak yürürdü.

Süslü Salim bir Fransız'a:

"Enver Paşa'nın yalısı da uçtu. İşte böyle yaparlar. Damat Ferit bu işleri iyi bilir."

Dr. Fahri'nin midesi öyle bulandı ki neredeyse kramp girecekti. Ertesi günü merkezde Süslü Salim'in şamatasını, Dayı Maksut, Yüzbaşı Celal, Erkan-ı Harp Binbaşısı Kadri'ye anlattı. Dayı Maksut'un o bilinen öfkesi birden yüzüne oturdu. Balıkçı Salih Reis'e haber saldı.

Zaman geceyarısını aşmıştı. Süslü Salim'in binmiş olduğu fayton Akeretler'den aşağı indi. Süslü Salim aşağıdaki caddede oturuyordu.

Faytondan indiğinde Deli Ömer, Kehribar Ali, Zeybek, Yeni Deli önünde durdular. Kehribar Ali "Uğur ola Salim! Bakalım aşağıda da süs var mı? Sana Yalıdan selam var" der demez bir silah sesi... Bir tarakka... Süslü Salim yerde kaldı.

Ertesi gün Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü, "Damat Ferit herhalde anlamıştır dediğimizi" diyordu.

İstanbul'daki teşkilat ve milliciler arasında bir söz artık çok kullanılır olmuştu. Şöyle: "Namus kılıcın keskin ağzında. Ya o yana, ya bu yana..." Ya millici olunacak, ya kılıcın keskin ağzının öte yanına düşülecekti. İşte birisi kılıcın keskin ağzının öteki yanına düşmüştü.

Türk mahallelerinin yoksulluk içindeki esirlik zamanı, esir İstanbul'a çökmüş düşman. Caddelerde yürekleri yakan ve hınçla bakılan Yedi Düvel bayrakları...

Bir Gönüldeki Sevda...

Mustafa Kemal Paşa, o gün Harbiye Nezareti'ne gitmişti. Bazı arkadaşlarını ziyaret etti. Anadolu'ya geçiş hazırlıkları bir sırdı. Sonra Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ndeki eski arkadaşlarına uğradı. Kapıda bir nöbetçi telaşla "Gelen Mustafa Kemal Paşa'dır" diye hazırola geçti. Mustafa Kemal Paşa, onun önünde durdu:

"Neredensin?"

"Çanakkale'de emrinizdeydim. Köye de dönmedim. O cephede, bu cephede gayrı belki düşmüşlerdir bizi nüfustan..."

Dayı Maksut ilerden dinlemekteydi. Mustafa Kemal Paşa Samsunlu askerin yüzünü okşadı:

"Keder etme, bu milletin evladını düşemez kimse nüfustan. Bekle çocuk."

Mustafa Kemal Paşa, o gün Albay İsmet ile Harbiye Nezareti'ndeki odasında da bir görüşme daha yapmıştı.

İstanbul bıçkını yeni Kuvvacı Kehribar Ali'nin anası biliyordu onun sevdasını. Başgöz etmek istemişti ikinci defa ama Kehribar Ali, "Sevdaya zaman yok" demişti.

Mustafa Kemel Paşa'nın teşkilatının Üsküdar Ayazma'daki yerlerinden birisi haline gelen Nihat Hala'nın konağındaki, Nihat

Hala'nın kızı gibi olmuş öksüz ve yetim Selvinaz gönlünü kaptırmıştı ya Teğmen Faruk'a, lakin Teğmen Faruk da demekteydi ki "Sevdaya zaman yok..." ve sanki "Sevdaya zaman yok..." sözü hepsinin dilindeydi. Gönül vatan sevdasına düşmüştü. Zaman o zamandı.

Esir İstanbul Limanı'nda düşman armadası... Sokaklarda Yedi Düvel bandoları çalarken sevdaya zaman mı kalmıştı?

Saraydan bir prensesin gönlü, Çanakkale öncesinde de Mustafa Kemal Paşa'ya düşmüştü; ama ne var ki Mustafa Kemal Paşa, sarayın bütün gayretlerine rağmen "saray ile iç içe olmak" istememişti. Şimdi Esir İstanbul zamanıydı. Mustafa Kemal Paşa, bir gece bir yemeğe davet edildi. Rauf Bey henüz tevkif edilmemişti. Beraberce gittiler. Mustafa Kemal'e aşık Prenses de oradaydı. Mustafa Kemal Paşa vaziyeti anlamıştı. Yemekten çıktılar.

Rauf Bey: "Ne dersin?"

Mustafa Kemal Paşa: "Zamanımız yok Rauf. Bir de bilirsin benim saraya iltifat etmediğimi...

Tüccar Zihni Bey

Eski İstanbul'da "tulumbacılar" vardı. Yangın oldu mu tulumba makinaları dört kol omuzlara alınır, "Savulunl" nidaları ile o yangına koşulurdu. Tulumbacılar arasında İstanbul'un namlı bıçkınları, bazı konakların bıçkın delikanlıları vardı. Gözlerini de budaktan sakınmazlardı. Tulumbanın sağ tarafındakilerin sol omuzları, sol tarafındakilerin sağ omuzları zamanla aşağı doğru düşerdi. Tulumbacı oldukları da o omuzlardan da anlaşılırdı. O tulumbacılar arasında Üsküdarlı Şükrü de oldukça nam yapmıştı. Aynı zamanda tıbbiyeli idi.

Tüccardan Zihni Bey vardı. Daha önceki zamanlarda "jurnalcilik" de yapmıştı. Bir tüccar dostuna, akşamları zaman zaman konağında İtilaf Devletleri'nin subaylarına ve konsolosluk mensuplarına ziyafetler verdiğini söylemişti. Çalımından da geçilmezdi. Bu işbirlikçiye ders verilmesi icap etmişti. Tulumbacı Şükrü vazifelendirildi.

Bir akşam hava kararmıştı. Tüccardan Zihni konağımsı evinin önünde atlı arabadan inmişti ki, bir silah sesi duyuldu. Tüccardan Zihni yere düştü. Biraz sonra koşup gelenler Tüccardan Zihni

Bey'in yanında bir mektup buldular. Şöyle yazıyordu: "İhanet-i Vataniye suçundan, cezalandırılmıştır"

Silaha Öyle Bir Baktı Ki...

Selanik, Manastır, tekmil Rumeli. Yani Elveda dediğimiz Rumeli. Vatan topraklarından... İşbirlikçi Sadrazam Damat Ferit, itilaf devletlerin isteği ile büyük tevkifatı başlatmıştı. Mustafa Kemal Paşa zaman zaman gittiği Bekirağa Bölüğü'nde eski arkadaşları ile konuşuyor, onlara umutlar veriyordu. Onları hiç yalnız bırakmadı. Sapancalı Hakkı ve öteki arkadaşları ile buluştuğu zamanlarda da Selanik ve Manastır günlerini, Rumeli dağlarını içi yanarak konuşurdu. O elveda dediğimiz vatan toprakları için hâlâ kimin içi yanmaz ki...

Ah sen Selanik... Bir zamanlar bizim olan Selanik... O zamanlar, Arnavut kaldırımlı sokaklarda Türk zabitleri yürürlerken kılıçlarının kınları parlardı. O pırıl pırıl çizmelerindeki mahmuzlarından sesler çıkardı. Kafesli pençelerin ardındaki genç kızlar onlara hep hayranlıkla bakmışlardır. Manastır, tekmil Rumeli... Unutamadığımız vatan toprakları... Heyhaaat! Derin hatıralar... Sevdalar... Boşuna değildir, Mustafa Kemal Atatürk'ün Rumeli Türkleri... Selanik'te genç kurmaylık zamanlarında Beyaz Kule'deki masalarda vatan sedaları... Hepsi o türkülerde saklıdır.

Mütareke demişlerdi; ama aslında teslimiyetti. İstanbul esirdi. Binbaşı Muhiddin Bey Rumeli'de de, öteki cephelerde de vuruşmuştu. Şimdi İstanbul'da Kasımpaşa Kuvvası'nı teşkilatlandırmıştı. Bir vazife yapılacaktı. Tünel'den çıkmışlar, o zamanlar Pera denilen yere gelmişlerdi. Binbaşı Muhiddin Bey'in biraz arkasında Kuvvacı bıçkın Kehribar Ali yürüyordu. Gece karanlığı... Kehribar Ali iki adım attı. Binbaşı Muhiddin Bey'in yanında yürümeye başladı.

Önlerinde iki işgal subayı yürümekteydi. Binbaşı Muhiddin Bey bir baktı ki Kehribar Ali bir şey demek ister. Sordu. Kehribar Ali tam konuşacaktı ki, Dayı Maksut ile Doktor Fahri Bey ile karşılaştılar. Yüzbaşı Dayı Maksut, Kehribar Ali'nin yutkunmasından .anlamıştı. Binbaşı Muhiddin Bey'e Kehribar Ali'yi işaret ederek,

"Bunun gözü şu İngilizler'in belindeki silahlara takılmış olsa gerek..." dedi.

Bıçkın Kehribar Ali çocuk gibi kızardı. Binbaşı Muhiddin Bey Kehribar Ali'ye yavaşça "Göz kaldıysa al." demez mi...

Tam karanlığa gelinmişti ki Kehribar Ali o bıçkınlığı ile İngiliz Yüzbaşı'ya yanaştı. Silahını dayadı göğsüne. İngiliz Yüzbaşı'nın palaskasını söktü, silahı aldı. Binbaşı Muhiddin Bey, Dayı Maksut, Doktor Fahri Bey "Nasıl olsa tek başına yapar" demiş, yürümüşlerdi. Kehribar Ali onlara yetişti.

İstanbul esirdi. Emperyalist işgal donanmasının topları İstanbul üzerine çevriliydi. Kara kara dumanlar... Şair'in Nazım'ın dediği gibi "Mavi Kubbeli Liman" üzerinde kara kara bulutlar... Suskun martılar... Esir şehrin sokakları.. Sokaklarda çatılardan aşağı sarkan emperyalizmin bayrakları... Velhasıl, esir İstanbul.. Lakin Kuvvacılar da vardı ve hesaplaşma zamanını beklemekteydiler. Taa ki Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya geçti mi büyük hesaplaşma başlayacaktı.

Mustafa Kemal Paşa Büyük Taarruzu başlatmıştı zamanı gelince. Ve bizim şairimiz Nazım, Kuvvayı Milliye Destanı'nın bir yerinde şöyle yazmaktadır: "...Ve bu anda, kalbi bir şahan gibi göklere salıp/ ve pırıltılar görüp/ ve çok uzak/ çok uzak bir yerlere çağıran sesler duyarak/ bir müthiş ve mukaddes macerada/ ön safta, en ön sırada/ şahlanıp ölesi geliyor insanın..."

Mustafa Kemal Paşa Miralay Bekir Bey'i de Manisa Balıkesir taraflarına göndermişti. 30 Ekim 1918 günü imzalanan Mondros Teslimiyet Anlaşması'nın ardından İstanbul caddeleri nasıl emperyalizmin İtilaf Devletleri'nin çatılardan yerlere kadar sarkan bayrakları ile donatılmış ise aynı manzara başka yerlerde de vardı.

Miralay Bekir Sami Bey, küçük bir emir kadrosu ile Akhisar'a vardı. Akhisar'daki manzara şuydu: Zamanın azınlıkları sokaklara Yunan bayrakları asmış ve zafer takları kurmuşlardı. Yunan ordusunu bekliyorlardı. Mustafa Kemal Paşa'nın emri ile Akhisar'a gelmiş olan oradaki dağ toplarının kaçırılıp kaçırılamayacağını sordu. Buna teşebbüs edilmişse de netice alınamamıştı.

Marmara nahiyesinde de Rumlar işi azıtmışlardı. Sokaklar Yunan bayrakları ile doluydu. Bekir Sami Bey nahiyenin Türk ileri gelenleri ile Rumlar'ın ileri gelenlerini nahiye müdürünün odasına çağırdı. Rumlar'ın ilk andaki kasıntı hareketleri, Bekir Sami Bey'in yere öfke ile vurulan savaş çizmelerinin sesleri karşısında çöküverdi. Bekir

Sami Bey'in yaverleri, ellerinde mavzerler, odanın girişinde durmuşlardı. Bekir Sami Bey, Rum ileri gelenlerine şöyle dedi:

"Burası Türkiye'dir. Burada ne başka devlet, ne başka bayrak yoktur. Olamaz da. Bu bayraklar hemen indirilecek. Yoksa burayı yakarım!"

Bir saat sonra istenilen olmuştu...

Esir İstanbul Ve Fedailer

Mustafa Kemal Paşa İstanbul'da teşkilatını kurmuştu. Maltepe Endaht Mektebi Komutanı Yenibahçeli Şükrü idi. Kadıköy mıntıkasına Veysel Orhan Bey verildi. İstanbul İnzibatı Komutanı Yüzbaşı Dayı Maksut iyi bir teşkilatçı idi. Gebze'de adamlar bulacak, orayı teşkilatlandıracaktı.

İstanbul Kartal semti İlhan Bey'e, Beykoz Murat Bey'e verildi. Yüzbaşı Fehmi ve Yüzbaşı Hulusi Beyler ile Ömer Kaptan teşkilata dahil edilmişlerdi. Hele Sadık Baba denilen bir isim vardı ki, Balkanlar'dan ün yapmıştı. Şimdi İstanbul'da idi. Şile'deki Rum çetelerin ortadan kaldırılması vazifesi Demir Hulusi, Sadık Baba, Osman Kaptan'a havale edilecekti. Hepsi bir bir yerine getirlmişti.

Dayı Maksut, Malisör Rıza Bey, Yüzbaşı Eczacı Celal, Doktor Fahri ayrılmaz arkadaşlar idi.

Gece Asmalımescit'te oturmuş haber bekliyorlardı. O iri cüssesi ile Sadık Baba'nın kapıdan girdiğini gördüler. Sadık Baba geldi yanlarına oturdu:

"Todori denilen herif gayrı yoktur." dedi. Todori'nin Şile'de meyhanesi vardı. İngilizler'in himayesinde orada çeteler kurmuş, Türkler'e saldırmaktaydı.

Dükkanı da cephane deposu gibiydi. Todori'nin dükkanına müşteri gibi giren Sadık Baba ve arkadaşları meyhane boşalınca Todori'nin işini bitirmiş, dükkandaki silah ve mühimmatı da bir taka ile İstanbul Haliç'teki Fedailer merkezine göndermişlerdi. İşi bitirilen Todori o zaman Mavri Mira denilen Rum kuruluşunun da başlarındandı.

D'esperey Ve Malisör Rıza

Osmanlı İmparatorluğu'nu çökerten emperyalizmi İtilaf Devletleri'nin Makedonya'daki Fransız Komutanı France d'Esperey 1918 yılının Kasım ayının son günlerine doğru, Fransızlar'ın Paris zırhlısı ile İstanbul'a gelmiş ve beyaz bir ata binerek Fransız Sefarethanesi'ne doğru yola koyulduğunda. Tabii zamanın azınlıkları çılgınca gösterilerle kutlamışlardı ya... Selim o gün bilinmeyeni anlattı.

Yüzbaşı Selim o gün sivil giyinmişti. Birkaç gün önce de gazete haberlerinden öğrenmişti ki d'Esperey İstanbul'a gelecek... Ve Galata'da D'Esperey'in işini bitirmek istemişti. Malisör Rıza Bey Rumeli vuruşmaları sırasında D'Esperey'i birkaç defa vurmak istemişti; ama etrafındaki askerleri onu çember içinde tuttuklarından bir türlü olmamıştı bu iş.

Yüzbaşı Selim, tam silahına davaranacaktı ki, birden yanında Dayı Maksut'u görmüştü. Dayı Maksut Selim'in öfkesini bilirdi. Eğer silahına davransaydı D'Eperey'i atından aşağı indirirdi; ama kalabalık içinden de çıkmazdı. Dayı Maksut, Yüzbaşı Selim'in orada yok olmasına razı olmadı. "O herifin kanı beş para etmez. Şimdi dur. Bize lazımsın" demişti.

Selim ceketinin altındaki kabzasından tuttuğu silahını bıraktı. Dayı Maksut'a

"Birgün hesap günü gelir değil mi yüzbaşım?" diye yalvaran gözlerle baktı. Dayı Maksut, Yüzbaşı Selim'i, "Bak Mustafa Kemal Paşa'nın boş durmayacağını biliriz. Bekle. Bekle ki asıl hesap zamanı dünyayı nasıl yangın yerine çevireceğimizi gör." diye cevapladı.

Ve O Yemin

Kehribar Ali, Üsküdar Ayazma'da zaman zaman uğradığı kahvede bir gencin dalgın dalgın oturduğunu görürdü. Birgün gözlerini o gence dikti ve baktı. O genç Kehribar Ali'nin namını bilirdi. Kehribar Ali, yan masadaki gence "Nedir o dalgın haller?" diye sordu. Biraz konuştular. Kehribar Ali genci sökmüştü. Aldı, gece Üsküdar'daki merkeze götürdü. Yüzbaşı Selim teşkilata dahil ol-

muştu. O genci dinledi. Babası Kafkas'ta şehit olmuş. İlla bir şeyler yapmak istiyormuş. Yüzbaşı Selim, Kehribar Ali'ye "Yarın gece gelin!" emrini verdi. Ertesi akşamdı, geç saatler... Yollarda İngiliz, Fransız devriyeler...

Doktor Fahri ve Dayı Maksut da oraya gelmişlerdi. Biraz daha sorgu sual. Doktor Fahri, Yüzbaşı Selim'e başı ile "tamamdır" işareti yaptı. Masanın üzerine bir Kur'an, bir Türk Bayrağı ve üzerine bir tabanca konuldu ve Tıbbiyeli Kemal o gece yemin ederek İstanbul teşkilatına katılmıştı.

Anlatmışlardır ki, Kehribar Ali Ayazma'da bir aşka tutulmuştur. Sevdası, yangınlığı dillerdedir ve yine anlatmışlardır ki, bir gün Kehribar Ali Ayazma'daki bakkaldan çıkan yangınlığının yanına ermiş ve demiştir ki: "Sevdamız vardır, lakin artık affola... Soyunduk vatan vazifesine. İki sevda bir arada olmaz. Yakında belki gideriz uzaklara. Döner miyiz, dönmez miyiz bilinmez..."

Ve Kehribar Ali kaybolup gitmiştir. Anlatmışlardır ki, Kehribar Ali'nin sevdalısı kafesli pencerenin ardında hep onu beklemiştir. Lakin ne gelen vardır ne giden...

Anlatsın bakalım şair Nazım. Şöyle de yazmıştır: "Sonra/ sonra 9 eylül de girdik İzmir'e/ ve Kayserili bir nefer/ yanan şehrin kızıltısı içinden öfkeden, sevinçten, ümitten ağlaya ağlaya/ Güneyden Kuzeye/ Doğudan Batıya/ Türk halkıyla beraber/ seyretti İzmir rıhtımından Akdeniz'i..."

Evet sonraları da işte böyle olmuştur. Vatan sevdası... Bu sevda, bu sonsuz aşk...

Kaç Bayram Geçti Bilemediler...

Sevgili Rumeli'mize "Elveda!" demiştik. Emperyalizmin çeteleri o sevgili Rumeli'de Türkler'i katletmişler, mallarına el koymuşlardı. "Elveda Rumeli" dediğimiz zamanlarda Rumeli Türkleri Anadolu ve İstanbul'a göç etmişlerdi.

Manastır... Orası bizimdi, vatan toprağımızdı. Orada Askeri İdadi'miz vardı. Manastırlı Ömer'in ailesi de İstanbul'a göçmüştü. Yerleştikleri yerde Manastırlı Ömer'e "Sarı fişek Ömer" dediler. Bana Manastırlı Sarı Deli Fişek'i anlatmışlardı. Bir yiğit adam...

İşgal edilmiş İstanbul'daki İngiliz İstihbarat Yüzbaşısı Benet "düşkün" bir insandı. Rum meyhanelerinde eğlenir, sonra da Teksim yolu ile Korker Oteli'ne giderdi. Büyükdere'de gazinoda eğlendiği zamanlar olurdu ve de zindana attığı Türkler'e işkence yapmayı severdi. Emperyalizmin işkenceci istihbarat subayı...

İstanbul Kuvvası Merkez'de toplandı. Yüzbaşı Dayı Maksut, Yenibahçeli Şükrü, Doktor Fahri oradaydı ve de Manastırlı Sarı Deli Fişek Ömer'e emir gitmişti ki "Gece merkeze gelsin!"

Manastırlı Sarı Deli fişek Ömer Merkez'de idi. Ona dediler ki: "Şu Yüzbaşı Benet'e bir ders gerekir ki nam olsun."

Manastırlı Sarı deli fişek Ömer zaten öfke dağı gibiydi. Sevgili Rumeli'ye elveda zamanını yaşadığından da bin kat öfkeli idi.Emri aldı. "Bakarız icabına..." dedi ve hazırlandı.

Manastırlı Sarı Deli Fişek Ömer'e yardımcılar da verildi ve bir gece Maslak yolu üzerinde pusuya yattılar. Benet'in otomobili göründü. Muhafız otomobiller de vardı. Birden bir yaylım ateşi... Sarı Deli Fişek Manastırlı Ömer ileri geçti. Benet'i otomobilinde vurdu. Sonra gece karanlığında kayboldular fedailer. Benet iki ayağından kurşunları yemişti. Hayatını "Topal Benet" olarak bitirecekti. Zor kurtulmuştu ölümden.

Ve o nesil... Birinci Dünya Savaşı zamanı. Ondan öncesinde Rumeli dağlarında vuruşmuşlar. Sonra Balkan vuruşmaları, Trablusgarp, Kafkasya, Sarıkamış, Yemen Çölleri, Irak, Suriye Cepheleri, Galiçya cephesi, Mısır Kanalı Seferi ve nihayet Mondros ve sonrası Mustafa Kemal Paşa'nın başlattığı Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'nde tekmil vatan topraklarında vuruştular.

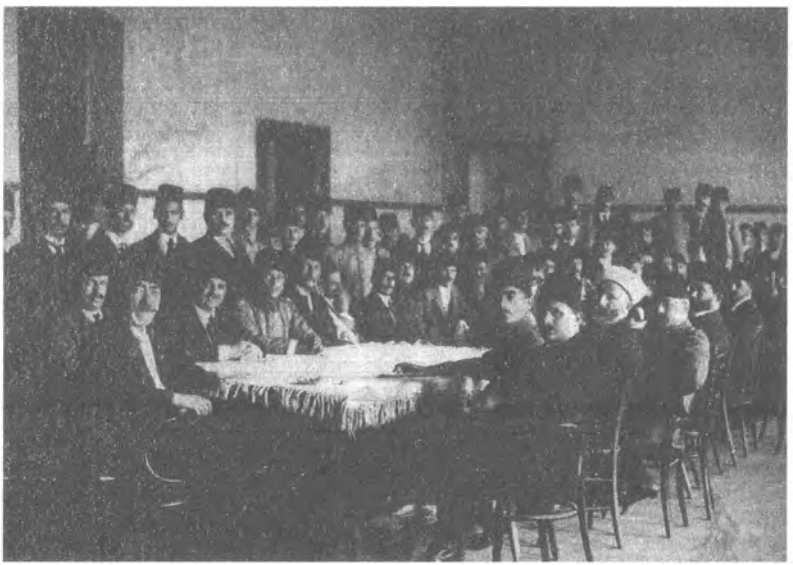
Vuruş ha vuruş! Ne çocuklarının büyüdüğünü, ne annelerinin, babalarının ölüm günlerini, ne kaç yılbaşı geçtiğini ne sayabildiler, ne görebildiler... Velakin vatanın hür toprakları üzerindeki Güneş'i bir gün elbet ve mutlaka göreceklerdi..

Bekirağa'da Bir Gün

Ve işte öyle birgün. Mustafa Kemal Paşa ve yaverlerinden Salih Bey, Bekirağa Bölüğü mahpushanesi'nde Albay Ali Bey'in odasına çıktılar.

İstanbul'un Novotni semti. Salih Bey, Ali Bey'e dedi ki: "Duyduk ki sizin buradaki genç zabitler geçen gece Novotni'de işgal devriyeleri ve Rumlar'la vuruşmuşlar. Yangın yerine döndürmüşler Novotni'yi. Ondan evveli de varmış. İtilaf Devletleri olandan şaşkın haldeler, herifler 'işgal altındaki bir yerde bu ne cürrettir?' deyip duruyorlar."

Albay Ali Bey cevapladı: "Evet bizimkiler öyle yapmışlar. O işgalcilerle birlikte olan hamamın göbek taşındaki çengileri epey hırpalamışlar."

Arşivimdeki tarihi bir belge işbirikçi Sadrazam Damat Feritin Nemrut Paşa harp divanında tutuklattırıp bekirağa bölüğü hapishanesine koydurduğu İttihat ve Terakki mensupları ile milliceler toplu halde

"Hamamın göbek taşı çengisi" tabiri o zamanki deyimlerden. Kötü tiplere öyle denilirmiş. Ama Ali Bey biraz mahçup oldu. Salih Bey gülmeye başladı. "Yok canım mahcup olmayın o rezillere başka ne denilir ki" dedi ve ilave etti: "Bize gelen haberlere göre işgalciler ve Sadrazamlık onları arıyormuş, tedbirli olsun" dedi ve gitti.

30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması'nın İngilizler'in Agamemnon Zırhlısı'nda Osmanlı İmparatorluğu Devleti heyetine imzalatırılmasının ardından İstanbul sanki "ihanetler payitahtı" oluvermiştir. İttihat ve Terakki'ye karşı kurulmuş bulunan Hürriyet ve İtilaf Fırkası (Partisi) yanlısı basının o zamanki tabirle serlevhaları (manşetleri) şöyle idi:

"Artık Düvel-i Muazzama'nın merhametine sığınmak, işi siyaseten halletmek zamanıdır..."

Ve hepsi birden İttihatçılara eydam (idam) çığlıkları atıyorlardı. Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali zamanında Bozkır İsyanı'nı çıkartarak Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali ordularını arkadan vuracak olan Zeynel Abidin Hoca Efendi de bununla yetinmemiş, "Mustafa Kemal Paşa'ya da eydam" diye kapı kapı dolaşmaktaydı. Zeynel Abidin sarayın mutemetlerindendi ve işbirlikçi Sadrazam Damat Ferit'in Sadrazamlığa getirilişinde rol oynamıştı.

Bir gece İttihat ve Terakki'nin Katibi Mesullüğü'ne kadar yükselmiş olan Mithat Şükrü Bey ile ileriki zamanda Cumhuriyet hükümetlerinde görev alacak olan Saraçoğlu Şükrü Bey konuşmaktaydılar. Şükrü Bey, Yüzbaşı Şadi'nin içeriye gizlice soktuğu gazetelerin baskılarına bakmıştı. Şöyle diyordu:

"Şu rezillere bak, ulan kapitülasyonları milletin başına biz mi bela ettik? Düyun-u Umumiye'yi biz mi getirdik? Şark Meselesi ile Osmanlı Devleti'ni paylaşım müzakereleri varken biz mi vardık? Girit elden gidereken biz mi vardık? Düvel-i Muazzama'nın istediği kanunları biz mi çıkarttık?"

Konuşma bu minval üzerine sürmüştü...

Derhal Yol Gösterin

Mustafa Kemal Paşa, eski arkadaşı Sapancalı Hakkı Bey ile Beyoğlu Havva Sokak'taki gizli karargahında buluşmuştu. Hakkı Bey'i yaveri vasıtası ile çağırmış buluşma gece geç saatlerde gerçekleşmişti. Mustafa Kemal Paşa'nın önünde Hürriyet ve İtilaf Partisi dalkavuğu gazeteler duruyordu. Sapancalı Hakkı Bey'e şöyle dedi:

"Şu kepazelere bakınız. Düvel-i Muazzama'nın merhametine sığınılacakmış."

Öfkeli idi ve konuşmasını sürdürdü:

"Bunlar şimdi menfaatlerini Düvel-i Muazzama denilen emperyalistlerde aramaktadırlar; ama bu ihanetlerinin hesabı birgün bunlardan sorulmaz mı? Zamanı gelince ne olduğunu, olacağını göreceklerdir."

Ziya Bey (Gökalp), Diyarbakır'dan İstanbul'a genç yaşında gelmiş ve Darülfünun'a kayıt olmuştu. O zamanlar İttihat ve Terakki henüz gizlilik içindeydi. O da bir genç olarak teşkilata yeminli olarak katılanlardandı ve şimdi Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi'nde idi. Mustafa Kemal Paşa zaman zaman ziyaret ettiği Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ndeki arkadaşları ile konuşuyordu. Bu sefer ki gelişinde Ziya Bey ile de konuşmuştu. Ziya Bey de gizliden içeriye sokulan o işbirlikçi matbuattaki serlevhaları göstermiş, "Paşam şu rezilliğe bakın" demişti.

Mustafa Kemal Paşa, Ziya Bey'e: "Sizin yüksek karekteriniz tabii ki bundan öfke duyacaktır. Ama üzülmeyiniz. Bakalım neler olacak, hepsi göreceklerdir."

Mustafa Kemal Paşa'nın ara sıra Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne giderek oradakilerle görüşmesi İtilaf Devletleri'ni oldukça rahatsız etti ve Sadrazamlıktan, Bekirağa Bölüğündeki görevli Albay Ali Bey'e bir emir geldi:

"Mustafa Kemal Paşa bir daha içerdekilerle görüştürülmeyecek!"

Albay Ali Bey, gelen emri Yüzbaşı Şadi'ye gösterdi ve "Bunlar galiba Paşa'yı iyi tanımamışlardır" dedi. Tam lafı bitmişti ki, Mustafa Kemal Paşa'nın yeniden geldiğini haber verdiler.

Mustafa Kemal Paşa Albay Ali Bey'in odasına çıktı. Ali Bey karşılamaya bile vakit bulamamıştı. Oturdular. Albay Ali Bey, kendisini zorlayarak Mustafa Kemal Paşa'ya Sadrazamlıktan gelen emri söyledi. Yüzbaşı Şadi heyecanlanmıştı. Birden Mustafa Kemal Paşa'nın gözlerindeki o hep söylenilen ışıkları gördü. Çatılmış sarı kaşların altındaki o herkesin ta içine işleyen bakışlar...

Mustafa Kemal Paşa birden kalktı,

"Yolu gösterin. Derhal hemen şimdi!" dedi. Cephede yürürmüşçesine arkadaşlarının kaldıkları koğuş salonuna ilerledi ve onlarla buluştu.

Yunus Nadi Bey ve Hüseyin Cahit tutuklanarak Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne kapatılmıştır. Mustafa Kemal Paşa bu defa Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne gelişinde Yunus Nadi Bey, Ziya Bey (Gökalp), Tevfik Rüştü Bey (Aras) tevkif edilmiş bulunan Birinci Ordu Komutanı Mahmut Kamil Paşa, Askeri Doktor Süleyman Numan Paşa ile de görüştü. Mithat Şükrü Bey de oradaydı. Mustafa Kemal Paşa, Numan Paşa'ya "Üzülmeyiniz, nelerin içinden geçtik... Bunun içinden de çıkılacaktır" dedi.

Bir süre daha konuştular. Mustafa Kemal Paşa veda edip ayrıldı. İçerdekilerin hepsi o gece Mustafa Kemal Paşa'yı konuştular. Şu kararları vardı: "Mustafa Kemal Paşa boş durmazdı."

"Güçleri Mi Yeter?"

İttihat ve Terakki'nin Mümtaz Kolağası Süleyman Askeri Bey'e kurdurduğu o müthiş teşkilat, "Teşkilat-ı Mahsusa" mensupları da Mustafa Kemal Paşa'nın yanındadırlar. O teşkilatta üst kademelerde kimler yoktu ki... Meselâ Yüzbaşı Muhtar Bey, Rusuhi Bey, Dağıstanlı Nuri, Kurmay Yüzbaşı Şerif, Trabzon Valisi Cemal Bey, Doktor Fuat Sabit... Daha birçok isim... İngilizler Mustafa Kemal Paşa'nın hareketlerinden rahatsız olduklarını duyurmaya başlamışlardı.. İstanbul'daki Kuvva yavaş yavaş doğuyordu. Mustafa Kemal Paşa bir haber alma ağı kurmuştu.

Bir haber alındı ki, İngilizler Mustafa Kemal Paşa'yı da tevkif edecekler. Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü ve Yüzbaşı Dayı Maksut bu haberi Mustafa Kemal Paşa'ya gizli karargahında ulaştırdılar. Mustafa Kemal Paşa hiç umursamadı sadece

"Güçleri mi yeter? Yetmez" dedi. Bahsi kapattı; ama bu arada İngiliz Yüksek Komiserliği'ne bir haber de gitmişti. Haberi gönderen Teşkilat-ı Mahsusacılar

"Aklınızdan bile geçmesin" demişlerdi.

İngilizler Mustafa Kemal Paşa'yı tevkif ettirmek için öteki devletlerin Yüksek Komiserleri ile birlikte çok uğraşmışlardı. Hatta tevkif kararı bile aldırmışlardı. Bana belgeselini yazdığım Altay Paşa anlatmıştı. O Mütareke Günleri'ni Atatürk ile konuşurken, Fransız General d'Esperey'in faaliyetinden de söz edilince, Atatürk şöyle demiştir:

"Tam bir çürümüşlüğü hadisesidir. Tehayyül edebiliyor musunuz ki, bir işgal generali Saray ve Sadrazamlıkla işbirliği içinde bir Türk generalini tevkife kalkışabilmiştir? Bir gün, genç nesiller bunu tam manası ile öğrendikleri vakit duyacakları elem ve öfkeyi şimdiden görebiliyorum. Neydi o İstanbul'u işgal zamanındaki o yabancı komutanların maskaralıkları? Genç nesiller bunları öğrenmelidirler..."

Aradan zamanlar geçmişti. Artık Büyük Taarruz'un başlaması saati gelmişti ve Kuvvayı Milliye Destanı'nda Şair Nazım o geceyi anlatırken şu dizeleri de yazmıştı:

"...Düşündü birdenbire kayalıklardaki adam/ kaynakları ve düşman elinde kalan bütün nehirleri/ kim bilir onlar ne kadar büyük/ ne kadar uzundular?/ Birçoğunun adını bilmiyordu/ yalnız, Yunan'dan önce seferberlikten evvel/ Selimşahlar Çiftliği'nde ırgatlık ederken Manisa'da/ geçerdi Gediz'in sularını başı dönerek/ Dağlarda/ tek tek/ ateşler yanıyordu/ Ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki/ şayak kalpaklı adam/ nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden/ rahat güzel günlere inanıyordu..."

Çocuklar Ve...

Öyle Bir Ders ki...

1918 yılı Aralık ayı İstanbul kışı. Sokaklar, kaldırımlar karlı ve kar serpelemeye devam ediyor. Babıâli yokuşu. İstanbul Matbuatı orada. Küçük matbaalarda basılan gazeteler... Matbuat ikiye ayrılmış. Birisi işgale karşı olan matbuat. Çocuklar. Pantolanları yamalı, gömlekleri, ceketleri şurasından burasından yırtılmış... Esir İstanbul'un yoksul çocukları. Dar arnavut kaldırımlı sokaklarda oturan çocuklar...

İngiliz İşgal Yüksek Komiseri bir sabah önce oralardan geçmişti. Siyah otomobili içinde. Öyle olması icap ediyordu. Yoksa nereden bilecekti o çocukları? Esir İstanbul çocukları sabah henüz gazetelerin basılmakta olan matbaasının önünde bekliyorlardı. Bir İngiliz askerî otomobili durdu. Bir İngiliz çavuş, elinde birkaç çift potinle geldi. Herhalde İngiliz İşgal Yüksek Komiseri bir şirinlik yapmak istemiş olmalı ki çocuklara, yalın ayak, ayakkabısı parçalanmış çocuklara, potinleri göndermişti. İngil çavuş potinleri yere koydu. Başı ile çocuklara "alın" işareti yaptı.

Matbacılar matbaa önüne çıktılar. Dükkanlarını yeni açmış olanlar biraz uzaktan bakıyorlardı. Siyah gözlü bir çocuk, ötekilere baktı. Gitti potinleri tuttu, İngiliz çavuş üzerine doğru sanki cephede vuruşmuş gibi yürüdü.

Zayıf yoksul, elleri ile tuttuğu potinleri İngiliz çavuşa uzattı. Başı ile "al bunları" der gibiydi. Öteki çocuklar da İngiliz çavuşa cephede vuruşur gibi baktılar. İngiliz çavuş potinleri aldı, otomobile bindi. Otomobil hışımla hareket etti.

Etrafta küçük çocuklara uzatılan alkış sesleri duyuldu. Biraz sonra matbaadan gazeteler çıktı. Yoksul çocuklar koltuklarının altına aldılar gazeteleri ve koşarak satmaya başladılar. Akşam evlerine birkaç kuruş götüreceklerdi. Ayakları çıplaktı; ama onlar Türk çocuklarıydı. Cephelerden gelen hikayeleri dinlemişlerdi.

Öyle Bir Teşkilat Ki...

Esir İstanbul. Erkan-ı Harp (Kurmay) Binbaşı Rıza, Sapancalı Yüzbaşı Hakkı, Tolçalı Süleyman, Divitçi İhsan, Teşkilat-ı Mahsusa'dan Ahmet Hilmi Cevat, Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü, Doktor Fahri, Dayı Maksut, Piyade Yüzbaşı Rıza, Mavnacılar Kahyası Salih, Baytar Yüzbaşı Baki öyle bir ağ kurdular ki Mustafa Kemal Paşa artık karşısındakilerin nefes alışlarından bile haberdar olmaya başladı.

Haberleşme İttihatçı usulü ileydi. Yazılan yazılarsa okunduktan sonra kül ediliyordu. İngiltere'ye takma ad olarak "Derebeyi" konulmuştu. Enver Paşa'nın takma adı "Ali" oldu. Halil Paşa'nın ki "İhsan". Doktor Fahri'ninki boyunun kısalığı nedeniyle "Küçük Doktor". Padişah Vahdettin'in saraydaki temaslarından haber alınıp Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştırılırken Vahdettin'den "Nezle" diye söz edilmeye başlandı. Saray ve İtilaf Devletleri Komiserleri "Kim geldi, kim gitti?" gece gündüz yoklama altına alındı. Mustafa Kemal Paşa'nın uçan kuştan haberi böyle oluyordu.

Bekirağa Bölüğü'nden genç zabitler bir gece İstanbul'u dolaşmaya çıktılar. Novotni'ye gelmişlerdi ki karşılarına bir sürü çıktı. Azınlıklarla beraber işgalcilerin işbirlikçileri. Laf atmaya başladılar. Subaylara Sadrazamlık emri vardı. Hadise çıkarılmayacak denmişti.

Velakin Üsteğmen Vasfı ve arkadaşları dayanamadılar. Birbirlerine baktılar. Ve işte olan oldu. Novotni'yi yangın yerine döndürüverdiler. Ertesi gün Albay Salih Bey, Bekirağa Bölüğü'ne gitti. Novotni'yi duymuştu. Albay Salih'in maksadı genç subaylara bir şey olmamasıydı.

Mustafa Kemal Paşa Novotni'de yollarını kesenlere iyi bir ders veren subayların başlarına bir iş gelip gelmediğini takip etmeye başlamıştı. Çünkü İtilaf Devletleri Komiserleri Saray'ı ve Sadrazamlığı ayağa kaldırdılar. Albay Salih Bey durumu Mustafa Kemal Paşa'ya kendisi bildirdi. Albay Salih Bey'den, sonraki zamanlarda Salih Omurtak Paşa diye söz edilecektir.

Piyade Yüzbaşı Rıza ile Mavnacılar Reisi balıkçı Salih o gece bir haber alma vazifesinden dönmekteydiler. Yüzbaşı Rıza, Mustafa Kemal Paşa'nın gizli karargahı Beyoğlu Havva Sokak'taki evine gitmekteydi. Salih Reis onu dışarıda bekleyecekti. Haber mühimdi. 31 Mart Derviş Vahdeti Ayaklanması artığı Zeynel Abidin Hoca Efendi İngilizler'in isteği ile bir teşkilat kurmaya başlamıştı. Teşkilat Milliciler aleyhinde bazı işler yapacaktı. Sadrazam Damat Ferit de işin içindeydi.

Çembere Alır Yok Eder...

Beyoğlu'na geldiler. Gece vakit geç. Kar sepelemekte. Taksim Meydanı'ndaki işgal devriyesi önlerine çıktı. Üzerlerini aramak istediler.

Yüzbaşı Rıza'nın cephelerdeki öfkesini herkes bilirdi. Yüzbaşı Rıza, birden cephedeki öfkesine tutuluverdi. Salih Reis için zaten elle gelen düğün bayram. Yüzbaşı Rıza Salih Reis'e kısaca "Hadi bakalım Reis" der demez, Salih Reis'in eli şimşek gibi hareketlendi. Silah işgal devriyesinin komutanının boğazına dayanmıştı bile. İşgalciydiler ya, hiç beklemiyorlardı. O sırada oradan geçmekte olan Türkler devriyenin etrafını sarıverdiler. Salih Reis devriye komutanının belindeki silahını alıverdi. Devriye şaşkındı. Çekip gitmekten başka yapacakları bir iş yoktu.

Yüzbaşı Dayı Maksut, Doktor Fahri, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü o gece Asmalımescit'te oturmuşlardı. Bir yandan sohbet ediyorlar,

bir taraftan da gelecek bir haberi bekliyorlardı. Biraz sonra Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'nden bir teğmen geldi. Teşkilata katılmıştı. Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'nde konuşulanlardan söz ederken İttihat ve Terakki'nin Katib-i Mesullüğü'ne kadar yükselmiş olan Mithat Şükrü Bey'in sözlerini anlattı.

Gece hapishane koğuşunda konuşurlarken Mithat Şükrü Bey, Talat Paşa'nın Mustafa Kemal Paşa için söylediklerini anlatmış. Talat Paşa demiştiki:

"Mustafa Kemal Paşa'nın harp düşüncesi yılgınlık kabul etmez. Komutayı ele geçirdi mi elinden alamazlar. Çanakkale'de de öyle oldu. Bulunduğu bütün cephelerde harp oyununu da şansa bırakmaz. Aklını kullanır. Düşmanı kaçırmaz. Çembere alıp yok eder. Savaşmaya başladı mı, akıl ve kazanmak yan yanadır..."

Dayı Maksut bu sözleri dinledi ve: "Ah! keşke yeniden cephede olsak. Mustafa Kemal Paşa da olsa... Nasıl da vuruşuruz..." dedi. Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü sözü tamamladı:

"Düşman kalmaz biter. Bitirilir."

Gece biterken bekledikleri haber gelmişti. Keyiflendiler. Ertesi akşam iyi bir baskın vardı.

Bitmek Ölmek Demektir

1918 yılının Aralık ayının son günlerine gelinmişti. Üsküdar Ayazma'daki üç katlı ahşap evin kapısındaki tokmakla kapıya vurulduğu duyuldu. İçerdekiler birden telaşlandılar, çünkü İstanbul artık işgali yaşıyordu başlıyordu. İttihat ve Terakki'ye karşı kurulmuş bulunan Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın semtlerdeki adamları İşgal Devletleri ile işbirliği içine girmiş bulunan merkezinin talimatı ile zabitlerin yani subayların kendi mahallelerindeki evlerini mimlemeye başlamışlardı.

Nihat Hala'nın komşusu Fevziye Hanım tedirginlik içinde kapıya inmişti.

"Kim O?" diye titreyen bir sesle sorunca "Benim anne" cevabını aldı. Kaç yıl önce cepheye gönderdiği damadının sesiydi o ses. O kapıyı açtığında yukarıdakiler zaten tetikteydiler. "Oğlum" sesini duymuş aşağıya koşmuşlardı.

Fevziye Hanım'ın kızı İpektar kaç yıldır cephelerdeki eşini görünce heyecandan ağlamaya başladı. Yanında yedi yaşında bir çocuk eteğine yapışmış duruyordu. Karar gözleri ile kapıdan giren, sırım gibi üniformalı zabite yeşil gözleri ile bakarken annesi sanki bir başka dünyadan gelen bir sesle ve birden

"İşte oğlum baban" dedi. Babası cepheye gittidiğinde küçük çocuk henüz iki yaşındaydı...

Cephede binbaşı rütbesine kadar yükselmişti Salih. İki gün evinde bir büyük hasretin artık bittiği günleri yaşadı ve bir sabah kalkmış, yıkanıp ütülenmiş üniformasını giymişti bile. Saray ve Sadrazamlık İşgal Devletleri'nin isteği mucibince (üzerine) subayların silahlı gezmelerini yasaklamıştı. Ama o cephe adamı bunu mu umursayacaktı? Cepheden getirdiği rovelverini ceketinin içinde beline saklayarak kaputunu giydi. İpektar "Yani bitmedi mi?" dedi. Savaşın bitip bitmedğini anlamak istemişti.

Nihat Hala ile Fevziye Hanım akraba idiler. Binbaşı Salih: "Bitmek ölmek demektir, İpektar."

Yedi yaşındaki oğluna cepheleri ve vatan sevdasını anlatmıştı Binbaşı Salih. O küçük çocuk babasından yana çıktı: "Bitmesin baba ve sen sakın ölme."

Nihat Hala tarifsiz duygular içinde ağlıyordu. Binbaşı Salih, Harbiye Nezareti'ne doğru yola koyuldu. Üsküdar'dan vapurla karşıya geçerken baktı ki insanlar tarifsiz kederler içindedirler. Kendi kendisine söylendi: "Elbet bir kumandan buluruz."

Binbaşı Salih, Beyazıt'taki Harbiye Nezareti'nin büyük kapısından girerken baktı ki İtilaf Devletleri'nin subayları da oraya girip çıkmaktadırlar. Sonra koridorlarda ilerlemeye başladı. Aradan birkaç gün geçmişti ki gidip İnzibat Komutanı Yüzbaşı Dayı Maksut'u buldu. Dayı Maksut kendisini nasıl bulduğunu sorunca, bir cephe arkadaşının kendisini salık verdiğini söyledi. Akşam geç vakit bulunmuşlardı. Birden baktı ki Teşkilat-ı Mahsusa'nın ünlü isimlerinden Malisör Rıza Bey de gelmiştir. Binbaşı Malisör Rıza Bey'in ününü çok duymuştu. Anladı ki onlar da "bitirmeyi" defterlerinden silmişlerdi, lakin başta kim olacaktı?

Sarı Paşa'nın Ardında

Yeniden vuruşmak düşüncesi içinde yanan genç zabitlerin akıllarından da cephelerden bildikleri Mustafa Kemal Paşa geçmekteydi. O gece Binbaşı Salih ile Malisör Rıza Bey arasındaki konuşmada "Sarı Paşa" da dedikleri Mustafa Kemal Paşa'nın adı hiç eksik olmadı. Yüzbaşı Dayı Maksut çok güvendiği Binbaşı Salih'e yavaşça "Kendisi ile temasımız vardır. Ama şimdilik bu bile sırdır" derken Malisör Rıza Bey'in yüzündeki vuruşma günleri heyecanı bir gidip bir gelmekteydi.

İşgal ve teslimiyet zamanı Trakya, Anadolu ve İstanbul üzerine zamanın emperyalist Düvel-i Muazzama devletlerinin kabusu çökmüştü ve bir gece yine kapılar çalınmaya devam etti. Yeni tevkifatlar yapılmaktaydı. Bekirağa Bölüğü mahpushanesi dolup taşmakta İtilaf Devletleri ve iş birlikçi Sadrazamlığın yaptığı listelerle "Büyük tevkifat"ın devamı başlatılmıştı.

Esir İstanbul'da gece kapılar çalınıp tevkifatlar yapılırken işgaller de başlamıştı. 17 Aralık 1918 günü Mersin, Tarsus, 20 Aralık 1918 günlerinde Adana işgali yaşandı. 8 Mart 1919 günü Fransızlar Ermeni birlikleri ile beraber Kozan'a girdiler. Başlarında Yüzbaşı Tayyaraad vardı. Ve Kozan da da Türkler katliamla karşı karşıya gelmiş ve katledilmeye başlanmışlardı.

İstanbul'da bu işgallerden haberdar olan Mustafa Kemal Paşa İttihat ve Terakki'nin ünlü ismi Sapancalı Hakkı Bey'e ve Bekirağa Bölüğü ziyaretinde eski arkadaşlarına şu umut ışıklarını verdi:

"Hiç sanmasınlar ki hesaplaşma zamanı gelmeyecek... Bir zaman muhakkak gelir..."

Amasya'da iken de, Kozan ve Adana Kuvvası'nı teşkilatlandırılacaktı. Saim Bey, Aydınlıoğlu Tufan Bey diye anılacak olan Yüzbaşı Osman, Kozanoğlu Doğan diye anılacak olan Binbaşı Mehmet Kemal o cephelerin Kuvva komutanları olarak ün salacaklardı. O takma isimleri de Mustafa Kemal Paşa kendisi vermişti.

O tarihlerde Ermeniler Klikya denilen bölgeyi Büyük Ermenistan'ın bir parçası görmek hayaline kapıldılar ve Türkler'in mallarına el koyarlarken katletmeyi de geri bırakmadılar. Mustafa Kemal Paşa Kuvvayı Milliye'yi teşkil edecek komutanları gönder-

mişti; ama Kozanlılar bir de genel komutan istediler. Mustafa Kemal Paşa, Ali Fuat Paşa'ya "Oraya gidip bunu halletmeniz icap ediyor" dedi. Ali Fuat Paşa, kış zamanı karlar içinde güçlükle yol alarak Kayseri'ye ulaştı ve orada bir Kuvva toplantısı yaptı.

Ali Fuat Paşa toplantıda Yüzbaşı Ali Ratip Bey'den söz edince, oradakiler "O delidir, aman!" diye biraz çekindiler. Yüzbaşı Ali Ratip'in deliliği cephelerdeki müthiş cesaretinden, gözünün kararlılığından kaynaklanan bir sözdü. Ali Fuat Paşa, duraksamadan:

"Evet delidir; ama şimdi bize böyle akıllıların ne hal edeceğini görürüz..."

Bir vatan delisi göreve başlıyordu...

Esir İstanbul "esaretin acısının içinde" kıvranmaktaydı. Cephelerden dönmüş "savaş subayları" üzerindeki üniformalarını yıkatmış, ütületmişlerdi; ama öteki elbiseleri tenlerinden hiç çıkmadı. O elbise tenleri ile sanki bütünleşmişti. Onlardan söz edilirken "savaş subayları" deniliyordu. 1900'lü yıllardan başlayan ve durmaksızın devam eden savaş yılları onlara böyle bir ikinci ismi vermişti. Adları anıldığında ardından "savaş zabiti" denilirdi. Yani savaş subayı.

Yüzbaşı Kemal, Üsküdar Ayazma'daki evine döneli çok olmadı. Teyzesi Nihat Hanım'ın evindeki odasında geceleri sigarasını yakıp sabaha kadar düşünüp dürüyordu. Parabellum tabancası cepheden getirdiği bir dosttu. Savaş yıllarında sanki onunla dertleşirdi. Lakin artık İstanbul'da kısa bir ayrılık olacaktı, çünkü saray ve sadrazamlık savaş subaylarına silahlı dolaşmayı yasaklamıştı; ama ne var ki, onsuz olamazdı. Bir uygun daha küçük çaplı bir silahı bulmak lazımdı. Ertesi sabah Kasımpaşa'daki Yüzbaşı İsmail Hakkı'ya uğradı ve uygun bir tabancayı alıp beline yerleştirince artık rahatlamıştı.

Teşkilat-I Mahsusa'ya Emir

Mustafa Kemal Paşa'nın kurduğu haber alma teşkilatı genişledi. Diyarbakırlıların Mustafa Kemal Paşa'ya ayrı bir saygıları vardı. Mustafa Kemal Paşa Doğu Ordusu'nda iken büyük savaşlara komuta etmiş, çok yeri işgalden kurtarmıştı. Muş ve Bitlis o kurtarılan yerlerdendi. Hatta o savaşlardaki başarısı nedeni ile "Altın Kılıç" madalyası ile taltif edilmişti (ödüllendirilmişti). Diyarbakır'da

da İttihatçılar vardı. Ziya Gökalp Bey de genç yaşlarında İttihat ve Terakki'ye yeminli olarak katılmıştı.

Diyarbakır'dan bir heyet daha İstanbul'a gelerek Mustafa Kemal Paşa ile görüşmüştü. Getirdikleri haber şöyle idi:

"Diyarbakır'da İtilaf Devletleri, intelijasyasına bağlı subaylar Ermenistan ve Kürdistan için faaliyette bulunmaktadırlar. Yakında Ermeni meselesi yüzünden orada tevkifata başlayacaklar. Diyarbakır'daki İtilafçılar şimdi böyle bir siyaset içindeler. İşbirlikleri yapmaktadırlar. İtilaf Devletleri temsilcileri ile toplantılar yapıyorlar."

Oysa Diyarbakır da Ermeniler'in yaptıkları katliamları yaşamış bir şehirdi.

Mustafa Kemal Paşa, Diyarbakır heyetini dinledikten sonra "İcap eden yapılacaktır. Üzülmeyiniz," dedi. Vatansever Diyarbakırlılar rahatlamışlardı. Zaten Mustafa Kemal Paşa İstanbul teşkilatlamasına başladığında artık kendi emrindeki Teşkilat-ı Mahsusa mensuplarına şu emri vermişti:

"Kürt Teali Cemiyeti'nin mensuplarının İstanbul'daki İtilaf Devletleri Komiserleri ile temaslarını takip ediniz!"

Amerikalı General Harbord, Eylül 1919 günü Mustafa Kemal Paşa ile görüşmek istemişti. O görüşme de olmuştu. İşte o görüşme sırasında Mustafa Kemal Paşa, General Harbord'a şunları söylemişti:

"Şark vilayetlerindeki Kürdistan meselesi İngiltere'nin Şark vilayetlerinde yeni hadiseler çıkarmak için ortaya koydukları bir oyundur."

Harbord nereden bilecekti ki, Mustafa Kemal Paşa'nın her yerde haber teşkilatları vardır. Daha işgal zamanlarının başında uçan kuştan haberi olmuştur.

Ocak 1919 Başları

Ocak ayının ilk günleridir. Esir İstanbul geceleri kar fırtınası içinde esaret zamanlarını yaşamakta. Sokak lambalarının soluk ışıkları... İttihat ve Terakki'nin önde gelen isimlerinden İbrahim Temo, Patriyot Ömer, Doktor Münir Erenköy'deki bir köşkte o gece misafirleri olan Doktor Fahri ile beraberdiler. Doktor Fahri Bey yeni haberler getirmişti. Dayı Maksut'un gönderdiği haberler arasında şu da vardı:

"Takipteler!"

Doktor Münir Bey, kısa boylu idi. Zayıftı, lakin arkadaşları şöyle derlerdi:

"Kötüsü geldi mi bizim doktor sanki gerilmiş yay gibidir. Silahını nasıl yerinden çıkardığını görmek de mümkün olamaz."

"Kötüsü gelirse" sözleri özel bir sözdü. Yani "tehlike gelirse" demekti; ama o sözün sonunda şöyle derlerdi: "Kötüsü gelirse yarıp çıkarız" yani vurmak. Balkanlar'da, Rumeli'de dağlarda vuruşurlarken hep o "kötüsü gelen zamanlarla" karşılaşmışlardı.

O gece ateş çemberinden geçmiş imparatorluğun son neslinin isimleri, sabaha kadar Rumeli zamanlarını, dağlardaki vuruşmalarını konuştular. "Elveda Rumeli" demek içlerini öyle bir yakmıştı ki... Doktor Münir Bey, bir ara bir Rumeli türküsünü yanık sesi ile söylemeye başlayınca o ateş çemberinden geçmiş insanların gözlerinden yaşlar süzülmüştü; ama o yaşları hiçbirisi ötekine göstermek istemedi.

Bir Gece Haberi

Eczacı Yüzbaşı Celal, o gün Harbiye Nezarati'ndeki bir arkadaşını görmeye gitmişti. Arkadaşı bir şifre subayıydı. Yani Harbiye Nezareti'ndeki yazışmalardan haberi olurdu. Yüzbaşı Eczacı Celal ile cephelerden tanışırlardı ve o Yüzbaşı Celal'in teşkilata mensup olduğunu bir başka teşkilat mensubu arkadaşından öğrenmişti. Öğlen saati idi. Yüzbaşı Celal'e "Hadi çıkalım" dedi. Beraber Harbiye Nezareti'nin büyük kapısından çıktılar. İlerdeki bir kıraathaneye oturdular. Arkadaşı etrafı süzdü ve Yüzbaşı Celal'e bir zarf uzattı. Ardından tek cümle:

"Nasıl yaparsın bilmem; ama Mustafa Kemal Paşa'ya ulaşmalı."

Kimse Mustafa Kemal Paşa'nın ne yapacağını daha tam bilemiyordu; ama bir umut vardı. Umut içinde olanlar kendilerini vazifeli saymaya başlamışlardı. Ertesi gece o zarf Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştırılmıştı bile. Mustafa Kemal Paşa'nın kurduğu teşkilat bir saat aksanı gibi çalışmaktaydı.

1919 yılının soğuk bir kış gecesi, Mart ayının ortaları. Üsküdar

Ayazma'daki Nihat Hala'nın evinin kapısı çalındı. Nihat Hanım'ın yakınları İngiliz İstihbaratınca mimlenmişlerdi. Takip edilmekteydiler. Nihat Hanım kapıya yaklaştı. Alıştığı bir tabir vardı.

"Kimdir o?" dedi. Dışardaki ses:

"Benim Sami Yüzbaşı."

Nihat Hala heyecanlanmıştı; çünkü Yüzbaşı Sami'nin eşi o gece ondaydı. Yüzbaşı Sami bitişikteki evinin kapısını çalıp ses alamayınca eşinin Nihat Hanım'da olduğunu anlamıştı. Nihat Hanım kapıyı açtı. Süvari Yüzbaşı Sami yıpranmış savaş ünüforması ile önünde duruyordu. Öyle bir haldeydi ki sanki yüz yaşına gelmişti; çünkü okuldan mezun olur olmaz cephelere koşmuştu. Dövüş ha dövüş... Cephelerde durmadan dövüşmüştü ve son cepheden evine ancak dönebilmişti.

Yüzbaşı Sami'nin eşi anlamıştı, ses kendisine hiç yabancı değildi. Yanında bir küçük çocukla kapıya indi. Sarıldılar. Küçük çocuk şaşkınlıkla bakıyordu. 7 yaşına gelmişti; ama kapıdakini tanıyamadı.

Yüzbaşı Sami cepheye giderken o daha henüz kundaktaydı. Nihat Hanım'a veda ettiler ve yakındaki evlerine geçtiler. Yüzbaşı Sami'nin oğlunun adı Yakup'tu. Yüzbaşı Sami o ismi Yakup Cemil'e olan bağlılığından vermişti. Yakup babasına bakarken ertesi gün annesine "Bu kim?" diye sorarak bakmıştı ve gelenin babası olduğunu öğrendi. Yüzbaşı Sami evinde önce silahını çıkarmış. Üstündekiler dururken silahını temizlemeye başlamış. Eşi "Önce bir dinlenseydin" deyince, "Bu daha mühim. Savaş bitti derler; ama belki de yeniden başlarız. Bir umut..." sözleri dökülmüş dudaklarından...

Zaman o zamandı. Vatanseverler gibi işbirlikçiler de vardı. Mahalle bakkalı İttihat ve Terakki'ye karşı kurulmuş bulunan Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın o civardaki mensuplarındanmış. Yüzbaşı Sami'nin eşi bir gün ona ekmek almaya gitmiş. Bakkal, Yüzbaşı Sami'nin eşine "Sizin kocalarınız gibiler adam olmazlar. Bak işte şimdi Düvel-i Muazzama geldi. Hepsinden hesap soracak" demiş ve kötü laflar etmiş.

Yüzbaşı Sami'nin eşi bir müddet düşünmüş. Kocasının huyunu da bilir; ama dayanamamış anlatmış. Yüzbaşı Sami ertesi sabah bakkalın dükkanına girmiş:

"Eee, bakkal efendi. Anlat bakalım bizden kim hesap soracak?"

Bakkal şaşkın. Sonra olan olmuş. Bakkal doktora, Yüşbaşı Sami Harbiye Nezareti'ne arkadaşlarını görmeye...

Aradan çok zaman geçmedi. Yüzbaşı Sami Yüzbaşı Dayı Maksut'u buldu. Dayı Maksut Yüzbaşı Sami'yi bildiğinden Mustafa Kemal Paşa'nın bazı hazırlıkları olduğunu söyledi.

Yine aradan çok zaman geçmemişti. Yüzbaşı Sami bir gecenin sabahında üniformasını giydi. Cepheden getirdiği silahını kuşandı. Eşi dikkatle bakmaktaydı. Yüzbaşı Sami: "Bir müddet için Allaha ısmarladık" dedi. Oğlu yüzüne bakıyordu. Oğluna cephede çekilmiş bir fotoğrafını verdi. "İleride buna bakarsın. İşte benim babam, dersin" dedi. Sonra eşi ile vedalaştı. Oğlunu öptü ve gitti.

Esir İstanbul'un Hali

Tarihin Kararı...

30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması üzerinden zaman geçiyordu. 1919 yılı Ocak ayına gelindi. Esir İstanbul'un dar sokaklarının köşe başlarındaki lambaların soluk ışıkları sanki İstanbul'un mahzunluğunun bir başka yüzü. Artık Çengelköy'de, Üsküdar'da ve öteki İstanbul semtlerinde yeşil kafesli pencerelerin ardındaki cephelerden dönecek sevdalıları bekleyen mahzun bakışlar, aşklar yavaştan umutsuzluk türküleri, şarkıları mırıldanmakta. Bir ninenin köşedeki minderinden Yemen türküsünün gamı. Babası şehit Türk çocuğunun başı ninenin dizinde.

Sabri Ethem Bey anlatmış. Silahları ellerinden alınmış, iki Mehmetçik. Sarayın hükümeti onlara da "Artık teslim var, ordu terhissiz de evinize" demiş. Arap çöllerinde, Çanakkale'de, Kafkas Cephesi'nde, Galiçya'da dövüşmüşlerdi; ama işte kader... Kader mi, yoksa başka şey mi? İstanbullu iki Mehmetçik Pera'dan geçiyorlar. Bir nefer elindeki deynekle fistanlı bir İsgal askerini gösterdi ve sordu:

"Ne var yahu ne oldu? Bunları oralarda kovalamadık mı? Kaçmışlardı. Şimdi burada caka, çalım atıyorlar."

Vitrinlerde Venizelos resimleri, her yerde kulaç kulaç yabancı bayraklar...

Türkçe konuşan şehir İstanbul bir günde dilini unutmuş sanki. Her dil yüksekten konuşuluyor, ama Türkçe artık fısıldanıyordu. Haki renkli üniformaları ile İngiliz nöbetçiler, İngilizler'in müstemlekelerinden getirdikleri kırmızı fesli Senagalli askerleri. Pera caddelerinde sabaha karşı balolardan çıkmış şık hanımlar, yabancı zabitler, şık giyinmiş işbirlikçiler, beyler... Süslü faytonlarına binip Saray'a doğru giden Prensesler... Öteki tarafta ise yoksul Türk insanları...

Yüzbaşı Sabri mahmuzlu çizmelerini kaldırımlara öfke ile vurarak yürürken o iki Mehmetçiği gördü. Durdu. Konuşmaya başladılar. Mehmetçik hazırolda. Kırmızı fesli Senagalli askerleri görünce çöllerde vuruştukları zamanı hatırladı.

Yüzbaşı Sabri'ye "Ey, Komutanım! Çöllerde İngiliz ile dövüşürken İngiliz altınlı Arap şeyhlerinin çapulcu takımı bizi arkamızdan nasıl da vurmuştu, değil mi?" dedi.

Çöl ya da başka cephelerin güneşinden yüzü yanmış Mehmetçiğin yüz hatları öfkeli ve hazin çizgiler içindeydi. Hiçbir ressam böyle bir yüzü resmetmek kabiliyetinde olamazdı.

Silahları alınmış Mehmetçikler İstanbul sokaklarından geçerlerken sanki bir destanın da başka sayfaları açılmaktaydı; ama bunun yanında emperyalizmin bandosu İstanbul sokaklarında Yedi Düvel'in marşlarını çalmaktaydı. Bandonun ardında Rumlar "Zito" çığlıkları ile Patrikhaneye doru akmaktaydılar. Ermeni taşnaklar o kervanın öteki tarafında başka şarkılar içindeydiler. Ermenistan, Pontus hayal ve bayrakları ellerindeydi.

İşbirlikçi Sadrazam Damat Ferit büyük tevkifatı sürdürüyordu. İtilaf Devletleri'nin isteği ile kurulmuş olan Nemrut Paşa Divan-ı Örfisi bir keskin ihanet ve bir keskin satır gibi işlemekteydi. Bütün vatansever İttihat Terrakki mensupları, cephelerde vuruşmuş paşalar dahil tutuklanıp Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'de. Esir İstanbul'un gecelerinde sokak lambaları sanki bir mahzunluğa katılır gibi inadına sönük ışıklar verir gibiydi, öyle geliyordu insanlara...

Mustafa Kemal Paşa Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ndeki bu arkadaşlarını hiç yalnız bırakmamakta kararlı. Zaman zaman Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne gidip onlarla uzun uzun konuşmaktaydı. Tabii Saray ve İşgal Devletleri Komiserleri bu işe kızıyorlardı; ama Mustafa Kemal Paşa'nın oraya gitmesini önleyecek gücü de kendilerinde bulamadılar.

Geçmiş Zamanı Hatırlamak

Mustafa Kemal Paşa, o gün yanında yaveri Cevat Abbas olduğu halde yine Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ndeydi. Yüzbaşı Şadi Bey O'na yol gösteriyordu. Mustafa Kemal Paşa bir an geçmiş zamanı hatırladı.

İmparatorluk çöküyordu. Mustafa Kemal, Harbiye'de Vatan Cemiyeti'ni kurmuştu. Arkadaşları bile kurtuluş yolları arıyordu. Ama tam mezun olduğu zamanda "jurnalcilerin" jurnali ile yakalandı ve Yıldız Sarayı Mahkemesi'ne çıkarılıp tevkif edilip Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne kapatılmıştı. İşte o gün arkadaşlarını ziyarete geldiğinde o hapishane hücresindeki aylarını hatırladı; ama vatansever öğretmenleri işe karışmış ve Mektepler Nazırı'nı biraz da tehdit ederek Mustafa Kemal'i Suriye'deki orduya sürgün şartı ile kurtarmışlardı.

Mustafa Kemal Paşa'nın Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ni ziyaretlerinden bir gün.. "Koridorda ilerlerken bir an durdu. Etrafa baktı. Gözlerindeki ışıklar sanki bir başka parlamaya başlamıştı. Yumruklarını sıktı. Sonra birden yürümeye başladı. Çabuk adımlarla eski arkadaşlarına doğru giderken Cevat Abbas'a:

Her zaman bir hesap zamanı vardır, dedi."

Zamanın hükümeti askerlere bir emir yayımlamıştı: "Sokaklarda görülen yabancı zabitlere selam verilecek!" denilmiş. Tünel'in girişinde Yüzbaşı Dayı Maksut yanında Kehribar Ali ile bir arkadaşını bekliyordu. O sırada bir Mehmetçik göründü. Tünel'in giriş kapısındaki İngiliz nöbetçi kolundaki çavuş işaretini gösterdi bozuk Türkçesi ile "Selam, selam" diyordu. Mehmetçik "Hastir" dedi. İngiliz çavuş Mehmetçiğe bir dipçik vurmuştu ki, Yüzbaşı Dayı Maksut Kehribar Ali'ye başı ile işareti verdi. Kehribar Ali Trablus kuşağından çıkardığı tabancasının kabzesi ile İngiliz çavuşun yüzüne öyle bir vurdu ki ses belki Yemen çöllerinden duyulur olsa gerekti. Sonra yürüyüp gittiler.

İşbirlikçi Sadrazam Damat Ferit, İttihat ve Terakki'ye karşı kurulmuş olan İşbirlikçi Hürriyet ve İtilaf Fırkası (Partisi) ve işbirlikçi matbuat (basın) kendi tangolarını yapıyorlardı. İşbirlikçi matbuatın başta gelenleri arasında Alemdar gazetesi de vardı. Alemdar gazete-

si Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ndekiler için şöyle yazmıştı o gün:

"Sehpalar bu adamlara layık değildir. Koparılması gereken bu kafalar kütükler üzerinde kesilip günlerce ihanet taşında kalmalı." Kaçıncı defadır böyle yazmaktaydı.

İşbirlikçi Alemdar gazetesinin başları kütüklerde kesilmeli dedikleri arasında Ziya Bey (Gökalp), savaş sırasında Irak'ta İngiliz Ordusu'nu komutanları ile birlikte esir alan Enver Paşa'nın amcası Halil Paşa, Tevfik Rüştü (Aras), Yunus Nadi Bey ve cephelerde dövüşmüş komutanlar, sonraları Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'nde önde yer alacak olanlar, Cumhuriyet'in ilanı ardından önde görülecek bütün isimler vardı. İşbirlikçi matbuat bir yanda, vatansever matbuat öte yanda idi. Ama tarih sonunda işbirlikçiler için kararını vermişti. O işbirlikçiler tarihin şaşmaz kararının mahkumu olarak kalmışlardır hep.

Kuvvacılar Ve İşbirlikçiler

1919 yılının Ocak ayının günleri, Esir İstanbul beyaz örtüsü altında, binbir kederin içinde sanki bir başka ölümün senfonisini yaşıyordu. İstanbul'un köşebaşlarındaki soluk lamba ışıkları bermutad yanmıştı. Üzerlerine düşen kar tanecikleri o anda eriyordu. Sanki o esaretin başka göz yaşlarıydı ve bu esir şehirde kimbilir kaç bin şehit çocuğu, mahzunlukları içinde binbir kahırla boğuşmaktaydı? Esir İstanbul'un Türk evlerinin duvarlarındaki cepheden dönmeyenlerin fotoğraflarındaki bakışlar kâh canlanıyor, kâh bir şeyler söylüyordu.

Doktor Fahri evden çıkmadan önce belindeki rovelverini son defa yokladı. Dayı Mahsut, Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü, Yüzbaşı Eczacı Celal, İskeçeli Ali, Binbaşı Tahsin buluşacaklardı. Kar iyice bastırmıştı. Doktor Fahri, hafiften bir türkü tutturmuştu. Türkü Yemen'di... Binbir kederin içinde dans ettiği o türkü kim bilir belki yıldızlardan aşağı bakan gidip de dönemeyen cengâverlerin meçhul kabirlerinden geliyor gibiydi...

Bir büyük savaşı yaşamış o isimler nihayet bir vakit buluştular. Zamanın çok geride kalmamış ateş günlerini konuşuyorlardı. Binbaşı Tahsin bir ara daldı. Gözleri buğulanmıştı:

"Ah! Yakup Cemil de olsaydı şimdi. Tam da onun bin defa seveceği vuruşma zamanına yetişseydi... Amma velakin felek etti Yakup Cemil'e edeceğini..."

Masadakilerin hepsinin gözlerinde derin kederler sanki bağdaş kuruverdi...

Binbaşı Tahsin sözlerini sürdürdü. Trablus Savaşı günlerini hatırlamıştı. İmparatorluk batarken Trablus İşgali yaşanıyordu. O zamanın genç kurmayları, Mustafa Kemal, Enver, o zaman genç bir kurmay olan sonraki zamanın Halil Paşa'sı, Yakup Cemil gizli yollardan kaçak olarak Trablus'a gitmişler ve bir destan yaratır gibi vuruşmuşlardı. Binbaşı Tahsin,

"Mustafa Kemal Paşa, Yakup Cemil'i çok severdi. Balkan vuruşmaları zamanında beraber olmuşlardı" derken o günleri ruhunun bütün derinliklerinde yaşar gibiydi. Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü "Şimdi, yarın ne yapacağız? İşimiz çoktur. Şile için bir tertip yapmak zamanı. Orada Rum, Ermeni çeteleri yine ortaya çıkmaya başlamış" derken sabah ha oldu ha olacaktı...

Mustafa Kemal Ve Topal Osman

Mondros sonrası zaman. Karadeniz'in kıyılarından içlerine kadar yayılan Pontusçular artık Pontus Devleti hayali içinde Türk köylerini vurmaya başladılar. Mustafa Kemal Paşa İstanbul'daki teşkilatlanması sırasında bu haberleri Harbiye Nezareti'ndeki subaylardan almaktaydı. Yaveri Cevat Abbas, Binbaşı Tahsin Bey'i iyi tanırdı. Osman'ın bazı tertipler düşürdüğünü haber almış, bunu Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştırmışlardı.

Topal Osman'ın topallığı Rumeli vuruşmalarında diz kapağından aldığı bir şarapnel yarası ile ortaya çıkmıştı. Artık elveda dediğimiz Rumeli'de Yakup Cemil ile Topal Osman bir orduya bedel gibiydiler. Mustafa Kemal de aynı zamanlarda, Rumeli'de vatan topraklarımızda vuruşurken onları orada da görmüş ve tanımıştı. Binbaşı Tahsin Bey'e bir haber gönderdi. Haberi götüren Doktor Fahri idi. Mustafa Kemal Paşa, Binbaşı Tahsin'i Beyoğlu Havva Sokak'taki gizli karargahında karşıladı ve Topal Osman ile ilgili yeni bilgiler edindi.

Zamanı gelince, Samsun'a çıkan Mustafa Kemal Paşa Topal

Osman'ı çağırtacaktır. Ona Karadeniz havalisi vazifesini verecek ve ondan sonrada Topal Osman Bey, Pontusçuların tepelerine en şiddetli fırtınalar içinden gelen şiddetli yıldırımlar gibi inmeye başlayacaktır. Mustafa Kemal Paşa'nın Binbaşı Tahsin Bey'e haber gönderdiği zamanlar sır dolu zamanlardır.

Ve işte Mustafa Kemal Paşanın İstanbulda teşkilatlanma döneminde ilerisi için tesbit ettiği ve haber gönderdiği Topal Osman bey Topal Osman aynı zamnada teşkilatı mahsusanında önde gelen isimlerinden

İşgal Generalleri

Takip altındalardı. Peki kimse bunları öğrenemiyor muydu? Mustafa Kemal Paşa'nın faaliyetlerinden başkalarının, haberi olmuyor muydu? Ah! O zamanlar başverilir, sır verilmezdi. Herkes yine yeminliydi.

Esir İstanbul'un işbirlikçileri artık küçük dünyalar yaratmışlar gibi dolaşıyorlardı. Arkalarında İtilaf Devletleri'nin Yüksek Komiserleri, işbirlikçi Sadrazam Damat Ferit vardı. Damat Ferit'in konağında da zaman zaman toplanıyorlardı. Tabii ellerinde hediyeleri ile giderlerdi o konağa. O toplantıların önde gelen isimleri General Harrington, Fransız General Şarpi, zamanın Seyhülislam'ı Dürrüzade Abdullah. Dürrüzade Abdullah, amansız bir millici düşmanı idi. Sait Molla, Zeynelabidin Hocaefendi işkencesi yüzbaşı Benet o toplantıların baş oyuncuları arasında yerlerini almışlardı.

Suvari Yüzbaşı Tahir Bey, Manastırlı Deli Ömer, Kehribar Ali o konağa gelip gidenlerin peşindeydiler. Suvari Yüzbaşı Tahir bu takip sırasında sivil giyiniyordu. Yine bir gece konağın etrafında gözetleme yaparlarken birden akıllarına bir fikir düşüverdi.

"Şu konağı bassak da şunların işini görüversek" diye düşünmeye başladılar; ama Yüzbaşı Tahir Bey, askerliğin verdiği disiplin içinde,

"Olmaz, merkezden emir yok. Merkez emir verse bir baştan girer öteki taraftan çıkarız; ama emir yok" diye ötekileri durdurmuştu.

Acaba yapabilirler miydi? Öyle bir yaparlardı ki Yedi Düvel de şaşırıp kalırdı; ama merkezden emir almadıkça böyle işler yapılmazdı.

Zaman geçmeye başlayacaktır. Mustafa Kemal Paşa Samsun yoluna çıkarken sevgili İzmir emperyalizmin işgalini yaşamaya başlamıştı. İzmir Türk'tü ve işgal edilmişti. Kalpaklı Kuvvacı yazar Falih Rıfkı Atay, İzmir için 28 Mayıs 1919 günü yayımlanan "Sevgili İzmir" başlıklı yazısının bir bölümünde şöyle demekte:

"Kordon'un arkası Sarı Zeybek'in gezdiği dağlara kadar Türk'tü. İzmir Türkleri'nin İzmir toprağına nasıl bastıklarını görmek, İzmir dağlarında rüzgarın şuradan buradan koparıp getirdiği türkü parçalarını duymak insana hangi milletin vatanında olduğunu bir anda öğretir..."

Sonraları Suvari Yüzbaşı Tahir ve ötekiler, bilcümlesi ve Kehribar Ali ve de Manastırlı Deli Ömer ve hepsi, Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'ya varışının ardından artık Anadolu'ya koşacaklardı. Kafesli pencereler ardındaki sevdalarını bırakmışlar, "Elveda!" demiş, koşmuşlardı Anadolu topraklarına.

Sonra zaman geçecek ve Büyük Taarruz zamanı gelecekti ve de Şair Nazım şöyle anlatacaktır o zaman sabahını:

"...Dağlarda tek tek ateşler yanıyordu / Ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki / sayak kalpaklı adam / nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden / güzel ve rahat günlere inanıyordu / ve gülen bıyıklarıyla duruyordu ki mavzerinin yanında / birdenbire beş adım sağında O'nu gördü / paşalar O'nun arkasındaydılar / O saati sordu / paşalar üç dediler / sarışın bir kurda benziyordu / gözleri çakmak çakmaktı / yürüdü uçurumun başına kadar durdu / bıraksalar ince ve uzun bacakları üstünde yaylanarak / ve karanlıkta akan bir yıldız gibi kayarak / Kocatepe'den Afyon ovasına atlayacaktı..."

"Uzun Memleket Hikayeleri"

1919 yılının Ocak ayı. Karaköy'de iskele yakınında Bahriye Yüzbaşı İsmail Hakkı, Yüzbaşı Dayı Maksut, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Yüzbaşı Rıza, Doktor Fahri ve Çakır namlı Süvari Teğmen Faruk oturmuşlardı. Yüzbaşı İsmail Hakkı, Yüzbaşı Rıza da artık Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul teşkilatına katılmışlardı. Yüzbaşı Rıza, Kehribar ağızlığından derin bir nefes çekti:

"Ahh! Şu limana bakın. Düşman armadası. Martılar bile çekilmişler bir yana, suskunlar."

Gri renkli düşman donanmasının dumanları İstanbul poyrazında savrulmakta...

Yüzbaşı Rıza sohbetin bir yerinde bir iç çekişten sonra: "Bizim hikayemiz uzun bir memleket hikayesi" dedi. Uzun bir memleket hikayesi. Birbirlerine baktılar. Dayı Maksut, "Nasıl bir hikaye?" dedi. Yüzbaşı Rıza:

"Onca cehpeden sonra Balkan, Rumeli, Kafkas, Irak, Filistin, Kanal hepsinden önce Çanakkale... Çok sonra gelecekler, bunları sanki bizim uzun bir memleket hikayemiz gibi dinleyecekler mi?

Öyle dinleyecekler. İşte ondandır bizim uzun memleket hikayelerimiz..."

Ve hepsi birden cehpe hikayelerine döndüler.

İttihatçıların baştaki isimlerinden korkulan adamlarından Patriyot Ömer gözlerini kısmıştı. Dayı Maksut, "Vuruşmadaki gibi kıstınız gözlerinizi Ömer Bey" dedi.

Patriyot Ömer: "Sen onu bırak, vuruşma denirse yine varızdır. Lakin şu limandaki düşman armadasına bak. Onca cehpede vuruş gel sonra bu manzara. Neden?"

"Çakır" namı adının önüne geçen Teğmen Faruk "Ama velakin mağlup olmadık ki Ömer Bey" dedi. Hava buz gibiydi. Dışardaki poyrazın uğultusu kaplamıştı her yeri.

Sayısız cehpelerde vuruşmuş, ne bayramları ne de çocuklarının büyüdüklerini görememiş cephe subayları... Yüzbaşı İsmail Hakkı:

"Limanda Yedi Düvel donanması; ama en çok içimi yakan bir başka iş, Harbiye Nezareti'ne babalarının evi gibi girip çıkan İngiliz, Fransız, İtalyan zabitler. Herifler çalım içinde... Geçenlerde Harbiye Nezareti'nde bir kolunu Kafkas'da vermiş arkadaşa rastladım. Kolumun gittiğine yanmam, şu hale yanarım. Yanarım ki ateşlere düşmüş gibi..." dedi. Masayı öfke bulutu sardı.

İttihatçıların ünlü ismi Doktor Münir yanında Doktor Fahri ile onlara katılmıştı. Doktor Münir hafif kambur dururdu; ama vuruşma olduğunda sanki çelik yay gibi gerilirdi. Yüzbaşı Dayı Maksut'a sordu:

"Teşkilatlanma işi nasıldır? Sarı Paşa ne yapacak?" Kestirmeden bir soru. Doktor Münir, Mustafa Kemal Paşa'ya "Sarı Paşa" derdi. Enver Paşa ile Mustafa Kemal Paşa için çok münakaşa etmişti. "Terfi neden gecikiyor?" diye. Konuşma sürerken gelen Yüzbaşı Celal cevapladı:

"Mustafa Kemal Paşa'yı biliriz. Hesap komutanıdır. Önce hesap eder. Bakar düşünür. Sonra vurma zamanı geldi mi vurur. Düşmanı sarar, düşman imha olmadan kurtulamaz elinden. Şimdiki zamanda herhal hesap zamanıdır."

O sıralarda dışardan düşman devriyesi geçmeşte. Hepsi öfke içinde düşman devriyesine baktılar. Yüzbaşı İsmail Hakkı sürdürdü konuşmayı:

"İki düşman daha var. Birisi padişah damadı Sadrazam Ferit. Herifçioğlu işgal komiserleri ile aynı kepazelikte. Ötekisi şu, durmadan onca cephede vuruşmuş orduya laf eden matbuatın bir kısmı. Heriflerin meşrebi bozuk ne edersin..."

Derin sohbet sürmekte. Yüzbaşı Rıza, kalın kaşlarını çatmış arada bacağında sızlayan şarapnel yarasının üstüne basmakta elini. Sonra söze başladı:

"Evet bizimkisi uzun memleket hikayesi. Çanakkale, Balkan, Kanal, Yemen, Sarıkamış, Suriye, Filistin, Galiçya... Unuttuğum varsa diyiverin.. Çok zaman sonra gelecek olanlar bizim halimizi uzun bir memleket hikayesi gibi anlatacaklar."

Duygulanmışlardı...

Yasak Dedim

Birden kapının önünde bir ses duydular. Baktılar ki bir Mehmetçik Çavuş. Dört düşman devriyesi önüne dikilmiş. "Yassah dedim len! Görmüyonuz mu içeride kumandanlarımız içtima yapar!" Çavuş terhis edilmekte olan orduda sokaklarda kalmıştı; ama oradan geçerken bakmış ki komutanları içerdedir, insiyaki (içgüdüsel) bir şekilde kendisini kapıda nöbete koymuş. Yüzbaşı Celal iri gövdesi ile kapının önüne çıkıverdi ansızın. Yüzbaşı Eczacı Celal iyi dil bilirdi. Devriyeleri şöyle bir azarladı. Baktılar ki Yüzbaşı'nın eli silahında. Çekip gittiler. Yürekleri yetmemişti. Üstelik de işgalciydiler.

Yüzbaşı İsmail Hakkı da yetişmişti kapı önüne. Bir de baktı ki çavuş tanıdık. Çavuş hazırola geçti. Tekmil verdi. Yüzbaşı İsmail Hakkı, Çavuşu tanımıştı cepheden. Kendi birliğindeydi. İzmirli Çavuşa yürekliliği yüzünden "Çakırcalı" adı takılmıştı. "Ne yaparsın Çakırcalı?" diye sordu. Çavuş Çakırcalı cevapladı:

"Sahipsiz kaldık. Geçiyordum. Camdan baktım, sizi gördüm. Komutanlar içtimada ise nöbet tutmak olmaz mı?"

Gözleri doldu Yüzbaşı İsmail Hakkı'nın. İçeri girdiler. Yüzbaşı İsmail Hakkı, Yüzbaşı Dayı Maksut'a "Yazıver şu çavuşumuzu senin inzibat bölüğüne." Ertesi günü Çakırcalı Çavuş, Yüzbaşı Dayı Maksut'un inzibat birliğindeydi. Anadolu'ya geçilirken, Mustafa Kemal Paşa'nın ardından o da beraber geçecekti Anadolu'ya.

Ve der ki Şair Nazım, Nurettin Eşfak'ın mektubundan bahsederken:

"Kardeşim sana bu mektubu Ankara'da Kuyulu Kahveden yazıyorum / Hep aynı Anadolu havalarını çalıyor gramofon / Dışarda yağmur / Mektepten istifa ettim / Cepheye gidiyorum. İhtiyat zabitliği ile..." ve o destan şöyle sürer daha sonra:

"...Öyle günler yaşıyoruz ki / ben bir iş yapabildim diyebilmek için / hep alnının ortasında duyacaksın ölümü / Bak tam sana bunları yazerken / asker geçiyor sokaktan / Yağmurda harap postallarını ıslatarak..."

"Ahh, Şu Milliciler!"

Gece karanlığı bastırmıştı. Lapa, lapa kar İstanbul'un teslimiyetinin üzerindeki günahı örtmek için acelesi var gibi düşmekteydi. İstanbul'un Mavi Kubbeli Limanı'ndaki işgal donanmasının ışıkları yakılmıştı. O ışıklar altındaki topraklarının siuletleri kahredici bir gölge gibi Marmara sularına aksetmişti. Canavar ağızları esir İstanbul'a dönüktü. İki İstanbul'dan birisi yaşayan ve durmaksızın eğlenen İstanbul, ötekisi her zaman mahzun İstanbul idi.

Gecenin karanlığında Beyoğlu Havva Sokak'taki Mustafa Kemal Paşa'nın gizli karargahının kapısı yavaşça çalındı. Biraz sonra İttihat ve Terakki'nin ünlü isimlerinden Tevfik Sükuti Bey Mustafa Kemal Paşa ile karşı karşıya oturmuş ve İstanbul teşkilatlanmasında varılan neticeleri anlatmaktaydı. Bir ara Balkan vuruşmalarından söz ettiler. Sonra öteki cephelerden... Mustafa Kemal Paşa'nın yaveri Cevat Abbas da oralarda bulunmuştu. Mustafa Kemal Paşa, Tevfik Sükuti'nin İngilizlerce takip edildiğini daha önce haber almıştı. Tevfik Sükuti Bey'e "Size refakat eden oldu mu?" diye sordu. Tevfik Sükuti "Evet paşam, Dayı Maksut" dedi.

Tevfik Sükuti Bey Mustafa Kemal Paşa ile görüşürken Yüzbaşı Dayı Maksut'un adamları köşe başlarında bekliyorlardı. Dayı Maksut da bir kıraathanede oturmuş gözlerini sokağa dikmiş beklemekteydi. Biraz sonra Tevfik Sükuti Bey kapıdan sanki süzülerek çıktı. Dayı Maksut ile birlikte Binbaşı Selim, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü ve onun yanından hiç ayrılmayan Doktor Fahri ile buluştular. Tevfik

Sükuti Bey görüşmeyi anlatırken "Paşa, bir şeyler yapacağız derken gözlerinde sanki bir başka ışık gelip oturuyordu. Öfke desem, öyle değil. Bir başka ışık işte... Tarifi zor" demişti.

Aradan bir zaman geçmişti. Bir gece Tevfik Sükuti Bey'in kapısı çalınmış ve tevkif edilmişti. Tevkifin sebebi işbirlikçi Sadrazam Damat Ferit'e süikast yapmak istemesiydi. Öyle denilerek Divan-ı Örfi'ye verildi ve bir zaman sonra da idam sehpasına çıkarılmıştı. Tevfik Sükuti Bey, mahkeme edilirken

"Benim hakkımdaki bu itham yanlıştır. Bizi bilenler bilirler, sizler de bilirsiniz. Eğer isteseydim Sadrazam'ı şeytan deliğinde de olsa bulup işini bitirirdim" demişti. Tevfik Sükuti Bey, gözünü budaktan sakınmaz bir vatanseverdi. O gözünü budaktan sakınmayan insanın bir kültür adamı olduğu da biliniyordu. Zaman iki esası, kültür adamı olmayı da, vuruşmadan kaçmamayıda bir araya getirmişti.

Ne kadar vatansever varsa Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'nin demir parmaklı kapılarının arkasına konulmuştu. Cephelerdeki paşalar, genç subaylar, vatansever yazarlar, eski sadrazam bile o parmaklıklar arkasındaydılar.

Mustafa Kemal Paşa o gün yine Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne eski arkadaşlarını görmeye gitmişti. Bir ara İttihat ve Terakki'nin ünlü ismi Kara Kemal Bey ile görüştü. Sonra Fethi Bey (Okyar), Tefik Rüştü Bey (Cumhuriyet Dönemi bakanlarından Tevfik Rüştü Aras) Gazeteci Yunus Nadi Bey ile yine bir süre konuştu. Ardından Fethi Okyar ile başbaşa kaldı. Fethi Bey ile Kara Kemal Bey'e: "Bu işler böyle gitmeyecek. Emin olunuz." demişti.

Mustafa Kemal Paşa gittikten sonra Yunus Nadi Bey ile Fethi Bey, Mustafa Kemal Paşa'nın o sözlerinin sırrını çözmek için sabaha kadar konuştular. Mustafa Kemal Paşa'yı yakından tanıyan Kara Kemal Bey o sözlerin sırrını şöyle anlatıyordu:

"Kaç yıldır tanırım Mustafa Kemal'i... O sözleri boşuna söylemez. Bize bazı şeyleri anlatmak istemiştir. Boş durmayacaktır."

Sır tam olarak, Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya geçtiği gün çözülmeye başlanacaktır.

Dünyaya Meydan Okumak

Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'daki hayatı, İngiliz İstihbaratı,

İttihat ve Terakki'ye karşı kurulmuş bulunan Hürriyet ve İtilaf Fırkası (Partisi) 1909'daki Mürteci Ayaklanması'nın devamcılarından olan Zeynelabidin Hocaefendi'ciler tarafından sıkı bir takip altına alınmıştı. Hürriyet ve İtilaf Fırkası emperyalist Düvel-i Muazzama ile işbirliği içindeydi. İşbirlikçi Sadrazam Damat Ferit ile Zeynelabidin Hocaefendi zaten beraberdiler. Daha sonraki zamanda Bozkır Ayaklanması'nı çıkararak Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali Ordularını arkadan vuracak olan Zeynelabidin Hocaefendi Saray ve İngilizler'in de itibarlı isimlerindendi.

Mustafa Kemal Paşa'nın Bekirağa Bölüğü'ne bu defa gelişi de yine Harbiye Nezareti'ndeki genç savaş subayları tarafından duyulmuştu. Birden irkildiler. "Mustafa Kemal Paşa, ya bir tuzakla karşılaşır, Bekirağa Bölüğü'nden çıkarılamaz ise ne olur?" kaygıları başlarına çöküverdi. Böyle bir şeye teşebbüs edilemeyeceğini onlar da biliyordu; ama tedbirli olmak da lazımdı. İşte bu düşüncedeki savaş subayları birden toparlanıverdiler.

Biraz sonra, Mustafa Kemal Paşa, yaveri Cevat Abbas ile Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ndeki bu ziyaretini de bitirmiş çıkıyordu. Birden karşısında savaş subaylarını kapının önünde iki yana ayrılmış ve selam vaziyeti almış halde durduklarını gördü. Onları cephedeki emrindeki askerleri selamlar gibi selamladı. Hatırlarını sordu. Savaş subayları sanki dünyaya meydan okur gibi duruyorlardı. Mustafa Kemal Paşa ile cephelerde ateş altında kaç yılı beraber yaşamışlardı...

Mustafa Kemal Paşa en sondaki yüzbaşının önünde durdu. Bu yüzbaşıyı tanımıştı. "Çanakkale'dendi değil mi?" derken yüzbaşı Mustafa Kemal Paşa tarafından tanınmış olmanın verdiği duygu ile "Emrinizdeyim" dedi. Yüzbaşı'nın karşısındakine döndü, "Doğu cephesi değil mi?" hatırlatmasını yaptı. Biraz sonra kendisini bekleyen otomobiline binerek oradan uzaklaştı. Savaş subayları kendi aralarında "Mustafa Kemal Paşa durmaz. Bunu göreceğiz" diye konuşmaktaydılar.

Sirk Göstericisi Gibi...

Türkler, Büyük Ergenekon çıkışından sonra oralarda büyük imparatorluklar kurdular. Sonraki zamanda, Şair Nazım'ın dediği

gibi, "Uzak Asya'dan dört nala gelerek Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan bu memleket bizim" dediler. Bir büyük imparatorluk daha... Ona saraydan ve öteki yerlerden "Osmanlı İmparatorluğu" dediler; ama Batılılar "Türk İmparatorluğu" demişlerdi.

Türk imparatorluğu Doğu'dan doğmuştu, bir güneş gibi Batı'dan batıyordu. 30 Ekim 1918 Mondros batış tarihinin başlaması idi. Sanılmıştı ki Türkler tarih sahnesinden çekileceklerdir...

Osmanlı İmparatorluğu'nun saray ve zamanın hükümetinin, Mondros Teslimiyet Anlaşması'nı imzalamasından sonraydı. Emperyalizmin işgali başlamıştı. Anadolu toprakları parçalanacaktı, lakin parçalayamayacaklardı. 8 Şubat 1919 günü, İstanbul sokaklarından azınlıklar şimdiki Salı Pazarı sahiline doğru akmaya başladılar. Ellerinde Yunan ve Fransız bayrakları. Şarkılar söyleniyor, içki şişeleri başlara dikiliyordu ve rıhtımda beyaz bir at süslenmiş bekletiliyordu.

"Beyaz at" Fransız General Franchet d'Esperey için hazırlanmıştı. Biraz sonra, rıhtım tıklım tıklım dolmuşken, sahile bir motor yanaştı. O sırada "Mavi Kubbeli Liman"daki işgal donanmasının topları Esir İstanbul üzerine dönüktü. Motordan alkışlar arasında inen Fransız General d'Esperey beyaz ata büyük bir çalımla bindi. Etrafında askerleri. Fatih İstanbul'a beyaz at üzerinde girmişti ya, işte şimdi d'Esperey onun için beyaz at hazırlatmıştı.

Beyaz atlı d'Esperey Pera - Beyoğlu'nda ilerlemekteydi. Manastırlı Ömer "Elveda Rumeli zamanlarını" yaşamıştı. Oradaki vuruşmalardaki ataklığı için ona "Deli Ömer" de denilmişti. Hınçlıydı Deli Ömer. D'esperey önünden geçerken birden elini Trablus kuşağı içindeki silahına doğru uzattı. Yanında sivil giyinmiş birisi duruyordu. Deli Ömer'i tanımazdı; ama ne yapacağını anlamıştı. Deli Ömer ateş etseydi oradaki kalabalıktan kurtulamazdı. Sivil giyinimli adamın eli Deli Ömer'in bileğine sıkıca yapıştı. Gözlerinin içine baktı, "Zamanı değil" dedi. Deli Ömer'i alıp götürdü. Sivil giyinimli adam Harbiye Nezareti'nden Yüzbaşı Emin Ali Bey'di. Emin Ali daha sonra bunu Yüzbaşı Dayı Maksut'a anlatacak ve Deli Ömer İstanbul Kuvvası'na alınacaktı. O Kuvva zamanında işgalci Yüzbaşı Benet'i o vuracaktı.

D'Esperey'in maskaralığı Mustafa Kemal Paşa'ya anlatılmıştı. Mustafa Kemal Paşa, olanları dikkatlice dinledi ve sonra bir sigara

yaktı. Kaşları çatıktı. Yüzündeki ifade olanları iğrenmekle karşıladığını göterir gibiydi ve birden dedi ki:

"Adam asker değil, sirk göstericisi... Beyaz at ha! Beyaz at... Akılları sıra fütuhat (zaferler) hayalindeler. Fransızlar da zamanı gelince bu hayallerinin nelere mal olacağını anlarlar."

D'Esperey'in İstanbul'a gelişinin ardından bir gün sonra gece Tokatlıyan'da bir balo verildi. Yabancı misyon şefleri oradaydılar. Şık kadınlar parfüm kokuları saçıyorlardı. İstanbul'un Tük işbirlikçileri de oradaydılar. Onlar şimdiden kendi ticaret çıkarlarının peşine düşmüşlerdi. Balo sabahın ilk ışıklarına kadar sürdü. İstanbul sokaklarında gün ağarırken şık hanımlar ve beyler Esir İstanbul Pera'sından şarkılar söyleyerek evlerine dağılıyorlardı.

İstanbul esirliği yaşamaktaydı. Tokatlıyan, ünlü Ceyno, Pera Palas salonlarında balolar verilmekteydi. O balolara kimi zengin İstanbul tüccarları katılıyordu. Sarayın şehzadelerini, bazı prenseslerini o balolardan çıkarken gören Türk İstanbullular biraz öfke, biraz iğrenmek duyguları ile onlara bakmaktaydılar. Esir İstanbul'un esir sarayı artık çökmüştü.

Konağı Takip Etmek

Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinin karşısındaki Ethem Paşa Konağı'na İtalyan İşgal Kuvvetleri Komutanı General Roletto yerleşti. Gelip gidenleri çoktu. Yüzbaşı Dayı Maksut'a Mustafa Kemal Paşa'dan bir emir ulaştı:

"Konak takibe alınsın. Gelen giden tam olarak takipte olacak!"

Dayı Maksut adamlarından birisini konak önünde vazifelendirdi. Vazifeli her gün değiştiriliyordu ki, durum anlaşılmasın. Ve raporlar Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştırılmaktaydı. Ulaştırılmaktaydı ki işbirlikçiler bilinsin...

Aradan zaman geçecekti. Mustafa Kemal Paşa Anadolu'da Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ni başlatacak, Büyük Taarruz sonrasında Türk süvariler İzmir'e doğru uçacaklardı. İşte o günler idi... Bir Süvari yüzbaşısının beyaz bir at aramaya başladığı görüldü. Süvariler birkaç dakikalık dinlenme zamanı vermişlerdi. Süvari Kolordusu Komutanı Altay Paşa yüzbaşının telaşını görmüştü.

"Nedir bu telaş Yüzbaşı?" diye sordu. Yüzbaşı komutanı cevapladı:

"D'Esperey İstanbul'a gelişte beyaz ata binmişti. Şimdi öç zamanıdır. Ararım ki beyaz bir at olsun, İzmir'e onun üzerinde uçayım..."

Biz büyük milletizdir; ama beklenecek zaman değildi. Suvari Kolordusu Komutanı Altay Paşa yeniden hücum emrini vermişti. Uçulmaktaydı İzmir'e doğru. Bir sonraki zamandı.

Esir İstanbul eseretini yaşamaya başladığında 16 Mayıs 1919 günü emperyalist ordular ve o orduların içindeki Yunan Orduları İzmir'i işgal etmişlerdi. Hukuk-u Beşer Gazetesi sermuharriri (başyazarı) Hasan Tahsin, Yunan'lı sancaktarı alnından vurdu. Eğer d'Esperey'in İstanbul'a girişinde Manastırlı Deli Ömer'in eli tutulmasaydı, belki ilk Hasan Tahsin o olacaktı. İzmir emperyalizmin yaptığı katliamı yaşamıştı. Ve hala unutulmamıştır. Unutmak mümkün mü?

Binbaşı Şevket

Binbaşı Şevket gece Yenibahçeli Dayı Maksut'la buluştu. Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Dayı Maksut, Binbaşı Şevket Bey gecenin bir vakti Pera'dan yukarı doğru yürüyorlardı. Arkalarında Kehribar Ali, bir zamanların İstanbul bıçkını, o zamanın Kuvvacısı olmuştu. Bir sarhoş sürüsü karşılarına çıktı. İçlerinden birisi Binbaşı Şevket'e bakarak "Nasıl yenildiniz?" dedi. Binbaşı Şevket Kehribar Ali'ye baktı. Kehribar Ali anlamıştı. İleri fırladı O herif öyle bir tokat yemişti ki ayakları yerden kesildi, mabadının üzerine pat diye düşüverdi. Binbaşı Şevket herifin yüzüne tiksinti ile baktı. Kehribar Ali tabancısını çıkarmıştı. Binbaşı Şevket'ten emir bekliyordu. Binbaşı Şevket: "Sokaklarımız temizdir. O kan kirletmesin" dedi. Yürüyüp gittiler.

Esir İstanbul, ihanetin kol gezdiği İstanbul... Acılar çeken, emperyalist donanmanın toplarını üzerine çevirdiği İstanbul... Şair Nazım demişti ki Kuvva Destanı'nda:

"...Biz ki İstanbul şehriyiz/ Yüce Türk Halkı/ malum olsun çektiğimiz acılar..."

İşbirlikçilerin tuzları kuru. Tokatlıyan, Pera salonlarında balo-

lar... İstanbul'un Türk mahalleleri masum... Öfkeli ve de öte yanda kederli. Harbiye Nezareti kapısından girip çıkan İtilaf Devletleri mümessileri... Diğer tarafta Harbiye Nezareti koridorlarında sessizce birbirlerine sormaktaydılar genç savaş zabitleri:

"Mustafa Kemal Paşa dün de Bekirağa Bölüğü hapishanesine gitmiş. Temasları varmış, Şakir Paşa ile acaba ne yapacak?"

Cevapları yine kendileri vermişlerdir:

"Mustafa Kemal Paşa, durmaz. Mutlaka birgün bir zamanda bir şeyler yapacaktır."

Uzak Asya'dan gelmişti. Şair Nazım'ın dediği gibi, "Uzak Asya'dan dört nala gelip Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan bu memleket bizim" dedik. Bizimdir. Bizim kalacak. Varma üzerimize yeni emperyalizm! Beş para etmez yardakçıların... Varma üzerimize yeni emperyalizm! Biz tekin millet değilizdir. Bu vatan toprakları tekin değildir. Bölemezsin, parçalayamassın. Başını kayalara çarparsın. Varma üzerimize! Emperyalizm sanmıştı ki Mondros Sevr sonrası Türkler tarih sahnesinden çekilirler artık. Kendi tarihi yanılgılarını yaşadılar. Başlarını ateşten Türk duvarına çarpmışlardı.

"Teslim Olunmaya Görsün..."

30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması İngilizler'in Agamemnon Zırhlısı'nda Osmanlı Hükümeti Heyeti'ne imzalattırılmıştı. Her ordu komutanına olduğu gibi Adana'da Yıldırım Orduları Grubu Komutanı olan Mustafa Kemal Paşa'ya da teslimiyet anlaşması gönderildi. Mustafa Kemal Paşa ile Sadrazamlık arasında şifreler gidip gelmekteydi.

7-8 Kasım 1918 gecesi, Mustafa Kemal Paşa, Sadrazamlığa gönderdiği uzun şifreyi şöyle bitirdi:

"Mütareke ahkamına (şartlarına) uymayacağım. Kendi karekterime uyanı yapacağım."

Ali Fuat Paşa ile Albay Fahrettin de Mustafa Kemal Paşa'nın son şifresinin yazdırılışını derin bir sessizlik içinde dinlediler ve "Bu bir isyan gibi paşam" dediler. Mustafa Kemal Paşa:

"Öyle olacak. Artık bu devletler istediklerini yaptırırlar; ama ben kendi karekterime uyanı yapacağım."

Esir İstanbul ve soğuk kış günleri... Mustafa Kemal Paşa'nın ordusu o şifresi yüzünden dağıtılmıştı. Mustafa Kemal Paşa'da 13 Kasım 1918 günü İstanbul'a gelmiş ve "Esir İstanbul" zamanını yaşıyordu; ama teşkilatlanmaya başlamıştı bile...

Zaman geçmekteydi. Takvim yaprağı 8 Şubat 1919 gününü göstermişti. O gün Mustafa Kemal Paşa'ya, Yüzbaşı Dayı Maksut şu haberi ulaştırdı:

"Fransız işgal kuvvetleri komutanı d'Esperey'i getiren zırhlı Tophane Rıhtımı önünde demirlemiş bulunmaktadır. Generalin sahile çıkması beklenmektedir."

Bu haber Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştığı sıralarda Fransız Generali d'Esperey sahile çıktı. Orada bekletilen beyaz bir ata bindi. Ardında işgalci ordusu kıtaları...

Rumlar, Ermeniler sahile çıkan Fransız generali çılgın gösterilerle karşılıyorlardı. D'Esperey beyaz atının üzerinde İstanbul'u fethetmiş gibi kibirle ilerlemekteydi. Önde o, arkasında kıtaatı ve çılgınlık içindeki Rumlar ve Ermeniler, Beyoğlu'na doğru ilerlemekteydiler. Türkler derin bir keder içinde... Haber Türk mahallelerine yayılmıştı. İstanbul'un esir zamanları ve işkence gördüğü günler daha da sürecekti.

Yüzbaşı Dayı Maksut'un teşkilatına girmiş olan Rumelili Deli Ömer o kalabalık arasına karıştı. Silahlı Trablus kuşağı içinde gizlenmişti. Beyoğlu'na doğru gidilirken Rumelili Deli Ömer elini yavaşça Trablus kuşağına soktu. Silahının kabzesini tuttu. D'Esperey'i atından ha düşürdü ha düşürecekti ki yanındaki bir el Deli Ömer'in bileğinden yakaladı. Deli Ömer arkasına baktı, arkadaşı "Yarıp çıkamayız. İyi bir zaman kollamak lüzumu vardır" dedi. Deli Ömer'in silahın kabzesindeki elini arkadaşı zor çözdü. Esir İstanbul'un bir günü daha yaşanıyordu. Beyoğlu Caddesi'nde İşgal Devletleri'nin bayrakları çatılardan aşağılara kadar sarkıtılmıştı.

İşgal zamanlarında, İstanbul matbuatı'nın işbirlikçileri olan yazarlar İşgal Devletleri'nin yanında yerlerini aldılar. Türk Ordusu'na saldırmaktaydılar. Kafkasya, Yemen, Galiçya, Irak, Suriye, Mısır Kanal, Sarıkamış, Filistin cephelerinde yıllarca vuruşmuş Türk Ordusu, artık onların saldırganlığı altına girmişti

Fransızlar'ın ünlü generali çok geçmeden Sadrazam Tevfik Paşa'yı ayağına çağırıp azarlayacaktı; çünkü Mustafa Kemal Paşa'nın teşkilatlandırdığı ilk İstanbul Kuvvacıları karşı harekete geçmişlerdi. Osmanlı Sadrazamı işgal kuvveti komutanının önünde azar işitmeye başlamıştı.

Olanlar Olacaktı

Malisör Rıza Bey, Yüzbaşı Dayı Maksut, Doktor Fahri, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Yüzbaşı Eczacı Celal, Mustafa Kemal Paşa'nın teşkilatlandırdığı ilk İstanbul Kuvvacıları işlerine devam etmekteydiler.. Hemen hepsi de İttihat ve Terakki'nin Teşkilat-ı Mahsusa'sında da geçmişte vazifeler almışlardı. Merkezde buluştuklarında Malisör Rıza Bey, Ali Kemal'in yazısı olan gazeteyi masanın üzerine hışımla atarken

"Tesim olunursa böyleleri de ortaya çıkacaktı" dedi. Eski Teşkilat-ı Mahsusacılar, yeni İstanbul Kuvvacıları derin bir öfke içinde ne yapılacağını konuşmaya başladılar.

İstanbul'da, "Esir İstanbul'da" İtilaf Devletleri'nin konsolosluklarında balolar sürüp gitmekteydi. İstanbul'un ünlü kulüplerinde de aynısı. Sarayın prens ve prensesleri de o balolara gitmekteydiler.

Bir gece olanlar olacaktı. Yüzbaşı Dayı Maksut, Serkldoryan'da verilecek baloyu öğrendi. Eski bıçkın yeni Kuvvacı Kehribar Ali'yi, Deli Ömer'i çağırttı. Yanında Malisör Rıza Bey ile Doktor Fahri ve Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü de vardı. Eski Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis'de oradaydı. Yüzbaşı Dayı Maksut, Kehribar Ali'ye: "Bu gece Serkldoryan'da eğlence olacak. Çıkışlarını bekleyin. Sonrada mevcudiyetimizi anlatmak için icabını yaparsınız." dedi. Anlamışlardı. O gece sabahın ilk ışıklarına doğru eğlence dağıldığında Serkldoryan önünde silahların tarrakası havayı yardı. Eğlenceden çıkanlar kulübe girip saklandılar. "Mevcuduz!" işareti ihtarı verilmişti.

Zeynel Abidin Hoca Efendi'nin ve İngilizler'in isteği yerine gelmiş. Vahdettin eniştesi Damat Ferit'i çoktan Sadrazam olmuştu ve İktidar artık İtilaf Devletleri ile işbirliği yapmakta olan Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın (Partisi'nin) elindeydi. 1909'daki Derviş Vahdeti

Ayaklanması'nın başları da o hükümetin yanındaydılar. Kürt Tealiciler de buna dahildi.

Mustafa Kemal Paşa, Ali Fuat Paşa ile Şişli'deki evinde buluştu. Ali Fuat Paşa, Mustafa Kemal Paşa'ya şöyle demekteydi:

"Paşam Adana'dan gönderdiğiniz şifrede söylediğiniz gibi şimdi artık istediklerini yaptırıyorlar."

O gece geç saatlere kadar görüşme sürdü. Ali Fuat Paşa, Mustafa Kemal Paşa'nın evinden çıktığında, Yüzbaşı Dayı Maksut ve Balıkçı Salih Reis ile Yenibahçeli'nin adamlarının evi demir bir çember içine aldıklarını gördü. Kehribar Ali duruşu ile Ali Fuat Paşa'nın dikkatini çekmişti. Yüzbaşı Dayı Maksut'a sorar gibi baktı, Dayı Maksut kısaca anlattı. Ali Fuat Paşa, Kehribar Ali'nin omuzuna dokundu:

"Vazifeniz ağırdır" dedi ve ayrıldı.

İstanbul'un hala'nın Türk mahallelerinin kederli geceleri... ve bir gece Üsküdar Ayazma'da Nihat Hanım'ın konağının mahzeninde hummalı bir faaliyet... Nihat Hala'nın yırttığı çarşaflarla silahların namluları temizlenmekte. Teğmen Faruk, pırıl pırıl bir lagant silahı beğendi. Dayı Maksut'a bir çocuk gibi yalvarırcasına baktı. Dayı Maksut anlamıştı, "Al" dedi. Faruk sevindi. Kendi tabacasını bıraktı, lagantı aldı. O silah kim bilir nasıl vazifelerin içinde yer bulacaktı...

Esir İstanbul'un bir gecesi de öyle geçti. Daha çok yaşanacak geceler vardı.

Giritli Enver Ve Pusu

1919 yılı Mart ayının karlı bir günü. Esir İstanbul'un çatıları, küçük bahçeli evlerin önleri, konakların geniş bahçeleri karlar altında. Faytoncular atları üşümesin diye üzerilerine muşambalar çekmişler. İstanbul'un martıları "Mavi Kubbeli Liman" üzerinde denize inip kalkmaktadırlar. Kuvvacı yazar Falih Rıfkı Atay'ın da yazdığı gibi:

"Yedi Düvel bandoları zaman zaman sokaklarda bando mızıka çalarak geçmekte..."

Yüzbaşı Giritli Enver, ne acılar yaşamıştı... Annesi, dedesi ona vatan toprağı Girit'in nasıl elden çıktığını ve İstanbul'a göç ederlerken o vatan toprağını nasıl acılar içinde geride bıraktıklarını anlat-

mışlardı. Giritli Yüzbaşı Enver, Topkapı Kuvva Teşkilatı'na dahil olmuştu. 1919 yılının Mart ayının başında işbirlikçi Sadrazam Damat Ferit yeni kabinesini kurdu. Balta Limanı o zamanlar konakların olduğu yerlerdendi. Damat Ferit'in orada padişah bağışlaması konağı vardı. Padişah damadıdır ya...

Yüzbaşı Giritli Enver vatan topraklarının kaybını yaşayan aileden gelmekteydi. İçinde acılar, hüzünler... O sabah kaputunun yakalarını kaldırmış, karlar içindeki sokaklardan geçerek Balta Limanı'na inmişti.

Damat Ferit konaktan geç çıkardı. Gitti biraz ilerdeki ağaçların altında durdu, gözlemeye başladı. O sırada bir fayton geçiyordu. Arabacı atların dizginini çekti. Yüzbaşı Dayı Maksut Giritli Enver'i görmüştü. Faytondan indi. Enver'in yanına gitti. Giritli Enver'in dişleri tıkırdıyordu. Soğuktan değil öfkeden. Dayı Maksut anlamıştı. Giritli Damat'ı gözlemekteydi. Birkaç gün evvel de merkezde "Damat Ferit'in vücudunu ortadan kaldırmaktan" söz etmişti.

Dayı Maksut, "Zamanı değil. Merkezde konuşuruz, tek başına olmaz" dedi ve Yüzbaşı Enver'i faytona aldı. Enver'in koca silahının kabzesi kaputun altından görülüyordu. Dayı Maksut'a: "Gelmeseydin bitirecektim herifi" dedi.

Yüzbaşı Dayı Maksut ve arkadaşları Doktor Fahri, Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü, Bahriye Binbaşısı Muhiddin Bey Asmalı Mescit'teki mekanda otururlarken birisi gelmiş, Muhiddin Bey'e

"Silah işi tamam" demişti. O işin sırrı şuydu: Muhiddin Bey, Kasımpaşa Kuvvası'nı teşkilatlandırmakla vazifelendirilmişti. Kasımpaşa'daki deniz birliğinde el konulmasın diye saklanmış silahlar vardı. İşte onları Kasımpaşa Kuvvası'na dağıtmak kararı alınmıştı ve silahlar güvenilirlikleri tasdik edilmiş Kuvvacılara gece dağıtılmıştı gizliden... Bir kısmı da Dayı Maksut'un emri ile Çengelköy Kuvvası'na gönderildi.

İstanbul teşkilatlanmaktaydı. Semtlerde kurulan Kuvva'nın durumu, dağıtılan silahlar gecenin bir saatinde şaşırtma vererek Mustafa Kemal Paşa'nın Beyoğlu Havva Sokak'taki gizli karargahına giden Yenibahçeli ve Dayı Maksut tarafından Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştırılmaktaydı. O sıralarda Albay İsmet Bey (İsmet Paşa) Harbiye Nezareti'nde bir komisyonun başındaydı. Mustafa Kemal Paşa za-

man zaman Harbiye Nezareti'ne giderek onunla da görüşmekte ve silahların Anadolu'ya nasıl gönderilebileceğini konuşmakta, İstanbul için de tedbirlerin alınmasını konuşmaktaydılar. Son defasınsa aralarında silah işi için bir anlaşma oldu. Depolara konulan yeni silahların sandıkları üzerine gizli işaretler konulmaktaydı ki, kaçırılacakları zaman iş kolay olsun.

Damat Ferit bir sürü tutuklama yaptırmıştı. İngilizler ve öteki İşgal Devletleri'nin isteği ile Nemrut Paşa Harp Divanı'nı kurdurmuştu ya. İşte o zamanlardır. Birgün bir gazetede şu ilan çıktı:

"Divan-ı Örfi Riyaseti'nden: Tehcir meselesinden haberleri olanlar Divan-ı Örfi'ye müracat etsinler."

Nusret Bey Ve Divan...

Ermeniler'in ordularımızı arkadan vurdukları zamanda Nusret Bey Urfa Mutasarrıfı idi. Divan'ı Örfi'de mahkeme ediliyordu. İlan çıkmıştı. Ermeni Patrikhanesi'ne gün doğmuştu. Zamanın bir sürü Ermeni'sini oraya yığdılar. İğne atsan yere düşmeyecekti. Ve dokuz yaşındaki bir çocuk da şahitler arasına dahil edilmişti. Nusret Bey yargılanıyordu. Dokuz yaşındaki çocuk kendisine öğretilenleri ezberden söylüyordu. Nusret Bey, Nemrut Paşa'ya:

"Bu çocuk şimdi dokuz yaşında. O zamanlar beş yaşında olması icap eder. Beş yaşındaki çocuk bunları nasıl biliyor?"

Nemrut Paşa, Nusret Bey'i azarladı.

O Harp Divanı'nda birkaç namuslu isim de vardı. Nusret Bey, önce 15 yıl hapis cezasına mahkum edildi.

O gece Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'nde bunlar konuşuldu. İttihat ve Terakki'nin ünlü ismi Kara Kemal Bey, "Bunlar bu işle durmazlar, bir halt ederler" demişti. Dediği de çıkacaktı. Damat Ferit, Nemrut Paşa'yı çağırtmış ve "İngilizler bu işe kızdılar. Yeniden mahkeme edin!" emrini verdi.

Harp Divanı'ndaki bazı askerler istifa ettirildi, yerine yenileri getirildi ve o yeni heyet Nusret Bey'i idama mahkum edecekti. Ve o zamanlarda Nusret Bey'i uyduruk Ermeni iddiaları ile Beyazıt Meydanı'nda astılar. Onu başka idamlar da takip edecekti.

Mondros, 30 Ekim 1918 teslimiyet ve Esir Şehir İstanbul...

Yüzbaşı Eczacı Celal, Doktor Fahri, Doktor Sırrı gece Beyoğlu'ndaki bir buluşmadan ayrılmışlar, Vapurla Kadıköy'e geçmek için Tünel'e doğru yürümekteydiler. Soğuk Mart günleri bir defa daha olmuştu. Bu defa ikincisi gelip çatmıştı. Yüzbaşı Celal üniformalı idi. Bir Rum, Ermeni takımı önlerinde durdu. "İşte yenildiniz. İstanbul artık bizim!" dediler. Onbeş yirmi kişi varlardı.

Doktor Sırrı Bey çabuk öfkelenirdi. Birden öfke bulutu başına oturdu. Eli belindeki silaha gidiyordu. Çekseydi bir anda bir silah heriflerin üstüne boşalırdı. Yüzbaşı Celal "Dur Sırrı, tokat yeter." dedi.

Sırrı Bey de oldukça iri yapılıydı. Kaç feleğin çemberinden geçmişti. Herifler birden ne olduğunu anlayamadılar. O sırada Damat Ferit zaptiyeleri ve devriyeleri geldi. Yüzbaşı Celal, Doktor Sırrı ve yanındakilerin üstünü aramaya kalktılar. Üç zabtiye idi. Üçü de yedikleri tokatla ötekilerinin yanına düşüverdiler. Birden orası kalabalıklaştı. İstanbul bıçkınları yerlerdekilerin etrafını sardılar. Yüzbaşı Celal ve arkadaşları Tünel'e binip uzaklaştılar. Ertesi günü İşgal Devletleri Yüksek Komiseleri kıyametleri koparmışlardı. Olacak iş miydi işgal devriyesini tokatlamak...

İşbirlikçi yazar Ali Kemal hadiseyi duymuştu. "Bunlar başımızı belaya sokacaklar. Düvel-i Muzzaama'ya saldırmak da ne demek?" diye döktürüyordu. O işbirlikçiler çoktular. İtilaf Devletleri'ne uşaklık etmek sanki asli vazifeleri olmuştu.

Ali Kemal birkaç defa kuvvacıların namlusunun ucundan dönmüştü. Geceleri Beyoğlu'ndaki kulüpte İşgal Devletleri'nin Yüksek Komiserleri'ne ertesi gün çıkacak yazılarını okurdu. Şampanya kadehlerinin birisi gider birisi gelirdi, lakin bir tek uşak o değildi ki... O öyle pis eğlenceler içindeyken İstanbul Kuvvası bunları haber alıyordu.

Şifreler Ve Fedailer...

Yüzbaşı Mümtaz Ayâzma, 30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması'ndan önce Arap çöllerinde vuruşurken, İngiliz Yanlısı Arap şeyhlerinin bir kurşunu ile sırtından vurulmuş ve tedavi-

si uzun süreceğinden İstanbul'daki evine gönderilmişti. Üsküdar Ayazma'daki evine ulaştığından cephede getirdiği silahını temizledi. Konsola koydu. Oğlu altı yaşına girmişti. Oysa onu daha iki yaşındayken bırakmış ve cephelere koşmuştu.

İstanbul artık esir şehirdi. Ekim ayı bitti. Kasım ayı kasımpatıları İstanbul'un bahçeli evlerinde açmaya başladı. Kasımpatı mevsimi başlamıştı.; ama çiçekler mahzundu sanki, öyle geliyordu esir şehrin insanlarına. İstanbul'un dar Arnavut kaldırımlı sokaklarında insanlar bedbaht. İzmir de esir olacaktı. Hukuk-u Beşer Gazetesi Sermuharriri (başyazarı) Hasan Tahsin, 31 Mart 1909'da Mürteci Derviş Vahdeti Ayaklanması zamanında Hareket Ordusu'nun ayaklanmayı bastırmak için İstanbul üzerine yürüdüğü zamanları düşündü. Ünlü Teşkilat-ı Mahsusa'da çalıştığı zamanlar gözlerinin önünden geçti. Tahsil yıllarını Avrupa'da geçirmişti. Kısa bir zaman sonra İzmir rıhtımına çıkacak işgal askerlerinin sancaktarını alnından vurup da şehit olacağı zamana kadar yazmaya devam etti. Bir yazısında şöyle dedi:

"Esir olmaktansa bu memleketi yakarız, yıkarız da vermeyiz!"

Mart ayı gelmişti. Esir İstanbul umutsuz ve suskun... Lakin Beyoğlu kulüplerinde eğlenceler. İtilaf Devletleri'nin temsilcileri, komiserleri, şık hanımlar, şık beyler ve sonu gelmeyen şampanya kadehleri... Son Osmanlı Sarayı'nın prensleri...

Bu yanı ile çürümüş bir payitaht. Umutsuz Türk insanı ve bir mecmua da bir yazı:

"Şimdi böyle bir kahramana malikiz. Mustafa Kemal genç ve azimkâr bir kumandandır."

Bu bir umuttu...

Vakit gece yarısını geçmişti. Beyazıt'taki Harbiye Nezareti'nin ikinci katındaki şifre odasından çıkan Yüzbaşı Mümtaz merdivenlerden inerken Teğmen Salih'i gördü. Teğmen Salih zaten yüzbaşının çıkışını bekliyordu. Büyük kapıdan çıktılar. Yüzbaşı Mümtaz, iç cebinden çıkardığı bir zarfı Salih'e verdi gizlice:

"Yüzbaşı Dayı Maksut'a ulaşacak!"

Emir geldi ardından. Zarf o gece geç vakit Mustafa Kemal Paşa'nın Beyoğlu Havva Sokak'taki asıl karargahına ulaşıverdi.

Türk insanı facialar yaşamıştı. Falih Rıfkı Bey'in (Atay) 1918 yılında yazdığı bir yazı çoğu evlerde bir köşeye konulmuştu. Ayazma'daki Nihat Hala o gece dostları ile konuşurken o yazıyı çıkardı. Yüksek sesle misafirlerine okumaya başladı, ağlayarak. Falih Rıfkı o yazısının bir yerinde şöyle diyordu:

"Pasinler Ovası'nı hatırlarsınız. Bu ad Osmanlı Tarihi'nin başına bir çadır gölgesi gibi vurur. Pasinler Ovası'nda unutulmuş Türk köyleri vardı. Bir sabah bu köylerin sularından Ermeni çeteleri geçtiler. Pasin erkeklerini koyun gibi boğazladılar. Kadınları boğdular."

Ve o gece yaşanan trajediler konuşuldu.

Yüzbaşı Dayı Maksut sobayı yaktırmıştı. Dışarıda kar fırtına. Eczacı Yüzbaşı Celal, Doktor Fahri sobanın etrafında yeni demlenmiş çayları içmekteydiler. Biraz sonra da Yüzbaşı İsmail Hakkı geldi. Kaputunu çıkarırken "Bu bataktan nasıl çıkarız?" diye sordu. Hepsinin yüzüne tek tek baktı. Batak dediği teslimiyetti. Yüzbaşı Dayı Maksut, yavaş sesle:

"Mustafa Kemal Paşa bildiğin gibi burada. Geçenlerde Bekirağa'ya gitti."

Yüzbaşı İsmail Hakkı:

"Hiç şaşmam! Kemal Paşa eski arkadaşlarını bırakmaz. Sanırım bir şeyler yapsa, o yapar." Sonra biraz durakladı.

"Bana kalırsa büyük işler başlayacak. Boşuna bize İstanbul'da teşkilat yaptırmaya başlamadı ya... Mutlaka başka işler olacak..." diye sürdürdü sözlerini.

Mustafa Kemal Paşa çağırttığından dolayı da memnundu.

Yüzbaşı Dayı Maksut masasının üzerindeki zile vurdu. Sonra bir daha, bir daha... Emir çavuşu geç girince Dayı Maksut çavuşa,

"Topalcık İngiliz'e cephede esir mi düştün ki gelmezsin?" diye şakacıktan çıkıştı. Çavuş, cephede yediği bir kurşun yüzünden hafif topallıyordu.

"Yüzbaşı Selim Komutan gelmiştir, kaputunu asardım" diye cevaplarken Suvari Selim içeriye girdi. Telaşlıydı. "Vedaya geldim" deyince hepsi sorar gibi baktılar.

Doktor Fahri, "Hayrola?" derken, Üsteğmen Selim

"Manisa civarına giderim. Sırdır. Lakin sizler yeminlisiniz. Hani Mustafa Kemal Paşa'nın Adana'dan ayrılmadan Kuşçubaşı Eşref Bey'in çifliğine gönderilen silahlar vardır ya, işte onlar İzmir dağlarındaki efelere gidecekmiş. Kemal Paşa'mızın emridir" diye hızlı hızlı konuştu. Sonra geç saatlerde oradan çıktı. Havaya savrulan karlar arasında kayboldu.

Dayı Maksut pencereden bakıyordu. Kalpağını masaya vurdu: "Başlayacak, başlayacak ki ne zaman? Amma velakin Mustafa Kemal Paşa'mız bilir" diye bir başka umut ışığı yaktı. Tabii bütün bu olanları Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a gelmesinden sonra teşkilatlandırmaya başladığı "Yeminlilerin" dışında kimseler bilmemekteydi.

Ve işte öyle bir zaman...

Şişli'deki Tedbirler

Esir İstanbul ve Esir Anadolu zamanları, Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya geçme hazırlıklarında. Esir İstanbul teşkilatlanması artık tamamlanmış gibi...

Yüzbaşı Dayı Maksut'un, Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinin önüne "ne olur, ne olmaz" diyerek yerleştirdiklerinden Teğmen Faruk, Harbiye Nezareti'nden tanıdığı genç subay arkadaşının hava kararırken acele ile Mustafa Kemal Paşa'nın evinin önüne geldiğini gördü.

Tarih: 18 Nisan 1919. Teğmen Faruk Harbiye Nezareti'ndeki genç arkadaşına telaşla "Nedir, bu telaş nedendir?" diye sordu. Harbiye Nezareti Haber Alma Dairesi'ndeki genç subay da Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul teşkilatındandı. Teğmen Faruk'a bir öfke ve binbir kahır içinde cevap verdi:

"Mustafa Kemal Paşa'ya acele haber var. Mondros ahkamı (şartları) ile Kars ve Ardahan Ermeniler'e verilmiş. Şimdi oralarda işgal başlamış."

Teğmen Faruk "Ulan namus düşkünleri! Bunu da mı yapacaktınız? Bakalım daha neler göreceğiz?" diye söylenirken Mustafa Kemal Paşa'nın yaveri Cevat Abbas'ın açtığı kapıdan içeriye haberci girmişti.

Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'a gelen Ali Fuat Paşa ile Şişli'deki evinde yaptığı görüşmede, Ali Fuat Paşa'ya "Sen kuvvetlerini Ankara civarına nakletmeye bak. Sonra Ankara içine nakledilmen için teşebbüslerim olacak" demişti.

Mustafa Kemal Paşa ile Ali Fuat Paşa'nın beraberlikleri daha Harbiye yıllarından önce başlamıştı. Mustafa Kemal Paşa Adana'da Yıldırım Orduları Grubu Komutanı iken, Ali Fuat Paşa O'nun emrindeydi. Mustafa Kemal Paşa'nın Ali Fuat Paşa'ya "Kuvvetlerini Ankara civarına nakletmeye bak" sözleri bir beraberlikti; ama onun yanında emirdi de. Askerlik şartları...

Yüzbaşı Dayı Maksut, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Dr. Fahri ve teşkilatın öteki isimleri o gece yine Dr. Münir'in evindeydiler. Yüzbaşı Dayı Maksut, İttihatçıların korkulan ismi Dr. Münir'e:

"Mustafa Kemal Paşa, dün Harbiye Nezareti'nde yine Albay İsmet Bey ve bazı arkadaşları ile görüşmüş. Uzun uzudaya konuşmuşlar. Albay İsmet Bey (İnönü) sağlam adamdır. Acep ne olaki? Sen ne dersin Münir Bey?" Doktor Münir:

"İsmet Bey'i Cemiyet'ten tanırım. Sağlamdır. Bu görüşme olmuş ise Mustafa Kemal Paşa büyük hesaplar yapıyor demektir. Albay İsmet'in Harbiye Nezareti'ndeki vazifesine bakarsak mühim şeyler olacak."

Sonra durdu, "Güzel haber, güzel haber" diye tamamladı sözlerini.

Erkan-ı Harp Kızanıklı Cevat Bey, Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri gece geç saatlerde Mustafa Kemal Paşa'nın Beyoğlu Havva Sokak'taki öteki karargahından çıkmışlardı. O gün evine bir İngiliz Subay yanında askerleri ile gelmiş ve evde arama yapmak istemişlerdi.

Erkan-ı Harp Kızanıklı Cevat ile Mustafa Kemal Paşa bunu da konuştular. Mustafa Kemal Paşa:

"Bütün anneler gibi validem de böyle bir durumla karşılaşmıştır. Ama bilinmelidir ki son hesaplaşma zamanı gelecektir."

Esir İstanbul. Kozmopolit şehir. Nemrut Paşa Harp Divanı, Damat Ferit emri ile tevkifata doymamakta. Bekirağa Bölüğü Hapishanesi bir yanda, İtilaf Devletleri'nin hapishaneleri öteki yanda. Korku şehrin üzerine sinmiş. Hapishanelerde sorgular bitmek bilmiyor.

Üsküdar Yokuşu

Kehribar Ali birden Dayı Maksut'un odasının kapısından içeri girerken, Dr. Fahri ile Yüzbaşı Yenibahçeli, Kehribar Ali'nin halinden öfkesinden haberdar olduklarından bir kötü haber alacaklarını anladılar. Kehribar Ali'nin ardından Rumelili Deli Ömer ve Zeybek sökün etmişlerdi. Dr. Fahri, "Nedir bu haller, İstanbul'u ateşe verecek gibi?" derken, Kehribar Ali:

"Gece bizim arkadaşımızı vurmuş devriyeciler. Sizden emir olmadan bir iş yapmak olmaz. Amma velakin ne yapalım, emir nedir?"

Yüzbaşı Dayı Maksut hadisenin yerini sordu. "Üsküdar yokuşu" cevabını aldı ve kestirmeden:

"Balıkçı Salih Reis başınızda olacak. Sen Kehribar, Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek bu gece bakın hesaba..."

O gece sabaha karşı Üsküdar Meydanı'nda üç dört tabanca tarakkası gecenin sessizliğini yırttı. Düşman devriyecileri ile bir hesap görülmüştü. Üsküdar yokuşunda sabaha karşı bunlar olurken lüks eğlence kulüplerinde işgal subayları ile onlarla beraber olan aslını neslini unutmuşlar şampanya kadehlerini ardı ardına devirmekteydiler.

İki İstanbul. Öfkeli Türk mahalleleri. Öte yanda aslını neslini umutmuşların İstanbul'u ve hayatları. Zaman akıp giderken, Pera sokaklarında sarhoş işgal askerleri dolaşıyordu.

Reşit Halit (Gönç) o sabah yine çalıştığı Millici Gazete'ye giderken Babıali Yokuşu'nda matbaalardan çıkmış matbuat (gazeteler) satıcı çocuklara dağıtılmaktaydı. Reşit Halit birden yine tanıdığı çocuğu gördü. Çocuk birden öteki arkadaşlarına bir şeyler söyledi. Çocuk onların sefi gibi olmuştu. Birden bir deste gazete yırtılıp atıldı. Reşit Halit baktı, Ali Kemal'in bir makalesi serlehvadan (manşetten) verilmişti. Parçaları yan yana koydu. Ali Kemal'in serlehvadan verilen makalesi millicilere hakaretler doluydu.

Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'da olduğu zaman içinde gelecekte Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali içinde yer alacak öteki komutanlar da İstanbul'daydılar. Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli ve Beyoğlu Havva Sokak'taki evinde geç saatlere kadar toplantılar ya-

pılıyordu. Ancak, işgal istihbarat servisleri ile Damat Ferit'in adamları jurnalcileri de iş başındaydılar.

İstanbul esirlik zamanlarını yaşarken, Mustafa Kemal Paşa artık Anadolu'ya geçebilmenin son adımlarını atmaktaydı. Zaman ilerliyordu. Bakalım tarih nasıl zamanları yaşatacaktı?

Düğüne Gider Gibi Vuruldu

Piyade Yüzbaşı Emin Ali, Galata Rıhtımı'nda durdu. Limanı seyre dalmıştı. Yanındaki Yüzbaşı Dayı Maksut'un gözlerinin içine baktı. Nisan 1919 günüydü. Günü ezberlemişti, çünkü yapılacak işler vardı:

"13 Kasım 1918 gününü hiç unutamam. O gün ölmüş gibi yalnızlık düştü yüreğime. Şu koca Yedi Düvel donanmasının bu limana ilk gelişleriydi çünkü. Şu kocaman İngiliz bayraklı zırhlıya bak. Ölüm gibi yalnızlık hâlâ yüreğimde."

Dr. Fahri girdi lafa:

"İki gün sonrası. Yüzbaşı Eczacı Celal, bilirsiniz bizim İttihatçılardan. Vapurla karşıya geçiyorduk. Bir teğmen belli ki süvari. Mahmuzları parlamakta. Düğüne gider gibi giymiş üniformayı. Tertemiz. Belli ki yeni ütülenmiş. Vapurun küpeştesine dayandı. Yarı belinden denize sarkar gibi... Durakaldık... Tabancasını çıkardı. Hiç unutmam mavzer cinsi. Baktı herkese ve dedi ki: Bu esirlik için mi vuruştuk, Balkan'dan Kafkas'a kadar? Sonra başına dayadığı silahın tetiğine bastı. Hem o ne basıştı, hışımla... Ve düştü denize, kayboldu Marmara'da..."

Yüzbaşı İsmail Hakkı'nın gözlerinde öfke bulutları:

"Vekaletin o süvarinin ruhuna yemin ederim ki bu böyle kalmaz." Hınçla silahını yokladı. "Lakin önümüze bir düşen olsa..."

Yüzbaşı Dayı Maksut sürdürdü konuşmayı:

"Onca cephede vuruş. Şimdi şu godoş Damat Ferit denilen Sadrazam oturmuş İngiliz'in kucağına kendisi gibi godoş, külhanın arka kapısından çıkmış Nemrut Paşa Divan-ı Örfisi'nde tevkifatlar yaptırır." Yüzbaşı Eczacı Celal:

"Hani vezife verilmişti Rumelili Deli Ömer ile Balıkçı Salih Reis'e, Balta Limanı'nda basacaklardı Damat Ferit'i?" Dayı Maksut:

"Yol arandı, lakin herifin etrafı dolu. Kıstıramadılar."

Ölümün yalnızlığı gibi esir İstanbul'un Türk mahallelerinde keder ve öfke kucak kucağa sarılmışlar. Gecenin bir vakti... Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağında, Selvinaz başını koymuştu Nihat Hala'nın dizine...

"Hala Teğmen Faruk giderken demişti ya vatan bu halde iken sevdaya vakit yok. Bak bu mendili işledim. Bir köşesinde kuş ve bir mektup. Dayı Maksut Bey'e versek de ulaşır mı Faruk'a?"

Nihat Hala'nın gözlerinden iki damla yaş düştü Selvinaz'ın masum yüzüne. "Bakarım çaresine de lakin şimdi o Anadolu yollarında vazifede. Şimdi zordur Anadolu yolları..."

Dr. Fahri sabaha karşı çıkmıştı Serkldoryan Kulübü'nden. Yeni haberler almıştı. Vakit geçirmeksizin haber ulaşmalıydı. Geceyi beklediler Dayı Maksut ile. Gece Mustafa Kemal Paşa'nın Beyoğu Havva Sokak'taki öteki karargahında Mustafa Kemal Paşa'nın karşısındaydılar. Dr. Fahri acelesi varmış gibi söyledi:

"Dün gece Serkldoryan'da Ali Kemal..." lafın sonunu getirmedi. Mustafa Kemal Paşa'nın önünde kötü laf edemezdi. Anlamıştı, Mustafa Kemal Paşa: "Anlatınız..."

Dr. Fahri devam etti:

"Ali Kemal, Kumandan Roletti ve bir iki komiser konuşmaktaydılar. Fransız Klamenso'nun adı geçti. Klamenso İzmir'in Yunanistan'a verilmesini istemiş."

Mustafa Kemal Paşa:

"7-8 Kasım 1918 günü Adana'dan Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya gönderdiğim şifrede bunların olacağını, Anadolu topraklarının parçalanacağını da bildirmiştim. Fakat Klamenso'nun da, sarayın da, sadrazamın da bilmeleri icap eder ki bu böyle mi devam edecek? Akıllarına şaşarım. Zamanı elbet gelir hesaplaşmanın."

Jurnalcinin Sonu...

Gece oradan çıktıktan sonra İttihat ve Terakki'nin yükseklere kadar çıkmış ismi Sapancalı Hakkı Bey'in kardeşi Yüzbaşı Baki, Erkan-ı Harp Miralayı Arif Hikmet, Erkan-ı Harp Muğlalı Mustafa,

Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri, Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü Kasımpaşa Teşkilat Merkezi'nde toplanmışlardı.

Erkan-ı Harp Muğlalı Mustafa: "Emperyalizmin vahşeti çöktü tepemize, lakin hesap günü acaba gelmez mi?"

Bu sırada bekledikleri haber geldi:

"İngiliz'e uşaklık eden jurnalci Kamil imiş."

Dayı Maksut'un öfkesi çıktı tepesine...

Ertesi gün ve gece...Balıkçı Salih Reis, Dayı Maksut'un karşısındaydı. Dayı Maksut:

"Arkadaşlarımızı jurnal edip İngiliz zindanına gönderen jurnalci belli oldu. İcabını yap!"

Balıkçı Salih Reis, Rumelili Deli Ömer ve Kehribar Ali'ye:

"Jurnalci geç vakit Tokatlıyan'dan çıkarmış. Önce Takip... Teşvikiye'de evinin önünde icabı yapılır."

Balıkçı Salih Reis çıktı, Teşvikiye'ye. Vakit gece yarısını çoktan geçmiş. Birden jurnalci göründü. Balıkçı Salih Reis Teşkilat-ı Mahsusa uslü yavaşça:

"Tamam vur!"

Bir silah tarakkası... Evlerdeki lambalar yandı. Jurnalcinin cansız bedeni yerde, üzerinde bir kağıt:

"İhanet-i Vataniye içindeydi."

Emperyalizmle Vuruşmak

Erkan-ı Harp Muğlalı Mustafa, Dayı Maksut, Dr. Fahri, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Dr. Münir'in Erenköy'deki evine vardılar. Gece vakti. İttihatçı Patriyot Ömer ürkütücü suskunluğunda. Birden açıldı:

"Emperyalizm geldi çöktü. Ne dersin Muğlalı?"

Erkan-ı Harp Muğlalı Mustafa:

"Onca cephede döğüştüğümüz o rezillerdi. Emperyalistler sanırlar ki sürgit böyle olacak? Geçenlerde Mustafa Kemal Paşa'ya uğramıştım. Çağırtmış. Buradaki cümlemiz yeminliyiz. Söylemekte beis yok. Çok önce Ali Fuat Paşa ile de görüşmüş. Anadolu'ya tayin işi

ile meşgul. Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya bir atladı mı, bana göre hesaplaşma başlar emperyalistlerle..."

Dr. Münir birden yay gibi gerildi. Dayı Maksut: "Bakarım hesaplaşma dendi mi ürkütücülüğün depreşir doktor."

Dr. Münir: "Kaç yıldır vuruşmaktayız? Durduğumuz mu var? Lakin şimdi dediğiniz vuruşma başlarsa sanırım bu hepsinden başka olacak... Muğlalının dedikleri umutlandırdı beni. Bilirim Mustafa Kemal Paşa'yı taa Rumeli zamanlarından, aklına bir şeyi koydu mu önünü kesemez kimseler..." Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü:

"Bana şimdiden Gebze Boğazı'nı tutturması o hesaplaşma icabı mı acaba?"

Esir şehirdeki bir gece daha sabah güneşini gördü. Pera caddelerinde Yedi Düvel bayrakları. Yedi Düvel bandosu geçitler yapmakta. Masum Türk mahalleleri derin kederlerde. Son savaş subayları cephe hatıralarını düşünmekte. Onca şehit çocuğu sanki cephelerdeki babalarını bekler gibiler. Oysa onlar artık yoklar. Pera kulüplerinde ise aslını neslini terketmişler işgal zabitleri ile şampanya kadehleri balolar...

Onlara İhtiyacımız Olacak...

Esir İstanbul'un çökmüş semtlerinden Beyoğlu'nda sarhoş nümayişleri devam ediyor. Arnavut kaldırımlı dar sokaklardaki Türk evlerinde cephelerden dönmüş savaş subayları merakla sorulan harp hikayelerini anlatmaktalar.

Esir şehrin dekorunda hınç, ihanet yaşanmakta. Kafesli pencereler ardında yarım kalmış sevdaların şarkıları, sanki o sevdaları uyandırmamak için fısıldanır gibi. Cephelerden dönmüş savaş subaylarının çizmeleri ile kaldırımlara basışlarındaki öfke dolu adımlar bir başka dekor olmuştu.

Mustafa Kemal Paşa o sabah Şişli'deki evinin çalışma odasına girdi. Yüzbaşı Dayı Maksut, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Dr. Fahri, Yüzbaşı Eczacı Celal, Mustafa Kemal Paşa'yı beklemekteler.

Dr. Fahri bir gece evvel Serkldoryan Kulübü'nde konuşulanları anlattı. Masanın üzerine gazeteleri koydu. "Ali Kemal bugünkü ma-

kalesinde İngiliz mandaterliğinden bahsediyor. Gece kulüpte de bu bahisler geçti."

Mustafa Kemal Paşa, Ali Kemal'in yazdığı gazeteyi masanın ucuna iterken, "Bakalım kuvvetleri kafi gelecek mi?" dedi.

Mustafa Kemal Paşa, Yüzbaşı Yenibahçeli'ye Gebze ve Kocaeli tertibatlarını sordu. Yenibahçeli'ye bakarak, "Mühim mıntıkalardır. Dikkatli olunuz!" emrini tekrarladı. Bir sigara yakarken Dayı Maksut'a:

"Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi'ndeki arkadaşlarımızı nasıl kurtarabileceğimizin tedbirini düşününüz. İleride de vatanımız bu arkadaşlarımıza ihtiyaç duyacaktır."

Konuşmalar bitmişti.

"Ya Baş Ya Devlet"

Dr. Münir Bey'in evindeki gecelerden birisi daha yaşanıyordu. Patriyot Ömer Bey: "Bana bak Patriyot Doktor Dayı Maksut söyledi. İşte burada bizi dinlemekte. Damat Ferit nerede bir İttihatçı yakalatırsam idamı muhakkak der dururmuş. Ne dersin?" Dr. Münir, Dr. Fahri'ye baktı ve "Küçük Doktor da söyledi, lakin salıncağa binmek de İttihatçılık talihinde vardır" dedi. Yüzbaşı Eczacı Celal:

"Münir Bey, idam sehpasına çıkmak nasıl olmaktadır da salıncağa binmek gibidir? Sahi o üç ayaklıya salıncak demek kimin aklındadır?" Dr. Münir:

"Devlet için baş koymuşsan her şey peşinen kabuldür. Salıngaç demek, başvermeye ehemmiyet vermemek demek. Baş gitmesin telaşına düştün mü devlet gider. Damat Ferit denilen dürzü Düvel-i Muazzama kucağına asar keser. Mustafa Kemal Paşa'yı Selanik Üçüncü Ordu zamanlarından bilirim. Hesabı büyük tutar. Sanırım bir yolunu bulup geçer Anadolu'ya. O zaman başlayacaktır asıl iş."

Erkan-ı Kafkas Fırkası Komutanı Erkan-ı Harp Kemalettin Sami de Asmalı Mescit'e gitmişlerdi. Dayı Maksut, Yüzbaşı Celal, Teğmen Faruk, Yüzbaşı İhsan, Dr. Fahri beklemekteydi onları. Erkan-ı Harp Kemalettin Sami'yi iyi bilirdi Dayı Maksut:

"Sami bacanak yakacak gibisin İstanbul'u..." Sami

"Yakarım ya... Şimdi gelmekte iken iki İngiliz itip kakmakta idi bir yaşlı adamı. Ben yetişeyim derken iki bıçkın İngiliz'in hesabını gördüler. Onca cephede vuruş. Sonra gel şu Düvel-i Muazzama bayraklarını gör. İngiliz, Fransız hapishane kurmuşlar. Zulmün bini bir para..."

Öfke masadan taşarken birden Rumelili Deli Ömer, Kehribar Ali, Deli Zeybek, Balıkçı Salih Reis çıkageldiler. Balıkçı Salih Reis masaya otururken, ötekiler kapı yanında durdular. Salih Reis, Dayı Maksut'a: "Vazife tamam!" Dayı Maksut: "Olan biten?" Salih Reis yavaşça:

"İki İngiliz yaralı. Haliç'teki yere koyduk. Jurnalci yanlarında."

Dayı Maksut, Erkan-ı Harp Kemalettin Sami'nin merakını giderdi:

"Jurnalci Ali Kemal takımından. Dr. Fahri Serkldoryan'da anlamış vaziyeti. İki İngiliz tüccarla beraber. Herif ayrıca Damat Ferit'in hempalarından. Salih Reis'e 'tutup getirin' dedik, tutmuş getirmişler. Şimdi bakalım hesap zamanına..."

Miralay Kemalettin Sami

"Mahmut Celal'i bende gördüm. Hani İttihat ve Terakki'nin İzmir katibi mesulüydü. Belinde iki silah birden. Yani tam müsallah. Damat Ferit dürzüsü Harp Divanı aratmaktaymış İttihatçılıkta öndedir denilerek. Bir iki ziyaret yapmış, Bursa'ya doğru yol alacakmış."

Kemalettin Sami:

"Bilirim yürekli adamdır. 1909 Derviş Vahdeti Ayaklandırması'nı bastıran kuvvete İzmir'den getirdiği gönülleri ile iştirak etmişti."

Harbiye Nezareti Ve Yürüyüş

Mustafa Kemal Paşa, yine önce Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne uğrayıp eski arkadaşları ile bir müddet konuşmuştu. Çıkarken Albay Ali'ye ve Yüzbaşı Şadi'ye:

"Durumu biliyorsunuz. Arkadaşlarımızın istekleri emir olarak telakki edilmelidir. Bu durumu gözden hiç eksik etmeyin."

Mustafa Kemal Paşa oradan ayrıldıktan sonra Harbiye Nezareti'nde Şakir Paşa ile bir görüşme daha yapıyordu. Mustafa

Kemal Paşa, Şakir Paşa'dan ayrıldıktan sonra Harbiye Nezareti'ndeki Albay İsmet Bey (İsmet İnönü) ile bir görüşme yapmıştı. Harbiye Nezareti'ndeki savaş subayları bir tarihi bekler gibiydiler.

Rüzgarda sallanan çatılardan aşağı sarkan Yedi Düvel bayrakları... Esir Şehir İstanbul, Tophane'de Yedi Düvel zındanları...

Harbiye Nezareti'ndeki vazifeli Binbaşı Cemal, Yüzbaşı Dayı Maksut'un İnzibat karakolundaki odasına girdiğinde, Dr. Fahri:

"Islanmışsın Yüzbaşı, yağmur kederlerini alsın gibisinden yürümüş gibisin..."

Yüzbaşı Cemal sözü kesti:

"İstanbul'un Nisan yağmurları nerede, Kafkas'ın karlı cepheleri nerede... Alışmıştık Yedi Düvel üstümüze geldiğinde o cephelere. Velakin fırsat bu fırsat diyip aradık Kafkas'ta Turan'ı, Zümrüt-ü Anka'yı. Velakin kaçtı gitti ellerimizden..."

Binbaşı Cemal sözlerini sürdürürken Yüzbaşı Naci de gelmişti. Dr. Fahri:

"Yine kaşlarını çatmışsın, gözlerini kısmışsın, sen gözlerini kıstın mı başlarsın silah oyununa bilirim."

Yüzbaşı Naci öfke bulutunu indirdi odaya:

"Kıstım gözlerimi, kıstım ya... Damat Ferit rezili tevkif ettirmiş Sapancalı Hakkı Bey ile Enver Paşa'nın yaveri şu bizim İzmitli Mümtaz'ı da. Bekirağa Mahpushanesi doldu komutanlarla ve bütün millicilerle. Ziya Gökalp Bey, Yunus Nadi Bey çok önce uğramıştı tevkifata..."

Dayı Maksut'un odasının kapısı tıklandı. Usulünce. Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, yanında Teğmen Salim ile geldi. Bakındı. Anlamıştı öfkelerin vardığı yeri. Binbaşı Cemal:

"Siz benim öfkeyi koyun bir yana. Asıl bugün erken vakit Mustafa Kemal Paşa Bekirağa Mahpushanesi'ne gitmiş. Dönüşte yine Şakir Paşa'ya uğradı. Uğramasına uğradı da lakin o öfkeli gidişi Damat Ferit, Yedi Düvel zabıtleri görselerdi kendilerini cephedeki saldırı karşısında sanırlardı."

Dayı Maksut, Teğmen Salim'e "Nasıl haberler?" diye kestirmeden sordu. Teğmen Salim:

"Mustafa Kemal Paşa'nın emri ile gitmiştim ya Bandırma üzerinden Manisa yörelerine. 'Bak vaziyet nasıl?' demişti ya Musatafa Kemal Paşa. Baktım. İtilafçı takım hani şu Hürriyet İtilaf Fırkası yanlıları şimdiden teslim bayrağını çekmişler göndere. Yedi Düvel geldi artık yapacak iş Yedi Düvel ile birlik olmak demekteler. Tebdildim, bir kıraathanede de duydum o sözü bir itilafçıdan da çekip vurasım geldi içimde, lakin vazife yarım kalırdı, durdum." Binbaşı Cemal:

"Vakit geçirmeksizin anlatmak icap eder Mustafa Kemal Paşa'ya."

Balıkçı Salih Reis'in kendisinden yaşça oldukça büyük ağabeyisi Salim Reis gece vakti Dr. Fahri'nin evine geldi. Salih Reis'e baktı Dr. Fahri. Salih Reis gençlik zamanlarında nam salmıştı İstanbul'a, lakin zaman geçmiş durulmuştu.

Dr. Fahri'ye geldiği gün Üsküdar Meydanı'ndaki kahvede oturmakta. Nargilesi yanında. Beyaz pos bıyıkları hafif kızarmış nargileden.

"İki Türk zabit gelmekteydi kahve önünden. Selamladım. Öteki yanda, tanırım Üsküdar'dan vurguncunun tekidir. Zabitlere baktı kötü laf etti birisi, ötekisi sırıtmakta. Dayanamadım."

Dr. Fahri: "Dur, ben getireyim sonunu. Dayanamadın, çektin vurdun herifi. Bilirim seni, mutlaka öyle olmuştur. Sonra orada faytoncun aldı getirdi seni buraya. Tamam mı?"

Salim Reis bir çocuk gibi, mahcup, övülmeyi sevmezdi. Başını eğdi:

"Yeni vuruşma zamanları vakti geldi çattı zannımca."

Yüzbaşı Dayı Maksut, Teğmen Salim'i Mustafa Kemal Paşa'nın Havva Sokak'taki karargahına götürdü. Mustafa Kemal Paşa: "Anlatınız teğmen..."

"İtilafçılar teslim olmuşlar. Yedi Düvel geldi artık zaman bu zamandır. Karşı durmanın manası da yok. İşimize gücümüze bakalım. Ticaretimizi yapalım demekteler."

Mustafa Kemal Paşa, Dayı Maksut'a döndü: "Gördünüz mü Yüzbaşı? Vatan istilada, rezil aklı ticarette. Lakin öyle olmayacağını anlayacaklardır. O zaman görüşeceğiz. Emperyalistler bulmuşlar soysuzları."

Nihat Hala Konağı Ve Yakup Cemil

Dr. Fahri Nihat Hala'nın elini öptü: "Geldiler mi?"

"Herkes tamam evladım."

Üst kat odada Binabaşı Cemal, kapının yanında ayakta durmakta olan Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Deli Zeybek ile Zeybek'e baktı, Dayı Maksut'a döndü: "Bekletme fedaileri. De ne diyeceksen..."

Yüzbaşı Dayı Maksut kısadan emri veriverdi:

"Eski jurnalci şimdi işine devam eder. İngiliz'e yamanmış. Adı, evinin yeri kağıtta." ve gecenin sabaha doğru ulaştığı zaman Üsküdar'ın yokuşundaki bir evden bir silah tarakkası. Kapıya asılmış bir kağıt: "İhanet-i Vataniye'de bulundu."

Ve yine Erenköy'deki Dr. Münir'in evinde toplandılar. Öyle demişti Yenibahçeli. Teğmen Salim, Dr. Münir'e de anlattı gördüklerini. Dr. Münir Binbaşı Cemal'e döndü: "Mustafa Kemal Paşa Şakir Paşa ile görüşmekteymiş. Herhalde bir çıkış yolu aramakta, o belli; lakin ne zaman?"

Binbaşı Cemal birden Patriyot'a döndü:

"Koca İttihatçı, yine saldırmak üzerine hesaplar yapar gibisin." Patriyot:

"Yakup Cemil geldi aklıma, oturdu. Sağ olsaydı kimbilir şimdi yakmaz mıydı Serkldoryan denilen rezil yeri? Ali Kemal dürzüsünü eline geçirmez miydi? Nereye baksan emperyalizm uşakları sarmış her yanı. Baksana neler anlatmakta Teğmen Salim..."

Dr. Münir öfke ile kalkarken yanındaki sehpada duran Fransızca, İngilizce kitaplar bir yana saçıldı. Durakalmışlardı:

"İstanbul'u yakmak oyuncak... Bize göre çocuk işi gibi... Lakin esas basıp, vurup, yarıp çıkarabiliyor muyuz Bekirağa Mahpushanesi'ndeki arkadaşları? İş o. Doğru dersiniz. Yakup Cemil olsaydı dinlemez, tek başına basardı orayı. Sanırım geç kalınmıştır, lakin yine de düşünmek icap eder."

Dr. Münir'in kalfa kadını Balıkçı Salih Reis'in geldiğini haber verdi. Salih Reis Yüzbaşı Dayı Maksut'a başı ile işaret verdi. Dayı Maksut, "Nerede?" diye kısaca sordu.

"Bizim Haliç'teki merkezde bekletilmekte." Dayı Maksut odadakilerin merakını giderdi:

"Rahip Fru'nun adamı, jurnalcisi. Onu getirmişler. Bakalım neler diyecek? Rahip Fru'nun takibini Mustafa Kemal Paşa emir buyurmuştu. Herif geniş bir teşkilat kurmuş."

Esir İstanbul... Bir zaman daha böyle bitmişti... Esir Şehir zamanları...

"Esir Şehir zamanları" diye söylendi Patriyot Ömer ve ekledi: "Lakin hesaplaşmak var kaderde. Ta ki hesaplaşma bitene kadar. Amma velakin bu emperyalistlerle hesaplaşma hiç bitmez ki... Biter sanırsın yenisi başlar."

Esir Şehrin Fedaileri Ve Zaman

İstanbul'un nisan yağmurları bir başka olurdu, lakin bu defa 1919 yılı Nisan ayı başlarıydı ve İstanbul artık esirdi. Mesire yerleri suskun, eski şenlikleri bekler gibi. Velakin esirlikte şenlik olmazdı ki... İstanbul'un haylaz martıları da sanki başka hisler içindeydiler. Eski çığlıkları yok gibiydi. Öyle geliyordu Esir Şehrin Türkleri'ne... Açmakta olan mevsim çiçeklerinin boyunları neden büküktü?

Sevdalısı Teğmen Faruk, Mustafa Kemal Paşa'nın verdiği vazife ile Anadolu yollarına düşmüştü. Selvinaz Nihat Hala'ya sormaktaydı bunları. Nihat Hala, "Esir memlekette başka hayat olmaz ki..." dedi.

Teşkilattan Kehribar Ali ve Deli Ömer, Tünel'den çıktıklarında birden Çakır Salim'i gördüler. Deli Ömer tanımazdı Çakır Salim'i. Kehribar Ali tanırdı. Çünkü Çakır Salim nam salmıştı İstanbul'a. Biraz sonra Yüzbaşı Dayı Maksut'un yanına vardılar. Dayı Maksut:

"Çıkmışsın mahpusdan, lakin saçlara kır düşmüş Çakır..."

Dr. Fahri meraklandı:

"Mahpusa neden düştü ki?"

Dayı Maksut başı ile anlat işaretini verince, Çakır:

"Cepheden yaralı dönmüştüm. Birgün Tünel'in önünde bir kadın. Yanında evladı küçük çocuk. Bir kopuk kadına rezillendi. Çocuk ağlamakta. Rezil kopuğa 'Höst nedir o, geri dur!' dedim."

Dr. Fahri meraklandı:

"Höst nedir o, geri dur! İttihatçice bir söz. Nereden kalmıştır sende?"

Çakır Salim, "Amcamız tabipti. Onlardandı. Amcamdan kalmıştır bende o sözler..." dedi ve sürdürdü anlatmayı: "Neyse... Rezil, daha rezillendi. Durmadı. Laftan anlamadı. Var mı kitapta bu... Çektim, vurdum."

Dayı Maksut:

"Mahpusdan yeni çıkmışsın. Peki o İngiliz'i neden vurmuşsun? Bereket perde yapıp seni kaçırmışlar. Yoksa yine mahpus yolları..."

Çakır övünmekten hoşlanmaz gibi başını eğdi sürdürdü anlatmayı:

"Mahpusdan yeni çıkmışım. İçerde duyduk teslimiyet hallerini. Baktım limanda Yedi Düvel donanmaları, caddelerde Yedi Düvel bayrakları. Sokaklarda İngiliz'i mingilizi. Yüreğime saplandı sanki hançer. O vaziyette yürürken önümden geçti İngiliz zabıt, çalımlı. Önündeki bir dedeyi itiverdi. 'Höst len geri dur, nedir o!' dedim. Herif bizim dilimizi bilmez ki. İşte öyle İngiliz zabıt çalımlı bir şey dedi. Çektim vurdum. E ama zannımca memleket bu hal ve vaziyette iken silah uslu durur mu? Ne yaparsınız memleket hali bu, bizim halimiz bu. Duramam yine de yaparım."

Dr. Fahri, Dayı Maksut'a başı ile "gözüm tuttu" işaretini verdi. Dayı Maksut döndü Kehribar Ali'ye:

"Çakır'ı ulaştır Salih Reis'e. Önce usulünde yemin... Bakarım, elindeki silah olmaz. Halisinden bir silah. Hepsi bu..."

Çıkıyorlardı ki, Dayı Maksut:

"Durun hele, Çakır saçların kırlanması nedendir?" Çakır:

"Mahpus dokunmaz bize, lakin biz mahpusda iken sevdalımız kederinden sizlere ömür... Lakin memleket halini dışarda görünce, 'Acep' dedim, 'memleket bu halde iken sevdayı düşünmeyelim diye mi olmuştur bu vefat?' Aklım karışık..."

Dr. Fahri'nin gözleri doldu. Başını öte yana çevirdi. Aklına Teğmen Faruk'un "Sevdaya zaman yok" sözleri gelmişti.

Dayı Maksut, Dr. Fahri'nin içlendiğini gördü:

"Bu Çakır, İstanbul'un namlı bıçkınlarındandı. Duymuşsundur, lakin şimdi bir bıçkın, bir teşkilat fedaisi oldu. Göreceksin yaman işler yapacak."

Yüzbaşı Ay-Yıldız

Mustafa Kemal Paşa Havva Sokak'taki karargahında Erkan-ı Harp Muğlalı Mustafa, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü ile bir harita üzerine eğilmiş konuşmaktaydılar. Yaver Cevat Abbas yavaşça "Yüzbaşı Ay-Yıldız geldi" dedi. Muğlalı Mustafa merakla Mustafa Kemal Paşa'ya baktı ve cevabı aldı:

"Kendisini cepheden tanırım. Harbiye Nezareti'nde vazifeli. Ay-Yıldız adını verdim. Aslı bilinmemeli..."

Yüzbaşı Ay-Yıldız bir deste yazılı kâğıdı masanın üzerine koyup geri çekildi. Kâğıtlarda Anadolu'daki birliklerin durumları vardı. Mustafa Kemal Paşa Muğlalı'ya, "Emperyalizm ile hesaplaşma zamanı gelecek. O itibarla lüzumdur. Siz de biliniz Yenibahçeli Gebze - Kocaeli hattına vazifelendirildi. Şimdi Gebze Boğazı'nı tutuyor" dedi.

Muğlalı Mustafa:

"Büyük zaman yakın galiba. Öyle mi anlayayım?"

Mustafa Kemal Paşa, başı ile "evet" işareti yaptı.

Haliç'teki teşkilat toplantısında Balıkçı Salih Reis emir aldı. Yanında Kehribar Ali, Deli Ömer, Deli Zeybek. Onlara emir verdi:

"Geç vakit Damat Ferit'in Baltalimanı konağı önünde, yanında uzağında tertibat. Şişmanlıktan patlayacak bir jurnalci godoş çıkacak. İngilizce uşak yazılmış. Evi Arnavutköy yokuş başında. Faytonundan indi mi, tamam..."

Hepsi anlamışlardı. Salih Reis ileride vaziyette. Arnavutköy yokuş başı. Salih Reis gecenin karanlığında Çakır'a, "Görelim Çakır" diye fısıldadı ve gecenin karanlığını parçalayan silah sesi. Salih Reis, ertesi sabah Dayı Maksut'a:

"Çakır tam. Silahı doğrultuşu, tetiğe basışı ha göz kapandı arası zaman..."

O jurnalcinin üzerine "İhanet-i Vatan'a düşmüştür" yazılı bir kâğıt bırakılmıştı.

Ertesi gece, Dr. Münir'in evinde toplandılar. Kasımpaşa Teşkilatı kumandanı Binbaşı Muhiddin Dr. Münir'e sordu:

"İngiliz'i mingilizi, Damat Ferit godoşuna bu işi muhakkak sual etmişlerdi. Acaba godoş ne demektir ki?" Dr. Münir:

"Ne der ki... Herifin odasına parfüm kokusundan girilmez. Sen godoş dersin. Herif godoşun şeddelisi. Yalvar yakar olmuştur sual edenlere..."

Patriyot Ömer söze karıştı:

"Aslında Tevfik Sükuti onu bitirecekti, lakin bildiğiniz gibi yakalandı. Şahit mahit de yoktu; ama o rezil Nemrut Paşa Harp Divanı karar verdi idamına...

Birden hepsinin gözleri doldu. Dr. Münir sigarasını hışımla çekerken:

"Ulan emperyalist dürzüler, bir elimize düşmelisin ki... Velakin sorulacak çok hesap vardır. Evvela dahildekiler. Sonraya bıraksak da olur. Olmasına olur da lakin bulamayız ki. Kaçarlar, çünkü bunlar korkağın da rezilleridir."

Erkan-ı Harp Muğlalı Mustafa:

"Bu söylediklerinizin tamam, fakat Mustafa Kemal Paşa ile görüşürken bir şeyi anladım. Mustafa Kemal Paşa bir büyük harekata hazırlanmakta. Dr. Münir az önce emperyalizmin siyasetinden söz etti. Mustafa Kemal Paşa bana göre yalnızca emperyalistlerle büyük hesaplaşma içinde kalmayacak. Zannımca sonrası zamanlar için de büyük siyasetleri olacak. Bu dediklerimi yazın aklınızın köşesine..."

Esir İstanbul'da bir gece daha böyle bitiyordu.

Son Cepheden Gelen

Yüzbaşı Eczacı Celal, Binbaşı Bahaddin Galata Köprüsü'nde yürümektedir. Nisan yağmuru günü. Binbaşı Bahaddin birden durdu. "Selim Binbaşı, Selim Ayazma" diye eski cephe arkadaşına sesleniyordu. Binbaşı Selim Ayazma birden döndü:

"Binbaşım, şu limandaki Mondros Yedi Düvel zırhlılarına bakarken Çanakkale'deki seninle son cephe günümüz aklıma geldi."

Yüzbaşı Celal, onların cephe zamanlarının hatıralarının ne derin olduğunu anladı. "Son cephe neresiydi?" diye sordu Binbaşı Bahaddin. "Son cephe Kafkas'tı, Amca Paşa Halil Paşa ile birlikte Bakü'ye girdiğimizde iş bitmişti. Çağırdılar, döndük. Sonra işte bildiğin gibi Mondros. Ardımızda Kafkaslar'da bıraktığımız hatıralar..."

Köprü başına kadar yürüdüler. Binbaşı Bahaddin, Selim Ayazma'ya akşam buluşma yerinin Asmalımescit olduğunu söyledi. Tam ayrılacaklardı. Selim Binbaşı:

"Biz şu donanmayı komutan Mustafa Kemal Paşa ile yüz geri etmedik mi? Bas geri demekdik mi? Demişizdir."

Yüzbaşı Eczacı Celal, Binbaşı Bahaddin, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü. Dr. Fahri, gece vakti buluşmuşlardı. Balıkçı Salih Reis de çıkageldi. Binbaşı Bahaddin:

"Salih Reis, Teşkilat-ı Mahsusa, numara 3 taksim 177..."

Binbaşı Bahaddin'in yüzündeki şarapnel yarası izi seyremeye başladı. Salih Reis: "Öfken tuttu zahir, binbaşım..." Bahaddin Binbaşı:

"Cepheler susmuştur, lakin herhalde yine vurup yarıp geçeriz. Mustafa Kemal Paşa, Harbiye Nezareti'ne gidip görüşmeler yapmakta. Bir vaziyete hazırlanmakta olsa..."

Yüzbaşı Dayı Maksut, lafın sonuna yetişti: "Meraka koyma kendini binbaşım, daha çekip gitmedik şu dünyadan. Gidene kadar işimiz vardır."

Söz cepheden açıldı geç vakte kadar sürdür gitti.

Zaman geceye ulaşmakta. Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala Konağı'nda Selvinaz Anadolu yollarındaki sevdalısı Teğmen Faruk'tan haber beklemekte. Bahçe kapısının zili şıngırdarken Selvinaz, Nihat Hala'ya: "İçime doğar, zahir Faruk Bey'den haber gelir."

Biraz sonra genç bir suvari zabiti bir zarf uzattı Nihat Hala'ya. Nihat Hala anlamıştı. Zarfı açtı. Selvinaz'a mektup vardı. Mektubu okurken gözlerinden yaş indi Selvinaz'ın. Nihat Hala, "Sevdanın yaşları" diye geçirdi içinden.

Suvari zabiti Anadolu'daki vaziyeti Nihat Hala'ya anlatırken yüzünde öfke bulutları dolaşmaktaydı. Sonra gecenin karanlığına doğru kayboldu.

Dr. Fahri bir gece önce Serkldoryan'daki işgal komiserlerinin Ali Kemal ve Refii Cevat'ın konuşmalarını, aldığı haberleri Mustafa Kemal Paşa'ya anlatırken, Yaver Cevat Abbas Suvari Zabiti Şahin'in geldiğini haber verdi. Teğmen Şahin, Mustafa Kemal Paşa'ya Anadolu'dan haber getirmişti:

"Hürriyet ve İtilaf Fırkacıları teslimden yanadırlar. İttihatçılara artık Yedi Düvel'e sığınmaktan başka çare yoktur, demekteler. Bazı çatışmalar olmakta."

Suvari zabiti cebinden birkaç zarf çıkardı. Mustafa Kemal Paşa'ya verdi. Mustafa Kemal Paşa:

"Adınıza uygun yakışır bir vazife yaptınız. Siz şimdi İzmir'e gidiniz. Cevat Abbas size isimler verecek. Temas ediniz."

Suvari zabiti odadan çıkarken Mustafe Kemal Paşa, Dr. Fahri'ye:

"Adı da kendisine uygun düşmüş..."

Gece vakti Dr. Münir Bey, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Yüzbaşı Dayı Maksut, Mustafa Kemal Paşa'nın Beyoğlu Havva Sokak'taki evinin kapısını usulünce çalarken Balıkçı Salih Reis, Kehribar Ali, Zeybek, Deli Ömer'e sokak köşelerini tutturmuştu. Dünyanın çeşitli halleri vardı.

Dr. Münir, Mustafa Kemal Paşa'yı Selanik zamanlarında tanımıştı:

"Emperyalist siyaset şimdi paylaşıma başladı. Arkadaşlar bir umut Mustafa Kemal Paşa, demekteler. Sanırım durmayacaksınız..."

Mustafa Kemal Paşa:

"Bir hesaplaşma zamanı elbet gelir. Emperyalistler zaman içinde yanıldıklarını anlayacaklardır. Sanırlar mı ki bu topraklar kolay yerdir ve çaresizdir? Son hesaplaşma vakti geldiğinde aradıkları dünya hakimiyeti bu topraklarda yıkılacaktır."

Sabaha karşı Mustafa Kemal Paşa'nın vatanından ayrılırken Yüzbaşı Dayı Maksut, "Hesaplaşma zamanı elbet gelir" diye söylenmekteydi.

Dede Ve Torun...

Esir şehir İstanbul. Esir şehrin fedailerinden Kehribar Ali, Teğ-

men Salih, Rumelili Deli Ömer, Zeybek vakit gece yarısını geçtiğinden Dr. Fahri'nin daha önce kendilerine gösterdiği Serkldoryan müdavimlerinden jurnalci tüccarın evine gelişini beklemekteler. Kadıköy dört yol ağzından Moda'ya çıkış yolunun başında.

Bir fayton durdu. Bir adam indi. Fayton uzaklaşırken Balıkçı Salih Reis Kehribar Ali'ye, "Haydi!" emrini verdi ve cansız jurnalcinin üzerinde adeti veçhile bir kağıt:

"Hiyanet-i Vataniye'de bulunmuştur."

Vazifeden dönerlerken Rumelili Deli Ömer söylendi:

"Bu godoşlar ne de çoktur Salih Reis'im, vur vur bitmemekte..."

Salih Reis: "Memleketi üç altına sattılar mı sanırlar ki yaşayacaklar. Hesap defterlerine yazıldılar mı biter işleri..." dedi.

Yüzbaşı Dayı Maksut'un bir zamanlar tanıdığı Çanakkale'de bir kolunu bırakmış Onbaşı Salih, Dayı Maksut'ın odasında. Gözlerinden yaşlar akmakta:

"Dün öğlen zamanı torunumla geçiyordum Galata Köprüsü'nden. Torun Yedi Düvel zırhlılarını gösterdi. 'Dede bu vapurlar bizim mi?' dedi. Nasıl anlatsam yetime, öksüze? Babasını verdi cephede desem ki düşmanın, dese ki cevaben öyle ise babam neden kaldı cephede? Hadi gel de anlat masuma... O öyle derken sanki bir kurşun geldi yüreğime çarptı. Öyle bir çarpış ki yüzbaşım, nasıl anlatayım..."

Dr. Fahri de oradaydı. Ne Dayı Maksut, ne Dr. Fahri bir şey diyemediler önce. Yüzbaşı Dayı Maksut:

"Sen torununa de ki: Bak torun o gemiler bizim değil, lakin onlara bas geri yaptırmaya namus üzerine yemin basmışlar vardır."

Bir kolu olmayan adamın gözlerinde ışıklar... Çıktı gitti ve belki de acele ile torununa cevap vermeye...

Bekirağa Bölüğü Hapishanesi dolmuştu. Hürriyet ve İtilafçıların Damat Ferit ile birlikte hazırladıkları listeler ile dışardaki milliciler bir bir o hapishaneye yollanmaktalar.

Mustafa Kemal Paşa eski arkadaşlarını ziyaret etmeyi sürdürmekte ve 1919 yılının Nisan ayının orta zamanları gelmekte.

Esir şehir zamanlarına Anadolu şehirleri de esir şehirler olarak katılmakta...

Mustafa Kemal Paşa'ya Suikast

Binbaşı Rıza, Erkan-ı Harp Binbaşı Hüseyin, İttihat ve Terakki eski mebuslarından Arif, Yüzbaşı Dayı Maksut'un odasına sanki kurşun hızı ile girdiklerinde Dr. Fahri, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, birden ayağa fırladılar. Binbaşı Hüseyin Kadri:

"Davranın bakalım. Mustafa Kemal Paşa'nın evinin civarında acil tedbire ihtiyaç vardır ki dakika gecikmesi ateşe düşmektir."

Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü ve Dr. Fahri alışkanlıkla silahlarını yoklarken, Yenibahçeli:

"Nedir, ateşe düşmek ne olmaktadır?"

Hüseyin Kadri döndü kapıyı sıkı sıkıya kapattı.

"Şu Hürriyet İtilaf Fırkacı içine sızan arkadaştan haber acele gelmiştir. Mustafa Kemal Paşa'ya tetik düşüreceklermiş. Kapı aralığından dinlemiş. Bir İngiliz zabıt var. Haber almacısı İngiliz'in, onunla konuşurlarmış..."

Yüzbaşı Dayı Maksut, kapı önünde dikilen çavuşa "Koştur ki soluk almak yok. Balıkçı Salih Reis, Kehribar, Deli Zeybek, Zeybek, Deli Ömer acele Şişli'ye. Öyle de, anlar Salih Reis..." diye emir verdi.

Hepsi silahlarını yokladılar. Çok zaman geçmemişti ki, Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinin etrafı demir bir çemberle kuşatılmıştı. Çok geçmeden Salih Reis fedailerle birlikte gelmişti bile...

Erkan-ı Harp Hüseyin Kadri:

"Kemal Paşa hâli anlamamamlı. Tedbir örtülü olmalı. Bilirsiniz telaşa kızar."

Karanlık caddede Salih Reis'in fedaileri, elleri ceplerindeki silahların kabzesinde, demir çemberi tamamladılar. Salih Reis fedailere: "Şüphe oldu mu tetik düşürün!" emrini vermişti bile...

Sabahın ilk ışıklarına kadar beklediler. Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'e:

"O bildiğiniz İngiliz zabit sivil gezer. Tanırsın. Gece gözden uzak kalmasın. Kulüpten çıktı mı Tünel'e gider bilirsiniz. İşte orada icabı yapılmalı."

Gece yarısı olmuştu. Tünel önünde bir silah tarakkası sesi. Bir vücudun yere düşerken çıkardığı tok bir ses. Hepsi o kadar...

Emperyalistlerle Hesaplaşma

İttihat ve Terakki'nin ünlü ismi Sapancalı Hakkı Bey'in kardeşi Sapancalı Binbaşı Rıza, İttihatçıların saygı duyulan ismi, Dr. Münir ile Patriyot Ömer Bey, Mustafa Kemal Paşa'nın Beyoğlu Havva Sokak'taki ikinci karargahında Mustafa Kemal Paşa ile karşı karşıyadırlar. Mustafa Kemal Paşa Sapancalı Hakkı'nın durumunu kardeşine sordu. Dr. Münir Bey:

"Paşam daha önce bir tedbir düşündüğünüzden söz açmıştınız. Bizler emrinizdeyiz. Vezife ne ise yapılır. Lakin ordu terhis edilmekte. Vaziyetin vehameti de ortada."

Mustafa Kemal Paşa gümüş sigara tablasından bir sigara daha yakarken:

"Münir Bey, biz daha 1907'lerden emperyalizmle mücadeleye başladık. Bilirsiniz o zamanları. Beraberdik. Cephelerde emperyalistlerin orduları ile savaştık. Hiç şüphe etmeyiniz ki emperyalizmi bir gün son mağlubiyetine uğratmak zamanı gelecektir. Bizim topraklarımız kolay yerler değildir."

Mustafa Kemal Paşa'nın yaveri Cevat Abbas misafirleri uğurlarken sabah olmaktaydı

Rumelili Deli Ömer ve esir şehrin öteki fedaileri Balıkçı Salih Reis'in Haliç'teki gizli yerinde emir beklemekteydiler. Rumelili Deli Ömer kederli bir Rumeli türküsüne başladı. Gecenin karanlığında Yedi Düvel zırhlıları ışıkları yanmakta. Balıkçı Salih Reis ile Dr. Fahri birbirlerine baktılar. Salih Reis:

"Deli Ömer kim bilir ne çok sevda koydu ardında Rumeli'den gelirken... Teşkilat-ı Mahsusa zamanı Rumeli'deki aldığımız vazife geldi aklıma. Yakup Cemil Bey'imiz ile beraberdik. Yüz akı ile çıktık vazifeden. Yanarım Doktor Rumeli'ye..."

Dr. Fahri vuruşmalara düğüne gider gibi giren Balıkçı Salih Reis'in gözlerindeki buğulanmayı gördü. Başını öte yana çevirdi. Öyle idi adet...

Erkan-ı Harp Hüseyin Kadri, Dr. Fahri, Yüzbaşı Eczacı Celal, Yüzbaşı Yenibahçeli, Binbaşı Ekrem cephe günlerine dalmışlardı. Dr. Fahri: "Kaç cephe vardı sayabildik mi?" diye sordu. Binbaşı Ekrem, "Irak, Suriye, ondan önce Rumeli, Filistin, Kafkas, sonra..." derken durdu ve sürdürdü saymayı:

"Bir de Kanal Cephesi vardı. Çöllerde vuruşmalar... Vuruşurken arkamızdan vurulmak... İşte bu yakar insanı..." ve arkadaşlarının yüzüne baktı:

"Var mı unuttuğumuz cephe?"

Yüzbaşı Celal tamamladı saymayı:

"Trablusgarp Cephesi. Öyle çoktu ki unutur olduk."

Dr. Fahri limandaki Yedi Düvel donanmasının ışıklarını gösterdi:

"Onca cephe sonrasında şu limandaki Yedi Düvel donanması. Etti felek edeceğini..."

Erkan-ı Harp Kadri öfkelendi, birden: "Biz mi dedik Saray'a, biz mi dedik sadrazama imzala rezil Mondros'u diye? Biz mi istedik? Hayır biz demedik de, istemedik de; lakin yeni cephelerin vakti gelecektir elbet... Bir gelse de son bir hesap görsek... Alacağımız vardır felekten..."

Kurtların Çıkışı Gibi

Yüzbaşı Dayı Maksut'un yüzü öfkeden birden karardı: "Onca cephe. Kaç bin kişiler bıraktık çöller, cephelerde... Lakin şimdi oturmuş Damat Ferit İngiliz mingiliz kucağına. Almış yanına Ali Kemal godoşunu. Herif yazar durur. Ulan dürzü biz cephedeyken sen hangi koyunda keyifteydin? Damat Ferit, Hürriyet ve İtilaf Fırkacıları, bir de Kürt Tealiciler mi ne zıkkım Prens Sabahattin takımı... İngiliz mingiliz kucağında..."

Teğmen Salih'in geldiğini gördüler. Teğmen Salih: "Tamam bulduk jurnalciyi. Damat Ferit adamı. Şimdilerde İngiliz zabıtın yanında."

Balıkçı Salih Reis, ilerde beklemekte olan fedailer vardı. Söyledi yeri. Kehribar Ali, Deli Ömer, Deli Zeybek, Zeybek, Çakır kalktılar. Dr. Fahri fedailere baktı. Gözlerindeki öfke ışıklarını gördü.

Yanındakilere: "Kurtların çıkışı gibi... Kalkışları sanki bir başka.

Şu gidişlerine dikkat isterim. Aceleleri var gibisinden... Yürümeleri bir başka... Memleket evlatları..."

Gecenin karanlıklarındaki Yedi Düvel'in jurnalcileri üzerine giden memleket çocukları. Yedi Düvel'e meydan okurcasına... Esir İstanbul'un mahzun Türk mahalleleri uykusuz gecelerde. Semit çocukları analarının kucağında dinlemekte cepheleri...

Esir İstanbul'da 1919 yılının Nisan ayının yine yağmurlu bir günü. Yüzbaşı Baki Erkan-ı Harp Hüseyin Kadri Dr. Fahri, Yüzbaşı Dayı Maksut'a "Damat Ferit'in Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi zindanı dolmuştur ki nerede ise yatacak yer kalmamış" derken, Dayı Maksut "Orayı basıp da alıp komutanlarımızı çıkamadık, lakin bereket Mustafa Kemal Paşa hiç yalnız bırakmamıştır eski arkadaşlarını" cevabı ile bir tesellide bulundu.

Esir İstanbul'un Nemrut Paşa Divan-ı Örfisi tevkifata doymamıştı. Yüzbaşı Yenibahçeli:

"Mustafa Kemal Paşa İngiliz'in mingilizin kızgınlığına, Damat dürzüsünün öfkelenmesine bakmadan inadına gidip eski arkadaşlarını ziyaret etmekte. Harbiye Nezareti'ndeki bizimkilere uğramıştım. Bu meseleden çok bahis edilmekte imiş..."

Binbaşı Hüseyin Kadri: "Mustafa Kemal Paşa'nın öyle rezillerden çekinmesi zaten akla düşer mi ki? Hesaba bile katmaz bildiğim Kemal Paşa" diye söze girdi.

Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi komutan vekili Yüzbaşı Şadi'ye emir çavuşu Mustafa Kemal Paşa'nın ziyarete geldiğini haber verince Yüzbaşı Şadi hemencecik karşılamaya koşturdu. Mustafa Kemal Paşa komutan Albay Ali'nin odasında eski arkadaşları ile görüştükten sonra koğuşa indi ve birkaç saat kaldı eski arkadaşları ile...

Yüzbaşı Dayı Maksut, kahvesini içmekte olan Balıkçı Salih Reis'e:

"Kroker Otel'e Fransız komutan bir teğmeni kapattırmış. Otelin alt katı sanki zindan. Herifler oteli bile zindana döndürdüler. Bir tedbir alıp oteli basmalı, o teğmeni alıp çıkmalı..."

Balıkçı Salih Resi'in birden yüzü gülüverdi. Dayı Maksut:

"E tabii şimdi yüzün güler çünkü yine baskın vermek var ya. Teşkilat-ı Mahsusa keyfi..."

Dışarda Salih Reis'i, Rumelili Deli Ömer, Kehribar Ali, Zeybek, Deli Zeybek, Çakır beklemekteydiler. Salih Reis başı ile "yürüyün" işaretini verdi.

Taksim'deki Kroker Oteli önüne gelmişlerdi. Salih Reis karşısında oteli gözledi. Sonra Haliç'teki merkeze gittiler. Salih Reis, Deli Ömer'e ve fedailere: "Gece otele baskın. Deli Ömer, Kehribar içeri girecek, otel karşısında Zeybek, Çakır şaşırtma vazifesinde. İçerdeki teğmen alınıp çıkılacak."

Gece yarısı olmuştu. Salih Reis fedailere, "Haydi rastgelsin. Alıp çıkalım bakalım" dedi.

Kroker Baskını

Önde kendisi girdi Kroker kapısından. Fransız çavuşun şakağında Salih Reis'in parabellumunun namlusu. Ötekiler zindan gibi alt kata inerlerken Taksim meydanı civarında üst üste silah tarakkaları. Devriyeler ortaya koşuştururken Salih Reis ve fedaileri teğmeni alıp çıkmışlardı bile... Teğmen'i işkenceden baygın hal ve vaziyette Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala Konağı'na ulaştırdılar. Gündüzden Salih Reis'in adamları Üsküdar geçişi için gerekli tertibatı almışlardı.

Teğmen'i yüz üstü yatağa koydular. Kehribar Ali bir koşu İttihatçı Doktor Salim Bey'i alıp getirmişti. Dr. Salim genç teğmenin sırtındaki kamçı izlerini görünce sunturlu bir küfrü Yedi Düvel'e ulaştırmak ister gibiydi. Balıkçı Salih Reis baskından çıkarlarken bir kağıdı tıkmıştı alnına parabellumunu dayadığı Fransız çavuşun ağzına ve kağıtta şöyle yazılmıştı:

"Buralar bizim. Yanacaksınız bu memlekette. Medeniyeti eşek yapmış üstüne binmişsiniz. Hesap sormak yeminimizdir."

İmza yerinde de "Teşkilat-ı Mahsusacı" satırı vardı.

Balıkçı Salih Reis, Dr. Salim Bey'in sorusu üzerine Kroker baskınını anlattı. Övünmeden. Dr. Salim:

"Tam da Teşkilat-ı Mahsusa usulü. Varolun Salih Bey... Siz Teşkilat-ı Mahsusa vazifesi icabı Fransız dilini de bilirsiniz. Herhalde dediklerinizi anlamış, düşünmüşlerdir. Desenize Teşkilat-ı Mahsusa usulü yangın yerine döndürdünüz Kroker'i..." Salih Reis:

"Öyle icap etmişti Salim Bey."

Ertesi günün gecesi Dayı Maksut, Dr. Fahri, Nihat Hala'nın konağına geldiler. Nihat Hala:

"Herhalde Damat Ferit rezili yerinde duramamıştır bu baskından ötürü..."

Dayı Maksut gülümsedi ve "Hiç sormayın hala. Herif Sadrazamlıkta baygınlık geçirir haldeymiş, çünkü efendileri İngiliz'i mingilizi epey hesap sormuşlar." dedi.

Dr. Salim Bey: "Bunlardan da hesap sormak vakti gelecek bir zaman. Teslimiyet yoktur bizimkilerin adetinde. Elbet gelecek o vakitler..."

Mustafa Kemal Paşa Teğmen Faruk'u vazife ile Anadolu'ya Bekir Sami Bey'e göndermişti. Selvinaz "Sevdaya zamanımız yok" diyen Teğmen Faruk'u da düşünmekteydi. Dayı Maksut anlamıştı. Nihat Hala'ya fısıldadı: "Teğmenden iyi haberler vardır. Meraka mahal olmasın."

Selvinaz, Nihat Hala'ya baktı. Anladı bakışlarından iyi haberler olduğunu. Dr. Salim Bey yaralarını sardığı teğmenin acı ile dişlerini sıkmasını velakin bir tek defa olsun "Ah!" dememesini aklından hiç atamadı.

Aradan iki gün geçmişti. Dr. Fahri ile Dayı Maksut kahvelerini içerlerken Erkan-ı Harp Binbaşı Hüseyin Kadri çıkagelmişti: "Mustafa Kemal Paşa bugün Harbiye Nezareti'nde Şakir Paşa ile görüşmüş, sonra da Albay İsmet Bey ile. Albay İsmet Bey ile uzun konuşmuş. Arkadaşlar 'Bir vaziyet var galiba' demekteler. İşte bir umut Mustafa Kemal Paşa. Emrinde cephede olmuştum. Şimdi bana öyle gelir ki, bu bataktan bizi çekip çıkaracak O'dur, lakin nasıl yapacak? Bakalım..."

Dayı Maksut: "Bir çıkış yolu mutlaka bulacaktır. Mümkünatı yoktur Kemal Paşa'nın çıkış yolunu bulamamasının; ama zaman dar. Herhal zaman gelecek."

Esir Şehir İstanbul. Dedeler torunlarına anlatamamakta esir şehrin limanlarındaki düşman donanmalarını. Çıtalardan aşağılara sarkan Yedi Düvel bayraklarının oralara neden çekildiğini. Babaları cephelerde şehit düşmüş şehit çocukları. Yoksul. Yedi Düvel'in Tophane'deki zindanları.

O gece yine esir şehrin fedaileri silahlarını temizlediler. Yeni bir vazifeye doğru gece karanlığında düştüler İstanbul sokaklarına...

Mustafa Kemal Ve Enver

Erkan-ı Harp Binbaşı Kemalettin Sami, Sapancalı Yüzbaşı Baki, Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri gece Yüzbaşı Celal, Yüzbaşı Yanibahçeli Şükrü'nün Gebze Boğazı'ndaki gizli merkezine ulaştıklarında 1919 yılının Nisan aynın yağmurlu bir gecesiydi. O gecenin yağmurlu oluşunu hiç unutmayacaklardı. Yüzbaşı Yenibahçeli'nin Hücum Taburu'ndan seçtiği fadaileri yol ağızlarını tutmuşlardı. Erkan-ı Harp Kemalettin Sami:

"Mustafa Kemal Paşa bu yolu neden tutturmuştur?"

Yüzbaşı Dayı Maksut: "Paşa buralara, Kocaeli mıntıkasına fevkaladeden de öte bakmakta. Hesabı bu zaman için değil. Ötesi zaman için. Mustafa Kemal Paşa olmak kolay mı?"

Sapancalı Hakkı'nın kardeşi Sapancalı Rıza:

"Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a vardığında Pera Palas'ta Sapancalı Hakkı, Yüzabaşı Yenibahçeli Şükrü Rauf Bey ile toplanmıştı. İşte kendisi de burdadır. Yenibahçeli Mustafa Kemal Paşa'ya 'İttihatçı usulü sarayı basalım, idareyi alalım' demiş. Mustafa Kemal Paşa: Bunda hiçbir iş yok, kolaydır; lakin işgal altındaki İstanbul'da bir şey yapılamaz. Sarayı basmak da çare değil. Asıl mühim hal, benim düşündüğüm daha başka çıkış yolu, demiş."

Erkan-ı Harp Miralayı Sami: "Bu yol nereye çıkar? Yani Gebze ve ötesi, Kocaeli Anadolu'ya giden yolun başı benim hesabıma göre Mustafa Kemal Paşa asıl hesaplaşmayı başka hallerde düşünmekte..."

Esir Şehir İstanbul'da Pera Palas, Tokatlıyan, Cenyo şık yerlerdi. Buralarda balolar veriliyor, İtilaf Devletleri'nin subayları, tüccarlar ve şık eşleri ile Osmanlı hanedanı, şehzadeleri, prensleri de o devletlerin baş misafirleri.

Dr. Fahri:

"Mustafa Kemal Paşa bana oralarda vazife vermiştir ya. Geçtiğimiz gece Cenyo'da kulak misafiri oldum. Saray bir prensesi Mustafa Kemal Paşa ile evlendirmek istermiş. Mustafa Kemal Paşa, bunu

yakın arkadaşı Reuf Bey'e de söylemiş. Bizim öyle izdivaçlara zamanımız yok, zaten benim o hanedana karşı vaziyetimi de bilirsiniz, demiş."

Erkan-ı Harp Binbaşı Kemalettin Sami: "Bizim Enver Paşa'yı Saray, biz İttihatçıları aklı sıra kontrole almak için Naciye Sultan'la evlendirdi, lakin sarayın gayreti boşa çıktı. İttihatçılıkta öyle tuzaklara düşmek var mı ki hesap edemediler..."

Getirin Jurnacıyı...

Esir İstanbul zamanları geçmekte... Nisan ayının sonlarına doğru akıp gitmekte zaman... Haliç'teki Balıkçı Salih Reis'in evinde Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek Yüzbaşı Dayı Maksut'un Dr. Fahri'nin karşısındalar. Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'e:

"O rezil jurnalciyi isterim ki, hem de sağ olarak geçmeli elimize, bilmek lazım başka kimler var; lakin herif yanında adamlarla gezmekte. Alıp gelin buraya. Vakit az. Yarın gece isterim herifi."

Balıkçı Salih Reis, Beyoğlu'nun arka caddesinde jurnalcinin evini kuşattı. Ertesi gün duyuldu ki jurnalcinin üç adamı vurulmuşlar. Jurnalci ortada yok. Gece yarısı, Dr. Fahri, Yüzbaşı Dayı Maksut, Sapancalı Yüzbaşı Baki, Balıkçı Salih Reis'in evinde karşılarında da jurnalci.

Dr. Fahri, jurnalciye baktı: "Ne ağlarsın hamamın külhanının arka kapısından çıkmış herif! Nemrut Paşa Harp Divanı'na Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey'in saklandığı yeri bildirip de onu yakalatan sen değil misin a rezil!"

Sapancalı Yüzbaşı Baki: "Sen İttihatçılara sövmüşsün, üstelik sen hamamın külhanının arka kapısından çıkmış rezil. Seni şurada gebertsem, leşini atsam Haliç'e kim ne yapabilir bize?"

Yüzbaşı Dayı Maksut; yere yatmış, çizmelerini öpmekte ve kıymayın bana diye yalvarmakta olan jurnalciye: "Kepaze senin leşine el sürmeye değer mi... Anlat bakalım kimler var senden başka senin jurnalci takım arasında?"

Ertesi günün öğlen saatlerinde öteki jurnalcide akıbetle karşı-

laştı. Jurnalcinin oturduğu sokakta bir paytondan don gömlek atılan jurnalcinin halini gördü oradakiler. Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'e emir vermişti: "Dünyasını değiştirmeye değmez. Rezil olmalı ki hem de nasıl. Zaten rezilin de padişahıdır ya, atın don gömlek evinin önüne. Asın boynuna bizim yazıyı."

Don gömlek sokak ortasındaki jurnalcinin boynuna asılmış kağıtta şöyle yazılmıştı: "İhaneti Vataniye'de bulunmuştur. Leşi de etmez beş para..."

Hala'nın Defteri

Esir İstanbul zamanları geçmekte. Nihat Hala not defterini açtı, yazmaya başladı:

"Çiçekler boy attılar. Bekledim ki belki boyunlarını dİkerler, lakin olmuyor. Çiçekler inatla esirliğe isyan eder gibi boy atıyorlar; ama boyunları yine öyle bükük. Sabah Üsküdar İskelesi'nde oturdum. Martılar geçenlerdeki gibi. Şen şakrak çığlıkları yok yine. Geçen zamandaki gibi. Limanda işgal gemileri. Yemi kapmak için gemilerin yanlarındaki sulara inen martılar, o gemilere yanaşmamakta zahir anladılar mı ki düşman olduklarını? Bana mı öyle gelmekte, yoksa hakikat bunlar mı? Hakikat böyle mi? Yüzbaşı Kamil Bey'in oğlu büyüdü. Annesine babasını sormakta. Nihayet anlattı Perihan Hanım. Baban artık gelmez, o şimdi yıldızlardan bakmakta bize. Şehittir cephede memleket için, dedi. Büyü, asker ol. Babanın yolunda yürü evladım. Belkim başka cepheler olur, sen büyüdüğünde şehit olursun. Yıldızlara gidersin baban oradadır..."

Nihat Hala not defterini kapattı. Selvinaz kemanını getirdi. Nihat Hala'nbın konağından bahçeye kederli bir keman sesi indi. Tellerden çıkan sesler derin ağlar gibiydi.

Balıkçı Salih Reis, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek, Çolak Ali, Gümüş Kama Seyit gece esir İstanbul'un bir sokağında vuruşmaktalar düşman devriyesi ile. Yakalanan bir fedaiyi kaçıracaklardı. Kaçırdılar.

Esir İstanbul geceleri... Balıkçı Salih Reis söylendi, kendi kendine "Tekin değildir bizim vatan toprakları..." derken, Rumelili Deli Ömer: "Dediğin doğrudur Reis. Tekin değildir sizin topraklar..."

Esir şehrin fedaileri ve geçen esirlik zamanları... Aslında Mustafa Kemal Paşa demiş o sözü. Ondan yayılmış: "Bu ülke tekin değildir. Bilmeli emperyalistler bunu!" demiş.

Ve Teğmen Faruk

1919 yılının Nisan ayı gece geç saatler. Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağının bahçe zili üç defa şıngırdadı. Nihat Hala'nın yardımcı kadını gelenin yabancı olmadığını zilin üç defa şıngırdaması ile anlamıştı. Koşuşturdu. Gelen Teğmen Faruk'tu. Nihat Hala ve Teğmen Faruk'un sevdasını gönlünde saklayan Selvinaz, Faruk'u sağ salim karşılarında göründe sevindiler. Teğmen Faruk yorgunluktan bitap düşmüştü. Bir iki lokma yer yemez yatağa attı kendini.

Teğmen Faruk vakit geçirmeksizin Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evine giderken heyecanlıydı. Yanındaki Kehribar Ali'ye: "Şükür olsun Paşa'nın verdiği emri yerine getirdik salimen..."

Teğmen Faruk'u Şişli'deki evde Cevat Abbas karşıladı. Hemen salona aldı. Biraz sonra da Mustafa Kemal Paşa salondaydı. Faruk, Anadolu'da gördüğü vaziyeti anlatmaya başladı:

"Hürriyet ve İtilaf Fırkacılar şimdiden teslim olmuşlar. Artık Yedi Düvel ile hoş geçinmek maraza çıkarmamak icap ediyor. Adamlar zengin. Faydaları olur. Zaten artık yapacak başka iş de yoktur, demekteler. Dolaştığım yerlerdeki İttihatçılar bazı zamanlar Hürriyet ve İtilafçılarla çatışmakta. Öfkeliler. Manisa ve İzmir yöresi, aşağı taraflarda ise eski efeler vazifelendirdiğiniz komutanlarla temas halindeler. Vazifelendirdiğiniz komutanlar silah eksikliğini size bildirmemi emrettiler. Emirlerinizi de bekliyorlar."

Teğmen Faruk, Mustafa Kemal Paşa'ya üç saat Anadolu raporunu verdikten sonra çıktı. Kehribar Ali biraz ilerde beklemekteydi. Yüzbaşı Dayı Maksut'un yanına gitmek için yola düştüler.

Yüzbaşı Dayı Maksut'un odası yine doluydu. Hepsi yeminli. Erkan-ı Harp Kemalettin Sami odada ayakta sigara üstüne sigara yakmakta. Dr. Fahri öfkeli hali ile köşede Rumelili Deli Ömer, Kehribar Ali, Zeybek, Kemalettin Sami, Piyade Yüzbaşı Rıza'ya:

"Son cepheyi hatırlarsın. Son cephede yan yanaydık. Şimdi ister misin yan yana vuruşmak zamanları bir gelsin. Gelsin ki şu felekle bir hesaplaşalım."

Adap, komutanların yanında çok kanuşmamaktı; lakin Rumelili Deli Ömer atıldı birden:

"Vuruşmak mı dedin komutan? Bir o zaman gelse... Rumeli hesabını sormak da defterde yazılı, lakin şimdi bütün memleket olmuş Rumeli. İşte Yedi Düvel buralarda. Zabıtalarının cakasından geçilmez, buna yürek dayanmaz, dayanmaz da..."

Kehribar Ali söze karıştı:

"Hesap günü bir geliverse, lakin küçük hesaplaşmalar yaparız; ama az gelir yetmez. Şu jurnalci mi ne dersiniz, işte onlarla hesaplaşmak iyidir de büyükleri ile hesaplaşmak icap eder. Emriniz olsun ki şu hamamın külhan kapısının ardından çıkmış Damat Ferit'in konağını bassak..."

İhanet-İ Vataniye...

Sözler böyle dolaşırken Dayı Maksut'un emir çavuşu Yüzbaşı Kamil Bey'in geldiğini haber verdi. Tanırlardı Yüzbaşı Kamil'i bir kolu Çanakkale'de kalmıştı.

Biraz sağdan soldan sohbet ettiler. Yüzbaşı Kamil sözü açtı: "Oğlum 15 yaşına geldi. Bıraktığımda küçüktü. Şimdi anlatamıyorum, sokaklardaki Yedi Düvel bayraklarını. Yenilmedik ki... Saray ve kabinesi imzaladı Mondros'u. İşte kötü talih. Geçenlerde, bizim oradaki o kalın enseli demiş ki bizim delikanlıya: 'Babanız da dövüştü Yedi Düvel ile ve işte yenildiler. Akılları başlarına geldi mi?' Oğlum tokadı basmış. Küçük; ama yürekli. Adamın yanındakiler bir kolunu kırmış bizimkinin..."

Odadakilerin yüzleri cephe haline geliverdi birden. Yüzbaşı Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'e baktı. Kehribar Ali'nin sözleri ateş salar gibiydi. Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'e: "Haydi Salih Reis, al adresi. Gerisi sana kalmış..."

Aradan üç gün geçmişti. Osmanbey'in arka sokaklarında don gömlek kalmış şişman bir adam yatmakta yerde. Baktılar başından kurşun yemiş. Üzerinde, Yedi Düvel bayraklarından birisi durmakta ve herzamanki kağıt: "İhanet-i Vataniyede bulunmuştur."

Akşam vakti Dayı Maksut, Dr. Fahri, Miralay Edip yeni halle-

ri konuşurlarken, Harbiye Nezareti'nden Teğmen Nazmi çıkageldi. "Haberlerim var. İşgal komiserleri hoplayıp durmaktalar. 'O İhanet-i Vataniye kağıtlarını kim bırakmakta? Kim bunlar?' diye tepinmekteler ki görmek icap eder. Herifler öfkeden saç yolmakta. Damat Ferit emir vermiş zabtiyeye. Odasında dört dönermiş. Durmadan azar yermiş Yedi Düvel komiserlerinden."

Dr. Fahri de, ötekiler de biraz olsun rahatladılar. Dr. Fahri: "E sandılar mı ki Yedi Düvel kuvveti ile gelecekler de istediklerini yapacaklar... Hele biraz daha zaman geçsin... Bakalım devran ne gösterir onlara?"

Teğmen Faruk akşam vakti Nihat Hala'nın konağına geldi. "Kemal Paşa'nın emridir. Anadolu'ya dönmekteyiz. Vaziyeti anlattım. Şimdi gidiş zamanı."

Teğmen Faruk Selvinaz'a "Sevdaya vaktimiz yok..." demişti. Selvinaz'ın sevdası yüreğinde. Teğmen Faruk gitmeden Selvinaz, Nihat Hala'ya bir işlenmiş mendil daha verdi. Mendilin üzerinde haber kuşları işlenmişti. Birisinin gagasında bir zarf: "Habersiz koyma" demekti. Teğmen Faruk sabah mendili cebine koyarken Nihat Hala'ya "Bir daha gelebilir miyim, bilmem. Kader ne yazar, onu da bilemem." dedi ve Anadolu'ya doğru yola düştü.

1919 yılının Nisan ayının ortaları. Kafkas Fırkası Kumandanı Kemalettin Sami, Dr. Fahri, Yüzbaşı Dayı Maksut esir Şehir İstanbul'da Mustafa Kemal Paşa'nın ne yapabileceğini konuşurken, Erkan-ı Harp Kemalettin Sami: "Elimizde ordu da kalmadı. Hepsi terhis ediliyor. Kala kala ya 25 ya da 30 bin asker kaldı. Onların da silahları ha var ha yok. Yakın da kalanlar da terhis edilir. Diyelim ki Mustafa Kemal Paşa 'Hadi' dedi başladık. Nasıl olacak?"

Derin düşünceler içindelerken, Yüzbaşı Şadi geldi. Miralay Kemalettin Sami vakit geçirmeksizin: "Yüzbaşı Bekirağa Mahpushanesi'ndeki arkadaşlar ne haldeler? Geçenlerde uğradım Damat Ferit doldurtmuş mahpushaneyi. Fethi Bey de son tevkifattan mahpuslar arasına katılmış."

Yüzbaşı Şadi: "Öyledir. Gizliden geldim buraya. Gelirken şaşırtma verdim. Komutan Albay Ali Bey de, ben de arkamızda Damat Ferit taharrileri, Yedi Düvel'in jurnalcileri ile dolaşır olduk. Adım

atsak arkamızda onların gözlemeleri. Geçenlerde Mustafa Kemal Paşa yine gelmişti ziyarete. Hiç boş bırakmaz arkadaşlarını..."

Miralay Sami: "Bir baskın verip ordakileri alıp savuşmak var ya, lakin etrafta Yedi Düvel askeri. Çok kayıp vermek var. Hadi bizi bırak, içerdekiler için vahim kayıplar olur."

Yüzbaşı Şadi: "Sizlere içerdeki arkadaşlardan haber getirdim. Şimdi onlara haberleri götüreceğim. Mustafa Kemal Paşa'nın gelip gidişleri onlar için çok mühim, lakin Damat Ferit, Kumandan Ali Bey'e sorgu sual ettirir."

Yüzbaşı Şadi dışardan aldığı gazeteleri çizmesinin konçlarına sokarken Yüzbaşı Dayı Maksut: "Hâle bakın. İçerdekiler bu devlet için başlarını koymuşlardı. Şimdi matbuat bile yasak onlara. Ulan felek sormaz mıyız bunun hesabını!"

Galatalı Şevket sözü tamamladı: "Hesabı Damat Ferit'ten, Yedi Düvel'den sormak vardır ya... Ah, o zaman bir gelse..."

Yüzbaşı Şadi acele ile çıktı. Gece karanlığında düştü dönüş yolu-na. Beyazıt'a doğru...

Yüzbaşı Şadi giderken bir kağıdı bıraktı Dayı Maksut'a. Kağıtta bir isim. Dayı Maksut baktı: "Bu dürzü, namlı jurnalci. Şimdi de içerdekilerin evlerini gözetlettirmiş. Salih Reis, haydi bakalım. Gelsin şu herif de sorgu sual edelim."

Salih Reis acele çıktı. Zaman ilerlemekte. İki gün sonra gece vakti. Balıkçı Salih Reis yanında jurnalci. Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer'in yüzleri gülmekte. Yüzbaşı Yenibahçeli jurnalciyi görünce:

"Anlat! Kim verdi vazifeyi? Bakarım haline esip gürlemişsin, amma velakin şimdi titrersin... Kim verdi vazifeyi sana?"

Jurnalci anlattı sonra yalvar yakar halde.

Dr. Fahri: "Seni bırakacağız, lakin üç günde bir Salih Reis seni bulacak. Anlatacaksın ona her şeyi. Duyduklarını söyleyeceksin ki bir bir öteki tarafa aceleden gitmeyesin."

Jurnalci çıktı gitti. Salih Reis'in bir adamı peşinde...

Yıldızlardaki Savaşçı...

Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağında toplanmıştı komşuları. Yüzbaşı Salih'in oğlu da geldi annesi ile. Elindeki resmi

gösterdi Nihat Hala'ya: "Bak hala, bu babam. Harpte çekilmiş. Anama göndermiş ama anam der ki, baban şimdi yıldızlarda oralarda. Geceleri gösterir bana anam yıldızları. Sen bilirsin yıldızlarda olmak nasıl?"

Nihat Hala: "Memleket için vazife yaparken, düşman vurdu mu o zaman işte öyle olmakta. Yıldızlar parladı mı bilesin ki işte onlar memleket vazifesini yaparlarken gidenler... Bakmaktadır bizlere. Bakmaktadırlar vatana. Baban da onlar arasındadır."

Çocuk babasının resmini koyarken koynuna, bir büyük ihtimamla doldu gözleri Nihat Hala'nın. Zaman geceyi çok geçerken düştü hatıratına çocuğun sözlerini, gözlerinden akan yaşlarla hatıra kağıtları ıslanırken... Esir şehrin o gecesinde...

Balıkçı Salih Reis, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek, Çavuş Ali. Balıkçı Salih Reis: "Deli, sen çıkacaksın adamın karşısına. Sonraki işini bilirsin."

Gecenin karanlığı. Üsküdar yokuşu sonu. Konağın kapısında durdu fayton. Ertesi sabahtı. Yüzbaşı Dayı Maksut'un karşısında Balıkçı Salih Reis. "Gece vazife tamamlandı. Deli Ömer dikildi Damat Ferit'in jurnalicisinin karşısına: 'Namı bilmem ne efendi. Deli Ömer dedi ki, ben Deli Ömer'im. Rumeli'den geldim. Şimdi sen gitmektesin öteki tarafa, lakin memlekete yaptığın hainlikle cehenneme...' Sonra bileceğiniz gibi tek kurşun. Adam düştü. Astık boynuna kağıdı savuştuk. O sıra koşmakta Yedi Düvel devriyesi, lakin vakit geçmekte. Kehribar'ı tutamadım. En öndekine uzaktan salladı kurşunu düştü devriye."

Dayı Maksut, Dr. Fahri ve Yüzbaşı Yenibahçeli memnunlardı.

Yüzbaşı Dayı Maksut ve Dr. Fahri Mustafa Kemal Paşa'nın odasındalar. Dayı Maksut:

"Ali Kemal'in yazdığı matbuatı arkadaşlarına sattırmayan çocuk dün geldi yanıma. Elinde birkaç Yedi Düvel bayrağı nasıl etmişse arkadaşları ile indirmiş Sultanahmet'teki gönderlerden. Vazifemi yaptım indirdim bunları, dedi. Bıraktı bayrakları masanın üzerine. Çocuklar, lakin şehit çocukları... Babasını tanırdım. Onun için bilir beni. Annesi söylemiş, babanın arkadaşı Dayı Maksut'tu, diye. Çocuk o itibarla gelip gider. Vazife ister."

Mustafa Kemal Paşa, sigarasını yakarken: "Bu çocuklar yarının vatan evlatları. İşte onlara karşı vazifelerimiz var. Bu çocukları esir topraklarda yaşatamayız. O çocukların babaları kaldı kaç cephede... Bir vakit gelecek... Bir vakit gelecek... Sonraki zamanlarda hatırlayacağız bu zamanları; ama hiç unutmadan ve hiç akıllardan çıkarmadan..."

Dr. Fahri başını öte yana çevirdi. Gözlerini sakladı yaş görünmesin diye. Dayı Maksut son raporları verdi ve çıktılar.

Balıkçı Salih Reis'in Haliç'teki gizli evi. Rumelili Deli Ömer uzaktaki düşman donanmasının ışıklarına baktı. Ardından yanık bir Rumeli türküsü. Dr. Fahri, Dayı Maksut'a: "İçi ateşten yanar bu çocuğun. Rumeli ateşleri..."

Rumelili Deli Ömer türküsünü bitirdi. Başı önünde düşünmekte. Sonra birden dikildi: "Zaman, ne zaman gelecek? Bir gelse... Türküler söylerim harp ederken, düğünde gibi... Düğün zamanı ne zaman? Abe deyiverin, deyiverin ki gönlüm rahatlasın..."

Esir şehirde bir gece daha sabah ışıklarına ulaşmıştı, lakin sabah ışıkları da kederli gibiydi.

Bir Silah, Bir Bayrak

1919 yılı Nisan ayı. Mondros'un esir şehirlerinden İstanbul. Nihat Hala, Ayazma'daki konağından Üsküdar meydanına indi. Esir şehrin esir insanları derin kederler içinde. Nihat Hala camının önündeki güvercinlere buğdayları atmakta. Akşam defterine, "Eski zamanlarda gücercinler böyle değillerdi. Şimdiki zamanda düşman donanması kara bulutları onları da gamlandırdı zahir" diye yazacaktı.

Birden irkildi. Ötede bir yaşlı faytoncuyu düşman askeri durdurdu. Yaşlı faytoncuya arabadaki küçük çuvalı indirttiler. Esir şehrin insanları uzaktan bakmakta. Nihat Hala yakınlarına geldi. Düşman askeri, yaşlı faytoncuya bir şeyler söyledi. İtip kakıyorlardı.

Nihat Hala konakta çocukluk zamanlarında Fransızca öğrenmişti. Konağa gelen hocaları öğretmişlerdi. Dayanamadı, Nihat Hala düşman askerlerine çıkıştı. Düşman askerleri önce durakladı. Sonra yaşlı faytoncuya inat olsun diye bir dipçik indirdi ve birden basık

ökçeli, Trablus kuşaklı bir İstanbul bıçkını çıktı ortaya. Faytoncuya, "Tez savuş burdan!" derken üç düşman askerine saldırdı. Nihat Hala'ya "Ana, uzak dur!" derken, üç düşman askeri yerde. Sonra meydan karıştı. İstanbul bıçkını işini yapmış, uzaklaşmıştı.

Esir şehrin üzerine gece inmekte. Nihat Hala'nın Ayazma'daki konağına geldi İstanbul bıçkını. El öptü. Nihat Hala'nın gözü tutmuştu bıçkını. Konuştu, "Sen gidip Yüzbaşı Dayı Maksut'u gör" dedi. Yerini söyledi. Bıçkın çıktı gitti.

Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri, Erkan-ı Harp Kemalettin Sami Dayı Maksut'un odasındalar. İstanbul bıçkınını odaya almıştı çavuş. Bıçkın: "Nihat Hala'mız gönderdi beni zatınıza. 'Git, gör' dedi, geldik."

Yüzbaşı Dayı Maksut iyi bilirdi İstanbul bıçkınlarını, lakin bıçkın tanıtır kendisini: "Rasim'dir adımız. Lakin Deli Rasim de derler bize." Dayı Maksut'un gözüne Deli Rasim'in kuşağın ardına gizlediği toplusu takıldı. Deli Rasim: "Baba yadigarı, insafsıza karşı çekeriz onu. Masuma bir şey demeyiz."

Balıkçı Salih Reis kapının yanındaki sandalyede oturmaktaydı. Tanıdı bıçkını. Bıçkın Resim'e sordu izin alarak Dayı Maksut'tan: "Nihat Hala'yı nereden bilirsin?" Bıçkın: "Üsküdar'da biliriz çoğumuz Hala'yı. Elini öperiz gördük mü. Fakir fukaradan yanadır."

Sonra anlattı hadiseyi, lakin Yüzbaşı Dayı Maksut'a gitmişti bile Üsküdar meydanındaki hadisenin haberi. Salih Reis, Dr. Fahri'ye ve Dayı Maksut'a "İyi, olur" işaretini verdi başı ile. Bıçkın: "Düşman memlekette boynumuz vurulsa da dayanamayız bu hallere, bıçkınızdır lakin şimdi düşmanla hesaplaşmak icap eder."

Yüzbaşı Dayı Maksut emir çavuşuna "Kimse girmesin!" emrini verdi. Masanın üzerine açtı bayrağı, üzerinde Kur'an, yanında toplu bir tabanca. Anlattı yemini bıçkına. Bıçkın koydu elini masaya. Yemin tamamdı. Balıkçı Salih Reis, Bıçkın'a: "Baban bizim Teşkilat-ı Mahsusa'nın Üsküdar vazifelilerindendi. Şimdi sen babanın yerine geçtin, lakin artık emirsiz iş yok." ve bıçkına akşam gideceği yeri söyledi.

Bıçkın çıkarken Dr. Fahri, Dayı Maksut'a ve Kemalettin Sami'ye: "Şimdiki zaman işleri böyle delilerle görülür zaten... Deli bir vatan evladı daha."

Çürümüşlük Ve Saray

Esir şehrin bir gecesi. Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinin karşısındaki İtalyan işgal komutanı Roletto'ya Sadrazamlığın tahsis ettiği konağın bahçe kapısında işgal askerleri. Konakta ışıklar yanmakta. Şık giyinmiş hanımlar ve beyler, zengin İstanbul tüccarları... Mustafa Kemal Paşa, camdan karşıya bakarken gece durumları anlatmak için gelmiş olan Yüzbaşı Baki'yi yanına çağırdı. Roletto'nun konağının kapısında duran kupa arabadan sarayın bir prensi ve prensesi inmekte. Yüzbaşı Dayı Maksut da yanaştı cama. Mustafa Kemal Paşa camdan döndü. Ötekiler de. Mustafa Kemal Paşa gümüş sigara tablasından bir sigarayı daha yakarken:

"Çürümüşlük... İşte hâl! Vatanın değerli evlatları Bekirağa Mahpushanesi'nde çile doldurmakta. Sarayın kupa arabasından inenleri gördünüz. Yalnız onlar mı? Elbette bu vaziyetin bir sonu olacaktır ve muhakkak..."

Yüzbaşı Dayı Maksut raporunu vermişti. Konuşma sürmekte. Kemalettin Sami, "Paşam camdan bakarken gözüme ilişti. Biz İttihatçılara karşı vaziyet alan Hürriyet ve İtilaf Fırkası'ndan başlarda geldi. Baloyu..."

Mustafa Kemal Paşa: "Zaten Damat Ferit kabinesinde de onlar mevcutlar. İşgal edilmiş bir vatandaki manzara işte bu; ama yarınlar da muhakkak olacak... Hangi vicdan bu halleri kabul eder ki..."

Yüzbaşı Dayı Maksut, Nihat Hala'nın Üsküdar'daki hadisesi ve bıçkını anlattı. Mustafa Kemal Paşa : "Onlar bu vatanın kahraman çocukları, vazifesini alacaklar."

Çocuk Ve Yıldızlar

Sabaha karşı balo bitmişti. Balıkçı Salih Reis, Deli Ömer, Deli Rasim konaktan dağılanlara baktılar. Ali Kemal ve Refii Cevat kahkahalarla faytona binerlerken birden Balıkçı Salih Reis'in bakışları ile karşılaştılar. Balıkçı Salih Reis, Ali Kemal'e: "Elimiz tutulmakta, tutulmasa sen bilirdin ne olacağını... Hoşça vakit geçirmişsinizdir Roletto ile birlikte..." Balıkçı Salih Reis birden yanına döndü. Deli Rasim'in eli Trablus kuşağına gitmişti. Sertçe, "Uslu

dur!" emrini verdi. Deli Rasim elini kuşağından çekti. "Bir nefeslik vakti kalmıştı bu herifin..." diye söylendi.

Esir şehrin Nisan gecesi. Nihat Hala'nın konağında, bahçedeki kameryenin altında komşular oturmuşlar, lakin o çocuk... Annesinin "Baban artık yıldızlardan bize bakmakta" dediği çocuk sırt üstü yatmıştı çimenlere, gözleri yıldızlarda. Kendi bir şeyler demekte yavaş sesle. Bir ara annesine döndü: "Babam hangi yıldızda?"

Nihat Hala: "O yıldızlardan birisindedir. Cephedeki öteki arkadaşları ile birlikte. Onlar öyle çokturlar ki evladım, yıldızlar kadar çokturlar."

Çocuk yıldızlara bakmayı sürdürdü. Cepheden dönmeyen babasını aramakta... Komşuları gittikten sonra Nihat Hala hatıra defterine bunları yazmaktaydı, lakin gözlerinden akan yaşlar da defterin sayfalarında...

Esir şehrin bir zamanları daha bir gecesi daha son bulmaktaydı.

Teşkilat-ı Mahsusa Ve Harita

Nisan 1919, Mondros teslimiyetinin bir başka günü. Gece düştü yine esir şehrin üzerine. Esir şehrin küçük ahşap bahçeli evlerinin kafes arkalarında gamlı cephelerin türküleri usuldan yayılmakta. Esir şehrin Türkleri çekilmişler sokaklardan. Kalmış sokak işgal devriyelerine.

Cevat Paşa, yanında Dr. Fahri, Yüzbaşı Dayı Maksut ile Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evine yaklaştığında: "Geç kalmadık herhalde, Yüzbaşı Yenibahçeli de gelecekti. Geldi mi acaba? Bakalım..."

Eve vardıklarında doğrudan alındılar Mustafa Kemal Paşa'nın salonuna. Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü gelmişti. Piyade Yüzbaşı Rıza, Yüzbaşı Bakî. Mustafa Kemal Paşa "Tamamız galiba" derken, Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis de varmıştı salona. Masanın üzerinde İstanbul haritası. Mustafa Kemal Paşa, Yüzbaşı Dayı Maksut'a emir verdi. Dayı Maksut: "Şile- Gebze Boğazı- Çengelköy- Topkapı, bildiğiniz gibi Kasımpaşa- Kadıköy- Üsküdar- Haliç ve civarı, Beykoz- Topkapı- Beyoğlu teşkilatları tamamlandı. Silah eksiklikleri yoktur."

Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis, Mustafa Kemal Paşa'nın baş işareti ardından: "Yüzbaşı Maksut Bey bilirler. Fedailerimiz yayıldı her yana. Emir verildi mi arkasını düşünmek yoktur." Cevat Paşa: "Harbiye Nezareti'ndekiler emir beklerler. Sabırsızdırlar."

Mustafa Kemal Paşa: "İleride demek ki İstanbul hakimiyeti temin edilecek. Anlıyorum ki hiçbir dışarı sızma da şimdiki vakte kadar olmadı. Karşımızdaki emperyalistler zamanı geldiğinde anlayacaklardır, lakin onlar için zaman çok geç olacaktır."

Esir şehrin bir güneşi daha doğmakta. Şişli'deki evden çıkanlar çıkış sırasında ara vererek kapıdan dışarı süzüldürler. Mustafa Kemal Paşa: "Cevat Paşa şimdi başbaşa kalmış bulunuyoruz. Yakın zamanda Anadolu yolu artık görülmekte. Hatırlarsın ilk geldiğimde bir baskından söz etmişti arkadaşlar, lakin işgal altındaki bu şehirde durmak olmaz. Mühim olan Anadolu..."

Cevat Paşa: "Paşam mühim işler olacak sanırım."

Mustafa Kemal Paşa bir ara dalmıştı. Sonra salonun ortasında durdu: "Evet, öyle olacak..."

Dr. Fahri henüz raporunu vermediğinden oradaydı.

Bir gece çöktü esir şehrin üzerine. Kehriba Ali ve Rumelili Deli Ömer... İlerideki Balıkçı Salih Reis ile Sami'ye baktı Sami bey emir verir gibiydi. "Kehribar Miralay'ım emir verir, Salih Reis'e yine vazife olacak herhal..." Kehribar Ali, "Öyle, öyle, öyle olsa..." deyip kestirmeden konuştu. Rumelili Deli Ömer:

"Sevdan düştü aklına zahir. Kederlendin ki belli olur sevda yanması. Bizim sevdamız kalmıştır Rumeli'nde, ne edersin..."

Balıkçı Salih Reis birden Deli Zeybek'in geldiğini gördü:

"Söyle Deli Zebek. Tamamdır, gözleme. Zeybek orada. Köşede. Deli onbaşı yanında. Emriniz oldu mu gayrısı tamam."

Miralay Şevket, Balıkçı Salih Reis'e baktı:

"Bunlara deli dersin. İyi de edersin. Delilikleri vatan sevdasından olsa gerek. Velakin şimdi bu işleri deliler yapar. Vatan, memleket deliliği..."

Miralay Şevket ve Yüzbaşı Dayı Maksut, Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlarının odasında kahvelerini yudumlarken Suvari Yüzbaşı Nazım Çengelköy girdi kapıdan:

"Haber aldım ki Damat Ferit rezili sabahtan aramış nezareti. İşgal komiserleri, 'Nedir bu hal? Dün gece sabaha karşı Serkldoryan önünde bizimle işbirliği yapan birisini kurşunlamışlar. O zat bizim için mühimdi' diye yarıştırmış."

Miralay Galatalı Şevket göz ucu ile Yüzbaşı Dayı Maksut'a baktı. Hafiften gülüştüler. Kahvelerini bitirip çıkarlarken ikisi de oldukça keyifliydiler. Miralay Galatalı Şevket, Dayı Maksut'un omuzuna vurdu:

"Bizimkiler... Fedailer..." Dayı Maksut:

"He ya, komutanım. Öyledir. Ne demiştiniz gece, bizim deliler vatan delileri demiştiniz..."

Yıldızlara Bakmak

Yüzbaşı Eczacı Celal, Dr. Sırrı, Dr. Fahri, Miralay Galatalı Şevket Üsküdar'dan köprüye geçeceklerdi. Akıllarına Nihat Hala'yı ziyareti geldi. Mahzendeki silahlar yavaş yavaş gönderilmekteydi. Nihat Hala'nın konağına vardıklarında Sema Nine oradaydı. Birden Miralay Galatalı Şevket'e:

"Bak zabıt. Düşman donanması orada. Bu donanma buradan gitmez ise hakkım size helal değildir. Tanırdım aileni. Galatalı babanı bilirdim. Sokağa çıktı mı ardından 'maşallah' denirdi."

Miralay Galatalı Şevket:

"Ant olsun ki Sema Nine, gidecekler. Gidecekler. Biz demedik ki padişah efendiye 'imzala teslimi' diye. İmzaladılar. Bir hesapta onlara tutmak var ya herhalde zamanı gelir onun da... Aha yine söylerim. Ant olsun, gidecekler."

Yıldızlara bakıp babasını arayan çocuk, Nihat Hala'daydı. Birden Miralay önüne dikildi:

"Benim babam da zabıttı, senin gibi. Babam yıldızlardan bakarmış şimdi bana, bize. Sen niye yıldızlarda değildin?"

Miralay durdu. Gözleri dolmuştu:

"Vakti gelince bizde gideriz yıldızlara... Oradan biz de bakarız, lakin vakit ne zaman, hangi cephede gelir, bilinmez evlat. Vakti gelip gidersem derim ki babana: 'Senin evlat olmuş kocaman adam. Yıldızlara bakıp seni arar.' Öyle derim ona."

Çocuk yine dikildi: "Öyle de zabıt amca, öyle de..." ve Nihat Hala böyle geçti defterine bunları. Selvinaz:

"Faruk Bey de giderse, yıldızlara ben de bakarım her gece... Değil mi Nihat Hala, öyle değil mi?"

Nihat Hala, "Öyle kızım, öyle. Beraber bakarız." dedi ve esir şehrin bir zamanları daha geçti böylece. Bir esir şehrin gecesi ardından bir daha... Takvim yaprakları göstermekte 1919 yılının Nisan ayını.

Esir Şehir İstanbul, esir Anadolu şehirleri. Düşman basmış her yanı. Bir de namussuz işbirlikçiler. Miralay Galatalı Şevket böyle dedi Yüzbaşı Dayı Maksut'a.

Yüzbaşı Dayı Maksut öfkelice elini silahına götürdü. Sanki konuşuyordu silahı ile içinden. "Bekle, bekle zaman var" der gibiydi. Dr. Fahri iç cebindeki silahını yokladı. "Bekle bekle zaman var" der gibiydi.

Yüzbaşı Dayı Maksut, Eczacı Celal, Dr. Fahri, Erkânıharp Miralayı Galatalı Şevket Çengelköy'deki arkadaşlarının evinde toplanmışlardı. Galatalı Şevket: "Cephelerden döneli vakit nasıl da geçti gidiyor" diye derin bir iç geçirdi.

Ev sahibi Yüzbaşı Kamil, kahveler içildikten sonra:

"Çengelköy teşkilatımız tamamlandı. Kasımpaşa deposundan gönderdikleriniz de tamam olarak dağıtıldı. Üsküdar'daki fedailer ile temaslar sağlam, lakin herkeste cephe sabırsızlığı görmekteyim." Erkan-ı Harp Galatalı Şevket:

"Bekledik, lakin sanırım az zaman kalmıştır. Mustafa Kemal Paşa ne yapar, eder yeni cepheleri açar derim."

Yüzbaşı Dayı Maksut köşede dinlenmekteydi. Dr. Fahri "Dayı Maksut'un yüzü yine karardı" diye takıldı. Dayı Maksut dalgınlığından ayrılırken:

"Mustafa Kemal Paşa dün Harbiye Nazırı Şevket Paşa ile görüşmüş. Arkadaşlar söylediler. Sanırım vakit gelmekte; ama Mustafa Kemal Paşa'nın yapacakları sır gibidir. Muhakkak tarihe imzasını atacaktır da nasıl? İstanbul teşkilatı ardından Kocaeli ile meşgul olması, Teğmen Faruk'u Anadolu yollarına salmasının bir hesabı olmalı. Bakalım... O söyleyecek, biz yapacağız."

Çengelköy teşkilat toplantısı biterken, Dr. Fahri:

"Üsküdar'a inip Nihat Hala'ya uğramak icap eder. Üsküdar'daki Yüzbaşı Tahsin gelecek oraya."

Nihat Hala, Üsküdar Ayazma'daki konağın bahçesinde Selvinaz ile nisan çiçeklerinin arasındaki kurumuşları toplarken akşam vakti hatıratına "Çiçekler kurumakta. Yedi Düvel sanki onlara da acılar verir, bana öyle gelmekte" diye yazacaktı. Konağın bahçe kapısının çıngırağı ses verince Selvinaz kapının sürgüsünü çekti. Dr. Fahri ve beraberindekiler gelmişlerdi. Selvinaz acele kahveleri koşturdu. Yüzbaşı Dayı Maksut, Nihat Hala'ya:

"Sen söyle, Teğmen Faruk'tan iyi haberler almaktayız. Gam çekmesin."

Selvinaz iyi haber olduğunu anlamıştı. Yüzü aydınlandı. Dayı Maksut, Nihat Hala'ya:

"Kehribar, Deli Ömer gece gelecekler. Aşağıdaki silahlardan alacaklar."

Nihat Hala "Tamam" dedi, başını sallayarak.

Sevdaya Elveda Demek

Teğmen Faruk son cephe dönüşünde İzmir'deki akrabalarının yanında son yaraların iyileşmesini beklerken Ege'ye bakmaktan doyamamıştı:

"Ege rüzgarı bir başka gelmişti bana. Ege'nin içine doğru ovalar... Akdeniz rüzgarlarının Ege rüzgarları ile karışması, dağlardaki türküler... Pamuk tarlaları gördüm beyaz ipek halılar gibi. Ya Aydın insanı... Topraklarında sevgiliye sarılır gibi, buram buram memleket..."

Mustafa Kemal Paşa Teğmen Faruk'un son vazifesini vermişti. Yüzbaşı Dayı Maksut ile Dr. Fahri dinlemekteydiler Teğmen Faruk'un anlattıklarını, memleket sevdasını... Mustafa Kemal Paşa'dan, Badırma-Bursa, Manisa havelesinde teşkilat için vazifelendirdiği Albay Bekir Sami Bey'e katılacaktı. Dayı Maksut ve Dr. Fahri ile vedalaştı ve Nihat Hala'nın elini öpmek, helallik almak için Üsküdar Ayazma'nın tuttu yolunu. Nihat Hala öğrenmişti Teğmen Faruk'un gideceğini...

Teğmen Faruk akşam vakti Nihat Hala'nın öptü elini:

"Yaralandım sakladın beni. Yarama merhem çaldın. Evladın gibi baktın bana. Emir aldım geçerim Anadolu'ya. Gidip de gelmemek vardır..." Nihat Hala:

"Evladımdan da ötesindir. Bu konak senindir. Kapısı açıktır. Lokması helaldir."

Teğmen Faruk Nihat Hala'nın ardında duran sevdalısı Selvinaz'a baktı. Gelmişlerdi göz göze. Yüreklerinde sevdasının yangını, lakin Faruk demişti ki:

"Sevdaya zaman yoktur..."

Lakin yürek doluydu sevda ile. Selvinaz'a "Allahaısmarladık ve de bakarsın elveda..." dedi. Konağın kapısından çıktı. Selvinaz döktü ardından suyu. Gözlerindeki sevda yaşları karışmıştı veda suyuna...

Fulyada Vurulmak

Mustafa Kemal Paşa'nın teşkilatının fedaileri. Kehribar Ali ve ötekiler. Kehribar Ali'nin kardeşi takibindeydi polisin kısmı siyasinin. Fulya tarlasından geçmekteydi. Birden ilerden takipteki Damat Ferit'in adamlarını gördü. Toplusunu hazır etti çabucak. "Dur!" dediler, durmadı. İlk karşısına çıkana sıktı ilk mermiyi ve birden kaç silah birden patladı sayamamıştı. Düştü ve kaldı öylece, lakin silahı elinde sanki perçinlenmişti. Zor açtılar kabzeyi tutan parmakları ve baktılar ki cebinde sevdalısının fotoğrafı. Kan olmuş...

Miralay Galatalı Şevket. Kehribar Ali'nin başını okşadı. Ağlamıyordu Kehribar Ali, lakin yüzündeki öfke bir bulut gibi gelmiş çökmüştü. Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek, Kör Çavuş, Üsteğmen Reşit. Dayı Maksut. Miralay Galatalı Şevket'e baktı. Miralay Şevket:

"Bu Fulya'da ikinci. Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'nden kaçan bizim yürekli ittihatçımız Dr. Çerkez Reşit'i de vurdular Damat Ferit adamları orada. Bunlar Mondros esir şehrin zamanları, lakin nasıl olsa Mustafa Kemal Paşa açacak yeni cepheler. Bir hesaplaşma zamanı gelecek elbet..."

"Bir hesaplaşma zamanı gelecek" derken Miralay Galatalı Şev-

ket, Balıkçı Salih Reis çıkageldi ve de tekmil verir gibi anlattı Dayı Maksut'a ve oradakilere:

"Sabaha karşı bizim takaya emanet ettim Teğmen Faruk Bey'i. Trabzonlu Ali Kaptan Bandırma yolunu iyi bilir. Daha da mühimi düşman devriye botlarının dolaşma zamanlarını. Yadigarınız olsun diye verdiğiniz parabellumu verdim. Sevindi ve dedi ki: Ne güzel vuruşulur bununla, dağ topu gibi silah. Hediye eden de sağolsun getiren de. Namus sözüdür, düşmeden vatan toprağına vurulup da bırakmak yoktur parabellumu..."

Böyle anlattı Salih Reis. Dr. Fahri'nın kısa boyu birden yay gibi olmuştu:

"Vuruşmak, vuruşmak... Bizim insanlarımız için vuruşmak, vatan için vuruşmak. Ne güzel olacak sanki düğün kurar gibi, lakin Mustafa Kemal Paşa'nın bekleriz emrini nasıl olsa verecek emri..."

Ve gece o saatlerde esir şehrin fedaileri öyle anlatırlarken vaziyeti, Beyoğlu'nun ışıklarında ve ışıklı lüks kulüplerinde Yedi Düvel generalleri ve şık hanımlar beyler ve de peşindekiler bol şampanya bol kahkaha. Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi Beyoğlu'ndan geçerken o saatlerde:

"Şimdi alıp Salih Reis'i alıp Kehribar'ı, Deli Ömer'i, Deli Zeybek'i, Zeybek'i girip de yangın yerine döndürmek şuraları ve ardından bir kahkaha atmak amma velakin hesap sorulmuş gibi kahkaha atmak. Ne hoş olur. Damat Ferit deliye döner bir daha herhalde..."

Dayı Maksut'un yanına vardığında dedi ki, Galatalı Miralay Şevket, öğrenince Beyoğlu'ndan geçtiğini:

"Sen muhakkak geçerken oradan demişsindir ki girip de şuraları yangın yerine döndürmek ne güzel olur. İyi olur elbet de çürümüşlük yanar gider o misal..."

Yüzbaşı Dayı Maksut sözü değiştirip Teğmen Faruk'a getirdi:

"Teğmeni Bandırma'ya saldık, lakin nasıl bulacak Albay Bekir Sami Bey'i yayan olaraktan?" Ahmet Hilmi Bey:

"Kasevetlenme Dayı Maksut. Balıkçı Salih Reis'e bir mektup verdim. Teğmen'e verecekti. Vermiştir. Bandırma'daki bizim Teşkilat-ı Mahsusa'cı bir arkadaşa yazdım ki, çekmek lazımdır Teğmen Faruk'un altına bir küheylan, çünkü yakışır ona. Zaten değil mi süvari?"

Keyiflenmişlerdi. Dayı Maksut:

"Teğmen Faruk'a yakışır küheylan. Bir sürer ki... Bırakır dizginleri sanki savaşır gibi. Dizleri ile atı idare ederken dizginleri bırakıp silah kullanmak ustalığı vardır. Sanki bin yıllık süvari..." ve esir şehir zamanının bir gecesi daha bitiyordu...

Esir şehir zamanları daha neleri yaşayacaktı? Nasıl geceler ve günler geçecekti...Vedalar olmuştur. Ve sonraki zamanları da hayatın vedalarla doludur.

Kozanlı Yüzbaşı...

"Bizim Kozan topraklarındaki pamuk tarlalarının boyunları bükük kalacak, bembeyazlıklar düşman süngüsü ile kan rengine dönerse buna kader mi denmeli? Mersin portakal bahçeleri mahzun kalacaklar. Pamuk toplanırken türküler yakılırdı velakin şimdi Mondros esirlik zamanında türkümü söylenir, özlemez mi pamuk tarlaları o türküleri. Ya Mersin portakal bahçeleri... Ayrıdır onların da türküleri şenlik zamanları kalmıştır artık esirlikte."

Miralay Galatalı Şevket, Yüzbaşı Dayı Maksut'a baktı. Yüzbaşı Selim'i cephelerden bilirdi. O ateşlerin üzerine düğüne gider gibi koşan Yüzbaşı Selim şimdi sanki boynu bükük bir yetim çocuk gibiydi. Velakin Selim birden kalktı ayağa, Miralay Galatalı Şevket'e:

"Böyle teslim mi kalınacak? Biz mi alıştık vuruşmaya, yoksa vuruşmak mı bizim elimizi çeker? Ben derim ki biz alışmışız vuruşmaya, bitti mi vuruşma artık ölmüş gibiyizdir. Önümüze düşmez mi bir komutan 'Haydi başlıyor vuruşma yeniden!' demez mi?"

Yüzbaşı Dayı Maksut:

"Önümüze düşüp işte cepheler işte yeni vuruşmalar vardır diyecek bir komutan vardır. Aramıza yeni iştirak ettin. Artık yeminlisin diyebilirim komutanı. Mustafa Kemal Paşa'dır..."

Kozanlı Yüzbaşı birden sevindi. Sanki taarruza kalkmış da düşmanı geri sürdükten sonraki sevinç gibi. Ceketinin altındaki kemerine sakladığı parabellumu çocuğunu okşar gibi okşadı ve "Hadi konuşuruz yine cephelerde bak başlayacakmış..." diye sanki konuştu silahla...

Yeni Bir Vuruşma Zamanı

Miralay Arif Hikmet, Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya tayin için Harbiye Nezareti'nde arkadaşları ve bazı komutanlarla temas ettiğini öğrenmişti. Önceden düşünceye daldı. Odada derin bir sessizlik sigara dumanlarının üstüne çökmüş gibi. Miralay Arif Hikmet birden doğruldu. Odanın ortasında durdu:

"İstanbul'da teşkilat. Adana'daki kolordusu dağıldıktan sonra İstanbul'a dönmeden bizim Teşkilat-ı Mahsusacı Kuşçubaşı Eşref'in Manisa yöresindeki çiftliğine silahların bir kısmını gizlice göndermesi. İşte şimdi bizim ittihatçılardan Doktor Fahri Bey de geldi. Doktora 'Antep'te tanıdık var mı?' diye sormuş..."

Kozanlı Yüzbaşı Selim birden söz arasına girdi:

"Harbiye Nezareti'ne gelen şifrelerden bazılarını kopyalayıp götürmüştüm. 'Yüzbaşı, söyleyin bakalım Kozan'dan haberler nasıldır?' diye ahvali anlatmamı emrettiler. Bildiklerimi anlattım..."

Miralay Arif Hikmet birden masanın yanına dayanmış mavzeri aldı. Öyle bir sıktı ki dipçiği, elinin damarları sanki derisinden çıkacaktı dışarı ve hışımla:

"Ben derim ki ucu bucu belirsiz şimdiden sonu kestirilemez bir vuruşmayı başlatacak Sarı Paşa, lakin söylemez bunları. Kaşının teli anlasa keser kaşının telini. Bize karşı biraz açıktır."

Mavzeri küçük çocuğunu alır gibi kucağına aldı. Dipçiği namluyu okşarken, "Sanırım ordu yeniden kuruluncaya kadar başka vaziyetler alacağız..." dedi.

Dr. Fahri heyecanlanmıştı. "Şimdi söyleyeyim" diye başladı. Ardını getirdi:

"Hani belki icap eder diye bir avcı ceketi ve bir suvari pantolonu yaptırdım. Tanırsınız bizim Teşkilat-ı Mahsusa'ya çapraz fişeklik yapan Saraç'a bir de çapraz fişeklik hazırlattım. Hepsi durmakta..." Dayı Maksut söze atıldı:

"Ohooo doktor çeteye hazırlanmış bile..." Dr. Fahri:

"İttihatçı sözü hani 'kötüsü gelirse vurup, yarıp, çıkarız' denmiştir ya, işte kötüsü gelmiştir. Hazırlığım onadır."

Teğmen Selim'in yorgunluğu belliydi yüzünden. Birden sanki o yorgunluk uçmuş gibi dikildi odanın ortasına:

"Fahri Bey kötüsü gelirse ve gelmiştir, demekte. Evet gelmiştir hem de nasıl? Gebze'de konakladım bir gece, Pendik'ten bindim bizim trene Haydarpaşa'ya varmak için. Baktım bizim milletin biletçileri gitmiş yerine Rum biletçiler gelmiş. Geçirmişler üzerlerine kıyafetleri, bir çalımla biletleri delerler makinaları ile... Limanda düşman zırhlıları, trenlerde onlar..."

Miralay Arif Hikmet "Vuruşmak zamanı ve anlarım ki zamanı Kemal Paşa söyleyecek. Vuruşuruz bitene kadar. Vuruşuruz ölene kadar. Sağ kalan sürdürür vuruşmayı sonuna kadar..." dedi.

Ve esir şehrin bir gecesi de bitmişti...

Hesaplaşmak Zamanı

Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi'nde Saraçoğlu Şükrü, Yunus Nadi ve Yüzbaşı Şadi'ye:

"Mustafa Kemal Paşa'dan yeni haberler var mıdır?"

Yüzbaşı Şadi yavaşça, "Şakir Paşa ile konuşmuş Harbiye Nezareti'nde. Çıkarken gördüm." dedi. Saraçoğlu Şükrü:

"Bir şey var; ama bakalım anlarım halinden." Yüzbaşı Şadi:

"Mülazim Reşat var. Öfkeli. Albay Ali Bey'in varmış odasına, 'Yetti artık komutanım! Bizim yüreklerimiz kaldırmaz bu tevkifatı. Bir gece bir tertip yapalım vurup yarıp çıkaralım mahpustakileri' demiş. Albay Ali Bey zor yatıştırmış mülazimi." Saraçoğlu Şükrü:

"Çıkarız, çıkarız, zaman bakalım ne eder? Devran da bakalım nasıl döner?"

Bekirağa Mahpushanesi'nin koridorları birden hareketlendi. "Mustafa Kemal Paşa gelmekte" sesleri yayılmıştı. Mustafa Kemal Paşa koridorda, arkasında Yaveri Cevat Abbas, Yüzbaşı Şadi karşılamıştı Mustafa Kemal Paşa'yı biraz ötede Yüzbaşı Dayı Maksut. Mustafa Kemal Paşa, Yüzbaşı Şadi'ye: "Arkadaşların yanına gidelim."

Yüzbaşı Şadi yol gösterdi. Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi koğuşu hareketlenmişti. Mustafa Kemal Paşa eski arkadaşları ile görüşürken Dayı Maksut, Yüzbaşı Şadi'ye: "Damat Ferit bu tevkifatı yaptırdı ya... Eee, zaman gelir bakalım hali nice olur?"

Yüzbaşı Şadi, Dayı Maksut'un öfkesini iyi bilirdi. Mustafa Kemel Paşa eski arkadaşlarını teselli ettikten sonra Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi'nden ayrıldı.

Kehribar Ali ve Rumelili Deli Ömer gece vakti Nihat Hala'nın konağından aldıkları silahları sebze dolu at arbasına yüklerken, köşedeki Zeybek "gelen var" ıslığını çaldı. Kehribar Ali, Deli Ömer'e: "Bakalım vuruşma olur mu? Tetikte dur"

Deli Ömer: "Tetikte olmadığımız vakit var mı ki Kehribar ağa?"

İşgal devriyesi, üç Yedi Düvel askeri. Köşedeki fedai yavaşça yaklaştı devriyenin ardından. Koca topluyu dayarken devriyelerden birinin ensesine Deli Ömer, Kehribar Ali önden sarmışlardı devriyeyi. Dayı Maksut, Deli Ömer'i dinlerken: "Ne yaptınız üç devriyeyi?"

Kehribar Ali atıldı "Karacaahmet Kabristanı'nın ardındaki çukurluğa attık. Silahlar tamam, elimizde.

Dr. Fahri bastı kahkahayı. Silahlar teslim edilmişti yerine. Dr. Fahri, Miralay Galatalı Şevket'e: "Bu kıyafet de iyi gitmiş size."

Galatalı Şevket: "Eh buraya böyle gel dedin, öyle geliriz. Bakalım şu Serkldoryan'ın haline..."

Salonun kapısından girerlerken bir garson karşıladı Dr. Fahri'yi. Bir masada yer gösterdi. Miralay Galatalı Şevket anlamıştı. Dr. Fahri: "Bir düzenle koyduk onu buraya. Aslında yedek zabittir. Mustafa Kemal Paşa düşündü bu tertibi. İçerde ne olup biter diye."

Galatalı Şevket yavaşça: "Mustafa Kemal Paşa bunları da düşünmekte."

Dr. Fahri göz işareti ile kapıyı gösterdi: "İşte Ali Kemal, işte Refii Cevat! Sökün ettiler. Şimdi işgal komiserlerinin masasına oturup şampanya kadehlerini alırlar ellerine."

Miralay Galatalı Şevket: "Bu ne haldir, limanda Yedi Düvel donanması! Şu hale bak doktor, şu gelen sarayın prensi değil mi? Vay ki vay... Ali Kemal dürzüsüne bak sen, yine yarın çıkacak makalesini mi okur şu komisere? Öyle ya. Doktor, hani der ki içim, şimdi Balıkçı Salih Reis'e de bir haber salınsa da, şurası yangın yerine döndürülse de, ne manzara olur..."

Dr. Fahri: "Olmasına münasip olur da lakin Mustafa Kemal Paşa bize 'burada kim ne yapar, kimler neler konuşurlar?' onu takip vazifesini vermiştir. Elbet bir bildiği vardır"

Miralay Galatalı Şevket: "Eeee, nasılsa hesap zamanı gelir. Feleğe deriz ki işte zaman!"

Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın misafirleri gitmişleri. Nihat Hala geç vakit defterini açtı: "Düşman hala memleketimizde, lakin bu vaziyet muhakkak bitecek. Yıldızlardan şehit babalarının baktıkları anlatılan çocuklar büyüyecek. Çiçekler de yine esksisi gibi açacak. Şimdi solgunlar. Düşman gitti mi onlar da sevinecekler gibi gelir bana."

Esir şehir İstanbul'da bir Mondros zamanı daha geçti, gitti...

İhanetlerle Boğuşmak...

1919 yılı, Mayıs ayının ilk günleri. Esir İstanbul sokakları yine o bilinen günlerini yaşıyordu. Gece gelmiş, İstanbul sokaklarının solgun fenerleri yanmıştı. Albay Bekir Sami Bey, Beyoğlu Havva Sokak'a girdi. Üzerinde üniforması yoktu. Sivil giyinmişti. O sokağa o zamanki tabirle "şaşırtmalar vererek" girdi, çünkü gittiği yer Mustafa Kemal Paşa'nın çok özel görüşmeler yaptığı Havva Sokak'taki Salih Fansa'nın eviydi. Bekir Sami Bey bu eve giderken şaşırtma vermişti, çünkü o da İngiliz istihtabatının takibi altında olanlardandı. Daha doğrusu emperyalist işgalci Düvel-i Muazzama devletlerinin bütün gizli servisleri Türk Ordusu'nun sağlam subaylarını izlemekteydiler.

Cephelerde savaşmış, ateş çemberlerinden geçmiş. Bekir Sami Bey biraz sonra Salih Fansa'nın evinde, Mustafa Kemal Paşa ile birlikteydi. Masanın üzerinde bir harita vardı. Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'ya geçmek için yaptığı hazırlıkların sonuna doğru gelmeye başlamıştı. Albay Bekir Sami Bey ile Mustafa Kemal Paşa harita üzerinde uzun uzun konuştular. Bekir Sami Bey, Bandırma, Manisa hattında bir şeyler yapabileceğini söyledi, çünkü o havalilerde yakınlıkları olanlar vardı.

Mustafa Kemal Paşa, Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşları vasıtasıyla Anadolu'ya geçmenin çaresini bulmuştu. 16 Mayıs günü Samsun'a hareket etti. Aradan birkaç gün geçmişti. Harbiye Nezareti'ndeki Şevket Turgut Paşa'nın odasında, Albay Bekir Sami Bey ile Şevket Turgut Paşa kısa bir konuşma yaptılar. Albay Bekir

Sami Bey artık zaman geldiğini söylemişti. Şevket Turgut Paşa ile vedalaşırken "bir büyük yolun" adımlarını atıyordu. Gün 20 ya da 21 Mayıs'tı. Albay Bekir Sami Bey, Bandırma iskelesinde vapurdan indi. Yanında yaverleri vardı.

Selvi Hikmet...

Albay Bekir Sami Bey'in Bandırma iskelesine çıktığı günün gecesi Yüzbaşı Tahsin, Yüzbaşı Eczacı Celal, Albay Mümtaz İstanbul Kuvvası'nın Üsküdar'daki merkezinde bir araya gelmişlerdi. Biraz sonra Yüzbaşı Dayı Maksut ile Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü de çıkageldiler. Yüzbaşı Dayı Maksut:

"Mustafa Kemal Paşa'ya uğramıştık. Bekir Sami Bey de tekrar Bandırma'ya varmıştır. Allah yolumuzu açık etsin. Bakalım felek ne edecek? Mustafa Kemal Paşa, Bekir Sami Bey ile konuşmuştu. Sanıyorum başlıyoruz. Az zaman kaldı. Bize de Anadolu yolları görülecek artık" dedi.

Dayı Maksut ve Yüzbaşı Tahsin toplantıdan sonra İstanbul yakasına geçtiler. Tokatlıyan civarında işleri vardı. Caddelerde emperyalizmin bayrakları çatılardan aşağı sarkmaktaydı. İstanbul bıçkınlarından Selvi Hikmet biraz eğlenmiş, bir başka bıçkın arkadaşı ile keyiflice yürürken birden karşısında Yüzbaşı Dayı Maksut'u gördü. Bıçkınlar Dayı Maksut'un namını bilir ve çekinirlerdi.

Dayı Maksut, Selvi Hikmet'e: "Bir kemanen noksan. Ne bu rezillik! Görmez misin şu bayrakları da keyiflice dolaşırsın sokakta!" dedi.

Bıçkın Selvi Hikmet uzun boyu ve dik yürüyüşü ile o namı almıştı. Dayı Maksut, öyle deyince kızardı. Ertesi günü gidip Dayı Meksut'u buldu: "Günahım vardır. Anlayamamıştık. Say ki yanlışızdır, amma velakin artık emrin neyse o olur. Memleket ne emrederse, ne emredersen o olur" tekmilini verdi ve sorgu sual... Selvi Hikmet, Çengelköy Kuvvası'na yazdırıldı.

Ege ve çevresindeki trenlerde artık Rum memurlar yeni üniformalarını giydiler. İstansyonlara Yunan bayrakları asıldı. Albay Bekir Sami Bey'in yanında Köprülü Albay Kazım Bey de vardı. Kazım Bey, Mustafa Kemal Paşa'nın başlattığı Milli Mücadele ve Anado-

lu İhtilali'nde paşalık rütbesini ateş çemberleri altında omuzlarına koyacaktı. Sonra zamanda Meclis Başkanı olacaktı. Bekir Sami Bey ve yanındakiler teşkilatlanma çalışmaları yapa yapa Manisa'ya varmışlardı.

İşbirlikçiler

İttihat ve Terakki'ye karşı kurulmuş bulunan Hürriyet ve İtilaf Fırkası emperyalist Düvel-i Muazzama devletleri ile işbirliği içine girmişti. Eh, işbirlikçi Sadrazam Damat Ferit Hükümeti'nde de yer almışlardı. Keyifleri yerindeydi artık. Bekir Sami Bey, Manisa'dan Akhisar'a geçtikten sonra bunları da gördü. Hürriyet ve İtilafçılar "millici" teşkilatlanma için "Bunlar padişahımıza kafa tutuyorlar. Düvel-i Muazzama'yı kızdırıyorlar. Artık sulh zamanıdır. Koca Düvel-i Muazzama karşısında durulmaz. İşimize gücümüze, sizin ticaretinize mani oluyorlar" diye bütün alçak ihanetlerini döküp saçmaktaydılar.

Paşa Kapısı'nda İki Silah

O zamanlar insanlar, subaylar doğdukları yerle anılmaktaydılar. Tıbbiye mezunu Ayazma Sırrı Bey, Üsküdar Kuvvası'nda idi. Üsküdar Kuvvası'nda gece toplantısı yapıldı ve Paşakapısı civarında bir iş yapılacaktı ki, Üsküdar'a ses verilsin. Yılgınlar ayağa kalksın. Bu ikincisi olacaktı. Dayı Maksut ile Doktor Fahri, Doktor Ayazma Sırrı'ya: "Yanına Selvi Hikmet'i alsan iyi olur. Yenidir, imtihandan geçer" dediler. Selvi Hikmet'e habercilerle haber ulaştı.

Ertesi gece ay ışığı da vardı, lakin olsundu. Ayazma Sırrı ve Selvi Hikmet Paşakapısı'na giden ağaçlıklı yolda Kuvva pususuna yattılar. Biraz sonra ilk gelen işgal devriyeleri geçiyordu. Ayazma Sırrı, Selvi Hikmet'e: "Hadi bakalım, ilk imtihan" dedi. Selvi Hikmet mavzeri doğrulttu. Ayazma Sırrı koca silahının namlusunu işgal devriyesine çevirdi ve Selvi Hikmet'e "Haydi" dedi.

İki silahın namlusundan çıkan tarakka Üsküdar'da yankılandı ve iki Kuvvacı ağaçlar arasından sıyrılıp gittiler. Tabii ertesi günü İtilaf Devletleri Komiserleri ayağa kalkmışlardı. Sadrazama demediklerini bırakmadılar.

Ertesi gün, "Kuvva Merkezi" adamlarını Üsküdar çarşısına gönderdi. Bakalım neler oluyordu? Üsküdar çarşısında yüzler gülüyordu. Sanki harbi kazanmış gibisinden, çünkü ilk yılgınlık öyleydi ki her şey bitti sanmaktaydılar. Üsküdar çarşısında manifaturacı Kamil Bey İstanbul Kuvvası'na dahil olmuştu. Oralardaki halleri "merkeze" rapor etmekteydi. Birden dükkanına o tiksindiği herif girdi:

"Duydunuz mu gece olanı? Bunlar ne yapıyorlar? Bu nasıl iş? Başımıza ne geliyorsa bunlar yüzünden geliyor" diye atıp tuttu. Ertesi akşam manifaturacı Kamil Bey merkezde olanı anlatırken oldukça memnundu.

Artık Anadolu'ya geçiş zamanları gelmişti. Mustafa Kemal Paşa Ankara'da idi. Daha 1918 yılı Kasım ayında Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü Bey'e tutturduğu Gebze Boğazı'ndan Anadolu'ya geçişler başlamıştı. Yüzbaşı Yenibahçeli'nin adamları Kocaeli sınırına kadar gidenlerin yaynında oluyorlar sonra vazifeyi Kocaeli Kuvvası devralıyordu ve artık Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ni başlatmıştı Mustafa Kemal Paşa. Emperyalizm dersini alacaktı.

İşte tam o sıralardaki vaziyeti şöyle anlatır Şair Nazım: "...Şaban Reis'in beş tonluk takası/ Kerempe Feneri'nin yirmi mil açığında/ gecenin karanlığında/ dalgalar minare boyundaydılar/ ve başları bembeyaz parçalanıp dağılıyordu/ Rüzgar/ Yıldız-poyraz"

İngiliz torpidosu Şaban Reis'in silah yüklü teknesini batırmıştı ve şöyle devam eder Şair Nazım: "...Arhavili İsmail bu ölen teknedendi/ ve şimdi/ Kerempe Feneri'nin açığında, batan teknenin kayığında/ emaneti ile tek başınadır... Ve Arnavili İsmail sormaktadır kendi kendine teknede makinalı tüfek kalmıştır ya, işte onu sormakta ve demektedir ki, Emanetimizle varabilecek miyiz?/ Varamamış olamaz..."

Doktor Münir, Patriyot Ömer

İttihatçıların ünlü isimlerinden Doktor Münir Bey, Patriyot Ömer ve Damat Ferit'in tevkif ettirmek için aradıkları Halil Paşa Erenköy'deki bir köşkte gizlenmişlerdi. Halil Paşa, savaşta Irak'ta bir İngiliz Ordusu'nu komutanları ile birlikte esir almıştı. İngiliz istihbaratı şimdi onu da aramaktaydı. O da Bekirağa Bölüğü

Hapishanesi'ne konulacaktı. Halil Paşa, Enver Paşa'nın amcası idi. Onun için "Amca Paşa" diye de anılmaktaydı.

O gece geç saatlerde köşkün kapısı çalındı. Gelen Yüzbaşı Dayı Maksut ile Doktor Fahri Bey'di. Artık Mustafa Kemal Paşa'nın emrindeki teşkilata girmişlerdi. Dayı Maksut eski Teşkilat-ı Mahsusa'cılardandı. Feleğin çemberinden geçmişti. Doktor Fahri genç yaşlarda İttihat ve Terakki'ye girenlerdendi. Salona alındıklarında Halil Paşa, Dayı Maksut'a "Nedir o?" diye sordu. Onlar öyle konuşurlardı. Kısa ve öz...

Yüzbaşı Dayı Maksut durumu anlattı: "Sizi bulmak için sanki ordu kurdular" dedi. Patriyot Ömer Bey atıldı: "Yahu herifler Irak'ı unutmamışlar, nasıl unutsunlar ki" dedi.

Halil Paşa, Dayı Maksut'a "Neler oluyor?" diye sordu. Dayı Maksut, durumu ve "Umumi vaziyeti" anlattıktan sonra "Sizin Kehribar Ali ile Teğmen Salih önceki gece işgal devriyeleri ile vuruşmuşlar. Galatasaray köşesi yangın yerine dönmüş. Kaçıp bana geldiler" dedi.

Doktor Münir Bey Mustafa Kemal Paşa'yı sordu. Dayı Maksut durumu anlattı. Patriyot Ömer, Halil Paşa ile Mustafa Kemal Paşa görüşmesini biliyordu. "Mustafa Kemal Paşa mühim işler yapacak. Boş durmaz. Bizim kongrelerdeki konuşmalarını düşünün, yılgınlığı sevmez. Tehlikenin üzerine gider" derken Halil Paşa bunu başıyla tasdik etti.

Mustafa Kemal Paşa Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ndeki arkadaşlarını ziyaret ardından o gece Cevat Paşa ile beraber olmuştu. Osmanbey'den Teşvikiye'ye doğru yürüyorlardı. Cevat Paşa, "Bir şeyler yapacaksın galiba" dedi. Mustafa Kemal Paşa'nın cevabı tek cümle: "Evet, bir şeyler yapacağım."

Dayı Maksut ve adamaları, "ne olur, ne olmaz" diye Cevat Paşa ve Mustafa Kemal Paşa'yı uzaktan takip ediyorlardı. Tam Teşvikiye Cami'nin önüne gelmişlerdi. Subay üniformasının bir kolu boş bir yüzbaşı birden önlerinde durdu. Mustafa Kemal Paşa'ya: "Paşam, sizsiniz..."

O bir kol Çanakkale'de kalmıştı. Cephede. Mustafa Kemal Paşa onunla konuşurken Dayı Maksut ve adamları da yakalamışlardı;

çünkü uzaktan durumu tam görememişlerdi. Mustafa Kemal Paşa o subayı tanımıştı. O subay "Üzülmeyiniz. Bir zaman gelir, o gelecek zaman çok şey getirir" dedi. Sonra ayrıldılar.

Mustafa Kemal Paşa iki gün sonra 7-8 Kasım 1918 gecesi, kararını tarihe geçirmek için Samsun'a doğru yola çıkacaktı.

Salih Reis'in Öfkesi

Balıkçı Salih Reis, Mavnacılar Teşkilatı'nın başı idi. Teşkilat-ı Mahsusa'da da önemli işler görmüştü. Galatasaray Lisesi karşısındaki sokakta belinden tabancasını almak isteyen İngiliz subayına öfkesi dinmek bilmedi. Dayı Maksut ve Yenibahçeli durumu anlamışlardı. Balıkçı Salih Reis bir iş eder diye düşünüyorlardı. Balıkçı Salih Reis, Haliç'teki adamlarına haber saldı. "Yarın gece vazife var!" emri gitmişti. Haliç mavnacıları keyiflenmişlerdi.

Balıkçı Salih Reis ve adamları mavnacılar gece Beyoğlu'nda işgal devriyesini gözetlemeye başladılar. Salih Reis onlara tabancasının alınmak istendiği yerde ders vermek istemişti. İngiliz devriyesini aynı yerde yakaladı. İşgal devriyesi birden etraflarının sarıldığını gördü. Balıkçı Salih Reis'in ve ötekilerin namluları işgalcilerin üzerine çevrilmişti. Balıkçı Salih Reis başı ile işaret verince bir takacı devriyenin silahlarını toplamaya başladı. Adamlarda yürek Selanik... İş bitmişti. Salih Reis cebinden bir zarf çıkardı. Üzerine İngiliz Kralı'na diye yazmıştı ve mektupta şunlar vardı:

"Kral hazretleri selam ederim. Bizim silahımızı alacak padişah yoktur, lakin bizim silah almak kuvvetimiz vardır. Baki selamlar..."

Sonra gidip Dayı Maksut ile öteki komutanlarına tekmili verdi. İş tamamdı. Dayı Maksut ve yanındakiler kahkahaları patlattılar.

Ertesi gün İşgal Yüksek Komiseri, Harbiye Nezareti'ne ve işbirlikçi Sadrazam Damat Ferit'e portestoyu dayadı. Tabii işbirlikçi sadrazam küplere binmişti. Polise, "Yakalayın!" emrini verdi, lakin polisler de Salih Reis'i bilirlerdi. Şöyle bir aradılar. Yoktu. Harbiye Nezareti'nde ise genç savaş subayları arasında bir laf dolaşmaya başlamıştı: "Kralına selam ederim" diyip kakahayı patlatıyorlardı. Tabii ardından "Ah! Bir önümüze düşen olsa" dertleşmeleri geliyordu.

İşgal İstanbul'u, esir İstanbul... Beyaz sakallı bir dede. Torunu-

nun elinden tutmuş, Beyoğlu'da yürüyordu. Çatılardan aşağıya emperyalizmin bayrakları inmekteydi. Birden beyaz sakallı yaşlı dedenin önünde iki işgal askeri dikildi. Yakasından tutup o işgal bayrağını öptürür gibi yaptılar. İhtiyar adam direndi; ama bayrağı ağzına sürdüler. Beyaz sakallı dedenin gözlerinden yaşlar o sakalının üzerine binbir keder ve kahırla aktı gitti. Zaman o zamandı...

Beyaz sakallı dede ağlarken ve kahrederken, Ali Kemal gibileri emperyalistlerin dalkavukluklarını yapmaktaydılar. Zaman o zamanlardı, lakin zaman gelince ve Mustafa Kemal Paşa Anadolu'da Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ni başlatınca kim bilir beyaz sakallı Türk dede ne mutlu olmuştu. Türk Ordusu emperyalizmin üzerine şimşekten de daha hızlı inmeye başlamıştı.

Yüzbaşı Sadi, Bekirağa Mapushanesi'nin salonunda kahvaltı edenlere çizmesinin koncuna soktuğu gazeteleri gizliden vermişti. İttihaçlardan Enver Paşa'nın bile karşısında izin almadan oturamadığı Karar Kemal Bey, "...Nisan ayının son zamanı... 1919... Hal ve vaziyet şöyle, Yedi Düvel armadası Payitaht limanında demirli, esaret çökmüş Payitahta, Anadolumuza... Saray ve hempoları keyiflerinde..." derken öteden ses ulaştı: "...Kaç arkadaşımızı da salıncağa bindirdi Damat Ferit... Lakin bilmez ki oyuncaktır bu bizler için..." Yüzbaşı Sadi sonra gitti hatıratına ekledi bunları...

Zeybek Yürüyüşü...

Balıkçı Salih Reis, Miralay Galatalı Şevket, Yüzbaşı Dayı Maksut, Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi Bey'den almıştı emri. Baskın vereceklerdi Şile yolundaki bir yere. Şile de esirdi. Düşman zabitleri Yedi Düvel ile ortalık yapan para düşkünü üç tüccar alem yapmaktaydılar orada. Balıkçı Salih Reis, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek, usulca yanaşacak. Kuş dahi duymamalı ayak sesini... Sonra baskın..." emrini verdi.

Usulca yürümekteler çiftlifiğin otları, çalıları arasında. Balıkçı Salih Reis Deli Zeybek'in yürüyüşüne baktı. Düşündü. Dağ adamı. Efe baskınlarında bilmiş olmalı bu yürümeyi. Çıt yok. Çalının üzerinden ayağı yerden yukarı geçer sankim... Kehribar'a baktı. Düşündü, bu çocuk daha dünkü zamana kadar İstanbul'a bıçkın namı

salmıştı. Şimdi düştü memleket savdasına... Az sonra Şile'den duyuldu silah sesleri...

Ertesi gece esir İstanbul'a çökmüştü yine karanlık. Sokaklardan çekmişti ellerini, ayaklarını İstanbul Türkleri. Yedi Düvel askerleri, zabitleri, Türk olmayanlara kalmıştı şehir sokakları, caddeleri. Beyoğlu'ndaki eğlence yerleri şen şakrak... Miralay Galatalı Şevket, Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri Gebze'den inen Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, gizli merkezlerden Balıkçı Salih Reis'in Haliç'teki evinde baskını dinlediler. Miralay Şevket "...O herifi getirdi mi?.." Salih Reis "...Aşağıda mahzende..." Sonra eski jurnalcinin cebinden çıkan kağıtları verdi Miralay Şevket'e. Miralay Galatalı Şevket baktı listeye: "...Yedi Düvel'de kendini kiraya vermiş rezil takımı.." diye söylendi... Yüzbaşı Dayı Maksut listedeki bazı isimlerin yanına birer çentik koydu. Salih Reis'e uzattı.. Salih Reis anlamıştı ki, çentiklilier gönderilecek öteki tarafa...

Üsküdar'ın Meydanı...

Nihat Hala yanında Selvinaz ile Ayazma'dan Üsküdar meydanına indi. Güvercinleri sanki beklemede. Selvinaz'dan buğday torbasını aldı. Güvercinlere saçmaya başladı. Caminin civarındakiler de tanırlardı Nihat Hala'yı. Nihat Hala limana baktı. Söylendi "...Şu Yedi Düvel donanmasının gittiğini görmeden canımı alma Allah'ım..." Martılara baktı yeniden "...Siz de ben gibi dertlisiniz zahir nerede eski şarkı gibi çığlıklarınız... Özledik.. Lakin esir vatanda şenlik mi olur?..." Ayazma'daki konağına dönerken harpte bir bacağını kaybetmiş Yüzbaşı Salih Bey'i gördü... Yavşça: "...Akşam Yüzbaşı Maksut Bey, Miralay Şevket Bey gelecekler... Beykoz Üsküdar başları da... Size de haber ulaşacaktı..." Koltuk değneğine dayanmış Yüzbaşı Salih "..Ulaştı haber Hala..." Nihat Hala ardından baktı... Selvinaz'a "... Bir bacak kalmış cephede amma velakin sanki yine düşman üstüne gider halde Salih Bey..." dedi...

Konak'taki Karar...

Gece bastı. Nihat Hala'nın konağına ulaştılar bir bir... Şaşırtma

vererek gelmişlerdi. İttihatçı usulü. Çünkü, takipte olmaları vardı... Gelenler tamamdı. Yüzbaşı Salih Bey gamlı... "..Hadi diyelim ki Mustafa Kemal Paşa boş durmaz... İstanbul işi ayrıdır. Bana göre İstanbul işinin ardında yeni cepheler açmak vardır... Siz hepiniz cephelere gideceksiniz. Ben mahsun kalacağım burada..." Koltuk değneğine baktı. Yüzbaşı Dayı Maksut, Miralay Arif'e yavaştan, "... Cephelerde ateş çemberlerinden geçti... Lakin şimdi gözleri dolar yeni cephe yok, olmayacak diye..."

İhsan Bey'in Makinası...

Gece geç saat. Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi Bey bir küçük sandıkla geldi. Birbirlerine baktılar nedir diye... Dayı Maksut hafif güldü. "...Telgraf makinası değil mi Ahmet Hilmi Bey?..." Ahmet Hilmi "...Öyledir... Paşamız söylemişti ya..." Şaşkınlık, birbirerine baktılar. Miralay Arif Bey söyledi makinanın icabını, "...Mustafa Kemal Paşa'nın emridir. Nihat Hala mahzezine kurulacakmış..." Dr. Fahri "...İstanbul teşklatı için buna lüzum yoktur... Acaba emir nedendir, lakin elbette vardır Mustafa Kemal Paşa'nın bildiği..."

"Evet Salih Yüzbaşı"...

Yüzbaşı Dayı Maksut koltuk değneği yanında oturmakta olan Yüzbaşı Salih'e "...Cepheye gidemem diye gamlanırdınız... Siz harp haberleşmesini, şifre işlerini iyi bilirsiniz.. Bu telgraf makinası merkezinin başında bulunacaksınız... Mustafa Kemal Paşa'ya söz etmiştik sizden. Son cepheden bilir adınızı... İdama götürseler sır vermez demiştir zatınız için.." Nihat Hala sabaha karşı hatıratına bunları yazarken yaprağın üzerine Nisan 1919 tarihi de koymuştu... Sonra defteri Yedi Düvel arasa da bulamayacakları yere sakladı... Zaten baskın maskın oldu mu yakarım konağı" derdi hep Selvinaz'a...

Aradan bir kaç gün geçmişti. Yüzbaşı Dayı Maksut'un telgrafcı çavuşu makinayı kurmaya gelmişti. Kuruldu üzeri ördültü sıkı sıkıya...

Ve Esir Şehir...

Esir şehrin Türkleri. Sokaklarda harpte ayaklarını kollarını kay-

betmiş zabitler, askerler. Yoksul İstanbul Türkleri. Türk kadınları iki tas çorba parası için yüzüklerini bileziklerini vermekteler rehine... Şehit çocukları ayakları çıplak... Yamalı gömlekleri... Ve millici gazeteleri satan çocuk... Düşman zabtiyesi gördümü hançerisini yırtar gibi bağırmakta... Lakin sansür dairesi var Damat Ferit'in... Çocuğun gömleğinin içinde "millici beyannameleri." Bildiklerine vermekte gizliden beyannameleri... Ve esir şehir İstanbul.. Esirliğe düşmüş Anadolu toprakları...

Akşam güneş batarken o sahne manzarası yoktu artık limanın. Düşman donanmasının dumanları kaplardı Mavi deniz ufuklarını... Asmalı Mescit sokağındaki garamafonlardan gamlı şarkı sesleri... Geride bırakılmış sevdalar... Kehribar Ali meşin bilekliğinin takıldığı elindeki bardağı sıktı hınçla....

Mustafa Kemal Paşa, Esir şehir İstanbul'un Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi'ndeki eski arkadaşlarını o gün de ziyaret etti. İttihat ve Terakki'nin bütün tanınmış isimleri mahpushanede esirlik zamanlarını yaşamaktaydılar. Nemrut Paşa Harp Divanı tevkifata doymamıştı. Millicilik sanki suçtu. Daha da aranmakta olanlar vardı. Mustafa Kemal Paşa o Harbiye Nezareti'nde Şakir Paşa ile görüştükten sonra Albay İsmet Bey'e de uğradı. Harbiye Nezareti'ndeki genç zabitler kendi aralarında fısıldaşmaktalar "...Mutlaka birşey yapacak... Bu bataktan bizi kurtarsa kurtarsa o kurtarır, lakin ne zaman?"

Esir Şehir Ve Şişli...

Mondros'un esir şehri İstanbul. Şişli konaklarında hayat bir başka. Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri, Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinden gece vakti çıktılar. İstanbul Teşkilatı raporunu vermişlerdir yine. İtalyan Komutan Rolletto'ya verilmiş konağı geçtiklerinde bir konaktan dışarıya taşan müzik seslerini duyduklarında bin bir kahır içine düştüler. Konak zengin tüccarlardan birine aitti. Dr. Fahri "...Esirlik bir yanda aslını neslini inkar bir yanda..." diye söylendi. Akşam Erkanıharp Miralayı Galatalı Şevket ile konuşurlarken Dayı Maksut "...Birşey yapmalı ki aleme ibret olmalı..." diye odada geziniyordu.

Ve Fedailer Baskını...

Balıkçı Salih Reis, yanında Rumelili Deli Ömer, Deli Zeybek, Zeybek, Kehribar Ali, bir gözünü cephede vermiş Kör Çavuş ile geceleri Şişli konakları önlerinde dolaşmakta. Beklemekte ki bir konaktan eğlence sesleri gelsin. Vakit gece yarısını geçti. Ve bir konak ve şen şakrak kahkaha sesleri açık pancurlardan dışarı taşmakta. Kapı önünde nöbette iki düşman askeri. Ve birden alınlarına dayanan silahla durakaldılar. Bağlandı elleri ayakları ve hemencecik ara sokakta kör bir yere konuldular, başlarında kör Çavuş beklemekte...

Gebze, Kocaeli, Şile civarı teşkilatın fedaileri

Balıkçı Salih Reis, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek bir adımda sanki tırmandılar salona çıkan merdivenleri. Hepsinin belindeki Trablus kuşaklarındaki silahların kabzeleri görülmekte. Salih Reis "ben demeden davranmak yok" emrini

vermişti. Salondaki kahkahalar birden kesildi. Ellerdeki şampanya kadehleri düştü yerlere ve hayretle açılan gözler baktılar gelenlere. Balıkçı Salih Reis, "...Telaşa düşmeyiniz. Bir fenalık yapacak değiliz. Dokunmayız sizlere. Amma velakin bu baskınla anlatmak isterim ki zatınızlara memleket işgalde. Limanda düşman gemileri, zırhlılar, caddelerde Yedi Düvel bayrakları. Ve lakin siz buralarda eğlencedesiniz... Demek isterim ki bu sözler yeter. Gayrısını siz düşünün. Vicdanlarınıza bakın, dinleyin..."

Balıkçı Salih Reis, baskından çıktıktan sonra kendilerini bekleyenlere ulaştı. Dayı Maksut'a anlattı olanları. Ertesi günün akşamına doğru bir haber geldi İstanbul Teşkilatı Merkezi'ne Damat Ferit'in yakınına yerleştirilmiş teşkilat mensubu getirmişti haberi Sadrazam Damat Ferit bir güzel azar yemişti İtalyan Komutan Roletto'dan. Damat Ferit odasında dört dönermiş "Ah bu milliciler Yedi Düvel'i kızdırmaktalar" diye.

Telgraf Makinası...

Esir İstanbul zamanları sürmekte. Nihat Hala konağının mahzenine indi. Bir sandık içinde getirilen telgraf makinasının tozlarını sildi. Selvinaz beklemekteydi ki telgraf makinasından sesler geliversin. Nihat Hala telgraf makinasına bakmakta sanki yeni doğmuş bir çocuğa bakar gibi. Ve tozlarını alırken telgraf makinası sandığının düşünmekte. "...İyi haberler için tıkırtıları ne zaman çıkar?" Ve sonra yeni doğmuş bir bebeğin kundağını örter gibi örttü telgraf makinasının üstünü. Selvinaz başkaca örtüler koydu, baskın olursa ele geçmesin diye. Nihat Hala'nın konağının etrafında dolaşmaya başlamıştı. Damat Ferit zaptiyeleri.

Sabiha Sultan'ın Sevdası...

Perapalas Oteli Müdürü Mösyö Martin'in eşi Dr. Fahri ile ahbab olmuştu. Mösyö Partin oteldeki toplantıları teşkilatın adamı Dr. Fahri Bey'e haber veriyor, mühim olanlar da Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştırılıyordu. Dr. Fahri o gün akşam üzeri yeni haberler almak için Perapalas'a uğradı. Mösyö Martin ile konuşuyordu ki,

Mösyö Martin'in eşi, "...Haberiniz vardır sanırım padişah Sabiha Sultanı Mustafa Kemal Paşa ile evlendirmek istermiş. Araya Salih Fansa Bey'in eşini de koymuşlar. Geçenlerde buradaki çayda konuşuldu." Dr. Fahri bir kahkaha patlattı. "...Böyle bir zamanda böyle bir izdivaç. Mustafa Kemal Paşa'nın çoook işleri vardır. Lakin zaten ötedenberi de Saray'a hep başka türlü bakar. Hiç sevmez..." O gece Mustafa Kemal Paşa, Dr. Fahri'den raporları alırken bu bahis bitmişti. Teşkilat üzerine yeni haberler konuşuldu. Lakin İstanbul sosyetesi Sultan'ın aşkını konuşmaktaydı.

İstanbul esirdi. Ve artık Anadolu şehirleride bir bir esir olmakta. Ve tümden Anadolu esir şehirlerini yaşamaya başlamakta. Balıkçı Salih Reis Rumelili Deli Ömer ile birlikte bir vazife için Galata Köprüsü'nden geçerken aslını neslini kaybetmemiş İstanbul Türklerinin limandaki donanmaya hışımla baktıklarını gördü. Ve sanki bir yangın bütün yüreklerini sarmıştı. Fesini geri itmiş bir bıçkın tanırdı Balıkçı Salih Reis'i. Birden toparlandı. Hürmet haline geçti. "...Reis şu donanmayı biz yüz geri etmedik mi Çanakkale'de. Eee şimdi ne olmakta?" Salih Reis bilirdi o bıçkını. "Yarın bana gel" dedi bir adres verdi. Ertesi akşam İstanbul'un namlı bıçkını da silah ve Bayrak ve Kur'an üzerine yemin ederek Teşkilat'a katıldı. Gözüpek bir bıçkındı. Namı vardı. Salih Reis'in yanında çoook vazifeler yapacaktı...

Dr. Münir Ve Paralar...

Esir gecelerden birisi daha yaşanırken Dr. Minir Bey'in evinde toplanmışlardı. Eski günlerden bahis açılınca Patriyot Ömer yine o hadiseyi anlattı. "...Hani Hürriyet ve İtilaf Fırkası'ndan kumarbaz herif İttihatçılar için kötü sözler etmişti ya kumar masasında. İşte bu Dr. Münir herifi Galata'daki kumar masasında bir güzel soymuş, pantolonunu bile almıştı. Sonra da herifin paralarını yığmıştı bir iki kolluya hamala vermişti, köprü üzerinde yetişin alın bunlar dümbük herifin parasıdır diye nasıl da dağıtmıştı?" Sonra birden kestiler gülmeyi. Ve esir şehrin kederi çökmüştü oraya. Dr. Münir'in rezil ettiği herif Saray jurnalcilerindendi.

Çengelköy'de teşkilatlanma başlatıldı. Doktor Fahri Çengelköy teşkilatlanması gözetlemecisi vazifesini de almıştı. Piyade Binbaşı

Cemal Bey, kısa zaman içinde Çengelköy'de demir gibi bir teşkilat kurdu. Yüzbaşı Dayı Maksut, zaman zaman Mustafa Kemal Paşa'ya teşkilatlanma çalışmalarını gizliden anlatmaktaydı. Mustafa Kemal Paşa, Binbaşı Cemal'in adını duyunca, "Çok iyi çocuk. Binbaşıyı bilirim. Vatan sevgisi ölçülemez kadar yüksektir. Selamlarımı söyleyin" demişti. Dayı Maksut, bunu Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü ve Dr. Fahri'ye aktardı. Hepsi memnundur. Mustafa Kemal Paşa'nın ne yapacağını tam olarak bilimiyorlardı; ama "Teşkilatlanma yapıyorsa mutlaka bir şey de yapacak" demekteydiler.

Üsküdar Paşakapısı o zaman da ünlüydü. Oradaki işbirlikçi bir bakkalın işi bitirilmişti, lakin biri daha vardı ki Üsküdar kahvelerinde İngiliz methiyesi yapmaktaydı. Yeni Düvel askeri geldi, "artık sırtımız yere gelmez" gibisinden konuşup duruyordu. Hainlik damgasını yemişti. Sıra işinini bitirilmesine gelmişti. O iş Binbaşı Cemal Bey'in ve adamlarına düştü. Bir gece Paşakapısı köşesinde beklediler. İşbirlikçi Sait gece evine gidiyordu. Birden önüne durdular. Bir silah sesi geceyi parçaladı.

Ertesi sabah bir baktılar ki işbirlikçi yerde yatmaktadır. Göğsünde bir mektup, şöyle yazmaktaydı:

"Yedi Düvel'ciydi. Cezasını aldı. Bu ibret olsun."

İş kapanmıştı...

Falih Rıfkı Atay o zamanları yaşamıştı. İstilaları gördü. Suriye Cephesi'nde Cemal Paşa Karargahı'nda bulundu. İzmir'in işgal zamanlarını yaşadı. İstanbul teşkilatlanması içinde olanlar, sonra Yenibahçeli'nin tuttuğu Gebze Boğazı'ndan Anadolu'ya geçtiler. Kim bilir, kaçı şehit oldu?

Falih Rıfkı Atay 22 Eylül 1922 günlü yazısında bir bölümünde şöyle yazacaktı:

"..İki buçuk sene evvel, bizim hepimizin gönüllerimizde gizli gizli yanan büyük ızdırap Mustafa Kemal'de infilak etti. Dahilerin. kahramanların hususiyetleri budur. Şimdi sonbaharın keskin rüzgarlarında Sakarya'dan ta Balıkesir'e kadar adım adım istilanın ve esaretin meşum baykuşunu boğmağa uğraşan gaziler, vatanda ve gurbette bütün Türkler kazanılan zaferle mest olarak yaşamaktadır."

Üsküdar Ayazma'da Nihat Hala'nın komşularından olan Yüzbaşı Seyfi üç yaşındaki çocuğunu bırakıp önce İstanbul teşkilatına girdi. Evinden helalleşip ayrılmıştı. Sonra bir gün gelip. Eşi Esma'ya: "İstanbul zamanı bitti. Şimdi Anadolu'ya geçiyoruz" diyecekti. Sonraki zamanda Esma Hanım duydu ki o artık şehit olmuştur. Oğlunu göğsüne bastırdı. Nihat Hanım oradaydı. Oğluna dedi ki:

"Sen artık Şehit Yüzbaşı Seyfi'nin oğlusun." Çocuk söylendi:

"Ben Şehit Yüzbaşı Seyfi'nin oğluyum."

Nihat Hanım'ın gözlerinden yaşlar süzüldü.

Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinin karşısındaki Ethem Paşa Konağı İtalyan İşgal Kuvvetleri Komutanı Kolonel Rolleto'ya verilmişti. Geceleri o konak ışıl ışıldı. Balolar veriliyordu. İstanbul'un kalbur üstü simleri de o baloların müdavimleriydi; ama öteki mahalleler sessiz, yorgun ve kahırlar içindeydi.

Mustafa Kemal Paşa, Yaveri Cevat Abbas'a emir verdi:

"Tanıdık hanım bir arkadaşımız o baloya gitmeli. Orada kimler, neler konuşuyorlar bakalım öğrensin..."

O gece Mustafa Kemal Paşa'nın Yaveri Cevat Abbas'ın vazifelendirdiği bir hanım oradaydı. O Nigar hanımdı. O da tanınmış bir isimdi; ama Mustafa Kemal Paşa'nın teşkilatına yardım etmekteydi. Ertesi gün bütün olanlardan Mustafa Kemal'in haberi olmuştu.

Kolonel Roletto'nun balosunda bütün İtilaf Devletleri'nin Yüksek Komiserleri tam kadro hazırladılar. "Türkler artık bitti, Anadolu'ya medeniyeti biz getireceğiz. Türkler artık kurtulamazlar. Ordularımız burada" demişler.

Cevat Abbas, ertesi gün bunları Mustafa Kemal Paşa'ya anlattığında Mustafa Kemal'in cevabı şöyle olmuş:

"Akılsızlar! Koca bir milleti bitirmek ellerinde mi? Kimin biteceğini görecekler."

Esir İstanbul 1919 yılının bahar aylarını yaşamaya başladı. Ve lakin esir Türklere bahar güneşi bile solgun gibi gözüktü. Hele o İstanbul'un şen martıları yok mu, sanki bir başka musuki gibi olan o çığlıkları yerine acı dolu çığlıkları sevimli gagalarından çıkmakta. Öyle gelmekteydi esir Türklere. Rıhtımlarda müşteri bekleyen o babayiğit İstanbul sandalcılarının geniş omuzları çökmüştü. Binbir

keder sandallara bağdaş kurdu... Sandalcı Marmara'nın dalgalarına baktı. Dalgalar üzerindeki düşman donanması altında sanki inliyordu... Denizin ızdırabının sesini duyar gibiydiler sandalcılar...

Naciye Sultan Konağı...

Talat, Enver, Cemal Paşalar artık yoklardı. 2-3 Kasım 1918 gecesi elveda Vatan demişlerdi ya. Ve esir İstanbul'un bir gecesinde Enver Paşa'nın eşi Naciye Sultan'ın Kuruçeşme'deki yalısını bastılar Yedi Düvel askerleri. Kızı Mahpeyker hasta. Ve düşman devriyesi zorla çıkardı onları yalıdan ve Sultanahmet'teki küçük bir konağa sanki hapsettiler. Naciye Sultan'ın amcası Vahdettin Sarayında yaşamayı sürdürmekte... Mustafa Kemal Paşa bunu duyunca Harbiye Nezareti'nde Şakir Paşa'ya çıkışır gibi "...Buna nasıl müsaade ettiniz?" demişti ama, işte esirlik zamanıydı.

Balıkçı, sandalcı Ali. İttihatçı Kara Kemal Bey'in teşkilatlandırdığı "Mavnacılar esnaf teşkilatı" mensubu olmuştu savaş öncesi zamanlarda. Karaköy rıhtımında sandalında müşteri beklerken gördü ki bir zırhlıdan indirilen silahlar çıkarılmakta rıhtıma. Takibe başladı. Ve sonra soluğu Yüzbaşı Dayı Maksut'un yanında almıştı. Silahlar Tophane'de bir depoya konulmuştu. Küçük bir depo. Oradan dağıtılmaktaydı azınlık çetelerine. Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis de dinledi olanları. Ve Yüzbaşı Dayı Maksut emir verdi ki o, silahlar alınmalı.

Baskın Gecesi...

Balıkçı Salih Reis Teşkilat-ı Mahsusa usüllerine göre bir baskın hazırladı. Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Deli Zeybek, Kör Çavuş, Zeybek, teşkilata yeni katılan bıçkın Salim, Teğmen Rıza hazırlandılar. Ve gece yarısı Tophane uzaklarından şaşırtma silah sesleri yankılanırken fedailer bastılar silah deposunu. Çünkü uzaktan gelen silah seslerine koşmuşlardı oradaki düşman devriyeleri. Ve silahsız gece yarısını geçen zaman Balıkçı Salih Reis'in Haliç'teki evinin mahzenine indirildi.

Nihat Hala - Nigar Hanım...

Nigar Hanım zengin semti Şişli'deki konağından çıktı. Dayı

Maksut Kehribar Ali'yi göndermişti. Kehribar Ali Nigar Hanım'ı Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağına götürdü. Dayı Maksut Nihat Hala'ya anlatmıştı Nigar hanımı. Selvinaz kahveleri yaparken teşkilatın iki kadını Vatan üzerine sohbete dalmışlardı. Biraz sonra Modalı Neslihan Hanım da geldi. Moda işgal komutanlarının oturdukları semtlerden olmuştu. Modalı Neslihan da Dayı Maksut teşkilatından olmuştu. Üç Türk kadını sabahın erken saatlerine kadar vazifelerini konuştular... Yemin etmişlerdi Vatan için.

Kehribar Ali Deli Ömer o gece Asmalımescit'e gittiler. Bir masaya oturdular. Masada mezeler. İçerdeki gramafondan bir şarkı sesi. Zamanın plaklarından birisi dönmekte gramafonda. İçli bir sevda şarkısı. Deli Ömer Rumeli'ndeki sevdalısını hatırladı. Kehribar Ali dalıp gitmişti. Derin bir sükut. Bir ara yan masadan şık giyinmiş bir herifin "Artık sulh var. Harp etmek yok. Ama vurmuşlar birisini..." O sözün ardından ağır bir sövme gelmişti. Ve bir anda bir sandalyeden kısa zamanda belki de Kehribar Ali ve Rumelili Deli Ömer'in silahlarından çıkan kurşunlar yıktı bıraktı söven adamı. Herkes korku içinde sinmişti. Kehribar Ali ve Deli Ömer en sakınca halleri ile indiler Asmalımescit'ten aşağı doğru. Ve ertesi gün bir aferin aldılar Balıkçı Salih Reis'ten.

Beyoğlu Geceleri...

Esir şehir İstanbul. Ve Anadolu şehirleri de artık esirlik zamanına girdiler. Esir İstanbul'un Beyoğlu geceleri esirlikten uzakta zamanlarını yaşamakta. Esir Türk mahallelerinde hayat başka Beyoğu kulüplerinde başka. Birisinde yoksulluk ötekisinde şampanyalı geceler. Saray ve hükümet zabtiyeleri ile işgal devletleri haber almacaları "esir şehrin fedailerini aramakta" lakin iz yok. Nigar Hanım o gece vazifesi icabı Serkldoryan'da idi. Dinlemekte olduğu bir masadaki Yedi Düvel generallerinin "...Şu Türk milliyetçileri..." sözlerini duyunca alaycı bakışlarını onlara çevirdi. Gülümsedi. Bir general "... Madam siz Türk kadını olarak bu isyancılara ne diyorsunuz?" demez mi. Nigar Hanım o çok iyi Fransızcası ile ve çekinmeden "... Bir gün size iyi yolculuklar dilerler..." demez mi. Generallerin gecesi berbat olmuştu.

Ve esir şehir İstanbul geceleri sürecekti...

Esir Şehir İstanbul. Ne hazin bir manzara. Yedi Düvel askerleri caddelerde, sokaklarda dolaşmaktalar. Marmara'nın mavi suları gri Yedi Düvel domanması ile örtülmüş gibi. Türk İstanbul'un yoksullaşan insanları. Cephelerde kalan yeri bilinmez şehitlerin fotoğrafları evlerin duvarlarında Onca yıl soluksuz dövüşmüş Türk zabitleri. Türk askerleri bu hazin manzara dahilinde bir bayrak açacak ve haydi başlıyoruz diyecek bir komutan beklerken gözlerindeki derin öfke.. O bekleyiş tek teselli...

Komutanlar...

Mustafa Kemal Paşa Şişli'deki evinden camdan dışarı bakarken o hazin manzarayı düşünmekte. Salondaki koltuklarda Erkan-ı Harp Muğlalı Mustafa, Ekran-ı Harp Galatalı Şevket, Yüzbaşı Dayı Maksut, Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi, Dr. Fahri, Balıkçı Salih Reis, salonun derin sessizliğinde. Ve camın önünden ayrılan Mustafa Kemal Paşa, "Hazin bir manzara" derken cephedeymiş gibi ve sanki hücüm emri verecek gibi... Mustafa Kemal Paşa söze başlayınca Dayı Maksut masanın üzerine İstanbul'daki teşkilat merkezlerini gösteren küçük haritayı koydu ve geri çekildi..

Harita'nın üzerindeki teşkilat merkezine bağlı semt teşkilatlarının başındaki isimleri ve teşkilat yerlerinin isimleri. Mustafa Kemal Paşa haritayı tettik ettikten sonra "Eksik yer var mı, hangi mahal noksansa tamamlanması icap eder" derken Dayı Maksut teşkilatın bütün semtlere yayılmış olduğunu söyledi. Mustafa Kemal Paşa memnundu... Komutanların gözlerinin içine bakarak "Bu kahramanlar kattiyen unutulmayacaklardır" diyordu.

"323 Geldi"

Mustafa Kemal Paşa'nın yaveri Cevat Abbas bir ara salondan çıkıp geri döndüğünde "Harbiye Nezareti'nden 323 geldi" diyordu. Teşkilat mensuplarına birer numara verilmişti. Mustafa Kemal Paşa'nın emri üzerine salonda Dramalı Suvari Yüzbaşısı Salih girdi. Emir üzerine anlatmaya başladı: "Harbiye Nezareti'ndeki mensuplarımız bir konuşmaya şahit olmuşlar. İzmir'in de işgali günleri ya-

kınmış.. Sadrazamlık emir vermiş ki sessiz kalınacak.." Dr. Fahri de daha önce Serkldoryan Kulübü'nde aynı haberi İtilaf Devletleri zabitleri kendi aralarında konuşurlarken duymuştu... Komutanlar ayrı ayrı düşüncelerini söylediler. Vakit geç olmuştu. Dağıldılar, ama evden aralıklarla çıktılar...

Ve Silah Sesi...

Eski Saray jurnalcisi Haşim Bey "Kumarbaz Haşim" diye de anılırdı. Haber alınmıştı ki şüphelendiği millicileri İtilaf Devletleri Yüksek Komiserleri'ne bildirmekte. Daha önce kendisine haber salınmıştı. "Yapma", Lakin Kumarbaz Haşim vazgeçmedi bu işten. Ve nihayet onun da üzerinde "İhanet-i Vataniye'de bulunmuştur" kağıdının konması zamanı gelmişti. Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer Zeybek, Deli Zeybek, Kör Çavuş Salih Reis'ten emri aldılar: "İcabına bakılsın". Kumarbaz Haşim gece geç vakit Tokatlıyan'dan çıktı. Takip edildiğinin farkında değildi. Şişli'deki konak yavrusu evine gelmişti. Ve vakit gece yarısı. Birden silah sesleri... Evlerde ışıklar yandı. Ama bir saat kimse çıkamamıştı sokağa. Ve çıktıklarında gördüler ki Kumarbaz Haşim'in üzerinde bir kağıt var: "İhanet-i Vataniye'de bulunmuştur." Zenginlerin oturduğu Şişli'de Nigar Hanım hiç çekinmeden "millici sözler" etmekteydi. Komşularına "...Bu vatan sahipsiz değildir, görecektir herkes ve bilumum İtilaf Devletleri dalkavuklar göreceklerdir bir gün ve bir zaman bu vatanın kimsesiz kalıp da boyun eğmediğini..." Sonra yerdeki kumarbazı göstererek "Layığını buldu" dedi... Zeybek kalabalık arasında seyretti olanları ve Salih Reis'e anlattı.

Ve Nigar Hanım

Yüzbaşı Dayı Maksut bunu öğrenince bir gece erken saatte sivil bir kıyafetle Nigar Hanım'ın kapısını çaldı. Konak hizmetkarlarına Nigar Hanım'ın bir akrabasından haber getirdiğini söyledi. Nigar Hanım meraklanmıştı. Dayı Maksut salona alındı. Ve uzun bir konuşma geçti. Aradan bir saat geçmişti. Dayı Maksut bir silah çıkardı. Yanına Türk Bayrağı'nı koydu. Ve yanına evdeki Kur'an konuldu. Nigar Hanım artık "yeminli bir teşkilat mensubuydu" Haber alma

işleri ile vazifelendirildi. O da artık esir şehrin bir fedaisi idi...

Nigar Hanım artık Mustafa Kemal Paşa'nın gizli teşkilatının yeminli mensubu. Gece haber almak için Serkldoryan'a gidecekti. En şık kıyafetini giymişti. Ve sonra büyük aynalı konsolun üzerindeki çerçeveli fotoğrafa baktı. Sevdalısı yüzbaşı kalmıştı çöllerde. Ve bir daha dönmemişti o sevda zamanlarına. Okşadı fotoğrafı derin bir sevda ile. Dayı Maksut'un konağa yerleştirdiği yeni yardımcı kadının gözlerinden iki damla yaş süzüldü. Esirlik zamanları sevdaları da almış ve bilinmeyen yerlere doğru savurmuştu. Nigar Hanım Dayı Maksut'un verdiği küçük silahı çantasına yerleştirirken yardımcı kadına döndü: "Ve mutlaka bitecek bu zamanlar" diye öfkesini anlatıyordu...

"Madam Bir Dans"...

Dr. Selim'in yarattığı hadise dillerdeydi. Bıçkın Dr. Selim kendisi gibi bıçkın Dr. Süleyman Sırrı'ya "illa da Serkldoryan'a gideceğiz Pera Palas'daki generaller oraya gitmekte yüzlerini görmek isterim bakalım beni görünce ne yapacaklar" demiş ve Dr. Süleyman Sırrı ile birlikte Serkldoryan'a gitmişti. Ne olur olmaz diye küçük silahlarını da özel dikilmiş ceketlerin iç çeplerine koymuşlardı. Gece yarısına doğru İtilaf Devletleri generalleri şampanyanın da tesiri ile onlara bakmaya başladılar. Orkestra bir vals çalıyordu. Dr. Selim kalktı ilerdeki masaya doğru yürüdü. Pera Palas'ta onu görmüş olan generalin eşinin yanında şık bir levanten hanım oturuyordu. Dr. Selim tam bir salon adamı gibi bir reveransla levantan hanıma "... Madam bir dans..." dedi. Levantan hanım yanındaki generalin öfkeli bakışlarına aldırmadan kalktı. Dr. Selim'in yakışıklılığı etkilemiş olmalıydı onu...

"İyi Sabahlar General..."

Dr. Selim Paris yıllarında çok iyi dans etmeyi öğrenmişti. Salon levanten güzel kadınla Dr. Selim'in valsini hayranlıkla izledi. O sırada Dr. Sırrı Reşit'te gelmişti salona. Çünkü haber almıştı ki Dr. Selim orada. Levanten hanım dans sırasında Selim'e "... Ah siz

Türkler hiç yılmaz mısınız?.." diyordu. Artık sabah olmak üzereydi. Dr. Selim, Dr Süleyman Sırrı, Dr. Sırrı Reşit salondan ayrılırken Dr. Selim İtilaf Devletleri generallerine sanki alay eder gibi Fransızca "İyi sabahlar baylar... Ve bir gün herhalde güle güle demek kaydı ile... " derken generaller öylece kalmışlardı. Ve "Bu ne cesaretti?" Tıbbiye'de iken bıçkınlıkları ile de İstanbul'da nam salmış üç doktor verdikleri dersten memnundular... Ve esir şehrin bir gecesi daha böyle bitmişti.

Ve esir şehir İstanbul daha neler yaşayacaktı... Artık Anadolu şehirleri de esir şehirler olarak İstanbul'a katılmaktaydı. Oralarda fedailer çıkacaktı.

Mondros'un "esir İstanbul'unun" öteki adından "Türklerin kederlerinin şehri" diye de söz edilmekte. 1919 yılının takvim yaprakları, öteki solmuş takvim yapraklarının yanına düşmekte. Üsküdar Ayazma'da şehit çocukları. Cephelerdeki meçhul mezarlarında kalmış Vatan evlatlarının kaşları çatık ve çocukluklarını yaşamamış Türk Vatan evlatları... Babaları cephelere giderken 10 yaşında olanlar şimdi 18'indeler. Kimisi balkanlardan göç edilip gelmiş Türk ailelerin evlatları... Dillerinde Rumeli türküleri... Kederlere boğulmuş...

Vatanseverler takvim yapraklarına "Mondros esirlik zamanlarında bir gün daha geçti" diye not düşmeye devam etmekteydiler. Damat Ferit hükümetinin Nemrut Paşa Harp Divanı'na tutuklattırdığı milliciler, İttihat ve Terakki'nin tanınmış isimleri Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi'nin koğuşlarında hiç umursamadan günlerini saymaktalar. Mustafa Kemal Paşa hiç unutmadığı bu kader arkadaşlarını zaman zaman ziyaret etmekten geri durmuyordu. İşgalci İtilaf Devletleri Yüksek Komiserleri buna öfke duymaktaydılar ama ellerinden gelen bir şey de yoktu. (Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi'nde kimler vardı? Bak Taylan Sorgun. Türklerin İşkencede Bir Yılı. Destek Medya Yayınları)

Mustafa Kemal Paşa Harbiye Nezareti'nde Şakir Paşa ile Anadolu'ya nasıl geçebileceğinin hesaplarını yaparken, Harbiye Nezareti koridorları da o geldiği gün hareketlenmekte... Genç savaş zabitleri yeni umutlar beklemekte... Mustafa Kemal Paşa, Şakir Paşa'nın yanından çıktığında Yüzbaşı Tahsin, Giritli Yüzbaşı Salim'e "...Kafkasta Turan da Zümrüt-ü Anka'yı yakalayamadık. Uçtu gitti

elimizden hayallerimizle... Ve de şimdi başka hayaller. Yeniden vuruşmak ölesiye. Acep Mustafa Kemal Paşa açacak mıdır o yeniden vuruşmak zamanlarını?" diye dert yanmakta. Ve Mustafa Kemal Paşa o gün yine Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi'nde eski arkadaşları ile beraberdi... Yüzbaşı Şadi o günü yine notlarına kattı...

Saray'daki Sevda...

Serkldoryan, Pera Palas, Ceyo salonlarında geceleri şık kadınlar Saray'daki yeşil gözlü prensesin Mustafa Kemal Paşa'ya olan sevdasından biraz da kadınlık kıskançlığı ile söz etmekteler. Saray'ın güzelliği konuşulan yeşil gözlü prensesini biraz da kıskanarak. Ve bir davette prenses ile Mustafa Kemal Paşa karşılaşmışlardı. O geceyi haber alan İttihatçı Dr. Münir, Dr. Fahri ile Yüzbaşı Dayı Maksut'a "...Prensesin sevdası boşuna. Enver Naciye Sultan ile evlendirildiğinde, Mustafa Kemal Paşa'yı da bir prensesle evlendirmek istemişlerdi, lakin Sarı Paşa zaten Saray'a kaş çatıklığı ile bakmaktaydı. Şimdi ise benim bildiğim Sarı Paşa'nın yüreği memleket diye atar..."

Kroker Oteli Ve Benet...

İtilaf Devletleri komutanlarından haber almacı Yüzbaşı Benet Kroker Oteli'ni karargah yapmıştı. Mahzen de "işkence mahpushanesi" Erkanıharp Miralayı Galatalı Şevket bir öfke bulutu gibi Dayı Maksut'un odasına hücumdaymış gibi girerken Dayı Maksut anlamıştı ki bir kötü vaziyet gelip çatmıştır. Dayı Maksut daha "ne oldu" demeden Galatalı Miralay Şevket "...Şimdi elimde bir topçu bataryası olsa, sürüp gitsem Kroker karşısına versem topçu çavuşuna ateeeeş emrini top gürlese, Kroker çökse ne yaman iş olur. Dikkat derim Yüzbaşı dikkat derim ki iyi dinle. Benet bizim teğmenlerden birisini yakalatıp Kroken mahzenine kapattırmış..."

Yüzbaşı Dayı Maksut da öfke bulutuna kapılmıştı. "...Bizim Salih Reis'e bastırmıştık orayı bir kere... Vurup yarıp alıp çıkmışlardı bizimkini. Bu herif bizi yok mu saymakta ki aynı herzeyi yemiştir. Bu defa da basar bizimkiler orayı, vurup yarıp alıp çıkarlar, alırız adamımızı, zabitimizi..." Daha sözü bitmemişti ki Dayı Maksut "...

Çavuuuş tez kop da gel..." diye inledi. Emir çavuşu kapıdan girer girmez, "...Haber salınacak Salih Reis'e tez gelecek. Gecikme olmamalı..." Çavuş anlamıştı vaziyeti bir koşu Salih Reis'i çağırmaya seyirtti...

"Seni De Götürürüz"...

Balıkçı Salih Reis almıştı emri. Kahribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Deli Zeybek, Zeybek, Kör Çavuş, Dramalı, Teğmen Ali geceyi beklediler... Vakit geceyarısını geçe. Deli Zeybek kapı önündeki nöbetçilerden birisine dağlarda sessiz yürüme alışkanlığı ile yaklaştı. Nöbetçi tamam. Ötekiler de emir mucibince icabını yaptılar. Basılmıştı Kroker ve de ikinci defa... Mahzenden işkence görmüş arkadaşlarını alıp çıktılar. Balıkçı Salih Reis önceden yazdığı kağıdı koydu girişteki masa üstüne yazmıştı ki, "...Bak Benet bir dahakine seni de alıp gideriz ki gayrı elimizden alamaz kimse seni yani Yedi Düvel orduları. Şimdilik vaziyet böyledir..."

Esir şehrin fedailerinin gizli merkezlerinden birisi Balıkçı Salih Reis'in evi... Salih Reis ve Fedailer içtimada gibiler. Miralay Galatalı Şevket, Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri, Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi geç saatlerde çıkageldiler. Yüzbaşı Dayı Maksut Rumelili Deli Ömer'i gösterdi Miralay'a... Deli Ömer başı önünde durmakta... Dayı Maksut, "...Bu Deli Ömer Rumeli vuruşmalarında nam salmış onun için demişler orada buna Deli Ömer..." Miralay Galatalı Şevket, "...Yüzbaşı Maksut zaten şimdiki zamanda bu işleri ancak deliler yapar...Delice vuruşmak zamanları... Yürek deli olmalı, eldeki silah deli olmalı. Akıllı dürzülere gelince onlar balo salonlarında. Sen yaz buraya Dayı Maksut, yarın bu akıllı dürzüler öne çıkarlar da bizim Rumelili Deli Ömer yine o Deli Ömer kalır... Amma velakin bakma dediğime zaman gelir deriz ki len şu çocuklar memleket için vuruşurlarken siz hangi eğlencedeydiniz? "

Harbiye Nezareti...

Kroker baskını ertesi günü Harbiye Nezareti'nde İtilaf Devletleri Yüksek Komiserleri İstanbul polis müdürünü de çağırtmışlar.

"...Bu ne haldir kroker baskını. Kimdir bunlar. Ele neden geçmezler?" diye bağırmaktalar. İstanbul polis müdürü o gece gizliden Dayı Maksut'a gitti anlattı vaziyeti. Hepsi birden keyifle bastılar kahkahayı. Dr. Fahri "...Eeee bakalım daha neler görecekler..." Sabah vakti gelmekteydi ve esir şehir uyanmakta. Ve bir takvim yaprağı daha düşmüştü...

Ve esirlik zamanı İstanbul'un bir yanında öfkeli Türk insanı, öteki yanında "çürümüşlük". Bir yada esir şehrin fedaileri, öte yanda şampanya kadehleri ardındaki çürümüşlük. Ve esir şehrin güneşi yine solgun, martıları yine kederli.

Miralay Galatalı Şevket defterine o sabah da not düştü: 1919 yılının baharında esirlik zamanları yaşanmakta. Lakin esirlik bize hiç yakışmaz ki... Esir olan ordu değil, Saray ve sadrazamlık imzalamıştır o Mondros esirliğini..."

Aynı notları düşmekteydi defterine cephelerden dönmüş zabitler... Esir şehrin Türk mahallelerine binbir keder yığılmış. Baharın geldiğinden bile habersiz esir şehrin Türkleri...

Ve Matbuat...

Dr. Münir o sabahki matbuatı (gazeteleri) büyük bir dikkatle gözden geçirmekte. Vakit akşam. Erenköy'deki ev. Yüzbaşı Dayı Maksut, Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi, Çamlıcalı Arif, Dr. Münir'e bakmaktalar sükutla. Dr. Münir birden başını kaldırdı "...Şu Refii Cevat herifine bakın siz. Bütün İttihatçılar Bekirağa Mahpushanesi'ni boyladılar ama, İtilaf Devletleri şikayetçiler. Dışarda kalanlar hadise çıkarmaktalar. Demek ki bunların hepsi tıkılmamış hapse. Hangi taşı kaldırsan altından bunlar çıkıyor. Artık yapılacak bir şey kalmamıştır. İtilaf Devletlerine itaat etmek lazımdır... Diye yazmış..." Ahmet Hilmi "İşte Ali Kemal var bunların yanında ötekiler var. Amma velakin zaman gelir ki o zaman hesaplaşma vakti de gelmiş olur..."

Şişli'de İki Kadın...

Mustafa Kemal Paşa, Yüzbaşı Dayı Maksut'un sözünü ettiği Nihat Hala ile Nigar Hanımı merak etmişti. Yüzbaşı Dayı Maksut'a bu iki teşkilat mensubunu tanımak istediğini emretmişti. Bir akşam

üzeri Nihat Hala ile Nigar Hanım Şişli'deki Mustafa Kemal Paşa'nın karşısındaydılar. İkram edilen kahveler içilirken Mustafa Kemal Paşa memnuniyetini ifade ediyordu. "...Siz Türk kadınları milletimizin iftihar edebileceği bir vazife içindesiniz. Tehlikelerden çekinmeden vazife aldığınızı bana bildirdiler. Tarih sizleri şükranla anacak. Ve bir gün bir zaman bu haller bitecek. İstiklalimiz temin edilecek..."

İki Türk kadını o gece sabaha kadar o saatleri konuştular. Nihat Hala "hayatımın en bahtiyar saatleriydi" derken Nigar Hanım "benim de" sözleri ile ona katıldı...

Balıkçı Ali...

Balıkçı, sandalcı Ali, düşman donanmasından çıkarılan silahların deposunu Dayı Maksut'a haber vermiş ve depo basılmıştı. Sandalcı Ali iki gün sonra Yüzbaşı Dayı Maksut'a gitti. Desem mi demesem mi diye düşünürken ona bakmakta olan Dr. Fahri "...De bakalım çekinmeye lüzum yoktur..." Sandalcı Ali rahatlamıştı "...Derim ki ben başka vazifelere talibim. Kara Kemal Beyimizin kurduğu esnaf teşkilatına da mensubum..." Dayı Maksut ile Dr. Fahri birbirlerine baktılar. Dayı Maksut kapıdaki çavuşa emir verdi: "...Kimse girmeyecek. Girdi mi yanarsın ki çıra gibi..." Kapı kapatıldı. Dayı Maksut masanın üzerine bir Kur'an bir Türk bayrağı koydu. Yanına bir silah. Balıkçı Ali'ye söyledi yemini nasıl yapacağını. Sandalcı, balıkçı Ali koydu elini onların üzerine ve yemin ettiki ki memleket üzerine vatan üzerine...

Harbiye Nezareti...

Beyazıt'taki Harbiye Nezareti kapısından işgal devletlerinin komutanlarının yanlarında yaverleri ve süslü üniformaları ile girip çıkmaları Harbiye Nezareti'ndeki emredici halleri zabitleri ve cephelerde onca zaman savaşmış komutanları öfkelendirmekteydi. Genç zabitler gözden uzak köşelerde "ne yapılacak?" sualinin cevabını aramaktalar... Öfkeler dağ gibi, suskun bir yanardağ sanki...

Teğmen Salim Silahı...

Harbiye Nezareti'nde vazifeli Teğmen Salim o yanardağ gibi-

lerinden. Koridorda dalgın yürümekte. Birden birisinin kendisine çarptığını hisseti. Baktı ki göğsünde sıram sıram madalyalar bir işgal devleti generali. Bir an durakladı. General yüksek sesle birşeyler söylüyor. Azarlar gibi. Teğmen Selim birden asker ceketinin içindeki belindeki silahına doğru elini uzatırken bir yüzbaşı kolunu tutuverdi. "dur yapma". Yüzbaşı Teğmen Selim'in ötekiler gibi hangi öfkeleri taşıdığını biliyordu...

"Vuracaktım"...

Yüzbaşı bildiği yabancı dille işgal devleti generaline birşeyler söyledi. Ses tonu yüksekti. General söylenerek ilerlemeye başladığında Teğmen Selim, Yüzbaşı'ya "...Burası kimin vatanı, burası kimin Harbiye Nezareti? Bıraksaydınız vuracaktım onu. Vurmalıydım ki anlamış olsunlar". Yüzbaşı kaç cepheyi birden görmüştü. Dayı Maksut ile de irtibatı vardı. "...Bak teğmen, şimdi icab etseydi seninle beraber ben de aynı şeyi yapardım. Amma velakin herhalde ve muhakkak gelecek zamanlar için önemli vazifeler bekleyecek sizleri, hepimizi. Şimdi anladın mı neden kolunu tuttum?" Tabii bu iş böyle kalmayacaktı. Teğmen Selim Sadrazamlık emri ile tevkif edilip Bekirağa Mahpushanesi'ne konulmuştu.

Ve Kocaeli Haritası...

Mustafa Kemal Paşa'nın yaveri Cevat Abbas'ın gönderdiği haber Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi'ye ulaşmıştı. Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri ile birlikte Beyoğlu Havva Sokak'taki Salih Fansa'nın evindeki öteki karargahta beklemekteydiler. Gece geç vakitti. Cevat Abbas Kocaeli ve havalisinin bir haritasını masanın üzerine yayarak geri çekildi. Mustafa Kemal Paşa, Ahmet Hilmi'ye "...Kocaeli ve havalisinde sizlerden kimler vardır?" Ahmet Hilmi çok düşünmeden, "...Tanırsınız Enver Paşa'nın Yaveri de olan İzmitli Mümtaz'ın bir yakını aynı zamanda o da bizdendir. Emriniz ne olacaktır?" Mustafa Kemal Paşa'nın emri o havalinin durumunun tetkik edilmesi oldu...

Konuşmalar sabahın ilk ışıklarına kadar sürmüştü. Fansa'nın evinden çıktıklarında birbirlerine sordular "...Mustafa Kemal Paşa ne yapmak istiyor, Anadolu'ya tayin meseleleri Harbiye Nezareti'nde konuşulmakta..." Dr. Fahri söze noktayı koymuştu: "...O Mustafa

Kemal Paşadır. Bizim vazifemiz emirlerini yerine getirmek. Sonrası onun bileceğidir..." Bir esir şehir gecesi de böyle bitiyordu...

Yüzbaşı Nedim Ve Oğlu...

Yüzbaşı Nedim kalmış Kafkas dağlarındaki vuruşmalarda. Kabri meçhul. Meçhul kabirdeki Yüzbaşı Nedim'in oğlu Oğuz. Oğuz, elindeki gazete ile Nihat Hala'nın konağının kapısını çaldı. Nihat Hala bahçede oturmakta Nihat Hala'nın gözleri dolu dolu: "...Gel bakalım güzel adlı güzel Oğuz adlı çocuğum. Şehit baban ne de güzel ad seçmiş sana. Derdi ki bana, bak Nihat Hala bu Oğuz çocuk büyüdü mü adı gibi olacak. Civanmert olacak Vatan'a sahip Vatan evladı olacak. Öyle derdi baban evlat..."

Oğuz Çocuk Ve Ali Kemal...

Oğuz çocuk baktı Nihat Hala'nın gözlerinin içine. Sanki onca ateş çemberi içinde kalmış babasından yadigar sözler döküldü ağzından: "...Babamın dediği gibi olmaktayım. Vasiyettir. Ve lakin Hala kalmış babam Kafkaslarda memleket için. Ve lakin Nihat Gala bak şu yazıya. Ali Kemal yazmış. Babam gibilere kötü sözler yazmış. Peki ne yaptılar babam ve babam gibiler? Neden kaldı babam Kafkas dağlarında? O dağlardaki kabri bile bilinmez şimdi..."

"Oğuz Oğul Dinle"...

Nahat Hala daldı ve apansız başladı konuşmaya: "...Bak adı güzel evladım... Yedi Düvel derler ya saldırdı üstümüze. Yalnızca Kafkaslar mı? Değil adı güzel Oğuz. Rumeli, çöller, Iraklar, Suriyeler, Filistinler. Saymakla bitmez oğul. Babangiller dövüştüler onlarla karşılıksız Vatan sevdası ile. Ateş çemberleri içinde kaldılar. Hiç de yenilmediler amma velakin Saray imzaladı şu Mondros'u. Ve lakin şimdiki zamanda yoktur yenilmeyi kabullenmek. Bak göreceksin zaman neler yazacak..."

Yüzbaşı Dayı Maksut, Divitçilerden İhsan Bey, Teşkilatı Mahsusacı Ahmet Hilmi, Nihat Hala'yı ziyarete gelmişlerdi. Ama asıl iş

yeni ele geçen silahların yine mahzende saklanması. Çocuk konuşmasını kesmişti. Ahmet Hilmi, Dayı Maksut'a baktı. Anlamışlardı. Oğuz çocuk askeri mektebe gitmeliydi. Lakin Oğuz çocuk, itiraz etti. "...Şimdi ben isterim ki babam gibi savaşmakta olayım. Nihat Hala Yedi Düvel dedi. Yedi Düvel mi yaman biz mi yaman görmeli alem. Amma velakin şimdi cephe yok demekteler. Peki ne zaman olur cephe, ne zaman açılır?" İhsan Bey, Ahmet Hilmi'ye, "...Babasının evladı. Bizim Teşkilat-ı Mahsusa'da bir vazife verilmişti, yaptı vazifesini. Derim ki alalım Dayı Maksut'un yanına pişsin demir çelik ocağında pişer gibi. Sonrasına bakarız..." Oğuz çocuk yaşından öte göstermekte. Ve Mustafa Kemal Paşa'nın gizli teşkilatında "haberci" oldu o gece. Ve olmuştu Esir şehrin bir fedaisi.

"Öyle Bir Harp Ki..."

Mustafa Kemal Paşa'nın Harbiye Nezareti'ne gidiş gelişleri sıklaşmıştı. Arada bir Albay İsmet Bey'le de görüşmekte. Harbiye Nezareti koridolarındaki zabitler merak içindeler. "Ne oluyor?" soruları dudaklarda ve fısıldanmalar halinde. Mayıs ayının başlarına doğru gelinmekte. Bir Anadolu'ya tayin lafı birkaç kişi arasında geçmekte. Şakir Paşa bazı geceler Mustafa Kemal Paşa ile uzun konuşmalar yapmakta. İşte öyle bir zamanın bir gecesinde İttihatçı Erkanıharp Miralayı Galatalı Şevket, Dr. Fahri'ye ve yanındakilere "...Sanırım öyle bir harp olacak gibi. Mustafa Kemal Paşa baskıncıdır. Koymuş ise aklına görülmedik bir haber başlayacağız demektir. Ve bence koymuştur ki aklına İstanbul'da kurmuştur bizim teşkilatı..."

Birden heyecana geldi Yüzbaşı Baki. Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek, Kör çavuş, az ilerde beklemekteler Balıkçı Salih Reis'ten yeni baskın emirlerini. Miralay Galatalı Şevket, Yüzbaşı Baki'ye baktı: "...Sevindin çocuk gibi. Harp var belkim görülmedik biçimde olacak demekteyim. Sanki cephedeymişsinde hoplayacak gibisin taarruza. Dur hele bir başlasın bakalım. Eğer başlatırsa Mustafa Kemal Paşa..."

"Lakin Neden O?"

Yüzbaşı Baki duraladı bir an. Ve sonra: "...Hep Mustafa Kemal Paşa denilmekte. Başka komutan yok gibi. Nedendir? Emrinde ça-

lışmıştım. Lakin merak de ederim..." Miralay Galatalı Şevket Yüzbaşı Baki'ye baktı. "...Çünkü Mustafa Kemal Paşa'dan baskası yapamaz bu işleri. İyi plan yapar. Plan yaptımı baskını verir. Baskın verdi mi durdurulamaz. Güç yetmez durdurmaya. Ondandır. Bir de hep kazanmıştı cephelerde. Öylesi başkaca yoktur ki..."

Esir Şehir İstanbul. Ne hazin bir manzara. Yedi Düvel askerleri caddelerde, sokaklarda dolaşmaktalar. Marmara'nın mavi suları gri Yedi Düvel domanması ile örtülmüş gibi. Türk İstanbul'un yoksullaşan insanları. Cephelerde kalan yeri bilinmez şehitlerin fotoğrafları evlerin duvarlarında Onca yıl soluksuz dövüşmüş Türk zabitleri. Türk askerleri bu hazin manzara dahilinde bir bayrak açacak ve haydi başlıyoruz diyecek bir komutan beklerken gözlerindeki derin öfke.. O bekleyiş tek teselli...

Komutanlar...

Mustafa Kemal Paşa Şişli'deki evinden camdan dışarı bakarken o hazin manzarayı düşünmekte. Salondaki koltuklarda Erkan-ı Harp Muğlalı Mustafa, Ekran-ı Harp Galatalı Şevket, Yüzbaşı Dayı Maksut, Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi, Dr. Fahri, Balıkçı Salih Reis, salonun derin sessizliğinde. Ve camın önünden ayrılan Mustafa Kemal Paşa, "Hazin bir manzara" derken cephedeymiş gibi ve sanki hücüm emri verecek gibi... Mustafa Kemal Paşa söze başlayınca Dayı Maksut masanın üzerine İstanbul'daki teşkilat merkezlerini gösteren küçük haritayı koydu ve geri çekildi..

Harita'nın üzerindeki teşkilat merkezine bağlı semt teşkilatlarının başındaki isimleri ve teşkilat yerlerinin isimleri. Mustafa Kemal Paşa haritayı tettik ettikten sonra "Eksik yer var mı, hangi mahal noksansa tamamlanması icap eder" derken Dayı Maksut teşkilatın bütün semtlere yayılmış olduğunu söyledi. Mustafa Kemal Paşa memnundu... Komutanların gözlerinin içine bakarak "Bu kahramanlar kattiyen unutulmayacaklardır" diyordu.

Temizlenmiş Çapraz...

Balıkçı Salih Reis'in gizli merkezlerinden olan evindeki masanın

üzerindeki temizlenmiş çapraz fişeklik ile parabellum ve beşli alman mavzerine bakan Miralay Şevket, Salih Reis'e: "...Yeniden sefere çıkacakmışsın gibi halledersin..." derken Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi, "...Bizim Teşkilat-ı Mahsusacılar dayanamazlar durgunluk zamanlarına. Eh Salih Reis şimdiki zamanda uğraşmaktadır ama başka işlerle küçük vuruşmalarla yetmez ki..." diye tamamladı sözleri...

Yüzbaşı Eczacı Celal birden bozdu az konuşmaklığını: "...Emperyalistler yani milletin sözü ile yedi düvel ile onca cephelerde vuruştuk. Zümrüt-ü Anka'yı aradık Kafkas dağlarında, Türk illerinde. Ve lakin geldik durduk buralarda..." Odada derin sessizlik bahta kahredercesine...

Kara Kemal Bey...

Doktor Fahri odadaki kahreden sessizliği bozdu: "...Bekirağa Mahpushanesi'nde Yüzbaşı Şadi'ye uğradım. Kara Kemal beyimiz kendilerini ziyaret eden Mustafa Kemal Paşa ile görüşmüş. Mütareke'nin ikinci gününde gitmiştim kendilerine. Şimdi Şark'a Anadolu'nun içlerine çekilip yeniden vurmak zamanıdır..." demişti. Dayı Maksut söze atıldı birden, "...Kara Kemal beyimiz. Koca İttihatçı küçük efendi derdik ya. Sever Mustafa Kemal Paşa'yı derin hürmet duyar. Enver Paşa dahi oturamazdı Kara Kemal beyimiz karşısında izinsiz..."

Anadolu'dan Vuracak...

Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi Erkanıharp Miralayı Galatalı Şevket'e merakla sordu "...Tahminim vardır amma Erkanıharp aklı ne der Mustafa Kemal Paşa'nın bu gizli hazırlıklarına, Harbiye Nezareti'ndeki faaliyetlerine?" Mirlay Galatalı Şevket sektirmeden girdi söze "...Bana kalırsa Anadolu'dan vuracak emperyalizmi. Bir öfkesi vardır. Selanikte sohbetlerde Osmanlı'nın çöküşünün ardında hep emperyalistlerin olduğu söylemez miydi? Söylerdi. Bir zaman gelecek belki toptan hespalaşma zamanı olacak dermiş. İşte bu hazırlıklar Anadolu'dan vurmak içindir. Öyledir kurmayca düşüncem..."

Masadaki Harita...

Yüzbaşı Dayı Maksut masanın üzerine İstanbul haritasını yaydı. "...İşeretli yerler silah depolarıdır. Tam bilemem amma tahmin ederim, Miralay derki Mustafa Kemal Paşa Anadolu'dan vuracak, peki bizden neden istemiştir Mustafa Kemal Paşa silah depolarının yerlerinin tesbitini? Hem de büyük sırdır diyerek..." Ahmet Hilmi birden Balıkçı Salih Reis'e baktı. "...Bahse varım ki Salih Reis bu depo işi vazifesi sana düşer. Peki Mustafa Faruk nasıl bir haberle geçti Bandırma yolu ile Albay Bekir Sami beyin yanına?" Balıkçı Salih Reis, "O zaman Kehribar Ali, Rumelili bizim Deli Ömer, Deli Zeybek, Zeybek, Teğmen Nuri Bey ve ötekiler kalır benimle. O depoları basmak da silahları almak da kolaydır. Sonra takalarla Bandırma ve ötekileri. İnebolu. Asıl İnebolu mühimdir. Orası millicidir...."

Yüzbaşı Eczacı Celal "...Silah depoları. Şimdi bir de bunun yanına Kemal Paşa'nın Adana'daki karargahından ayrılmadan önce silahların bir kısmını Teşkilat-ı Mahsusacı Kuşçubaşı'nın Manisa'daki çiftliğine gizlice gönderttiğini koyunuz. Evet Paşa Anadolu'dan bakacak..."

Baskına Gidiş...

Yüzbaşı Celal sözünü bitirmekteydi ki emir çavuşu cephe öfkesi ile geldi. Duraksamadan "...Yüzbaşım şimdi haber alınmıştır ki Şile'de pontusçular bizim bir köye baskın vermişlerdir. Haber bize ulaştığında vuruşma ihtimalen devam etmekteymiş..." Balıkçı Salih Reis "..Vuruşmakta olanlar herhal Yüzbaşı Şükrü Bey adamlarıdır. Yetişmek icab eder..." Ve birden Şile yollarına düşüldü. Kapıdan çıkarılırken cephane depoları haritası bir teneke içinde yanıyordu. Sır sırdı. Şile dönüşü Dayı Maksut, Miralay Galatalı'ya "...Köy gece baskın yemiş. Sekiz şehit. Lakin icabı yapılmıştır. Pontusçular bir zaman ayağa kalkmazlar...

Şile vruşmasından bir zaman geçti. Ve bir gece vakti. Rumelili Deli Ömer Binbir keder içinde "...Rumeli bizim memleket. Salih Reis, Ahmet Hilmi Bey bilirler oraları Teşkilat-ı Mahsusa zamanları. Manastır. Orada vardı bir mekteb-i askeri. Kemal Paşamız ordan-

mış. Rahmetli Yakup Cemil Bey de gelmişti bir zaman Rumeli'ye Teşkilat-ı Mahsusa mensubu olaraktan. Çoook Vatan evladı verdi toprağa Urumeli..." Ve Rumelili Deli Ömer birden gitti bahçenin öte yanına uzaklara bakmakta. Deli Zeybek anlamıştı halini Ömer'in "...Aklına düştü yine Rumeli ve de Rumeli'deki sevdalısı. Şimdi kalır öyle orada dokunsan ses vermez ölmüş gibi..."

Çakırcalı Dağlar...

Ve birden atıldı söze Deli Zeybek: "...Derim ki gelse tam bir zaman Çakırcalı Efemiz'in Aydın, Muğla dağlarına yaslansak. Yedi Düveli mi dersiniz işte başlasak vuruşmaya. Şad olur ki Çakırcalı Mehmet Efemiz'in ruhu. Belkim bakar yukarlardan vuruşmamıza. Köylüye zulmedenden hesap keserdi efemiz. O dağların fermanı ondaydı. Ve de şimdi yaşasaydı ve de vuruşma zamanı olsaydı Yedi Düvel ile o efe sesi bir yüksek çıkışsaydı yankılanırdı dağlar ovalar. Yedi Düvel duyardı efemizin sesini. Lakin işte şimdiki zamanda biz varız. Hey duyar mısın sesimi Çakırcalı Efemiz..." Ve gözleri dolmuştu Miralay Galatalı'nın. Esir şehrin bir gecesinde...

Pera Palasta Ders

Mustafa Kemal Paşa zaman zaman uğradığı pera palas oteli salonuna o günde uğramıştı. İtilaf Devleteleri genarlleride oradaydılar. Mustafa Kemal Paşa ile saygılı bir şekilde Çanakkale'den söz ettikten sonra da

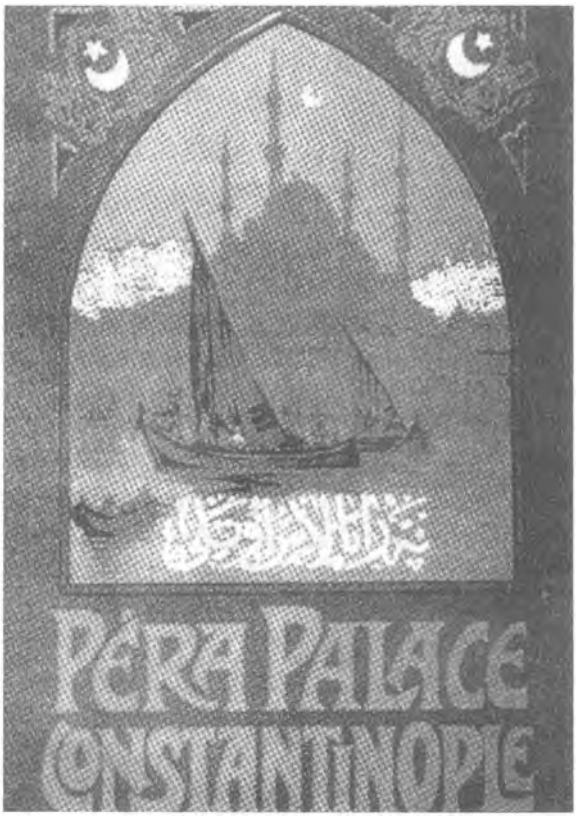
"ama şimdi sizin ordularınız dağıtılmış"dediler.

Mustafa Kemal Paşa onları otelin kapısnının önüne davet etti. Karşı kaldırmda Mustafa Kemal Paşa'nın etrafındaki çelik çember mensupları askerce bir selama durdular. Yanlarında meraklı Türk İstanbullular da vardı. Mustafa Kemal Paşa genarellere onları göstererek:

"Bakınız şu yüzlere hiç bir yılgınlık yoktur, ve sanıyorsanıki esirliği kabul edeceklerdir, yanılırsınız."

Mondros esir şehri İstanbul'un Pera Palas salonunda Mustafa Kemal Paşa, İtilaf Devletleri generallerine iyi bir ders verdikten

sonra Yaveri Cevat Abbas'a "...Herhalde ne demek istediğimizi anlamışlardır..." kaşları çatılmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın Pera Palas'tan ayrılmasının ardından İtilaf Devletleri generalleri kendi aralarında konuşmaya başladılar.

Generallerden birisi biraz da hayretler içinde: "...Çanakkale'de karşılaştığımız bu general acaba neye güveniyor. Türk orduları teslim oldular silahlarını teslim ediyorlar. Kendisinin emrindeki Yıldırım Orduları Grubu da dağıtıldı. Anadolu topraklarındaki hakimiyetimiz artık sonsuza kadar sürecek. Bu geri çevrilemez. Ama hayret bu Türk general kapının önünde bize gösterdiği birkaç Türkle mi birşeyler yapabileceğini sanmakta..." Öteki generaller de ona katıldılar.

Dr. Selim'in Gülüşü...

Generallerin yanındaki masada Dr. Selim Bey oturmakta kahvesini ve konyağını yudumlarken onları dinlemekteydi. Ve biraz tebessümle. Dr. Selim Tıbbiye'de nam yapmıştı. Varlıklı bir aileden gelmekteydi. Tıbbiye'de Fransızca'yı konaktaki dadısından İngilizceyi öğrenmişti. Şık giyinir İstanbul gecelerinin keyfini de çıkarırdı, ama biraz da bıçkınlık vardır. Çapkınlığı da Saray'daki prensesler arasında bile anlatılıyordu...

"Çizmelerine Bakınız"...

Pera Palas Oteli Müdürü Mösyö Martin, Dr. Selim'i iyi tanıdığı için dikkat kesildi. Dr. Selim birden kalktı yan masadaki generallere, "...Yanınızdaki masada olduğum için konuşmalarınızı duydum. Görüyorum ki Çanakkale'deki komutanımız Sarı Paşa, Mustafa Kemal Paşa sizi hayrete düşürmüş. Bir şey yapacaksa nasıl yapacak diyorsunuz? Kendisini Çanakkale'den ve öteki cephelerden tanıdığınız anlaşılıyor. Fakaaaat Mustafa Kemal Paşa kalktığında salonun kapısının yanındaki masada oturan iki Türk zabiti dikkatinizi çekmiştir..."

Generaller selis bir Fransızca konuşan Dr. Selim'i dinliyorlardı. Dr. Selim konuşmasını sürdürürken o şık kıyafetin içinde bir başka adam oluvermişti. Ve sürdürdü konuşmasını: "...Evet kapının yanındaki iki Türk zabitini gördünüz. Selama duruşlarını da ama, acaba çizmeleri dikkatinize geldi mi? Çizmeleri pırıl pırıldı. Ben vatanımın zabitlerini iyi tanırım. Sizler çizmelerinizi balolara giderken daha çok parlatırsınız. Bizim zabitlermiz ise düşüncelerine mutlaka harb etmeyi yerleştirmişlerse muhakkak çizmelerini parlatırlar. Çünkü, bizim zabitlerimizin harbe gidişleri düğüne gidiş gibidir ondan..."

"Mösyö Martin Konyak!"...

Onlar daha cevap veremeden bıçkın Dr. Selim Mösyö Martin'e seslendi: "...Mösyö Martin konyak getiriniz..." Mösyö Martin bir şişe konyak getirdi. Dr. Selim kadehini doldururken Mösyö Martin'e "... Generallere de ikram edelim..." Generaller şaşkınlıkla kadehlerini

uzattılar. Dr. Selim "...Baylar kadehimi bir gün size bon vuayaj yani güle güle diyeceğimiz günler için kaldırıyorum..." İtilaf Devletleri generalleri şaşkına döndüler. Dr. Selim onlara iyi geceler, bon nüvi diyerek yanlarından ayrılırken Mösyö Martin bu müthiş manzarayı seyrediyordu. Ve Ne cesaretti. Yedi Düvel generallerine böyle kafa tutar gibi davranmak. Ama Dr. Selim'in bıçkın yanlarını da bilirdi.

Deli Zeybek'in Keyfi...

Mustafa Kemal Paşa, Pera Palas'tan ayrıldıktan sonra Balıkçı Salih Reis ve yanındaki fedailer onu Şişli'deki evine kadar uzaktan takip ettiler. Elleri yine tetikteydi. Bir suikaste karşı. Ve sonra hep beraber Salih Reis'in Haliç'teki bahçesine gittiler. Kehribar Ali mahpushanede öğrenmişti söz çalmayı. Deli Zeybek Kehribar Ali'ye "... Vur bakalım tellere Zeybek oyunu..." Ve sonra kollarını açtı. Kartal kanadı gibi..." Mustafa Kemal Paşamız için işte Zeybek oyunu..." derken dizini savaşta gibi vurdu yerlere. Öteki Zeybek katıldı ona. Fedailerin gecesi yaşanmaktaydı.

Damat Ferit'in ve Saray'ın yakın adamı Zeybelabidin Hocaefendi Pera Palas'ta olanları duymuştu. Ertesi günü akşam üzeri pürtelaş Pera Palas salonuna ulaştı. Dr. Fahri yeni haberler almak için oradaydı. Zeynelabidin Hocaefendi, İtilaf Devletleri generallerinin yanına vardı. Mösyö Martin onun dediklerini Fransızcaya çeviriyordu. Ve Zeynel Abidin Hoca Efendi hırsla konuşmaya başladı: "...Ben demiyor muyum ki bu Mustafa Kemal Paşa'yı da tevkif etmek icab eder diye. Konsoloslarınıza da kaç defa dedim. Hatta bu Mustafa Kemal Paşa bir gün Cumhuriyeti de ilan eder dedim. Dinletemiyorum..."

"Güçleri Yeter Mi?..."

Dr. Fahri içinden şu herifi çekip vurmak var ya. Ama neyse diye geçirdi. O akşam haber Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştırılmalıydı. Öyle yaptılar. Mustafa Kemal Paşa tevkifat sözü üzerine "...Acaba güçleri yeter mi. Yetmez." diye kestirip attı. "Cumhuriyeti bile ilan eder" sözleri de söylenince bir an durdu, Dr. Fahri ve yanındakiler gözlerindeki birden çakan parıltıyı gördüler. Lakin, Mustafa Kemal Paşa birşey demedi. Gümüş sigara tablasından bir sigara yaktı.

"Yakarız İstanbul'u"...

Mustafa Kemal Paşa'nın gizli teşkilat mensuplarının hepsi ertesi gece "merkez"de toplanmışlardı. Pera Palas salonundaki tevkifat sözü açılınca Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis "...Yakarız ki bütün konsolosluklarını, yakarız ki İstanbul'u. Türk mahalleleri haricinde dünya böyle yangın görmemiş olur..." Bir öfke gelmişti merkeze. Öyle bir öfke ki Salih Reis öteki fedailere "...Öyle değil mi?" diye sordu. Fedailer kalktılar ayağa. Kehribar Ali, "...Yol ver basalım o konsolosluklar mı nedir işte onları cümlesini beraber..." "Yok" dedi Salih Reis "zaman gelince" diye sürdürdü sözlerini. Ve Esir Şehir İstanbul'un bir fedailer gecesi böyle geçti.

Sonra derin ve yorgun uykulara daldılar sabaha karşı. Ve silahları yastıklarının altındaydı. "Ah bir zaman gelse" diye düşündü 1919 yılı bahar mevsimi bir türlü gelmek bilmedi.

Esir şehir eski baharları özlemişti nerede ise. Ve artık Anadolu şehirleri de esir şehir İstanbul gibiydi. Türk ordularının sefere çıkışlarında geçtikleri Divan Yolu'nda İtilaf Devletleri zabitlerinin bayraklı otomobilleri gidip gelmekte.

Bağdat Caddesi'nin iki yanındaki biraz uzaktaki ahşap evler Türk konakları başka bir yas içinde. Azınlıkların bahçelerinden gelen neşeli şarkılar Türklerin kederleri üzerine gelmekte.

Kadıköy rıhtımı aynı dramı yaşamakta. Moda'da İtilaf Devletleri askerleri, zabitleri. Kadıköy Meydanı onlar gibi...

Üsküdar Ayazma, Üsküdar, Üsküdar Meydanı. Ayazma'da Nihat Hala konağı. Mustafa Kemal Paşa'nın gizli teşkilatının merkezlerinden...

Erenköy'deki Ev...

Teğmen Faruk o gece bir vazife ile İttihatçı Dr. Münir ile Patriyot Ömer'in saklandıkları Erenköy'deki bahçeli eve geldi. Salonda Amca Paşa Halil, Patriyot Ömer, Dr. Münir, Amca Paşa. Damat Ferit polisleri, işgalci İtilaf Devletleri askerlerince aranmakta. Yüzbaşı Dayı Maksut salonun bir köşesinde tetikte. Patriyot Ömer çıplakta duran Parabellum'unu yanına almış. Perdeler kapalı. Teğmen Faruk,

Patriyot Ömer Bey'e baktı. Takılmıştı gözleri. Kendi kendine düşünmekte, "öfkelendi mi etrafa korku salan o patriyot bu mu? İnce bir yapısı var. Kamburumsu duruş. Lakin ellerinin parmakları ince ve uzun ve güçlü..." Dayı Maksut farketti ki Teğmen, Ömer merakta. Yavaşça, "...Doktor Münir Bey'e Patriyot Ömer Bey'e bakmaktasın. Patriyot sana zayıf göründü anladım. Ama bir yandan felsefeciliği vardır, öteyandan öfkelendi mi sanki bir başka kuvvetli adam çıkar ortaya da şaşarlar..." Teğmen Faruk'un merakı sürmekte: "...Peki felsefeciliği dediniz. Nedir o?..." Dayı Maksut yavaş sesle anlattı: "... Cemiyet Kongrelerindeki konuşmalarını duymak icab ederdi..."

Amca Paşa - Salih Reis...

Balıkçı Salih Reis, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Deli Zeybek, Zeybek sökün ettikleri bir ara. Pürsilahlılar. Balıkçı Salih Reis, Amca Paşa'yı orada görünce sevinmişti. Amca Paşa Halil, Balıkçı Salih Reis'in Trablus Kuşağı içindeki silahın kabzesini görünce "... Hatırayı saklamışsın Salih Reis. Teşkilat-ı Mahsusa'ya girdiğinde beline o silahı ben takmıştım. Sonra Rumeli'de beraber olmuştuk seninle. Baskınlarınla nam salmıştın..." Amca Paşa sonra, Teğmen Faruk'a döndü, "...Bak teğmen bu Salih Reis'e biz balıkçı Salih Reis deriz ya. Marifeti çoktur. Almancayı bilir. Fransızca konuşur. Çünkü Teşkilat-ı Mahsusa'nın dışardaki vazifelerine de koşmuştur..."

"Kafkaslarda Ne Oldu?"...

Amca Paşa Halil'e neden "amca paşa" dendiğini bilmekteydi herkes gibi Teğmen Faruk da. Amca Paşa Halil Enver Paşa'nın amcası olduğundan öyle denilirdi.

Teğmen Faruk askeri mektepde "dik başlılığı" ile nem salmıştı. İnandı mı komutanlarına en netameli işleri sormaktan da geri durmazdı. Amca Paşa'ya; "...Paşam affınıza sığınırım. Kafkas'a Zümrüt'ü Anka'yı buluruz diye varmıştık. Turan demiştik. Lakin Kafkas'a ben son demde yetiştim. Lakin bulamamıştık Zümrüt'ü Anka'yı. Nuri Paşamız, zatınız Bakü'ye girdiğinde birden başka işler olmaya başlamıştı. Payitaht'ta başka işler oluyordu. Sonra kendimizi bulduk Mondros Esirlik zamanında. Şimdi onu yaşarız..." Amca Paşa sigarasından derin nefes çekti. Dr. Fahri cevap için meraklanmıştı.

"Bassaydık Sarayı"...

Amca Paşa derin nefesin ardından sürdürdü konuşmasını; "... Saray, Kabine apansız imzaladı sulhü. Aracı da benim Irak'ta esir aldığım İstanbul'da tuttuğumuz İngiliz General Tovshed idi. Bilirsiniz bunu. Duymuşsundur. Biz demedik ki sulh imzalayın. Lakin ordu biraz örselenmişti ama daha çok zaman harbederdi..." Teğmen Faruk mektepteki inatçılığı ile, "...Bassaydık o zaman Saray'ı da kabineyi de istemeyiz deseydik. Amma velakin olur muydu bilmem. Şimdiki bu hal hiç sinmez içime. Nam salmış Halil Paşa'mız kendi Vatanı'nda saklanmakta hükümetten... Affınız ola paşam. Aklım ermez benim buna..."

Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri, Patriyot Ömer, Dr. Münir, Balıkçı Salih Reis kımıldayamaz olmuşlardı. Teğmen Faruk'un sözlerine Amca Paşa ne diyecek merakındalar. Amca Paşa yerinden kalktı. Teğmen Faruk'un yanına gitti. "...Bak gözlerimin içine..." Teğmen Faruk, Amca Paşa'nın gözlerinin içine baktı. Amca Paşa: "...Gözlerinden okunur yiğitliğin şimdi sıra sizler gibilerdedir. İşte şimdi Mustafa Kemal Paşa'nın kurduğu gizli teşkilattansın. Demek ki durulmadı. Demek ki birşeyler aranmakta. Evet geldik saplandık Lakin vurup geçeriz..."

"Ya Enver Paşa?"

Teğmen Faruk'un merakı artmıştı. "...Peki Enver Paşa?" anlatmıştı Halil Paşa sorunun nereye vardığını. Teğmen Faruk'a bir daha baktı, "...Buradakilerden söz çıkmaz. Enver Paşa zamanını doldurdu. Onu diyecek yoktur olamaz. Lakin şimdi dinle. Kaçmak zamanı gelmeden Mustafa Kemal Paşa ile konuştuk. Mustafa Kemal Paşa anlattı. Onun bir kısmı dursun. Benim cevabım, sizin emrinizdeyim olmuştur. Çünkü şimdi baş aranmakta ise bu olsa olsa ve muhakkak öyle olmalı Mustafa Kemal Paşa'dır. Emrinden dediğinden çıkmamak icab eder. Zaten şimdi onun emrindesiniz. Talat Paşa'mız da İstanbul'dan ayrılırken, işte Salih Reis'te oradaydı, artık Mustafa Kemal Paşa'nın emrindesiniz demişti. Ve Teğmen artık emirler verilmiştir. Bundan ötesi yoktur..."

Esir şehir İstanbul'un bir gecesi sanki tarihi bir dönemece şahit olmaktaydı.

Kozanlı Yüzbaşı Salim "Bizim Kozan topraklarındaki pamuk tarlalarının boyunları bükük kalacak, bembeyazlıklar düşman süngüsü ile kan rengine dönerse buna kader mi denmeli? Mersin portakal bahçeleri mahzun kalacaklar. Pamuk toplanırken türküler yakılırdı ve lakin şimdi Mondros esirlik zamanında türkümü söylenir, özlemez mi pamuk tarlaları o türküleri. Ya Mersin portakal bahçeleri... Ayrıdır onların da türküleri şenlik zamanları kalmıştır artık esirlikte."

Miralay Galatalı Şevket, Yüzbaşı Dayı Maksut'a baktı. Yüzbaşı Selim'i cephelerden bilirdi. O ateşlerin üzerine düğüne gider gibi koşan Yüzbaşı Selim şimdi sanki boynu bükük bir yetim çocuk gibiydi. Ve lakin Selim birden kalktı ayağa, Miralay Galatalı Şevket'e "...Böyle teslim mi kalınacak? Biz mi alıştık vuruşmaya, yoksa vuruşmak mı bizim elimizi çeker. Ben derim ki biz alışmışız vuruşmaya bitti mi vuruşma artık ölmüş gibiyizdir. Önümüze düşmez mi bir komutan haydi.başlıyor vuruşma yeniden demez mi?"

Yüzbaşı Dayı Maksut "...Önümüze düşüp işte cepheler işte yeni vuruşmalar vardır diyecek bir komutan vardır. Aramıza yeni iştirak ettin. Artık yeminlisin diyebilirim komutanı. Mustafa Kemal Paşa'dır..." Kozanlı Yüzbaşı birden sevindi. Sanki taarruza kalkmışta düşmanı geri sürdükten sonraki sevinç gibi. Ceketinin altındaki kemerine sakladığı parabellumu çocuğunu okşar gibi okşadı, "... Hadi konuşuruz yine cephelerde bak başlayacakmış..." diye sanki konuştu silahla...

Teğmen Faruk Ve Efeler...

Teğmen Faruk aldığı vazifenin icaplarını yerine getirmiş İstanbul'a dönmüştü. Yüzbaşı Dayı Maksut'un Aksaray'daki karakoluna ulaştığında baktı ki Yüzbaşı Selim de orada Dayı Maksut'un koltuğunda Miralay Arif Hikmet oturmuş kahvesini içmekte. Masanın yanına bir mavzer dayanmış. Teğmen Faruk komutanlarını selamladı. Yüzü yorgun ve solgundu. Yüzbaşı Selim ile son cephede beraber olduklarından önce cephe hasreti giderdiler. Miralay Arif Hikmet "Ege yöresinden haber nedir?" diyince dikkat kesildi hepsi.

Teğmen Faruk, oradakilerin yeminli olduğunu bildiğinden çekinmeden anlattı: "...Sebebini bilmem. Emir verilmiştir yerine getiril-

miştir. Nedendir bilmem Mustafa Kemal Paşa ben giderken Ege yöresindeki efelerin hangilerine itimat edilebileceğini sormuştu. Emir oydu. Gökçen Efe övülmekte. Zaten aslında bir zabit. Demirci Mehmet Efe, Postlu Mestah Efe başkaları da vardır. Bir güzel yazdım deftere. Defter dediysem aklıma..."

Kemal Paşa Neden Sordu?

Miralay Arif Hikmet, Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya tayin için Harbiye Nezareti'nde arkadaşları ve bazı komutanlarla temas ettiğini öğrenmişti. Önceden düşünceye daldı. Odada derin bir sessizlik sigara dumanlarının üstüne çökmüş gibi. Miralay Arif Hikmet birden doğruldu. Odanın ortasında durdu, "...İstanbul'da teşkilat. Adana'daki kolordusu dağıldıktan sonra İstanbul'a dönmeden bizim Teşkilat-ı Mahsusacı Kuşçubaşı Eşref'in Manisa yöresindeki çiftliğine silahların bir kısmını gizlice göndermesi. İşte şimdi bizim ittihatçılardan doktor Fahri Bey de geldi. Doktora Antep'te tanıdık var mı diye sormuş..." Kozanlı Yüzbaşı Selim birden söz arasına girdi. "Harbiye Nezareti'ne gelen şifrelerden bazılarını kopyalayıp götürmüştüm. Yüzbaşı söyleyin bakalım Kozan'dan haberler nasıldır diye ahvali anlatmamı emrettiler. Bildiklerimi anlattım..."

Mavzer Ve Cephe...

Miralay Arif Hikmet birden masanın yanına dayanmış mavzeri aldı. Öyle bir sıktı ki dipçiği elinin damarları sanki derisinden çıkacaktı dışarı. Ve hışımla "...Ben derim ki ucu bucu belirsiz şimdiden sonu kestirilemez bir vuruşmayı başlatacak Sarı Paşa. Lakin söylemez bunları. Kaşının teli anlasa keser kaşının telini. Bize karşı biraz açıktır." Mavzeri küçük çocuğunu alır gibi kucağına aldı. Dipçiği namluyu okşarken "...Sanırım ordu yeniden kuruluncaya kadar başka vaziyetler alacağız...

Dr. Fahri heyecanlanmıştı. "Şimdi söyleyeyim" diye başladı. Ardını getirdi "...Hani belki icab eder diye bir avcı ceketi bir suvari pantolonu yaptırdım. Tanırsınız bizim Teşkilat-ı Mahsusa'ya çapraz fişeklik yapan Saraç'a bir de çapraz fişeklik hazırlattım. Hepsi durmakta..." Dayı Maksut söze atıldı: "Ohooo doktor çeteye hazırlanmış bile..." Dr. Fahri, "...İttihatçı sözü hani kötüsü gelirse vurup, yarıp, çıkarız denmiştir ya, işte kötüsü gelmiştir. Hazırlığım onadır..."

Haydarpaşa Trenleri...

Teğmen Faruk'un yorgunluğu belliydi yüzünden. Birden sanki o yorgunluk uçmuş gibi dikildi odanın ortasına, "...Fahri Bey kötüsü gelirse ve gelmiştir demekte. Evet gelmiştir hem de nasıl? Gebze'de konakladım bir gece, Pendik'ten bindim bizim trene Haydarpaşa'ya varmak için. Baktım bizim milletin biletçileri gitmiş yerine Rum biletçiler gelmiş. Geçirmişler üzerlerine kıyafetleri bir çalımla biletleri delerler makinaları ile... Limandaki düşman zırhlıları trenlerde onlar..."

Miralay Arif Hikmet "...Vuruşmak zamanı. Ve anlarımki zamanı Kemal Paşa söyleyecek. Vuruşuruz bitene kadar. Vuruşuruz ölene kadar. Sağ kalan sürdürür vuruşmayı sonuna kadar..."

Ve esir şehrin bir gecesi de bitmişti...

Cephelerde kaç bahar gördük, kaç kış geçirdik onca yılın ne baharını sayabildik ne de kışlarını, ne çiçeklerin açtığını görebildik ne de kardelen çiçeklerini... Yüzbaşı Celal'in dalıp gittiğini gören Miralay Galatalı Şevket "nedir" diye sorduğunda öyle dedi Yüzbaşı Celal.

Doktor Münir "Öyle yaşadık ve de öyle yaşadık lakin asıl mesele o zamanlar artık kendi tarihimizi kendimizin yazması zamanların başıydı. Koca İmparatorluk Düvel-i Muazzama tarafından önce müstemlekeye döndürüldü. Anadolu toprakları asırlar önce gelip Vatan tuttuğumuz topraklar. Mustafa Kemal Paşa Selanik'te 3. Ordu'da iken demişti ya, önce iktisadımızı ele geçirdiler sonra istedikleri kanunları yaptırıp üzerimizde hakimiyet kurdular demişti ya. Doğru idi. İşte asıl o zamanlar biz başladık kendi tarihimizi kendimiz yazmaya. Bizim İttihatcılığımızda esaslardan birisidir bu. Başta geleni desem yeridir..."

"Şimdiki Yazımız"...

Miralay Hikmet bir duvara doğru yürüyüp öteki duvara dönerken, "...Münir Doktor doğru dersin, doğru dersin de şimdiki zamanda o tarihi nasıl yazmak var?" Patriyot Ömer Bey, "...Elbet yazılacak millici yani İttihatçı usulü ile yani vuruşmakla, vuruşmadan tarih yazılabilir mi? Vuruşmadan tarih yazmaya kalkmak demektir ki

başkalarının dediğini divtile kağıda geçirmektir. Öylesi başka türlü esirliktir. Ya sen ne dersin Dayı Maksut?" "Vuruşmak öyle yazmak derim" diye kestirip attı Dayı Maksut...

"Bakın İcabı Haline"...

Esir şehir gecesinde böyle denilirken Balıkçı Salih Reis geldi. "... Söylemiş olduğunuz veçhile Damat Ferit'e milliciler diye jurnal ettiklerinin kağıdını veren Babıali'deki üst katip Veysel efendiye yapma etme demiştik. Nasihat etmiştik. Lakin durmaz. İcabı ne olmalı?" diye böldü sohbeti. Dayı Maksut kestirip attı "...Öyle ise icabı..." Vazife düştü Kehribar Ali ile Rumelili Deli Ömer'e. Ve bir gece Veysel efendi paytonu ile evine dönmüştü. Kehribar Ali silahını başına dayadı jurnalcinin.

"O Çocuk Vardı"...

Sabaha karşı, esir şehrin bir sabahına karşı Kehribar Ali Salih Reis'e geldi. Bir tuhaftı hali. Bekletmedi Reis'i "...Tam icabını yapacaktım kapıdan küçük bir çocuk çıktı sarıldı adama baba diye. Hani şekerim geldi mi baba dedi. Acıdım çocuğa kaldı vazife öylece. Ne dersen de..." Salih Reis duraksamadan "Uygununu yapmışsın, doğru yapmışsın..." Jurnalci bilmekteydi Dayı Maksut'u gece vakti çıktı önüne, "...Günahlar işlemişim ve artık emriniz olursa ölmek de kabul..." Veysel efendi artık Damat Ferit sırlarını taşıyacaktı Dayı Maksut'a...

Beyaz Kule Zamanları...

İttihatçıların sayılı isimlerinden Doktor Münir, Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinde Mustafa Kemal Paşa ile geçmiş zamanları konuşurken Doktor Fahri pür dikkat dinlemekteydi. Mustafa Kemal Paşa Doktor Münir'e Beyaz Kule gecelerinden açtı sözü. Doktor Münir Bey'in derin tarih bilgisini görmüştü geçmiş zamanda. Münir Bey "...Selanikte Beyaz Kule'de geceleri sohbetlerimizde siz birgün gelecek emperyalist Anadolu'yu işgal etmeye çalışacaklar çünkü Anadolu onlar için mühimdir demiştiniz. Cemiyet'in gizli zamanlarıydı. Hatta İttihat ve Terakki'nin bir gizli kongresinde de

öyle söylemiştiniz yalnız kalmıştınız düşüncenizde zaman sizi haklı çıkardı..."

Mustafa Kemal Paşa sigarasından adeti veçhile derin bir nefes çekti. "...Peki Münir Bey ya şimdi? Şimdi..." Doktor Münir, "...Sizi ilk zamanlardan beri biliriz. Ordu lazımdır. Orduya bir komutan icab eder. Ve lakin yalnız başına komutanlıkta yetmez. Talat Bey sizin için askerlikte komutanlıkta büyük ustadır, savaşlarda gördük bunu aynı zamanda siyaseti dünya siyasetini iyi bilir. Aynı zamanda karar verdi mi dönmez demişti. Arkadaşlar hep sizden söz etmekteler. İttihatçıca bir siz vardır bilirsiniz. İşte o söz e uygun olarak derim ki, başta olursanız vurup yarıp geçeriz..." Sabahın ilk ışıklarında Doktor Münir Şişli'deki evden Doktor Fahri ile birlikte çıktı. "Bizi bu bataktan çekip alacak Sarı Paşa'dır" diyordu...

Gazete satan şehit çocuğu, öteki arkadaşlarını bir köşede toplamıştı. Ötekilerin çoğu da şehit çocuklarıydı. Mintanları yamalı, ayakları ya çıplak ya da kunduraları delikti. Yapacağı işi de önce Dayı Maksut'a söylemişti. Koynundan bir deste küçük el ilanı gibi kağıtları çıkardı. Ve çocuklara bir komutan gibi emirler verdi "... Bu gece Beyoğlu'nda bu kağıtarı asacaksınız. Zaptiyeye yakalanmak yok..." Ve o gece esir şehrin o caddesinde birden kağıtlar uçuştu. Kağıtların üzerinde iki resim birisi Ali Kemal ötekisi Refii Cevat. Altında yazıyordu ki "bunlar yedi düvelin adamları İhanet-i Vataniye suçu işlemekteler." Bir polis memuru çocuklardan birisini görmüştü tam ileri atılacaktı ki, yanındaki öteki polis "geri dur iyi ederler". Geri dur diyen Dayı Maksut teşkilatındandı.

Bir Güvercin Gitse...

Esir şehrin bahar gecesinde Nihat Hala konağın bahçesinde komşuları ile oturmaktaydı. Selvinaz bir köşede dalmıştı. Bir ara Nihat Hala gitti yanına. Saçlarını okşadı Selvinaz'ın "dalmışsın". Selvinaz mahzun. Gözleri buğulu. Anlamıştı Nihat Hala Teğmen Faruk'un sevdasını düşündüğünü.

Selvinaz başını kaldırdı. Nihat Hala'ya artık ana diyordu. "...Ana bir güvercin olsa kanadına yazsam yazıyı uç git bul onu desem acep gidip bulabilir mi ki. Bir yeni mendil işledim bağlasam ayağına ulaş-

tırabilir mi ki?" Anlamıştı sevdasının hayalini Nihat Hala Selvinaz'ın "Benim güzel kızım bakalım baht ne yazar" dedi ve onu sevdasının hayalleri ile bıraktı başbaşa...

Mondros esirlik günlerinin gecesinde geç saatlerde Teğmen Faruk, Nihat Hala'nın Üsküdar Ayazma'daki konağının bahçe kapısının zilini "usule mahsus" şekilde çınlatırken yorgunluktan bitaptı. Nihat Hala'nın bahçıvanı Manastırlı Ali, Teğmen Faruk'u görünce sevindi. Nihat Hala ve Faruk'un sevdalısı Selvinaz bir hasreti giderdiler. Nihat Hala elini öpen Teğmen Faruk'a "Şükür olsun evladım sağ salim gelmişsin..." derken, Selvinaz'ın sevdalı gözleri gülüyordu. Teğmen Faruk, "...Hala şu üniformayı bir elden geçirmek icab eder, Mustafa Kemal Paşa'ya aceleden ulaşacağım..." Bir kaç saatlik uyku. Akşam üzeri elbise temizlenmiş, çizmeler boyanmıştı. Manastırlı Ali, Mustafa Kemal Paşa'nın adını ne zaman duysa heyecanlanırdı...

Mansatırlı Ali...

Teğmen Faruk Manastırlı Ali'nin çilesini bilirdi. Ali'nin anası da babası da Rumeli'nde katliama uğrayanlardandı. Ve Manastırlı Ali bir deli öfke içinde söz ederdi o zamanlardan: "...Faruk Bey bize de düşerse vazife ve muhakkak da düşmeli yüreğimizi yakan, yüreğimizdeki öcümüzü almak için ve muhakkak düşeriz yollara ve muhakkak ya kurtulur memleket, Vatan Yedi Düvel işgalinden ya da ölürüz işte... Ve lakin ölümün bir şanlısı vardır. Yani şanlı ölmek. Bir de zelili vardır ki düşmana teslim olmayı kabulle ölmek..." Manastırlı Ali yaşlıydı Teğmen Faruk'tan. Ali'nin söleri doldurmuştu gözlerini Faruk'un...

"İzmir Havalisi"...

Teğmen Faruk önce Dr. Fahri Bey'e ulaştı. Ve gece Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinin kapısını çaldılar. Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi, Mustafa Kemal Paşa'ya tekmil vermekteydi teşkilat adına Mustafa Kemal Paşa Teğmen Faruk'a "...Nedir Manisa, İzmir havalisinin vaziyeti...? Bizzat gördünüz dolaştınız..." Teğmen Faruk sanki cephede komutana cephe vaziyetini anlatır gibi, "...Hürriyet

ve İtilaf Fırkası mensupları İtilaf devletleri işgalinin karşısına durmamak icab ettiğini halka kabul ettirmeye çalışmaktalar. İttihat ve Terakki'nin teşkilatları ayaktalar ve onlara karşı çıkarak halka direnmek icab ettiğini söylemekteler... Zaman zaman aralarında silahlı hareketler de olmakta. Damat Ferit vali ve kaymakamları ise Düvel-i Muazzama'ya karşı durmanın ağır bir suç olacağını söylemekteler..."

Mustafa Kemal Paşa Teğmen Faruk'un bir saate yakın dinledi. Ve Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi'ye emir verdi: "...Manisa ve İzmir havalisindeki arkadaşlarınızla temasa geçiniz. Ayrı hareket yerine birleşerek hareket içinde olmalarının icab ettiğini bildiriniz. Bunu nasıl yapacağınız tecrübeleriniz vardır. Bilirsiniz..." Ve sonra Teğmen Faruk'a, "Bir kaç gün istirahat ediniz sonra yine İzmir ve havalisindeki vazifenize dönersiniz..."

Kroker Oteli Önü...

İstanbul'un ünlü otellerinden Kroker yedi düvel komutanlığının karargahı olmuştu. Balıkçı Salih Reis oraya bir baskın vermeye karar vermiş ve Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek, Kör Çavuş ile dolaşmakta geceleri otel civarında. Lakin bir fırsat çıkmamakta. İşi punduna getirmek icab etmekteydi. Bütün gece fırsat kollamışlardı. Sabahın ilk ışıklarında gördü ki bir Türk, Damat Fetir zabtiyelerince bir faytondan indirildi. Kan içindeydi yüzü. Kroker'e sorguya getirilmekte. Salih Reis bir anda verdi işaretini, Deli Ömer vurdu bir zabtiyeyi ötekiler öylece kalakaldılar. Salih Reis adamı kurtarmıştı. Ve esir şehrin bir sabahı daha böye başladı.

Maltepe Endaht Askeri Mektebi'ndeki silahlar Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü'ye Mustafa Kemal Paşa'nın daha ilk İstanbul'daki günlerinde verildiği emirle Şile civarındaki Türklere dağıtılmıştı. Orada Pontusçularla yer yer çatışmalar olmaktaydı. Şile Türkleri de gizli teşkilata katılmışlar asıl büyük vuruşma zamanını beklemekteler... Ve esir şehrin İstanbul'un semtlerinde artık gizli teşkilat merkezin emri ile hareket halinde...

"O Baskıncıdır"...

Esir şehrin gecesi. İttihatçıların ünlü isimlerinden Dr. Münir Bey ile Patriyot Ömer Bey'in Erenköy'deki evinin salonu. Toplantılar

sürmekte Dr. Fahri Yüzbaşı Dayı Maksut. Miralay Galatalı Şevket, Emin Ali, Divitçi İhsan, Ahmet Hilmi, Teğmen Faruk, Yüzbaşı Baki, Tolçalı Süleyman Bey toplanmışlar. Dr. Münir köşede kitaba dalmış Patriyot Ömer'e söz attı, "...Kaldır başını kitaptan. Baksana İttihatçı toplantısı yapmaktayız..." Teğmen Faruk, yanındaki Dr. Fahri Bey'e fısıldadı.

"...Kitaplarla silahı böyle yan yana koymak işte işin aslı bu galiba doktor bey. Öyle değil mi? Siz bilirsiniz bunu...

" Dr. Fahri, genç teğmene nasihat verir gibi "...Bizim gibiler için ikisi yan yana olmuştur hep. Birisi ötekisinin tamamıdır. Memleket vazifesinde öyle zamanlar vardır ki birisini ihmal ettin mi cahillik, ötekisini ihmal ettin mi mağlubiyet." Dr. Münir başını kaldırdı, "... Uzun laflarınızın kısası. Mustafa Kemal Paşayı bilirim teşkilat zamanından beri harpte baskıcıdır. Sanırım şimdi baskın zamanına hazırlanmakta. Lakin ne zaman verecek baskını. Amma velakin biraz zaman alacak gibi..." Sabaha karşı dağıldılar. Hepsi vazifesine doğru gitti esir şehrin ilk ışıklarında...

Müşir Kazım Paşa Saray'dan bir prensesle evlenmişti. Damadı İsmail de aynı yolda bir izdivaç yapmıştı. Saray'ın genç ve geleceği parlak zabitlerle prensesleri evlendirmesi zamanlarının hikayeleri hep anlatılıyordu. Müşir Kazım Paşa'nın damadı İsmail Bey'in evindeki davet oldukça konuşulmuştu. Ve işte o davette Saray'ın yeşil gözlü prensesinin Mustafa Kemal Paşa'ya olan sevdası, aşkı da davetlerde anlatılıyordu. Prenses'in Pera Palas Oteli Müdürü Mösyö Martin'in eşine o sevdadan nasıl yangınlar içinde olduğunu anlattığı Pera Palas, Tokatlıyan, Cenyo'daki yüksek davetlerin sohbetlerinden olmuştu...

Yıldızlar Ve Çocuk...

Teğmen Faruk, o gece Dr. Münir Bey'in Erenköy'deki evine toplantıya gidecekti. Hava kararmıştı. İlk bahar gecesinin yıldızları. O çocuk yine çimenler üzerinde yatmıştı Nihat Hala'nın konağının bahçesinde. Selvinaz elini bile tutmasa da Teğmen Faruk sevdasını uzaktan da olsa iki üç adım mesafeden de olsa yaşamakta ve bahtiyar... Gözlerinde masum sevdasının ışıkları... Ve lakin Teğmen

Faruk'un "...Bu hal ve vaziyette sevdaya zamanımız yok..." sözleri de aklında. Faruk'un yüreğinde iki sevda, amma ve lakin başta geleni memleket. Yanında Selvinaz'ın sevdası. Faruk, Nihat Hala'ya çimenlerin üzerine sırt üstü uzanmış çocuğu işaret etti. Nihat Hala, "...Halâ şehit babasını aramakta yıldızlara bakarak öyle denilmişti ona. Baban şehittir ve lakin yıldızlardadır. Oradan bakmaktadır." Teğmen Faruk "...

Bak Nihat Hala eğer bu memleketten düşman gitmeden ölürsem kabrimin yeri bile olmasın belli. Esirlikte yakışmaz kabir yeri bile..." Nihat Hala, Faruk'un saçlarını okşadı "...Evladım göreceksin bitecek siz varsınız ya. Ve bilirim ki Mustafa Kemal Paşa var ya. Eşim tanırdı onu cephelerden. Durmaz..." Teğmen Faruk bir kaç gün sonra yine Anadoludaki vazifesine yeniden dönecekti. Selvinaz'ın yine başlayacaktı hasret günleri...

"Sarı Paşa Reddetmiş"...

Dr. Fahri, yanında Miralay Galatalı Şevket ile o gece Tokatlıyan'daki davette Mustafa Kemal Paşa'nın emri üzerine yine haber almak vazifesinde bir masada oturmuş etrafa kulak vermişti. Yan masada İtalyan Komutan Holletto, Müşir Kazım Paşa'nın damadı İsmail Bey ve iki prens şampanya kadehleri arasında derin bir sohbete daldılar. Bir Fransız General de katıldı onlara. Dr.Fahri Fransız General'in bir ara, "...Şu Çanakkale'deki Komutan Mustafa Kemal Paşa prensesin aşkını reddetmiş..." derken hayretlerini saklayamadı. Dr. Fahri Miralay Galatalı Şevket'e göz kırparak "... Saray Sevda peşinde... Memleket işgalde..." derken yandaki masa kahkahalar ve şampanya kadehlerinin birbirine vuruluşundan çıkan seslerin arasında kaldı...

"İzmir'e Çıkacaklar"...

Şampanya kadehlerinden akan su gibi şampanya Fransız General'in başını döndürmüştü. İtalyan komutan Rolletto'ya "...Yakında İzmir işgal altına alınacak... Paris'teki toplantıda süren müzakere bitti. Oraya çıkacak askerler de artık belli..." derken Dr. Fahri, Miralay Galatalı Şevket'e "...Tıbbiye'de iyi ki Fransızcayı öğrenmi-

şiz... Haydi alacağımız haberi yine aldık gidelim..." derken Miralay Şevket iç cebindeki rovelvere dokundu... Dr. Fahri "...içinden çekip hepsini vurmak geçer anladım... Lakin nasıl olsa hesaplaşma zamanı yakındır..." Ertesi günü Dr. Fahri ve Yüzbaşı Dayı Maksut, Galatalı Şevket, Mustafa Kemal Paşa'ya o gece duyduklarını anlatıyorlardı... İzmir işgali için ikinci haber de alınmıştı...

Balıkçı Salih Reis'in Haliç'teki evinin bahçesinde gece vakti. Deli Zeybek, Yüzbaşı Dayı Maksut'a efelerin hikayelerini anlatmakta ve bir ara Çakırcali Mehmet Efe'ye geldi söz, Deli Zeybek "Çakıcı Mehmet Efemizin yanında idi dedem... Köylü köprü istedi mi koşardı Çakıcı'ya, Çakıcı ağalara emrederdi... Köprü şıppadanak yapılırdı. Fakir köylü mü başgöz olacak Efemiz yapardı düğünü... Reji idaresinin yasağı var... Köylü tütün ekemez... Eken'in reji kolcusu vurur. Amma velakin Çakırcali Efemiz dar ederdi dünyayı o kolculara... Sonra bir kancıklıkla vururdu Saray onu... Hala yanarız Efemize..."

"Lakin Sıra Bizdedir..."

Balıkçı Salih Reis, İttihatçı Divitçi İhsan, Teşkilat-ı Mahsusacı, Ahmet Hilmi, derin bir kedere düştüler yine... Kehribar Ali Dayı Maksut'a baktı... Konuş izni aldı... Ve birden

"...Gam etme Deli Zeybek ve lakin artık sıra bizdedir... Ve de Yüzbaşım Dayı Maksut Bey demektedir ki hesaplaşma zamanı vardır Yedi Düvel ile... O reji'de Yedi Düvel'in emriydi... Biz taa burada duyardık kolcu zulmünü...

" Deli Zeybek... Belkim zaman çabuk gelir inşallah... Bir yangın yakarız ki şan olunur, Yedi Düvel de görür... Bir yaksa Mustafa Kemal Paşamız ateşi de yaksak dünyayı..." Onca ateş çemberinden geçmiş Miralay Galatalı Şevket'in gözleri dolu dolu oldu. Gemici feneri ışığındaki masanın başında Dayı Maksut "...Sanırım öyle bir ateş yakacaktır ki Mustafa Kemal Paşamız yaşanacak yeniden ve sanırım ki Çanakkale gibi zamanlar..." Sabahın ilk ışıkları esir şehir İstanbul üzerine vurdu... Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi "... Şimdi esir başka şehirler de var... Anadolu tümden yanmakta... Ateş yakıldı mı yetişiriz imdada... Ölene kadar... vuruşmadan ölmek hiç de yakışmaz ki bize..." Rumelili Deli Ömer atıldı, "...Urumelindeki gibi değil mi Hilmi Bey?..." Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi "... Ondan da öte... Yarım kalmıştı şimdi tam ederiz..."

Yüzbaşı Dayı Maksut, Miralay Galatalı Şevket yeni vazifelerini almak için Dr. Fahri ile birlikte, Mustafa Kemal Paşa'nın Havva Sokak'taki gizli karargâhında emir beklemekteler... Miralay Galatalı Şevket bir ara Yakup Cemil'den söz etti... Ve, Mustafa Kemal Paşa bir an daldı... Sessizlik saldna çöktü... Mustafa Kemal Paşa hepsinin gözlerinin içine bakarken "...Yakup Cemil bir başka kahramandı... Mehmleket aşkı kalbinin içlerinden öyle bir gelirdi ki engin denizlerden esen fırtınalar gibi..." Biraz sonra Mustafa Kemal Paşa'nın yeni emirlerini alıp çıktılar... Dayı Maksut, Miralay Galatalı Şevket ve Dr. Fahri...

Baskından Sonra...

Osmanbey'e doğru yürümekteler... Miralay Galatalı Şevket, Yüzbaşı Dayı Maksut'a "...Hatırlar mısın Babıali'ye bastıktan sonra, Enver Paşa Yakup Cemil ile birlikte nasıl da gidip almıştı Bakumandan vekilliğini Sakarya'dan, Sadrazam'dan... Fakat Merkez-i Umumi'de Yakup Cemil ile Enver münakaşa etmişlerdi. Yakup Cemil'in öfkesi malum... Vuracaktı nerede ise Enver'i... Ardından zaman geçti... Ve Yakup Cemil'in kaderini bilirsin... Şimdi olmalıydı... Tek başına yakmaya kalkardı Yedi Düvel karargâhlarını..." Miralay Galatalı Şevket bir ara başını kaldırdı çatılardan aşağılara kadar sarkan Yedi Düvel bayraklarına baktı ve derin bir öfke ile "...Bunlar indirilmeden ölürsem açık gider gözlerim.. Öyle ölürsem sakın kapamayın ölümüm sırasındaki gözlerimi vasiyetimdir..."

O sıra geçmekteydi caddeden Yedi Düvel bandosu, Çatılardan aşağılara kadar Yedi Düvel bayrakları.. Geceleri Beyoğlu'nda, Pera da sarhoş nağraları...

"...İstanbul artık bizim..." diye bağıran azınlıklar azgınları... Geceleri şık kulüplerde aslını neslini unutmuşlar Yedi Düvel Yüksek Komiserleri ile ticaret pazarlıklarında... Ve öyle bir gece... Mümayasle Pera'dan inmekte olanların karşılarına dikildi, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek, bir gözü cephede kalmış Kör Çavuş ve namlularından çıktı öfkeli kurşunlar... Dağıldı mümayişçiler... Ve esir şehir İstanbul'un bir gecesi de böyle geçti.. Ve fedailer zamanları...

Esir şehir İstanbul Mondros sonrası ilk güz mevsimini yaşamaktaydı.

Ve lakin sanki "merhaba hüzün" hiç böyle hüzün mevsimi olmadı. Cephe zamanlarında bile. Çünkü cephe zamanlarında esir şehir değildi İstanbul.

Başka şehirleri sevdin mi İstanbul kıskanırdı sanki. Sevdalısına sitemler gönderen bir aşık gibi oluverirdi. Öyle gelirdi hayat bu çok maceralar geçirmiş şehre.

Ve şimdi kıskanmaktaydı İstanbul kendi limanının halini ve sokaklarını. Esir ve binbir maceradan geçmiş koca şehir...

Limanı Seyrederken...

Limanı seyrederken eski bıçkın Kehribar Ali döndü yanındaki Deli Ömer'e,

"...Bir sevda bilirsin halâ gönlümdedir. Ve biz İstanbul'un eski bıçkını sevdalıyızdır bu şehre. Ve lakin şimdi esirlik zamanı ya öteki sevdalar gönlümüzün öteki yanında, esirlik zamanı ya şimdi öteki sevdaları bir yana gönül yanmakta memlekete. Biz yangın yerine arzusunda iken memleketi basan düşmanı yüreğimiz dönmüştür yangın yerine. Ve sanki İstanbul denilen bu şehirde namı yürümüş Kehribar Ali..."

Ve Rumelili Deli Ömer seyrederken Kehribar Ali ile Limanı "... Sen Kehribar Ali yaşamaktasın İstanbul dediğin bu şehrin esirlik yangınını. Bense iki yangın yerinin tam ortasında birisi Urumeli'nin sevdası yangını, ötekisi oradaki sevdalımın yüreğimdeki yangını ve de şimdi düştü yüreğe memleketin esirlik yangını. Hadi bakalım şimdi kim çözecek bu bahtın halini?..."

Esir şehrin fedailerinden ikisi ve müthiş bir yalnızlık içinde ve müthiş bir halde sanki dünya yalnızca oradaymış başkacası yokmuş gibi yüreklerdeki sevdalarını dökerlerken Liman'a karşı Doktor Fahri dinlemekteydi onları ve bir ölüm sükutu içinde. Ve elini oynatsa bir sigara yakmak istese Liman'a karşı ve sanki uyandıracakmış gibi onları bu derin sevda söylenmesinden kalakalmıştı öylece...

"Kıydınız Sevdama"...

Ve Galata Köprüsü üzerindeki bu vakitte akşamdı. Liman'a vurmuştu cılız ışıklar. Ve esirlik zamanı öncesindeki akşam vakitlerinde Limanın sularındaki küçük dalgalar sanki sevdalılar dans eder gibi olurdu. Şimdi esir olan bu şehr-i İstanbul öyle görülürdü esirlik zamanı öncelerinde. Ve işte muhabbet sırasında Deli Ömer ile Kehribar Ali birden arkalarında sert topukların seslerini duydular. Döndüler ki işgal polisleri yaklaşmakta onlara. Ve eski bıçkın şimdiki fedai namı Kehribar Ali birden Trablus kuşağın içinden çıkardı topluyu. Ve de Deli Ömer yaptı aynısını. Ve Doktor Fahri Bey "çocuklara birşey olursa diye" açtı silahının emniyetini hazırdı vuruşmaya. Ve Kehribar Ali nam, zabtiyeye "kıydınız sevdalarıma ve de sevdayı düşünme zamanlarına" diyerek bastı üst üste tetiğe, Deli Ömer aynısını yapmakta. Sert topukların üstündekiler takatsiz kalmışlardı öylecene. Ve karanlıkta kaçıştı köprü üzerindeki cümle alem...

Kehribar Ali nam elinde silahı aramaktaydı başkaca düşman zabtiyesi. Ve yanında Rumelili Deli Ömer nam. Sanki dünyaya meydan okurcasına ellerinde silahları ve de sanki daha çok çıldırmışçasına "...Ve ulan esirlik zamanı ben senin altını üstüne döndürmez miyim?" diyerek Ve en yüksek sesle. Tünel'e doğru gidin cümle ahali kaçışmakta.

Ve baktıki Doktor Fahri duracakları yoktur ve de başka işler olacaktır, teşkilatın kararı veçhile seslendi "...Emirdir dur..." Ve nam Kehribar Ali ve nam Deli Ömer bir uykudan uyanmışçasına durdular. Ve sonra Balıkçı Salih Reis'in evine doğru karanlık sokaklarda ilerlediler.

Galata Karakolu Komiseri de teşkilata "yeminli" olarak yazılmıştı. Ertesi günü akşam vakti Balıkçı Salih Reis'in evine ulaştı.

Teşkilat başları oradaydılar. Komiser, "...Gece silah sesleri öyle olunca karakoldaki polisler davranmak istediler. Birşey olduğunu anlamıştım. Bırakmadım onları..." Balıkçı Salih Reis, Teşkila-ı Mahsusacı Salih Reis "..İyi de etmişsin çünkü o çocukların o hal ve vaziyette önüne yedi düvel ordusu çıkamazdı çok can yanardı..." diye kestirip attı.

"Esirlik Ne Baba?"...

Balıkçı Salih Reis'in bahçesindeki masanın üzerinde balıkçı feneri. Masanın etrafında Yüzbaşı Celal, Dayı Maksut, Dr. Fahri ve hepsi...

Yüzbaşı Selim dalmıştı. Ve birden, "...Cepheye giderken oğlumu geride bırakmıştım ya son cepheden döndüğümde sekiz yaşını geçti. Durmadan sormakta esirlik ne demek baba demekte. Onca cephede vuruştuk. Aklımıza gelir miydi Mondros... Hadi diyiverin bakalım. Oğlum sordukça ben kaçar oldum.. Hadi bakalım biriniz şu masada esirlik ne demekmiş bir anlatın. Amma velakin tamamı ile. Sanmam anlatabileceğinizi. Çünkü hiç düşünmedik ki..."

Az konuşmayı seven Yüzbaşı Celal "...Bak Selim. Şimdi bizim Sarı Paşamız Mustafa Kemal Paşa zannımca işte şu esirlik denilen hali hiç kimse yani bu millet bellemesin diye bir çıkış yolu için uğraşmakta. Bizi bu bataktan şüphem yok ki çıkarır. Amma ve lakin zamanı beklemek icab eder. Ben de sanırım ki Anadolu'dan vuracak düşmanı..."

Ve gece öyle bitti.

"Fedailer Yayıldılar"...

Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis, Mustafa Kemal Paşa'nın baş işareti ardından "...Yüzbaşı Maksut Bey bilirler... Fedailerimiz yayıldı her yana. Emir verildi mi arkasını düşünmek yoktur..." Cevat Paşa "Harbiye Nezaretindekiler emir beklerler... Sabırsızdırlar..." Mustafa Kemal Paşa, "..İleride demek ki İstanbul hakimiyeti temin edilecek. Anlıyorum ki hiç bir dışarı sızma da şimdiki vakte kadar olmadı. Karşımızdaki emperyalistler zamanı geldiğinde anlayacaklardır. Lakin onlar için zaman çoook geç olacaktır..."

Esir şehrin bir güneşi daha doğmakta. Şişli'deki evden çıkanlar çıkış sırasında ara vererek kapıdan dışarı süzüldürler. Mustafa Kemal Paşa, "...Cevat Paşa şimdi başbaşa kalmış bulunuyoruz... Yakın zamanda Anadolu yolu artık görülmekte. Hatırlarsın ilk geldiğimde bir baskından söz etmişti arkadaşlar. Lakin işgal altındaki bu şehirde durmak olmaz. Mühim olan Anadolu..." Cevat Paşa "...Paşam

mühim işler olacak sanırım..." Mustafa Kemal Paşa bir ara dalmıştı. Sonra salonun ortasında durdu, "...Evet öyle olacak..." Dr. Fahri henüz raporunu vermediğinden oradaydı...

Kehribar'ın Kaderi...

Bir gece çöktü esir şehrin üzerine. Kehriba Ali, Rumelili Deli Ömer ileride Balıkçı Salih Reis ile Miralay Galatalı Şevket'e baktı. Galatalı Şevket emir verir gibiydi. "...Kehribar Miralay'ım emir verir Salih Reis'e yine vazife olacak herhal..." Kehribar Ali "...Öyle öyle öyle olsa..." deyip kestirmeden konuştu. Rumelili Deli Ömer "... Sevdan düştü aklına zahir... Kederlendin ki belli olur sevda yanması. Bizim sevdamız kalmıştır Rumeli'nde ne edersin..."

Deli Zeybek...

Balıkçı Salih Reis birden Deli Zeybek'in geldiğini gördü, "...Söyle Deli Zebek..." "...Tamamdır, gözleme. Zeybek orada. Köşede. Deli onbaşı yanında. Emriniz oldu mu gayrısı tamam..." Miralay Galatalı Şevket, Balıkçı Salih Reis'e baktı. "...Bunlara deli dersin. İyi de edersin. Delilikleri Vatan sevdasından olsa gerek... Ve lakin şimdi bu işleri deliler yapar. Vatan, memleket deliliği..."

Serkldoryan Önünde...

Miralay Galatalı Şevket Yüzbaşı Dayı Maksut, Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlarının odasında kahvelerini yudumlarken suvari Yüzbaşı Nazım Çengelköy girdi kapıdan. "...Haber aldım ki Damat Ferit rezili sabahtan aramış nezareti. İşgal komiserleri, nedir bu hal... Dün gece sabaha karşı Serkldoryan önünde bizimle işbirliği yapan birisini kurşunlamışlar. O zat bizim için mühimdi diye yarıştırmış..." Miralay Galatalı Şevket göz ucu ile Yüzbaşı Dayı Maksut'a baktı. Hafiften gülüştüler... Kahvelerini bitirip çıkarlarken ikisi de oldukça keyifliydiler... Miralay Galatalı Şevket, Dayı Maksut'un omuzuna vurdu... "...Bizimkiler... Fedailer..." Dayı Maksut "...He ya komutanım öyledir... Ne demiştiniz gece bizim deliler Vatan delileri demiştiniz..."

"Hakkım Helal Olmaz"...

Yüzbaşı Eczacı Celal, Dr. Sırrı, Dr. Fahri, Miralay Galatalı Şevket Üsküdar'dan köprüye geçeceklerdi. Akıllarına Nihat Hala'yı ziyareti geldi. Mahzendeki silahlar yavaş yavaş gönderilmekteydi. Nihat Hala'nın konağına vardıklarında Sema nine oradaydı. Birden Miralay Galatalı Şevket'e "...Bak zabıt. Düşman donanması orada. Bu donanma buradan gitmez ise hakkım size helal değildir. Tanırdım aileni. Galatalı babanı bilirdim. Sokağa çıktı mı ardından Maşallah denirdi..." Miralay Galatalı Şevket "...Andolsun ki Sema nine gidecekler. Gidecekler. Biz demedik ki padişah efendiye imzala teslimi diye imzaladılar. Bir hesapta onlara tutmak var ya herhalde zamanı gelir onunda... Aha yine söylerim. Andolsun gidecekler..."

"Vakti Gelince Gideriz"...

Yıldızlara bakıp babasını arayan çocuk Nihat Hala'ydı. Birden Miralay önüne dikildi. "...Benim babam da zabıttı... Senin gibi... Babam yıldızlardan bakarmış şimdi bana, bize... Sen niye yıldızlarda değildin..." Miralay durdu. Gözleri dolmuştu. "...Vakti gelince bizde gideriz yıldızlara... Oradan biz de bakarız. Lakin vakit ne zaman hangi cephede gelir bilinmez evlat. Vakti gelip gidersem derim ki babana senin evlat olmuş kocaman adam. Yıldızlara bakıp seni arar... Öyle derim ona..." Çocuk yine dikildi "Öyle de zabıt amca, öyle de..." Ve Nihat Hala böyle geçti defterine bunları. Selvinaz, "... Faruk bey de giderse yıldızlara ben de bakarım her gece... Değil mi Nihat hala. Öyle değil mi...?" Nihat Hala "...Öyle kızım öyle. Beraber bakarız..."

Ve esir şehrin bir zamanları daha geçti böylece... Bir esir şehrin gecesi ardından bir daha... Takvim yaprakları göstermekte 1919 yılının nisan ayını.

Esir şehrin İstanbul esir anadolu şehirleri. Düşman basmış heryanı. Bir de namussuz işbirlikçiler. Miralay Galatalı Şevket böyle dedi Yüzbaşı Dayı Maksut'a...

Yüzbaşı Dayı Maksut öfkelice elini silahına götürdü. Sanki konuşuyordu silahı ile içinden... "Bekle, bekle zaman var" der gibiydi.

Dr. Fahri iç cebindeki silahını yokladı... "Bekle bekle zaman var" der gibiydi.

1919 yılı nisan ayı. Mondros'un esir şehirlerinden İstanbul "Nihat Hala" Ayazma'daki konağından Üsküdar meydanına indi. Esir şehrin esir insanları derin kederler içinde. Nihat Hala camının önündeki güvercinlere buğdayları atmakta. Akşam defterine "...Eski zamanlarda gücercinler böyle değillerdi. Şimdiki zamanda düşman donanması kara bulutları onları da gamlandırdı zahar..." diye yazacaktı.

Birden irkildi. Ötede bir yaşlı faytoncuyu düşman askeri durdurdu. Yaşlı faytonca arabadaki küçük çuvalı indirttiler. Esir Şehrin insanları uzaktan bakmakta. Nihat hala yakınlarına geldi. Düşman askeri yaşlı faytoncuya birşeyler söyledi. İtip kakıyorlardı.

Bir Trablus Kuşaklı...

Nihat Hala konakta çocukluk zamanlarında Fransızca öğrenmişti. Konağa gelen hocaları öğretmişlerdi. Dayanamadı Nihat Hala düşman askerlerine çıkıştı. Düşman askerleri önce durakladı. Sonra yaşlı faytoncuya inad olsun diye bir dipçik indirdi. Ve birden basık ökçeli, Trablus kuşaklı bir İstanbul bıçkını çıktı ortaya. Faytoncuya, "...tez savuş burdan..." derken üç düşman askerine saldırdı. Nihat Hala'ya "ana uzak dur" derken üç düşman askeri yerde. Sonra meydan karıştı. İstanbul bıçkını işini yapmış, uzaklaşmıştı.

"Dayı Maksut'u Gör"...

Esir şehrin üzerine gece inmekte. Nihat Hala'nın Ayazma'daki konağına geldi İstanbul bıçkını. El öptü. Nihat Hala'nın gözü tutmuştu bıçkını. Konuştu, "...Sen gidip Yüzbaşı Dayı Maksut'u gör..." dedi. Yerini söyledi. Bıçkın çıktı gitti. Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri, Erkanıharp Kemalettin Sami Dayı Maksut'un odasındalar. İstanbul bıçkınını odaya almıştı çavuş. Bıçkın "...Nihat halamız gönderdi beni zatınıza. Git gör dedi geldik..." Yüzbaşı Dayı Maksut iyi bilirdi İstanbul bıçkınlarını. Lakin bıçkın tanıttı kendisini,

"...Rasim'dir adımız. Lakin Deli Rasim de derler bize..." Dayı Maksut'un gözüne Deli Rasim'in kuşağın ardına gizlediği toplusu takıldı. Deli Rasim'in "...Baba yadigarı, insafsıza karşı çekeriz onu. Masuma bir şey demeyiz..."

Salih Reis...

Balıkçı Salih Reis kapının yanındaki sandalyede oturmakta. Tanıdı bıçkını. Bıçkın Resim'e sordu izin alarak Dayı Maksut'tan "... Nihat Hala'yı nereden bilirsin?..." Bıçkın: "...Üsküdar'da biliriz çoğumuz Hala'yı. Elini öperiz gördük mü. Fakir fukaradan yanadır." Sonra anlattı hadiseyi. Lakin Yüzbaşı Dayı Maksut'a gitmişti bile Üsküdar meydanındaki hadisenin haberi. Salih Reis, Dr. Fahri'ye Dayı Maksut'a "...İyi olur..." işaretini verdi başı ile. Bıçkın "...Düşman memlekette boynumuz vurulsa da dayanamayız bu hallere, bıçkınızdır lakin şimdi düşmanla hesaplaşmak icab eder..."

İttihatçılar Ve Ötekiler...

Yüzbaşı Dayı Maksut raporunu vermişti. Konuşma sürmekte. Miralay Galatalı Şevket, "...Paşam camdan bakarken gözüme ilişti. Biz İttihatçılara karşı vaziyet alan Hürriyet ve İtilaf Fırkası'ndan başlarda geldi baloyu..." Mustafa Kemal Paşa, "...Zaten Damat Ferit kabinesinde de onlar mevcutlar... İşgal edilmiş bir Vatan'daki manzara işte bu. Ama yarınlar da muhakkak olacak... Hangi vicdan bu halleri kabul eder ki...?" Yüzbaşı Dayı Maksut Nihat Hala'nın Üsküdar'daki hadisesi ve bıçkını anlattı. Mustafa Kemal Paşa "... Onlar bu Vatan'ın kahraman çocukları vazifesini alacaklar..."

İrkilen İki Kişi...

Sabaha karşı balo bitmişti. Balıkçı Salih Reis, Deli Ömer, Deli Rasim Konaktan dağılanlara baktılar. Ali Kemal ve Refii Cevat kahkahalarla faytona binerlerken birden Balıkçı Salih Reis'in bakışları ile karşılaştılar. Balıkçı Salih Reis Ali Kemal'e "...Elimiz tutuklamakta tutulmasa sen bilirdin ne olacağını... Hoşça vakit geçirmişsinizdir Roletto ile birlikte..." Balıkçı Salih Reis birden yanına döndü, Deli Rasim'in eli Trablus kuşağına gitmişti. Sertçe

"...Uslu dur..." emrini verdi. Deli Rasim elini kuşağından çekti. "...Bir nefeslik vakti kalmıştı bu herifin..." diye söylendi...

O Hep Yıldızlarda...

Esir şehrin Nisan gecesi. Nihat Hala'nın konağında bahçedeki kameryenin altında komşular oturmuşlar. Lakin o çocuk. Annesi'nin "...Baban artık yıldızlardan bize bakmakta..." dediği çocuk. Sırt üstü yatmişti çimenlere gözleri yıldızlarda. Kendi birşeyler demekte yavaş sesle... Bir ara annesine döndü, "...Babam hangi yıldızda?..." Nihat Hala, "...O yıldızlardan birisindedir... Cephedeki öteki arkadaşları ile birlikte... Onlar öyle çokturlarki evladım yıldızlar kadar çokturlar..." Çocuk yıldızlara bakmayı sürdürdü. Cepheden dönmeyen babasını aramakta... Komşuları gittikten sonra Nihat Hala hatıra defterine bunları yazmaktaydı... Lakin gözlerinden akan yaşlar da defterin sayfalarında...

Esir şehrin bir zamanları daha bir gecesi daha son bulmaktaydı...

Yüzbaşı Dayı Maksut, Eczacı Celal, Dr. Fahri, Erkânıharp Miralayı Galatalı Şevket Çengelköy'deki arkadaşlarının evinde toplanmışlardı. Galatalı Şevket: "...Cephelerden döneli vakit nası da geçti gidiyor..." diye derin bir iç geçirdi. Ev sahibi Yüzbaşı Kamil kahveler içildikten sonra: "...Çengelköy teşkilatımız tamamlandı. Kasımpaşa deposundan gönderdikleriniz de tamam olarak dağıtıldı. Üsküdar'daki fedailer ile temaslar sağlam... Lakin herkesde cephe sabırsızlığı görmekteyim..." Erkanıharp Galatalı Şevket "...Bekledik, lakin sanırım az zaman kalmıştır. Mustafa Kemal Paşa ne yapar eder yeni cepheleri açar derim.."

Harbiye Nezareti...

Yüzbaşı Dayı Maksut köşede dinlenmekteydi. Dr. Fahri "...Dayı Maksut'un yüzü yine karardı..." diye takıldı. Dayı Maksut dalgınlığından ayrılırken "...Mustafa Kemal Paşa dün Harbiye Nazırı Şevket Paşa ile görüşmüş. Arkadaşlar söylediler. Sanımca vakit gelmekte amma Mustafa Kemal Paşa'nın yapacakları sır gibidir. Muhakkak tarihe imzasını atacaktır da nasıl. İstanbul teşkilatı ardından Kocaeli ile meşgul olması, Teğmen Faruk'u Anadolu yollarına salmasının bir hesabı olmalı. Bakalım... O söyleyecek biz yapacağız..." Çengelköy teşkilat toplantısı biterken Dr. Fahri "...Üsküdar'a inip Nihat Hala'ya uğramak icab eder... Üsküdar'daki Yüzbaşı Tahsin gelecek oraya..."

Nihat Hala Konağı...

Nihat Hala Üsküdar Ayazma'daki konağın bahçesinde Selvinaz ile Nisan çiçeklerinin arasındaki kurumuşları toplarken akşam vakti hatıratına "...Çiçekler kurumakta. Yedi Düvel sanki onlara da acılar verir, bana öyle gelmekte..." diye yazacaktı. Konağın bahçe kapısının çıngırağı ses verince Selvinaz kapının sürgüsünü çekti. Dr. Fahri ve beraberindekiler gelmişlerdi. Selvinaz acele kahveleri koşturdu. Yüzbaşı Dayı Maksut, Nihat Hala'ya "...Sen söyle teğmen Faruk'tan iyi haberler almaktayız... Gam çekmesin..." Selvinaz iyi haber olduğunu anlamıştı. Yüzü aydınlandı.. Dayı Maksut, Nihat Hala'ya "... Kehribar, Deli Ömer gece gelecekler. Aşağıdaki silahlardan alacaklar..." Nihat Hala "tamam" dedi başını sallayarak...

Mülazim Reşat...

Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi'nde Saraçoğlu Şükrü, Yunus Nadi, Yüzbaşı Şadi'ye "...Mustafa Kemal Paşa'dan yeni haberler var mıdır?" Yüzbaşı Şadi yavaşça "...Şakir Paşa ile konuşmuş Harbiye Nezareti'nde. Çıkarken gördüm..." Saraçoğlu Şükrü "...Bir şey var da bakalım anlarım halinden..." Yüzbaşı Şadi "...Mülazim Reşat var. Öfkeli. Albay Ali Bey'in varmış odasına "...Yetti artık komutanım bizim yüreklerimiz kaldırmaz bu tevkifatı. Bir gece bir tertip yapalım vurup yarıp çıkaralım mahpustakileri demiş. Albay Ali Bey zor yatıştırmış mülazimi..." Saraçoğlu Şükrü: "Çıkarız, çıkarız, zaman bakalım ne eder... Devran da bakalım nasıl döner..."

"Paşa Gelmekte"...

Bekirağa Mahpushanesi'nin koridorları birden hareketlendi. "... Mustafa Kemal Paşa gelmekte..." sesleri yayılmıştı. Mustafa Kemal Paşa koridorda, arkasında Yaveri Cevat Abbas, Yüzbaşı Şadi karşılamıştı Mustafa Kemal Paşa'yı biraz ötede Yüzbaşı Dayı Maksut. Mustafa Kemal Paşa, Yüzbaşı Şadi'ye "..Arkadaşların yanına gidelim..." Yüzbaşı Şadi yol gösterdi. Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi koğuşu hareketlenmişti. Mustafa Kemal Paşa eski arkadaşları ile görüşürken Dayı Maksut, Yüzbaşı Şadi'ye "...Damat Ferit bu tevkifatı

yaptırdı ya... Eee zaman gelir bakalım hali nice olur..." Yüzbaşı Şadi, Dayı Maksut'un öfkesini iyi bilirdi. Mustafa Kemel Paşa eski arkadaşlarını teselli ettikten sonra Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi'nden ayrıldı...

İki Fedai...

Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer gece vakti Nihat Hala'nın konağından aldıkları silahları sebze dolu at arbasına yüklerken köşedeki Zeybek "gelen var" ıslığını çaldı. Kehribar Ali, Deli Ömer'e "bakalım vuruşma olur mu, tetik dur" Deli Ömer, "Tetik olmadığımız vakit var mı ki Kehribar ağa..." İşgal devriyesi üç Yedi Düvel askeri. Köşedeki fedai yavaşça yaklaştı devriyenin ardından. Koca topluyu dayarken devriyelerden birinin ensesine, Deli Ömer, Kehribar Ali önden sarmışlardı devriyeyi. Dayı Maksut, Deli Ömer'i dinlerken "...Ne yaptınız üç devriyeyi?" Kehribar Ali atıldı "Karacaahmet Kabristan'ın ardındaki çukurluğa attık. Silahlar tamam elimizde. Üstelik bağlı çıplak koyduk herifi". Dr. Fahri bastı kahkahayı. Silahlar teslim edilmişti yerine...

Serkldoryan Gecesi...

Dr. Fahri Miralayı Galatalı Şevket'e "...Bu kıyafet de iyi gitmiş size..." Galatalı Şevket "...Eh buraya böyle gel dedin öyle geliriz... Bakalım şu Serkldoryan haline..." Salonun kapısından girerlerken bir garson karşıladı Dr. Fahri'yi. Bir masada yer gösterdi. Miralay Galatalı Şevket anlamıştı Dr. Fahri "...Bir düzenle koyduk onu buraya... Aslında yedek zabittir. Mustafa Kemal Paşa düşündü bu tertibi. İçerde ne olup biter diye..." Galatalı Şevket yavaşça "...Mustafa Kemal Paşa bunları da düşünmekte..." Dr. Fahri göz işareti ile kapıyı gösterdi. "...İşte Ali Kemal işte Refii Cevat sökün ettiler... Şimdi işgal komiserlerinin masasına oturup şampanya kadehlerini alırlar ellerine..."

"Hesaplaşmak Zamanı"...

Miralay Galatalı Şevket "...Bu ne haldir, limanda Yedi Düvel do-

nanması. Şu hale bak doktor şu gelen Saray'ın prensi değil mi? Vay ki vay... Ali Kemal dürzüsüne bak sen yine yarın çıkacak makalesini mi okur şu komisere? Öyle ya. Doktor, hani der ki içim, şimdi Balıkçı Salih Reis'e de bir haber salınsa da şurası yangın yerine döndürülse de ne manzara olur..." Dr. Fahri "...Olmasına münasip olur da lakin Mustafa Kemal Paşa bize burada kim ne yapar kimler neler konuşurlar onu takip vazifesini vermiştir. Elbet bir bildiği vardır..." Miralay Galatalı Şevket "...Eeee nasılsa hesap zamanı gelir feleğe deriz ki işte zaman..."

Nihat Hala Defteri...

Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala misafirleri gitmişleri. Nihat Hala geç vakit defterini açtı; "Düşman hala memleketimizde. Lakin bu vaziyet muhakkak bitecek. Yıldızlardan şehit babalarının baktıkları anlatılan çocuklar büyüyecek. Çiçekler de yine esksisi gibi açacak. Şimdi solgunlar. Düşman gitti mi onlar da sevinecekler gibi gelir bana..." Ve esir şehir İstanbul'da bir Mondros zamanı daha geçti gitti...

1919: yılının Nisan ayının ortaları. Miralay Galatalı Şevket Kafkas Fırkası Kumandanı Kemalettin Sami, Dr. Fahri, Yüzbaşı Dayı Maksut esir şehir İstanbul'da Mustafa Kemal Paşa'nın ne yapabileceğini konuşurken, Erkanıharp Kemalettin Sami, "...Elimizde ordu da kalmadı. Hepsi terhis ediliyor. Kala kala ya 25'ya da 30 bin asker kaldı. Onların da silahları ha var ha yok. Yakın da kalanlar da terhis edilir. Diyelim ki Mustafa Kemal Paşa hadi dedi başladık... Nasıl olacak?" Galatalı Miralay Şevket, "...Mustafa Kemal Paşa Ali Fuat Paşa'nın ordusunu Ankara civarına naklettirmiş. Gizliden yapmış bunu Ne düşünür desem... Cevabı var da acabası da var..."

"Mahpushane Dolu"...

Derin düşünceler içindelerken, Yüzbaşı Şadi geldi. Miralay Kemalettin Sami vakit geçirmeksizin, "...Yüzbaşı Bekirağa Mahpushanesi'ndeki arkadaşlar ne haldeler? Geçenlerde uğradım Damat Ferit doldurtmuş mahpushaneyi... Fethi Bey de son tevkifat-

tan mahpuslar arasına katılmış..." Yüzbaşı Şadi "...Öyledir. Gizliden geldim buraya Gelirken şaşırtma verdim. Komutan Albay Ali Bey de ben de arkamızda Damat Ferit taharrileri, Yedi Düvel'in jurnalcileri ile dolaşır olduk. Adım atsak arkamızda onların gözlemeleri. Geçenlerde Mustafa Kemal Paşa yine gelmişti ziyarete. Hiç boş bırakmaz arkadaşlarını...

"Baskın Vermek Var Ya"...

Miralay Galatalı Şevket, "...Bir baskın verip ordakileri alıp savuşmak var ya, lakin etrafta Yedi Düvel askeri. Çok kayıp vermek var. Hadi bizi bırak içerdekiler için vahim kayıplar olur.... Yüzbaşı Şadi, "...Sizlere içerdeki arkadaşlardan haber getirdim. Şimdi onlara haberleri götüreceğim. Mustafa Kemal Paşa'nın gelip gidişleri onlar için çok mühim... Lakin Damat Ferit kumandan Ali Bey'e sorgu sual ettirir..." Yüzbaşı Şadi dışardan aldığı gazeteleri çizmesinin konçlarına sokarken Yüzbaşı Dayı Maksut: "...Hale bakın. İçerdekiler bu devlet için başlarını koymuşlardı da şimdi matbuat bile yasak onlara... Ulan felek sormazmıyız bunun hesabını..." Galatalı Şevket sözü tamamladı: "...Hesabı Damat Ferit'ten Yedi Düvel'den sormak vardır ya ah o zaman bir gelse..." Yüzbaşı Şadi acele ile çıktı gece karanlığında düştü dönüş yoluna. Beyazıt'a doğru...

"Haydi Salih Reis"...

Yüzbaşı Şadi giderken bir kağıdı bıraktı Dayı Maksut'a kağıtta bir isim. Dayı Maksut baktı "Bu dürzü namlı jurnalci. Şimdi de içerdekilerin evlerini gözetlettirmiş. Salih Reis haydi bakalım. Gelsin şu herif de sorgu sual edelim..." Salih Reis acele çıktı. Zaman saatı ilerlemekte. İki gün sonra gece vakti. Balıkçı Salih Reis yanında jurnalci. Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer'in yüzleri gülmekte. Yüzbaşı Yenibahçeli jurnalciyi görünce "...Anlat kim verdi vazifeyi... Bakarım haline esip gürlemişsin... Amma velakin şimdi titrersin... Kim verdi vazifeyi sana?" Jurnalci anlattı. Sonra yalvar yakar halde... Dr. Fahri "...Seni bırakacağız. Lakin üç günde bir Salih Reis seni bulacak. Anlatacaksın ona herşeyi. Duyduklarını söyleyeceksin ki bir bir öteki tarafa aceleden gitmeyesin..." Miralay Galatalı Şevket "...Bırak dür-

zü el öpmeyi kurtardın. Hele bir dediklerimiz olmasın ki..." Jurnalci çıktı gitti... Salih Reis'in bir adamı peşinde...

"Hala Bak Babam"...

Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağında toplanmıştı komşuları. Yüzbaşı Salih'in oğlu da geldi annesi ile. Elindeki resmi gösterdi Nihat Hala'ya "...Bak hala bu babam... Harpte çekilmiş. Anama göndermiş. Ama anam derki, baban şimdi yıldızlarda oralarda... Geceleri gösterir bana anam yıldızları... Sen bilirsin yıldızlarda olmak nasıl?" Nihat Hala "...Memleket için vazife yaparken düşman vurdumu o zaman işte öyle olmakta. Yıldızlar parladı mı bilesinki işte onlar memleket vazifesini yaparlarken gidenler bakmaktadır bizlere. Bakmaktadırlar Vatan'a. Baban da onlar arasındadır..."

Çocuk babasının resmini koyarken koynuna bir büyük ihtimamla doldu gözleri Nihat Hala'nın. Zaman geceyi çook geçerken düştü hatırıtına çocuğun sözlerini gözlerinden akan yaşlarla hatıra kağıtları ıslanırken... Esir şehrin o gecesinde...

"Ben Deli Ömer"...

Balıkçı Salih Reis, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek, Çavuş Ali. Balıkçı Salih Reis "...Deli sen çıkacaksın adamın karşısına... Sonraki işini bilirsin..." Gecenin karanlığı. Üsküdar yokuşu sonu. Konağın kapısında durdu fayton. Ertesi sabahtı. Yüzbaşı Dayı Maksut karşısında Balıkçı Salih Reis. "...Gece vazife tamamlandı. Deli Ömer dikildi Damat Ferit'in karşısına. Namı bilmem ne efendi. Deli Ömer dedi ki ben Deli Ömer'im... Rumeli'den geldim... Şimdi sen gitmektesin öteki tarafa. Lakin memlekete yaptığın hainlikle cehenneme... Sonra bileceğiniz gibi tek kurşun. Adam düştü. Astık boynuna kağıdı savuştuk. O sıra koşmakta Yedi Düvel devriyesi lakin vakit geçmekte. Kehribar 'ı tutamadım. En öndekine uzaktan salladı kurşunu düştü devriye..." Dayı Maksut, Dr. Fahri, Yüzbaşı Yenibahçeli memnunlardı...

Matbuatçı Çocuk...

Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri Mustafa Kemal Paşa'nın oda-

sındalar. Dayı Maksut "...Ali Kemal'in yazdığı matbuatı arkadaşlarına sattırmayan çocuk dün geldi yanıma. Elinde birkaç Yedi Düvel bayrağı nasıl etmişse arkadaşları ile indirmiş Sultanahmet'teki gönderlerden, vazifemi yaptım indirdim bunları dedi. Bıraktı bayrakları masanın üzerine. Çocuklar lakin şehit çocukları. Babasını tanırdım. Onun için bilir beni. annesi söylemiş babanın arkadaşı Dayı Maksut'tu diye. Çocuk o itibarla gelip gider. Vazife ister..." Mustafa Kemal Paşa sigarasını yakarken "...Bu çocuklar yarının Vatan evlatları. İşte onlara karşı vazifelerimiz var... Bu çocukları esir topraklarda yaşatamayız... O çocukların babaları kaldı kaç cephede... Bir vakit gelecek... Bir vakit gelecek... Sonraki zamanlarda hatırlayacağız bu zamanları ama hiç unutmadan ve hiç akıllardan çıkarmadan..." Dr. Fahri başını öte yana çevirdi. Gözlerini sakladı yaş görünmesin diye... Dayı Maksut son raporları verdi ve çıktılar...

Yine Rumeli Türküsü...

Balıkçı Salih Reis'in Haliç'teki gizli evi. Rumelili Deli Ömer uzaktaki düşman donanmasının ışıklarına baktı. Ve ardından yanık bir Rumeli türküsü. Dr. Fahri, Dayı Maksut'a "İçi ateşten yanar bu çocuğun. Rumeli ateşleri..." Rumelili Deli Ömer türküsünü bitirdi başı önünde düşünmekte... Sonra birden dikildi... "...Zaman ne zaman gelecek... Bir gelse... Türküler söylerim harp ederken... Düğünde gibi... Düğün zamanı ne zaman abe deyiverin deyiverin ki gönlüm rahatlasın..." Ve esir şehirlerde bir gece daha sabah ışıklarını ulaştı. Lakin sabah ışıkları da kederli gibi...

1919 yılının Nisan ayı gece geç saatler. Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağının bahçe zili üç defa şıngırdadı. Nihat Hala'nın yardımcı kadına gelenin yabancı olmadığını zilin üç defa şıngırdaması ile anlamıştı. Koşuşturdu. Gelen Teğmen Faruk'tu. Nihat Hala ve Teğmen Faruk'un sevdasını gönlünde saklayan Selvinaz Faruk'u sağ salim karşılarında göründe sevindiler. Teğmen Faruk yorgunluktan bitap düşmüştü. Bir iki lokla yer yemez yatağa attı kendini...

Anadolu Hali...

Teğmen Faruk vakit geçirmeksizin Mustafa Kemal Paşa'nın

Şişli'deki evine giderken heyecanlıydı. Yanındaki Kehribar Ali'ye "... Şükür olsun Paşa'nın verdiği emri yerine getirdik salimen..." Teğmen Faruk'u Şişli'deki evde Cevat Abbas karşıladı. Hemen salona aldı. Biraz sonra da Mustafa Kemal Paşa salondaydı. Faruk, Anadolu'da gördüğü vaziyeti anlatmaya başladı:

"...Hürriyet ve İtilaf Fırkacılar şimdiden teslim olmuşlar. Artık Yedi Düvel ile hoş geçinmek maraza çıkarmamak icab ediyor. Adamlar zengin. Faydaları olur. Zaten artık yapacak başka iş de yoktur demekteler. Dolaştığım yerlerdeki İttihatçılar bazı zamanlar Hürriyet ve İtilafçılarla çatışmakta. Öfkeliler. Manisa ve İzmir yöresi, aşağı taraflarda ise eski efeler vazifelendirdiğiniz komutanlarla temas halindeler. Vazifelendirdiğiniz komutanlar silah eksikliğini size bildirmemi emrettiler. Emirlerinizi de bekliyorlar..."

Teğmen Faruk, Mustafa Kemal Paşa'ya üç saat Anadolu raporunu verdikten sonra çıktı. Kehribar Ali biraz ilerde beklemekteydi. Yüzbaşı Dayı Maksut'un yanına gitmek için yola düştüler...

Bekirağa Mahpushanesi...

Sadrazam Damat Ferit'in Nemrut Paşa'ya kurdurduğu Harp Divanı yaptığı tevkifatlarla Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi'ni ağzına kadar doldurmuştu. Yazar Yunus Nadi, Mithat Şükrü, Saraçoğlu Şükrü, Tevkifata uğramış eski komutanlar, Mustafa Kemal Paşa'dan söz ederlerken bir salonun kapısında Mustafa Kemal Paşa'yı gördüler. Arkasında Yaveri Cevat Abbas, komutan Albay Ali ve Yüzbaşı Şadi vardı. Haber öteki bölümlere ulaşmış tefkifata uğrayanlar Mustafa Kemal Paşa'nın yanına koşmuşlardı. Mustafa Kemal Paşa "...Bu günlerin geride kaldığını göreceğiz. Sizleri burada görmekten derin üzüntü içindeyim. Bir işgal zamanını yaşıyoruz. Lakin bu böyle sürüp gitmez... Elbet bir çare bulunur. Çare zamanları da elbet de gelir..."

Yeminliden Söz Çıkmaz...

Yüzbaşı Şadi, Mustafa Kemal Paşa gittikten sonra Albay Ali Bay'in odasına gitti. "...Damat Ferit, İşgal komiserleri Mustafa Kemal Paşa buraya geldi diye yine hop oturup hop kalkacaklar. Yine

o sorgu sual edeceker. Mustafa Kemal Paşa eski arkadaşlarına bu böyle gitmeyecek derken neyi anlatmak istedi acaba. Lakin burada herkes yeminlidir. Sorgu suale uğransa bile söz dışarı çıkmaz..." Albay Ali, "...Mustafa Kemal Paşa'nın emrinde Çanakkale'de harp ettim. Konuşurken gözlerine baktım. Anlamasını bilene o gözlerdeki ışıklar çoook şey anlatır..."

Deli Ömer'in Bekleyişi...

Yüzbaşı Dayı Maksut'un odası yine doluydu. Hepsi yeminli. Erkanıharp Kemalettin Sami odada ayakta sigara üstüne sigara yakmakta. Dr. Fahri öfkeli hali ile köşede Rumelili Deli Ömer, Kehribar Ali, Zeybek, Kemalettin Sami, Piyade Yüzbaşı Rıza'ya "...Son cepheyi hatırlarsın. Son cephede yan yanaydık. Şimdi ister misin yan yana vuruşmak zamanları bir gelsin... Gelsin ki şu felekle bir hesaplaşalım..."

Adap komutanların yanında çok kanuşmamaktı. Lakin Rumelili Deli Ömer atıldı birden, "...Vuruşmak mı dedin komutan... Bir o zaman gelse... Rumeli hesabını sormak da defterde yazılı... Lakin şimdi bütün memleket olmuş Rumeli işte Yedi Düvel buralarda... Zabıtalarının cakasından geçilmez buna yürek dayanmaz, dayanmaz da..." Kehribar Ali söze karıştı: "...Hesap günü bir geliverse lakin küçük hesaplaşmalar yaparız ama, az gelir yetmez. Şu jurnalci mi ne dersiniz işte onlarla hesaplaşmak iyidir de büyükleri ile hesaplaşmak icab eder... Emriniz olsun ki şu hamamın külhan kapısının ardından çıkmış Damat Ferit'in konağını bassak..."

Yüzbaşı Kamil Ve Öfke...

Sözler böyle dolaşırken Dayı Maksut'un emir çavuşu Yüzbaşı Kamil Bey'in geldiğini haber verdi. Tanırlardı Yüzbaşı Kamil'i bir kolu Çanakkale'de kalmıştı.

Biraz sağdan soldan sohbet ettiler. Yüzbaşı Kamil sözü açtı: "... Oğlum 15 yaşına geldi. Bıraktığımda küçüktü. Şimdi anlatamıyorum, sokaklardaki Yedi Düvel bayraklarını. Yenilmedik ki. Saray ve kabinesi imzaladı Mondros'u. İşte kötü talih. Geçenlerde bizim ora-

daki o kalın enseli demiş ki bizim delikanlıya; babanız da dövüştü Yedi Düvel ile işte yenildiler. Akılları başlarına geldi mi? Oğlum tokatı basmış. Küçük ama yürekli. Adamın yanındakiler bir kolunu kırmış bizimkinin..."

"Hadi Salih Reis"...

Odadakilerin yüzleri cephe haline geliverdi birden... Yüzbaşı Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'e baktı. Kehribar Ali'nin sözleri ateş salar gibiydi. Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'e "...Haydi Salih Reis al adresi gerisi sana kalmış..." Aradan üç gün geçmişti. Osmanbey'in arka sokaklarında don gömlek kalmış şişman bir adam yatmakta yerde. Baktılar başından kurşun yemiş. Üzerinde, Yedi Düvel bayraklarından birisi durmakta. Ve herzamanki kağıt: "İhanet-i Vataniyede bulunmuştur..."

Kim Bunlar?...

Akşam vakti Dayı Maksut, Dr. Fahri, Miralay Edip yeni halleri konuşurlarken, Harbiye Nezareti'nden Teğmen Nazmi çıkageldi. "... Haberlerim var. İşgal komiserleri hoplayıp durmaktalar. O ihaneti vataniye kağıtlarını kim bırakmakta. Kim bunlar diye tepinmekteler ki görmek icab eder. Herifler öfkeden saç yolmakta. Damat Ferit emir vermiş zabtiyeye. Odasında dört dönermiş. Durmadan azar yermiş Yedi Düvel komiserlerinden..."

Dr. Fahri de ötekiler de biraz olsun rahatladılar. Dr. Fahri "...E sandılar mı ki Yedi Düvel kuvveti ile gelecekler de istediklerini yapacaklar... Hele biraz daha zaman geçsin... Bakalım devran ne gösterir onlara..."

Faruk'un Vedası...

Teğmen Faruk akşam vakti Nihat Hala'nın konağına geldi. "... Kemal Paşa'nın emridir. Anadolu'ya dönmekteyi. Vaziyeti anlattım. Şimdi gidiş zamanı..." Teğmen Faruk Selvinaz'a "...Sevdaya vaktimiz yok..." demişti. Selvinaz'ın sevdası yüreğinde. Teğmen Faruk

gitmeden Selvinaz, Nihat Hala'ya bir işlenmiş mendil daha verdi. Mendil'in üzerinde haber kuşları işlenmişti. Birisinin gagasında bir zarf. "Habersiz koyma" demekti. Teğmen Faruk sabah mendili cebine koyarken Nihat Hala'ya "...Bir daha gelebilir miyim bilmem. Kader ne yazar onu da bilemem..." dedi ve Anadolu'ya doğru yola düştü...

Erkanıharp Miralayı Galatalı Şevket, Erkanıharp Binbaşı Kemalettin Sami, Sapancalı Yüzbaşı Baki, Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri gece Yüzbaşı Yanibahçeli Şükrü'nün Gebze Boğazı'ndaki gizli merkezine ulaştıklarında 1919 yılının Nisan aynın yağmurlu bir gecesiydi. O gecenin yağmurlu oluşunu hiç unutmayacaklardı. Yüzbaşı Yenibahçeli'nin Hücum Taburu'ndan seçtiği fadaileri yol ağızlarını tutmuşlardı. Erkanıharp Kemalettin Sami, "...Mustafa Kemal Paşa bu yolu neden tutturmuştur...?" Yüzbaşı Dayı Maksut: "...Paşa buralara, Kocaeli mıntıkasına fevkaladeden de öte bakmakta. Hesabı bu zaman için değil. Ötesi zaman için. Mustafa Kemal Paşa olmak kolay mı...?"

Saray Basmak...

Sapancalı Hakkı'nın kardeşi Sapancalı Rıza "...Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a vardığında Pera Palas'ta Sapancalı Hakkı, Yüzabaşı Yenibahçeli Şükrü Rauf Bey ile toplanmıştı. İşte kendisi de burdadır. Yenibahçeli Mustafa Kemal Paşa'ya ittihatçı usulü Sarayı basalım idareyi alalım demiş... Mustafa Kemal Paşa, bunda hiç bir iş yok kolaydır. Lakin işgal altındaki İstanbul'da bişey yapılamaz... Sarayı basmak da çare değil, asıl mühim hal, benim düşündüğüm daha başka çıkış yolu demiş..."

Erkanıharp Miralayı Galatalı Şevket "...Bu yol nereye çıkar? Yani Gebze ve ötesi, Kocaeli Anadolu'ya giden yolun başı benim hesabıma göre Mustafa Kemal Paşa asıl hesaplaşmayı başka hallerde düşünmekte..."

Tokatlıyan Geceleri...

Esir şehrin İstanbul'da Pera Palas, Tokatlıyan, Cenyo şık yerlerdi,

buralarda balolar veriliyor, İsgal devletleri subayları, tüccarlar ve şık eşleri ile Osmanlı Hanedanı şehzadeleri, prensleri de o devletlerin baş misafirleri. Dr. Fahri "...Mustafa Kemal Paşa bana oralarda vazife vermiştir ya. Geçtiğimiz gece Cenyo'da kulak misafiri oldum. Saray bir prensesi Mustafa Kemal Paşa ile evlendirmek istermiş... Mustafa Kemal Paşa, bunu yakın arkadaşı Reuf Bey'e de söylemiş, bizim öyle izdivaçlara zamanımız yok, zaten benim o hanedana karşı vaziyetimi de bilirsiniz demiş..." Erkanıharp Binbaşı Kemalettin Sami, "...Bizim Enver Paşa'yı Saray, biz ittihatçıları aklı sıra kontrole almak için Naciye Sultan'la evlendirdi, lakin Saray'ın gayreti boşa çıktı. İttihatçılıkta öyle tuzaklara düşmek var mı ki hesab edemediler..."

Baskın Gecesi...

Esir İstanbul zamanları geçmekte. Nisan ayının sonlarına doğru akıp gitmekte zaman. Haliç'teki Balıkçı Salih Reis'in evinde Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek Yüzbaşı Dayı Maksut'un Dr. Fahri'nin karşısındalar. Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'e "...O rezil jurnalciyi isterim ki hem de sağ olarak geçmeli elimize bilmek lazım başka kimler var. Lakin herif yanında adamlarla gezmekte. Alıp gelin buraya... Vakit az. Yarın gece isterim herifi..."

Balıkçı Salih Reis, Beyoğlu'nun arka caddesinde jurnalcinin evini kuşattı. Ertesi gün duyuldu ki jurnalcinin üç adamı vurulmuşlar. Jurnalci ortada yok. Gece yarısı, Dr. Fahri, Yüzbaşı Dayı Maksut, Sapancalı Yüzbaşı Baki, Balıkçı Salih Reis'in evinde karşılarında da jurnalci.

"Ağlama Rezil"...

Dr. jurnalciye baktı, "...Ne ağlarsın hamamın külhanının arka kapısından çıkmış herif. Nemrut Paşa Harp Divanı'na Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey'in saklandığı yeri bildirip de onu astıran sen değil misin a rezil..." Sapancalı Yüzbaşı Baki "...Sen İttihatçılara sövmüşsün üstelik sen hamamın külhanının arka kapısından çıkmış rezil. Seni şurada gebertsem, leşini atsam Haliç'e kim ne yapabilir bize...?" Yüzbaşı Dayı Maksut, yere yatmış çizmelerini öpmekte kıymayın bana diye yalvarmakta olan Jurnalciye "...Kepaze senin leşine el sürmeye değer mi... Anlat bakalım kimler var senden başka senin jurnalci takım arasında...?"

Liste Elde...

Ertesi günün öğlen saatlerinde jurnalcinin oturduğu sokakta bir paytondan don gömlek atılan jurnalcinin halini gördü oradakiler... Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'e emir vermişti, "...Dünyasını değiştirmeye değmez. Rezil olmalı ki hem de nasıl. Zaten rezilin de padişahıdır ya atın don gömlek evinin önüne. Asın boynuna bizim yazıyı..." Don gömlek sokak ortasındaki jurnalcinin boynuna asılmış kağıtta şöyle yazılmıştı: "..İhaneti Vataniye'de bulunmuştur. Leşi de etmez beş para..."

Nihat Hala'nın Defteri...

Esir İstanbul zamanları geçmekte. Nihat Hala not defterini açtı, yazmaya başladı: "...Çiçekler boy attılar. Bekledim ki belki boyunlarını dökerler. Lakin olmuyor. Çiçekler inatla esirliğe isyan eder gibi boy atıyorlar ama boyunları yine öyle bükük. Sabah Üsküdar İskelesi'nde oturdum. Martılar geçenlerdeki gibi. Şen şakrak çığlıkları yok yine.

Geçen zamandaki gibi. Limanda işgal gemileri. Yemi kapmak için gemilerin yanlarındaki sulara inen martılar o gemilere yanaşmamakta zahir anladılar mı ki düşman olduklarını. Bana mı öyle gelmekte yoksa hakikat bunlar mı? Hakikat böyle mi? Yüzbaşı Kamil Bey'in oğlu büyüdü. Annesine babasını sormakta. Nihayet anlattı Perihan hanım. Baban artık gelmez o şimdi yıldızlardan bakmakta bize şehittir cephede memleket için dedi... Büyü asker ol. Babanın yolunda yürü evladım. Belkim başka cepheler olur sen büyüdüğünde şehit olursun. Yıldızlara gidersin baban oradadır..."

Nihat Hala not defterini kapattı. Selvinaz kemanını getirdi. Nihat Hanım'ın konağından bahçeye kederli bir keman sesi indi. Tellerden çıkan sesler derin ağlar gibiydi...

Ve Fedailer...

Balıkçı Salih Reis, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek, Çolak Ali, Gümüş Kama Seyit gece Esir İstanbul'un

bir sokağında vuruşmaktalar düşman devriyesi ile. Yakalanan bir fedaiyi kaçıracaklardı. Kaçırdılar... Esir İstanbul geceleri. Ve Balıkçı Salih Reis söylendi kendi kendine "...Tekin değildir bizim Vatan toprakları..." derken Rumelili Deli Ömer "Dediğin doğrudur Reis. Tekin değildir sizin topraklar..." Ve Esir fedaileri ve geçen esirlik zamanları... Aslında Mustafa Kemal Paşa demiş o sözü. Ondan yayılmış. "...Bu ülke tekin değildir. Bilmeli emperyalistler bunu..." demiş.

Esir İstanbul'da 1919 yılının nisan ayının yağmurlu bir günü Yüzbaşı Baki Erkanıharp Hüseyin Kadri Dr. Fahri, Yüzbaşı Dayı Maksut'a "...Damat Ferit'in Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi zindanı dolmuştur ki nerede ise yatacak yer kalmamış..." derken, Dayı Maksut "...Orayı basıp da alıp çıkamadık, komutanlarımızı. Lakin, bereket Mustafa Kemal Paşa hiç yalnız bırakmamıştır eski arkadaşlarını..." cevabı ile bir tesellide bulundu.

Damat Ferit'in (paşa) eniştesi

Mahpushane Günü...

Esir İstanbul'un Nemrut Paşa Divan-ı Örfisi tevkifata doymamıştı. Yüzbaşı Yenibahçeli, "...Mustafa Kemal Paşa İngiliz'in mingilizin kızgınlığına Damat dürzüsünün öfkelenmesine bakmadan inadına gidip eski arkadaşlarını ziyaret etmekte. Harbiye Nezareti'ndeki bizimkilere uğramıştım. Bu meseleden çok bahis edilmekte imiş..." Binbaşı Hüseyin Kadri "...Mustafa Kemal Paşa'nın öyle rezillerden çekinmesi zaten akla düşer mi ki? Hesaba bile katmaz bildiğim Kemal Paşa..." diye söze girdi.

Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi komutan vekili Yüzbaşı Şadi'ye emir çavuşu Mustafa Kemal Paşa'nın ziyarete geldiğini haber verince Yüzbaşı Şadi hemencecik karşılamaya koşturdu. Mustafa Kemal Paşa komutan Albay Ali'nin odasında eski arkadaşları ile görüştükten sonra koğuşa indi bir kaç saat kaldı eski arkadaşları ile...

Kroker Baskını...

Yüzbaşı Dayı Maksut, kahvesini içmekte olan Balıkçı Salih Reis'e, "...Kroker Otel'e Fransız komutan bir teğmeni kapattırmış. Otelin alt katı sanki zindan. Herifler oteli bile zindana döndürdüler. Bir tedbir alıp oteli basmalı o teğmeni alıp çıkmalı..." Balıkçı Salih Resi'in birden yüzü gülüverdi. Dayı Maksut "...E tabii şimdi yüzün güler çünkü yine baskın vermek var ya. Teşkilat-ı Mahsusa keyfi..." Dışarda Salih Reis'i, Rumelili Deli Ömer, Kehribar Ali, Zeybek, Deli Zeybek, Çakır beklemekteydiler. Salih Reis başı ile "yürüyün" işaretini verdi.

Taksim'deki Kroker Oteli önüne gelmişlerdi. Salih Reis karşısında oteli gözledi. Sonra Haliç'teki merkeze gittiler. Salih Reis Deli Ömer'e ve fedailere "...Gece otele baskın. Deli Ömer, Kehribar içeri girecek, Otel karşısında Zeybek, Çakır şaşırtma vazifesinde... İçerdeki teğmen alınıp çıkılacak..."

Ve Gece Yarısının Geçişi...

Gece yarısı olmuştu. Salih Reis fedailere "haydi rastgelsin. Alıp

çıkalım bakalım" dedi. Önde kendisi girdi Kroker kapısından. Fransız çavuşun şakağında Salih Reis'in parabellumunun namlusu. Ötekiler zindan gibi alt kata inerlerken Taksim meydanı civarında üst üste silah tarakkaları. Devriyeler ortaya koşuşmakta iken Salih Reis ve fedaileri teğmeni alıp çıkmışlardı bile... Teğmen'i işkenceden baygın hal ve vaziyette Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala konağına ulaştırdılar. Gündüzden Salih Reis'in adamları Üsküdar geçişi için icab eden tertibatı almışlardı.

Dr. Salim Bey...

Teğmen'i yüz üstü yatağa koydular. Kehribar Ali bir koşu İttihatçı Doktor Salim Bey'i alıp getirmişti. Dr. Salim genç teğmenin sırtındaki kamçı izlerini görünce sunturlu bir küfrü Yedi Düvel'e ulaştırmak ister gibiydi. Balıkçı Salih Reis baskından çıkarlarken bir kağıdı tıkmıştı alnına parabellumunu dayadığı Fransız çavuşun ağzına. Ve yazılmıştı ki kağıtta "...Buralar bizim... Yanacaksınız bu memlekette... Medeniyeti eşek yapmış üstüne binmişsiniz. Hesap sormak yeminimizdir..." İmza yerinde de "Teşkilat-ı Mahsusacı" satırı vardı.

Yangın Yeri Gibi...

Balıkçı Salih Reis, Dr. Salim Bey'in sorusu üzerine Kroker baskınını anlattı. Övünmeden. Dr. Salim "...Tam da Teşşkilat-ı Mahsusa usulü. Varolun Salih Bey... Siz Teşkilat-ı Mahsusa vazifesi icabı Fransız dilini de bilirsiniz. Herhalde dediklerinizi anlamış düşünmüşlerdir. Desenize Teşkilat-ı Mahsusa usulü yangın yerine döndürdünüz Kroker'i..." Salih Reis "...Öyle icab etmişti Salim Bey..."

Ertesi günün gecesi Dayı Maksut, Dr. Fahri, Nihat Hala'nın konağına geldiler. Nihat Hala "...Herhalde Damat Ferit rezili yerinde duramamıştır bu baskından ötürü?" Dayı Maksut gülümsedi "...Hiç sormayın Hala. Herif sadrazamlıkta baygınlık geçirir halde imiş. Çünkü efendileri İngilizi mingilizi epey hesap sormuşlar..." Dr. Salim Bey "...Bunlardan da hesap sormak vakti gelecek bir zaman. Teslimiyet yoktur bizimkilerin adetinde... Elbet gelecek o vakitler..."

Selvinaz'ın Hali...

Mustafa Kemal Paşa Teğmen Faruk'u vazife ile Anadolu'ya Bekir Sami Bey'e göndermişti. Selvinaz "...Sevdaya zamanımız yok..." diyen Teğmen Faruk'u da düşünmekteydi. Dayı Maksut anlamıştı. Nihat Hala'ya fısıldadı "...Teğmenden iyi haberler vardır. Meraka mahal olmasın..." Selvinaz Nihat Hala'ya baktı. Anladı bakışlarından iyi haberler olduğunu. Dr. Salim Bey yaralarını sardığı teğmenin acı ile dişlerini sıkmasını ve lakin bir tek defa olsun "ah" dememesini aklından hiç atamadı...

Harbiye Nezareti Haberi...

Aradan iki gün geçmişti. Dr. Fahri ile Dayı Maksut kahvelerini içerlerken Erkanıharp Binbaşı Hüseyin Kadri çıkagelmişti. "...Mustafa Kemal Paşa bugün Harbiye Nezareti'nde Şakir Paşa ile görüşmüş, sonra da Albay İsmet Bey ile. Albay İsmet Bey ile uzun konuşmuş. Arkadaşlar "...Bir vaziyet var galiba demekteler... İşte bir umut Mustafa Kemal Paşa. Emrinde cephede olmuştum. Şimdi bana öyle gelir ki, bu bataktan bizi çekip çıkaracak odur... Lakin nasıl yapacak? Bakalım..." Dayı Maksut "...Bir çıkış yolu mutlaka bulacaktır. Mümkünatı yoktur Kemal Paşa'nın çıkış yolunu bulamamasının. Ama, konuştuğumuzda zaman dar. Herhal zaman gelecek..."

Esir Şehir...

Esir şehir İstanbul. Dedeler torunlarına anlatamamakta esir şehrin limanlarındaki düşman donanmalarını. Çıtalardan aşağılara sarkan Yedi Düvel bayraklarının oralara neden çekildiğini. Babaları cephelerde şehit düşmüş şehit çocukları. Yoksul. Yedi Düvel'in Tophane'deki zindanları. Ve o gece yine esir şehrin fedaileri silahlarını temizlediler. Yeni bir vazifeye doğru gece karanlığında düştüler İstanbul sokaklarına...

Dr. Fahri, Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul teşkilatına dahil olan Eczacı İlhanmi Bey'i yanına almıştı. Serkldoryan Kulübü'nün salonuna girdiklerinde şampanya kadehlerinin şıkırtılarını duydular.

Bir büyük yuvarlak masanın etrafında, İngiliz, Fransız, İtalyan generaller, yazar Ali Kemal, yazar Refii Cevat, Zeynel abidin Hoca Efendi oturmuşlardı.

Eczacı İlhami ile Dr. Fahri yan tarafta iki kişilik masaya oturdular. Eczacı İlami gördüğü manzaradan rahatsız olmuş kaşlarını çatmıştı. "...Fedaileri toplayıp bir gece şuraya bir baskın versek evvela şu Ali Kemal, Refii Cevat, Zeynelabidin'in işini görürüm. Herifler alçaklığın batağına düşmüş debelenmekte..." Dr. Fahri "...En münasibi odur. Lakin Kemal Paşa'nın emri buradan haberler almamızdır..." diyerek İlhami Bey'i yatıştırdı.

"Şu Mustafa Kemal Paşa"...

Şık ve güzel kadınlar şampanya kadehlerinin içinde yüzmekteydiler sanki. Dr. Fahri, Eczacı İlhami yan masayı dinlemeye başlamışlardı. Zeynelabidin Hocaefendi birşeyler söylüyor, Ali Kemal bunu Fransızcaya çeviriyordu. Fransız kumandana, "...Bakın Zeynel Abidin Hocaefendi Sadrazam Damat Ferit'in yakınıdır. Saray'da da mühim bir şahsiyettir. Diyorki, "...Şu Mustafa Kemal Paşa da tevkif edilip Bekirağa Hapishanesi'ne konmalıdır. Birgün itilafçı dostlarımızın da bizim de başımıza işler açacak. Cumhuriyeti bile ilan eder..."

İzmir Ne Olacak?..

Masada hararetli bir konuşma başlamıştı. Refii Cevat generallere "...İzmir meselesi çok konuşulmakta. O mesele ne olacak? Çeşitli rivayetler var?.. " İngiliz general, Refii Cevat'a, "...Mıster Çurçil İzmir'in Yunanistan'a dahil edileceğini söylemiş. Müzakereler devam ediyor..." Eczacı İlhami Bey bu sözü duyunca kaşları çatıldı. Elini iç cebindeki silahına doğru götürüyordu ki; Dr. Fahri "...Dur şimdi olmaz işimiz, vazifemiz başka..." O sırada Ali Kemal cebinden çıkardığı ertesi günü yayımlanacak yazısını generallere okumaya başladı. İlham, Bey yavaşça "...Batağın tam göbeğindeyiz doktor. Bu herifler hamamın külhanının arka kapısından çıkmışlar sanki..."

Dr. Fahri ile İlhami Bey çok geç saatlerde kulüpten çıktılar. Ertesi gün durumu Mustafa Kemal Paşa'ya anlatacaklardı.

Teşkilat-ı Mahsusa...

Yüzbaşı Baki, Binbaşı Rıza Taksim'den Harbiye'ye doğru inerlerken yanlarındaki Balıkçı Salih Reis birden, Ahmet Hilmi Bey'i gördü. Sonra beraberce yürümeye başladılar.

Binbaşı Rıza, Ahmet Hilmi'ye; "...Teşkilat-ı Mahsusa'da çok vazife yaptınız. Hatırlarsın bir ara Rumeli'de beraberdik..." Ahmet Hilmi, "...Evet güzel vuruşmuşlardı. İngiliz temsilciyi vurmuştuk. Beraberce... Evraklarından da mühim şeyler çıkmıştı..." Balıkçı Salih Reis, Ahmet Hilmi'ye akşam vakti Dr. Münir'in evinde buluşacaklarını söyledi. Ayrıldılar.

Harbiye talebeleri Etüt saatinde

Kehribar Ali'nin Öfkesi...

Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer ve Zeybek, Yüzbaşı Dayı Maksut'un yanına vardıklarında Dayı Maksut anlamıştı bir vaziyet olduğunu anlatın der gibi baktı. Deli Ömer, anlatmaya başladı: "Kıraathanede oturmuştuk. Eski jurnalcilerden olduğu besbelli bir herif yanındakilere "...Düvel-i Muazzama geldi artık. Şimdi memleket daha iyi olur. Heriflerde para bol. Dökerler paraları harp marp zaten bıkmıştık. Ne güzel yaşar gideriz artık. Hele hele şu millicileri, ittihatçıları, Damat Ferit'in de emri ile, Bekirağa mahpushanesine yollamaları yok mu. Varolsunlar, iyi de etmekteler diye küfür saçmaktaydı. Kehribar dayanamadı. Herife iki kurşun salladı. Kıraathane panikledi. Yani ben de duramazdım. Yangın yerine döndürdük orayı, çıktık..."

Yüzbaşı Dayı Maksut güldü. "Heriflere iyi yapmışsınız. O heriflerin işi hastaneden çıktığında tam bitmeli."

İhanetin Batağı...

Gece Dr. Münir'in evinde toplanmışlardı. Yüzbaşı Dayı Maksut, Serkldoryan'daki konuşmalardan söz etti. Dr. Fahri olanları anlattı. İttihatçıların korkulan ismi Dr. Münir, "..İhanetin namussuzluğun batağı budur. Öyle bir bataktayız ki. İtilaf devletleri emperyalistler bunun hesabını vereceklerdir. Şöyle ya da böyle. Mustafa Kemal Paşa'nın faaliyetlerini dün anlattılar. Harbiye Nezareti'nde bazı görüşmelerini sürdürmekte imiş... Hele bakalım zamanı bekleyelim..."

Konuşmalar bu minval üzerine sürmekte iken gece yarısını geçe Balıkçı Salih Reis çıkageldi. Yüzbaşı Dayı Maksut'a başı ile "tamam" işaretini verdi. Dr. Münir "Nedir o" diye kısaca sordu. Dayı Maksut "...O bildiğiniz jurnalci şimdi öteki taraftadır... İşi tamammış. bildiğimiz hal..." Münir "..İhanet-i vataniye imzası da konmuştur herhalde..." Balıkçı Salih Reis evet işareti yaptı. Sabaha karşı Dr. Münir'in evindekiler yeni bir güne doğru yürümeye başladılar... Esir İstanbul zamanı yaşamaktaydı... Fedailer işlerini yapıyorlardı... Yüzbaşı Dayı Maksut "bıçkınlardan Vatan fedaileri çıktı" demekteydi yanındaki Dr. Fahri'ye..

Orhan Tahsin Arkadaşım...

1960 öncesi ve sonrası yıllardır. Zamanın Babıalisi'nde arkadaş olmuştuk Orhan Tahsin ile. Zaman, zaman geceleri öteki arkadaşlarla birlikte güzel sohbetlerimiz olurdu. Orhan Tahsin dünya görüşü geniş, yoksuldan yana aynı zamanda Vatansever bir meslekdaşımdı. Bir zamanlar Kemal Ilıcak'ın Tercüman Gazetesi'nde de beraber olmuştuk. Gazetecilik mesleğinin ustalarındandı. Çok da çileler çekmişti. Dün hazırlamakta olduğum "Babıali Zamanları" kitabı üzerinde çalışırken arkadaşım Mehmet Müftüoğlu telefon etti. Kitaba öyle dalmışım ki bir an anlayamadım. Müftüoğlu kederli bir sesle "Orhan abiyi kaybettik" dedi. Hayatın tesadüflerine bakınız. O kitabı hazırlarken bu haberi aldım. Allah Rahmet eylesin. Sevgili Orhan Tahsin. Aziz dostum. Biraz sonra gazeteden Ayşe kızımız aradı. Müthiş kederli bir sesle o da aynı haberi vermek istemiş. Orhan Tahsin. Yeri doldurulamaz aziz meslekdaşım. Meslekdaşlarımızın başı sağolsun...

Eski Babıali zamanları. Dostlarımız. Gece sohbetlerimiz. Gazeteciliğin asıl zamanları. Yaşadıklarımız. Hazırladığım kitapta çok isimler var. Tabii Orhan Tahsin başta gelenlerden... Derin bir keder içindeyim...

İstanbul'un nisan yağmurları bir başka olurdu. Lakin bu defa 1919 yılı nisan ayı başlarıydı. Ve İstanbul artık esirdi. Mesire yerleri suskun, eski şenlikleri bekler gibi. Ve lakin esirlikte şenlik olmazdı ki. İstanbul'un haylaz martıları da sanki başka hisler içindeydiler. Eski çığlıkları yok gibiydi. Öyle geliyordu esir şehrin Türklerine... Açmakta olan mevsim çiçeklerinin boyunları neden büküktü?

Sevdalısı Teğmen Faruk, Mustafa Kemal Paşa'nın verdiği vazife ile Anadolu yollarına düşmüştü. Selvinaz Nihat Hala'ya sormaktaydı bunları. Nihat hala "esir memlekette başka hayat olmaz ki" dedi...

Çakır Salim...

Teşkilattan Kehribar Ali, Deli Ömer, Tünelden çıktıklarında birden Çakır Salim'i gördüler. Deli Ömer tanımazdı Çakır Salim'i. Kehribar Ali tanırdı. Çünkü, Çakır Salim nam salmıştı İstanbul'a...

Biraz sonra Yüzbaşı Dayı Maksut'un yanına vardılar. Dayı Maksut: "...Çıkmışsın mahpusdan lakin saçlara kır düşmüş Çakır..." Dr. Fahri meraklandı, "mahpusa neden düştü ki?" Dayı Maksut başı ile anlat işaretini verince, Çakır "...Cepheden yaralı dönmüştüm... Birgün Tünel'in önünde bir kadın. Yanında evladı küçük çocuk... Bir kopuk kadına rezillendi... Çocuk ağlamakta... Rezil kopuğa '...Höst nedir o geri dur...' dedim..."

Dr. Fahri meraklandı, "...Höst nedir o geri dur İttihatçice bir söz... Nereden kalmıştır sende?" Çakır Salim, "...Amcamız tabibti, onlardandı, amcamdan kalmıştır bende o sözler..." Çakır Salim sürdürdü anlatmayı "...Neyse rezil daha rezillendi durmadı. Laftan anlamadı. Var mı kitapta bu çektim vurdum..."

Memleket Meselesi...

Dayı Maksut "...Mahpusdan yeni çıkmışsın... Peki o İngilizi neden vurmuşsun? Bereket perde yapıp seni kaçırmışlar. Yoksa yine mahpus yolları..."

Çakır övünmekten hoşlanmaz gibi başını eğdi sürdürdü anlatmayı: "...Mahpusdan yeni çıkmışım. İçerde duyduk teslimiyet hallerini. Baktım limanda Yedi Düvel donanmaları caddelerde Yedi Düvel bayrakları. Sokaklarda İngilizi mingilizi. Yüreğime saplandı sanki hançer. O vaziyette yürürken önünden geçti İngiliz zabıt. Çalımlı. Önündeki bir dedeyi itiverdi. Höst len geri dur, nedir o dedim. Herif bizim dilimizi bilmez ki. İşte öyle İngiliz zabıt çalımlı birşey dedi. Çektim vurdum. E ama zannımca memleket bu hal ve vaziyette iken silah uslu durur mu? Ne yaparsınız memleket hali bu bizim halimiz bu. Duramam yine de yaparım..."

Yemin Ve Silah...

Dr. Fahri, Dayı Maksut'a başı ile "gözüm tuttu" işaretini verdi. Dayı Maksut döndü Kehribar Ali'ye "...Çakır'ı ulaştır Salih Reis'e önce usulünde yemin... Bakarım elindeki silah olmaz... Halisinden bir silah. Hepsi bu..."

Çıkıyorlardı ki, Dayı Maksut, "Durun hele Çakır saçların kırlan-

ması nedendir..:?" Çakır "...Mahpus dokunmaz bize. Lakin biz mahpusda iken sevdalımız kederinden sizlere ömür... Lakin memleket halini dışarda görünce acep dedim memleket bu halde iken sevdayı düşünmeyelim diye mi olmuştur bu vefat. Aklım karışık..."

Dr. Fahri'nin gözleri doldu. Başını öte yana çevirdi. Aklına Teğmen Faruk'un sevdaya zaman yok sözleri gelmişti...

Dayı Maksut, Dr. Fahri'nin içlendiğini gördü "...Bu Çakır İstanbul'un namlı bıçkınlarındandı. duymuşsundur. Lakin şimdi bir bıçkın bir teşkilat fedaisi oldu... Göreceksin yaman işler yapacak..."

Yüzbaşı Ay-Yıldız...

Mustafa Kemal Paşa Havva Sokak'taki karargahında Erkanıharp Muğlalı Mustafa, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü ile bir harita üzerine eğilmiş konuşmaktaydılar. Yaver Cevat Abbas yavaşça "...Yüzbaşı Ay-Yıldız geldi..." dedi. Muğlalı Mustafa merakla Mustafa Kemal Paşa'ya baktı ve cevabı aldı: "...Kendisini cepheden tanırım. Harbiye Nezareti'nde vazifeli Ay-yıldız adını verdim. Aslı bilinmemeli..." Yüzbaşı Ay-Yıldız bir deste yazılı kâğıdı masanın üzerine koyup geri çekildi. Kâğıtlarda Anadolu'daki birliklerin durumları vardı. Mustafa Kemal Paşa Muğlalı'ya "...Emperyalizm ile hesaplaşma zamanı gelecek. O itibarla lüzumdur. Siz de biliniz Yenibahçeli Gebze - Kocaeli hattına vazifelendirildi. Şimdi Gebze Boğazı'nı tutuyor..."

Muğlalı Mustafa "...Büyük zaman yakın galiba. Öyle mi anlayayım...?" Mustafa Kemal Paşa, başı ile evet işareti yaptı...

"Hadi Bakalım Çakır"...

Haliç'teki teşkilat toplantısında Balıkçı Salih Reis emir aldı. Yanında Kehribar Ali, Deli Ömer, Deli Zeybek. Onlara emir verdi: "... Geç vakit Damat Ferit'in Baltalimanı konağı önünde, yanında uzağında tertibat. Şişmanlıktan patlayacak bir jurnalci godoş çıkacak. İngilizce uşak yazılmış. Evi Arnavutköy yokuş başında. Paytonundan indi mi tamam..." hepsi anlamışlardı.

Salih Reis ileride vaziyette. Arnavutköy yokuş başı. Salih Reis gecenin karanlığında Çakır'a "...Görelim Çakır..." diye fısıldadı. Ve

gecenin karanlığını parçalayan silah sesi. Salih Reis ertesi sabah Dayı Maksut'a "...Çakır tam. Silahı doğrultuşu, tetiğe basışı ha göz kapandı arası zaman..."

O jurnalcinin üzerine "...İhanet-i Vatan'a düşmüştür..." yazılı bir kâğıt bırakılmıştı.

"Damat Ferit Ne Demiştir"?...

Ertesi gece, Dr. Münir'in evinde toplandılar. Kasımpaşa Teşkilatı kumandanı Binbaşı Muhiddin Dr. Münir'e sordu:

"...İngilizi mingilizi Damat Ferit godoşuna bu işi muhakkak sual etmişlerdi. Acaba godoş ne demektir ki?"...

Dr. Münir "...Ne der ki... Herifin odasına parfüm kokusundan girilmez... Sen godoş dersin... Herif godoşun şeddelisi... Yalvar yakar olmuştur sual edenlere...

Patriyot Ömer söze karıştı: "...Aslında Tevfik Sükuti onu bitirecekti. Lakin bildiğiniz gibi yakalandı. Şahit mahit de yoktu ama o rezil Nemrut Paşa Harp Divanı karar verdi ve astılar. Birden hepsinin gözleri doldu...

Dr. Münir sigarasını hışımla çekerken "...Ulan emperyalist dürzüler bir elimize düşmelisin ki... Ve lakin sorulacak çoook hesap vardır. Evvela dahildekiler... Sonraya bıraksakta olur. Olmasına olur da lakin bulamayız ki. Kaçarlar çünkü bunlar korkağında rezilleridir..."

Esir İstanbul zamanlarından bir gece daha bitti...

Erkanıharp Muğlalı Mustafa "...Bu söylediklerinizi tamam. Fakat Mustafa Kemal Paşa ile görüşürken bir şeyi anladım. Mustafa Kemal Paşa bir büyük harekata hazırlanmakta. Dr. Münir az önce emperyalizmin siyasetinden söz etti. Mustafa Kemal Paşa bana göre yalnızca emperyalistlerle büyük hesaplaşma içinde kalmayacak. Zannımca sonrası zamanlar için de büyük siyasetleri olacak... Bu dediklerimi yazın aklınızın köşesine..."

Esir İstanbul'da bir gece daha böyle bitiyordu...

Mondros'un esir İstanbul'u. Yedi Düvel donanması Limanda, Yedi Düvel bandoları caddelerde. Rüzgarda sallanan çatılardan aşağı

sarkan Yedi Düvel bayrakları... Esir şehir İstanbul Tophanede Yedi Düvel zındanları...

Harbiye Nezaretindeki vazifeli Binbaşı Cemal, Yüzbaşı Dayı Maksut'un İnzibat karakolundaki odasına girdiğinde Dr. Fahri, "... Islanmışsın yüzbaşı yağmur kederlerini alsın gibisinden yürümüş gibisin..." Yüzbaşı Cemal sözü kesti: "...İstanbul'un Nisan yağmurları nerede, Kafkas'ın karlı cepheleri nerede... Alışmıştık Yedi Düvel üstümüze geldiğinde o cephelere... Ve lakin fırsat bu fırsat diyip aradık Kafkas'ta Turan'ı Zümrüt-ü Anka'yı ve lakin kaçtı gitti ellerimizden..."

Mondros günlerinde İşgal Devletleri komutanları Saray balkonunda

Komutanlar Mahpushanesi...

Binbaşı Cemal sözlerini sürdürürken Yüzbaşı Naci de gelmişti. Dr. Fahri,

"...Yine kaşlarını çatmışsın, gözlerini kısmışsın, sen gözlerini kıstın mı başlarsın silah oyununa bilirim..." Yüzbaşı Naci öfke bulutunu indirdi odaya,

"...Kıstım gözlerimi kıstım ya... Damat Ferit rezili tevkif ettirmiş Sapancalı Hakkı Bey ile Enver Paşa'nın yaveri şu bizim İzmitli mümtazı da. Bekirağa Mahpushanesi doldu komutanlarla ve bütün milliciler ile... Ziya Gökalp bey Yunus Nadi Bey çok önce uğramıştı tevkifata..."

Asıl Öfke Bulutu...

Dayı Maksut'un odasının kapısı tıklandı... Usulünce... Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü yanında Teğmen Salim ile geldi. Bakındı anlamıştı öfkelerin vardığı yeri. Binbaşı Cemal: "...Siz benim öfkeyi koyun bir yana... Asıl bugün erken vakit Mustafa Kemal Paşa Bekirağa Mahpushanesi'ne gitmiş... Dönüşte yine Şakir Paşa'ya uğradı... Uğramasına uğradı da lakin o öfkeli gidişi Damat Ferit, Yedi Düvel zabıtleri görselerdi kendilerini cephedeki saldırı karşısında sanırlardı..."

Dayı Maksut, Teğmen Salim'e "nasıl haberler?" diye kestirmeden sordu...

İtilafçılar...

Tağmen Salim, "...Mustafa Kemal Paşa'nın emri ile gitmiştim ya Bandırma üzerinden Manisa yörelerine... Bak vaziyet nasıl demişti ya Musatafa Kemal Paşa baktım... İtilafçı takım hani şu Hürriyet İtilaf Fırkası yanlıları şimdiden teslim bayrağını çekmişler göndere... Yedi düvel geldi artık yapacak iş Yedi Düvel ile birlik olmak demekteler... Tebdildim, bir kıraathanede de duydum o sözü bir itilafçıdan da çekip vurasım geldi içimde, lakin vazife yarım kalırdı, durdum..." Binbaşı Cemal

"...Vakit geçirmeksizin anlatmak icab eder Mustafa Kemal Paşa'ya..."

Kıraathanedeki Silah...

Balıkçı Salih Reis'in kendisinden yaşça oldukça büyük ağabeyisi Salim Reis gece vakti Dr. Fahri'nin evine geldi.

Salih Reis'e baktı Dr. Fahri. Salih Reis gençlik zamanlarında nam salmıştı İstanbul'a... Lakin zaman geçmiş durulmuştu... Dr. Fahri'ye geldiği gün Üsküdar Meydanı'ndaki kahvede oturmakta... Nargilesi yanında... Beyaz pos bıyıkları hafif kızarmış nargileden...

"...İki Türk zabit gelmekteydi kahve önünden selamladım... Öteki yanda, tanırım Üsküdar'dan vurguncunun tekidir... Zabitlere baktı kötü laf etti birisi, ötekisi sırıtmakta... Dayanamadım..."

Dr. Fahri: "...Dur ben getireyim sonunu, dayanamadın çektin vurdun herifi bilirim seni mutlaka öyle olmuştur... Sonra orada faytoncun aldı getirdi seni buraya... Tamam mı?..." Salim Reis bir çocuk gibi, mahcup, övülmeyi sevmezdi... Başını eğdi:

"Yeni vuruşma zamanları vakti geldi çattı zannımca..."

"Anlatınız Teğmen..."

Yüzbaşı Dayı Maksut Teğmen Salim'i Mustafa Kemal Paşa'nın Havva Sokak'taki karargahına götürdü. Mustafa Kemal Paşa, "...Anlatınız teğmen..."

"...İtilafçılar teslim olmuşlar. Yedi Düvel geldi artık zaman bu zamandır. Karşı durmanın manası da yok. İşimize gücümüze bakalım. Ticaretimizi yapalım demekteler..." Mustafa Kemal Paşa, Dayı Maksut'a döndü: "...Gördünüz mü Yüzbaşı Vatan istilada rezil aklı ticarette. Lakin öyle olmayacağını anlayacaklardır. Ve o zaman görüşeceğiz... Emperyalistler bulmuşlar soysuzları..."

Nihat Hala Konağı...

Dr. Fahri Nihat Hala'nın elini öptü. "...Geldiler mi?..." "...Herkes tamam evladım..." Üst kat odada. Binabaşı Cemal, kapının yanında ayakta durmakta olan Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Deli Zeybek ile Zeybek'e baktı, Dayı Maksut'a döndü: "...Bekletme fedaileri... De ne diyeceksen..."

Yüzbaşı Dayı Maksut kısadan emri veriverdi: "...Eski jurnalci şimdi işine devam eder... İngiliz'e yamanmış. Adı, evinin yeri kağıtta..." Ve gecenin sabaha doğru ulaştığı zaman Üsküdar'ın yokuşundaki bir evden bir silah tarakkası. Kapıya asılmış bir kağıt "... İhanet-i Vataniye'de bulundu..."

Dr. Münir Ve Patriyot...

Erenköy'deki Dr. Münir'in evinde toplandılar. Öyle demişti Yenibahçeli. Teğmen Salim, Dr. Münir'e de anlattı gördüklerini. Dr. Münir Binbaşı Cemal'e döndü: "...Mustafa Kemal Paşa Şakir Paşa ile görüşmekte imiş. Herhalde bir çıkış yolu aramakta o belli... Lakin ne zaman?"

Binbaşı Cemal birden Patriyot'a döndü: "...Koca İttihatçı yine saldırmak üzerine hesaplar yapar gibisin..." Patriyot "...Yakup Cemil geldi aklıma oturdu. Sağ olsaydı kimbilir şimdi yakmaz mıydı Serkldoryan denilen rezil yeri... Ali Kemal dürzüsünü eline geçirmez miydi? Nereye baksan emperyalizm uşakları sarmış her yanı... Baksana neler anlatmakta Teğmen Salim..."

"Vurup Yarıp Çıkalım"...

Dr. Münir öfke ile kalkarken yanındaki sehpada duran Fransızca, İngilizce kitaplar bir yana saçıldı. Durakalmışlardı. "...İstanbul'u yakmak oyuncak..." Bize göre çocuk işi gibi... Lakin esas basıp vurup yarıp çıkarabiliyor muyuz Bekirağa Mahpushanesi'ndeki arkadaşları... İş o. Doğru dersiniz Yakup Cemil olsaydı dinlemez tek başına basardı orayı... Sanırım geç kalınmıştır. Lakin yine de düşünmek icab eder..."

"Oldu Mu Salih Reis?"...

Dr. Münir'in kalfa kadını Balıkçı Salih Reis'in geldiğini haber verdi. Salih Reis Yüzbaşı Dayı Maksut'a başı ile işaret verdi. Dayı Maksut "...Nerede?..." diye kısaca sordu. "...Bizim Haliç'teki merkez de bekletilmekte..." Dayı Maksut odadakilerin merakını giderdi:

"...Rahip Furuu'nun adamı. Jurnalcisi. Onu getirmişler... Bakalım

neler diyecek? Rahip Furuu'nun takibini Mustafa Kemal Paşa emir buyurmuştu... Herif geniş bir teşkilat kurmuş..."

Ve Bir Zaman Daha...

Esir İstanbul bir zaman daha böyle bitmişti... Esir şehir zamanları... "Esir şehir zamanları" diye söylendi Patriyot Ömer... Ve "... Lakin hesaplaşmak var kaderde... Taaa ki hesaplaşma bitene kadar. Amma velakin bu emperyalistlerle hesaplaşma hiç bitmez ki.. Biter sanırsın yenisi başlar..."

Piyade Yüzbaşı Emin Ali, Galata Rıhtımı'nda durdur. Limanı seyre dalmıştı. Yanındaki Yüzbaşı Dayı Maksut'un gözlerinin içine baktı. Nisan 1919 günüydü... Günü ezberlemişti. Çünkü, yapılacak işler vardı. "...13 Kasım 1918 gününü hiç unutamam. O gün ölmüş gibi yalnızlık düştü yüreğime. Şu koca Yedi düvel donanmasının bu limana ilk gelişleriydi çünkü.. Şu kocaman İngiliz bayraklı zırhlıya bak... Ölüm gibi yalnızlık halâ yüreğimde..."

"Düğüne Gider Gibi"...

Dr. Fahri girdi lafa. "..İki gün sonrası Yüzbaşı Eczacı Celal bilirsiniz... Bizim ittihatçılardan. Vapurla karşıya geçiyorduk. Bir teğmen belli ki süvari. Mahmuzları parlamakta... Düğüne gider gibi giymişler üniformayı.. Tertemiz... Belli ki yeni ütülenmiş Vapurun küpeştesine dayandı. Yarı belinden denize sarkar gibi... Durakaldık... Tabancasını çıkardı... Hiç unutmam mavzer cinsi. Baktı herkese ve dediki "Bu esirlik için mi vuruştuk Balkan'dan Kafkas'a kadar... Sonra başına dayadığı silahın tetiğine bastı... Hem o ne basıştı hışımla... Ve düştü denize kayboldu Marmara'da..."

Yüzbaşı İsmail Hakkı'nın gözlerinde öfke bulutları... "Vekaletin o süvarinin ruhuna yemin ederim ki bu böyle kalmaz..." Hınçla silahını yokladı... "Lakin önümüze bir düşen olsa..."

"Ulan Damat Ferit"...

Yüzbaşı Dayı Maksut sürdürdü konuşmayı: "...Onca cephede vuruş... Şimdi şu godoş Damat Ferit denilen Sadrazam... Otırmuş

İngiliz'in kucağına kendisi gibi godoş, külhanın arka kapısından çıkmış Nemrut Paşa Divan'ı örfisinde tevkifatlar yaptırır..."

Yüzbaşı Eczacı Celal "...Hani vezife verilmişti Rumelili Deli Ömer ile Balıkçı Salih Reis'e... Balta Limanı'nda basacaklardı Damat Ferit'i..." Dayı Maksut: "...Yol arandı lakin herifin etrafı dolu kıstıramadılar..."

Mondros günlerindeki İnönü

Mendildeki Kuş...

Ölümün yalnızlığı gibi esir İstanbul Türk mahalleleri keder ve öfke kucak kucağa sarılmışlar... Ve gecenin bir vakti... Selvinaz başını koymuştu Nihat Hala'nın dizine... Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala konağında: "...Hala Teğmen Faruk giderken demişti ya Vatan

bu halde iken sevdaya vakit yok.. Bak bu mendili işledim... Bir köşesinde kuş ve bir mektup... Dayı Maksut Bey'e versek de ulaşır mı Faruk'a...?" Nihat Hala'nın gözlerinden iki damla yaş düştü Selvinaz'ın masum yüzüne "...Bakarım çaresine de lakin şimdi o Anadolu yollarında vazifede... Şimdi zordur Anadolu yolları..."

Havva Sokak Karargahı...

Dr. Fahri sabaha karşı çıkmıştı Serkldoryan Kulübü'nden. Yeni haberler almıştı. Vakit geçirmeksizin haber ulaşmalıydı. Geceyi beklediler Dayı Maksut ile... Ve gece Mustafa Kemal Paşa'nın Beyoğu Havva Sokak'taki öteki karargahında Mustafa Kemal Paşa'nın karşısındaydılar. Dr. Fahri acelesi varmış gibi söyledi: "...Dün gece Serkldoryan'da Ali Kemal..." lafın sonunu getirmedi. Mustafa Kemal Paşa'nın önünde kötü laf edemezdi. Anlamıştı, Mustafa Kemal Paşa "...Anlatınız..." Dr. Fahri devam etti: "...Ali Kemal kumandan Roletti ve bir iki komiser konuşmaktaydılar. Fransız Klamenso'nun adı geçti. Klamenso İzmir'in Yunanistan'a verilmesini istemiş..."

Mustafa Kemal Paşa "...Yedi, sekiz kasım 1918 günü Adana'dan Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya gönderdiğim şifrede bunların olacağını, Anadolu topraklarının parçalanacağını da bildirmiştim. Fakat Klamenso'nun da, Saray'ın da, Sadrazam'ın da bilmeleri icab eder ki bu böyle mi devam edecek? Akıllarına şaşarım... Zamanı elbet gelir hesaplaşmanın..."

Vur Emri...

İttihat ve Terakki'nin yükseklere kadar çıkmış ismi Sapancalı Hakkı Bey'in kardeşi Yüzbaşı Baki, Erkanıharp Miralayı Arif Hikmet, Erkanıharp Muğlalı Mustafa, Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri, Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü Kasımpaşa Teşkilatı merkezinde toplanmışlardı.

Erkanıharp Muğlalı Mustafa, "...Emperyalizmin vahşeti çöktü tepemize lakin hesap günü acaba gelmez mi..." Bu sırada bekledikleri haber geldi. "..İngiliz'e uşaklık eden jurnalci Kamil imiş..." Dayı Maksut'un öfkesi çıktı tepesine...

Ertesi Gün Ve Gece...

Balıkçı Salih Reis Dayı Maksut'un karşısındaydı. Dayı Maksut: "Arkadaşlarımızı jurnal edip İngiliz zindanına gönderen jurnalci belli oldu... İcabını yap..."

Balıkçı Salih Reis Rumelili Deli Ömer ve Kehribar Ali'ye "..Jurnalci geç vakit Tokatlıyan'dan çıkarmış. Önce Takip... Teşvikiye'de evinin önünde icabı yapılır..." Balıkçı Salih Reis çıktı...

"İhanet-İ Vataniye"...

Teşvikiye vakit gece yarısını çoktan geçmiş. Birden jurnalci göründü. Balıkçı Salih Reis Teşkilat-ı Mahsusa uslü yavaşça "...Tamam vur..." Bir silah tarakkası Evlerdeki lambalar yandı. Jurnalcinin cansız bedeni yerde üzerinde bir kağıt:

"İhanet-i Vataniye içindeydi..."

Erenköy'deki Evde...

Erkanıharp Muğlalı Mustafa, Dayı Maksut, Dr. Fahri, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Dr. Münir'in Erenköy'deki evine vardılar. Gece vakti. İttihatçı Patriyot Ömer ürkütücü suskunluğunda. Birden açıldı: "Emperyalizm geldi çöktü... Ne dersin Muğlalı?..." Erkanıharp Muğlalı Mustafa "...Onca cephede döğüştüğümüz o rezillerdi. Emperyalistler sanırlar ki sürgit böyle olacak? Geçenlerde Mustafa Kemal Paşa'ya uğramıştım. Çağırtmış. Buradaki cümlemiz yeminliyiz... Söylemekte beis yok. Çok önce Ali Fuat Paşa ile de görüşmüş. Anadolu'ya tayin işi ile meşgul... Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya bir atladı mı bana göre hesaplaşma başlar emperyalistlerle..."

"Desene Hesaplaşmak"...

Dr. Münir birden yay gibi gerildi. Dayı Maksut "...Bakarım hesaplaşma dendi mi ürkütücülüğün depreşir doktor..." Dr. Münir: "...Kaç yıldır vuruşmaktayız... Durduğumuz mu var. Lakin şimdi dediğiniz vuruşma başlarsa sanırım bu hepsinden başka olacak...

Muğlalı'nın dedikleri umutlandırdı beni... Bilirim Mustafa Kemal Paşa'yı taaa Rumeli zamanlarından, aklına bir şeyi koydu mu önünü kesemez kimseler..."

Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü: "...Bana şimdiden Gebze boğazını tutturması o hesaplaşma icabı mı acaba?.."

Esir Şehir...

Esir şehirdeki bir gece daha sabah güneşini gördü. Pera caddelerinde Yedi Düvel bayrakları. Yedi Düvel bandosu geçitler yapmakta. Masum Türk mahalleleri derin kederlerde. Son savaş subayları cephe hatıralarını düşünmekte. Onca şehit çocuğu sanki cephelerdeki babalarını bekler gibiler... Oysa onlar artık yoklar... Duvarlarda şehit fotoğrafları.

Pera kulüplerinde ise aslını neslini terketmişler işgal zabitleri ile şampanya kadehleri kaldırmakta.

Gündüz vakti Yedi Düvel bandoları esir İstanbul caddelerinde, Pera'da dolaştılar. Akşam karanlığı bastığında Liman'da Yedi Düvel donanmasının ışıkları yanmakta.

Ve artık Trakya, Anadolu şehirleri de esirdir. Beyazıt'taki Harbiye Nezareti'nin kapısından Yedi Düvel subayları girip çıkmakta.

Harbiye Nezareti içindeki Bekirağa Bölüğü Hapishanesi koğuşunda Damat Ferit'in kurduğu Nemrut Paşa Harp Divanı'nın tevkifatına uğramış millici yazarlar, paşalar, İttihat ve Terakki'nin mensupları...

Esir şehrin masum Türk mahallelerindeki kederler...

Kadıköy Rıhtımı...

Yüzbaşı İsmail Hakkı, Yüzbaşı Eczacı Celal, Dr. Fahri Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Binbaşı Şükrü Ayazma, Erenköy'deki konakta kalmakta olan Patriyot Ömer'in evine gitmek için rıhtımdan faytonlara bindiler. Kadıköy Rıhtımı'nın yanındaki evlerin pencelerinden azınlıkların gramafonlarından çıkan şarkı sesleri avaz avaz...

Vakit gece yarısına doğru gelmekte. Patriyot Ömer'in evinin kö-

şesine geldiklerinde, Teğmen Faruk, Balıkçı Salih Reis, Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek bulundukları köşelerden çıktılar.

Dr. Fahri, Balıkçı Salih Reis'e "...Vaziyet?.." Salih Reis "...Tehlike yoktur..." tek cümle.

Dr. Münir - Patriyot Ömer...

Evin kalfası masayı hazırlamıştı. Patriyot Ömer, "...Mustafa Kemal Paşa'dan haberler nasıl...?"

Yüzbaşı Dayı Maksut "...Paşa dün yine Bakirağa Bölüğü Mahpushanesi'nde eski arkadaşları ile görüştü. Lakin işgal Yüksek Komiserleri bu buluşmalardan ötürü hop oturup hop kalkmakta. Damat Ferit de çok kızmakta imiş. Velakin Mustafa Kemal Paşa'nın önünü kesememekteler..."

Dr. Münir Patriyot'un sözünün bitmesini bekledi. "...Mustafa Kemal Paşa'yı Cemiyet'ten bilirim. Tehlike gördü mü ölçer biçer, sonra üstüne gider. Kuşatır. Yürekliliği ile aklı beraberdir. Sanırım şimdilerde aklına koymuştur ne yapacağını. Zaten İstanbul teşkilatı bana göre aklındaki vaziyetin başlangıcı..."

Tıbbiye-i Askeriye...

Gece sabaha karşı Dayı Maksut ve beraberindekiler yeni planlarla evden çıktılar. Akşam vakti ulaşırken Dayı Maksut'un odasında Teğmen Faruk çekine çekine sordu:

"...Yüzbaşım affınız olsun. Dr. Münir Bey, Patriyor Ömer Bey'i duymuşumdur da lakin..." Dayı Maksut anlamıştı. "...Bak Diyarbakırlı İshak Sükuti, Erzurumlu İbrahim Temo, Dr. Münir, Patriyot, Bakülü Hüseyin Zade bunlar Tıbbiye-i askeriyeden. Orada cemiyet kurmuşlar. İttihatçılıkları o zamandan gelir..."

Teğmen Faruk Patriyot Ömer Bey'i merak ediyordu. Dr. Fahri merakını giderdi: "...Bir cebinde kitap, öteki cebinde silahı vardır. Toplu silahı sever... Okumuşluğu yazmışlığı çok adamdan üstündür. Lakin vuruşma başladı mı o kambursu vaziyeti gider. Kıyımcıdır. Kıyımcılığa başladı mı durmaz..."

Teğmen Faruk kendisine bunlar anlatıldığından ötürü gururlanmıştır.

"Silah Gerekir, Yetiştir"...

Dr. Fahri ile Yüzbaşı Dayı Maksut gece Mustafa Kemal Paşa'ya gideceklerdi. Kasımpaşa'daki Yüzbaşı İsmail Hakkı'nın yanındaki teğmen gelmişti. Soluk almadan haberi ulaştırdı: "...Yüzbaşım eldeki silahları teşkilata dağıtmıştır. Lakin elde kalan mavzerlerdir. Tabancalar icab edermiş... Bulunacakmış..." Dayı Maksut birden telefona sarıldı. Yüzbaşı İsmail Hakkı telefonun öteki ucundaydı. Dayı Maksut "...Yeni silahlar istemişsin. Depondakileri dağıttın. Ordu mu kurmaktası?" Sonra kahkahayı patlattı. "...Salih Reis ulaştırır..."

"As Len Leşini"...

Ertesi gece, Balıkçı Salih Reis yanındakilerle birlikte Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağının mahzenindeki kısa namlularından seçti. Teğmen Faruk da yanındaydı. Selvinaz'ın Teğmen Faruk'a sevdası gözlerine gelip oturmuştu. Salih Reis ve yanındakiler silahları alıp çıktılar...

Sabaha doğru Kasımpaşa yokuşunu inmekteler. İngiliz devriyesi kesti yollarını. Ve apansızca işleri bitiririlmişti. Salih Reis yanındakilere baktı. "...Ne yapmalı?..." Deli Zeybek baygın devriyeyi Zeybek'e gösterdi: "...As len şunun leşini, as ki görsünler..."

Zeybek oradaki bir ağacın dalına astı devriyeyi. Pantolonunu da aldı gittiler. Silahlar ulaştı Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey'e...

"Bu Zülum Bitecek"...

Mustafa Kemal Paşa o gün Harbiye Nezareti'ne yine girmişti. Yaveri Cevat Abbas, yanında Dayı Maksut, Şakir Paşa'nın odasının önündeler. Harbiye Nezareti'ndeki subaylar duymuşlardı Mustafa Kemal Paşa'nın geldiğini. Mustafa Kemal Paşa bir saat sonra çıktı Şakir Paşa'nın odasından Koridordaki genç subaylar selama durdular. Mustafa Kemal Paşa en baştakine "...Söyle kimse kederlenmesin... Bu zülum zamanları elbet geçecek..."

Ertesi günü Dayı Maksut gördüklerini Yüzbaşı Yenibahçeli'ye anlatırken "...Mustafa Kemal Paşa bu zülum bitecek derken gözlerine yine o bildiğimiz ışık gelip oturdu..."

İşgal Zamanları...

Esir İstanbul'da işgalciler "İşgal zındanları" kurdular. Eski jurnalciler şimdi artık işgalcilerin jurnalcileri olmuşlardı. Birini jurnallediler mi işi bitikti. Doğru işgal zindanına. Eczacı Kamil Bey, ilaç alan bir tanıdığına dert yanarken Damat Ferit için "godoşun teki" demiş. İlaç almak için bekleyen bir jurnalci hemencecik jurnallemiş. Aradan bir hafta geçmişti. Eczacı Kamil Bey arkadaşı Dr. Fahri'ye gitti. Zindandaki işkenceleri anlatırken kırılmış parmaklarını gösterdi.

"...Akılsızlar sol eli kırdırlar... Sağ el sağlam. Eh o da iyi silah tutar..." Silahını almışlardı. Dr. Fahri yan odaya geçti, döndü. Elindeki silahı arkadaşına uzattı. Kamil Bey silahı aldı.

"...Ölünceye kadar..."

Dr. Fahri cevapladı: "...Ölünceye kadar... Ölünceye kadar... Hesaplaşmak ölünceye kadar..." İki tıbbiyeli...

Bir kaç akşam sonra Eczacı Kamil Bey İstanbul Teşkilatı'nın merkezinde, yemin ediyordu. Dr. Fahri "Seni biliriz lüzum yoktur ama usul böyledir."

Jurnalci tanınmış jurnalcilerdendi. Bir gece apansız, Kehribar Ali, Delir Ömer, Teğmen Faruk, Deli Zeybek jurnalciyi ziyaret edivermişlerdi.

Jurnalci bir daha ortalıkda görülmedi...

anastırlı Deli Ömer Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis'in Haliç kıyısındaki evinin bahçesinde oturmuş hafiften bir Rumeli türküsü tutturmuştu. Balıkçı Salih Reis, Deli Ömer'in türküsünü dinliyordu. Dr. Fahri Yüzbaşı Dayı Maksut'u beklemektedir.

"...Yine İçlendin Ömer... Aklında Rumeli, dilinde Rumeli..."

Manastırlı Deli Ömer birden boynunu büktü. "...Bizim Rumeli dağları yeşillenmeye başlamıştır. Oralarda kaldı herbişey. Yanı başında oturup türkü söylediğimiz dere acep nasıl şimdi... İki yanındaki sarı mor al çiçekler... Öyle işte"

Deli Ömer bir yandan da toplusunu temizlemekte. Sürdürür sözlerini "... Deli Kısrak vardı. Yelesinin kınalamadın mı huysuzlanırdı ki tutamazsın... Halalara bırakırken gözlerinden öptüydüm yaş geldi gözlerinden sezinlemişti ayrılığı..."

İleride Haliç başında düşman drinotları... Topları ve gri renkleri ile durmakta...

Eski bıçkın Kehribar Ali içlendi. Bir İstanbul sevda türküsü döküldü dudaklarından...

Şakir Paşa'nın Odası...

Mustafa Kemal Paşa, Harbiye Nezareti'nde Şakir Paşa'nın odasına girdi. Yaver Cevat Abbas ve Yüzbaşı Dayı Maksut dışarıda beklemekteler... Biraz sonra Cevat Abbas çağrıldı içeriye. Dayı Maksut mühim bir durum olduğunu sezinledi.

Bir saatlik zaman geçmişti. Mustafa Kemal Paşa çıktı.. Gözlerine o ışığın oturduğunu gördü Yüzbaşı Dayı Maksut. Meraklanmıştı. Mustafa Kemal Paşa'nın ardından yürürlerken Cevat Abbas, Dayı Maksut'a yavaşça anlattı vaziyeti:

"...Damat Ferit'i Nemrut Paşa Harp Divanı yine tevkifatta ya... Paşaları da tevkifata tabi tutmuşlar. Yunus Nadi Bey, Şükrü Bey tevkifata dahiller... Mustafa Kemal Paşa'nın kızgınlığı ondandır. Şakir Paşa'ya biraz da sertçe ne zaman bitecek bu diye sordu... Şakir Paşa da memnuniyetsiz lakin bir şey yapamaz halde..."

Mustafa Kemal Paşa Harbiye Nezareti'nden çıkarken İngiliz subayları girmekteydi Harbiye Nezareti'ne...

"Kılıcın Keskin Ağzı"....

"Kılıcın keskin ağzının ya o yanı ya bu yanı" Kılıcın keskin ağzının bir yanında Milliciler, öte yanında aslını neslini unutmuşlar. Kehribar Ali, Kroker Oteli'nin şıngır mıngır ışıklı kapısında çıkan "Çilingir Arif'i" gösterdi Deli Ömer'e."...Tamamdır herhal çilingir'in vazifesi.. Sen bilmezsin buna kilit milit dayanmaz..."

Çilingir Arif, Kroker Oteli'ne zengin bir müşteri gibi girmiş İngiliz haber almacılardan Benet'in odasının kapısından süzülüp içerdeki kağıtları ezberlemiş gibi okumuş. İki gün sonra tüccardan Latif Dayı Maksut, Yenibahçeli ve Dr. Fahri ile İskeçelinin karşısındaydı. Dayı Maksut Latif'e "...Sen düşmüşsün kılıcın keskin ağzının namussuzluktan yana tarafına şimdi İngiliz ne yaparsa bize uçacak

haber... Haberler gelmedi mi bozuşuruz ki külhan ateşinde yanarsın..." Latif çıkıp gitti... İngiliz Haber almasına bir bir sızma daha olmuştu...

Miralay Esad'dan Haber...

Miralay Esad, Yüzbaşı Dayı Maksut'a "...Cevat Abbas'a haber gitsin yarın gece Mustafa Kemal Paşa'ya gitmemiz icab eder..." Ertesi akşam vakit gece yarısını geçerken Harbiye Nezareti'nden aldığı evrak kopyaları ile Miralay Esad Mustafa Kemal Paşa'nın havva sokak'taki öteki karargahında Mustafa Kemal Paşa ile baş başaydı

Sabaha karşı çıktı karargahtan. Deli Ömer Zeybek, Kehribar Ali Balıkçı Reis köşede beklemekteler...

"Hadi Bakalım Zeybek"...

Balıkçı Salih Reis Miralay Arif bey'i gösterdi. Yanındakilere "..Arif Bey'i gözlemeye almışlar... Şu herife dikkat... Yüzü ezbere alınmalı" Ertesi gece geç saatler. Yüzü ezberlenen adamı Serkldoryan'dan çıktı Osmanbey'in ara sokaklarına gelmişlerdi. Balıkçı Salih Reis Zeybek'e "...Hadi Zeybek..." Zeybek namluyu doğrulttu. Bir terakka geç saatler... Miralay Esad'ı takip eden adam düştü kaldı.. Cansız...

Nihat Hala Konağı...

Cevat Abbas gece Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın Konağının misafiriydi. Dr. Fahri Bey ile birlikte. Kahveler ikram edilmişti. Sivil giyimli Cevat Abbas Nihat Hala'ya: "Mustafa Kemal Paşa'nın takdirlerini getirmekle vazifeliyim... Kendilerinin her şeyden bilgileri var... Merhum eşinizi de tanırlar..."

Teğmen Faruk Kapı yanında ayakta Selam durur gibi. Selvinaz bir kahve daha ikram etmişti.

Nihat Hala "...Memleket vazifesi... Nemrut Paşa divanın ardından salıncağa bindirseler de gam çekmeyiz..."

Doktor Fahri'nin gözleri doldu... İttihatçılar idam sehpasına çocuk oyuncağıymış gibi "salıncağa binmek" derlerdi...

"Esir Şehirler"...

İstanbul esirdi. Esir şehir. Anadolu şehirleri kasabaları esirlik zamanlarını yaşamakta. Aslını neslini unutmamışlar öfkeli. Kılıcın keskin ağzının namussuzluktan yana düşenleri şıngır mıngır kulüplerde.

Dr. Münir o gece misafirlerinden olan Yüzbaşı Yenibahçeli'ye "... Şu Ali Kemal denilen külhanın arka kapısından çıkmış hala söyletirsiniz..." Dayı Maksut sözü kesti:

"...Mustafa Kemal Paşa'nın emridir. Bırakınız namus düşkünlerini görsün insanlarımız... Namus düşkünlüğü ölümden beterdir... emrini vermiştir de ondan... Yoksa sayınız ki iki dakika..."

Mondros döneminde Matbuatın (gazetelerin) merkezi olan Babali.

Dr. Münir "...Şimdi anladım... Ben de kızardım size demek ki durum başka... Kemal Paşa bizden iyi düşünür bu işleri... Doğrusu bu..."

Dr. Fahri "...Lakin bazı cezalar da verilmekte Ömer Bey..." İttihatçı Ömer Bey sözü dinlenenlerdendi.

Dr. Fahri Osmanbey hadisesini anlattı. Münir Bey Zeybek'i merak etmişti. Zeybek ve ötekiler kapı önünde beklemekteler. Zeybek çağrıldı. Dr. Münir, "...Dışarıda kaç kişi var..." üç cevabını alınca evin kalfasına işaret etti. Üç tabanca bir de Zeybek'e...

"...Benden hatıradır... Memleket için..."

Bir esir şehir gecesi daha bitti...

Esir İstanbul'un hazin günlerinde Türk mahallelerinin sanki sonsuzluğa uzanan kederleri İstanbul'un gök kubbesine de sığmaz oldu. Esir İstanbul limanının sularını bulandıran Yedi Düvel donanması siyah dumanları esaret zamanının dağılmak bilmeyen dumanları gibi...

Mondros zamanları bir kara baht gibi afakı sarmıştı. Harbiye Nezareti'nin büyük kemerli kapısının altından geçip giden son cephelerin savaş subayları cepheler zamanlarının kendilerine ait hatıraları ile sanki başbaşa kalmışlar.

Son cephelerin suvari subayları bir zamanlar. Volga kıyılarında yağız atlarını sulayan kendilerinden çok öncelerinin destanlarını düşünmekten vazgeçemez haldeydiler...

"Rüzgardaki Sarı Tuğ"...

Binbaşı Selahaddin, Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlarını görmekten dönerlerken büyük kemerli kapıdan girmekte olan Mustafa Kemal Paşa'yı gördüler. Kenarda selama durmuşlardı. Hava rüzgarlı...

Binbaşı Selahaddin yanındakilere "...Sarı Paşa'nın kalpağının yanlarından dışarı çıkan saçlarına bakın... Sanki rüzgardan savrulan serdar tuğları gibi..." diye iç geçirirken, Yüzbaşı Dayı Maksut o sözleri tamamladı "...Sanırım ki Mustafa Kemal Paşa zamanı gelince kendi tuğunu açacak..."

Damat Ferit Zamanı...

Binbaşı Selahaddin, Dr. Fahri, Dayı Maksut, Teğmen Faruk,

Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü o gece Dr. Münir'in Erenköy'deki evinde toplandılar.

İttihatçıların ünlü isimlerinden Dr. Münir, "...Eh artık Damat Ferit kabinesini kurdu. Bir yanına İngiliz'i öteki yanına Hürriyet ve İtilaf Fırkacıları'nı (partisi) almış. Ardını da dayamış Saray'a. Şimdi de başladı tevkifata. Çünkü, İngilizi mingilizi öyle istemekte. Gelip saplandığımız yer batak... Diyiverin nasıl çıkarız bakalım bu bataktan...?"

"Yarıp Vurup Çıkmak"...

Yüzbaşı Yenibahçeli, "...Yine feylezef gibi başladınız... Bizim İttihatçıca tabirlerimizle, kötüsü gelmiştir, vurup, yarıp, çıkarız..." Siz koca İttihatçısınız bilirsiniz bu sözleri, öyle dedik mi arkası gelir ki gerisi feleğe kalır..."

Dr. Münir hepsinin yüzüne baktı. Suskunluk. Sonra yavaştan başladı "...İttihatçılıkta vardır o tamamdır. Lakin işin siyaseti ne olacak? Turan hayali ile vurduk kendimizi Kafkas ötesine, aramadık mı Zümrüt-ü Anka'yı... Aradık... Lakin siyasetini unutmuştu bizimkiler. Yok yok siyaseti de vardı diyelim amma eksikti... Şimdi işte o bakımdan derim siyaseti ne olacak?..."

Patriyot Ömer...

O sırada kapı çalınmıştı. Gelen Patriyot Ömer Bey'di. Odaya girer girmez, hepsini bir süzdü, "...Toplanmışınız bakarım... Anlarım ki, başlamışınız Zümrüt-ü Anka'dan... Ve de öteki işlerden. Yenibahçeli de mutlaka demiştir ki, vurup yarıp çıkarız... Ben de derim ki kim başta olacak?..." Odaya sinen sessizlik içine Patriyot Ömer sürdürdü konuşmayı... "...Ben derim ki Mustafa Kemal Paşa... Cepheciliği de iyi bellemiştir, siyaseti de... Ardında Çanakkale de var... Ondan başkası olamaz, öyle derim..."

Sabaha Karşı Bomonti...

Dr. Münir'in evinde bu konuşmaların olduğu saatlerde Bomonti'de bir vuruşma oldu.

Yüzbaşı Dayı Maksut, sabaha karşı Dr. Münir'in evinden çıkıp Dr. Fahri ile kendi merkezine gelmişti. Birden karşısında Balıkçı Salih Reis, Deli Ömer, Zeybek, Kehribar Ali ve Deli Ömer ile Deli'yi buldu... Balıkçı Salih Reis varken ötekiler sadece başları önünde dururlardı.

Yüzbaşı Dayı Maksut, hiç beklemeden, "...Anlarım ki dün gece biz Dr. Münir Bey'in evinde iken siz bir öfke içinde olmuşsunuz... Kimlerle vuruştunuz?"...

Üç İtalyan, Bir İngiliz...

Balıkçı Salih Reis, Yüzbaşı Dayı Maksut'a tekmil verir gibi, "... Bunları söylediğin vazifeye salmıştım. Lakin Bomonti'de birden üç İtalyan, bir İngiliz, dört beş Fransız'ı görmüşler. Hepsi silahlı. Silahlar batmış bunların gözlerine yürümüşler heriflerin üzerine vurup yarıp çıkmış silahları almışlar. Çavuşa teslim edildi silahlar..."

Yüzbaşı Dayı Maksut Dr. Fahri'ye baktı. "...Gördün mü Dr. Şimdi heriflerin ağaları dayanacaklar şu külhanın arka kapısından çıkmış Damat Ferit'in sadrazamlığına... Oh olsun külhandan çıkmış herif sadrazama..."

Dr. Fahri keyiflenmişti bir kahkaha patlattı. Balıkçı Salih Reis ve adamları dışarı çıktıklarından Rumelili Deli Ömer, Balıkçı Salih Reis'e yavaşça sordu: "...Külhanın arka kapısından çıkma dendimi rezil olunur ki söylemesi bile ayıptır ki sorma, öyle de namın oldu mu yüzüne bakamazsın..."

Yahya Kaptan...

Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü ve Dr. Fahri ile Yüzbaşı Selahaddin gece geç vakit de Mustafa Kemal Paşa'nın Havva sokaktaki karargahındaydılar.

Mustafa Kemal Paşa, Yenibahçeli'ye "...Gebze ve öteki taraflarda vaziyet nasıl?..." Yenibahçeli "...Yahya Kaptan, bilirsiniz yüreklidir... Şimdi Gebze ötesi ondadır. Emriniz de öyle olmuştu. Haberleri iyidir... Gebze ötesi teşkilatı da süratlenmiştir..."

Sonra da Dr. Fahri kendi edindiği bilgileri anlattı. Geç vakit olmuştu. Yeni emirleri alarak Mustafa Kemal Paşa'nın yanından ayrıldılar...

Gamlı Yalnızlık...

Esir İstanbul... Gamlı yalnızlıklar şehri. Gamlı yalnızlıklar içinde kendilerine ait hatıraları ile Türk mahalleleri. Teğmen Faruk ve Teğmen Salih Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağının mahzenindeki silahları saydılar. Nihat Hala'nın evlatlığı Selvinaz gönlünü Teğmen Faruk'ta kalmış olarak kendi gamlı yalnızlığı içinde.

İstanbul'un romantizminden artık eser yok.

Esir İstanbul sanki kendi gamlı yalnızlığı içinde boğulmakta. Ve Türklerin esirlikteki zamanları...

Nemrut Paşa Divanı...

Damat Ferit'in İngilizlerin de isteği ile kurduğu Divan-ı Örfi astığı astık kestiği kestik. Tevkifatlar başlamış. Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'nde kimler yoktu ki artık.

Bütün vatanseverler, Nemrut Paşa Harp Divanı önüne çıkarılıp sonra Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne gönderilirken, Nemrut Paşa Harp Divanı "doymak bilmez bir halde" yeni tevkifatlar yaptıkça sürdüğü parfüm kokularından yanına yaklaşılmayan Damat Ferit İşgal devletlerine o gün tevkifata uğrayanların listesini böbürlenerek göndermekte...

Balıkçı Salih Reis söylenmekte "...Şu külhanın arka kapısından çıkan heriflerle bir hesaplaşma ne zaman olacak?..."

İşgalin zulmü çökmüştü esir İstanbul üzerine. Büyük Türk İmparatorlğu'nun tarihe veda sahneleri yaşanırken Yedi Düvel bandoları çalıyor, geceleri lüks eğlence kulüplerinde işgal develetlerinin temsilcileri ile aslını neslini bir yana koymuş olanlar şampanya kadehlerini kaldırıyorlardı...

Sarılan Yalı...

Yüzbaşı Dayı Maksut, Eczacı Yüzbaşı Celal, Erkanıharp Binbaşı Hüseyin Kadri, Dr. Fahri, Dayı Maksut'un yanındaydılar. Dayı Maksut'un emir çavuşu Ödemişli Kazım'ın kapıyı vurması ile içeri girmesi bir oldu. Yüzbaşı Dayı Maksut,

"...Bu nasıl giriştir, İngiliz mi bastı deli Ödemişli...?" Ödemişli çavuş sanki cepheden koşmuş gibi, soluk soluğa,

"...Salih Reis gelmiştir. Mühimden de öteymiş, acele imiş..."

Balıkçı Salih Reis içeri girdiğinde her zamanki öfkesinden de öteye geçmişti. Dayı Maksut "Ne var" der gibilerden bakarken, Salih Reis,

"...Fransız Enver Paşamızın Kuruçeşme yalısını basmıştır. Naciye hanım ve çocukları Sultanahmet'teki eve gönderilmekte..."

Sunturlu Laf...

Dayı Maksut ile ötekiler ayaklandılar. Dayı Maksut sunturlu ve kendisine ait okkalı lafını ederken, "...Lan Damat Ferit senin bundan haberin olmaz mı?... Ben sana bunu sormaz mıyım?..."

Hepsi birden acele Kuruçeşme yoluna düştüler. Yüzbaşı Yenibahçeli "...Galiba vuruşacağız, yok yok, galibası falan da yok bu rezilliğin hesabı görülmeli..."

Lakin Enver Paşa'nın yalısına ulaştıklarında yalı bastırılmış ve Fransız namussuzluğunu yapmakta Fransız işgalciliği ikisi bir yerde. Bunların hesabını görmezsek açık gider gözlerim..." Ve bu da yaşanmıştı esir İstanbul'da...

"Süslü Adam'ın" Sonu...

Dr. Fahri o gün yine en iyi kıyafetlerini giyindi. Aynanın önünde durdu. Ceketinin sol iç cebinin dışına baktı. Cebindeki küçük silah belli olmuyor, ceket sarkmıyordu. Çünkü ceket ona göre hususi olarak dikilmişti. Sol iç cebin iki yanı askı ile astar içinden omuza bağlanırdı. Silivri İttihatçılara elbise diken özel terzileri bulmuştu bu usulü.

Dr. Fahri o gece yine yabancıların eğlendikleri kulübe gidecek haber toplayacaktı. Gece olmuştu. Ve Dr. Fahri işinin başındaydı.

"Yanlısı Da Uçtu"...

Dr. Fahri gecenin geç saatinde 1908 öncesi jurnalcilerden "Süslü Salim"i gördü.

Süslü Salim denilirdi. Çünkü jurnal zamanında jurnalle çok paralar kazanmış, Avrupa işi giyinmeye başlamıştı. Saçları hep biryantinli olur hafif de kıvırtarak yürürdü.

Süslü Salim bir Fransız'a "...Enver Paşa'nın yalısı da uçtu. İşte böyle yaparlar. Damat Ferit bu işi bilmiştir..."

"Uğurlar Ola Süslü"...

Dr. Fahri'nin midesi öyle bulandı ki neredeyse kramp girecekti. Ertesi günü merkezde Süslü Salim'in şamatasını, Dayı Maksut, Yüzbaşı Celal, Erkanıharp Binbaşısı Kadri'ye anlattı. Dayı Maksut'un o bilinen öfkesi birden yüzüne oturdu. Balıkçı Salih Reis'e haber saldı.

O gece zaman geceyarısını aşmıştı. Süslü Salim'in binmiş olduğu payton Akeretler'den aşağı indi. Süslü Salim aşağıdaki caddede oturuyordu. Paytondan indiğinde, Deli Ömer, Kehribar Ali, Zeybek, Yeni Deli önünde durdular. Kehribar Ali "...Uğur ola Salim bakalım aşağıda da süs var mı..." Sana Yalıdan selam var..." der demez bir silah sesi... Bir tarakka... Süslü Salim yerde kaldı.

Ertesi gün, Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü, "...Damat Ferit herhal anlamıştır dediğimizi..." diyordu.

Esirlik Zamanı...

İstanbul'daki teşkilat ve milliciler arasında bir söz artık çok kullanılır olmuştu. Şöyle "...Namus kılıcın keskin ağzında. Ya o yana ya bu yana..." Ya millici olunacak, ya kılıcın keskin ağzının öte yanına düşülecekti. Milliciler, işbirlikçiler için "keskin ağzın öte yanında" derlerdi. Türk mahallelerinin yoksulluk içindeki esirlik zamanı, esir İstanbul'a çökmüş düşman. Caddelerde yürekleri yakan ve hınçla bakılan Yedi Düvel bayrakları...

Mustafa Kemal Paşa...

Mustafa Kemal Paşa, o gün Harbiye Nezareti'ne gitmişti. Bazı arkadaşlarını ziyaret etti. Anadolu'ya geçiş hazırlıkları içindeydi. Sonra Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ndeki eski arkadaşlarına uğradı.

Kapıda bir nöbetçi telaşla "...Gelen Mustafa Kemal Paşa'dır..." diye hazırola geçti. Mustafa Kemal Paşa, onun önünde durdu, "..Neredensin...?" "...Çanakkale'de emrinizdeydim... Köye de dönmedim... O cephede bu cephede gayrı belki düşmüşlerdir bizi nüfustan..."

Dayı Maksut ilerden dinlemekteydi. Mustafa Kemal Paşa Samsunlu askerin yüzünü okşadı. "...Keder etme, bu milletin evladını düşemez kimse nüfustan... Bekle çocuk..."

Mustafa Kemal Paşa'nın o gün Albay İsmet ile Harbiye Nezareti'ndeki odasında da bir görüşme yapmıştı.

Sevdaya Zaman Yok...

İstanbul bıçkını yeni Kuvvacı Kehribar Ali'nin anası biliyordu onun sevdasını. Başgöz etmişti de Kehribar Ali "...Sevdaya zaman yok..." demişti.

Mustafa Kemel Paşa'nın teşkilatının Üsküdar Ayazma'daki yerlerinden birisi haline gelen Nihat Hala'nın konağındaki, Nihat Hala'nın kızı gibi olmuş öksüz ve yetim Selvinaz gönlünü kaptırmıştı ya Teğmen Faruk'a... Lakin Teğmen Faruk da demekteydi ki "...Sevdaya zaman yok..."

Ve sanki "...Sevdaya zaman yok..." sözü hepsinin dilindeydi. "Gönül Vatan sevdasına düşmüştü"... Zaman o zamandı...

Esir İstanbul Limanı'nda düşman armadası... Sokaklarda Yedi Düvel bandoları çalarken sevdaya zaman mı kalmıştı...

O'nun Da Zamanı Yok...

Mustafa Kemal Paşa henüz Anadolu'ya geçmemişti. Saray'dan bir Prenses'in gönlü, Çanakkale öncesinde de Mustafa Kemal Paşa'ya düşmüştü. Ama ne varki, Mustafa Kemal Paşa, Saray'ın bütün gayretlerine rağmen "Saray ile iç içe olmak istememişti." Şimdi esir İstanbul zamanıydı. Mustafa Kemal Paşa, bir gece bir yemeğe davet edildi. Rauf Bey henüz tevkif edilmemişti. Beraberce gittiler. Mustafa Kemal'e aşık Prenses de oradaydı. Mustafa Kemal Paşa vaziyeti anlamıştı. Yemekten çıktılar.

Rauf Bey, "...Ne dersin?.."

Mustafa Kemal Paşa "...Zamanımız yok Rauf. Bir de bilirsin benim Saray'a iltifat etmediğimi..."

İstanbul'da esirlik zamanlarında yedi düvel bandoları çalarken aslı Türk, nesli Türk mahallelerinin derin sükutu yaşanıyordu. Yedi düvel bandolarının seslerinin verdiği muazzam azapların tarifi mümkün değildi, Son cephelerin son savaş askerleri ruhlarında esen isyanların büyük girdaplarını yaşmaktaydıar. Caddelerde yedi düvel bandoları çalarken evlerinde yeni cephelerin hayalleri içindeydiler. Ve lakin, nasıl olacaktı da yeni cepheler açılacaktı? Hayaller cevapsızdı...

"Yine Gidersiniz"...

Beyazıttaki büyük kemerli kapı. Kemerin üzerindeki altınla yazılmış

"Daire'yi Umur-u Askeriye" kemerli kapının altın yazıları bile sanki kararmıştı. Altından artık yedi düvel işgal subayları da gidip gelmekteydi. Esirlik zamanlarının derin sükutu.

Kapıdan girince büyük meydandaki Türk subaylar birden sert topuk vuruşları ile selama durdular. Mustafa Kemal Paşa geliyordu. Üzerinde vücudunu sarmış büyük üniforması vardı. Sol göğüs cebinin üstünde Çanakkale Madalyası.

Yaveri Cevat Abbas biraz geride yürümekteydi. Onun arkasında Yüzbaşı Dayı Maksut ve Yüzbaşı Eczacı Celal. Kapıya doğru gelmekte olan işgal Subayları birden durdular.

"Bu O Mu?"...

Yüzbaşı Celal'e Fransızca "...Bu Mustafa Kemal Paşa değil mi...? Yüzbaşı Celal Fransızca "...Evet odur.." diye meraklarını giderdi. Öteki işgal Subayı Yüzbaşı Celal'e Çanakkaleyi kastederek "...Gitmiştik şimdi döndük.." Yüzbaşı Celal, bütün öfkesi ile cevapladı. "... Döndünüz, lakin eğer o şimdi buradaysa yine gidersiniz..."

İşgal subayları bu sert cevabı beklemiyor olmalıydılar. İşgalci idiler. Şaşkınlıkla yürüyüp gittiler. Yüzbaşı Dayı Maksut arkadaşların-

dan hınçla baktı "...Bunu başka yerde söyleselerdi çekip vururdum..." Celal Onun da zamanı gelir" diyerek Dayı Maksut'u yatıştırdı.

Damat Ferit Mahkumları...

Damatn Ferit sadrazamlık koltuğuna oturunca büyük tevkifatı başlatmıştı. Bütün İttihat ve Terakki ileri gelenler, milliciler, aynı dünyanın insanları olan millici aydınlar, yazarlar ingilizlerin kurdurduğu Nemrut Paşa Divan-ı Örfisi'nde tevkif edilerek Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne konulmuşlardı.

Mustafa Kemal Paşa o eski arkadaşlarını hiç yalnız bırakmadı. O gün de Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ndeki arkadaşları ile konuşmaya gelmişti...

Dr. Münir'in Evi...

İttihatçıların herkesce bilinen ismi Dr. Münir'in Erenköy'deki evinde o gece toplantı vardı. Dayı Maksut, Yüzbaşı Celal Yüzbaşı Yenibahçeli, Dr. Fahri de oradaydılar. Biraz sonra Mustafa Kemal Paşa'nın kurdurduğu teşkilatın öteki isimleri de sökün ettiler...

Gecenin geç vakti. Bahçe kapısındaki çan üç defa aralıklarla çaldı. Dr. Münir gelenlerin yabancı olmadığını anladı. Kapıyı açtırdı.

Gelenler, Balıkçı Salih Reis, Rumelili Deli Ömer, Kehribar Ali, Zeybek'ti. Yeni vazife verileceği için çağrılmışlardı. Yanlarında kolundan kan sızan bir başkası da vardı.

Çakırcalı Efe'den...

Dayı Maksut "nedir bu hal" der gibisinden Balıkçı Salih Reis'e baktı. Balıkçı Salih Reis, Teşkilat-ı Mahsusacı'ların dili ile durumu Dayı Maksut'a anlattı. "...Bizim Zeybek bunu Aydın'dan tanıtmış, Baba tarafı Çakırcalı Mehmet Efe tarafındanmış. Bu da biraz ötede üç İngiliz görmüş. Yaşlı bir adamcağızı itip kakıyorlarmış. Dayanamamış çekmiş birisini vurmuş. Biz tarakkaya koştuk. Baktık bu gelmekte. Polisler peşinde aldık geldik.."

Yüzbaşı Dayı Maksut'un "kimsin" demesi ardından yaralı Aydınlı önce tekmili verir gibi konuştu ve ekledi "...Zatınız bize deli deseniz yeter..."

Deliler Yapacak...

Drt. Münir keyiflenmişti. Dayı Maksut, Rumelili Deli Ömer'i gösterirken, "...Bir deli vardı bir daha eklendi..."Dr. Münir Yüzbaşı Dayı Maksut'a öteki adıyla, "...Sipahi Maksut, lakin şimdi deli ruhlar zamanı değil mi? Bu işler delilerle yapılacak..." O an itibariyle Aydınlı Deli teşkilatın ikinci delisi oldu. Aydın, Çakırcalı denilince, Dr. Münir, "...Hatırlas

Amca Paşa Halil yeni kurmay çıktığında Saray onu Çakırcalı Efe üzerine sürmeye kalkmıştı da Amca Paşa Halil... O Fransız Rejisi'ne karşı dağa çıktı. Ben o Efe'ye kıyamam demiş girmemişti..."

Sıkılan Yumruk...

Yeni Aydınlı Deli'nin hali birden değişti. Dr. Fahri yeni deli'nin sıkılan yumruğunu gördü. Yüzü allak bullaktı. Dr. Fahri "...Nedir?..." diye kısaca sordu. Yeni Deli "... Fransız'ın kolcuları bizden de can almıştır..." diye öfke ile söylendi...

Yüzbaşı Yenibahçeli "...Bunun zabtı zor... Lakin tam aradığımız.." Yeni Deli "...Bu can bende iken emriniz can üstünedir. Vur diyin vuralım, öl diyin ölelim..." Bu aslı Türk nesli Türk Bir zeybek torununun yeminiydi...

Esir Şehir...

İmparatorluğun başşehri artık esirdi. Lakin, son cephelerin son adamları da ruhlarındaki derin fırtınalarla yeni çıkış yolları aramaktaydılar. Bir umut Mustafa Kemal Paşa. Dr. Münir gece sabaha ulaşırken, misafirlerine, "..İşte Mustafa Kemal Paşa, yani Sarı Paşa teşkilatı kurmuş. Tanırım böyle bırakmaz... Muhakkak ve muhakkak başka şeyler vardır aklında..." sabaha karşı sabah ezanı okunurken Dr. Münir'in evindeki toplantı dağıldı....

Ve lakin o gece onlar orada çıkış yolları ararlarken, aslı Türk, nesli Türk mahallerdeki evler derin kederler içindeyken Pera'da, Serkdoryan'da şampanya kadehleri kaldırılmaktaydı.

Aslını neslini unutmuşlar Fransız, İngiliz ve öteki işgal subayları

ile şampanya şişelerinde yaşamaktaydılar... Ali Kemal ve Refii Cevat ve hempaları kendi keyiflerindeydiler...

"Düşür Tetiği"...

Balıkçı Salih Reis ve adamları yanlarında yeni Deli ile birlikte Nihat Hala'nın Üsküdar Ayazma'daki konağına gittiler. Silahların bir kısmı daha, Kasımpaşa, Topkapı, Çengelköy teşkilatına dağıtılacaktı.

Gece karanlığında evden çıkmışlardı. Silahlar bir at arabasında. Birden yolları kesildi yedi düvel devriyesince. İş kötüye gitmekteydi. Balıkçı Salih Reis devriyenin başındakini usulca yeni Deli'ye gösterdi. "..Düşür tetiği..." emrini verdi.

Bir saniyelik zaman içinde devriyenin başındaki düşmüştü. Ötekiler baktılar ki olmayacak kaçtılar.

Nihat Hala...

Nihat Hala komşuları ile beraberdi. Kemanından kederli sesler çıkarken silah sesini duyunca "...Bizimkiler..." dedi. Selvinaz yine sevdasının derinliklerinde hayaller içindeydi... Nihat Hala ona bakarken, kimbilir daha kaç sevda daha gerilerde kalmıştır diye düşündü.

Komşu kadınlar içinde çocuklarının babalarının kim bilir hangi cephede meçhul kabirlerde kaldığını düşünenler de vardı.

Ve esir zamanlar dahilinde böyle bir gün daha geçmişti...

"Son cephelerden" dönen son savaş subayları esir şehir İstanbul'daki evlerinde kaç yıldır göremedikleri anneleri, babaları, eşleri ve çocukları ile uzun savaş zamanlarının hasretlerinin sonuna gelmişlerdi. Kanal Savaşı'ndan Irak'a oradan başka cephelere, Galiçya, Kafkas, Suriye, Filistin, Balkan cephelerine koşmuşlardı. Çanakkale hatıraları o cephelerin içindeydi. Ve Türk İmparatorluğu bu destan savaşları hatıraları ile başbaşa kalmaktaydı.

Yüzbaşı Selahaddin son cepheden Çengelköy'deki evine dönüyordu. Akşam üzeri. Mahalle çocukları köşede oturmuşlardı. Her

mahallenin çocuklarının başında bir çocuk olurdu. Köşede oturmuş çocukların başı bir anda arkadaşlarına "askerce emir verdi". Hepsi selama durdular. Yüzbaşı Selahaddin anlamıştı. Çocukları cephedeymiş gibi teftiş etti. Gözleri dolmuştu. Ve aralarında o savaştayken büyümüş oğlu da vardı...

Celal Nuri Ve Korku...

İleri Gazetesi sahibi Celal Nuri, sabahın erken saatinde, çok zaman önce tanıdığı Yüzbaşı Dayı Maksut'a gitti. Piyade Yüzbaşı Emin Ali, Dr. Fahri, Yüzbaşı Eczacı Celal, Nuri'nin gelişi ile sohbetlerini kestiler. Çünkü, Sadrazam Damat Ferit'in büyük tevkifata başlayacağını haber almışlardı. İleri Gazetesi sahibi Celal Nuri'ye millici deniliyordu. Lakabı oydu. Yüzbaşı Dayı Maksut Celal Nuri'nin de tevkifat edileceğini öğrenmişti.

"...Celal Bey kötüsü gelmekte. Galiba tevkifiniz olacak..."

Celal Nuri bir sigara yaktı. Gülümsedi. Oturduğu koltukta dikildi. "...Kötüsü gelsin, memleket işgal olunurken bizim başımız da gidecekse varsın gitsin. Memleket başımızdan mühimdir..."

Mithat Şükrü Bey...

İttihat ve Terakki'nin Katib-i Mesullüğü'ne kadar yükselmiş olan Mithat Şükrü Bey'e Dayı Maksut o gece bir haber ulaştırdı. Gece vakit geç. Mithat Şükrü Bey, Yüzbaşı Dayı Maksut'a durumu sordu. Dayı Maksut, "...Büyük tevkifat başlayacakmış. Adınız geçmekte. İstanbul'dan ayrılmanız hayırlı olacak... Lakin Mustafa Kemal Paşa da sizi görmek ister... Bu gece bekliyor..." Mithat Şükrü Bey acele giyindi. Colt tabancasını iç cebine yerleştirdi. Çıktılar ve gece yarısı Mustafa Kemal Paşa'nın Havva Sokak'taki öteki karargahındaydılar.

"Ne Beis Var?"...

Mustafa Kemal Paşa cephelerden İstanbul'a dönüşünde Mithat Şükrü Bey'de misafir olurdu. Biraz durumu konuştular. Mustafa Kemal Paşa, Dayı Maksut'un yüzüne "haberi var mı?" der gibi baktı.

Dayı Maksut var işaretini verince, Mustafa Kemal Paşa,

"...Mithat Bey tevkifiniz olacak. Bilirim umursamazsınız. Ama hemen söyleyeyim ki bir gün hesaplar sorulur...

" Mithat Şükrü Bey "...Paşam arkadaşlarla konuştuk. Bizlerin tevkifatı hiç mühim bir mesele değil. Şimdi herkes sizin çıkışınızı beklemekte... Tarih şimdi sizden vazife beklemekte..."

Gece geç saatlere kadar konuştular. Gitme vakti gelmişti. Oda da bulunan Dr. Fahri dışarıya çıktı. Köşede bekleyen Balıkçı Salih Reis'ten "tehlike yok" işaretini alınca döndü. Tam çıkacaklardı, Mithat Şükrü,

"...Paşam talihiniz açık olsun. Ne günler gördük. Bunu da görürüz..." Ve vedalaştılar...

Şube'deki Silahlar...

Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul teşkilatının Kasımpaşa Merkezi'nde gece toplantı vardı. Çengelköy Askerlik Şubesi komutanı Binbaşı Cemal de çağrılmıştı. Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü Gebze'deki vaziyeti anlatırken Binbaşı Cemal; Dayı Maksut'a

"...Bizim şubenin deposunda Alman mavzerleri var. Saklatmıştım. Onları ne yapmak lazım...?" Yeni mavzer sözünü duyan Yenibahçeli birden keyiflendi. Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'e

"...Sen, Kehribar, Deli Ömer gidip alın..." Binbaşı Cemal, Kehribar'ı sordu. Dr. Fahri "...İstanbul'un bıçkınıydı lakin şimdi teşkilattadır..."

Balıkçı Salih Reis ertesi akşam silahları Gebze'ye ulaştırmak için yola düşmüştü bile...

Ya O Bayraklar...

Teğmen Nuri son cepheye yetişmişti. Mondros imzalanınca İstanbul'a dönenlerdendi. Yeni vazife bekliyordu. Teğmen Faruk'la Beyoğlu'na çıkmış, bir takibe gitmeye hazırlanmaktaydılar. Teğmen Nuri çatılardan aşağılara sarkan işgal devleteri bayraklarına baktı. Eli hınçla silahına gitti. Teğmen Faruk, "...Şimdi dur. Vakti gelecek..." Teğmen Nuri, "...Namus sözüdür..."

"Vaktim Yok Ana"...

Teğmen Nuri Erenköy'de Dr. Fahri'nin komşularındandı. Yanlarındaki komularının kızı Teğmen Nuri'ye gönlünü kaptırmıştı. Bir gece Dr. Fahri'nin evinde bahis açıldı. Nuri'nin annesinin gönlünde onların izdivaçları yatıyordu.

Teğmen Nuri, dinledi. Sonra Dr. Fahri Bey'e baktı. Ve annesine döndü. "...Vaktimiz yok ana... Hiç vaktimiz olmayacak bizim sevdalara... İşte Fahri Bey'de bilir vaziyeti... Hiç vakit olmayacak ana..." Sonra Beyoğlu'ndaki "namus sözünden" bahsetti.

"...Bu söz varken sevdaya vakit mi kalır ki..."

Dr. Fahri Bey'in gözleri dolmuştu... Ve bütün savaş subayları "sevdaya vakit yok" diyorlardı sözleşmişler gibi...

Esir Şehir...

Mondros zamanı. Esir şehir İstanbul. Soğuk kış geceleri zamanı. Beyoğlu'nun kulüpleri şenlikli. Esir Türk mahalleleri suskun, kederli. Limanda düşman donanması...

Cümle devletler basmışlar İstanbul'u da. Kabus gibi çökmüşler Türk evlerinde bilmem hangi cephede meçhul kabirlerinde kalmış askerler ve subayların geçmiş hatıraları. Sevdalıların işledikleri mendiller kimbilir nasıl sevdalar taşımıştı. Öyle diyordu Piyade Yüzbaşı Şevket o geceki sohbette...

Yüzbaşı Dayı Maksut, Eczacı Celal'in yüzüne baktı.

"...Sevdalara da vakit olmadı. Gönlünce yaşamaya da... Cephelerde dolaştık. Çoğu çocuklarının büyüdüklerini bile göremediler... Turan demiştik... Hani Zümrüt-ü Anka Kuşu yakalayamadık... Yedi düvel parçalamak için bizi saldırdı ki tarifi mümkün değil... Lakin hakkını verdik cümlemiz cephelerin. Vurulduk, vuruldukça öfkelendik. Düğüne gider gibi vuruştu herkes... Yüz döndürülmedi cephelere..."

Teğmen Faruk, "...Yeni cepheler bir olsa..." diye söylendi kendi kendine.

Yüzbaşı Celal, "...Olacak yeni cepheler ve muhakkak..."

Esir şehrin bir gecesini daha böyle geçirdiler...

Mazlum ve esir İstanbul'un Türk mahallelerinde yoksulların, yoksullukların geceleri. Kimbilir hangi cephede hangi meçhul kabirde kalmış şehit Türk askerinin, Türk subaylarının duvarlardaki resimleri. Önce bakılıp ve derin bir "ahhh"ın ardından avuçlardan dökülen dualar... Esir İstanbul zamanları. Mondros vurgunu. Limanda düşman donanması siyah dumanlarını salmakta.

Önde ortada Mondros döneminin ilk sadrazamı Ahmet İzzet Paşa. Mustafa Kemal Paşa 7-8 Kasım 1918 günü Adanadaki yıldırım orduları grubu karargahından Ahmet İzzet Paşa'ya gönderdiği şifrede "Mütareke ahkamına (şartlarına)uymayacağım kendimi karekterime uyanı yapacağım" demişti. Tarihin tesadüfü ancak daha öndeki zamanda Mustafa Kemal Ahmet İzzet Paşa'nın ordusunda Kurmay Heyetinde idi.

Ve ışıkları yanan Pera, eğlenceler şuh aşklar. Türk mahallelerinde ise cephelerde kalanların arakada bıraktıkları masum sevdalar... Cephelerdekilere verilmiş dantelle işlenmiş mendillerin bir eşleri bir zaman hatırası...

Tevkifata Doğru...

Zeynelabidin Hoca Efendi, o gece Pera'daki Serkldoryan'da Ali Kemal ile oturmuş.

Mustafa Kemal Paşa'nın teşkilatındaki Dr. Fahri verilen emir icabı orada. Yan masaya geçti. Ali Kemal ertesi gün çıkacak makalesinden söz ederken onu bir kahkaha izledi. Zeynel Abidin Hoca Efendi "...Saray'da huzurdayım. Damat Ferit az zaman sonra sadrazam makamına oturacak..."

Ali Kemal'in gözleri parladı: "...İyi de azizim tevkifata başlayacak mı?..." Zeynelabidin Hoca Efendi "...Cümle alem görecek hepsinin icabına bakacak... O milliciler var ya..."

Biraz ilerdeki masada İngiliz, İtalyan Yüksek komiserleri zengin bir tüccarla konuşmakta...

Havva Sokağa Haber...

Dr. Fahri istediğini öğrenmişti. Sabaha doğru, Yüzbaşı Dayı Maksut ve Erkanıharp Miraalayı Arif Hikmet'le buluştu. Olanları anlattı. Dayı Maksut "...Mustafa Kemal Paşa'ya haber etmeli tez elden..." Miralay Arif Hikmet Bey'in bilinen öfkesi taşmıştı. "...Hiç vakit geçirilmeksizin haber etmeli. Amma görürüm ki düşman düşman içinde. Lakin ve herhal bir hesaplaşma zamanı gelmez mi...?" O sırada Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü de gelmişti...

Zeybek Ve Deli Ömer...

İngiliz işgalcisi Galata'yı merkez yapmıştı. Sabaha karşı. İşgal zırhlısından çıkarılan silah sandıklarının taşındığını gördüler. Zeybek "...Şu silahları nasıl ederiz de alırız?..." Deli Ömer "...Basar alır gideriz..." Deli Ömer basarız lafını boşuna etmezdi... Ertesi akşam

durumu merkezde Yüzbaşı Dayı Maksut'a anlattı. Dayı Maksut "Gebze'deki kola silah lazımdır. Bir plan icab eder. Sonra söylerim şimdi uslu durun" emrini verdi.

"Göreceklerdir"...

Yüzbaşı Dayı Maksut, Erkanıharp Arif Hikmet ertesi gece Mustafa Kemal Paşa'nın Havva Sokak'taki karargahındaydılar. Gizli merkez. Dr. Fahri Ali Kemal, Zeynelabidin Hocaefendi'den duyduklarını anlatırken, Mustafa Kemal Paşa sigarasından derin bir nefes daha çekti. Saçlarını karıştırıyordu. Birden durdu. "...Yapacaklardır. Yapsınlar. Fakat hesab etmelidirler ki bir büyük hesaplaşma da önlerinde olacaktır. Zamanı gelince göreceklerdir..." Erkanıharp Arif Hikmet çekinerek "...Paşam ya size de bir fenalık düşünürlerse..." derken Mustafa Kemal Paşa, "...Güçleri yeterse... Yetmez..." bir ara durdu... Oda bir büyük sessizlik içindeydi... Mustafa Kemal Paşa sürdürdü sözlerini o ara gözlerine o ışık gelip oturmuştu.

"...Hiçbir şeye kuvvetleri yetmeyecektir Göreceklerdir..." Konuşma bitmişti. Oradan ayrılmışlardı. Erkanıharp Arif Hikmet "...Anlarım ki Mustafa Kemal Paşa büyük hesaplaşmaya hazırlanmakta..."

İşte Zeybek...

Zeybek, Teğmen Faruk, Kehribar Ali Üsküdar'daki Nihat Hala'nın konağından aldıkları silahları Gebze Boğazı'ndaki Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü'nün adamlarına teslim etmişlerdi. Teğmen Faruk: "...Nihat Hala ne korkusuz, ya konak basılır da silahlar bulunur diye aklına bile getirmez..." Odanın bir köşesinden bir saz telinden çıkan sesler kesti konuşmayı. Zeybek dayanamadı "...Haydi Zeybek için vur tellere..." dedi.

Ve Ege Zeybek havası. Zeybek, Zeybek kollarını kaldırdı, sanki Kartal havalanır gibi. O gece öyle geçti...

Ayazma Baskını...

Balıkçı Salih Reis, Teşkilat-ı Mahsusa usulü bir baskın hazırlamıştı. Emir Dayı Maksut'tan. Ayazma'daki düşman devriyesi basılacaktı.

Karacaahmet Kabristanı. Düşman devriye otomobilinin geçmesini beklemekteler. Balıkçı Salih Reis sordu Kehribar Ali'ye "...De bakalım bıçkınlıktan bu işlere geçmek nasıl gelir sana?..." Kehribar Ali cevapladı "...Bu da memleket için bıçkınlık be reis..."

Biraz sonra düşman devriye otomobili görüldü. Balıkçı Salih Reis,

"...Haydi..." emrini verdi. Deli Ömer iki elinde iki toplu dikildi otomobilin önüne bir anda bir tarakka... Öbürleri sardılar otomobili. İçerdekilerden birisi vurulmuştu. Düşman devriyesinin silahlarını aldılar. Ve Nihat Hala'nın konağının mahzenine sakladılar.

Mektup Ne Oldu?...

Ertesi sabah, Dayı Maksut'un odası. Miralay Arif Hikmet, Dr. Fahri sabah kahvelerini içmekte. Çıkageldi Salih Reis. "...Vazife tamamdır..." Dayı Maksut sordu "..Ya maktup?..." Salih Reis "bıraktık o otomobile" diyince Miralay Arif Hikmet sorar gibi baktı Dayı Maksut'a Dr. Fahri önce atıldı. "...Bir usul konuldu. Vuruşmadan sonra gidin bu topraklardan diye mektup bırakılması..." Miralay Arif Hikmet keyiflenmişti... "...Memleketimiz. Vatan toprak... Ölünmez mi uğrunda..."

Sevda Mı Dedin...

Kehribar Ali'nin de bir sevdalısı vardı. Komşusunun kızı Gülendam. Dr. Fahri o sevdayı biliyordu. Bir ara öğrenmişti. Kehribar Ali bir gece annesinin evindeydi. Annesi hasta Dr. Fahri Kehribar Ali'nin annesini muayene ederken yaşlı kadın Kehribar'a "...Oğlum sevdanı geri bırakma" diye vasiyet eder gibi konuşunca o bıçkın adam durdu. "...Sevdaya vakit mi vardır ki bir yanda düşman öbür yanda içimizdeki düşman olurken sevdaya vakit mi kalır ki ana..."

Dr. Fahri buğulanan gözlerini öteki yana çevirdi... Ertesi günü Dayı Maksut'a bunları anlatırken Miralay Arif "..İşte bunlarla yapılacak ne yapılacaksa... Lakin Mustafa Kemal Paşa zamanı hazırlamakta galiba... İşte bu çocuklarla bu memleket evlatları ile yapılacak bu işler..."

İkili Ve Çocuk...

Sabahtı. Babıali'deki matbaalardan gazeteler çıkmıştı. Ayakkabıları yırtık çocuklar gazeteleri aldılar. Ali Kemal ile Refii Cevat'ın yazdığı gazeteleri satmak istemiyordu o çocuklar. Ama bir yolunu bulmuşlardı onların adamları matbaacılar...

Zamanın İşgalci İtilaf Devletleri komiserleri ile işbirliği yapan yazar Ali Kemal

Pera'da bir akşam üzeri. Çatılardan aşağı sarkan düşman bayrakları. Bir kolunu cephede bırakmış bir subay yürümekte. Birden Ali Kemal ve Refii Cevat'ı gördü. Önlerine dikildi. "...Sizin vicdanınız nerede?" diye sordu...

O subay Teğmen Faruk'a anlatmıştı bunu... Ve Mondros vurgunu ve milliciler ve bir büyük hesaplaşma zamanını bekleyenler.

Ve esir şehir insanları...

Mondros, esir şehrin üzerine bir gece daha çöktü. Son cephelerin, son savaş subayları bir imparatorluğun son hatıralarını da bir büyük hayalin ardında bırakmışlardı. Esir şehir İstanbul sokakları Son savaş subayları evlerine dönerlerken, onlar cephede iken ya annellerini ya babalarını kaybetmişlerdi. Sevdaları bir derin hatıra idi. Son savaş subayları cephede iken anneler, babalar "ah keşke gelse de dünya gözü ile bir görebilsem" hayalleri içinde oldular. Ama, yalnızca onların duvarlardaki cephede çekilmiş fotoğraflarına bakabildiler. Bir destan gibi kurulan imparatorluk, bir destan savaşı destan cepheleri ile veda ediyordu...

Turan Nerede?....

Yüzbaşı Mümtaz son cepheyi ardından bırakıp Esir İstanbul'a döndükten bir kaç gün sonra önce Harbiye Nezareti'ne uğradı. Ve sonra Yüzbaşı Dayı Maksut'a gitti.

Dayı Maksut odasının kapısından giren Mümtaz'ı görünce "... Vay sen suvari Mümtaz..." diye boynuna sarıldı. O sırada Mümtaz'ın kaputunun altındaki silah eline sokundu. "Bakıyorum müsellasın" diye sürdürdü sözü. Ve sordu "En son hangi cephe? "Mümtaz: "Son cephe Kafkas"... Ve acele kahveler geldi. Dayı Maksut onlara bakan Doktor Fahri'ye "Mümtaz Yüzbaşı salsan ordu üstüne tek başına gider, sonracıma Teşkilat-ı Mahsusa'da iyi işler yaptı. Amca paşa ile de İran seferi vardır... " İşte son cephe Kafkas..."

Yüzbaşı Mümtaz birden iç geçirdi, "Son cephe Kafkas... Onca zaman... Lakin Turan demiştik. Tutamadık. Bulamadık Zümrüt-ü Anka'yı..."

Doktor Reşit...

Dayı Maksut, Mümtaz, Doktor Fahri kendilerini Asmalı Mescit'e attılar. Biraz sonra Yüzbaşı Yenibahçeli buldu onları. Mümtaz, Yenibahçeliye, "Doktor Reşit bey için birşey duydum nedir?" Masada hüzün ve öfke. Yenibahçeli anlattı: "...Şimdi şu Damat Ferit rezili tevkifata hazırlanmakta ya, Doktor Reşit de aramaktaymış.

Önce Üsküdar Ayazma'da Nihat Hala'nın konağında saklamıştık. Bir sabah habersiz Nihat Hala'dan hellallik dilemiş, ve çıkmış. Damat Ferit polisi Fulyada sıkıştırmış. Koca İttihatçı teslim olur mu, tabacasını dayamış şakağına, bir tarakka ve işte böyle..." Hepsinin canı yanmış gibiydi.

Yeni Cephe...

Sonra sürdü konuşma. Yüzbaşı Mümtaz, "Yeni cepheler olsa" dedi Dayı Maksut, usulca, "Galiba olacak. Tam kestiremem ama, Mustafa Kemal Paşa teşkilat yapmakta. Bizler emrindeyiz. Yenibahçeli'ye tutturdu Gebze Boğazı'nı. Bir düşündüğü olsa. Sanırım ki yeni cepheler olacak, ama ne zaman nasıl?" Yüzbaşı Mümtaz o andan itibaren artık Mustafa Kemal Paşa teşkilatından olmuştu.

Gün ağarmasına yakın konuştular. Ayrılıyorlardı. Mümtaz"... Vah çerkez Reşit Bey.." diye iç geçirdi.

"Bir Gün İner"...

Mustafa Kemal Paşa, ittihatçıların Küçük Efendi dedikleri Kara Kemal Bey ile, Doktor Fahri ve Dayı Maksut'u çağırtmıştı. Gittiler. Mustafa Kemal Paşa'nın Havva sokaktaki karargahında gece geç vakit. Mustafa Kemal Paşa gümüş sigara tabakasından çıkardığı sigarasını yaktı. Dumanı hınçla içine çekerken, "...Doktor iyi haber almışşsın. Damat Ferit denilen herif tevkifata başlayacakmış. Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlar söylediler son, vaziyet nedir?..." Kara Kemal Bey anlattı: "... Arzunuza münasip teşkilat işi devam etmekte... Lakin içini yakar insanların şu çatılardan aşağı sarkan Düvel-i Muazzama bayrakları..."

Mustafa Kemal Paşa tek sözle "...Bir gün iner Kemal Bey.." Sonra İstanbul bölgesindeki teşkilat işi harita üzerinden konuşuldu. Ve yine sabah olmak üzereydi...

Üç Fedai...

Zeybek, Kehribar Ali Rumelili Deli Ömer, teşkilatın üç fedaisi.

İngiliz Galata'ya yerleşmişti. Limandaki toplarını esir Şehir üzerine çevirmiş donanmadan sandık, sandık silah indirilmekte. Balıkçı Salih Reis emir vermişti ki, silahlar nereye gider. Üç fedainin çok yapılacak işleri vardı.

Gece gözetlemesi bitmişti. Galatadan yukarı çıkmaya başladılar. Üç İngiliz devriyesi aşağı doğru inmekteydi. Zeybek, Kehribar Ali, Deli Ömer bakıştılar. Sanki saniye içinde anlaştılar. Birden üç devriye başlarına dayalı silahlarla öyle kaldılar. Zeybek "kıpraşmayın" diye efece konuştu. Kehribar Ali "...Ne bilsinler dilimizi..." diye söylendi. Devriyenin silahlarını aldılar. Deli Ömer, "pantolonlar aşağı" işaretini yaptı. Adet edinmişler bunu. Devriye çıplak kalmıştı, silahlar da gitmişti. Sabah gidip Dayı maksut'a tekmil verdiler. Dayı Maksut "... Pantolonlar eksik olmalıydı ki şaplağı nasıl yerdiniz..." diye takıldı. Üç fedai aynı yokuşta daha önce de yapmışlardı bu işi. İşgal Yüksek Komiserleri çıldırır gibi olmuşlardı ama, nafile...

"Şu İki Herif"...

Doktor Fahri yeni haberler almak için yine Serkldoryan'a gidecekti Yüzbaşı Mümtaz'a "sivil ol beraber, gideriz gör rezilliği" demişti. Gece Serkldoryan salonu. İşgal devletleri Yüksek Komiserleri, zengin tüccar takımı. Bir masada Ali Kemal ve Refii Cevat Zeynelabidin Hoca efendi. Kulak verdiler. Ali Kemal bir ara yan masadaki Fransız subayına "...Tevkifat çok yakın Görecekler..." diyordu. Fransız şampanya kadehini kaldırdı. Şerefe der gibi dikti. Ali Kemal'i cevapladı. "... Sadrazamla dün Yüksek Komiser konuşmuş. Yakınmış tevkifat işi.."

"Bitirsek Mi?"...

Mümtaz'ın yüzü ekşidi. Midesi bulanır gibiydi. Doktor Fahri'nin kullağına "... Bitirsek mi şu soysuzları...?" Doktor Fahri, "...Bitirmek burayı yangın yerine döndürmek basit. Lakin Kemal Paşa emri yalnızca haber alınacak..."

Yüzbaşı Mümtaz ince ve uzun boylu. Masal kahramanı gibi. Bir ara üzerinde bir göz hisetti. Bir kadın bakıyordu. Gözlerini ayır-

madan, Mümtaz'a doğru şampanya kadehini kaldırdı. Doktor Fahri anlaşmıştı vaziyeti. Hafif gülümsedi. Mümtaz "... O ise vakit yok ki doktor" diye iç geçirdi...

Hüseyin Cahit Yalçın

Nihat Hala...

Nihat Hala'nın konağı yine hareketli bir gecede. Üsküdar da bir vuruşma. Teğmen Faruk'un arkadaşı Teğmen Sinan yaralanmış. Teğmen Faruk, Sinan'ı bir paytona atıp getirmiş Nihat Hala konağına. Teğmen Faruk Bahçekapısı çıngırağını üç defa çaldırdı. Nihat Hala camdan bakınca anladı. Yardımcısı kadın gidip kapıyı açtı. Yaralı Sinan konağın saklanma yerine indirildi. Ve o sıralarda Selvinaz Teğmen Faruk için çiçekli bir mendi işlemekteydi. Lakin, teğmen Faruk "Sevdaya vakit, yok" demişti.

Ve zaten öyle zamandı. Hiçbirisinin sevdaya vakti olamıyordu. Olan sevdalar da yüreklerin taa içinde kalmıştı. Ve o son savaş

adamları yeni cephe beklemekteydiler... Ve esir İstanbul'un Türk mahalleleri. Yoksul ve kederli. Ve ama öfkeli. O savaş subayları ne zaman sevdaya vakit bulacaklardı ki... Bir imparatorluğun veda zamanları. Amma velakin bir başka zaman da gelecekti...

"Son cephelerden" dönen son savaş subayları esir şehir İstanbul'daki evlerinde kaç yıldır göremedikleri anneleri, babaları, eşleri ve çocukları ile uzun savaş zamanlarının hasretlerinin sonuna gelmişlerdi. Kanal Savaşı'ndan Irak'a oradan başka cephelere, Galiçya, Kafkas, Suriye, Filistin, Balkan cephelerine koşmuşlardı. Çanakkale hatıraları o cephelerin içindeydi. Ve Türk İmparatorluğu bu destan savaşları hatıraları ile başbaşa kalmaktaydı.

Yüzbaşı Selahaddin son cepheden Çengelköy'deki evine dönüyordu. Akşam üzeri. Mahalle çocukları köşede oturmuşlardı. Her mahallenin çocuklarının başında bir çocuk olurdu. Köşede oturmuş çocukların başı bir anda arkadaşlarına "askerce emir verdi". Hepsi selama durdular. Yüzbaşı Selahaddin anlamıştı. Çocukları cephedeymiş gibi teftiş etti. Gözleri dolmuştu. Ve aralarında o savaştayken büyümüş oğlu da vardı...

Celal Nuri Ve Korku...

İleri Gazetesi sahibi Celal Nuri, sabahın erken saatinde, çok zaman önce tanıdığı Yüzbaşı Dayı Maksut'a gitti. Piyade Yüzbaşı Emin Ali, Dr. Fahri, Yüzbaşı Eczacı Celal, Nuri'nin gelişi ile sohbetlerini kestiler. Çünkü, Sadrazam Damat Ferit'in büyük tevkifata başlayacağını haber almışlardı. İleri Gazetesi sahibi Celal Nuri'ye millici deniliyordu. Lakabı oydu. Yüzbaşı Dayı Maksut Celal Nuri'nin de tevkifat edileceğini öğrenmişti.

"...Celal Bey kötüsü gelmekte. Galiba tevkifiniz olacak..."

Celal Nuri bir sigara yaktı. Gülümsedi. Oturduğu koltukta dikildi. "...Kötüsü gelsin, memleket işgal olunurken bizim başımız da gidecekse varsın gitsin. Memleket başımızdan mühimdir..."

Mithat Şükrü Bey...

İttihat ve Terakki'nin Katib-i Mesullüğü'ne kadar yükselmiş olan Mithat Şükrü Bey'e Dayı Maksut o gece bir haber ulaştırdı. Gece

vakit geç. Mithat Şükrü Bey, Yüzbaşı Dayı Maksut'a durumu sordu. Dayı Maksut, "...Büyük tevkifat başlayacakmış. Adınız geçmekte. İstanbul'dan ayrılmanız hayırlı olacak... Lakin Mustafa Kemal Paşa da sizi görmek ister... Bu gece bekliyor..." Mithat Şükrü Bey acele giyindi. Colt tabancasını iç cebine yerleştirdi. Çıktılar ve gece yarısı Mustafa Kemal Paşa'nın Havva Sokak'taki öteki karargahındaydılar.

"Ne Beis Var?"...

Mustafa Kemal Paşa cephelerden İstanbul'a dönüşünde Mithat Şükrü Bey'de misafir olurdu. Biraz durumu konuştular. Mustafa Kemal Paşa, Dayı Maksut'un yüzüne "haberi var mı?" der gibi baktı. Dayı Maksut var işaretini verince, Mustafa Kemal Paşa, "...Mithat Bey tevkifiniz olacak. Bilirim umursamazsınız. Ama hemen söyleyeyim ki bir gün hesaplar sorulur..." Mithat Şükrü Bey "...Paşam arkadaşlarla konuştuk. Bizlerin tevkifatı hiç mühim bir mesele değil. Şimdi herkes sizin çıkışınızı beklemekte... Tarih şimdi sizden vazife beklemekte..."

Gece geç saatlere kadar konuştular. Gitme vakti gelmişti. Oda da bulunan Dr. Fahri dışarıya çıktı. Köşede bekleyen Balıkçı Salih Reis'ten "tehlike yok" işaretini alınca döndü. Tam çıkacaklardı, Mithat Şükrü "...Paşam talihiniz açık olsun. Ne günler gördük. Bunu da görürüz..." Ve vedalaştılar...

Şube'deki Silahlar...

Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul teşkilatının Kasımpaşa Merkezi'nde gece toplantı vardı. Çengelköy Askerlik Şubesi komutanı Binbaşı Cemal de çağrılmıştı. Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü Gebze'deki vaziyeti anlatırken Binbaşı Cemal; Dayı Maksut'a "...Bizim şubenin deposunda Alman mavzerleri var. Saklatmıştım. Onları ne yapmak lazım...?" Yeni mavzer sözünü duyan Yenibahçeli birden keyiflendi. Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'e "...Sen, Kehribar, Deli Ömer gidip alın..." Binbaşı Cemal, Kehribar'ı sordu. Dr. Fahri "... İstanbul'un bıçkınıydı lakin şimdi teşkilattadır..."

Balıkçı Salih Reis ertesi akşam silahları Gebze'ye ulaştırmak için yola düşmüştü bile...

Ya O Bayraklar...

Teğmen Nuri son cepheye yetişmişti. Mondros imzalanınca İstanbul'a dönenlerdendi. Yeni vazife bekliyordu. Teğmen Faruk'la Beyoğlu'na çıkmış, bir takibe gitmeye hazırlanmaktaydılar. Teğmen Nuri çatılardan aşağılara sarkan işgal devleteri bayraklarına baktı. Eli hınçla silahına gitti. Teğmen Faruk, "...Şimdi dur. Vakti gelecek..." Teğmen Nuri, "...Namus sözüdür..."

"Vaktim Yok Ana"...

Teğmen Nuri Erenköy'de Dr. Fahri'nin komşularındandı. Yanlarındaki komularının kızı Teğmen Nuri'ye gönlünü kaptırmıştı. Bir gece Dr. Fahri'nin evinde bahis açıldı. Nuri'nin annesinin gönlünde onların izdivaçları yatıyordu.

Teğmen Nuri, dinledi. Sonra Dr. Fahri Bey'e baktı. Ve annesine döndü. "...Vaktimiz yok ana... Hiç vaktimiz olmayacak bizim sevdalara... İşte Fahri Bey'de bilir vaziyeti... Hiç vakit olmayacak ana..." Sonra Beyoğlu'ndaki "namus sözünden" bahsetti.

"...Bu söz varken sevdaya vakit mi kalır ki..."

Dr. Fahri Bey'in gözleri dolmuştu... Ve bütün savaş subayları "sevdaya vakit yok" diyorlardı sözleşmişler gibi...

Esir Şehir...

Mondros zamanı. Esir şehir İstanbul. Soğuk kış geceleri zamanı. Beyoğlu'nun kulüpleri şenlikli. Esir Türk mahalleleri suskun, kederli. Limanda düşman donanması...

Cümle devletler basmışlar İstanbul'u da. Kabus gibi çökmüşler Türk evlerinde bilmem hangi cephede meçhul kabirlerinde kalmış askerler ve subayların geçmiş hatıraları. Sevdalıların işledikleri mendiller kimbilir nasıl sevdalar taşımıştı. Öyle diyordu Piyade Yüzbaşı Şevket o geceki sohbette...

Yüzbaşı Dayı Maksut, Eczacı Celal'in yüzüne baktı.

"...Sevdalara da vakit olmadı. Gönlünce yaşamaya da... Cephe-

lerde dolaştık. Çoğu çocuklarının büyüdüklerini bile göremediler... Turan demiştik... Hani Zümrüt-ü Anka Kuşu yakalayamadık... Yedi düvel parçalamak için bizi saldırdı ki tarifi mümkün değil... Lakin hakkını verdik cümlemiz cephelerin. Vurulduk, vuruldukça öfkelendik. Düğüne gider gibi vuruştu herkes... Yüz döndürülmedi cephelere..."

Teğmen Faruk, "...Yeni cepheler bir olsa..." diye söylendi kendi kendine.

Yüzbaşı Celal, "...Olacak yeni cepheler ve muhakkak..."

Esir şehrin bir gecesini daha böyle geçirdiler...

Mustafa Kemal Eski Günler

Mustafa Kemal Paşa'nın, genç kurmaylığında İstanbul'daki Harbiye talebesi olduğu yıllar vardı. O zamanki genç nesil "devleti nasıl kurtaracağını" düşünüp durmuştu. İşte o zaman dilimi içinde henüz Mustafa Kemal olan Atatürk, Harbiye'de gizli bir teşkilat kurdu. Zaman "jurnalcilik" zamanıydı ve jurnal edilince Yıldız Sarayı'ndaki mahkemede yargılandı ve hapse gönderildi. Gönderildiği yer Bekirağa Mahpushanesi idi. Ve sonra Mustafa Kemal'in vatansever asker öğretmenleri devreye girdiler. Zamanın mektepler nazırı biraz da tehdit edici konuşmalar yaptılar. Mustafa Kemal de zaten mektebi bitirmişti. Suriye Ordusu'na sürgün gitmesi şartı ile o hapishaneden kurtuldu; ama aylarca da yatmıştı...

Mustafa Kemal Paşa birgün yine arkadaşlarını ziyarete gitti. Koridorda dalgın yürüyordu. Bir ara durdu, yanındakilere baktı. "Ben buraları iyi bilirim. Şimdi şu kadere bakın, arkadaşlarımız burada" dedi.

Herkes o sırada Mustafa Kemal Paşa'nın gözlerindeki o insanın içine işleyen ışıltılarını gördüler. Mustafa Kemal Paşa,

"Bunun da hesabı gün gelir sorulur" diyerek eski arkadaşları ile görüşme odasına gitti.

İşte tarihin öteki örgüleri... Bir zaman sonra o mahpushanedekiler oradan kurtarılacak ve zaman içinde Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ne katılacaklar, Cumhuriyet Hükümetleri içinde Millet Meclisi'nde vazife alacaklardı.

Harbiye Fısıltıları

Mustafa Kemal Paşa'nın Adana'dan gönderdiği teslimiyeti kabul etmeyen şifreleri, Harbiye Nezareti'ndeki genç subaylar, kurmaylar arasında "fısıltıyla" konuşuluyordu. Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a gelmesinin ardından duymaya başladıkları "gizli teşkilatlanma" onları daha çok umutlandırdı ve Mustafa Kemal Paşa, Harbiye Nezareti'nde ne oluyorsa haber almaya başladı. Genç kurmaylar şöyle fısıldaşıyorlardı:

"Mustafa Kemal durmaz, bir şeyler yapacak mutlaka."

Mustafa Kemal Paşa'nın Emri

Hüzünlü ve karlı esir İstanbul gecesi. Malisör Rıza Bey, Yenibahçeli Şükrü, Yüzbaşı Faruk, Doktor Fahri, Piyade Yüzbaşısı Ali Yüzbaşı Celal, Yüzbaşı Dayı Maksut onlardan başkasının oturamadığı masalarında oturmuşlardı. Birde Yüzbaşı Faruk içlenmişti: "Bizim kendimize dair hiç hayatımız olmadı. Hayatımız cephelere dairdi" dedi.

İttihatçıların ve Teşkilat-ı Mahsusa'nın ünlü ismi Malisör Rıza, kalın sarı kaşları altındaki gözlerini göstererek:

"Bu gözler hep vatana dair zamanları yaşadı. Nerede kaldı ki kendi hayatımıza dair zaman olsun..."

Halil Paşa'nın tevkifi yeniydi. Onun üzerine söze daldılar. Malisör Rıza Bey anlattı: "Ne zamanlar geçti gitti. Halil daha genç bir kurmaydı. Sadrazamlık, Çakırcalı'nın tedibini (yakalanmasını) ona vermek istemişti. Halil de o zaman, 'Ben o babayiğit, vatansever efenin üzerine gitmem' demişti. Sonra başkasını gönderdiler." Söz Çakırcalı'dan açılmıştı. Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü sözü sürdürdü: "Çakırcalı için eşkıya diyenin canını okurum.. Ne eşkıyası! Fransızlar'ın rejisine karşı dağa çıkmıştı."

Yüzbaşı Celal, onlarında bildiğini anlattı:

"Kapitülasyon belası vardı değil mi, vardı. Tütün ekimi de, her şey de Fransız Rejisine attı... İşe bak, kendi memleketinde Fransız emri! Köylüler ne yapsınlar? Geçinmek için kaçak tütün ektiler.

Fransız kolcuları da kaçak tütün eken köylüleri vurdu. Çakırcalı buna karşı durdu. Baktı ki olmayacak onun için 'Ver elini dağlar!' dedi. Bir köye köprü mü lazım, Çakırcalı'dan köyün ağasına haber: 'Köprüyü yaptır!' ve şapadanak köprü tamam. Fakir delikanlı mı evlenecek, Çakırcalı'dan emir: 'Düğünü ağa kursun!' Çakırcalı öyle idi. Halil de onun için ona kıyamamıştı; ama başkasını gönderdiler üzerine."

Doktor Fahri söze girdi, Yüzbaşı Celal'i işaret etti: "Bakın bu Zeybek oyununu iyi oynar, hem de şairimsi..." Yüzbaşı Celal iltifattan hoşlanmazdı; ama anlattı:

"Zeybek oyununda kolların yukarı doğru yavaş yavaş açılması, kartalın havalanmasını anlatır. Yere diz vururken kartalın yere inişini. Kahraman oyunudur Zeybek. Duyarak oynanır, kartal gibi duyarak kollar kalkar havaya..."

Yüzbaşı Dayı Maksut geçen zaman konuşmacılarına katıldı, derin bir iç geçirdi. "Ah Çakırcalı, Ah Yakup Cemil..." dedi.

Esir İstanbul'da bir gece de öyle geçti.

Kış gecesi. Dışarı çıktıklarında kaputlarının yakalarını kaldırdılar. Bellerindeki silahları kaputların cebine naklettiler. Doktor Fahri silahını paltosunun cebine yerleştirdi; ama cep sarkmadı, o paltonun cebi özel dikilmişti. Bir ara Dayı Maksut durdu. Kısa bir sohbet. "Hatırlarım" dedi ve devam etti: "Yakup Cemil ile Topal Osman beraberce çok işler yapmışlardı. Bir yiğit adamdır Topal Osman."

Topal Osman, Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya geçerken durakşamadan Mustafa Kemal Paşa'nın yanında saf tutacaktı.

Asmalı Mescit'ten yukarı doğru yürüyorlardı. Yüzbaşı Dayı Maksut, Yenibahçeli'ye "Yarın gece merkezde olunacak. Mustafa Kemal Paşa'dan yeni emirler olacak."

O ara sarkan işgal bayraklarına baktılar. Malisör Rıza Bey kocaman başını salladı. Yüzbaşı Celal: "Elbet gelir hesap zamanı" dedi ve sanki bir başka sabırsızlıkla "Bir gelse, bir gelse..." diye söylendiler.

Yine kendi hayatlarına dair bir şey konuşmamışlardı. Yeni vuruşma zamanı sabırsızlığı ile yürüyorlardı. Belki de birden adımları sertleşmişti. Zaten toprağa hep sert basarlardı. O gece de kendi hayatlarına dair bir şey konuşmamışlardı. Vatana dair konuştular. Sabırsızdılar

Sır Dolu Zamanlar

Mondros Teslimiyet Anlaşması ve artık Esir İstanbul zamanları... Cephelerden dönen savaş subayları... Aradan çok geçmeden iki İstanbul yaşanmaya başlandı. Saray ve sadrazamlık "mütareke" demişlerdi; ama iş öyle değildi. Esir olunmuştu. Artık esir şehrin insanları vardı ve esir şehrin insanları arasında bütün cephelerde vuruşmuş ve kendilerine dair hiç hayatları olmamış savaş subayları vardı. Oların hayatları kendilerine dair değil, savaş cephelerine dair olmuştu.

Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya geçmeden önce İstanbul teşkilatlanmasını yapmaya başlamıştı; ama o teşkilatlanma "sır dolu zamanlar" dahilinde geçmekteydi. Denenmiş, büyük imtihanlardan geçmiş subaylar o sır dolu zamanların teşkilatlanmasına katılmaya başlamışlardı.

Esir İstanbul'un dar sokaklarındaki ahşap evler, pencerelerindeki kafesler ardında hüzünlü zamanlar... O Türk evlerinde ne zaman hüzün çökse, içten bir ud sesi sanki ağlar gibidir. Derin ve kederli... Zaten hüzün çökmediği zamanlar da hiç olmamıştı. Öteki tarafta, "çürümüş" İstanbul'un çürümüş tipleri ve Beyoğlu eğlence yerleri...

Üsküdar Ayazma'da Nihat Hala'nın konaksı evinin o geceki misafirleri savaş subaylarının eşleriydi. Konağın bahçesine hüzünlü bir keman sesi indi. Nihat Hanım'ın kemanı "yine hüzün" diyordu.

Silahlar Yerinde mi?

Yüzbaşı Dayı Maksut Teşkilat-ı Mahsusa'da çalışmıştı. Nisan ayı ortaları idi. Mustafa Kemal Paşa, daha 1918 yılı Kasım ayında Gebze Boğazı'nı tutturduğu Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü ile Dayı Maksut'u Beyoğlu Havva Sokak'taki karargahına çağırttığında ikisi de bir başka heyecanla oraya vardılar. Mustafa Kemal Paşa Yüzbaşı Dayı Maksut'a şu emri verdi: "Adana'dan ayrılmadan önce Eşref Bey'in çiftliğine gönderilen silahlar vardır. Yeminli bir arkadaşınız oraya gidecek, silahların durumu için bir emir götürecektir. Vakit geçirilmesin."

Yüzbaşı Dayı Maksut emri yerine getirdi. Bir hafta sonra Mustafa Kemal Paşa'ya tekmili verdi: "Emriniz yerine getirilmiştir. Silahlar için yeni emriniz beklenecektir. Oradakiler emirlerinizi bekliyorlar."

Bir süre sonra o silahlar İzmir ve civarı Kuvvası'na dağıtılacaktı. Mustafa Kemal Paşa, Adana'daki karargahında silahların teslimi emrine uymamış ve bir kısmını Teşkilat-ı Mahussa'nın kurucularından Kuşçubaşı Eşref'in çiftliğine göndermişti, pırıl pırıl beşli Alman mavzerleri...

Cephe Dönüşü

Yüzbaşı Selim cephelerden dönmüştü. Irak, Suriye, Kafkas cephelerinin ateş dünyası içinde yoğrulmuş bir tarihi zamanı sanki birkaç yılda yaşamıştı. Üsküdar Ayazma'daki evinden çıktı. Harbiye Nezareti'ne gidecekti. Vapurla karşıya geçerken cephedeki bir arkadaşına rastladı. Yüzbaşı Nail. Cephelerde çifte su verilmiş çelik haline gelmiş iki arkadaş Nazım'ın sonraki zamanda "Mavi Kubbeli Liman" diyeceği limandaki emperyalist donanmaya baktılar. Yüzbaşı Selim ile Nail eski günleri konuşurlarken "Elveda Rumeli zamanlarını" kattılar sohbete. Yüzbaşı Selim'in ailesinden kaç kişi kalmıştı? Elveda Rumeli denilen zamanlarda katliama uğramışlardı.

Yüzbaşı Selim ve Yüzbaşı Nail o gün İtilaf Devletleri subaylarının girip çıktıkları Harbiye Nezareti'nde arkadaşları ile buluştular. Harbiye Nezareti tayin dairesine uğradılar. Sonra Üsküdar'a dönerlerken vapurda karar verdiler.

Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya geçmişti. Dönüşte işgal donanmasına baktılar. Yüzbaşı Selim, Yüzbaşı Nail'e "Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya boşuna gitmemiştir. Galiba bizim de gitme zamanımız geldi" dedi. Nail sözü Selim'in ağzından almıştı. İstanbul'a doğru baktı:

"Kısmetse yine görüşürüz İstanbul..."

Sözler, bir yeni bahtın ilk zamanını çizdi. İki arkadaş o gece Gebze Boğazı'nı tutan Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü'nün yanına vardılar ve "Ver elini Anadolu!" demek zamanı geldi.

Mustafa Kemal Paşa Anadolu'da Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ni başlatmıştı. "Yedi Düvel" derdi millet. İşte o Yedi Düvel'e karşı bir savaş sürmekteydi cephelerde. Mustafa Kemal Paşa'nın yeniden düzenlediği Türk Ordusu emperyalizme karşı vuruşuyordu; ama İstanbul'da "kimliksizler" de vardı. İstanbul'da yani payitahtta

rezil işbirlikçiler de yaşamaktaydı. "İşbirlikçi" dendi mi "rezil" sözünü hemen yanına koymak icap eder.

Falih Rıfkı Atay o zamanlar kâh Anadolu'da kâh İstanbul'dadır. 8 Eylül 1921 günlü Akşam gazetesinde şöyle yazmıştır:

"Vapurla İstanbul'a geçiyordum. Orta yaşlı bir Türk yolcuya rastladım. 'Acaba beni Türk mü zannediyorlar?' şüphesi içindeydi. Bundan kurtulmak için cebine soktuğu Journal d'Orient gazetesini tekrar çıkarıyor, Bosphore (Rum Gazetesi) tekrar açıyor... Ona İngiltere'nin, Amerika'nın bir spor haberi Anadolu'daki savaştan daha mühim geliyordu."

Falih Rıfkı Atay o yazısında şunları da kaydeder: "Bir zaman sonra işittim ki bu adam Avrupa'daki bir hizmete taliptir. Bir postu ele geçirmek için etek etek, eşik eşik dolaşıyor. Kıssadan hisse: Avrupa'ya bundan sonra en halis Türkler göndermeliyiz. Türklüğü benimsemekten utananları da Anadolu nahiyelerinde pişire pişire aslına nesline benzetmeliyiz." ve Falih Rıfkı Atay onlara "bir zilletin adamları" der.

Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya geçmeden önce İstanbul'da teşkilatını kurmaya başlamıştı. Daha Adana'da Yıldırım Orduları Grubu Komutanı iken "Silahlar teslim edilecek!" şeklindeki "payitaht, saray emrine" de uymamış, Yıldırım Orduları Grubu'nun silahlarının bir kısmını Teşkilat-ı Mahsusa'nın başlarından olan Kuşçubaşı Eşref Bey'in Manisa dolaylarındaki çiftliğine kaçırtmıştı. Onun tarihi şahidi Altay Paşa idi. Esir İstanbul zamanları bir tarih sonrasında geride kalacaktı; ama o esir İstanbul'daki işbirlikçileri de tarih kaydedecekti.

Mondros Teslimiyet Anlaşması sonrasına "Mütareke Dönemi" de denilmişti; ama Mustafa Kemal Paşa o Mütareke Dönemi'ni 19 Mayıs 1919 günü bitirecekti. Velakin neler çekilmişti? İşbirlikçi Sadrazam Damat Ferit'in İtilaf Devletleri'nin isteği ile kurdurduğu Harp Divanı, ne kadar vatansever varsa tevkif edip Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne doldurmuştu. O hapishanedekilerin çoğu daha sonraki zamanda Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ne katılacaklar, Cumhuriyet'in önde gelen isimleri arasında yer alacaklardı.

Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'da kurduğu teşkilatın başındaki isimlerden birisi Yüzbaşı Dayı Maksut oldu. İstanbul'un bıçkın-

larının çoğu birer Kuvvacı oldular. Bıçkın Kehribar Ali onlardandı. Bıçkınlığı bir yana, okuması yazması da vardı. Ali Kemal'in yazılarına kafası takılmıştı. Doktor Fahri Bey'e, "Bu herifi tepelemek lazımdır, lakin Dayı Maksut Bey'imiz ne der?" demişti. Doktor Fahri'nin cevabı:

"Küçük bir ders yeter. Sen icabına bak. Ben Dayı Maksut ile konuşurum."

Kehribar Ali, Ali Kemal'i takibe başladı. Bir gece Ali Kemal o zamanki Beyoğlu'ndaki Serkildoryan Kulübü'ne giriyordu. Kehribar Ali çıktı karşısına: "Hele dur bakalım" dedi.

Ali Kemal ne olduğunu anlayamamıştı ki Kehribar Ali'nin bıçkın dünyasında nam salmış tokatı suratına iniverdi. Kehribar Ali kalabalığa karıştı gitti. Ertesi günü Yüzbaşı Dayı Maksut'un yanına vardığında Dayı Maksut gülüyordu:

"Doktordan iznin varmış, lakin adamı da pansumanlamışsın."

Kehribar Ali mahcupça başını önüne eğdi; çünkü onlar övünmeyi hiç sevmezlerdi.

Ne zamanlar, ne günler yaşamıştık... Mustafa Kemal Paşa Anadolu'da Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ni başlattığında sanki yeni destanlar yazıldı. Kâh karlı günlerde, kâh güneşli günlerde cephelerde. Bir Binbaşı Kemal vardı. Halide Edip bir yazısında Binbaşı Kemal için şöyle der:

"Binbaşı Kemal'in yanındaydım. Bu genç adamın vücudunda dokuz kurşun yarası varmış. Mektepten çıktığı günden itibaren her döğüşe girip çıkmış. Cephede bir hastahane. Binbaşı Tahsin ile Yusuf Akçura Bey oradalardı. Cephelerden yaralılar geliyordu."

Dokuz kurşun yemiş Binbaşı Kemal bütün cephelerde vuruşmuştu.

Ne zamanlar yaşandı... Cephelerde savaş vardır. Ankara İstasyonu'na gelen trenlerden indirilen yaralı Mehmetçikler, subaylar yerine yine Mehmetçikler, subaylar cepheye gönderilmektedir. Ankara Tren İstasyonu sanki bir destana doğru gidenlerin duraklarından birisi oldu. O trene binenler sanki bir destanın adamlarıydılar. Ondan önceki cephelerde de destan yazanlar onlardı.

Yakup Kadri Bey'in 1921 yılı Eylül ayında yazdığı bir yazısı var.

O yazının bir yerinde Yakup Kadri şöyle der:

"...Bundan epeyce yıl önce bir yaşlı adam bana demişti ki, Türk ülkesinin hudutları Türk askerinin silahından çıkan kurşunun çizdiği mesafe hattıdır."

Ünlü yazarlardan Ağaoğlu Ahmet Bey cepheyi dolaşmakta. Ankara ile Çankırı arasındaki Kızılkaya köyündedir. Bir yaşlı kadın tarlada çalışmakta. Ağaoğlu Ahmet Bey ile yaşlı kadın arasında şu konuşma geçer:

Ağaoğlu Ahmet, "Evladın var mı anne?"

"Dört oğlum vardı. Üçü şehit oldu, biri de cephededir. Onun yolunu gözlüyorum."

Ağaoğlu Ahmet Bey bu defa şöyle der:

"İnşallah yakında gazi olur gelir." Kadın bir Türk anasıdır. İşte cevabı:

"Ah! Evladım, tek memleket kurtulsun. Biz her şeye razıyız. Bu toprakları düşman çiğnemesin..."

O zamanları düşünmek, unutmamak gerekmez mi? Gerekir ki hem de nasıl...

Ethem Paşa Konağı

Mustafa Kemal Paşa henüz Anadolu'ya geçmemişti; ama zaman yaklaşıyordu. Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinin karşısındaki Ethem Paşa Konağı'na İtalyan İşgal Kuvvetleri Komutanı Kolonel Rolletto yerleşti. Rolletto İtalya'da öyle bir konakta nasıl yaşayacaktı; ama şimdi işgal komutanı idi. Bütün konaklar işgalcilerin emrindeydi. Kolonel Rolletto, Ethem Paşa konağında sık sık balolar veriyordu. Yüksek sınıftan işbirlikçi İstanbul efendileri de o baloların müdavimleri oldular.

Ethem Paşa Konağı ile öteki bazı konaklarda bu hayat devam ederken, bir başka hayat İşbirlikçi Sadrazam Damat Ferit'in kurdurduğu Nemrut Paşa Harp Divanı'nca tevkif edilen vatanseverlerin Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ndeki hayatları...

Birgün geç saatlerdi. İttihat ve Terakki'nin Katib-i Mesullüğü'ne kadar yükselmiş olan Mithay Şükrü, gazeteci Hüseyin Cahit, Ziya

(Gökalp), Tevfik Rüştü Bey, Birinci Ordu Komutanı Mahmut Kamil Paşa, Askeri Sıhhıye Doktoru Süleyman Numan Paşa sohbet ediyorlardı.

Birden koğuşun kapısı açıldı. Yüzbaşı Şadi Bey, Mustafa Kemal Paşa ile yaveri Cevat Abbas'a yol gösteriyordu. Sohbetler yarım kaldı. Hepsi birden kalkıp Mustafa Kemal Paşa'ya doğru ilerlediler. Mustafa Kemal Paşa masanın orta tarafına oturmuştu. Mithat Şükrü sağ yanına geçti. Ziya Gökalp ve Tevfik Rüştü tam karşısındaydılar. Yüzbaşı Şadi kaşla göz arasında kahveleri söylemişti bile. Kahveleri getiren Teşkilat-ı Mahsusa'cılardandı.

Sonra uzun bir sohbet başladı. Geçmiş zamanlar... Sohbet biterken Mustafa Kemal Paşa:

"Sizleri burada yalnız bırakmamız düşünülemez. Mithat Bey, içine düşülen durum için sizlerle aynı duyguları paylaşıyorum, yalnız bunların geçici olduğunu biliniz. Birgün bu çekilen ızdırapların geride kaldığını da beraberce yaşayacağız."

Mustafa Kemal umut ışıklarını yakmıştı.

Armstrong Ve İstanbul

30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması sonrası günlerdi. Mustafa Kemal Paşa ordusunun dağıtılmasının ardında İstanbul'a dönmüştü.

Esir İstanbul... İlk zamanları Pera Palas, Şişli, Havva Sokak'taki öteki karargahı Salih Fansa'nın evinde geçiyordu. Pera Palas'ta eski arkadaşları ile buluşuyor, Şişli'deki evde eski arkadaşları ile müzakereler yapıyor, Havva Sokak'taki karargahında ise teşkilatlanma çalışmalarını sürdürüyordu. İstanbul gecelerinde eski arkadaşları ile konuşurken Selanik'teki Üçüncü Ordu'da geçen günlerini, Rumeli'yi anıyordu. Mondros sonrası işgal günleri ruhunda derin fırtınalar yaratmıştı. Hele Selanik ve Rumeli'yi düşündükçe ruhunda derin fırtınalar esmekteydi.

O Mondros sonrası zamanda İstanbul'da bulunmuş İngiliz subayı Armstrong güncesine şöyle yazacaktı:

"İstanbul'da hayat günahkâr ve zevkli idi. Vatanını düşünen azdı.

Tokatlıyan'a gidip orkestrayı dinlemek, güzel kızların bakışlarını yakalamak, onlarla eğlenmek, adalara giderek denize girmek hoştu."

Ve 1918 yılı Kasım ayına gelindiğinde iç ve dış ticaret, bankalar, şirketler tam olarak yabancılaşmıştı. Su, ışık, gaz, limanlar hatta deniz fenerleri bile yabancıların ellerindeydi. Velhasıl Türkler kendi vatanlarında artık kiracı ve sanki yabancıdırlar.

İstanbul o günahkâr hayatı yaşarken Şükrü Naili Paşa'nın yolu bir ara İstanbul'a düştü. Mustafa Kemal Paşa'yı cephelerden tanırdı. Arkadaşları ile görüşürken "Bu bataktan nasıl çıkılır?" soruları olduğunda hep şu cevap geliyordu:

"Belki Mustafa Kemal Paşa bir şeyler yapar"

Şükrü Naili Paşa da o duygudaydı. Bir gece Mustafa Kemal Paşa'nın karargahı Havva Sokak'taki evde buluştular. İstanbul gecelerinde işbirlikçiler o günahkâr hayatı yaşarlarken iki komutan "vatan" diyordu. Mustafa Kemal Paşa'nın son sözü şu oldu:

"Görüşeceğiz. Haberleşiriz."

Manastırlı Ömer Ve Ali

"Elveda Rumeli" denilen zamanlarda Manastır'da Türkler büyük katliamlarla karşı karşıya kalmışlardı. Manastırlı Ömer ailesinden ancak kalan bir iki kişi ile İstanbul'a gelmişti. Çok zaman, geçmeden teşkilata katıldı. Gözü pekliğinden, öfkesinden ona "Deli Ömer" dediler. Kehribar Ali İstanbul bıçkınlarındandı. O da bir başka öfke bulutu taşırdı. Elindeki kehribar tesbihi dede yadigârı idi. Hiç elinden düşmezdi. Bıçkınlık zamanında dövüşürken bileğine takardı. Ceket omuzda. Belde kırmızı Trablus kuşak. Kuşakta bir toplu ve gümüş kama. Hemde kabzesi işlenmiş cinsten. Nam salmıştı. Bir badire çıkardığında İnzibat Yüzbaşısı Dayı Maksut'un eline düştü. Dayı Maksut, Kehribar Ali'yi yokladı. Baktı ki ruhunda derin vatan fırtınası da vardır. Bıçkınlığına bıçkındı da yürekte başka sevda vardı. Dayı Maksut Kehribar Ali'yi teşkilata yazdı. O artık ilk İstanbul Kuvvacılarındandı.

Deli Ömer ile Kehribar Ali durmak bilmezlerdi. İzinsiz iş yaptıklarında Dayı Maksut'un kızacağını da bilirlerdi; ama serde öfke ve delilik vardı ya. Bir gece Tatavla'ya indiler. Tatavla'da bir meyhane-

den Sırpça da bir şarkı duyuldu. Manastırlı Deli Ömer'in Rumeli'de ailesini vuranlar arasında onlar da vardı. Kehribar Ali durumu anladı. Tek kelime "Girelim mi?", Deli Ömer "Haydi öyleyse" derken Tatavla Meyhanesi'nin kapısı fırtına yemiş gibi açıldı. İçerdekiler basıldıklarını anladılar. Deli Ömer'in ve Kehribâr Ali'nin topluları birkaç el ateşlendi.

Orası artık yangın yeri gibiydi. Sonra öfkelerini atmış olarak çıktılar. Esir İstanbul'da bir gece de böyle geçti.

Milli Mücadele Ve Anadolu İhtilali Zamanlarında Yaşanmışlar...

30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması imzası ardından zalim emperyalizmin işgali başlamıştı. Şair Nazım'ın "Mavi Kubbeli Liman" diyeceği İstanbul Limanı. Gri renkli ejderha gibi düşman donanması. Hava kurşun gibi ağır. Limanı düşmanın gri zırhlısından çıkan gri dumanlar örtmüş.

İşgalin ilk zamanları. Gümüş Kalpaklı Kuvvacı olan Hamdullah Suphi Bey, bir vapurla yurda dönmektedir. Yanında gençler. Mustafa Kemal Paşa'nın başlattığı Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ne katılmak için okullarını bırakmış gelmekteler. Hamdullah Suphi Bey, vapur gece yarısı Çanakkale Boğazı'ndan geçerken gençleri yanına almış, Çanakkale şehitliklerine ve yıldızlara bakmaktalar. Hep birden şehitler önünde "yemine" başladılar:

"Bizi işitiniz, ümitsiz değiliz; çünkü sizin gibi şehitleri olan bir milletin evladıyız. İnanınız ta içimizden söylüyoruz sizin muzaffer şehitliklerinizi esir bir vatan içinde bırakamayız."

Vapur İstanbul limanına girdi. Vatan için yemin eden kahramanlar İstanbul'a indiler. Bir de gördüler ki "ateş ve ihanet" yaşanmakta. Sokaklarda düşman devriyeleri. Saray ve sadrazamlıkta emperyalizmin mandası altına girmek sözleri, sokaklarda azınlıkların Türklere saldırması, Taşnak partisi. Yanında İngiliz'in kurdurduğu Kürt Tealiciler, yanında işbirlikçi Sadrazam Damat Ferit... Şıngır mıngır salonlarda, emperyalizmin tüccarları ile ticaret pazarlıkları yapılmakta. O manzarayı gördü yeminli vatan çocukları. Bir yemin daha ettiler. Sonra Anadolu'ya koşacaklardı.

Mustafa Kemal Paşa, Gazi Paşa, Anadolu'da Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ni başlattığında Sakarya Savaşı olacaktı ve oldu da. Falih Rıfkı Atay 31 Ağustos 1921 günü şöyle yazdı:

"....Sakarya Muharebesi öyle bir muharebedir ki sönmüş görünen Türk ruhu yedi günden beri Sakarya kıyılarında bir alev gibi yanıyor. Türkler yaşadıklarını ispat ediyorlar."

Sakarya ve öteki savaşlara daha zaman vardı. Asmalı Mescit sokağında bir masa. Etrafında Yüzbaşı Eczacı Celal, Doktor Fahri, Yüzbaşı Dayı Maksut, Teğmen Faruk ve yanlarında saygılı oturuş ile Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer. Biraz sonra Balıkçı Salih Reis, Malisör Rıza Bey'le çıkageldi. Malisör Rıza, Teşkilat-ı Mahsusacı. Limandaki düşman armadası, sokaklardaki düşman devriyesi... Malisör Rıza Bey dedi ki:

"Ah! Yakup Cemil de olsaydı bir takaya binmek, şu düşman armadasının en en büyük zırhlısına baskın vermek ne şaheser olurdu..."

Mustafa Kemal Paşa henüz İstanbul'daydı.

Yüzbaşı Dayı Maksut, Birden Balıkçı Salih Resi'e baktı. Hemen anlaşmışlardı. Balıkçı Salih Reis Teşkilat-ı Mahsusacı. Balkanlar'da çok işler görmüştü. Kehribar Ali ile Rumelili Deli Ömer'e baktı. Anlamışlardı bir vazife geliyor. Kısa bir konuşma, keskin bir emir. Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Teğmen Faruk kalktılar. Ellerini göğüsleri üzerine koydular. O başka bir selamdı.

Onlar gitmeden Yüzbaşı Dayı Maksut emir verdi: "Yalnızca ihtaren hareket, yani 'biz varız' demek olacak!" Anlamışlardı. Aradan iki saat geçti. Tophane rıhtımında işgalci askerlerin zırhlılarına gitmek için bekledikleri bir kahve vardı. Oraya girdiler, birden silahlar ateşlendi. Öyle bir tarraka ki sanki bir ordu saldıraya kalkmıştır.

Emperyalizm korkaktır aslında. İşgalci askerler masaların altına girdiler korkudan. Rumelili Deli Ömer bir kağıdı kahvenin önüne bıraktı:

"Bu vatan bizim!"

Sanki bir uzun romandı o üç kelime...

Mustafa Kemal Paşa, Adana'daki karargahından ayrılırken silahların bir kısmını Manisa'daki Teşkilat-ı Mahsusacı Eşref Bey'in çiftliğine göndermişti. Gizliden. Anadolu'ya geçeceği zaman artık yakındı. Bir Gece Şişli'deki karargahına Yüzbaşı Dayı Maksut'u çağırdı:

"Teğmen Faruk Manisa'ya giderek şu emrimi götürecek: Oradaki silahlar adını bildiğiniz efelere dağıtılsın!" Kılıç gibi keskin emir ve Teğmen Faruk emri götürmek üzere yola çıkmıştı.

Aradan zaman geçti. Anadolu, Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ni yaşamaya başlamıştı. Halide Edip Hanım cephedeydi. Bir yaralı askere rastladılar. Alay Kumandanı Albay Ülfet'in birliğinden. Halide Edip sordu ve cevap aldı ki Albay Ülfet şehit düşmüştür. Yaralı Mehmetçik anlattı:

"Ülfet Bey yok mu, o bir ata binip de dağa tırmanıverdi mi hepimizin yüreğinde bir deprem olurdu. Hepimiz onun atından evvel sıçramaya bakardık. Nereye Hücum etse mutlak alırdı."

Halide Edip ve yanındakiler göz yaşlarını tutamadılar.

Tokatlıyan - Ceyno

Tokatlıyan, Ceyno, Serkldoryan salonlarında eğlenceler sürmekteydi. Zaman zaman haneden prensesleri, prensleri de oradaydılar. O gecelerden birisinde Dr. Fahri yine neler konuşulduğunu öğrenmek, Mustafa Kemal Paşa'ya bildirmek için oradaydı. Teşkilat-ı Mahsusacı Malisör Rıza Bey'e de ısrar ederek yanına aldı.

Ali Kemal, Refii Cevat birden Fransız İşgal Kuvvetleri Komutanlarından General d'Esperey ile hararetli bir konuşmaya dalmışlardı. Dr. Fahri ve Malisör Rıza iyi Fransızca biliyorlardı. Mölisör Rıza konuşulanları duyunca: "Gidelim, doktor. Yoksa burayı bunların başına geçirip, yangın yerine döndürmek geçer içimden." dedi ve çıktılar.

Çıktıklarında Malisör Rıza Bey: "Her şey çürümüş. Saray çürümüş" diye söylenirken birden iki işgal subayının gecenin o saatinde yoldan geçen iki Türk'ü durdurup çatıdan sarkan bayrakları selamlamalarını işaretle anlatmaya çalışmaktaydılar. Uzun boylu yapısı ile bir öfke bulutuna dönen Malisör Rıza Bey'in tokatları işgal subaylarının yüzlerinde patlayıvermişti. Doktor Fahri ihtiyaten iç cebindeki silahına dokundu, emniyetini açtı. İşgal subayları karşılık verememişlerdi. Malisör Rıza Bey, Dr. Fahri'ye "Ne olacak?" der gibi bakarken, Dr. Fahri :

"Mustafa Kemal Paşa bir hazırlıktadır; ama ötesini bilemem."

Gece öyle geçip gitti. Esir İstanbul'un bir gecesinde bunlar da olmuştu işte...

Mustafa Kemal Paşa, Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ndeki eski arkadaşlarını o gün de görmeye gitmişti. Hüseyin Cahit (Yalçın), Ziya Bey (Gökalp), Tevfik Rüştü (Aras), Mahmut Kamil Paşa, Numan Paşa, Mustafa Kemal Paşa'nın koğuşa girdiğini görünce heyecanla kalktılar. Yüzbaşı Sadi Mustafa Kemal Paşa'nın arkasında duruyordu. Biraz sonra İttihat ve Terakki'nin Katib-i Mesullerinden Mithat Şükrü Bey de geldi. Uzun uzun konuştular.

Mustafa Kemal Paşa:"Bunların geçici olduğunu biliniz."

Sonra yine vedalaştılar.

Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağının bahçe kapısının küçük çanı o gece de üç defa ses verdi. Anlamıştı Nihat Hala gelenler teşkilattandı. Bahçe kapısını açtırdı. Teğmen Faruk, Balıkçı Salih Reis, Rumelili Deli Ömer, Zeybek battaniyelere sarılmış silahları mahzene indirdiler. Silahlar Şile'ye gidecekti. Biraz sonra da Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri geldiler. Nihat Halâ'nın kızı gibi olmuş yetim Selvinaz kahvelerini verdi. Teğmen Faruk'u görünce yanakları kızarmıştı. Gönlündeki sevdayı biliyordu hepsi; ama Teğmen Faruk "Sevdaya zaman yok" demişti ya...

Dayı Maksut, Nihat Hala'nın oturduğu koltukdaki yastığın altındaki toplu tabancayı gördü. Nihat Hala'ya: "Hala sefere mi gidersin?" Nihat Hala durdu, Dayı Maksut'un yüzüne baktı:

"Jurnallenir de baskına uğrarsak önce icabını yapar, sonra kendimizi bu dünyadan ayırırız. Teslim olamayız."

Dr. Fahri gözlerindeki yaşları gizlemek için başını öte yana çevirdi. Nihat Hala aslı Türk nesli Türk kadınlardandı...

Esir İstanbul, gamlı yalnızlıklar şehri. Gamlı yalnızlıklar içinde kendilerine ait hatıraları ile Türk mahalleleri. Teğmen Faruk ve Teğmen Salih Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağının mahzenindeki silahları saydılar. Nihat Hala'nın evlatlığı Selvinaz gönlünü Teğmen Faruk'ta kalmış olarak kendi gamlı yalnızlığı içinde.

İstanbul'un romantizminden artık eser yok. Esir İstanbul sanki kendi gamlı yalnızlığı içinde boğulmakta. Türklerin esirlikteki zamanları...

Damat Ferit sadrazam, Hürriyet ve İtilaf Partisi hükümette. 31 Mart Derviş Vahdeticiler onlarla birlikte. Esir İstanbul'da bir yanda milliciler öte yanda geceleri işgal devletleri ile sarmaş dolaş olanlar.

Son cephelerin son savaş subayları yeni cepheler beklemekte. Yoksul Türk kadınları evlerine ekmek alabilmek için elde kalmış bileziklerini Emniyet Sandığı'na rehin vermişler. Öte yanda şık kulüplerdeki eğlenceler, sokaklarda işgal bayrakları...

Ve Türkler'in esirlikteki bir yılı içindeki zamanları...

Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Kehribar Ali, Yeni Deli o gece aralarında konuştular.

Gece yarısı Üsküdar'dan Beykoz'a giden yolun başında durmuşlardı. Birden düşman devriyesi gördüler. Zeybek, "Zeybekçe" adımla sanki Türkçe bilirlermiş gibi: "Gıpraşmeyin len" diye önlerine geçti. Deliler devriyenin silahlarını aldılar. Ertesi sabah Dayı Maksut'a tekmil vermekteydiler.

Nemrut Paşa Divanı

Damat Ferit'in İngilizlerin de isteği ile kurduğu Divan-ı Örfi astığı astık kestiği kestik. Tevkifatlar başlamış. Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'nde kimler yoktu ki artık? Bütün vatanseverler, Nemrut Paşa Harp Divanı önüne çıkarılıp sonra Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne gönderilirken, Nemrut Paşa Harp Divanı "doymak bilmez bir halde" yeni tevkifatlar yaptıkça sürdüğü parfüm kokularından yanına yaklaşılmayan Damat Ferit İşgal Devletleri'ne o gün tevkifata uğrayanların listesini böbürlenerek göndermekte...

Balıkçı Salih Reis söylenmekte:

"Şu külhanın arka kapısından çıkan heriflerle bir hesaplaşma ne zaman olacak?"

Manastırlı Deli Ömer, Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis'in Haliç kıyısındaki evinin bahçesinde oturmuş hafiften bir Rumeli türküsü tutturmuştu. Balıkçı Salih Reis, Deli Ömer'in türküsünü dinliyordu. Dr. Fahri, Yüzbaşı Dayı Maksut'u beklemektedir.

"Yine İçlendin Ömer. Aklında Rumeli, dilinde Rumeli..."

Manastırlı Deli Ömer birden boynunu büktü:

"Bizim Rumeli dağları yeşillenmeye başlamıştır. Oralarda kaldı herbir şey. Yanı başında oturup türkü söylediğimiz dere acep nasıl şimdi? İki yanındaki sarı, mor, al çiçekler... Öyle işte..."

Deli Ömer bir yandan da toplusunu temizlemekte. Sürdürür sözlerini:

"Deli Kısrak vardı. Yelesinin kınalamadın mı huysuzlanırdı ki tutamazsın. Halalara bırakırken gözlerinden öptüydüm, yaş geldi gözlerinden. Sezinlemişti ayrılığı..."

İleride Haliç başında düşman drinotları, topları ve gri renkleri ile durmakta. Eski bıçkın Kehribar Ali içlendi. Bir İstanbul sevda türküsü döküldü dudaklarından...

Şakir Paşa'nın Odası

Mustafa Kemal Paşa, Harbiye Nezareti'nde Şakir Paşa'nın odasına girdi. Yaver Cevat Abbas ve Yüzbaşı Dayı Maksut dışarıda beklemekteler. Biraz sonra Cevat Abbas çağrıldı içeriye. Dayı Maksut mühim bir durum olduğunu sezinledi.

Bir saatlik zaman geçmişti. Mustafa Kemal Paşa çıktı. Gözlerine o ışığın oturduğunu gördü Yüzbaşı Dayı Maksut. Meraklanmıştı. Mustafa Kemal Paşa'nın ardından yürürlerken Cevat Abbas, Dayı Maksut'a yavaşça anlattı vaziyeti:

"Damat Ferit'in Nemrut Paşa Harp Divanı yine tevkifatta ya. Paşaları da tevkifata tabi tutmuşlar. Yunus Nadi Bey, Şükrü Bey tevkifata dahiller. Mustafa Kemal Paşa'nın kızgınlığı ondandır. Şakir Paşa'ya biraz da sertçe 'Ne zaman bitecek bu?' diye sordu. Şakir Paşa da memnuniyetsiz, lakin bir şey yapamaz halde."

Mustafa Kemal Paşa Harbiye Nezareti'nden çıkarken İngiliz subayları girmekteydi Harbiye Nezareti'ne...

Kroker Oteli

Gece inmiş esir şehrin üzerine, Manastırlı Deli Ömer, Kehribar Ali, Zeybek, Deli Zeybek vazife ile Amerikan Konsolosluğu'nun yanı başındaki Kroker Oteli'ni gözlemekteler. İngiliz Yüzbaşı Benet topallayarak çıktı otelden. Kehribar Ali takıldı Deli Ömer'e:

"O gece yolunu kesmiştiniz bu herifin. Biz geldik sonunda, lakin iş bitmişti. Sen bu külhanın arka yanından çıkmış herifi ancak böyle vurmuşsun. Yalnızca topal kalmış."

Rumelili Deli Ömer birden öfke ile elini götürdü silahına. "Öyle ise şimdi..." derken silah ha çıktı, ha çıkacak... Kehribar Ali: "Dur başka vazife var. Bozarsan Dayı Maksut'tan yeriz şaplağı."

"Kılıcın keskin ağzının ya o yanı, ya bu yanı." Kılıcın keskin ağzının bir yanında Milliciler, öte yanında aslını neslini unutmuşlar. Kehribar Ali, Kroker Oteli'nin şıngır mıngır ışıklı kapısında çıkan "Çilingir Arif'i" gösterdi Deli Ömer'e:

"Tamamdır herhalde Çilingir'in vazifesi. Sen bilmezsin buna kilit milit dayanmaz."

Çilingir Arif, Kroker Oteli'ne zengin bir müşteri gibi girmiş, İngiliz haber almacılardan Benet'in odasının kapısından süzülüp içerdeki kağıtları ezberlemiş gibi okumuş. İki gün sonra tüccardan Latif, Dayı Maksut, Yenibahçeli ve Dr. Fahri ile İskeçelinin karşısındaydı. Dayı Maksut Latif'e:

"Sen düşmüşsün kılıcın keskin ağzının namussuzluktan yana tarafına. Şimdi İngiliz ne yaparsa bize uçacak haber. Haberler gelmedi mi bozuşuruz ki külhan ateşinde yanarsın..."

Latif çıkıp gitti. İngiliz Haber almasına bir bir sızma daha olmuştu.

Miralay Esad'dan Haber

Miralay Esad, Yüzbaşı Dayı Maksut'a:

"Cevat Abbas'a haber gitsin, yarın gece Mustafa Kemal Paşa'ya gitmemiz icap eder."

Ertesi akşam vakit gece yarısını geçerken Harbiye Nezareti'nden aldığı evrak kopyaları ile Miralay Esad Mustafa Kemal Paşa'nın Havva Sokak'taki öteki karargahında Mustafa Kemal Paşa ile baş başaydı. Sabaha karşı çıktı karargahtan. Deli Ömer Zeybek, Kehribar Ali Balıkçı Reis köşede beklemekteler.

Balıkçı Salih Reis Miralay Arif Bey'i gösterdi. Yanındakilere "Arif Bey'i gözlemeye almışlar. Şu herife dikkat. Yüzü ezbere alınmalı"

Ertesi gece geç saatler. Yüzü ezberlenen adam, Serkldoryan'dan çıktı. Osmanbey'in ara sokaklarına gelmişlerdi. Balıkçı Salih Reis, Zeybek'e: "Hadi Zeybek!" Zeybek namluyu doğrulttu. Bir tarraka, geç saatler... Miralay Esad'ı takip eden adam düştü kaldı, cansız...

Cevat Abbas gece Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın Konağının misafiriydi. Dr. Fahri Bey ile birlikte. Kahveler ikram edilmişti. Sivil giyimli Cevat Abbas Nihat Hala'ya:

"Mustafa Kemal Paşa'nın takdirlerini getirmekle vazifeliyim. Kendilerinin her şeyden bilgileri var. Merhum eşinizi de tanırlar."

Teğmen Faruk, kapı yanında ayakta selam durur gibi. Selvinaz bir kahve daha ikram etmişti. Nihat Hala:

"Memleket vazifesi... Nemrut Paşa Divanı'nın ardından salıncağa bindirseler de gam çekmeyiz."

Doktor Fahri'nin gözleri doldu. İttihatçılar idam sehpasına çocuk oyuncağıymış gibi "salıncağa binmek" derlerdi.

İstanbul esirdi, esir şehir. Anadolu şehirleri kasabaları esirlik zamanlarını yaşamakta. Aslını neslini unutmamışlar öfkeli. Kılıcın keskin ağzının namussuzluktan yana düşenleri şıngır mıngır kulüplerde.

Dr. Münir o gece misafirlerinden olan Yüzbaşı Yenibahçeli'ye "Şu Ali Kemal denilen külhanın arka kapısından çıkmış hala söyletirsiniz." Dayı Maksut sözü kesti:

"Mustafa Kemal Paşa'nın emridir. Bırakınız namus düşkünlerini görsün insanlarımız. Namus düşkünlüğü ölümden beterdir, emrini vermiştir de ondan. Yoksa sayınız ki iki dakika..." Dr. Münir:

"Şimdi anladım. Ben de kızardım size demek ki durum başka. Kemal Paşa bizden iyi düşünür bu işleri. Doğrusu bu." Dr. Fahri:

"Lakin bazı cezalar da verilmekte Ömer Bey..." İttihatçı Ömer Bey sözü dinlenenlerdendi.

Dr. Fahri Osmanbey hadisesini anlattı. Münir Bey Zeybek'i merak etmişti. Zeybek ve ötekiler kapı önünde beklemekteler. Zeybek çağrıldı. Dr. Münir: "Dışarıda kaç kişi var?" ve "Üç" cevabını alınca evin kalfasına işaret etti. Üç tabanca bir de Zeybek'e:

"Benden hatıradır. Memleket için."

Bir esir şehir gecesi daha bitti.

Bahriye Binbaşısı Muhiddin, Piyade Binbaşısı Cemal, Topkapılı Yüzbaşı Rıza, Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri Kadıköy rıhtımından Üsküdar'a doğru yürüyorlardı. Binbaşı Cemal birden durdu. Limandaki donanmaya baktı: "Mondros belası..." derken uzaklardan bir silah sesi duydular. Dayı Maksut:

"Sanırım bizim Deli Ömer, Kehribar Ali vazifeyi tamamladılar" Binbaşı Cemal:

"Nasıl bir vazife?" Dr. Fahri:

"Şu arka yanlardan Rahip Fruu'nun bir jurnalcisi vardı. Artık yoktur."

Karanlık iyi bastırmıştı. Bahar mevsimi ha geldi, ha gelecek...

Vakit gece yarısına yaklaşmaktaydı. Dayı Maksut, Dr. Fahri Teğmen Faruk, Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinin çalışma odasındaydılar. Biraz sonra Mustafa Kemal Paşa oraya girdi. Dayı Maksut ile Dr. Fahri kendilerine verilmiş vazifedeki neticeleri anlattılar.

Yine Yollara Düşmek

Mustafa Kemal Paşa, Teğmen Faruk'a baktı:

"Size bir vazife. Bandırma üzerinden Manisa'ya ineceksiniz. Albay Bekir Sami Bey o civara gönderildi. Teşkilat yapmaktadır. Adana'dan ayrılmadan önce Eşref Kuşçubaşı'nın Manisa civarındaki çiftliğine silahlar göndertmiştim. Önce çiftliğe gidecek size verilecek zarfı ulaştıracaksınız. Tehlike ile karşılaşırsanız canınız pahasına da olsa zarf imha edilecektir."

Mustafa Kemal Paşa emri sürdürdü:

"Yanınızda ikinci bir zarf olacak. Bilirsiniz Kuşçubaşı Eşref Bey Teşkilat-ı Mahsusa'mızda mühim vazifeler yapmıştır. Oradaki vazifenizi bitirdikten sonra bu ikinci zarfı Albay Bekir Sami Bey'e ulaştıracaksınız. Tehlike olursa canınız pahasına da olsa zarf imha edilecektir. Bekir Sami Bey'i bulabilmeniz için Eşref Bey'in çiftliğinden size yardım edilecektir. İstanbul'dan hareketiniz hemen yarın akşamdır."

Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri, Teğmen Faruk, Mustafa Kemal

Paşa'nın yanından ayrıldılar. Teğmen Faruk:

"Zarfın üzerinde gecikmesi idamı muciptir yazmakta..."

Dayı Maksut tecrübelerden geçmişti:

"Bak teğmen, o zarfın üzerindeki yazı göstermektedir ki vazifen tarifi mümkün olmayan bir ehemmiyettedir. Demektir ki zarf gecikmeden yerine ulaşacak. Tehlike halinde ölünecek fakat zarf verilmeyecektir. Allah muvaffak etsin seni teğmen."

Yüzbaşı Dayı Maksut Yenibahçeli Şükrü'ye haberi salmıştı. Dr. Münir'in Erenköy'deki evinde olacaklardı. Dr. Fahri, Binbaşı Cemal, Yüzbaşı Rıza da orada olacaklardı.

Dr. Münir'in evinde perdeler sıkı sıkıya kapanmıştı. Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Kehribar Ali dışarda sokak başında tehlike nöbetine yattılar. Patriyot Ömer Teğmen Faruk'u görememişti:

"Maksut sipahi şu teğmen nerede? Gözüm tutmuştu benim onu..." Dayı Maksut:

"Mustafa Kemal Paşa'nin emri icabı önce Kuşçubaşı Eşref Bey'in çiftliğine ulaşacak. Sonra Manisa civarında Albay Bekir Sami Bey'i bulacak."

Odada birden derin bir sessizlik oldu. Dr. Münir:

"Bana bak Patriyot, demedim mi sana ben koca İttihatçı, Sarı Paşa durmaz. Manastır'dan beri tanırım. Bizi, bütün memleketi bu bataktan çıkarsa çıkarsa o çıkarır demedim mi?"

Patriyot Ömer, Dayı Maksut'a döndü:

"Emirde gecikmesi idamı muciptir dendi mi?"

"Denmiştir..." Patriyot ayağa kalktı:

"Şu odada İttihatçı'dan gayrısı yok. Öyle olmasaydı Dayı Maksut'u salıncağa bindirsen söylemezdi. İpini de kendi çekerdi de sır çıkmazdı. Demek ki, Sarı Paşa başlayacaktır. Cephelerden de bilirim. Karara varmış ise Yedi Düvel gelse nafile..." Yübaşı Rıza Bey:

"Demek ki vurup yarıp çıkacağız bu bataktan."

O gece bir müthiş heyecanla tamamlandı.

Teğmen Faruk gece Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağına gitti. Silahların saklandığı mahzene indi. Kendi silahını bıraktı. Bir parabellum aldı. Salona çıktı. Parabellum'u aldığını söyledi. Sev-

dalısı Selvinaz kahveleri getirmişti. Nihat Hala durumu sezmişçesine:

"Hayırlısı olsun evladım, nedir vazife?" Teğmen Faruk:

"Mustafa Kemal Paşa emridir. Yeniden Manisa'ya doğru yola çıkmak var."

Selvinaz iki damla yaşla dışarı çıktı. Nihat Hala:

"Ne yaparsın, duracak zaman değil; lakin Selvinaz çok üzülecek..."

Teğmen Faruk başını önüne eğdi:

"Ben demiştim Nihat Hala, vatan bu haldeyken sevdaya vakit yok, demiştim..."

Teğmen Faruk Nihat Hala'nın elini öptü. "Hakkını helal et" dedi ve emir üzere Anadolu yoluna düştü.

Selvinaz bir bardak suyu arkasından dökmüştü. Teğmen Faruk'un iç cebinde Selvinaz'ın işlediği mendil vardı.

Esir Şehir Ve Hapishane

Esir Şehir İstanbul'un Babıâli'sindeki matbuat (gazeteler) o gün sabah yine esir şehrin ayakları çıplak yoksul çocuklarına veriliyordu.

Yüzbaşı Şadi bir kaç gazete aldı. Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ndeki Tevfik Rüştü Bey (Aras), Yüzbaşı Şadi'ye "Dışardan haberler icap eder. Bize temin ediniz" demişti. Yüzbaşı Şadi gazeteleri götürdü.

Tevfik Rüştü, Ali Kemal'in yazısına baktı:

"Rezil, pespaye herif! Yine Damat Ferit'in verdiği talimatla yazmış herhalde. Baksanıza bizlere sövmekte."

Bekirağa Bölüğü Hapishanesi dolmuş taşmıştı. Damat Ferit, işgalcilerin istekleri ile Nemrut Paşa Harp Divanı'na yeni listeler göndermekte, Nemrut Paşa Harip Divanı Mahkemesi de emirleri yerine getirmekteydi.

Tevfik Rüştü ve mahpuslar Mustafa Kemal Paşa'nın kendilerini ziyarete geldiğini öğrendiler. Mustafa Kemal Paşa hapishanenin bir odasında arkadaşları ile görüşmekteydi. Yüzbaşı Şadi Bey, Mustafa Kemal Paşa'ya her gelişinde olduğu gibi yine istenilen bilgileri ver-

di. Tevfik Rüştü Bey, Ali Kemal'in yazısından söz etmişti. Mustafa Kemal Paşa:

"Sanıyorlar mı ki böyle devam edecek? Uşaklar ve efendileri bu böyle sürer diye düşünmekteler; ama tarih bakalım ne diyecek?"

Haber Almak Ve İzmir

Dr. Fahri, Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul teşkilatına dahil olan Eczacı İlhanmi Bey'i yanına almıştı. Serkldoryan Kulübü'nün salonuna girdiklerinde şampanya kadehlerinin şıkırtılarını duydular. Bir büyük yuvarlak masanın etrafında, İngiliz, Fransız, İtalyan generaller, yazar Ali Kemal, yazar Refii Cevat, Zeynel Abidin Hoca Efendi oturmuşlardı.

Eczacı İlhami ile Dr. Fahri yan tarafta iki kişilik masaya oturdular. Eczacı İlami gördüğü manzaradan rahatsız olmuş kaşlarını çatmıştı:

"Fedaileri toplayıp bir gece şuraya bir baskın versek evvela şu Ali Kemal, Refii Cevat, Zeynelabidin'in işini görürüm. Herifler alçaklığın batağına düşmüş debelenmekte."

Dr. Fahri, "En münasibi odur, lakin Kemal Paşa'nın emri buradan haberler almamızdır" diyerek İlhami Bey'i yatıştırdı.

Şık ve güzel kadınlar şampanya kadehlerinin içinde yüzmekteydiler sanki. Dr. Fahri ve Eczacı İlhami yan masayı dinlemeye başlamışlardı. Zeynelabidin Hocaefendi bir şeyler söylüyor, Ali Kemal bunu Fransızcaya çeviriyordu. Fransız kumandana:

"Bakın Zeynel Abidin Hocaefendi Sadrazam Damat Ferit'in yakınıdır. Sarayda da mühim bir şahsiyettir, diyor ki: Şu Mustafa Kemal Paşa da tevkif edilip Bekirağa Hapishanesi'ne konmalıdır. Birgün itilafçı dostlarımızın da bizim de başımıza işler açacak. Cumhuriyeti bile ilan eder."

Masada hararetli bir konuşma başlamıştı. Refii Cevat generallere:

"İzmir meselesi çok konuşulmakta. O mesele ne olacak? Çeşitli rivayetler var." İngiliz general, Refii Cevat'a:

"Mr. Churchill İzmir'in Yunanistan'a dahil edileceğini söylemiş. Müzakereler devam ediyor."

Eczacı İlhami Bey bu sözü duyunca kaşları çatıldı. Elini iç cebindeki silahına doğru götürüyordu ki; Dr. Fahri:

"Dur şimdi olmaz. İşimiz, vazifemiz başka."

O sırada Ali Kemal cebinden çıkardığı ertesi gün yayımlanacak yazısını generallere okumaya başladı. İlhami Bey yavaşça:

"Batağın tam göbeğindeyiz doktor. Bu herifler hamamın külhanının arka kapısından çıkmışlar sanki..."

Dr. Fahri ile İlhami Bey çok geç saatlerde kulüpten çıktılar. Ertesi gün durumu Mustafa Kemal Paşa'ya anlatacaklardı.

Yüzbaşı Baki, Binbaşı Rıza Taksim'den Harbiye'ye doğru inerlerken yanlarındaki Balıkçı Salih Reis birden, Ahmet Hilmi Bey'i gördü. Sonra beraberce yürümeye başladılar.

Binbaşı Rıza, Ahmet Hilmi'ye:

"Teşkilat-ı Mahsusa'da çok vazife yaptınız. Hatırlarsın bir ara Rumeli'de beraberdik." Ahmet Hilmi:

"Evet güzel vuruşmuşlardı. İngiliz temsilciyi vurmuştuk. Beraberce... Evraklarından da mühim şeyler çıkmıştı."

Balıkçı Salih Reis, Ahmet Hilmi'ye akşam vakti Dr. Münir'in evinde buluşacaklarını söyledi ve ayrıldılar.

Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer ve Zeybek, Yüzbaşı Dayı Maksut'un yanına vardıklarında Dayı Maksut anlamıştı bir vaziyet olduğunu anlatın der gibi baktı. Deli Ömer, anlatmaya başladı:

"Kıraathanede oturmuştuk. Eski jurnalcilerden olduğu besbelli bir herif yanındakilere 'Düvel-i Muazzama geldi artık. Şimdi memleket daha iyi olur. Heriflerde para bol. Dökerler paraları, harp marp zaten bıkmıştık. Ne güzel yaşar gideriz artık. Hele hele şu Millicileri, İttihatçıları, Damat Ferit'in de emri ile, Bekirağa Mahpushanesi'ne yollamaları yok mu. varolsunlar, iyi de etmekteler' diye küfür saçmaktaydı. Kehribar dayanamadı. Herife iki kurşun salladı. Kıraathane panikledi. Yani ben de duramazdım. Yangın yerine döndürdük orayı, çıktık."

Yüzbaşı Dayı Maksut güldü:

"Heriflere iyi yapmışsınız. O heriflerin işi hastaneden çıktığında tam bitmeli."

Gece Dr. Münir'in evinde toplanmışlardı. Yüzbaşı Dayı Maksut, Serkldoryan'daki konuşmalardan söz etti. Dr. Fahri olanları anlattı. İttihatçıların korkulan ismi Dr. Münir:

"İhanetin namussuzluğun batağı budur. Öyle bir bataktayız ki. İtilaf Devletleri, emperyalistler bunun hesabını vereceklerdir. Şöyle ya da böyle. Mustafa Kemal Paşa'nın faaliyetlerini dün anlattılar. Harbiye Nezareti'nde bazı görüşmelerini sürdürmekte imiş. Hele bakalım zamanı bekleyelim."

Mustafa Kemal Paşa'nın bekirağa bölüğü hapishanesi komutanı Albay Ali beyin yanına yerleştirdiği ve sonraki dönemlerde günlerce konuştuğu Yüzbaşı Şadi

Konuşmalar bu minval üzerine sürmekte iken gece yarısını geçe Balıkçı Salih Reis çıkageldi. Yüzbaşı Dayı Maksut'a başı ile "tamam" işaretini verdi. Dr. Münir "Nedir o?" diye kısaca sordu. Dayı Maksut:

"O bildiğiniz jurnalci şimdi öteki taraftadır. İşi tamammış. Bildiğimiz hal..." Münir:

"İhanet-i vataniye imzası da konmuştur herhalde."

Balıkçı Salih Reis "evet" işareti yaptı. Sabaha karşı Dr. Münir'in evindekiler yeni bir güne doğru yürümeye başladılar. Esir İstanbul zamanı yaşanmaktaydı. Fedailer işlerini yapıyorlardı. Yüzbaşı Dayı Maksut "Bıçkınlardan vatan fedaileri çıktı" demekteydi yanındaki Dr. Fahri'ye.

Mustafa Kemal Paşa Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ndeki eski arkadaşlarını yine ziyarete gelmişti. Yüzbaşı Şadi, Mustafa Kemal Paşa'nın arkasında yürürken O'nun oldukça üzgün ve dalgın olduğunu gördü. Sadrazam Damat Ferit'in emri ile Nemrut Paşa Harp Divanı'ndan tevkif edilen İttihat ve Terakki'nin Katib-i Masullerinden Mithat Şükrü, yazarlardan Ziya Gökalp, Hüseyin Cahit Beyler Mustafa Kemal Paşa'yı karşılarında görünce heyecanlandılar.

Mustafa Kemal Paşa'nın Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne gidişleri ve oradaki görüşmeleri, Damat Ferit ile İşgal Devletleri'nin Yüksek Komiserleri'ni oldukça öfkelendirmekteydi; ama bunu bir türlü de önleyememekteydiler.

Serkldoryan'daki Gece

Dr. Fahri yanında Eczacı İlhami olduğu halde yine o gece Serkldoryan Kulübü'nde ne olup bittiğini, işgal komiserlerinin kimlerle neler konuştuklarını takip etmekteydi. Birden yazarlardan Ali Kemal ile Refii Cevat'ın kahkaha atarak salon kapısından girdikerini gördüler. İki yazar İtilaf Devletleri Komiserleri'nin masalarına oturur oturmaz Ali Kemal hemen ertesi günü çıkacak yazısını onlara okumaya başladı. Fransızca konuşmaktaydı. Ardından Refii Cevat şampanya kadehlerini kaldırırken:

"Basit olmuş azizizm. Daha şiddetli olmalıydı. Benim yarınki makaleme bir bakın."

Oysa Ali Kemal yazısında Millicilere ağır ifadelerle saldırıyordu. Dr. Fahri, Eczacı İlhami'ye "Bunların bu halleri cephelerindeki cüzdanları kadar şişkin" diyordu.

İşgal komiserlerinin masalarındaki konuşmalar sürerken Ali Kemal İşgal Yüksek Komiserlerine Mustafa Kemal Paşa'nın Bekirağa Bölüğü Hapishanesini ziyaret edişlerini şikayet etmekteydi. İtilaf Devletleri Yüksek Komiserleri sanki çaresizlik içinde mani olamadıklarından dertlenmiş gibiydiler. Dr. Fahri ile Eczacı İlhami bunları duyunca "Kuvvetiniz buna mani olmaya yetmez" diye aralarında fısıldaştılar. Masada Anadolu'nın işgali konuşulmaktaydı.

Dr. Fahri, Dayı Maksut, Sapancalı Rıza Erkan-ı Harp Galatalı Şevket gece Üsküdar'a geçtiler. Nihat Hala Konağı'nda Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis ile buluşacaklardı. Birden Beykoz tarafından gelen silah sesleri ile durdular. Balıkçı Salih Reis Yüzbaşı Dayı Maksut'un yüzüne baktı. "Bizimkiler işaretini" verdi. Miralay Galatalı Şevket, Dayı Maksut'a "Nedir?" diye sordu. Dayı Maksut:

"Nemrut Paşa Harp Divanı Yüzbaşı Selim'i yakalatacakmış. Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek onu kaçırıp Nihat Hala Konağı'nda gizleyeceklerdi. Herhalde bir çatışma çıkmış olsa ki tarakkalar duyulur."

Mustafa Kemal Paşa'nın teşkilatının gizli yerlerinden Nihat Hala konağının bahçe kapısı zili "usulünce üç defa" çalındı. Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek Yüzbaşı Selim'i yaralı olarak getirmişlerdi. Deli Ömer:

"Vardığımızda Selim Bey'in evi kuşatılmıştı. Mecburen vurup, yarıp, çıkmak Yüzbaşını getirmek vaziyeti hasıl oldu."

Gece yarısını geçmişti vakit. Üsküdar'dan teşkilattaki Dr. Celal Bey'i alıp getirdiler. Yüzbaşı Selim omuzundan vurulmuş kurşun delip geçmişti. Dr. Celal, Selim'in yarasını tedavi ederken Selim:

"Celal Bey, yarın cephe vaziyeti hasıl olursa bu yara bir mani değildir herhal mavzeri omuzlamamıza..."

Dr. Celal "Mani değildir" deyince Yüzbaşı Selim çocuklar gibi sevindi.

Yüzbaşı Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'i salonun bir köşesine götürmüş, konuşmaktaydılar. Sapancalı Rıza yanlarına gitti:

"Şu jurnalciler meselesi. Bazılarının da kimler olduğunu öğrenmişler Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlar. Salih Reis'e sıranın kime

geldiğini sormaktayım. Salih Reis sıranın eski Saray jurnalcilerinden birisine geldiğini söylemekte. Yarın gece icabı yerine getirilecek."

Ertesi günü Balıkçı Salih Reis, Yüzbaşı Day Maksut, Yenibahçeli Yüzbaşı Deli Şükrü Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlarından aldıkları jurnalci isimlerinin nerelerde oturduklarını aramaya başladılar. Yüzbaşı Dayı Maksut için bu hiç de zor olmadı. Kısmi Siyasi Şubedeki Mustafa Kemal Paşa'nın teşkilatına dahil olmuş bulunan adamlarından icap eden bilgileri alıvermişti. Şimdi jurnalcinin hesabının ne günü görüleceği konuşulmaktaydı.

Rumelili Deli Ömer salonun bir köşesinde dalmış gitmişti. Nihat Hala biliyordu Deli Ömer'in başından geçenleri. Deli Ömer anlatmıştı Nihat Hala'ya. Nihat Hala sanki hepsinin halası olmuştu. Nihat Hala Deli Ömer'e:

"Dalmışsın Ömer evlat. Sanırım ki yine özlemişsin Rumeli'yi, Rumeli zamanlarını... Tabii özlenir. Özlenmez mi? Lakin ne çare... Bir kuş gibi elimizden uçup gitmiştir."

Ötekiler de Deli Ömer'in yanına geldiler. Çok içlenmişti Deli Ömer:

"Şimdi bizim oralarda, dağlardaki çiçeklerin kokuları, komşular... Kimseler kalmadı oralarda. Hep geldiler bu yanlara. Burası da vatandır, lakin keşke kalsaydı Rumeli de vatan..."

Salondaki ateş çemberinden geçmiş, cepheler görmüş hepsinin gözleri doldu. Nihat Hala kemanını çıkardı. Kemandan kederli bir Rumeli türküsünün ağır melodileri, sanki Rumeli'ye ağlar gibi...

Türkler'in, Esir İstanbul'un bir gecesi. Gün yavaş yavaş ağarmakta. Öfke ile kederin iç içe geçtiği böyle zamanlar...

Mondros zamanları. 1919 yılı Nisan ayı. Yüzbaşı Dayı Maksut Harbiye Nezareti'nin büyük kapısından çıkarken Kafkas Fırkası Kumandanı Erkanıharp Kemalettin Sami'ye, "Kumandanım Binbaşı Efe Salih gelmekte. İşte şurada..." derken çocuklar gibi sevinmişti. Kemalettin Sami, Binbaşı Efe Salih'in boynuna sarıldı:

"Seni son Kafkas Cephesi'nde görmüşler. Sonra izin kaybolmuş. Orada kaldı sanmışlardı. Sağsın. Şükür." Yüzbaşı Dayı Maksut:

"Kumandanım Efe Binbaşı demişler ona. Kalır mı? 'Bir düşer, bin kalkar' derdi arkadaşlar. Cephelerden bilenler."

Erkanıharp Kemalettin Sami:

"Kaç yerinden vurulmuştun cephede? Demişlerdi ki son görüştüğümüzde altı kurşun..." Binbaşı Salih Efe daldı birden:

"Kurşun yaraları gelip geçti de kumandanım, lakin sokaklardaki şu Yedi Düvel bayrakları, limandaki düşman armadası, işgal devriyelerinin yüreğimizde açtığı yaralara ne demeli?"

Sonra sürdürdü konuşmayı hınçla:

"Feleğin ettiğine bakın kumandanım. Amca Paşa Halil, esir almıştı ya Irak Cephesi'nde İngiliz Kumandan General Townshend'i Mondros için, yani teslim olmak için aracı koymuş onu saray. Hey felek, işte etmiş bize edeceğini..."

Sonra yürüdüler Beyazıt'tan aşağı doğru...

Binbaşı Efe Salih kararlaştırılma üzerine gece Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis'in Haliç'teki evine gitti. Yüzbaşı Baki, Dr. Fahri, Yüzbaşı Eczacı Celal, Miralay Kemalettin Sami, Salih Reis'in sofrasının etrafındaydılar. Balıkçı Salih Reis ilerde oturan Rumelili Deli Ömer, Kehribar Ali'yi, Deli Zeybek'i gösterdi. Adlarını saydı ve "Bunlar esir şehrin, esir İstanbul'un fedaileri..." dedi. Binbaşı Efe Salih'in merakını giderdiler böylece. Binbaşı Efe Salih:

"Rumelili Deli Ömer. Herhal Rumeli'den gelmiş. Hatırlar mısınız Rumeli dağlarını? Tabi aklınızdadır. Nasıl vuruşmuştuk..." O ara Rumelili Deli Ömer hafiften tutturmuştu bir Rumeli türküsünü. Dr. Fahri:

"Bunun içi hep böyle yanar. Koymuş anasını, babasını oralardaki topraklara. Sevdalısını da..."

Kafkas Fırkası Kumandanı Kemalettin Sami, Binbaşı Efe Salih'e "Yarın Mustafa Kemal Paşa'ya gideceğiz. Sen bizimle ol." dedi. Binbaşı Efe Salih birden heyecana düştü:

"Mustafa Kemal Paşa. Kumandanım, Mustafa Kemal Paşa dediniz mi demek ki yeni cephe var demektir. Öyle midir?" Yüzbaşı Dayı Maksut:

"Öyledir de deriz, lakin bilirsin Mustafa Kemal Paşa'yı harekete geçmeden sezdirmez. Bizler yeminliyiz. Şimdi sen dahi yeminli oldun. Say kendini, lakin usuldür..."

Balıkçı Salih Reis birden serdi masanın üzerine bayrağı. Üzerine bir silah kondu. Binbaşı Salih Efe'nin yemini tamamdı. Dr. Fahri:

"Kusura kalmayın, usul tamamlandı. Zaman böyle zaman..."

Mustafa Kemal Paşa'nın Havva Sokak'taki karargahına vardıklarında Binbaşı Salih Efe tanıttı kendisini, askercesine. Mustafa Kemal Paşa:

"Duymuştum adınızı..."

Sonra İstanbul halinden teşkilatından konuşuldu...

Tokatlıyan Gecesi...

Dr. Fahri gece elbisesini giydi. Dayı Maksut sivile soyunmuştu. Dr. Fahri colt tabancasını hususi dikilmiş ceketinin iç cebine yerleştirirken Yüzbaşı Dayı Maksut sivil ceketin eteklerini çekiştirip duruyordu. Dr. Fahri aynadan onun o halini görünce:

"Alışamadın şu sivile. Neyse ki arada bir giyiyorsun..." Dayı Maksut:

"E, doktor ne yaparsın? Say bakalım, askeri mektepten bu yana kaç zamanlar geçti? Cephelerde bununla yattık. Ceketi yastık oldu. Silah koynunda tetik üzerinde uyumak... Lakin sen de bilirsin bunları ya..."

Tokatlıyan'da kapıdan girdiler. Yüzbaşı Dayı Maksut'un oraya yerleştirdiği garson ayrılan masayı gösterdi. Yan masada Ali Kemal, Refiii Cevat, Zeynelabidin Hocaefendi, İngiliz Fransız generaller ve şampanyaları. Dr. Fahri Dayı Maksut'a:

"Gördün mü Ali Kemal dürzüsü, Refii Cevat herifi makalelerini yığmışlar yine masaya. İkisi de Fransızca bilir. Herife bak, Fransız generale makalesini okumakta. Bakalım bu gece neler duyarız..."

Kehribar Ali gecenin karanlığında yanındaki Rumelili Deli Ömer'e "Damat Ferit, zaptiyesine bizi aratmakta imiş. Oradaki serkomiser söyledi. Tetikte ol, dedi. Üsküdar'daki herife yaptığımdan olacak. Hani Nihat Hala'nın yanındayken..." Deli Ömer birden:

"İşte zaptiyeler. Tetikte ol."

Birden zabtiyelerin ateşi başladı. Kehribar köşeye attı kendisini. "Kıyamam sana zabtiye efendi. Selam ederim Damat Ferit'e" dedi, tetiğe dokundu. Öndeki zabtiye bacağından yemişti kurşunu düştü.

Deli Ömer öteki zabtiyeye "Ben de kıyamam. Sen de selam et Damat Ferit deyyusuna" diye bağırdı, tetiği sürdü. Öteki zabtiye de vurulmuştu. Kehribar Ali ve Deli Ömer gece karanlığında kayboldular.

Çiçekler Boyun Büktü...

Dr. Fahri, Binbaşı Salih'e neden Efe Salih dendiğinin merakındaydı. Dayı Maksut anlamıştı.

"Bak doktor. Bu Binbaşı Salih var ya, efe demişlerdi. Şundandır. Çakırcalı memleketindendir. Düşmana saldırdı mı, bakmaz karşıda kaç düşman var. Bir de saldırırken başta efece meydan okur gibi seslenir de ondan. Çok cephe görmüştür. Nihat Hala ile de akraba olur. Bu akşam el öpmeye gidecek Hala'ya, biz de beraber. Hem bakarız depodaki silahlara kaçı kalmış..."

Binbaşı Efe Salih, Dr. Fahri, Dayı Maksut Nihat Hala'nın bahçe kapısından girdiklerinde Nihat Hala küçük Mehmet'e, "İşte, baban geldi" der demez, Mehmet koştu ve sarıldı babasına. Saçlarını öptü oğlunun Binbaşı Efe Salih. Mehmet'in annesi ölmüştü o cephede iken. Mehmet, Nihat Hala'nın evladı olmuştu. Binbaşı Efe Salih, Dr. Fahri'ye:

"Cepheye giderken 14'ünde bırakmıştım. Gözümde tütmüştü. Şimdi oldu 18. İşte bizim hayatımız. Böyle geçmekte. Şimdi bir cephe açılsa da yeniden ve başından başlasak Mehmet de vuruşsa yanımda Yedi Düvel ile. De ki düştük koyun koyuna vatan toprağına. Bir kabir taşı yazsalar üzerine Binbaşı Efe Salih ve oğlu Mehmet..."

Nihat Hala, Binbaşı Efe Salih ile konuştu. Nihat Hala:

"Bak Efe Salih şu çiçeklere bak. Zaman nisan ayıdır. Büküktür boyunları. Bana öyle gelir ki düşman bayrakları çekildiğinden sokaklarımıza, sokaklarımızda düşman devriyesi dolaştığından. Yazdım defterime martılar bile sessiz diye. Öyle değil mi oğul?"

Derin bir sessizlik oldu. Selvinaz kahveleri gitirmişti. Nihat Hala, Teğmen Faruk'tan söz etti:

"Maksut oğlum biliyor galiba, açacak bir yeni cephe Kemal Paşa. İşte, derim ki o cephe ile birlikte çiçekler yine başlarını kaldırırlar, dağlardaki kardelen çiçekleri de..."

Ve esir İstanbul'un bir zamanı böyle geçti.

Konak Baskını

1919 Nisan ayı sonlarına doğru gelmişti zaman. Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis Üsküdar Salacak'taki büyük konağın bahçe kapısı çanının ipini çekti. Durdu. İki gövdeli, belinde silahlı konak bekçisi bahçe kapısını aralarken Balıkçı Salih Reis:

"Efendine haber et. Salih Reis geldi, dersin."

Koca gövdeli konak bekçisi duraladı. "Haydi!" dedi Salih Reis. Konak bekçisinde bet beniz attı. Konak sahibi Selman Bey camdan vaziyeti görmüş olacak ki telaşlı indi merdivenleri.

Konak sahibi acele kahve getirtmişti. Salih Reis kahveden bir yudum aldı. Gözlerini dikti karşısındaki şişman adamın gözlerinin ta içine:

"Zatınıza deriz ki, İtilafçıların Damat Ferit'in emri hususiyeleri ile Üsküdar'daki memleket severleri rahatsız etmeyi terk ediniz. Geçenlerde bir hanıma, 'senin kocan İttihatçı idi. Şimdi hesaplar sorulacak' demişsiniz. Herhal aklınıza gelmedik bizler. Evvelemirde bir Türk kadınına böyle söz atmak az biraz rezilliğin de fazlasıdır. Yani şeddelisidir..."

Balıkçı Salih Reis birden ardına kapıya doğru döndü. İri yarı konak bekçisi elini kuşağının üzerindeki silahına doğru uzatmıştı. Salih Reis güldü:

"Höst geri dur. Yanarsın çıra gibi. Allı pullu uzun etek giyersin de Üsküdar çayırında köçek gibi kalırsın."

Konak sahibi ha bayıldı, ha bayılacak... Salih Reis sürdürdü konuşmayı: "Bak efendi. Sen bizi bilirsin, biz seni; lakin artık Üsküdar meydanında görünmeyeceksin. Gerisini sen düşün!" Salih Reis birden kalktı. Yürüdü konaktan çıktı.

İttihatçı Usulü...

Yüzbaşı Giritli Enver, Yüzbaşı Dayı Maksut, Topkapılı Mehmet Bey, Dr. Fahri, Tolçalı Süleyman Bey, Dayı Maksut'un karargahında kahvelerini içerlerken Balıkçı Salih Reis girdi içeri. Dayı Maksut:

"Bilirim huyunu uzun söylemezsin, lakin bu sefer başka..."

Balıkçı Salih Reis anlattı hal ve vaziyeti. Hepsi birden kahkahayı bastılar. Salih Reis:

"Lakin söz çıktı ağızımdan, herifin konak bahçesine giydirmek icap eder çengi halini, sonra da salmak lazımdır Üsküdar panayır çadırına..."

"Eh, münasiptir" diye cevapladı Dayı Maksut. Aradan birkaç gün geçmişti ki Üsküdar panayır yerinde koca göbekli, çengi giyimli bir palapıyık adam dolaşır. Sırtında kağıt: "Damat Ferit ve İtilafçı goduşudur" yazılı.

Dr. Münir gece oturmuş Patriyot Ömer Bey ile Naima Tarihi üzerinde münakaşaya dalmıştı. Birden Bahariye Yüzbaşısı İsmail Hakkı, Piyade Binbaşı Şevket, Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri sökün ettiler. Dr. Münir:

"Eh, İttihatçı usulü gece baskını. Varıp gidip Saray'ı basmak ve padişahı alıp gelmek varken bizim eve verdiniz baskını. Patriyot'la münakaşa ederdik. Birden kulağım çınladı. Anladım bir gelen var..."

Yüzbaşı İsmail Hakkı:

"Bırakın şimdi Ömer Bey. Galiba yine başlayacağız vuruşmaya" dedi. Dayı Maksut baktı ki Patriyor Ömer sevinmeye başladı:

"Ömer Bey, alışmışsınız siz de vuruşmaya. Zaman geliyor, derken nerede ise kuşanıp çıkacaksınız sokaklara ve başlayacaksınız."

Patriyot Ömer Bey birden yerinden kalktı. Nargilesini koydu bir yana:

"Siz bana Mustafa Kemal Paşa'dan haber verin. O karar verdi mi? Lakin karısı bile bilmez ne düşünür... Amma velakin belki demiştir bir şeyler. Onu söyleyin önce..."

Dr. Münir, atladı söze:

"Doğrudur, Kemal Paşa önce düşünür. Sonra ölçer, biçer ve sonra karar verdi mi taarruza, durduramazsınız... Şimdi de bakalım Dayı Maksut var mı böyle bir iz?"

"Öyle görülür. İstanbul teşkilatını mühimsemesi yalnızca İstanbul için değil olsa icap eder. Amca Paşa ile görüştüğünde umumi bir meseleden bahsetmiş. Bize de verdiği emirler vardır. Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlar bir tayin işinden söz etmekteler.

Yenibahçeli'ye neden tutturdu Gebze yolunu? Anadolu'ya açılan kapıdır da ondan..." Dr. Münir:

"Başlıyoruz. Bu artık bir başka başlayış sanırım. Ya devlet başa, misali..."

Esir Şehir İstanbul'da bir ilkbahar sabahı güneş doğarken çıktılar Dr. Münir'in evinden...

Rumelili Deli Ömer, Deli Zeybek, Nihat Hala'nın Konağından sabaha karşı çıktılar. Üsküdar Kabristanını geçerlerken birden zabtiyeler ve düdük sesleri. Deli Ömer ile Deli Zeybek kendilerini attılar Üsküdar'daki kabristana. Kocaman selviler. Başladı vuruşma. Deli Zeybek az ötede vuruşmakta olan Rumelili Deli Ömer'e seslendi:

"Vuruşurken urumeli türküsü. Delisindir de, deliliğinin bir ispatı da bu olsa icap eder herhal..." diye seslendi az öteden, bir yandan da kurşun göndermekte karşıya. Deli Ömer: "Ne edeyim? Vuruşmakta yas mı tutulur..."

Sonra etrafını çeviren devriyeleri bozdular. Soluğu Dayı Maksut'un yanında aldılar. Yüzbaşı Dayı Maksut bir "aferin" çekti. Memnundular...

O Kafkas'ta Kaldı..

Esir İstanbul'un caddeleri sokakları. Kederli Türkler, lakin öfke harman olmuş kederle. Erkanıharp Miralayı Galatalı Şevket, Dr. Fahri, köprüye giden vapurlar... Bir genç Türk kadını, yanında bir çocuk. Altı yaslarında olsa gerek. Kadın, Miralay Galatalı Şevket'in önünde durdu. Gözlerinden ateş çıkmakta sanki:

"Miralay Bey. Bunun babası zabitti. Kaldı Kafkas'ta. Abim kaldı Arap çöllerinde arkadan vurulmuş. Hani şu Arap şeyhleri vurmuş, dedilerdi. Şimdi caddelerimizde Yedi Düvel bayrakları. Bak miralay bey. Oğlumun babasının kanı helaldir vatana, lakin bu Yedi Düvel bayrakları inmedi mi caddelerden, de ki helal değildir bu millet hakkı! İşte dedim diyeceğimi Miralay Bey."

Dr. Fahri donmuş kalmıştı. Gözlerindeki iki damla yaşı saklamak istedi, olmadı. Sildi mendiliyle. "Miralayım. Ya ölmek var, ya yine ölmek! Yapamadık mı vazifeyi, gideriz bu şehidin hanımının sözü

ile; ama bir şey diyeyim. Sanırım, sanmam da inanırım bizim milletimiz de bu yürekler varken, bu öfke varken, biz de o öfke varken... Sanırım, sanırım dedim, yanlış! İnanırım ki yeneriz bu emperyalistleri, lakin ahhh Mustafa Kemal Paşa bir 'haydi!' dese; ama sanırım ki vakit artık çok yakındır. Öyle gelir bana..."

Miralay Galatalı Şevket: "Yeneriz, yeneriz... Hani İttihatçıca söz: 'vurup, yarıp, çıkarız!' Çıkarız ki başka çare de yoktur. Dediğin gibidir, ölmek ya da yine ölmek. Amma velakin ölünceye kadar da vuruşmak, namusluca..."

Vapur köprüye yanaştı. İndiler. Esir şehrin sokaklarında karıştılar kalabalığa. Hınçla yürüyorlardı.

Baskın Veriliyor...

Yüzbaşı Sadi, Bekirağa Mapushanesi'nin salonunda kahvaltı edenlere çizmesinin koncuna soktuğu gazeteleri gizliden vermişti. İttihaçlardan Enver Paşa'nın bile karşısında izin almadan oturamadığı Kara Kemal Bey, "Nisan ayının son zamanı, 1919... Hal ve vaziyet şöyle: Yedi Düvel armadası payitaht limanında demirli, esaret çökmüş payitahta, Anadolu'muza... Saray ve hempoları keyiflerinde" derken öteden ses ulaştı: "Kaç arkadaşımızı da salıncağa bindirdi Damat Ferit, lakin bilmez ki oyuncaktır bu bizler için..."

Yüzbaşı Sadi sonra gitti hatıratına ekledi bunları...

Balıkçı Salih Reis, Miralay Galatalı Şevket ve Yüzbaşı Dayı Maksut, Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi Bey'den almıştı emri. Baskın vereceklerdi Şile yolundaki bir yere. Şile de esirdi. Düşman zabitleri Yedi Düvel ile ortalık yapan para düşkünü üç tüccar alem yapmaktaydılar orada. Balıkçı Salih Reis, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek ve Deli Zeybek usulca yanaşacaktı. Kuş dahi duymamalıydı ayak sesini... Sonra baskın!

Usulca yürümekteler çiftlifiğin otları, çalıları arasında. Balıkçı Salih Reis Deli Zeybek'in yürüyüşüne baktı. Düşündü. Dağ adamı. Efe baskınlarında bilmiş olmalı bu yürümeyi. Çıt yok. Çalının üzerinden ayağı yerden yukarı geçer sanki. Kehribar'a baktı. Düşündü. Bu çocuk daha dünkü zamana kadar İstanbul'a bıçkın namı salmıştı. Şimdi düştü memleket savdasına...

Az sonra Şile'den duyuldu silah sesleri...

Ertesi gece Esir İstanbul'a çökmüştü yine karanlık. Sokaklardan çekmişti ellerini, ayaklarını İstanbul Türkleri. Yedi Düvel askerlerine, zabitlerine, Türk olmayanlara kalmıştı şehir sokakları ve caddeleri. Beyoğlu'ndaki eğlence yerleri şen şakrak... Miralay Galatalı Şevket, Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri ve Gebze'den inen Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, gizli merkezlerden Balıkçı Salih Reis'in Haliç'teki evinde baskını dinlediler.

Mustafa Kemal paşa'nın İstanbuldaki teşkilatlanma döneminde yanında yer alan İttihat ve Terakkinin en üst seviyelerine kadar ulaşmış bulunan Sapancalı Hakkı bey (sol başta) Talat paşa ile birlikte

Miralay Şevket: "O herifi getirdi mi?"

Salih Reis: "Aşağıda mahzende..."

Sonra eski jurnalcinin cebinden çıkan kağıtları verdi Miralay Şevket'e. Miralay Galatalı Şevket baktı listeye: "Yedi Düvel'de kendini kiraya vermiş rezil takımı" diye söylendi. Yüzbaşı Dayı Maksut listedeki bazı isimlerin yanına birer çentik koydu. Salih Reis'e uzattı. Salih Reis anlamıştı ki çentiklililer gönderilecek öteki tarafa...

Konak'taki Karar

Nihat Hala yanında Selvinaz ile Ayazma'dan Üsküdar meydanına indi. Güvercinleri sanki beklemede. Selvinaz'dan buğday torbasını aldı. Güvercinlere saçmaya başladı. Caminin civarındakiler de tanırlardı Nihat Hala'yı. Nihat Hala limana baktı, söylendi:

"Şu Yedi Düvel donanmasının gittiğini görmeden canımı alma Allah'ım..."

Martılara baktı yeniden:

"Siz de ben gibi dertlisiniz, zahir nerede eski şarkı gibi çığlıklarınız? Özledik, lakin esir vatanda şenlik mi olur?"

Ayazma'daki konağına dönerken harpte bir bacağını kaybetmiş Yüzbaşı Salih Bey'i gördü. Yavşça:

"Akşam Yüzbaşı Maksut Bey ile Miralay Şevket Bey gelecekler. Beykoz Üsküdar başları da... Size de haber ulaşacaktı..."

Koltuk değneğine dayanmış Yüzbaşı Salih: "Ulaştı haber Hala..." Nihat Hala ardından baktı. Selvinaz'a "Bir bacak kalmış cephede, amma velakin sanki yine düşman üstüne gider halde Salih Bey" dedi.

Gece bastı. Nihat Hala'nın konağına ulaştılar bir bir... Şaşırtma vererek gelmişlerdi. İttihatçı usulü, çünkü takipte olma ihtimalleri vardı. Gelenler tamamdı. Yüzbaşı Salih Bey gamlı:

"Hadi diyelim ki Mustafa Kemal Paşa boş durmaz. İstanbul işi ayrıdır. Bana göre İstanbul işinin ardında yeni cepheler açmak vardır. Siz hepiniz cephelere gideceksiniz. Ben mahsun kalacağım burada." Koltuk değneğine baktı. Yüzbaşı Dayı Maksut, Miralay Arif'e yavaştan:

"Cephelerde ateş çemberlerinden geçti, lakin şimdi gözleri dolar yeni cephe yok, olmayacak diye..."

Gece geç saat. Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi Bey bir küçük sandıkla geldi. Birbirlerine baktılar "Nedir?" diye. Dayı Maksut hafif güldü:

"Telgraf makinası değil mi Ahmet Hilmi Bey?" Ahmet Hilmi:

"Öyledir. Paşamız söylemişti ya..."

Şaşkınlık, birbirlerine baktılar. Miralay Arif Bey söyledi makinanın icabını:

"Mustafa Kemal Paşa'nın emridir. Nihat Hala mahzezine kurulacakmış." Dr. Fahri:

"İstanbul teşkilatı için buna lüzum yoktur. Acaba emir nedendir? Lakin elbette vardır Mustafa Kemal Paşa'nın bildiği..."

Yüzbaşı Dayı Maksut, koltuk değneği yanında oturmakta olan Yüzbaşı Salih'e:

"Cepheye gidemem, diye gamlanırdınız. Siz harp haberleşmesini, şifre işlerini iyi bilirsiniz. Bu telgraf makinası merkezinin başında bulunacaksınız. Mustafa Kemal Paşa'ya söz etmiştik sizden. Son cepheden bilir adınızı. İdama götürseler sır vermez, demiştir zatınız için.."

Nihat Hala, sabaha karşı hatıratına bunları yazarken yaprağın üzerine Nisan 1919 tarihi de koymuştu. Sonra defteri Yedi Düvel arasa da bulamayacakları yere sakladı. Zaten "Baskın maskın oldu mu yakarım konağı" derdi hep Selvinaz'a.

Aradan birkaç gün geçmişti. Yüzbaşı Dayı Maksut'un telgrafçı çavuşu makinayı kurmaya gelmişti. Kuruldu, üzeri ördültü sıkı sıkıya...

Esir şehrin Türkleri. Sokaklarda, harpte ayaklarını ve kollarını kaybetmiş zabitler, askerler. Yoksul İstanbul Türkleri. Türk kadınları iki tas çorba parası için yüzüklerini, bileziklerini vermekteler rehine. Şehit çocuklarının ayakları çıplak, yamalı gömlekleri...

Ve Millici gazeteleri satan çocuk... Düşman zabtiyesi gördü mü hançerisini yırtar gibi bağırmakta, lakin sansür dairesi var Damat Ferit'in... Çocuğun gömleğinin içinde millici beyannameleri... Bildiklerine vermekte gizliden, beyannameleri...

Esir şehir İstanbul ve esirliğe düşmüş Anadolu toprakları...

Akşam güneş batarken o sahne manzarası yoktu artık limanın. Düşman donanmasının dumanları kaplardı mavi denizin ufuklarını... Asmalı Mescit sokağındaki garamafonlardan gamlı şarkı sesleri... Geride bırakılmış sevdalar...

Kehribar Ali, meşin bilekliğinin takıldığı elindeki bardağı sıktı hınçla...

Bekirağa Bölüğü'nü Ziyaret...

Mustafa Kemal Paşa, Esir şehir İstanbul'un Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi'ndeki eski arkadaşlarını o gün de ziyaret etti. İttihat ve Terakki'nin bütün tanınmış isimleri mahpushanede esirlik zamanlarını yaşamaktaydılar. Nemrut Paşa Harp Divanı tevkifata doymamıştı. Millicilik sanki suçtu. Daha da aranmakta olanlar vardı. Mustafa Kemal Paşa o Harbiye Nezareti'nde Şakir Paşa ile görüştükten sonra Albay İsmet Bey'e de uğradı. Harbiye Nezareti'ndeki genç zabitler kendi aralarında fısıldaşmaktalar "Mutlaka bir şey yapacak... Bu bataktan bizi kurtarsa kurtarsa o kurtarır, lakin ne zaman?"

Mondros'un esir şehri İstanbul. Şişli konaklarında hayat bir başka. Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri ve Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinden gece vakti çıktılar. İstanbul Teşkilatı raporunu vermişlerdir yine. İtalyan Komutan Rolletto'ya verilmiş konağı geçtiklerinde, bir konaktan dışarıya taşan müzik seslerini duyduklarında binbir kahır içine düştüler. Konak zengin tüccarlardan birine aitti. Dr. Fahri, "Esirlik bir yanda, aslını neslini inkar bir yanda" diye söylendi. Akşam Erkanıharp Miralayı Galatalı Şevket ile konuşurlarken Dayı Maksut: "Bir şey yapmalı ki aleme ibret olmalı" diye odada geziniyordu.

Balıkçı Salih Reis, yanında Rumelili Deli Ömer, Deli Zeybek, Zeybek, Kehribar Ali, bir gözünü cephede vermiş Kör Çavuş ile geceleri Şişli konakları önlerinde dolaşmakta. Beklemekte ki bir konaktan eğlence sesleri gelsin. Vakit gece yarısını geçti. Bir konak ve şen şakrak kahkaha sesleri açık pancurlardan dışarı taşmakta... Kapı önünde nöbette iki düşman askeri... Birden alınlarına dayanan silahla durakaldılar. Bağlandı elleri, ayakları ve hemencecik ara sokakta kör bir yere konuldular, başlarında Kör Çavuş beklemekte...

Balıkçı Salih Reis, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek ve Deli Zeybek bir adımda sanki tırmandılar salona çıkan merdivenleri. Hepsinin belindeki Trablus kuşaklarındaki silahların kabzeleri görülmekte. Salih Reis "Ben demeden davranmak yok!" emrini vermişti. Salondaki kahkahalar birden kesildi. Ellerdeki şampanya kadehleri düştü yerlere ve hayretle açılan gözler baktılar gelenlere. Balıkçı Salih Reis:

"Telaşa düşmeyiniz. Bir fenalık yapacak değiliz. Dokunmayız sizlere. Amma velakin bu baskınla anlatmak isterim ki zatınızlara, memleket işgalde. Limanda düşman gemileri, zırhlılar, caddelerde Yedi Düvel bayrakları... Velakin siz buralarda eğlencedesiniz. Demek isterim ki bu sözler yeter. Gayrısını siz düşünün. Vicdanlarınıza bakın, dinleyin..."

Balıkçı Salih Reis, baskından çıktıktan sonra kendilerini bekleyenlere ulaştı. Dayı Maksut'a anlattı olanları. Ertesi günün akşamına doğru bir haber geldi İstanbul Teşkilatı Merkezi'ne. Damat Ferit'in yakınına yerleştirilmiş teşkilat mensubu getirmişti haberi. Sadrazam Damat Ferit bir güzel azar yemişti İtalyan Komutan Roletto'dan. Damat Ferit odasında dört dönermiş, "Ah, bu milliciler! Yedi Düvel'i kızdırmaktalar" diye.

Esir İstanbul zamanları sürmekte. Nihat Hala konağının mahzenine indi. Bir sandık içinde getirilen telgraf makinasının tozlarını sildi. Selvinaz beklemekteydi ki telgraf makinasından sesler geliversin. Nihat Hala telgraf makinasına bakmakta, sanki yeni doğmuş bir çocuğa bakar gibi ve tozlarını alırken telgraf makinası sandığının, düşünmekte: "İyi haberler için tıkırtıları ne zaman çıkar?" ve sonra yeni doğmuş bir bebeğin kundağını örter gibi örttü telgraf makinasının üstünü. Selvinaz başkaca örtüler koydu, baskın olursa ele geçmesin diye. Nihat Hala'nın konağının etrafında dolaşmaya başlamıştı Damat Ferit zaptiyeleri.

Nisan Ayının Sonları

Nisan ayı sonuna doğrudur zaman. Avrupa'ya tahsile gitmiş Türkler vatana dönmekteler. Tophane Rıhtımı'na yanaşan vapurlardan inenler "Acaba kimin vatanına gedik?" şaşkınlığına uğradılar. Gümrüklerde Yedi Düvel zabitleri oturmuşlar, gelenlerin pasaportlarına bakmaktalar ve bakarken de pasaportları tiksinir gibi tutmaktalar. Rıhtımdan çıkan Türkler birden Yedi Düvel bayrakları ile karşılaşınca sanki dünya başlarına çöküverdi. Meydanlarda Yedi Düvel askerleri. Kadıköy meydanında, Moda'nın Bahriye Caddesi'nde cakalarla dolaşmaktalar...

Miralay Galatalı Şevket, bunları Yüzbaşı Dayı Makstu'a anlatır-

ken masanın üzerinde duran matbuata bir göz attı. "Bu Peyam, Alemdar matbuatının rezilliğine bak... Hürriyet ve İtilaf Fırkacılarla müşterek sövmekteler. Damat Ferit ağızları ile yazmakta, İtilaf Devletleri'ni methetmekteler. Artık bunlara karşı durmamak da lazımmış. Bu herifler aslını neslini inkâr etmişler." Yüzbaşı Dayı Maksut:

"Eh, işgalci altınlarını keselerine indirmekteler ya; ama işte Tasvir-i Efkat, İleri, İkdam matbuatı bizlerden yana. Aslına nesline sahip."

Dr. Fahri ile Ahmet Hilmi, Dayı Maksut'un odasına girdiklerinde Miralay Arif Hikmet sevinmişti. "Ahmet Hilmi sefalar getirdin, kaç gündür ararım seni. Patriyot Ömer Bey sormakta, 'Nerelerde bizim Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi?' demekte. Ne iyi ettin de geldin. Akşama Patriyot Ömer Bey'e uğrarız." Dr. Fahri:

"Teşkilat-ı Mahsusa. Talat Bey giderken emir vermişti. Hepiniz Mustafa Kemel Paşa'nın emrine gireceksiniz, diye..." Ahmet Hilmi duraksamadan:

"Eh, öyle oldu ya zaten azizim. Emrindeyiz Sarı Paşa'mızın. Geçenlerde ziyarete gittim. Uzun konuştuk. Sizlerden söz ettik. Sanırım büyük bir işe hazırlanmakta Mustafa Kemal Paşa, amma velakin bilirsin adımları sağlamdır. Önce düşünür, sonra karar verir. Karar da verdi mi Yedi Düvel gelse döndüremez. Baskıcıdır. Harp zamanı da, ondan önceki İttihatçılık zamanında da hep öyle yapmıştı. Çanakkale'de de öyle. Aslında Çanakkale son savaşı Sarı Paşa'nın baskın harbidir."

Yüzbaşı Dayı Maksut: "Hadi akşam yaklaşmakta. Ancak gideriz. Patriyot Ömer, Dr. Münir Bey'i merakta koymayalım. Bir hafta geciktik mi öfkelenmekteler. Zaten saklanmaktalar orada. Damat Ferit zaptiyeleri peşlerinde."

Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi, vapura giderlerken: "Dayı Maksut, de bakalım bizim Balıkçı Salih Reis'in yanındaki Kehribar Ali ve Deli Ömer kimler? Geçenlerde anlattılar. Namı Kehribar Ali imiş. Geçenlerde yanındakilerle epey işler görmüş..." Dayı Maksut:

"Bıçkınlıktan aldık Kehribar'ı. Şimdi bizdendir. Salih Reis emrinde çalışmakta. Tanır bütün muhitler onu. Bıçkındır. Verdin mi emri, yakar dünyayı. Deli Ömer de öyle. Geçenlerde dediysem üç

gün önce, kahvede Damat Ferit'i öven, 'Yedi Düvel geldi. Artık zenginleşiriz' diyen heriflere iyi bir kötek atmışlar. Atmışlar ki ne kötek atmak! Herifler zelzeleden çıkmışa dönmüşler." Dr. Fahri:

"Dayı Maksut'un emri ile şu eski jurnalcilere de dokunmuşlar."

DR. MÜNİR ve PATRİYOT ÖMER

Gece Dr. Münir'in evindeydiler. Suadiye sokakları ve Esir İstanbul. Patriyor Ömer Bey keyiflenmişti: "Gözlerimiz kaldı yollarda, habersizlik de işin ötesi... Ne haller var?" Galatalı Miralay Şevket:

"Mustafa Kemal Paşa Bekirağa Mahpushanesi'ne uğramış tekrardan. Hiç bırakmaz eski arkadaşlarını ziyaret etmeyi. Harbiye Nezareti'ne girip çıkmakta işgal zabitleri. Damat Ferit rezili bildiğiniz gibi..."

Miralay Galatalı Şevket, Dr. Münir'in yastık altından kabzesi çıkmış koca parabellum silahını görünce:

"Doktor, bir yanda İttihatçılık ve yanında filozofluk. Onun yanında raf raf kitapları okumaktasın. Onun yanında koca parabellum silahı. Teşkilat-ı Mahsusacılık da bunların dahilinde. Bunca şey nasıl da bir arada? De de anlayalım..." Patriyot Ömer Bey ekledi:

"Bir de kıyıcılığı var dır ki sorma. Bilirsiniz zaten. Vuruşmaya girdi mi sonu gelmeden bırakmaz..." Dr. Münir gözünün üstünden baktı:

"Siz şimdi koyun beni bir yana da vaziyeti anlatın."

Esir İstanbul'un sabahında, Dr. Münir'in evinden çıktıklarında, Dayı Maksut'un aklında üç jurnalcinin adı vardı. Patriyot Ömer Bey vermişti o adları, "Bunlar hiç durmaz, tedbir almak icap eder" demişti.

Balıkçı Salih Reis üç ismi avcı yeleğinin cebinden çıkardı. Küçük kağıdı yaktı mum ışığında. Adresler de, isimler de kazınmıştı aklına. Hem de aklının öfkesine. Esir İstanbul'un bir sabahına doğru Beyoğlu lüks kulüpleri dağılmıştı. Galatasaray Mektebi'nin karşı sokağından bir silah tarakkası duyuldu. Jurnalci yerde. Üzerinde kağıt: "İhanet-i Vataniye'de bulunmuştur."

Ertesi gece Üsküdar yokuşundaki bir konağın önünde patladı millici silahı. Adam yerde. Üzerinde kağıt: "İhanet-i Vataniye'de bulunmuştur."

Üçüncü gece Moda'daki bir silah sesi. Aynı kağıt yerdeki adamın üzerinde...

Nihat Hala Konağı...

Yüzbaşı Dayı Maksut ve Dr. Fahri, Nihat Hala'nın konağına uğradılar. Marmara'da güneş Esir İstanbul'a bakarak batmakta. Nihat Hala bahçedeki kameriyenin altında karşıladı onları. Selvinaz yine kahveleri getirmişti. Dayı Maksut:

"Hala bizimkiler yarın mahzendeki silahlardan almaya gelecekler. Beykoz Teşkilatı istemekte silahlardan bir kısmını..." Nihat Hala:

"Esirlik çok zor. Ne haller oldu da geldik bu zamanlara..."

O şehit çocuğu biraz ileride yine yatmıştı çimenlerin üzerine, sırt üstü. Nihat Hala sürdürdü sözlerini: "Karanlık basıncaya kadar yatar. Sonra, bildiğiniz gibi, arar babasını yıldızlarda..."

Dr. Fahri, çocuğa baktı. Yüzündeki gam birden öfkeye döndü. "Eğer vurup, yarıp, geçemezsek bu esirliği, dünyada yaşamak da haramdır bize. Cümle alem hepimize..."

O sırada Nihat Hala'nın martısı geldi, durdu karşılarında. Artık alışmıştı onlara, anlamıştı kötülük gelmeyeceğini. Nihat Hala başını okşadı yine martının. Martı gitti küçük şehit çocuğunun yanına, sanki gagası sevmekte çocuğu. Çocuk mahzun beklemekte yıldızların çıkmasını...

Dünyaya Karşı Yürümek

Miralay Galatalı Şevket, Dayı Maksut, Dr. Fahri, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü ve Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi Şişli'de Mustafa Kemal Paşa'ya gitmekteler gece saatinde ve Esir İstanbul'da sanki dünyaya karşı yürümekteler gibi adımları...

Esir İstanbul zamanlarının bir günü daha geçmekte. Biraz ileride Yüzbaşı Baki'yi gördüler. Galatalı Şevket: "Baki dünyaya karşı yürür gibi. Bıraksan, versen yanına birkaç adam, Saray'ı da basar, Damat Ferit Konağını da... Biz şimdi dünyaya karşı yürümekteyiz gibi gelir bana. Yedi Düvel ve biz. Yalnızlık, lakin yılgınlığımız yoktur şükürler olsun. Gerisi nasıl olsa gelir..."

Adımlarını sıklaştırdılar, öfkeyle...

Takvim yaprakları esir İstanbul'un günlerini saymaktaydı. Anadolu'nun esirlik zamanları da başlamıştı. Binbaşı Şakir Galata Köprüsü üzerinde bir an durdu. Yedi Düvel donanmasına baktı. Dalmıştı:

"Bunları Çanakkale'de Mustafa Kemal Paşa'nın emrinde yüz geri etmiştik. Yemen, Galiçya. Arap çölleri. Irak, Suriye ve sonra Kafkas. Daha da dayanırdık, velakin Saray bastı imzayı Mondros teslimiyetine..." Söyleniyordu kendi kendine.

Dr. Fahri, "Bakalım devran ne gösterir? İşte yine başladı nisan yağmuru" dedi. Binbaşı Şakir uyanmıştı sanki cephedeki gibi...

"Topal Osman Nerede?"

Mustafa Kemal Paşa Harbiye Nezareti'nde Harbiye Nazırı Şakir Paşa ile görüşmesini bitirmişti. Akşam üzerine Yüzbaşı Dayı Maksut'a bir haber ulaştı, Mustafa Kemal Paşa'dan. Miralay Arif Hikmet, Dr. Fahri, Miralay Galatalı Şevket Beyoğlu Havva Sokak'taki eve çağrılmışlardı. Şişli'deki ev gözetleniyordu. Gece Dayı Maksut ve çağrılanlar aralıklarla Havva Sokak'taki evde toplanmışlardı. Mustafa Kemal Paşa, masanın üzerindeki haritada elini dolaştırırken, Yüzbaşı Dayı Maksut'a:

"Giresun'daki Osman Bey'in nerede olduğundan malumatınız var mıdır? Yoksa derhal öğreniniz!" Miralay Arif Hikmet:

"Paşam, Topal Osman Bey ile Teşkilat-ı Mahsusa'da da birlikte olmuştum. Geçenlerde İstanbul'a gelen yakın bir ahbaptan aldığım habere göre kendisi hâlen o civardadır."

Mustafa Kemal Paşa bir an durdu. Gümüş sigara tabakasından bir sigara yakarken:

"Osman Bey, kahraman bir mensubumuzdur. Karadeniz toprakları şimdi işgal zamanını yaşamakta. Kendisi ile gizlice itimat telkin eden bir arkadaşınızla temas ediniz. Geniş malumata ihtiyaç vardır."

Emirler alınmıştı...

Gece geç vakit Mustafa Kemal Paşa'nın yanından ayrıldıklarında Dr. Fahri, Miralay Galatalı Şevket'e:

"Mustafa Kemal Paşa, henüz tam anlayamadık; ama galiba tahminimizden de mühim bir harekete hazırlanmakta herhalde. İstanbul teşkilatı tamamlandı. Teğmen Faruk'u Manisa civarına gönderdi. Şimdi Topal Osman Bey hakkında malumat istiyor. Sanırım tahminlerimizden de mühim bir başka hareket düşünmekte. Galiba yeni cephelere açılacak; ama ne zaman, nasıl?"

Balıkçı Salih Reis yanlarında yürümekteydi. Yüzbaşı Dayı Maksut:

"Salih Reis arkaya bak. Herhalde takipteyiz. İcabını yap."

Salih Reis Teşkilat-ı Mahsusa alışkanlığı ile geriyi gözetledi. Harbiye'ye doğru yürümekteydiler. Balıkçı Salih Reis, karşı kaldırımdan yürümekte olan Rumelili Deli Ömer, Kehribar Ali, Deli Zeybek'e işaret verdi. Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Deli Zeybek anlamışlardı vazifeyi. Harbiye'yi geçtiklerinde iyice tenhalaşmıştı ortalık. Deli Ömer, Kehribar Ali, Deli Zeybek'in namluları birden arkadan yürümekte olan üç kişinin ensesine dayanıverdi. Kehribar Ali adamlara:

"Ses yok. Bitersiniz. Yürüyün!"

Gece yarısını çok geçmişti. Jurnalciler Balıkçı Salih Reis'in Haliç'teki evinin mahzeninde sorgu suale alınmışlardı.

Toprak Kokusu

Nisan yağmurları toprağa hoş bir koku vermişti Nihat Hala erkenden kalkmış konak bahçesindeki çiçeklerini okşamakta. Bir avuç toprak aldı, kokladı. Selvinaz'a döndü:

"Vatan toprağı ne hoş kokar."

Bir martı düşmüştü bahçeye çok zaman önce. Kanadı kırık ve topal. İyileştirmişti Nihat Hala martıyı. Martı sanki evden biri gibi. Geldi Nihat Hala'nın önünde sesler çıkardı. Nihat Hala:

"Sen de gamlısın mutlak. Senin denizinin limanında şimdi düşman donanması var. Ondan olmuştur gamın..."

Uçamayan martı, konak bahçesinde yaşamakta. Başını uzattı ki Nihat Hala okşasın. Anlamıştı çünkü ne zamandır, ondan kötülük gelmeyeceğini. Nihat Hala o gece hatıra defterine yazdı:

"Martılar bile gamlı esaretten..."

Nihat Hala'nın sabahında gam dolaşırken birden bahçe kapısının çıngırdağı bilinen şekilde üç defa ses çıkardı. Kapı açıldı. Teğmen Faruk dönmüştü. Selvinaz sevindi birden. Teğmen Faruk:

"Elini öpmeye geldim hala. Acele Mustafa Kemal Paşa'ya gitmem icap eder."

Teğmen Faruk bir kahve içti. Bekledi akşam olsun. Gece ulaşırken önce Yüzbaşı Dayı Makstu'a uğradı. Beraberce Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evine giderlerken Dayı Maksut:

"Nedir Manisa civarı halleri?" Teğmen Faruk:

"Ne olacak, İtilafçılar etmedikleri rezaleti koymamakta. 'Yedi Düvel geldi. Artık harp yok. İşimize bakalım' diye konuşmaktalar. İşgal komiserleri ile al takke, ver külah. Rezillikleri diz boyunu da geçer. Bizim İttihatçılarla da çatışmaktalar."

Teğmen Faruk, Şişli'deki evde Yüzbaşı Dayı Maksut ile Mustafa Kemal Paşa'ya Manisa, Muğla Ege civarını anlattı. Cebinden çıkardığı bir kağıdı masanın üzerine koyarken:

"İşgale karşı çıkan eski efelerin isimleri. Hepsi emirler beklemekte. Şimdiden silaha sarılmakta olanlar var, lakin dağınıklar. Manisa'daki Eşref Bey'in çiftliğindeki silahlar sağlam." Mustafa Kemal Paşa Teğmen Faruk'a:

"Şimdi yeni bir vazife ile tekrar oraya ulaşacaksınız. Oradaki vazifenizi biliyorsunuz. Artık İstanbul'a dönmeyeceksiniz. Tekrar görüşeceğiz. Vazifeniz çok mühimdir. Efelerle teması kesmeyiniz."

"İrtibat Temin Ediniz"...

Miralay Arif Hikmet, "...Paşam Topal Osman Bey ile Teşkilat-ı Mahsusa'da da birlikte olmuştum. Geçenlerde İstanbul'a gelen yakın bir ahbabdan aldığım habere göre kendisi halen o civardadır..." Mustafa Kemal Paşa bir an durdu. Gümüş sigara tabakasından bir sigara yakarken "...Osman Bey kahraman bir mensubumuzdur. Karadeniz toprakları şimdi işgal zamanını yaşamakta. Kendisi ile gizlice itimat telkin eden bir arkadaşınızla temas ediniz. Geniş malumata ihtiyaç vardır..." Emirler alınmıştı.

"Galiba Yeni Cepheler"...

Gece geç vakit Mustafa Kemal Paşa'nın yanından ayrıldıklarında Dr. Fahri Miralay Galatalı Şevket "...Mustafa Kemal Paşa henüz tam anlayamadık ama galiba tahminimizden de mühim bir harekete hazırlanmakta herhalde. İstanbul teşkilatı tamamlandı. Teğmen Faruk'u Manisa civarına gönderdi. Şimdi Topal Osman Bey hakkında malumat istiyor. Sanırım tahminlerimizden de mühim bir başka hareket düşünmekte..." Galiba yeni cephelere açılacak. Ama ne zaman, nasıl?"

Mondros zamanları. 1919 yılı Nisan ayı. Yüzbaşı Dayı Maksut Harbiye Nezareti'nin büyük kapısından çıkarken Kafkas Fırkası Kumandanı Erkanıharp Kemalettin Sami'ye, "...Kumandanım Binbaşı Efe Salih gelmekte... İşte şurada..." derken çocuklar gibi sevinmişti. Kemalettin Sami, Binbaşı Efe Salih'in boynuna sarıldı. "...Seni son Kafkas cephesinde görmüşler... Sonra izin kaybolmuş. Orada kaldı sanmışlardı. Sağsın. Şükür." Yüzbaşı Dayı Maksut "...E kumandanım Efe binbaşı demişler ona. Kalır mı? Bir düşer bin kalkar derdi arkadaşlar. Cephelerden bilenler."

"Lakin Yürek Yaralı"...

Erkanıharp Kemalettin Sami "...Kaç yerinden vurulmuştun cephede? Demişlerdi ki son görüştüğümüzde altı kurşun." Binbaşı Salih Efe daldı birden. "Kurşun yaraları gelip geçti de kumandanım lakin sokaklardaki şu yedi düvel bayrakları limandaki düşman armadası, işgal devriyelerinin yüreğimizde açtığı yaralara ne demeli?" Ve sonra sürdürdü konuşmayı hınçla; "Feleğin ettiğine bakın kumandanım. Amca Paşa Halil esir almıştı ya Irak cephesinde İngiliz kumandan general Tovşendi. Mondros için yani teslim olmak için aracı koymuş onu saray. Hey felek işte etmiş bize edeceğini..." Sonra yürüdüler Beyazıt'tan aşağı doğru...

"Bu Da Deli Efe..."

Binbaşı Efe Salih kararlaştırılma üzerine gece Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis'in Haliç'teki evine gitti. Yüzbaşı Baki, Dr.

Fahri, Yüzbaşı Eczacı Celal, Miralay Kemalettin Sami, Salih Reis'in sofrasının etrafındaydılar. Balıkçı Salih Reis ilerde oturan Rumelili Deli Ömer, Kehribar Ali'yi, Deli Zeybek'i gösterdi. Adlarını saydı "...Bunlar esir şehrin, esir İstanbul'un fedaileri..." Binbaşı Efe Salih'in merakını giderdiler böylece. Binbaşı Efe Salih, "...Rumelili Deli Ömer. Herhal Rumeli'den gelmiş. Hatırlar mısınız Rumeli dağlarını. Tabi aklınızdadır. Nasıl vuruşmuştuk..." O ara Rumelili Deli Ömer hafiften tutturmuştu bir Rumeli türküsünü. Dr. Fahri "...Bunun içi hep böyle yanar. Koymuş anasını babasını oralardaki topraklara. Sevdalısını da..."

Duymuştum Adınızı...

Kafkas Fırkası Kumandanı Kemalettin Sami Binbaşı Efe Salih'e "...Yarın Mustafa Kemal Paşa'ya gideceğiz. Sen bizimle ol..." Binbaşı Efe Salih birden heyecana düştü: "...Mustafa Kemal Paşa. Kumandanım, Mustafa Kemal Paşa dediniz mi demek ki yeni cephe var demektir. Öyle midir?" Yüzbaşı Dayı Maksut "...Öyledir de deriz. Lakin bilirsin Mustafa Kemal Paşa'yı harekete geçmeden sezdirmez. Bizler yeminliyiz. Şimdi sen dahi yeminli oldun say kendini. Lakin usuldür..." Balıkçı Salih Reis birden serdi masanın üzerine Bayrağı. Üzerine bir silah kondu. Binbaşı Salih Efe'nin yemini tamamdı. Dr. Fahri, "kusura kalmayın usul tamamlandı. Zaman böyle zaman..." Mustafa Kemal Paşa'nın Havva Sokak'taki karargahına vardıklarında Binbaşı Salih Efe tanıttı kendisini askercesine... Mustafa Kemal Paşa "...Duymuştum adınızı..." Sonra İstanbul halinden teşkilatından konuşuldu...

Akaretlerde Silah Sesleri...

Kehribar Ali gecenin karanlığında yanındaki Rumelili Deli Ömer'e "...Damat Ferit zaptiyesine bizi aratmakta imiş. Oradaki serkomiser söyledi. Tetik ol dedi. Üsküdar'daki herife yaptığımdan olacak. Hani Nihat Hala'nın yanındayken..." Deli Ömer birden, "... İşte zaptiyeler. Tetik ol..." Birden zabtiyelerin ateşi başladı. Kehribar köşeye attı kendisini. "...Kıyamam sana zabtiye efendi. Selam ederim Damat Ferit'e..." dedi tetiğe dokundu. Öndeki zabtiye ba-

cağından yemişti kurşunu düştü. Deli Ömer öteki zabtiyeye "...Ben de kıyamam. Sen de selam et Damat Ferit deyyusuna..." diye bağırdı tetiği sürdü. Öteki zabtiye de vurulmuştu. Kehribar Ali, Deli Ömer gece karanlığında kayboldular...

Efe Salih - Nihat Hala...

Dr. Fahri Binbaşı Salih'e neden efe salih dendiğinin merakındaydı. Dayı Maksut anlamıştı. "...Bak doktor. Bu binbaşı Salih var ya, efe demişlerdi. Şundandır. Çakırcalı memleketindendir. Düşmana saldırdı mı bakmaz karşıda kaç düşman var. Bir de saldırırken başta efece meydan okur gibi seslenir de ondan. Çook cephe görmüştür. Nihat Hala ile de akraba olur. Bu akşam el öpmeye gidecek Hala'ya biz de beraber. Hem bakarız depodaki silahlara kaçı kalmış..."

14'Dü 18 Oldu...

Binbaşı Efe Salih, Dr. Fahri, Dayı Maksut Nihat Hala'nın bahçe kapısından girdiklerinde Nihat Hala küçük Mehmet'e, "...İşte baban geldi..." der demez Mehmet koştu sarıldı babasına. Saçlarını öptü oğlunun Binbaşı Efe Salih. Mehmet'in annesi ölmüştü o cephede iken. Mehmet Nihat Hala'nın evladı olmuştu. Binbaşı Efe Salih, Dr. Fahri'ye "...Cepheye giderken 14'ünde bırakmıştım. Gözümde tütmüştü. Şimdi oldu 18... İşte bizim hayatımız. Böyle geçmekte. Şimdi bir cephe açılsa da yeniden ve başından başlasak Mehmet de vuruşsa yanımda yedi Düvel ile. De ki düştük koyun koyuna Vatan toprağına. Bir kabir taşı yazsalar üzerine Binbaşı Efe Salih ve oğlu Mehmet..."

Lakin açar yine çiçekler...

Nihat Hala, Binbaşı Efe Salih ile konuştu. Nihat hala "...Bak Efe Salih şu çiçeklere bak. Zaman nisan ayıdır. Büküktür boyunları. Bana öyle gelir ki düşman bayrakları çekildiğinden sokaklarımıza, Sokaklarımızda düşman devriyesi dolaştığından. Yazdım defterime martıler bile sessiz diye. Öyle değil mi oğul?" Derin bir sessizlik

oldu. Selvinaz kahveleri gitirmişti. Nihat Hala Teğmen Faruk'tan söz etti. "Maksut oğlum biliyor galiba açacak bir yeni cephe Kemal Paşa. İşte derim ki o cephe ile birlikte çiçekler yine başlarını kaldırdılar. dağlardaki kardelen çiçekleri de..." Ve esir İstanbul'un bir zamanı böyle geçti.

1919 Nisan ayı sonlarına doğru gelmişti zaman. Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis Üsküdar Salacak'taki büyük konağın bahçe kapısı çanının ipini çekti. Durdu. İki gövdeli belinde silahlı konak bekçisi bahçe kapısını aralarken Balıkçı Salih Reis "...Efendine haber et. Salih Reis geldi dersin..." Koca gövdeli konak bekçisi duraladı. "Haydi" dedi Salih Reis konak bekçisinde bet beniz attı. Konak sahibi Selman Bey camdan vaziyeti görmüş olacak ki telaşlı indi merdivenleri.

"Zatınıza Deriz Ki"...

Konak sahibi acele kahve getirtmişti. Salih Reis kahveden bir yudum aldı. Gözlerini dikti karşısındaki şişman adamın gözlerinin taaa içine "...Zatınıza deriz ki, İtilafçıların Damat Ferit'in emri hususiyeleri ile Üsküdar'daki memleket severleri rahatsız etmeyi terkediniz. Geçenlerde bir hanıma, senin kocan İttihatçı idi. Şimdi hesaplar sorulacak demişsiniz. Herhal aklınıza gelmedik bizler. Evvelemirde bir Türk kadınına böyle söz atmak az biraz rezilliğin de fazlasıdır. Yani şeddelisidir..."

"Geri Dur Yanarsın"...

Balıkçı Salih Reis birden ardına kapıya doğru döndü. İri yarı konak bekçisi elini kuşağının üzerindeki silahına doğru uzatmıştı. Salih Reis güldü. "...Höst geri dur. Yanarsın çıra gibi. Allı pullu uzun etek giyersin de Üsküdar çayırında köçek gibi kalırsın..." Konak sahibi ha bayıldı ha bayılacak... Salih Reis sürdürdü konuşmayı: "...Bak efendi. Sen bizi bilirsin biz seni... Lakin artık Üsküdar meydanında görünmeyeceksin. Gerisini sen düşün..." Salih Reis birden kalktı. Yürüdü konaktan çıktı.

Dayı Maksut'un Keyfi...

Yüzbaşı Giritli Enver, Yüzbaşı Dayı Maksut, Topkapılı Mehmet Bey, Dr. Fahri, Tolçalı Süleyman Bey, Dayı Maksut'un karargahında kahvelerini içerlerken Balıkçı Salih Reis girdi içeri. Dayı Maksut "... Bilirim huyunu uzun söylemezsin, lakin bu sefer başka..." Balıkçı Salih Reis anlattı hal ve vaziyeti. Hepsi birden kahkahayı bastılar. Salih Reis "...Lakin söz çıktı ağızımdan, herifin konak bahçesine giydirmek icab eder çengi halini sonra da salmak lazımdır Üsküdar panayır çadırına..." "...Eh münasiptir..." diye cevapladı Dayı Maksut. Aradan birkaç gün geçmişti ki Üsküdar panayır yerinde koca göbekli çengi giyimli bir palapıyık adam dolaşır. Sırtında kağıt: "...Damat Ferit ve İtilafçı goduşudur..." yazılı.

Dr. Münir'in Evi...

Dr. Münir gece oturmuş Patriyot Ömer Bey ile Naima Tarihi üzerinde münakaşaya dalmıştı. Birden Bahariye Yüzbaşısı İsmail Hakkı, Piyade Binbaşı Şevket, Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri sökün ettiler. Dr. Münir "...Eh İttihatçı usulü gece baskını. Varıp gidip Saray'ı basmak ve padişahı alıp gelmek varken bizim eve verdiniz baskını. Patriyot'la münakaşa ederdik. Birden kulağım çınladı. Anladım bir gelen var..." Yüzbaşı İsmail Hakkı "...Bırakın şimdi Ömer Bey. Galiba yine başlayacağız vuruşmaya..." Dayı Maksut baktı ki Patriyor Ömer sevinmeye başladı. "...Eee Ömer Bey alışmışsınız siz de vuruşmaya. Zaman geliyor derken nerede ise kuşanıp çıkacaksınız sokaklara ve başlayacaksınız..."

"Kemal Paşa'dan Haber"...

Patriyot Ömer Bey birden yerinden kalktı. Nargilesini koydu bir yana... "Siz bana Mustafa Kemal Paşa'dan haber verin. O karar verdi mi. Lakin kası bile bilmez ne düşünür. Amma velakin belki demiştir birşeyler. Onu söyleyin önce..." Dr. Münir, atladı söze "... Doğrudur. Kemal Paşa önce düşünür. Sonra ölçer, biçer. Ve sonra karar verdi mi taarruza durduramazsınız... Şimdi de bakalım Dayı Maksut var mı böyle bir iz...?" "...Öyle görülür. İstanbul teşkilatını

mühimsemesi yalnızca İstanbul için değil olsa icab eder. Amca Paşa ile görüştüğünde umumi bir meseleden bahsetmiş. Bize de verdiği emirler vardır. Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlar bir tayin işinden söz etmekteler. Yenibaçeli'ye neden tutturdu Gebze yolunu? Anadolu'ya açılan kapıdır da ondan..." Dr. Münir "...Başlıyoruz... Bu artık bir başka başlayış sanırım. Ya devlet başa misali..." Esir şehrin İstanbul'da bir ilkbahar sabahı güneş doğarken çıktılar Dr. Münir'in evinden...

İşte Mondros günleri işgal devletleri komutanları ve yanlarında Damat Ferit hükümetinin devriye polisiyle sokaklarda kontrol dolaşmaları yaparlarken...

Silah Ve Rumeli Türküsü...

Rumelili Deli Ömer, Deli Zeybek, Nihat Hala'nın Konağından sabaha karşı çıktılar. Üsküdar Kabristanını geçerlerken birden zabtiyler. Düdük sesleri. Deli Ömer ile Deli Zeybek kendilerini attılar Üsküdar'daki kabristana. Kocaman selviler... Başladı vuruşma. Deli Zeybek az ötede vuruşmakta olan Rumelili Deli Ömer'e seslendi:

"...Vuruşurken urumeli türküsü. Delisindir de deliliğinin bir isbatı da bu olsa icab eder herhal..." diye seslendi az öteden bir yandan da kurşun göndermekte karşıya. Deli Ömer "...Ne edeyim. Vuruşmakta yas mı tutulur..." Sonra etrafını çeviren devriyeleri bozdular... Soluğu Dayı Maksut'un yanında aldılar. Yüzbaşı Dayı Maksut bir aferin çekti. Memnundular...

"Dur Zabit Bey"...

Esir İstanbul'un caddeleri sokakları. Kederli Türkler. Lakin öfke harman olmuş kederle. Erkanıharp Miralayı Galatalı Şevket, Dr. Fahri Köprüye giden vapurlar. Bir genç Türk kadını yanında bir çocuk. Altı yaslarında olsa gerek. Kadın, Miralay Galatalı Şevket'in önünde durdu. gözlerinden ateş çıkmakta sanki. "...Miralay Bey. Bunun babası zabitti. Kaldı Kafkas'ta. Abim kaldı Arap çöllerinde arkadan vurulmuş. Hani şu Arap şeyhleri vurmuş dedilerdi. Şimdi caddelerimizde Yedi Düvel bayrakları. Bak miralay beey. Oğlumun babasının kanı helaldir Vatan'a. Lakin bu yedi düvel bayrakları inmedi mi caddelerden de ki helal değildir bu millet hakkı. İşte dedim diyeceğimi miralay bey..."

"Ya Ölmek Ya Yine Ölmek"...

Dr. Fahri donmuş kalmıştı. Gözlerindeki iki damla yaşı saklamak istedi. Olmadı. Sildi mendiliyle. "...Miralayım. Ya ölmek var ya yine ölmek. Yapamadık mı vazifeyi gideriz bu şehidin hanımının sözü ile. Ama bir şey diyeyim. Sanırım, sanmam da inanırım bizim milletimiz de bu yürekler varken, bu öfke varken biz de o öfke varken sanırım, sanırım dedim yanlış. İnanırım ki yeneriz bu emperyalistleri. Lakin ahhh Mustafa Kemal Paşa bir haydi dese. Ama sanırım ki vakit artık çoook yakındır. Öyle gelir bana..." Miralay Galatalı Şevket "...Yeneriz yeneriz. Hani İttihatçıca söz vurup yarıp çıkarız. Çıkarız ki başka çare de yoktur. Dediğin gibidir ölmek ya da yine ölmek. Amma ve lakin ölünceye kadar da vuruşmak namusluca..."

Vapur köprüye yanaştı. İndiler. Esir şehrin sokaklarında karıştılar kalabalığa. Hınçla yürüyorlardı.

Sıra Kimde?...

Yüzbaşı Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'i salonun bir köşesine götürmüş, konuşmaktaydılar. Sapancalı Rıza yanlarına gitti.

"...Şu jurnalciler meselesi. Bazılarının da kimler olduğunu öğrenmişler Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlar. Salih Reis'e sıranın kime geldiğini sormaktayım. Salih Reis sıranın eski Saray jurnalcilerinden birisine geldiğini söylemekte. Yarın gece icabı yerine getirilecek..."

Ertesi günü Balıkçı Salih Reis, Yüzbaşı Day Maksut, Yenibahçeli Yüzbaşı Deli Şükrü Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlarından aldıkları jurnalci isimlerinin nerelerde oturduklarını aramaya başladılar. Yüzbaşı Dayı Maksut için bu hiç de zor olmadı. Kısmi Siyasi Şubedeki Mustafa Kemal Paşa'nın teşkilatına dahil olmuş bulunan adamlarından icab eden bilgileri alıvermişti. Şimdi jurnalcinin hesabının ne günü görüleceği konuşulmaktaydı.

Rumeli Özlenmez Mi?...

Rumelili Deli Ömer salonun bir köşesinde dalmış gitmişti. Nihat Hala biliyordu Deli Ömer'in başından geçenleri. Deli Ömer anlatmıştı Nihat Hala'ya. Nihat Hala sanki hepsinin halası olmuştu. Nihat Hala Deli Ömer'e

"...Dalmışsın Ömer evlat. Sanırım ki yine özlemişsin Rumeli'yi. Rumli zamanlarını... Tabii özlenir. Özlenmez mi? Lakin ne çare. Bir kuş gibi elimizden uçup gitmiştir..."

Ötekiler de Deli Ömer'in yanına geldiler. Çok içlenmişti Deli Ömer "...Şimdi bizim oralardaki dağlardaki çiçeklerin kokuları. Komşular. Kimseler kalmadı oralarda. Hep geldiler bu yanlara. Lakin burası da vatandır. Lakin keşke kalsaydı Rumeli de vatan..."

Salondaki ateş çemberinden geçmiş cepheler görmüş hepsinin gözleri doldu. Nihat Hala kemanını çıkardı. Kemandan kederli bir Rumeli türküsünün ağır melodileri sanki Rumeli'ye ağlar gibi...

Türklerin esir İstanbul'un bir gecesi. Gün yavaş yavaş ağarmakta. Öfke ile kederin iç içe geçtiği böyle zamanlar...

Esir İstanbul. Aralık 1918. Binbaşı Sinan son cepheden Üskü-

dar Ayazma'daki evine dönmekte. Bir akşam vakti. Karlı bir gece. Türk Üsküdar'ın Türk evlerinin kafesli pencerelerinden sızan ışıklar taneleri ile sanki kederin dansını yapmakta. Son cephe vuruşmalarında mitlaryöz kurşunu ile yaralanmış Binbaşı Sinan, Haydarpaşa Garı'nda trenden indiğinde Limandaki gri düşman zırhlılarını görmüştü. Kendi kendine söylendi: Silahını okşadı ve "hakkını verdik amma velakin işte kader mi desem".

Ve Binbaşı Sinan, Nihat Hala'nın konağının yanındaki evinin kapısını çaldığında bir anda gözlerinin önünden cepheye giderken bıraktığı küçük oğlunun o hali geçti. Ve ardından cephe vuruşmaları. Ve Üsküdar Ayazma'daki Türk evinin kapısı açıldı. Nihan hanım yanında oğlu. Kocaman olmuştu küçük Selim...

Patriyot Ömer...

Binbaşı Sinan birkaç gün dinlendi. Nihat Hala'nın evinde devranın nasıl döndüğünü dinledi. Sonra Harbiye Nezareti'ne uğradı ki ne yapacak diye sorsun. Harbiye Nezareti kapısından işgal subayları girip çıkmakta. yüreği paramparça oldu... Ve birden Harbiye Nezareti'ndeki Piyade Yüzbaşı Emin Ali'yi gördü. Sarıldılar. Binbaşı Sinan Teşkilat-ı Mahsusa'da da iyi işler yapmıştı. Emin Ali, "buraları boş geç sen yüzbaşı Dayı Maksut'u gör" dedi...

Binbaşı Sinan Yüzbaşı Dayı Maksut'a uğradı. İkisi de ittihatçı idi. Yüzbaşı Dayı Maksut, kestirmeden devranı anlattı. Ve "...Yarın gece bizim Patriyot Ömer Bey'de beraber gideriz. İhtiyaç var sana da..."

Yarıp Çıkmak...

O gece İttihatçıların ünlü patriyot Ömer'inin evinde, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Dayı Maksut, Dr. Fahri, Serezli Ahmet Niyazi, Topçu Müzazımevveli Muhlis, Yüzbaşı Celal, Binbaşı Cemal, toplanmışlardı. Yüzbaşı Dayı Maksut, Mustafa Kemal Paşa'nın teşkilat işini anlatırken birden bahçe yanından sesler duyuldu. Bahçe kapısının zili takırdamaktaydı. Patriyot Ömer "kapıya gidiyorum, komşu var diye seslendim mi basıldık demektir."

Salondakilerin elleri birden silahlarına gitti. Binbaşı Cemal "...

Basıldıksa vurup yarıp çıkarız..." Yüzbaşı Dayı Maksut, "tam ittihatçıca" dedi. Sonra anladılar ki gelen bir başka arkadaştır.

Rolletto Ve Ali Kemal...

Patriyot Ömer'in Erenköy'deki evindekiler sabaha karşı dağıldılar. Esir İstanbul sokaklarında işgal devriyeleri. Kederli Türkler. Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinin karşısında Ethem Paşa Konağı İtalyan İşgal Komutanı Roletto'ya verilmişti. O konakta da balolar tertiplenmekte. Dr. Fahri iyi dil bildiğinden öyle yerlerden haber alması için Mustafa Kemal Paşa tarafından vazifelendirilmişti ya, işte Dr. Fahri ne yapmış ne etmişti o gece oraya sızmıştı. Prensler, sultanlar, işgal devletleri yüksek komiserleri ile ticaret pazarlıklarına girmişler de oradaydılar. Dr. Fahri, birden Ali Kemal'i gördü. Ali Kemal bir yandan kahkaha atıyor bir yandan ertesi günkü yazısından söz ederek "...Canlarını okudum..." demekteydi. Dr. Fahri "...Şimdi, şu kapının önünde alesta bekleyen Balıkçı Salih Reis'i bir işaretle senin canını okumak var ya, amma şimdilik takip emredildi..." diye geçirdi içinden...

Ertesi gün akşamı Mustafa Kemal Paşa'ya raporunu verecekti...

Mahmut Celal Bey...

Balıkçı Salih Reis, yanında Zeybek, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer ile bir akşam vakti üzeri Galata'dan Pera'ya çıkmışlardı. Bir vazifeleri vardı. Teşkilat-ı Muhsusa'cı Balıkçı Salih Reis, birden İzmir'de İttihat ve Terakki'nin Katibi Mesullüğü'nü yapmış Mahmut Celal Bey'i gördü.

Heyecanlanmıştı. Mahmut Celal Bey'in önünde saygılı bir duruşa geçti. Mahmut Celal Bey ahvalı sordu, anlattı. Mahmut Celal, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü ile buluşacaktı. Ayrıldılar. Aradan çoook zaman geçecek Mahmut Celal Bey Cumhuriyet'in 3. Cumhurbaşkanı olacaktı... Celal Bayar...

Zeybek'in Öfkesi...

Zeybek, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, bir vazife ile Üs-

küdar yokuşundan aşağı inmekteler. Birden durdular, Vakit akşam karanlığına doğru.

Bir işgal devriyesi bir yaşlı Türk'ü durdurmuş üzerini aramakta.

Zeybek, efelerin bakışlarındaki gibi sessizce yanaştı. Karşılarındakiler sanki Türkçe biliyorlarmış gibi, "...Höst geri basın..." dedi. Ve birden bir silah tarakkası... Devriyelerinden birisi düştü... Kehribar Ali ötekisini yere yığmıştı... Rumelili Deli Ömer devriyenin silahlarını aldı. Şaşırtmaca vererek Nihat Hala'nın konağına ulaştılar...

Esir Şehir...

Esir İstanbul. Limanında düşman donanması. Sokaklarında son cephelerden dönmüş savaş subayları, askerleri, mahzun Türk evleri. O evdekiler hangi duvara baksan şehitlerin fotoğrafları. Küçük yaşta babalarını cephelere uğurlamış, büyümüş Türk çocukları... Millici matbuatı heyecanla bağırarak satan ayakları çıplak Türk çocukları. Ve lakin Ali Kemallerin matbuatları da var...

Sevdalarını yüreklerine gömmüş sevdalılar...

Sevdaya zaman mı var diyen yeni cepheler arayan genç subaylar...

Selvinaz'ın sevdasına tutulduğu Teğmen Faruk için ördüğü mendili kimbilir kaç Selvinaz daha sevdalılarına ördüler... Ama o sevdalılandıklarının vakitleri yoktu yeni sevdalara yeni cepheler beklemekteydiler...

"Güneş Doğar"...

Mustafa Kemal Paşa, o gün yine Harbiye Nezareti'ndeki arkadaşlarını görmeye gitti. Yüzbaşı Dayı Maksut orada. Mustafa Kemal Paşa koridorda yürürken birden topuklar sertçe vuruldu. Selam vaziyeti almışlardı. Binbaşı Sinan selam duruşunda. Mustafa Kemal Paşa'nın emrinde de vuruşmuş cephelerde. Mustafa Kemal Paşa birden önünde durdu. Hatırını sordu.

Binbaşı Sinan'ın yanındaki yüzbaşı "...Çok karanlıktayız.." derken geleceği sorar gibiydi. Mustafa Kemal Paşa, "...Bekleyiniz güneş elbet de doğar..."

Yüzbaşı Dayı Maksut, akşam merkezde bunu anlatırken, "Sanki hepsi yeni bir taarruz emri bekliyorlardı" diyordu.

Ve esir İstanbul'da bir yanda Milliyetçiler, öte yanda işgalcilerle şampanya kadehleri kaldıranlar...

Ve esir şehir İstanbul. Kederli Türk mahalleleri... Ama yüreklerin derinliklerindeki öfkeler...

Ve yeni cepheler bekleyen sabırsız savaş subaları...

İstanbul Limanı'ndaki gri renki işgal donanması zırhlılarının topları şehrin üzerine çevrili duruyordu. Siyah dumanları rüzgârın tesiri ile sahili kaplamaya başladı. Erkanıharp Miralayı Arif Hikmet Galata Köprüsü'nün öteki başındaki Cenyo Kıraathanesi'nde kendisini beklemekte olan savaş arkadaşları ile buluşacaktı. Sirkeci Garı önünden geçerken birden duraksadı. Gazeteci Ahmed Emin Bey ile Karaosmanoğlu Yakup Bey'i görmüştü.

Silahlı bir İngiliz işgal askeri onlara bağırıyordu: "...Bir Türk bir İngiliz ordusu mensubuna nasıl itiraz eder?..." Etrafta meraklı bakışlar vardı. İngiliz askeri olanlar arasında yaşlı bir Türk'ün üzerine doğru da yürüdü. Eli ile "çekil git" diye işaret ederken dipçiği ile o Türk'ü itip kakmaya başladı.

Esir Şehir...

Dünya sanki Miralay Arif Hikmet'in başına yıkılmıştı. Eli asker kaputunun altındaki silaha doğru giderken, "...Çekip şu devriyeyi vursam mı?..." diye düşündü. Sonra kendisi söylendi: "...Yapılacak başka işlerimiz de olmalı..." elini silahından çekti. Bir esir şehir manzarası daha yaşanmıştı.

Miralay Arif Hikmet biraz sonra Cenyo'da, topçu miralayı Kızanlı Cevat, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü, Dr. Fahri, Yüzbaşı Celal ve Yüzbaşı Dayı Maksut ile buluşmuştu. Onlar daha hal hatır sormadan Miralay Arif Hikmet,

"...Onca cephede dövüş sonra gel payitahtta böyle yaşananları gör. Harbe biz son vermedik ki Saray ve Sadrazamlık şu rezil Mondros ile son verdiler. Şimdi bu rezillikleri çeken biziz..."

İkinci Gündü...

Dr. Fahri, "...Öyle ya... İkinci gündü Kadıköy'e geçiyorduk, bir teğmen geçti önümüzden, düğüne gider gibi giyinmişti. Vapurun küpestesine dayandı. Ey millet, biz bu esaret için dövüşmedik hakkınızı helal edin dedi silahını şakağına dayadı, tetiğe bastı ve sonra denize düştü... Kaybolup gitti..." diye o gün anlattı...

Esir şehir öyle yaşıyordu... Türklerin o zamanları...

İki Cephe...

Topçu Miralayı Kızanlıklı Cevdet: "...Şu İngiliz'i Mustafa Kemal Paşa emrinde Çanakkale'den bas geri etmemişmiydik... Amca Paşa Halil, Irak cephesinde İngiliz Ordusu'nu esir almadı mı? Almıştı... Ama işte geldik Mondros'a..." Gözleri dolmuş gibiydi. Birden elinden kanlar akmaya başladı. Çay bardağını öfkesinden öyle sıkmıştı ki bardak parçalanmıştı elinin içinde...

Sirkeci Vuruşması...

Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis onları dinliyordu. İleride bir masada Kehribar Ali ile Rumelili Deli Ömer ve Zeybek emir bekler gibiydiler. Akşam çökmek üzereydi. Yüzbaşı Dayı Maksut, Balıkçı Salih Reis'e yavaşça birşeyler söyledi. Balıkçı Salih Reis başı ile Kehribar Ali ve Deli Ömer ile Zeybek'e işaret verdi. Kapının önüne çıktılar...

Aradab çok geçmemişti, Sirkeci tarafından bir çatışma olduğu haberi geliverdi. Haberin devamı şöyle idi: "...Bir İngiliz devriye ayağından vurulmuş. Bir de yerde kağıt bulunmuş, kağıtta hesaplaşma daha başlamadı şimdilik böyle yazıyormuş..." Balıkçı Salih Reis sakince dinledi. Hafifçe gülümsedi...

Ali Kemal Ve...

Dr. Fahri, Mustafa Kemal Paşa'dan emir almıştı ki, işgal devletleri yüksek komiserleri, onlarla işbirliği yapanlar, Serkldoryan'da neler konuşmaktalar. Dr. Fahri o gece yine oradaydı. Baktı ki, yazar

Ali Kemal, Refii Cevat işgal devletleri yüksek komiserleri ile aynı masadalar. Bermutat şampanya kadehleri kalkmakta havaya. İğrendi. Midesine kramp girecek gibi olmuştu.

Ertesi sabah erkenden Yüzbaşı Dayı Maksut'a gitti. Beraberce Mustafa Kemal Paşa'ya rapor vermeye gideceklerdi. Dayı Maksut Dr. Fahri'yi dinledi, "...Bırak o rezilleri bak Falih Rıskı ile Yunus Nadi Bey ne güzel yazmışlar. Tabii bunlar şerefli adamlar..." dedi.

Matbuat ikiye ayrılmıştı. Birisi Ali Kemal ve Refii Cevatlar, ötekisi Yunus Nadi'ler Falih Rıfkı Beyler gibi...

İzmir'de Gidecek...

Dr. Fahri o gece Serkldoryan'daki masadaki konuşmaları dinlemişti. Ali Kemal o gün sabah Sadrazam Damat Ferit ile kahvaltı etmiş. Amiral Galtrop yakında İzmir'in işgal edileceğini de Damat Ferit'e bildirmiş ama zamanını söylememiş... Dr. Fahri ile Yüzbaşı Dayı Maksut bunu da Mustafa Kemal Paşa'ya anlattılar. Mustafa Kemal Paşa:

"...Bütün Anadolu'yu işgal edeceklerini Adana'dan 2 Kasım günü çektiğim şifre ile bildirmiştim. Böyle olacağı belliydi. Ama öyle bir gün gelecek ki bunlara pişman olacaklar..."

Ne Demek İstedi?...

Yüzbaşı Dayı Maksut ile Dr. Fahri Mustafa Kemal Paşa'nın yanından çıktıktan sonra, "...Acaba ne yapacak neyi hesaplamakta. İstanbul'da teşkilat kurdurmakta ama, söylediğinden anlaşılmakta ki düşüncesinde başka işler de var... Harbiye Nezareti'ne gidiş gelişlerinin bir maksadı olmak icab eder..."

Daha fazlasını düşünmediler...

Nihat Hala...

Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın küçük konağı Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul teşkilatı yerlerinden birisi olmuştu. Gebze Boğazı'na Yüzbaşı Nihat Hala'nın konağının mahzenine inmekte

sonra gece yarıları oradan nakledilmekteydi. Yetim ve öksüz Selvinaz artık Nihat Hala'nın kızı gibi olmuştu. Ama Selvinaz'ın yüreğinde Teğmen Faruk'un sevdası hergün artmakta. Lakin Teğmen Faruk, "...Biz harp adamıyız, sevda bize uzak kalır..." demişti. Ama, onun da yüreğinde bu sonsuz sevda saklıydı...

Küçük Çocuk...

O gece yine silah nakli yapılacaktı. Nihat Hala'da komşuları toplanmışlardı. Şehit eşleri, şehit çocukları, sobanın yanında. Nihat Hala kemanını çıkarmıştı. Esirlik zamanlarının kederi sanki kemanın tellerindeydi. Gece geç vakit, Balıkçı Salih Reis'in adamları silahları almaya gelmişlerdi. Birden odada şehit çocuğu Ali'nin olmadığını farkettiler. Nihat Hala telaşla aramaya başladı. Sonra mahzen indi.

Baktı ki Ali boyundan büyük bir mavzeri almış. Silahı taşıyacaklara vermiyor. Yaşı daha küçük. Ama o şehit çocukları kocaman adamlar gibi olmuşlardı. Ali ağlıyordu. "...Asker olacam babam gibi..." demekteydi.

Ve esir İstanbul zamanlarından birisi daha böyle yaşanmıştı... Kederler, öfkeler, yoksulluklar ve Türkler'in esir zamanları... Ve amma bir gün gelecekti... Büyük hesaplaşma...

Babıali yokuşundan aşağıya inerken köşedeki Meserret Kıraathanesi'nde, Erkanıharp Kemalettin Sami, Dr. Fahri, Yüzbaşı Hakkı Teşkilatı-ı Mahsusa'dan Ahmet Hilmi, Yüzbaşı Dayı Maksut, Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü toplanmışlardı. Ahmet Hilmi Balkanlar'daki günlerinden söz etmekteydi. O sırada Yedi Düvel subaylarını taşıyan otomobillerinden birisi gelmekte, ötekisi yokuş yukarı çıkmaktaydı. Erkanıharp Kemalettin Sami:

"...Ne günler gördü bu Meserret. Şimdi de bu günleri görmekte, Yakup Cemil severdi burayı. Şimdi olsaydı..." diye iç geçirdi. Dışarıda lapa lapa kar. Ve esir İstanbul. Yüzbaşı Hakkı Rumeli günlerinden söz ederken hepsi birden "ahh rumeli" diye derin bir keder girdabına girdiler.

Fedailer Yürüyüşü...

O gece Mustafa Kemal Paşa'dan aldıkları emir icabı Topkapı'daki

teşkilatlanma işinden dönmüşlerdi. Gece yarısına ulaştıklarında kalktılar. Ve Galata Köprüsü'ne doğru yürümeye başladılar. Sanki "fedailer yürümekteydiler". Yüzbaşı Dayı Maksut, Galata Kulesi bölgesinde karargah kurmuş İngilizleri gözetlemek için Balıkçı Salih Reis ile Rumelili Deli Ömer, Kehribar Ali'ye vazife vermişti. Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü:

"..İster misiniz bizim Salih Reis'in aklına Teşkilatı-ı Mahsusa zamanları düşüversin de ötekileri de toplayıp Galata Kulesi sokağını iki baştan tutup içeri girip orayı yangın yerine döndürüp çıkıversin..."

"İçimizdeki Düşman"...

Erkanıharp Kemalettin Sami", "...Hadi onlar düşman. Bellidir. Ya şu içimizdeki düşmanlara ne demeli? Şu matbuattaki namus düşkünlere ne diyeceksiniz? İngiliz, Fransız'a davetler verenler ne olacak? Ama, artık namus kılıcın ağzındadır ya, işte onlar öteki yanına düşmüşlerdir kılıcın keskin ağzından..." Dr. Fahri;

"...Matbuatta bizden yana olanların matbaalarını bastı geçenlerde İngiliz. Ama, ötekiler yani kılıcın keskin ağzından öteki yana düşenlerin ceplerine İngiliz altınları boca edilmekteymiş..." diye Kemalettin Sami'ye katıldı...

On Çifte Fişeklik...

Esir İstanbul zamanları geçip gitmekteydi. Yüzbaşı Dayı Maksut, Saraçlar çarşısına uğradı. Rumelili Saraç'ın dükkanına girmişti. Biraz sohbet sonra istediğini söyledi;

"...On çift çapraz fişeklik. Bel için de ayrıca. Her biri için az elli kurşun alabilmeli. Kurşun mavzer içindir. Kapaklar da konmalı ki kar yağmur kurşuna değmesin..."

Rumelili saraç bilirdi fişekliğin çaprazına göğse çapraz bağlanırdı. O yüzden "çapraz fişeklik" denilmişti. Dayı Maksut bir şey soracaktı ki, Rumelili sobaya iki odun daha attı. Sıcak vücutlarını sarmıştı. Dayı Maksut,

"...Senin adını şunca zaman öğrenemedik nedir? Rumelili diyip durur herkes..."

Rumelili de Kalan...

Rumelili Saraç kır düşmüş saçlarını eli ile tarar gibi yaptı. Birden dalıp gider gibi oldu. Sonra cevapladı:

"...Bizim adımız kalmıştır Rumeli'de. İçimiz yanar. Adımız Rumelili artık. Asıl adımız kalmıştır Rumeli dağlarında. Kaybettiğimiz memleket topraklarına gömdük biz onu. Adımız şimdi yatar Rumeli'deklerin garip mezarları yanında ve de onlarla beraber... İşte onun içindir ki şimdi yalnız Rumelili yeter bize..."

Yüzbaşı Dayı Maksut da bir ara Rumeli vuruşmalarına katılmıştı. Gözleri doldu. Rumelili görmesin diye başını öte yana çevirdi.

Başlamak Vaziyeti...

Rumelili bilirdi çapraz fişekliğin ne vazife için kuşanıldığını, "... Galiba çeteye mi soyunacaksınız..." diye sordu. Dayı Maksut "... Şimdilik Gebze yolundaki Yenibahçeli adamları içindir... Sonra bize de yaparsın iki çift... Galiba başlamak zamanları gelecek. Sen meraklanma..." Dükkandan çıktı... Yürürken düşünceliydi... Aklında hep "Mustafa Kemal Paşa'nın söyledikleri" vardı. "...Bir sıçrasak Anadolu'ya..." diye geçirdi içinden...

"Sevda Bize Çok Uzak"...

Aradan bir kaç gün geçmişti. Teğmen Faruk, yanında Kehribar Ali, Deli Ömer ile birlikte çapraz fişeklikleri alıp Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağına götürdü. Mahzene koydular. Oradan Gebze'ye ulaştırılacaktı. Nihat Hala'nın komşu kızı babasını Kafkas'ta kaybetmişti. Annesini daha önceki zaman. Nihat halanın kızı gibi olmuştu Selvinaz. Gönlünü de oraya gelip giden Teğmen Faruk'a düşürmüştü.

Nihat Hala o gece Teğmen Faruk'a Selvinaz'dan söz etmeye başlamıştı. Teğmen Faruk; "...Hala bize artık sevda çoook uzak. Yarınlarımız ne olur bilemeyiz... Bakarsınız yeni cepheler... Sevda güzel bize çoook uzak..." sonra Nihat Hala'nın elini öptü gitti. Lakin cebinde bir mendil vardı. Oyalı, Selvinaz işlemişti o mendili. Nihat Hala cebine koymuştu mendili Teğmen Faruk'un...

Zeybeğin Baskını...

Erkanıharp Miralayı Kemalettin Sami, Dayı Maksut, Dr. Fahri, Yüzbaşı Hakkı, Malisör Rıza Dayı Maksut'un odasındaydılar. Kapı tıklandı. Emir çavuşu Zeybek'le birlikte girdi. Kehribar Ali, Rumeli-li Deli Ömer de beraber. Dayı Maksut kısaca emir verdi. Bomotide bir Rum meyhaneci mahzeninde silahlar varmış, alınacaktı.

O gece Zeybek, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer meyhanenin biraz ötesinde sabaha kadar doğru zamanlı beklediler. Vakit gelmiş-ti. Zeybek önden yürüdü. Birden girdiler meyhaneye kapılar tutuldu. Meyhanedekiler mahzane kapatıldı. Silahlar alındı. Tam çıktılar ki düşman devriyesi. Zeybek dağdaki alışkanlığı ile sıçradı. Silahı ön-dekinin alnındaydı. Düşman devriyesini de meyhanenin mahzenine kapattılar...

Ertesi gün işgalciler Yüksek Komiserleri kıyametleri koparmış-lardı... Ama nafile...

Ve Daha Onyedisinde...

Yüzbaşı Dayı Maksut, Yenibahçeli Şükrü, Erkanıharp Miralayı Galatalı Şevket Dayı Maksut'un yanında idiler. Yine kapı tıklandı. Emir çavuşu "bir çocuk sizi görmek ister" dedi. Çocuk o mahalle-dendi. İçeri aldılar. Dayı Maksut sordu:

"...De bakalım derdini..."

Çocuk şöyle bir dikildi. Birbirlerine baktılar. Çocuk dedi ki, "... Buralardanım... Bilirim sizi... Babamı da amcamı da kaybettim harp-te... Birisi Kafkas'ta kalmış, ötekisi çölde... Şimdi isterim aha şu ça-vuş gibi yanınızda olmak..."

"...Yaşın kaç..." diye sordu Galatalı Şevket.

Çocuk dikildi... "...On yedi ammma ya babamın, ya amcamın öcü ne olacak? Böyle mi kalacak... Dün dövdüler arkadaşlarımı ga-zete satarken süşman askerleri... İşte ondandır ki vazife isterim..."

Ateş çemberlerinden geçmiş Erkanıharp Miralayı Şevket'in göz-lerinden iki damla yaş düştü... Ateş çemberlerinde çifte su verilmiş çelik gibi olmuşlardı... Amma işte öyle yaşlar da vardı...

Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri Mustafa Kemal Paşa'ya son haberleri vermek için gittiklerinde bunu da anlattılar. Mustafa Kemal Paşa "...Bu bizim gelecek zafer zamanları haberidir..." dedi.

Mondros sonrası işgal zamanları, esir İstanbul. 1919 yılının Ocak ayı. Çanakkale'de de vuruşmuş Binbaşı Sururi Karaköy'de vapur beklerken limandaki işgal zırhlılarına dalgın dalgın baktı. Yanındaki, Doktor Müner'e "Çanakkale'de Mustafa Kemal Paşa emrinde bas geri ettiğimiz bu donanma o zaman mağlubiyetin sillesini yemişti ya" dedi. Kocaman düşman zırhlıları ejderhalar gibi. Hava karlı ve pusulu... Doktor Münir: "...Dün Kara Kemal Bey'e uğramıştım. Mahalleye baktım. Öyle bir yas ki, amma velakin o yasın yanında öfke..." İstanbul'un Türk mahalleleri yasta. Pera'da eğlenceler... İki İstanbul... Sokaklarda düşman devriyeleri...

İtilafçılar...

Erkanıharp Miralayı Arif Hikmet Bey, Binbaşı İhsan, Ahmet Hilmi, Dr. Fahri, Yüzbaşı Dayı Maksut Aksaray'daki merkezdeler. Erkânı harp Miralayı Arif: "...Hürriyet ve İtilafçılar sonunda kabineyi kurdular. Şimdi tevkifat peşindeler. Arkalarını da İngiliz'e, Fransız'a dayamışlar. Bunlar hesap günü gelir de zaman ne zaman olur?..." Ahmet Hilmi, "...Mustafa Kemal Paşa Harbiye Nezareti'ne gidip gelmekte Amca Paşa emrindeyiz demiş. Kara Kemal Bey ne yaparsa Kemal Paşa yapar demekte..." Biraz sonra Sapancalı Hakkı'nın kardeşi Yüzbaşı Şakir de onlara dahil oldu. Doktor Fahri, "Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a geldiğinde Haydarpaşa Gar'ında bekleyen askerlere, köyüne dönecek olan silahı ile dönmeli emrinivermişti. Mutlaka bir şeyler yapacak..." diye söze katıldılar...

İngiliz Rahip Fruu...

Yüzbaşı Dayı Maksut, İngiliz casus teşkilatı başı Rahip Fruu'nun takibi işini Mustafa Kemal Paşa'nın emri ile eski Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis'e vermişti. Dayı Maksut onu anlattı. Miralay Arif, "...Salih Reis öfkesini tutmalı herifi tan tuna götürürse iş bozulur. Ne namussuzluk yaptıklarını öğenmek geri kalır..." diye Dayı Maksut'u tembihledi. Dayı Maksut, "...İznimiz olmadan yapmaz"...

İngiliz Silahı...

Rumelili Deli Ömer, teşkilata katılan, İstanbul'un eski namlı bıçkını Kehribar Ali Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağında saklanan ve aranmakta olan Deli Ali'nin yanından ayrılmışlardır. Tam Üsküdar yokuşu başında bir düşman devriyesini gördüler. Dört kişilik devriye. Rumelili Deli Ömer, Kehibar'a "...Şu mavzerlere bak. Ne silahlar ama... Bir elimize geçse..." Anlamıştı Kehribar Ali niyeti.

Silahların Namlusu...

Rumelili Deli Ömer, Kehribar Ali takibe başladılar. Tam karanlık bir köşeye gelinmişti ki, önce giden iki düşman devriyesinin alınlarına Deli Ömer ve Kehribar'ın silahlarının namlusu dayanıverdi. Devriye can derdine düştü. Önce mavzerleri aldılar İki fedai bir adet edinmişlerdi. Düşman devriyesinin pantolonlarını da almak. Rumelili Deli Ömer "Soyunun len" derken eli ile pantolonlarını indirmelerini işaret ediyordu. Düman devriyeleri pantolonları indirdiler. Deli Ömer ve Kehribar Ali silahları da alarak karanlıklarda kayboldular.

Dayı Mahsut Masası...

İki fedai silahları Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağının mahzenine sakladılar. Ertesi sabah Yüzbaşı Dayı Maksut'un yanına gittiler. Deli Ömer elindeki paketi Yüzbaşı Dayı Maksut'un önüne koydu ve tekmil verdi: "...Dört mavzer Nihat Hala'nın konağında saklanmıştır. Bu da pantolonlar..." Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri'ye baktı. Dr. Fahri "Ne yaptı herifler" diye sorunca, cevap "... Eller mabatlarında kaçtılar..." Ve bir kahkaha....

Sait Molla Kurtuldu...

İngiliz casusluk teşkilatı başı Rahip Fruu, Damat Ferit'in de adamı Sait Molla ile işbirliğindeydi. Deli Ömer ikisini de vurmayı ka-

fasına takmıştı. Evlerinin etrafında dolaştı. Aklında hep Rumeli'de katledilen annesi, babası, kardeşi, kız kardeşi vardı. Lakin öyle vurmalar izinsiz olmazdı. Kahribar Ali ile birlikte Yüzbaşı Dayı Maksut'tan izin istediler. "...Olmaz dedi Dayı Maksut, sonra hangi namus düşkünleri ile beraber olduklarını bilemeyiz..." Sait Molla da Rahip Fruu da şimdilik kurtulmuşlardı. Çünkü, Mustafa Kemal Paşa da öyle emir vermişti. Kim ne yapıyor, öğrenmek bilmek icab ederdi...

Konaktaki Keman...

Esir İstanbul, cephe yorgunluklarını bir yana koymuş savaş subayları. Karlı bir kış gecesi. Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hanım'ın konağında komşusu şehit eşleri, çocukları. Duvarda Kafkas'ta şehit olan Nihat Hanım'ın kuzeninin fotoğrafı.. Ve Nihat Hala kemanını kutusundan çıkardı. Kemanın derin kederli telleri kederli sesler çıkarmaktaydı. Mahzende saklanmış yaralı ilk Kuvvacılardan Ali'nin gözleri doldu belkide. Belki de oraya saklanmış silahlara baktı. Ve de düşündü ki bunları ne zaman kuşanırız. Teşkilat Nihat Hanım'a "Nihat Hala" adını vermişti...

Dr. Münir'in Evi...

Doktor Münir Erenköy'de oturmaktaydı. Gece, Yüzbaşı Dayı Maksut, Dr. Fahri, Erkanıharp Miralayı Arif Hikmet bu eski İttihatçı, İttihat ve Terakki'nin korkulan, saygı duyulan adamı Dr. Münir'in evinde toplanmışlardı. Erkanıharp Miralayı Arif Hikmet, Amca Paşa'dan söz ediyordu. Enver Paşa'nın amcası Halil Paşa'nın adı orduda "Amca Paşa" idi. Bir ara Doktor Münir 'in kapısı tıklandı. Üç kısa bir uzun. Doktor Münir ne olur ne olmaz diye silahını alarak kapıya doğru giderken hepsi birden silahlarını çıkardılar. Dr. Fahri, "...Basılırsak, kötüsü gelirse yarıp çıkarız..." dedi. İttihatçılar öyle tabirler kullanmaktaydı.

Ve Matbuat...

Kapısı açıldı. Eczacı Yüzbaşı Celal elinde bir gazete ile içeri girdi. Kaputunu çıkarırken, gazeteyi yere attı. "Bunlar azdılar ki azdılar.

Sırtlarını vermişler İngiliz'e ceplerinde İngiliz altınları". Gazeteye baktılar, Ali Kemal'in arkadaşı Ulunay'ın bir yazısı. Yazıda işgale karşı duran milliyetçilerden söz edilmekteydi ve şöyle bitmişti yazı: "...Sehpalar bu adamlara layık değidir. Koparılması icab eden bu kafalar, kütükler üzerinde kesilip ibret taşında kalmalı..."

"Millet Bilsin"...

Miralay Arif Bey, "...Bunları Salih Reis'e havale mi etsek derim ama, aslında bırakalım haltlarını işlesinler. Millet de görsün. Görsün ki hangi batakta olduğumuzu anlasın... Dün Harbiye Nezareti'ndeki bir arkadaş anlattı İngilizi mingilizi bu matbuata para dökmekte imiş..." İşi Balıkçı Salih Reis'e havale etmekten vazgeçtiler...

İki Matbuat...

İşgal ve esirlikler zamanı. Matbuat (gazeteler) ikiye ayrılmış. Birisi "...Bizi Avrupa kurtarır. İşgali hakettik" diyen Ali Kemaller matbuatı. Ötekisi, Falih Rıfkı Bey, Yunus Nadi Beylerin başını çektiği millici matbuat. Doktor Münir, öfke ile "...Bu işler bir zaman tersine dönerse bunlar milletin yüzüne nasıl bakarlar?..." diyince Yüzbaşı Celal "...Hangi yüz? Var mı ki. Bunlar hamamın külhanı şıkıdımları gibidir..."

Ve İki İstanbul...

Bir İstanbul mahzun. Bir İstanbul kederli. Bir İstanbul Türk mahalleleri. Mahallelerde ayakları çıplak şehit çocukları. İki ekmeği zor alan şehit evleri. Duvarlarda şehit fotoğrafları. "Babam ne zaman gelecek" diye soran küçücük çocuklar... Ötekisi şıngır mıngır İstanbul. Balolar. Eğlenceler... Limanda düşman armadası...

Gümüş Kalpaklı Adam...

30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anaşlaması imzası ardından zalim emperyalizmin işgali başlamıştı. Şair Nazım'ın "Mavi Kubbeli

Liman" diyeceği İstanbul Limanı. Gri renkli ejderha gibi düşman donanması.. hava kurşun gibi ağır. Limanı düşmanın gri zırhlısından çıkan gri dumanlar örtmüş... Bir insan, o zamanları yaşamış bir savaş adamı bana o zamanı anlatırken kaç yaşlarına gelmişti ve ağladı. Hamdullah Suphi Bey, o bir zaman sonra Ankara'da "Gümüş kalpaklı Milli Eğitim Bakanı" olacaktı... Ve bir yemini vardı...

Ve O Yemin...

İşgalin ilk zamanları. Gümüş Kalpaklı Kuvvacı olan Hamdullah Suphi Bey, bir vapurla yurda dönmektedir. Yanında gençler. Mustafa Kemal Paşa'nın başlattığı Milli Mücadele ve Anadolu İhtilaline katılmak için okullarını bırakmış gelmekteler. Hamdullah Suphi Bey, vapur gece yarısı Çanakkale Boğazı'ndan geçerken gençleri yanına almış, Çanakkale şehitliklerine ve yıldızlara bakmaktalar. Ve hep birden şehitler önünde "yemine" başladılar :"...Bizi işitiniz, ümitsiz değiliz... Çünkü sizin gibi şehitleri olan bir milletin evladıyız. İnanınız taa içimizden söylüyoruz sizin muzaffer şehitliklerinizi esir bir vatan içinde bırakamayız..."

İstanbul Manzarası...

Vapur İstanbul limanına girdi. Vatan için yemin eden kahramanlar İstanbul'a indiler. Bir de gördüler ki, "ateş ve ihanet" yaşanmakta. Sokaklarda düşman devriyeleri... Saray ve sadrazamlıkta emperyalizmin mandası altına girmek sözleri, sokaklarda azınlıkların Türklere saldırması, Taşnak partisi. Yanında İngilizin kurdurduğu Kürt Tealiciler, yanında işbirlikçi Sadrazam Damat Ferit... Şıngır mıngır salonlarda ticaret pazarlıkları yapılmakta emperyalizmin tüccarları ile... O manzarayı gördü yeminli vatan çocukları... Ve dahi bir yemin daha ettiler... Sonra Anadolu'ya koşacaklardı...

Uyanan Tük Ruhu...

Mustafa Kemal Paşa, Gazi Paşa, Atatürk, Anadolu'da Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ni başlattığında Sakarya savaşı olacaktı, oldu da. Ve Falih Rıfkı Atay 31 Ağustos 1921 günü şöyle yazdı:

"....Sakarya muharebesi öyle bir muharebedir ki sönmüş görünen Türk ruhu yedi günden beri Sakarya kıyılarında bir alev gibi yanıyor, Türkler yaşadıklarını ıspat ediyorlar..."

Yakup Cemil Olsaydı...

Sakarya ve öteki savaşlara daha zaman vardı. Asmalı Mescit sokağında bir masa. Etrafında Yüzbaşı Eczacı Celal Doktor Fahri, Yüzbaşı Dayı Maksut, Teğmen Faruk... yanlarında saygılı oturuş ile Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer.. Biraz sonra Balıkçı Salih Reis, Malisör Rıza Beyle çıkageldi... Malisör Rıza Teşkilat-ı mahsusacı. Limandaki düşman armadası. Sokaklardaki düşman devriyesi. Malisör Rıza Bey dedi ki "... Ahhh Yakup Cemil de olsaydı bir takaaya binmek, şu düşman armadasının en en büyük zırhlısına baskın vermek ne şaheser olurdu..." Mustafa Kemal Paşa henüz İstanbuldaydı...

Üç Kişilik Kuvvacı...

Yüzbaşı Dayı Maksut, Birden Balıkçı Salih Resi'e baktı. Hemen anlaşmışlardı. Balıkçı Salih Reis Teşkilat-ı Mahsusacı. Balkanlarda çok işler görmüştü. Kehribar Ali ile Rumelili Deli Ömer'e baktı. Anlamışlardı bir vazife geliyor, Kısa bir konuşma. Keskin bir emir. Kehribar Ali Rumelili Deli Ömer, Teğmen Faruk kalktılar. Ellerini göğüsleri üzerine koydular. O başka bir selamdı...

Tophane Baskını...

Onlar gitmeden Yüzbaşı Dayı Maksut emir verdi "...Yalnızca ihtaren hareket... Yani biz varız demek olacak..." anlamışlardı. Aradan iki saat geçti. Tophane rıhtımında işgalci askerlerin zırhlılarına gitmek için bekledikleri bir kahve vardı. Oraya girdiler birden silahlar ateşlendi. Öyle bir tarraka ki sayınız ki sanki bir ordu saldıraya kalkmıştır... Emperyalizm korkakttır aslında. İşgalci askerler masaların altına girdiler korkudan... Ve Rumelili Deli Ömer bir kağıdı kahvenin önüne bıraktı: "...Bu Vatan bizim..." Ama sanki bir uzun romandı o üç kelime...

"Dağıtın Silahları"...

Mustafa Kemal Paşa, Adana'daki karargahından ayrılırken silahların bir kısmını Manisa'daki Teşkilat-ı Mahsusacı Eşref Bey'in çiftliğine göndermişti. Gizliden. Anadolu'ya geçeceği zaman artık yakındı. Bir Gece Şişli'deki karargahına Yüzbaşı Dayı Maksut'u çağırdı.

"..Teğmen Faruk Manisa'ya giderek şu emrimi götürecek, oradaki silahlar adını bildiğiniz efelere dağıtılsın.." Kılıç gibi keskin emir... Ve Teğmen Faruk emri götürmek üzere yola çıkmıştı...

Şehit Ülfet Bey...

Zaman geçecekti. Anadolu Milli Mücadele ve Anadolu ihtilalini yaşamaya başlamıştı... Halide Edip Hanım cephedeydi. Bir yaralı askere rastladılar. Alay Kumandanı Albay Ülfet'in birliğinden. Halide Edip sordu. Ve cevap aldı ki Albay Ülfet şehit düşmüştür. Ve yaralı Mehmetçik anlattı:

"...Ülfet Bey yok mu, o bir ata binip de dağa tırmanıverdi mi hepimizin yüreğinde bir deprem olurdu. Hepimiz onun atından evvel sıçramaya bakardık Nereye Hücum etse mutlak alırdı..." Halide Edip ve yanındakiler göz yaşlarını tutamadılar...

Esir İstanbul Ve Nazım...

Mondros sonrası zamanlarını da anlatır Nazım. Bir dizesi şöyle

"....Biz ki İstanbul şehriyiz/ İşte arzederiz halimizi/ Türk halkının yüce katına/ Mevsim yazdır/ 919 dur/ Ve tesrinlerinde geçen yılın/ dört düvele teslim ettiler bizi/ Gözü kanlı dört düvele.." Esir İstanbul'un Türk mahalleleri. Şehit anaları şehit çocukları...

Kaç cepheden kalan fotoğraflar... Amma velakin ve gelecek zamanda Kuvva başlayacaktı Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali... Bu yazı bittiğinde yeniden duvardaki fotoğraflara baktım. Kaşları çatıktı. Ve aynı soruyu yeniden sorup derin sessizliklerine döndüler.

Ne Hazin Bir Manzara...

Esir Şehir İstanbul'da ne kadar da hazin bir manzara vardı. Yedi Düvel askerleri caddelerde, sokaklarda dolaşmaktalar. Marmara'nın mavi suları gri Yedi Düvel domanması ile örtülmüş gibi. Türk İstanbul'un yoksullaşan insanları. Cephelerde kalan yeri bilinmez şehitlerin fotoğrafları evlerin duvarlarında Onca yıl soluksuz dövüşmüş Türk zabitleri. Türk askerleri bu hazin manzara dahilinde bir bayrak açacak ve haydi başlıyoruz diyecek bir komutan beklerken gözlerindeki derin öfke.. O bekleyiş tek teselli...

Mustafa Kemal Paşa Şişli'deki evinden camdan dışarı bakarken o hazin manzarayı düşünmekte. Salondaki koltuklarda Erkan-ı Harp Muğlalı Mustafa, Ekran-ı Harp Galatalı Şevket, Yüzbaşı Dayı Maksut, Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi, Dr. Fahri, Balıkçı Salih Reis, salonun derin sessizliğinde.

Camın önünden ayrılan Mustafa Kemal Paşa, "Hazin bir manzara..." derken cephedeymiş gibi ve sanki hücüm emri verecek gibi... Mustafa Kemal Paşa söze başlayınca Dayı Maksut masanın üzerine İstanbul'daki teşkilat merkezlerini gösteren küçük haritayı koydu ve geri çekildi.

Harita'nın üzerindeki teşkilat merkezine bağlı semt teşkilatlarının başındaki isimleri ve teşkilat yerlerinin isimleri. Mustafa Kemal Paşa haritayı tettik ettikten sonra "Eksik yer var mı? Hangi mahal noksansa tamamlanması icap eder" derken Dayı Maksut teşkilatın bütün semtlere yayılmış olduğunu söyledi.

Mustafa Kemal Paşa memnundu... Komutanların gözlerinin içine bakarak "Bu kahramanlar kattiyen unutulmayacaklardır" diyordu. Mustafa Kemal Paşa'nın yaveri Cevat Abbas bir ara salondan çıkıp geri döndüğünde "Harbiye Nezareti'nden 323 geldi" diyordu.

Teşkilat mensuplarına birer numara verilmişti. Mustafa Kemal Paşa'nın emri üzerine salonda Dramalı Suvari Yüzbaşısı Salih girdi. Emir üzerine anlatmaya başladı:

"Harbiye Nezareti'ndeki mensuplarımız bir konuşmaya şahit olmuşlar. İzmir'in de işgali günleri yakınmış.. Sadrazamlık emir vermiş ki sessiz kalınacak.."

Dr. Fahri de daha önce Serkldoryan Kulübü'nde aynı haberi İtilaf Devletleri zabitleri kendi aralarında konuşurlarken duymuştu. Komutanlar ayrı ayrı düşüncelerini söylediler. Vakit geç olmuştu. Dağıldılar, ama evden aralıklarla çıktılar.

Eski Saray jurnalcisi Haşim Bey "Kumarbaz Haşim" diye de anılırdı. Haber alınmıştı ki şüphelendiği millicileri İtilaf Devletleri Yüksek Komiserleri'ne bildirmekte. Daha önce kendisine haber salınmıştı:

"Yapma!"

Kumarbaz Haşim ise vazgeçmedi bu işten ve nihayet onun da üzerinde "İhanet-i Vataniye'de bulunmuştur" kağıdının konması zamanı gelmişti. Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer Zeybek, Deli Zeybek, Kör Çavuş Salih Reis'ten emri aldılar:

"İcabına bakılsın!"

Kumarbaz Haşim gece geç vakit Tokatlıyan'dan çıktı. Takip edildiğinin farkında değildi. Şişli'deki konak yavrusu evine gelmişti ve vakit gece yarısı. Birden silah sesleri... Evlerde ışıklar yandı; ama bir saat kimse çıkamamıştı sokağa ve çıktıklarında gördüler ki Kumarbaz Haşim'in üzerinde bir kağıt var:

"İhanet-i Vataniye'de bulunmuştur."

Zenginlerin oturduğu Şişli'de Nigar Hanım hiç çekinmeden "millici sözler" etmekteydi. Komşularına:

"Bu vatan sahipsiz değildir, görecektir herkes ve bilumum İtilaf Devletleri dalkavuklar göreceklerdir bir gün ve bir zaman bu vatanın kimsesiz kalıp da boyun eğmediğini..."

Sonra yerdeki kumarbazı göstererek "Layığını buldu" dedi... Zeybek kalabalık arasında seyretti olanları ve Salih Reis'e anlattı

Yüzbaşı Dayı Maksut bunu öğrenince bir gece erken saatte sivil bir kıyafetle Nigar Hanım'ın kapısını çaldı. Konak hizmetkarlarına Nigar Hanım'ın bir akrabasından haber getirdiğini söyledi. Nigar Hanım meraklanmıştı. Dayı Maksut salona alındı ve uzun bir konuşma geçti. Aradan bir saat geçmişti. Dayı Maksut bir silah çıkardı. Yanına Türk Bayrağı'nı koydu. Yanına evdeki Kur'an konuldu. Nigar Hanım artık "yeminli bir teşkilat mensubu" idi. Haber alma işleri ile vazifelendirildi.O da artık esir şehrin bir fedaisi idi...

Dr. Selim'in yarattığı hadise dillerdeydi. Bıçkın Dr. Selim kendisi gibi bıçkın Dr. Süleyman Sırrı'ya "İlla da Serkldoryan'a gideceğiz Pera Palas'daki generaller oraya gitmekte. Yüzlerini görmek isterim... Bakalım beni görünce ne yapacaklar?" demiş ve Dr. Süleyman Sırrı ile birlikte Serkldoryan'a gitmişti. Ne olur olmaz diye küçük silahlarını da özel dikilmiş ceketlerin iç çeplerine koymuşlardı.

Gece yarısına doğru İtilaf Devletleri generalleri şampanyanın da tesiri ile onlara bakmaya başladılar. Orkestra bir vals çalıyordu. Dr. Selim kalktı ilerdeki masaya doğru yürüdü. Pera Palas'ta onu görmüş olan generalin eşinin yanında şık bir levanten hanım oturuyordu. Dr. Selim tam bir salon adamı gibi bir reveransla levantan hanıma "Madam bir dans..." dedi. Levantan hanım yanındaki generalin öfkeli bakışlarına aldırmadan kalktı. Dr. Selim'in yakışıklılığı etkilemiş olmalıydı onu...

Dr. Selim Paris yıllarında çok iyi dans etmeyi öğrenmişti. Salon levanten güzel kadınla Dr. Selim'in valsini hayranlıkla izledi. O sırada Dr. Sırrı Reşit de gelmişti salona, çünkü haber almıştı ki Dr. Selim orada. Levanten hanım dans sırasında Selim'e "Ah siz Türkler hiç yılmaz mısınız?" diyordu.

Artık sabah olmak üzereydi. Dr. Selim, Dr Süleyman Sırrı, Dr. Sırrı Reşit salondan ayrılırken Dr. Selim İtilaf Devletleri generallerine sanki alay eder gibi Fransızca "İyi sabahlar baylar... Bir gün herhalde güle güle demek kaydı ile... " derken generaller öylece kalmışlardı. "Bu ne cesaretti?" Tıbbiye'de iken bıçkınlıkları ile de İstanbul'da nam salmış üç doktor verdikleri dersten memnundular...

Esir şehrin bir gecesi daha böyle bitmişti ve esir şehir İstanbul daha neler yaşayacaktı... Artık Anadolu şehirleri de esir şehirler olarak İstanbul'a katılmaktaydı. Oralarda fedailer çıkacaktı.

Bahar Güneşi Bile Solgun Gözüküyordu...

Esir İstanbul 1919 yılının bahar aylarını yaşamaya başladı. Velakin esir Türklere bahar güneşi bile solgun gibi gözüktü. Hele o İstanbul'un şen martıları yok mu, sanki bir başka musuki gibi olan o çığlıkları yerine acı dolu çığlıkları sevimli gagalarından çıkmakta. Öyle gelmekteydi esir Türklere. Rıhtımlarda müşteri bekleyen o

babayiğit İstanbul sandalcılarının geniş omuzları çökmüştü. Binbir keder sandallara bağdaş kurdu. Sandalcı Marmara'nın dalgalarına baktı. Dalgalar üzerindeki düşman donanması altında sanki inliyordu... Denizin ızdırabının sesini duyar gibiydiler sandalcılar...

Talat, Enver, Cemal Paşalar artık yoklardı. 2-3 Kasım 1918 gecesi "Elveda vatan!" demişlerdi ya ve Esir İstanbul'un bir gecesinde Enver Paşa'nın eşi Naciye Sultan'ın Kuruçeşme'deki yalısını bastılar Yedi Düvel askerleri. Kızı Mahpeyker hasta. Düşman devriyesi zorla çıkardı onları yalıdan ve Sultanahmet'teki küçük bir konağa sanki hapsettiler. Naciye Sultan'ın amcası Vahdettin sarayında yaşamayı sürdürmekte... Mustafa Kemal Paşa bunu duyunca Harbiye Nezareti'nde Şakir Paşa'ya çıkışır gibi "Buna nasıl müsaade ettiniz?" demişti; ama işte esirlik zamanıydı.

Nigar Hanım artık Mustafa Kemal Paşa'nın gizli teşkilatının yeminli mensubu. Gece haber almak için Serkldoryan'a gidecekti. En şık kıyafetini giymişti. Sonra büyük aynalı konsolun üzerindeki çerçeveli fotoğrafa baktı. Sevdalısı yüzbaşı kalmıştı çöllerde ve bir daha dönmemişti o sevda zamanlarına. Okşadı fotoğrafı derin bir sevda ile. Dayı Maksut'un konağa yerleştirdiği yeni yardımcı kadının gözlerinden iki damla yaş süzüldü.

Esirlik zamanları sevdaları da almış ve bilinmeyen yerlere doğru savurmuştu. Nigar Hanım Dayı Maksut'un verdiği küçük silahı çantasına yerleştirirken yardımcı kadına döndü: "Mutlaka bitecek bu zamanlar" diye öfkesini anlatıyordu.

Balıkçı, sandalcı Ali. İttihatçı Kara Kemal Bey'in teşkilatlandırdığı "Mavnacılar Esnaf Teşkilatı" mensubu olmuştu savaş öncesi zamanlarda. Karaköy rıhtımında sandalında müşteri beklerken gördü ki bir zırhlıdan indirilen silahlar çıkarılmakta rıhtıma. Takibe başladı. Sonra soluğu Yüzbaşı Dayı Maksut'un yanında almıştı. Silahlar Tophane'de bir depoya konulmuştu. Küçük bir depo. Oradan dağıtılmaktaydı azınlık çetelerine. Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis de dinledi olanları ve Yüzbaşı Dayı Maksut emir verdi:

"O silahlar alınmalı!"

Balıkçı Salih Reis Teşkilat-ı Mahsusa usüllerine göre bir baskın hazırladı. Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Deli Zeybek, Kör Çavuş, Zeybek, teşkilata yeni katılan bıçkın Salim, Teğmen Rıza ha-

zırlandılar ve gece yarısı Tophane uzaklarından şaşırtma silah sesleri yankılanırken fedailer bastılar silah deposunu, çünkü uzaktan gelen silah seslerine koşmuşlardı oradaki düşman devriyeleri ve silahsız gece yarısını geçen zaman Balıkçı Salih Reis'in Haliç'teki evinin mahzenine indirildi.

Nemrut Paşa Harp Divanı bütün millicileri, İttihatçıları tevkif edip Bekirağa Mahpushanesi'nin taş koğuşlarına doldurmuştu. Mustafa Kemal Paşa o gün yine Bekirağa Bölüğü Mahpushanesi'ndeki eski arkadaşlarını görmeye geldi. Yüzbaşı Şadi'yi de komutan muavinliğine bazı temaslar yaparak yerleştirmişti. Eski arkadaşları ile Yüzbaşı Şadi vasıtası ile haberleşmekteydi. Komutan Albay Ali Bey de zaten Çanakkale'de Mustafa Kemal Paşa emrinde savaşanlardandı. Mustafa Kemal Paşa o gün İttihatçıların Küçük Efendisi Kara Kemal, Rauf Bey, Yunus Nadi Bey, Saraçoğlu Şükrü, İttihat ve Terakki'nin Katib-i Mesullerinden Mithat Şükrü Bey'le bir süre sohbet etti. Mustafa Kemal Paşa yanlarından ayrıldığında hepsi bir başka umudun zamanını konuşmaktaydılar... Yüzbaşı Şadi o günleri de notlarına düştü.

Nigar Hanım zengin semti Şişli'deki konağından çıktı. Dayı Maksut Kehribar Ali'yi göndermişti. Kehribar Ali Nigar Hanım'ı Üsküdar Ayazma'daki Nihat Hala'nın konağına götürdü. Dayı Maksut Nihat Hala'ya anlatmıştı Nigar hanımı. Selvinaz kahveleri yaparken teşkilatın iki kadını vatan üzerine sohbete dalmışlardı. Biraz sonra Modalı Neslihan Hanım da geldi. Moda işgal komutanlarının oturdukları semtlerden olmuştu. Modalı Neslihan da Dayı Maksut teşkilatından olmuştu. Üç Türk kadını sabahın erken saatlerine kadar vazifelerini konuştular. Yemin etmişlerdi vatan için.

Kehribar Ali ile Deli Ömer o gece Asmalımescit'e gittiler. Bir masaya oturdular. Masada mezeler. İçerdeki gramafondan bir şarkı sesi. Zamanın plaklarından birisi dönmekte gramafonda. İçli bir sevda şarkısı. Deli Ömer Rumeli'ndeki sevdalısını hatırladı. Kehribar Ali dalıp gitmişti. Derin bir sükut. Bir ara yan masadan şık giyinmiş bir herifin "Artık sulh var. Harp etmek yok; ama vurmuşlar birisini..." sözünün ardından ağır bir sövme gelmişti ve bir anda bir sandalyeden kısa zamanda belki de Kehribar Ali ve Rumelili Deli Ömer'in silahlarından çıkan kurşunlar yıktı bıraktı söven ada-

mı. Herkes korku içinde sinmişti. Kehribar Ali ve Deli Ömer en sakınca halleri ile indiler Asmalımescit'ten aşağı doğru ve ertesi gün bir "Aferin!" aldılar Balıkçı Salih Reis'ten.

Esir şehir İstanbul ve Anadolu şehirleri de artık esirlik zamanına girdiler. Esir İstanbul'un Beyoğlu geceleri esirlikten uzakta zamanlarını yaşamakta. Esir Türk mahallelerinde hayat başka Beyoğu kulüplerinde başka. Birisinde yoksulluk ötekisinde şampanyalı geceler. Saray ve hükümet zabtiyeleri ile işgal devletleri haber almacaları "esir şehrin fedailerini aramakta" lakin iz yok.

Nigar Hanım o gece vazifesi icabı Serkldoryan'da idi. Dinlemekte olduğu bir masadaki Yedi Düvel generallerinin "Şu Türk milliyetçileri..." sözlerini duyunca alaycı bakışlarını onlara çevirdi. Gülümsedi. Bir general "Madam siz Türk kadını olarak bu isyancılara ne diyorsunuz?" demez mi... Nigar Hanım o çok iyi Fransızcası ile ve çekinmeden "Bir gün size iyi yolculuklar dilerler..." demez mi. Generallerin gecesi berbat olmuştu.

Ve esir şehir İstanbul geceleri sürecekti...

Esir İstanbul'da Fedailer

Mondros'un esir İstanbul'unun öteki adından "Türkler'in kederlerinin şehri" diye de söz edilmekte. 1919 yılının takvim yaprakları, öteki solmuş takvim yapraklarının yanına düşmekte. Üsküdar Ayazma'da şehit çocukları. Cephelerdeki meçhul mezarlarında kalmış vatan evlatlarının kaşları çatık ve çocukluklarını yaşamamış Türk vatan evlatları... Babaları cephelere giderken 10 yaşında olanlar şimdi 18'indeler. Kimisi Balkanlar'dan göç edilip gelmiş Türk ailelerin evlatları... Dillerinde Rumeli türküleri, kederlere boğulmuş... Yüzbaşı Nedim kalmış Kafkas dağlarındaki vuruşmalarda. Kabri meçhul. Meçhul kabirdeki Yüzbaşı Nedim'in oğlu Oğuz. Oğuz, elindeki gazete ile Nihat Hala'nın konağının kapısını çaldı. Nihat Hala bahçede oturmakta Nihat Hala'nın gözleri dolu dolu:

"Gel bakalım güzel adlı güzel Oğuz adlı çocuğum. Şehit baban ne de güzel ad seçmiş sana. Derdi ki bana, bak Nihat Hala bu Oğuz çocuk büyüdü mü adı gibi olacak. Civanmert olacak, vatana sahip bir vatan evladı olacak. Öyle derdi baban evlat..."

Oğuz çocuk baktı Nihat Hala'nın gözlerinin içine. Sanki onca ateş çemberi içinde kalmış babasından yadigar sözler döküldü ağzından:

"Babamın dediği gibi olmaktayım. Vasiyettir, velakin hala kalmış babam Kafkaslarda memleket için. Velakin Nihat Hala bak şu yazıya. Ali Kemal yazmış. Babam gibilere kötü sözler yazmış. Peki ne yaptılar babam ve babam gibiler? Neden kaldı babam Kafkas dağlarında? O dağlardaki kabri bile bilinmez şimdi..."

Şimdiki Harbiyede ve şimdiki Harbiye Karargâhının önünde Mondros zamanında İşgal Devletleri Askerleri

Nihat Hala daldı ve apansız başladı konuşmaya:

"Bak adı güzel evladım... Yedi Düvel derler ya saldırdı üstümüze. Yalnızca Kafkaslar mı? Değil adı güzel Oğuz. Rumeli, çöller, Iraklar, Suriyeler, Filistinler. Saymakla bitmez oğul. Babangiller dövüştüler onlarla karşılıksız vatan sevdası ile. Ateş çemberleri içinde kaldılar. Hiç de yenilmediler, amma velakin saray imzaladı şu

Mondros'u. Velakin şimdiki zamanda yoktur yenilmeyi kabullenmek. Bak göreceksin zaman neler yazacak..."

Yüzbaşı Dayı Maksut, Divitçilerden İhsan Bey, Teşkilatı Mahsusacı Ahmet Hilmi, Nihat Hala'yı ziyarete gelmişlerdi; ama asıl iş yeni ele geçen silahların yine mahzende saklanması. Çocuk konuşmasını kesmişti. Ahmet Hilmi, Dayı Maksut'a baktı. Anlamışlardı. Oğuz çocuk askeri mektebe gitmeliydi, lakin Oğuz çocuk itiraz etti:

"Şimdi ben isterim ki babam gibi savaşmakta olayım. Nihat Hala, Yedi Düvel dedi. Yedi Düvel mi yaman, biz mi yaman görmeli alem... Amma velakin 'şimdi cephe yok' demekteler. Peki ne zaman olur cephe, ne zaman açılır?"

İhsan Bey, Ahmet Hilmi'ye:

"Babasının evladı. Bizim Teşkilat-ı Mahsusa'da bir vazife verilmişti, yaptı vazifesini. Derim ki alalım Dayı Maksut'un yanına, pişsin demir çelik ocağında pişer gibi. Sonrasına bakarız."

Oğuz çocuk yaşından öte göstermekte ve Mustafa Kemal Paşa'nın gizli teşkilatında "haberci" oldu o gece. Böylece o da olmuştu Esir şehrin bir fedaisi.

Mustafa Kemal Paşa'nın Harbiye Nezareti'ne gidiş gelişleri sıklaşmıştı. Arada bir Albay İsmet Bey'le de görüşmekte. Harbiye Nezareti koridolarındaki zabitler merak içindeler. "Ne oluyor?" soruları dudaklarda ve fısıldanmalar halinde.

Mayıs ayının başlarına doğru gelinmekte. Bir Anadolu'ya tayin lafı birkaç kişi arasında geçmekte.Şakir Paşa bazı geceler Mustafa Kemal Paşa ile uzun konuşmalar yapmakta. İşte öyle bir zamanın bir gecesinde İttihatçı Erkanıharp Miralayı Galatalı Şevket, Dr. Fahri'ye ve yanındakilere:

"Sanırım öyle bir harp olacak gibi. Mustafa Kemal Paşa baskıncıdır. Koymuş ise aklına görülmedik bir haber başlayacağız demektir. Bence koymuştur ki aklına İstanbul'da kurmuştur bizim teşkilatı..."

Birden heyecana geldi Yüzbaşı Baki. Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek ve Kör Çavuş az ilerde beklemekteler Balıkçı Salih Reis'ten yeni baskın emirlerini. Miralay Galatalı Şevket, Yüzbaşı Baki'ye baktı:

"Sevindin çocuk gibi. Harp var belkim görülmedik biçimde ola-

cak demekteyim. Sanki cephedeymişsinde hoplayacak gibisin taarruza. Dur hele bir başlasın bakalım. Eğer başlatırsa Mustafa Kemal Paşa..."

Yüzbaşı Baki duraladı bir an ve sonra:

"Hep Mustafa Kemal Paşa denilmekte. Başka komutan yok gibi. Nedendir? Emrinde çalışmıştım. Lakin merak da ederim..." Miralay Galatalı Şevket Yüzbaşı Baki'ye baktı:

"Çünkü Mustafa Kemal Paşa'dan baskası yapamaz bu işleri. İyi plan yapar. Plan yaptımı baskını verir. Baskın verdi mi durdurulamaz. Güç yetmez durdurmaya. Ondandır. Bir de hep kazanmıştı cephelerde. Öylesi başkaca yoktur ki..."

Ve Esir Şehir İstanbul'da bir gece de böyle geçti...

"Tepele Şunu!"

Kehribar Ali ile Rumelili Deli Ömer zaptiyelerin vurdukları Nihat Hala'nın evinde saklanan Bıçkın Kamil'e bakmaya gitmekteler. Deli Ömer birden durdu. Kehribar Ali'ye:

"Şu iki herif. Geçen gece de buradaydılar. Nihat Hala'nın konağını gözlemekteler zahir." Kehribar Ali:

"Şu duvar yanında duran senin, ötekisi benim. Tepele şunu!"

Birden iki silah tarakkası. Kehribar Ali Deli Ömer karanlıklarda kayboldular.

Ertesi sabahtı. Yüzbaşı Dayı Maksut ve Dr. Fahri sabah kahvesi içerlerken gidip vaziyeti anlattılar. Dayı Maksut, "Heriflerin kafa kağıtları?" diye soruyordu sanki. Kehribar Ali masaya koydu kafa kağıtlarını. Dr. Fahri kafa kağıtlarına baktı. İğrenircesine, "Hamamın külhan kapısından çıkmış reziller" diye söylendi.

Esir şehir İstanbul... Sokaklarda Yedi Düvel bayrakları. Cephelerde vuruşmuş yaralanmış zabitler, askerler. Babalarına "Bu bayraklar ne?" diye soran çocuklar ve Nisan ayının son zamanları, 1919 yılı...

Öfke ile kederin birlikte olduğu bir zaman. Serkldoryan salonlarında şampanya kadehleri ise esir şehrin öteki dekoru...

Sabiha Sultan'ın Sevdası

Pera Palas Oteli Müdürü Mösyö Martin'in eşi Dr. Fahri ile ahbap olmuştu. Mösyö Martin, oteldeki toplantıları teşkilatın adamı Dr. Fahri Bey'e haber veriyor, mühim olanlar da Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştırılıyordu. Dr. Fahri, o gün akşam üzeri yeni haberler almak için Pera Palas'a uğradı. Mösyö Martin ile konuşuyordu ki, Mösyö Martin'in eşi:

"Haberiniz vardır sanırım... Padişah Sabiha Sultan'ı Mustafa Kemal Paşa ile evlendirmek istermiş. Araya Salih Fansa Bey'in eşini de koymuşlar. Geçenlerde buradaki çayda konuşuldu."

Dr. Fahri bir kahkaha patlattı: "Böyle bir zamanda, böyle bir izdivaç... Mustafa Kemal Paşa'nın çok işleri vardır, lakin zaten öteden beri de Saray'a hep başka türlü bakar. Hiç sevmez."

O gece Mustafa Kemal Paşa, Dr. Fahri'den raporları alırken bu bahis bitmişti. Teşkilat üzerine yeni haberler konuşuldu, lakin İstanbul sosyetesi Sultan'ın aşkını konuşmaktaydı.

İstanbul esirdi ve artık Anadolu şehirleri de bir bir esir olmakta... Tümden Anadolu esir şehirlerini yaşamaya başlamakta. Balıkçı Salih Reis, Rumelili Deli Ömer ile birlikte bir vazife için Galata Köprüsü'nden geçerken aslını neslini kaybetmemiş İstanbul Türkleri'nin limandaki donanmaya hışımla baktıklarını gördü. Sanki bir yangın bütün yüreklerini sarmıştı. Fesini geri itmiş bir bıçkın tanırdı Balıkçı Salih Reis'i. Birden toparlandı. Hürmet haline geçti:

"Reis, şu donanmayı biz yüz geri etmedik mi Çanakkale'de? Eee, şimdi ne olmakta?"

Salih Reis bilirdi o bıçkını. "Yarın bana gel" dedi ve bir adres verdi. Ertesi akşam İstanbul'un namlı bıçkını da silah, bayrak ve Kur'an üzerine yemin ederek Teşkilat'a katıldı. Gözü pek bir bıçkındı. Namı vardı. Salih Reis'in yanında çok vazifeler yapacaktı.

Esir gecelerden birisi daha yaşanırken Dr. Münir Bey'in evinde toplanmışlardı. Eski günlerden bahis açılınca Patriyot Ömer yine o hadiseyi anlattı:

"Hani Hürriyet ve İtilaf Fırkası'ndan kumarbaz herif, İttihatçılar için kötü sözler etmişti ya kumar masasında. İşte Dr. Münir, bu

herifi Galata'daki kumar masasında bir güzel soymuş, pantolonunu bile almıştı. Sonra da herifin paralarını yığmıştı bir iki kolluya ve hamala vermişti, köprü üzerinde 'yetişin alın, bunlar dümbük herifin parasıdır' diye nasıl da dağıtmıştı?"

Sonra birden kestiler gülmeyi. Esir şehrin kederi çökmüştü oraya. Dr. Münir'in rezil ettiği herif Saray jurnalcilerindendi.

Müşir Kazım Paşa saraydan bir prensesle evlenmişti. Damadı İsmail de aynı yolda bir izdivaç yapmıştı. Sarayın genç ve geleceği parlak zabitlerle prensesleri evlendirmesi zamanlarının hikayeleri hep anlatılıyordu. Müşir Kazım Paşa'nın damadı İsmail Bey'in evindeki davet oldukça konuşulmuştu. İşte o davette sarayın yeşil gözlü prensesinin Mustafa Kemal Paşa'ya olan sevdası, aşkı da davetlerde anlatılıyordu. Prenses'in Pera Palas Oteli Müdürü Mösyö Martin'in eşine o sevdadan nasıl yangınlar içinde olduğunu anlattığı Pera Palas, Tokatlıyan, Cenyo'daki yüksek davetlerin sohbetlerinden olmuştu.

Dr. Fahri, yanında Miralay Galatalı Şevket ile o gece Tokatlıyan'daki davette Mustafa Kemal Paşa'nın emri üzerine yine haber almak vazifesinde bir masada oturmuş etrafa kulak vermişti. Yan masada İtalyan Komutan Holletto, Müşir Kazım Paşa'nın damadı İsmail Bey ve iki prens şampanya kadehleri arasında derin bir sohbete daldılar. Bir Fransız General de katıldı onlara. Dr.Fahri Fransız General'in bir ara, "Şu Çanakkale'deki Komutan Mustafa Kemal Paşa prensesin aşkını reddetmiş" derken hayretlerini saklayamadı. Dr. Fahri, Miralay Galatalı Şevket'e göz kırparak, "Saray sevda peşinde, memleket işgalde" derken yandaki masa kahkahalar ve şampanya kadehlerinin birbirine vuruluşundan çıkan seslerin arasında kaldı.

Şampanya kadehlerinden akan su gibi şampanya Fransız General'in başını döndürmüştü. İtalyan komutan Rolletto'ya "Yakında İzmir işgal altına alınacak. Paris'teki toplantıda süren müzakere bitti. Oraya çıkacak askerler de artık belli" dedi.

Dr. Fahri, Miralay Galatalı Şevket'e "Tıbbiye'de iyi ki Fransızcayı öğrenmişiz. Haydi alacağımız haberi yine aldık, gidelim" derken Miralay Şevket iç cebindeki rovelvere dokundu. Dr. Fahri:

"İçinden çekip hepsini vurmak geçer anladım, lakin nasıl olsa hesaplaşma zamanı yakındır."

Ertesi gün, Dr. Fahri ve Galatalı Şevket, Mustafa Kemal Paşa'ya o gece duyduklarını anlatıyorlardı. İzmir işgali için ikinci haber de alınmıştı.

Ödemiş – Cakırcalı

Balıkçı Salih Reis'in Haliç'teki evinin bahçesinde gece vakti. Deli Zeybek, Yüzbaşı Dayı Maksut'a efelerin hikayelerini anlatmakta ve bir ara Çakırcalı Mehmet Efe'ye geldi söz, Deli Zeybek:

"Çakırcalı Mehmet Efemizin yanında idi dedem. Köylü köprü istedi mi koşardı Çakırcalı'ya, Çakırcalı ağalara emrederdi. Köprü şıppadanak yapılırdı. Fakir köylü mü başgöz olacak efemiz yapardı düğünü. Reji idaresinin yasağı var. Köylü tütün ekemez. Ekeni Reji kolcusu vurur. Amma velakin Çakırcalı Efemiz dar ederdi dünyayı o kolculara. Sonra bir kancıklıkla vururdu saray onu. Hala yanarız Efemize..."

Balıkçı Salih Reis, İttihatçı Divitçi İhsan, Teşkilat-ı Mahsusacı, Ahmet Hilmi, derin bir kedere düştüler yine... Kehribar Ali Dayı Maksut'a baktı. Konuş izni aldı ve birden:

"Gam etme Deli Zeybek velakin artık sıra bizdedir ve de Yüzbaşım Dayı Maksut Bey demektedir ki hesaplaşma zamanı vardır Yedi Düvel'le. O Reji de Yedi Düvel'in emriydi. Biz ta burada duyardık kolcu zulmünü. Deli Zeybek... Belkim zaman çabuk gelir inşallah... Bir yangın yakarız ki şan olunur, Yedi Düvel de görür. Bir yaksa Mustafa Kemal Paşamız ateşi de yaksak dünyayı..."

Onca ateş çemberinden geçmiş Miralay Galatalı Şevket'in gözleri dolu dolu oldu. Gemici feneri ışığındaki masanın başında Dayı Maksut:

"Sanırım öyle bir ateş yakacaktır ki Mustafa Kemal Paşa'mız yaşanacak yeniden ve sanırım ki Çanakkale gibi zamanlar..."

Sabahın ilk ışıkları esir şehir İstanbul üzerine vurdu. Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi:

"Şimdi esir başka şehirler de var. Anadolu tümden yanmakta... Ateş yakıldı mı yetişiriz imdada, ölene kadar... Vuruşmadan ölmek hiç de yakışmaz ki bize..." Rumelili Deli Ömer atıldı:

"Urumelindeki gibi değil mi Hilmi Bey?" Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi:

"Ondan da öte... Yarım kalmıştı, şimdi tam ederiz..."

Yüzbaşı Dayı Maksut, Miralay Galatalı Şevket yeni vazifelerini almak için Dr. Fahri ile birlikte, Mustafa Kemal Paşa'nın Havva Sokak'taki gizli karargâhında emir beklemekteler. Miralay Galatalı Şevket bir ara Yakup Cemil'den söz etti ve Mustafa Kemal Paşa bir an daldı. Sessizlik salona çöktü... Mustafa Kemal Paşa hepsinin gözlerinin içine bakarken "Yakup Cemil bir başka kahramandı. Mehmleket aşkı kalbinin içlerinden öyle bir gelirdi ki engin denizlerden esen fırtınalar gibi..." Biraz sonra Mustafa Kemal Paşa'nın yeni emirlerini alıp çıktılar... Dayı Maksut, Miralay Galatalı Şevket ve Dr. Fahri...

Osmanbey'e doğru yürümekteler... Miralay Galatalı Şevket, Yüzbaşı Dayı Maksut'a:

"Hatırlar mısın Babıali'ye bastıktan sonra, Enver Paşa Yakup Cemil ile birlikte nasıl da gidip almıştı Bakumandan vekilliğini Sakarya'dan, Sadrazam'dan... Fakat Merkez-i Umumi'de Yakup Cemil ile Enver münakaşa etmişlerdi. Yakup Cemil'in öfkesi malum... Vuracaktı nerede ise Enver'i... Ardından zaman geçti... Ve Yakup Cemil'in kaderini bilirsin... Şimdi olmalıydı... Tek başına yakmaya kalkardı Yedi Düvel karargâhlarını..."

Miralay Galatalı Şevket bir ara başını kaldırdı çatılardan aşağılara kadar sarkan Yedi Düvel bayraklarına baktı ve derin bir öfke ile:

"Bunlar indirilmeden ölürsem açık gider gözlerim.. Öyle ölürsem sakın kapamayın ölümüm sırasındaki gözlerimi vasiyetimdir."

O sıra geçmekteydi caddeden Yedi Düvel bandosu, Çatılardan aşağılara kadar Yedi Düvel bayrakları.. Geceleri Beyoğlu'nda, Pera da sarhoş nağraları: "İstanbul artık bizim!" diye bağıran azınlıklar azgınları... Geceleri şık kulüplerde aslını neslini unutmuşlar Yedi Düvel Yüksek Komiserleri ile ticaret pazarlıklarında... Ve öyle bir gece... Mümayasle Pera'dan inmekte olanların karşılarına dikildi, Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek, bir gözü cephede kalmış Kör Çavuş ve namlularından çıktı öfkeli kurşunlar... Dağıldı mümayişçiler... Ve esir şehir İstanbul'un bir gecesi de böyle geçti.. Ve fedailer zamanları...

Esir Şehrin Fedaileri

Mondros esirlik günlerinin gecesinde geç saatlerde Teğmen Faruk, Nihat Hala'nın Üsküdar Ayazma'daki konağının bahçe kapısının zilini "usule mahsus" şekilde çınlatırken yorgunluktan bitaptı. Nihat Hala'nın bahçıvanı Manastırlı Ali, Teğmen Faruk'u görünce sevindi. Nihat Hala ve Faruk'un sevdalısı Selvinaz bir hasreti giderdiler. Nihat Hala elini öpen Teğmen Faruk'a "Şükür olsun evladım, sağ salim gelmişsin" derken, Selvinaz'ın sevdalı gözleri gülüyordu. Teğmen Faruk:

"Hala şu üniformayı bir elden geçirmek icap eder, Mustafa Kemal Paşa'ya aceleden ulaşacağım."

Birkaç saatlik uyku. Akşam üzeri elbise temizlenmiş, çizmeler boyanmıştı. Manastırlı Ali, Mustafa Kemal Paşa'nın adını ne zaman duysa heyecanlanırdı.

Teğmen Faruk Manastırlı Ali'nin çilesini bilirdi. Ali'nin anası da, babası da Rumeli'de katliama uğrayanlardandı. Manastırlı Ali, bir deli öfke içinde söz ederdi o zamanlardan:

"Faruk Bey, bize de düşerse vazife ve muhakkak da düşmeli yüreğimizi yakan, yüreğimizdeki öcümüzü almak için ve muhakkak düşeriz yollara ve muhakkak ya kurtulur memleket Yedi Düvel işgalinden ya da ölürüz işte... Velakin ölümün bir şanlısı vardır. Yani şanlı ölmek. Bir de zelili vardır ki düşmana teslim olmayı kabulle ölmek..."

Manastırlı Ali yaşlıydı Teğmen Faruk'tan. Ali'nin sözleri doldurmuştu gözlerini Faruk'un...

Teğmen Faruk önce Dr. Fahri Bey'e ulaştı. Gece Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinin kapısını çaldılar. Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi, Mustafa Kemal Paşa'ya tekmil vermekteydi teşkilat adına Mustafa Kemal Paşa Teğmen Faruk'a:

"Nedir Manisa, İzmir havalisinin vaziyeti? Bizzat gördünüz dolaştınız..."

Teğmen Faruk, sanki cephede komutana cephe vaziyetini anlatır gibi:

"Hürriyet ve İtilaf Fırkası mensupları, İtilaf Devletleri işgalinin karşısına durmamak icap ettiğini halka kabul ettirmeye çalışmakta-

lar. İttihat ve Terakki'nin teşkilatları ayaktalar ve onlara karşı çıkarak halka direnmek icap ettiğini söylemekteler. Zaman zaman aralarında silahlı hareketler de olmakta. Damat Ferit'in vali ve kaymakamları ise Düvel-i Muazzama'ya karşı durmanın ağır bir suç olacağını söylemekteler."

Mustafa Kemal Paşa, Teğmen Faruk'u bir saate yakın dinledi. Teşkilat-ı Mahsusacı Ahmet Hilmi'ye emir verdi:

"Manisa ve İzmir havalisindeki arkadaşlarınızla temasa geçiniz. Ayrı hareket yerine, birleşerek hareket içinde olmalarının icap ettiğini bildiriniz. Bunu nasıl yapacağınızı bilirsiniz. Tecrübeleriniz vardır" ve sonra Teğmen Faruk'a: "Birkaç gün istirahat ediniz. Sonra yine İzmir ve havalisindeki vazifenize dönersiniz."

Kroker Oteli Önü

İstanbul'un ünlü otellerinden Kroker, Yedi Düvel komutanlığının karargahı olmuştu. Balıkçı Salih Reis oraya bir baskın vermeye karar vermişti. Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek ve Kör Çavuş ile dolaşmakta geceleri otel civarında, lakin bir fırsat çıkmamaktaydı. İşi punduna getirmek icap etmekteydi. Bütün gece fırsat kollamışlardı. Sabahın ilk ışıklarında gördü ki bir Türk, Damat Ferit zabtiyelerince bir faytondan indirildi. Kan içindeydi yüzü. Kroker'e sorguya getirilmekte. Salih Reis bir anda verdi işaretini. Deli Ömer vurdu bir zabtiyeyi, ötekiler öylece kalakaldılar. Salih Reis adamı kurtarmıştı.

Ve esir şehrin bir sabahı daha böye başladı.

Endaht Silahları

Maltepe Endaht Askeri Mektebi'ndeki silahlar Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü'ye Mustafa Kemal Paşa'nın daha ilk İstanbul'daki günlerinde verdiği emirle Şile civarındaki Türklere dağıtılmıştı. Orada Pontusçularla yer yer çatışmalar olmaktaydı. Şile Türkleri de gizli teşkilata katılmışlar, asıl büyük vuruşma zamanını beklemekteler...

Esir şehrin, İstanbul'un semtlerinde artık gizli teşkilat merkezin emri ile hareket halinde...

Yıldızlar Ve Çocuk

Teğmen Faruk, o gece Dr. Münir Bey'in Erenköy'deki evine toplantıya gidecekti. Hava kararmıştı. İlk bahar gecesinin yıldızları. O çocuk yine çimenler üzerinde yatmıştı Nihat Hala'nın konağının bahçesinde. Selvinaz elini bile tutmasa da Teğmen Faruk sevdasını uzaktan da olsa, iki üç adım mesafeden de olsa yaşamakta ve bahtiyar... Gözlerinde masum sevdasının ışıkları... Velakin Teğmen Faruk'un "Bu hal ve vaziyette sevdaya zamanımız yok" sözleri de aklında. Faruk'un yüreğinde iki sevda, amma velakin başta geleni memleket ve yanında Selvinaz'ın sevdası. Faruk, Nihat Hala'ya çimenlerin üzerine sırtüstü uzanmış çocuğu işaret etti. Nihat Hala:

"Hâlâ şehit babasını aramakta, yıldızlara bakarak... Öyle denilmişti ona: Baban şehittir, velakin yıldızlardadır. Oradan bakmaktadır." Teğmen Faruk:

"Bak Nihat Hala, eğer bu memleketten düşman gitmeden ölürsem kabrimin yeri bile olmasın belli. Esirlikte yakışmaz kabir yeri bile..." Nihat Hala, Faruk'un saçlarını okşadı:

"Evladım, göreceksin bitecek. Siz varsınız ya ve bilirim ki Mustafa Kemal Paşa var ya. Eşim tanırdı onu cephelerden. Durmaz..."

Teğmen Faruk birkaç gün sonra yine Anadolu'daki vazifesine dönecekti. Selvinaz'ın yine başlayacaktı hasret günleri...

Pera Palas Ve "Düğüne Gider Gibi"

Mondros'un esir şehri İstanbul'un Pera Palas salonunda Mustafa Kemal Paşa, İtilaf D evletleri generallerine iyi bir ders verdikten sonra Yaveri Cevat Abbas'a: "Herhalde ne demek istediğimizi anlamışlardır..."

Kaşları çatılmıştır Mustafa Kemal Paşa'nın. Pera Palas'tan ayrılmasının ardından İtilaf Devletleri'nin generalleri kendi aralarında konuşmaya başladılar. Generallerden birisi biraz da hayretler içinde: "Çanakkale'de karşılaştığımız bu general acaba neye güveniyor. Türk orduları teslim oldular. Silahlarını teslim ediyorlar. Kendisinin emrindeki Yıldırım Orduları Grubu da dağıtıldı. Anadolu toprakların-

daki hakimiyetimiz artık sonsuza kadar sürecek. Bu geri çevrilemez; ama hayret bu Türk General kapının önünde bize gösterdiği birkaç Türkle mi bir şeyler yapabileceğini sanmakta?" Öteki generaller de ona katıldılar.

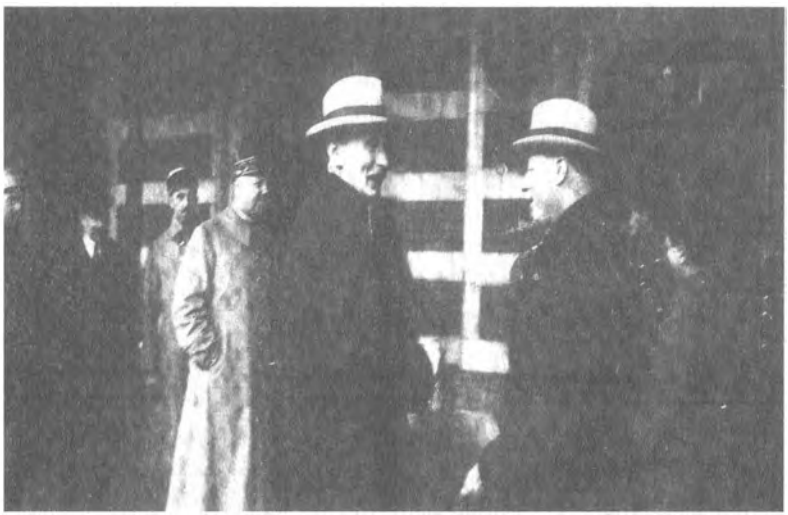
Generallerin yanındaki masada Dr. Selim Bey oturmakta, kahvesini ve konyağını yudumlarken onları dinlemekteydi, biraz tebessümle.

Dr. Selim Tıbbiye'de nam yapmıştı. Varlıklı bir aileden gelmekteydi. Tıbbiye'de Fransızca'yı, konaktaki dadısından İngilizce'yi öğrenmişti. Şık giyinir, İstanbul gecelerinin keyfini de çıkarırdı; ama biraz da bıçkınlık vardır. Çapkınlığı da saraydaki prensesler arasında bile anlatılıyordu.

Pera Palas Oteli Müdürü Mösyö Martin, Dr. Selim'i iyi tanıdığı için dikkat kesildi. Dr. Selim birden kalktı ve yan masadaki generallere:

"Yanınızdaki masada olduğum için konuşmalarınızı duydum. Görüyorum ki Çanakkale'deki komutanımız Sarı Paşa, Mustafa Kemal Paşa sizi hayrete düşürmüş. Bir şey yapacaksa nasıl yapacak diyorsunuz? Kendisini Çanakkale'den ve öteki cephelerden tanıdığınız anlaşılıyor. Fakat Mustafa Kemal Paşa kalktığında salonun kapısının yanındaki masada oturan iki Türk zabiti dikkatinizi çekmiştir..."

Haydarpaşa garında İşgal Devletlerinden Fransa'nın bir Subayı

Generaller selis bir Fransızca konuşan Dr. Selim'i dinliyorlardı. Dr. Selim, konuşmasını sürdürürken o şık kıyafetin içinde bir başka adam oluvermişti ve sürdürdü konuşmasını:

"Evet kapının yanındaki iki Türk zabitini gördünüz. Selama duruşlarını da; ama acaba çizmeleri dikkatinize geldi mi? Çizmeleri pırıl pırıldı. Ben vatanımın zabitlerini iyi tanırım. Sizler çizmele-

rinizi balolara giderken daha çok parlatırsınız. Bizim zabitlermiz ise düşüncelerine mutlaka harp etmeyi yerleştirmişlerse, muhakkak çizmelerini parlatırlar; çünkü bizim zabitlerimizin harbe gidişleri düğüne gidiş gibidir de ondan..."

Onlar daha cevap veremeden bıçkın Dr. Selim, Mösyö Martin'e seslendi:

"Mösyö Martin, konyak getiriniz."

Mösyö Martin bir şişe konyak getirdi. Dr. Selim kadehini doldururken, Mösyö Martin'e:

"Generallere de ikram edelim..."

Generaller şaşkınlıkla kadehlerini uzattılar. Dr. Selim:

"Baylar, kadehimi birgün size bon vuayaj yani güle güle diyeceğimiz günler için kaldırıyorum!"

İtilaf Devletleri generalleri şaşkına döndüler. Dr. Selim onlara iyi geceler, bon nüvi diyerek yanlarından ayrılırken Mösyö Martin bu müthiş manzarayı seyrediyordu. Ne cesaretti... Yedi Düvel generallerine böyle kafa tutar gibi davranmak; ama Dr. Selim'in bıçkın yanlarını da bilirdi.

Mustafa Kemal Paşa, Pera Palas'tan ayrıldıktan sonra Balıkçı Salih Reis ve yanındaki fedailer onu Şişli'deki evine kadar uzaktan takip ettiler. Elleri yine tetikteydi, bir suikaste karşı. Sonra hep beraber Salih Reis'in Haliç'teki bahçesine gittiler. Kehribar Ali mahpushanede öğrenmişti söz çalmayı. Deli Zeybek, Kehribar Ali'ye: "Vur bakalım tellere Zeybek oyunu" ve sonra kollarını açtı. Kartal kanadı gibi... "Mustafa Kemal Paşa'mız için işte Zeybek oyunu" derken dizini savaşta gibi vurdu yerlere. Öteki Zeybek katıldı ona. Fedailerin gecesi yaşanmaktaydı.

Damat Ferit'in ve sarayın yakın adamı Zeybelabidin Hocaefendi Pera Palas'ta olanları duymuştu. Ertesi günü akşam üzeri pürtelaş Pera Palas salonuna ulaştı. Dr. Fahri yeni haberler almak için oradaydı. Zeynelabidin Hocaefendi, İtilaf Devletleri generallerinin yanına vardı. Mösyö Martin onun dediklerini Fransızca'ya çeviriyordu. Zeynel Abidin Hoca Efendi hırsla konuşmaya başladı:

"Ben demiyor muyum ki bu Mustafa Kemal Paşa'yı da tevkif etmek icap eder, diye. Konsoloslarınıza da kaç defa dedim. Hatta

bu Mustafa Kemal Paşa birgün Cumhuriyeti de ilan eder, dedim. Dinletemiyorum..."

Dr. Fahri içinden "şu herifi çekip vurmak var ya; ama neyse" diye geçirdi. O akşam haber Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştırılmalıydı. Öyle yaptılar. Mustafa Kemal Paşa tevkifat sözü üzerine "Acaba güçleri yeter mi? Yetmez." diye kestirip attı. "Cumhuriyeti bile ilan eder" sözleri de söylenince bir an durdu, Dr. Fahri ve yanındakiler gözlerindeki birden çakan parıltıyı gördüler, lakin Mustafa Kemal Paşa bir şey demedi. Gümüş sigara tablasından bir sigara yaktı.

Mustafa Kemal Paşa'nın gizli teşkilat mensuplarının hepsi ertesi gece merkezde toplanmışlardı. Pera Palas salonundaki tevkifat sözü açılınca Teşkilat-ı Mahsusacı Balıkçı Salih Reis:

"Yakarız ki bütün konsolosluklarını, yakarız ki İstanbul'u Türk mahalleleri haricinde... Dünya böyle yangın görmemiş olur."

Bir öfke gelmişti merkeze. Öyle bir öfke ki Salih Reis öteki fedailere "Öyle değil mi?" diye sordu. Fedailer kalktılar ayağa. Kehribar Ali:

"Yol ver basalım, o konsolosluklar mı nedir işte onları... Cümlesini beraber..."

"Yok" dedi Salih Reis, "zaman gelince" diye sürdürdü sözlerini.

Ve Esir Şehir İstanbul'un bir fedailer gecesi de böyle geçti. Sonra derin ve yorgun uykulara daldılar, sabaha karşı. Silahları yastıklarının altındaydı. "Ah bir zaman gelse" diye düşündüler.

Fedailer

Onlar cephelerde vuruşurlarken kaç bayram geçtiğini sayamadılar...

"Elveda Rumeli" dediğimiz zamanlarda Rumeli'de vuruştuk. Sonra, Birinci Dünya Savaşı sırasında yine Balkanlar'daki cephelerde vuruştular. O zaman bizim olan Trablusgarp Cephesi, Galiçya, Kafkas Cephesi, çöllerdeki cepheler... O çöllerde Arap şeyhleri emperyalist ordularla birlikte olup ordularımızı arkadan vurdular. O çöllerde kaç yıl vuruşuldu? Ondan önceki zamanda Çanakkale, şehitler, gaziler... Filistin Cephesi, Mısır'da Kanal Cephesi, Sarıka-

mış Cephesi... Şehitler, gaziler... Ve o cephelerde vuruşanlar ne çocuklarının büyüdüklerini görebildiler,, ne de o vuruşma yıllarında kaç bayramın geçtiğini sayabildiler.

Destan yaratır gibi vuruşturlar. Sonra Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali zamanı... O cephelerden dönebilenler bu defa Anadolu Trakya topraklarında Mustafa Kemal Paşa'nın yanında emperyalizme karşı savaştılar, vuruştular. Emperyalizm, nihayet tarihi yenilgisini almıştı. Söyler misiniz, hangi milletin tarihi böylesine destansıdır? Ama ne yaparsınız ki "destan yazmak, destanlar yazar vuruşmak bizim milletimizin vazgeçemediğidir". Vatana dokunuldu mu destan yazmak bizim milletin işi...

Destan mı dediniz? İşte bir sayfa... Mustafa Kemal Paşa Kocatepe'den "Büyük Taarruz" emrini vermişti. İzmir'e doğru akmaya başlanan günler, Kumralı-Akçasar hattında çarpışmalar oluyor. Bir birliğin başında Teğmen Bayramiçli Lütfü Osman var. Düşmanın ateş hattını geçmek lazım. Emir öyle. Lütfü Osman'ın yanında Mehmetçikler şehit oluyor. Emperyalizmin namussuz kurşunu Bayraktar'ı alnından vurmuş. Tut tutabilirsen genç teğmen Bayramiçli Lütfü Osman'ı. Kapmış bayrağı, koşuyor. Ateş hattı mutlak ve mutlaka geçilecek, öyle verilmiş emir. Bayramiçli'nin ardında, yanında Mehmetçik ve bir de bakılır ki Bayramiçli şehit. Mehmetçik durdurulabilemez. Öyle bir saldırı ki ateş hattı yarılmış... O birlik Suvari Kolordusu Komutanı Altay Paşa'nın emrinde Altay Paşa'ya o şehit haberi gelmiş. Gözleri dolu ve kendisi atın üzerinde...

Mustafa Kemal Paşa 26 Ağustos'da Kocatepe'den Büyük Taarruz emrini vermişti. 27 Ağustos günü, Mehmetçikler şehit vermekte. 2. Alay'dan Yüzbaşı Ayaşlı Arif, 3. Alay'dan Teğmen İstanbullu Selahaddin, 5. Alay'dan Kırklarelili Asteğmen Mehmet Azmi şehit düştüler vatan topraklarına ve Balmahmut'a çekilmek isteyen düşman kuvvetleri darmadağın edildi. Şehit düşenlerin başları hep İzmir'e doğru. Sanki oraya varamamanın kederi...

Mustafa Kemal Kocatepe'den emir vermiş. Şair Nazım o emir anını şöyle anlatır Kuvvayı Milliye Destanı'nda:

"...Ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki/ sayak kalpaklı adam/ nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden/ güzel, rahat günlere inanıyordu/ ve gülen bıyıklarıyla duruyordu ki mavzerinin yanında/

birdenbire beş adım sağında O'nu gördü. Paşalar arkasındaydılar./ O, saatı sordu/ Paşalar "üç" dediler/ Sarışın bir kurda benziyordu./ Ve mavi gözleri çakmak çakmaktı./ Yürüdü uçurumun başına kadar/ eğildi, durdu/ bıraksalar/ ince, uzun bacakları üstünde yaylanarak/ ve karanlıkta bir yıldız gibi kayarak/ Kocatepe'den Afyon Ovasına atlayacaktı..."

Anadolu'yu parçalamak isteyen "namussuz emperyalizm"e karşı Büyük Taarruz'un emri verilmişti ya... Tut tutabilirsen gayrı Türk Ordusu'nu, milletin ordusunu. Öyle bir hışım, öyle bir inanç, öyle bir destan içinde vuruşuyor, koşuyordu ki... Suvariler 9 Eylül günü İzmir'e varmışlardı; ama o da nedir? Bakılmıştır ki piyadeler sanki atlı gibidirler. Sonraki zamanda savaş stratejistleri piyadelerin onca yolu öyle kısa zamanda nasıl aldıklarının araştırmasını yapmışlardı. Hey gidi hey, bizim milletimiz. Yerinden bir kalktı ki kalktı mı oturmaz ki ve bizim ordumuz...

Düşman, emperyalizmin ordusu kaçıyordu. Kaçarken yakıyordu. Cinayetler işliyordu. İşte Ulucak köyünü yaktılar. Onları kovalarken yeni şehitler verildi. Mehmetçikle binbaşı Galip başbaşa şehit düştüler o gün ve suvariler o gün Eğret'e girdiler. Fahrettin Paşa Eğret şehitleri için bir anıt yaptırdı. O zamanlar rütbesi henüz paşa değilmiş. İşte o günlerde Garp Cephesi Komutanlığı rütbesinin paşalığa yükseltildiğini bildirmiş. Tarih 3 Eylül 1922. Cephede terfi.

Emperyalizmin ordularını dağıtan Mustafa Kemal Paşa, savaşın en şiddetli zamanında karargahını en ön cepheye aldırdı. O'na en ön cephede bir şey olur diye tereddüt eden yanındakiler, "Gitmeyiniz" dediler. O "Siz burada kalın" dedi ve cephenin en önlerine gitti. İzmir kapılarına ulaşıldığında Akşehirli Bekiroğlu Mehmet, Antalyalı Ömer oğlu Hakkı, Nevşehirli Ahmet oğlu Seyit şehit düştüler. Şehitlerin başları ötekiler gibi İzmir'e dogru. Hey, büyük millet! Destan bu güzel millete ne güzel yaraşır, çünkü yazan da oldur ve de Mustafa Kemal Paşa, Gazi Paşa emrinde...

Yüzbaşı Şerafettin, Suvari Kolordusu'ndadır. Öncü birlik başında İzmir'e girdi. Yanındakilerle Hükümet Konağı balkonuna çıktı. Türk Bayrağı'nı göndere çekti. Yüzündeki kan izi bayrağa bulaştı. Türk İzmir'in hür semalarında artık Türk Bayrağı yine vardı.

Ordu artık İzmir'e girmiştir. Sokaklarda askerlere çiçekler atıl-

makta. Altay Paşa atının üzerindeydi. Halk toplanmıştı. Altay Paşa kalabalık içinde uzun boylu bir kadın gördü. Atını ona doğru sürdü. O kadın Esir İzmir'de kalmış olan annesi idi. Atından indi. Annesi'nin elini öpecekti. Annesi, "Olmaz" dedi. "Ben senin elini öpeceğim. Siz vatanı kurtardınız."

Tabii ki öptürmedi. O artık hür İzmir'deki annesinin elini öptü. Altay Paşa atından inip annesinin elini öptü; ama annesinin evine ancak ikinci gece gidebildi, çünkü önce vatan vardı. Annesi o gece oğluna sadece bir dilim ekmek, biraz tuz ve karabiber ikram edebildi ve dedi ki:

"İşte ancak bunlar kaldı."

İzmir'e girişin ikinci gecesiydi. Mustafa Kemal Paşa karargahında. Etrafındakiler yaratılan destanın heyecanı ile suskun. Birden, Mustafa Kemal Paşa ayağa kalktı: "Bu ne sükut. Haydi Kordon'a iniyoruz İzmir'e girdiğimiz gündür" dedi. Hep beraber Kordon'a indiler. Bir lokantaya oturdular. Lokantacı perdeleri çekti. Mustafa Kemal Paşa:

"Aç o perdeleri, milletten saklayacak bir şeyimiz yok."

Perdeler açıldı. Hep beraber marşlar söylemeye başladılar. Lokantanın önündeki İzmir'liler onlara katıldılar. Ege'nin de mavi suları ve semaları artık hürdü.

15 Mayıs 1919 Günü Bekirağa Bölüğü

Bir Haberden Sonraki Zaman... Tehlikeye Saldırmak...

30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması'dan sonra işbirlikçi Sadrazam, Padişah damadı Damat Ferit, ne kadar vatansever varsa yazarından siyasetçisine, işgalci emperyalist devletlerin isteği ile kurdurduğu Nemrut Paşa Harp Divanı'nda hepsini tevkif ettirirek Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne kapattırılmıştı. Çoğu da İttihat ve Terakki mensupları idiler.

Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya geçmeden önce Bekirağa Bölüğü'ne giderek oradaki arkadaşlarını ziyaret etmiş saatlerce onlarla konuşmuştu. Son gittiğinde de aralarında Yunus Nadi Bey'in de bulunduğu arkadaşlarına "Size haberler göndereceğim" demişti.

Zaten Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya geçmek için fırsat aradığı da, o feleğin çemberinden geçmişlerce fısıltılar ile konuşulmaktaydı.

Günlerden 16 Mayıs 1919 günü idi. Yüzbaşı Salih Bey, Bekirağa Bölüğü Hapishanesi'ne geldi ve içerdekilerle konuştu. İçerdekilerin arasında Tevfik Rüştü Bey de vardı. Bekirağa Bölüğü'ndeki Yüzbaşı Şadi Bey içeriye Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun yoluna çıktığı haberini ulaştırdı. Tevfik Rüştü heyecanlanmıştı. Birden döndü, arkadaşlarına şöyle dedi:

"Mustafa Kemal Paşa, Samsun yoluna düşmüştür ya, bakın neler olacak... Bilirim Sarı Paşa'yı, sanmasınlar ki boş duracak. Yazın, Tevfik Rüştü dediydi, dersiniz."

İttihatçıların "Küçük Efendi" dedikleri Kara Kemal Bey pos bıyıklarını parmakları ile tarayarak söze katıldı. "Tevfik'in dediği doğrudur. Mustafa Kemal ağır başlıdır, göründüğünden de daha mühimdir. Talat Bey ile çok konuşmuştuk. Harbin sonuna doğru 'Enver'in yerine O'nu koyabilir miyiz?' diye düşündük, lakin kendisi bunu kabul etmedi. O ağırbaşlı halinin yanında benim gördüğüm bir vaziyeti vardır ki teklikeye saldırmayı sever. Saldırmadan önce de düşünür. Lakin karar verdimi de dünya gelse durduramaz, caydıramaz."

Etraftakiler, İttihat ve Terakki'nin bu ikinci adamını, Enver'in önünde izin almadan oturamadığı adamını dikkatle dinliyorlardı. Kara Kemal Bey konuşmasını sürdürdü: "Bana soracak olursanız... Yangından devleti, bizi çekip çıkaracak olan O'dur. Bakalım Mevlâ ne eyler? Dediklerimi aklınızda tutun."

Tevfik Rüştü, Kara Kemal Bey'in sözlerini doğruladı. Ah! Zaman neler gösterecekti...

Adının başında Sipahi de olan Yüzbaşı Dayı Maksut kendi emrindekilerle Mustafa Kemal Paşa'nın etrafında ama uzaktan bir demir çember oluşturmuştu; çünkü işgalcilerin istihbarat servisleri Mustafa Kemal Paşa'yı izliyorlardı. Rezil emperyalist işbirlikçiler de onlarla beraberdiler. Yüzbaşı Dayı Maksut ve arkadaşları Mustafa Kemal Paşa'ya karşı bir suikast girişimi olur diye o demir çemberi örmüştü; ama Mustafa Kemal Paşa bunu bilmiyordu. Öyle şeyleri sevmezdi.

Mustafa Kemal Paşa'nın vapuru hareket edip gözden kaybolunca, Dayı Maksut'un adamları yeni işlerine koştular. Dayı Mahsut arkadaşlarına koştu ve dedi ki: "Sağ salim uğurlanmıştır, Mustafa Kemal Paşa. Allah yolunu açık, baktığımızı iyi yazsın. Hiç unutmayacağım rıhtımdan ayrılırken İstanbul'a bakışı. Sanki 'hesap soracağım' der gibiydi. Galiba vurup yarıp geçeceğiz. Çok düşünceliydi, kaşları bildiğimiz gibi çatıktı. Hani o cephelerdeki gibi... Elinde sigarasını derin derin içine çekiyordu. İstanbul'a son bakışı hiç aklımdan çıkmaz."

Dayı Maksut'un arkadaşları, savaş subayları bu sözleri nefeslerini tutmuş dinliyorlardı.

Kocatepe Manzarası

"Sarışın bir kurda benziyordu ve mavi gözleri çakmak çakmaktı..."

26 Ağustos 1922, Büyük Taarruz'un başlatıldığı gündür. Yeni Türk Devleti'nin doğuş günü. 30 Ağustos bunu tamamlamıştır. Aslında, Mustafa Kemal Paşa, Adana'da Yıldırım Orduları Grubu Komutanı iken zamanın sadrazamlığına gönderdiği şifrede "Bu mütareke ahkamını kabul etmiyorum. İskenderun'a çıkacak düşman kuvvetlerine ateş açılması emrini verdim" dediği 7- 8 Kasım 1918 günü Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali'ne karar vermişti..

Mustafa Kemal Paşa, Yıldırım Orduları Grubu'nun o şifre nedeniyle dağıtılmasının ardından 13 Kasım 1918 günü İstanbul'a dönmüştü ve Anadolu'ya geçiş olan 16 Mayıs 1919 gününe kadar İstanbul'da büyük teşkilatlanmaya girmişti.

Nihayet 16 Mayıs 1919 günü geldi. Mustafa Kemal Paşa İstanbul Limanı'nda kendisini bekleyen vapura hareket ederken teşkilatlandırdığı Yüzbaşı Dayı Maksut ve beraberindekilerle uğurlanmıştı. Yüzbaşı Dayı Maksut ve yanındakiler Mustafa Kemal Paşa'yı suikast ihtimallerine karşı hep uzaktan takip etmişlerdi.

Yüzbaşı Dayı Maksut ve yanındakiler bir süre İstanbul'da kaldılar. Bir zaman geçince Mustafa Kemal Paşa'dan aldıkları emirle Anadolu yollarına düştüler. Ancak, Balıkçı Salih Reis silah kaçırmak vazifesi ile İstanbul'da kalacak, Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü de Gebze Boğazı'ndan Anadolu'ya kaçışları temin etmek için yine

İstanbul'da olacaktı ve artık Anadolu'da Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali başlamıştı.

Ve 20 Ağustos 1922 günü Mustafa Kemal Paşa Akşehir'de idi. Komutanlar Akşehir'de toplanmak için emir aldılar. O toplantı yapılmadan önce komutanlar Mustafa Kemal Paşa'yı cephede görünce şaşırmışlardı, çünkü geliş gizli tutulmuştu. Mustafa Kemal Paşa komutanlara şu emri verdi: "Taarruz 26 Ağustos'ta Afyon'un Güney bölgesinden bir baskınla başlayacaktır!" Baskının nasıl yapılacağını anlatmıştı.

26 Ağustos sabaha karşı idi. Hava karanlıktı henüz ve Şair Nazım şöyle anlatmıştır Kuvvayı Milliye Destanı'nda o anı:

"...Dağlarda tek tek ateşler yanıyordu/ Ve yıldızlar öyle ışıltılı/ öyle ferahtılar ki/ Şayak kalpaklı adam/ Nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden/ Güzel ve rahat günlere inanıyordu ki/ Ve gülen bıyıkları ile duruyordu ki mavzerinin yanında/ Birden bire beş adım sağında O'nu gördü/ Paşalar o'nun arkasındaydılar/ O saati sordu/ paşalar üç dediler..."

"...Sarışın bir kurda benziyordu/ Ve mavi gözleri çakmak çakmaktı/ Yürüdü uçurumun başına kadar/ Eğildi, durdu/ bıraksalar/ İnce, uzun bacakları üstünde yaylanarak/ Ve karanlıkta akan bir yıldız gibi kayarak Kocatepe'den Afyon ovasına atlayacaktı..."

Sabaha karşı bir topçu ateşi başlatılmıştı ve o topçu ateşinin başlaması emperyalizme "Sen artık Anadolu topraklarında yenilmektesin" demekteydi. Aradan çok zaman geçmeden Mustafa Kemal Paşa cephenin en önlerine kadar gidecekti. Mustafa Kemal Paşa'nın ateş hattına girmesi bazı komutanları endişelendirdi. "Aman paşam!" dediler. Mustafa Kemal Paşa, "Siz burada kılınız" dedi ve ateş hattının taa içlerine kadar gitti. O Mehmetçikle, komutanlarla cephede omuz omuzaydı. Türk Ordusu komutanlarının bir karestecisidir bu.

Büyük Taarruz başlatıldığında Anadolu'nun bütün haberleşme hatları kesildi. Var olmak ya da yok olmak taarruzu sürerken İstanbul'daki işbirlikçiler hâlâ "Anadolu maceracıları" demekteydiler ve hâlâ teslimiyetin pis sularında yüzmekteydiler; ama yüzdükleri sularda boğulup kalacaklardı.

Büyük Taarruz'un başlatılmasından bir gece önce, Suvari Ko-

lordu Kumandanı Altay Paşa baktı ki, suvariler atlarının yelelerini kınalamaktalar. Sordu:

"Ne yapıyorsunuz?"

Cevap, "Düğüne hazırlık komutanım" oldu.

Altay Paşa'nın gözleri doldu. Sayak kalpaklı nöbetçi gibi yıldızlara baktı. Suvari zabitleri çizmelerini parlatıyorlardı. Sordu:

"Ne yapıyorsunuz?"

Cevap yine "Düğüne hazırlanıyoruz" idi.

Mehmetçik mavzerinin son temizliğini yapıyordu, tutukluk yapmasın diye ve ertesi geceyi, "Sarışın Kurt"un Kocatepe'ye çıkacağı geceyi bekleyeceklerdi.

Büyük Taarruz'un başlayacağı gecenin sabahına az kalmıştı. Şair Nazım şöyle anlatır o gecenin sabaha yaklaşan zamanını:

"...Saat beşe on var/ Kırk dakika sonra şafak sökecek/ korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak/..." ve dizeler şöyle sürer: "...Bu müthiş, mukaddes macerada/ Ön safta, en ön sırada ölesi geliyor insanın..." ve dizeler sürer: "...Alaca karanlıkta, bir çınar dibinde,/ Beygirinin yanında duran/ Sarkık siyah bıyıklı süvari/ Kısa çizmeleriyle atladı atına..."

"Savaşın en şiddetli anı idi ki hastalandığı için hastaneye gönderdiğimiz Yıldırım Kemal geldi. İzmirli bir genç teğmendi. Kabına sığmaz bu vatansever genç subay karşımda gençliğinin heyecanı ile selam verdikten sonra: Taarruz haberini alır almaz geldim. Emrinizdeyim, dedi. 'Eski vazifenize başlayınız!' emrini verdim. Bu defa: Kılıcımı sallayarak İzmir'e en önde girmek isterim, dedi. O'nu kırmak istemedim. En önde atını koşturdu. İki saat sonra şahadet haberi geldi ve şehit düştüğü Küçükköy İstasyonu'na Yıldırım Kemal adı verildi."

Ve düşman kılıçtan geçiriliyordu. Demiş ki şair:

"...Kılıçların/ nalların/ ellerin / ve gözlerin/ pırıltısı/ art arda çakan aydınlık bir bütündü/ Ali onbaşı düşündü/ ve şu türküyü duydu: Dört nala gelip Uzak Asya'dan/ Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan/ bu memleket bizim..."

26 Ağustos 1922 günü sabahı Mustafa Kemal Paşa'nın Kocatepe'den başlattığı Büyük Taarruz Anadolu topraklarından emperyalizm ile hesaplaşmanın "tarihsel bir sabahı" olmuştu. Bir gece evvel suvariler atlarının yelelerini kınalamışlardı, düğüne gider gibi... Suvari keşif kollarına İzmir'e de giden demiryolu ve telgraf hatlarının kesilmesi emri verildi. Tabii şehitler de verilmeye başlanmıştı.

Mustafa Kemal Paşa'nın savaş stratejisi "düşmanı çember içine alıp imha etmek"e dayalıydı. Suvari Kolordusu'na emir gitti:

"Dümanı çeviriniz!"

Altay Paşa, Suvari Kolordusu'na şu emri verdi: "Yarın Murat Dağı'nın kuzeyinden Belova Geçidi tutularak ormanlar arasındaki yoldan düşman kuvvetlerinin çekilmesine engel olunacaktır." Emir yerine getirildi.. Tarih 29 Ağustos 1922'dir ve sonra 30 Ağustos'a ulaşılmıştır.

Uzak Asya'dan dört nala gelinmişti. Artık Türk Ordusu suvarileri Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan vatan topraklarına doğru sanki uçmaya başlamışlardı. 9 Eylül 1922 günü sabaha karşı suvarilerimiz, İzmir kapılarında görülmeye başlandılar. İzmir'e varılırken Yarbay Osman Bey ile makinalı tüfek üsteğmeni Emekli Şükrü Ali ve 22 Mehmetcik şehit olmuşlardı.

İzmir'e varılırken Altay Paşa'ya 14. Tümen'den şu haber geldi:

"Cephanemiz bitti. İhtiyat cephane nereden alınacaktır?" Suvari Kolordusu Kumandanı'nın cevabı şöyledir:

"Kılıca kuvvet!"

İzmir'e girilmiştir. Yüzbaşı Şerafettin birkaç erle birlikte İzmir Hükümet Konağı'nın balkonuna çıkmış ve Türk Bayrağı'nı onu bekleyen gönderine takmıştır. Yüzünde bir düşman ateşinin açtığı yara vardır. O yaranın kanı bayrağımıza sürülmüştür. Bir başka balkona Yüzbaşı Zeki Türk Bayrağı'nı asmıştı.

Metropol Hritostomos

Emperyalist ordular içinde yer alan Yunan kuvvetleri 15 Mayıs 1919 günü İzmir'e girdiklerinde bir büyük katliam yapmışlardı. On-

lar katliam yaparlarken İzmir Rum Metropoliti Hristostomos onları takdis ediyordu. Elinde Bizans alametli asası vardı; ama 10 Eylül 1922 günü Mustafa Kemal Paşa'ya ulaşıp tebriklerini bildirmek istemiş, fakat kabul edilmemişti.[12]

Ve Şair Nazım şöyle yazmıştı: "...Sonra/ Sonra 9 Eylül'de girdik İzmir'e/ Ve Kayserili bir nefer/ Yanan şehrin kızıltısı içinden gelip/ Öfkeden sevinçten, ümitten ağlıya ağlıya/ Güneyden Kuzeye/ Doğudan Batıya/ Türk halkıyla beraber/ Seyretti İzmir rıhtımından Akdeniz'i..." ve "Uzak Asya'dan dört nala gelip Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan bu memleket bizim" denilmişti.

Eylül 1922 günü tarihe bu mühür basılmıştı. O mühürü silmek kimin haddinedir? Zamanın emperyalizmi Anadolu topraklarında tarihi yenilgisini almıştı.

İzmir'de 9 Eylül'e girdiğimiz gün limanda emperyalist donanma vardı. Emperyalist ordularla işbirliği yapmış olanlar llimanda buldukları teknelerle o yabancı düşman zırhlılarına sığınmak için kaçıyorlardı. Arkalarında kan ve gözyaşı bırakmışlardı. Hiçbirisine dokunulmadı, bırakıldılar. Onlar da kaçıp gittiler.

Mustafa Kemal Paşa İzmir'de limana bakmakta. Düşman zırhlılarını görmüştür. Yanındakilere döner: "Muzaffer ordularımız İzmir'e girdiler. Bunların bu limanda ne işleri var?" ve biraz sonra o yabancı işgal donanması komutanına bir "emir" gider:

"Muzaffer ordumuz İzmir'e girmiştir. Limanı terk ediniz!"

Yanındaki komutanlar heyecanlıdır. Ne olacağını merak etmek-

12-David Valder adında bir İngiliz yazar, İzmir katliamını görmüştü. Bir yazısında şöyle der: "İzmir meydanı tam bir salhaneye dönmüştü. İki üç saat içinde 30 kadar Türk subayı öldürüldü. Türk halkının ve askerlerinin ölüleri limanı doldurmuştu." Yazı uzundur; ama şöyle bitmektedir: "Bu başlangıcın mutlaka bir sonu da olacaktı" ve olmuştur. Onlar böyle yapmışlardı. Türk Ordusu İzmir'e girdiğinde onlar gibi davranmamıştı. Altay Paşa şöyle der: "Biz Türkler barbar değildik. Vatanımızı ve şerefimizi kurtarmak için savaşmıştık. Kılıç bizim elimizde gerçekten yaman bir savaş aracı olmuştur. Ama onu silahsız insanlara asla kaldırmamışızdır." (Taylan Sorgun)

tedirler. Aradan çok zaman geçmemiştir. Yabancı donanma İzmir Limanı'nı terk etmeye başlamıştır. Hem de selamlayarak.

İşgal Zırhlısını Basmak

Mustafa Kemal Paşa'nın başlattığı Milli Mücadele ve Anadolu İhtilali ile zamanın emperyalizmi yenilmişti. Artık emperyalizmin orduları, "Yüksek Komiserleri", "Anadolu'daki komiserleri" mabadlarına yedikleri Türk Ordusu tekmeleri ile çekip gitmeye başlamışlardı, Mehmetçiğin "postal izlerini" taşıyarak. O Türk Ordusu'nun postalı, başka postallara hiç ama hiç benzemez.

Artık iki İstanbul vardı. Birinci İstanbul, emperyalizmin işgal ettiği "payitaht", Esir İstanbul'dur. İkincisi artık "hür İstanbul". 30 Ekim 1918 Mondros Teslimiyet Anlaşması ardından gelen alçak, rezil, kepaze Sevr. 30 Ekim 1918 sonrasının ilk günlerinde, İstanbul'un caddelerinde, çatılardan yerlere kadar inen emperyalist İtilaf Devletleri'nin bayrakları... Ve onlara derin bir öfke ve aynı zamanda kederle bakan Türkler...

İstanbul Limanı gri renkli düşman savaş gemileri ile dolmuştu. Bacalarından çıkan dumanlar Şair Nazım'ın "mavi kubbeli liman" dediği İstanbul Limanı'nın üzerine kabus gibi çökmüştü. Teşkilat-ı Mahsusa'nın ünlü isimlerinden Malisör Rıza Bey, Galata'da rıhtımda durmuştu. Öfkeli gözlerle zırhlılara bakıyordu. İşgal zamanıydı. Belindeki ünlü "Karadağ tabancasını" yokladı. Rıhtıma çıkan işgal deniz subaylarına bir yaylım ateşi düşündü. Sonra kendi kendine "Bizimkilerle bir konuşmak icap eder" dedi ve Asmalı Mescit'e gitti.

O zaman "onlar" birilerini iyi anlarlardı. Asmanlı Mescit'teki lokantada, Yenibahçeli Şükrü, Dayı Maksut, Yüzbaşı Kemal, Kehribar Ali oturmuşlardı. Yüzbaşı Kemal, Malisör Rıza Bey' in kalın sarı kaşları altındaki gözlerine baktı, Dayı Maksut'a yavaşça "Rıza Bey ateş üstünde, gözlerine bak" dedi. Yüzbaşı Kemal anlamıştı. Malisör Rıza'ya, "Gene bir yerleri yangın yerine döndürmek sevdasına girmişsin bakarım" sözünü bitirmişti ki, Malisör Rıza Bey öfke ile "Bassak mı şu limandaki zırhlılardan birisini?" cevabını yetiştirdi.

Denizdeki zırhlıyı basmak. Kolay iş midir? Daha yanına varmadan mitralyöz ateşi ile biçilirdi insanlar; ama Malisör Rıza idi.

Balkanlar'da pişmiş, nice baskınlar yapmıştı. Onlar vatan adamları idiler. Öylesine delice bile düşünürlerdi. Yüzbaşı Kemal Bey "Basalım basmasına da, lakin gürültüye gidersek asıl öç alma günlerini göremeyiz ki, vuruşamayız ki" diye yatıştırdı. Onlar öyle idiler. "Ya devlet başa ya sonrasını boşver" derlerdi.

Suskun Martılar

İstanbul'un martıları bile hüzünlüydü. Kadıköy rıhtımındaki babayiğit sandalcılar dalgın ve öfkeli. Martılar artık Marmara üzerinden öyle şen seslerle uçmuyorlardı. Sanki anlamışlardı, lakin o rezil düşman donanması çekip gittiği gün birden bire Marmara üzerinde şen martı sesleri çınlamaya başlamıştı. Bu bir ruh halinin de anlatımıdır.

O zamanlar İstanbul'da Cağaloğlu'ndaki matbaalarda çıkan gazeteleri küçük, yalın ayak Türk çocukları matbaalardan alıp sokaklarda "Yazıyoooor, yazıyoooor!" diye koşturarak satarlardı. Bir "Dursun çocuk" vardı, 13-14 yaşlarında... O hep Kuvvacı gazeteleri satarmış. Satışa başladığı yerin merkezi de Galatasaray köşesi olurmuş. İnsan Türk demeye utanır ya, bir herif varmış, Dursun'a "Bu Kuvvacı gazeteleri burada satma" diye birkaç defa dövmüş. "İlla da Ali Kemal'in yazdığı gazeteleri satacaksın" dermiş. Dursun çocuk buna hiç aldırmaz, bildiğini yaparmış. Tabii Dursun çocuğun dövüldüğünü öğrenen Kuvvacılar harife bir güzel ders vermişler; ama herif öyle bir işbirlikçi ki durmamış. Dursun çocuğun hep yolunu kesmiş.

Zaman geçmiş. Rezil emperyalizm yenilmiş. Ordularımız İzmir'e girmişler. Kuvvacı gazeteler o gün bir başka çıkmış. Dursun çocuk o gün, işte o gazeteleri koltuğunun altına almış. Koşmuş, gitmiş Galatasaray'daki köşesine. İçi kaynamaktadır.

Bakmış o kendisini döven herif yine işine gitmek için oradan geçiyormuş. Dursun çocuk, zafer havadislerini veren bir gazeteyi almış eline, gitmiş adamın karşısına, "Al bak, bunu sana Kemal Paşa'mız göndermiştir" demiş. Gazeteyi herifin suratına fırlatmış ve şöyle demiş:

"Al bu tükürük senin düşman yanlısı olduğundan. Şimdi oku bakalım ne yapmış bizim ordularımız? Gördün mü?"

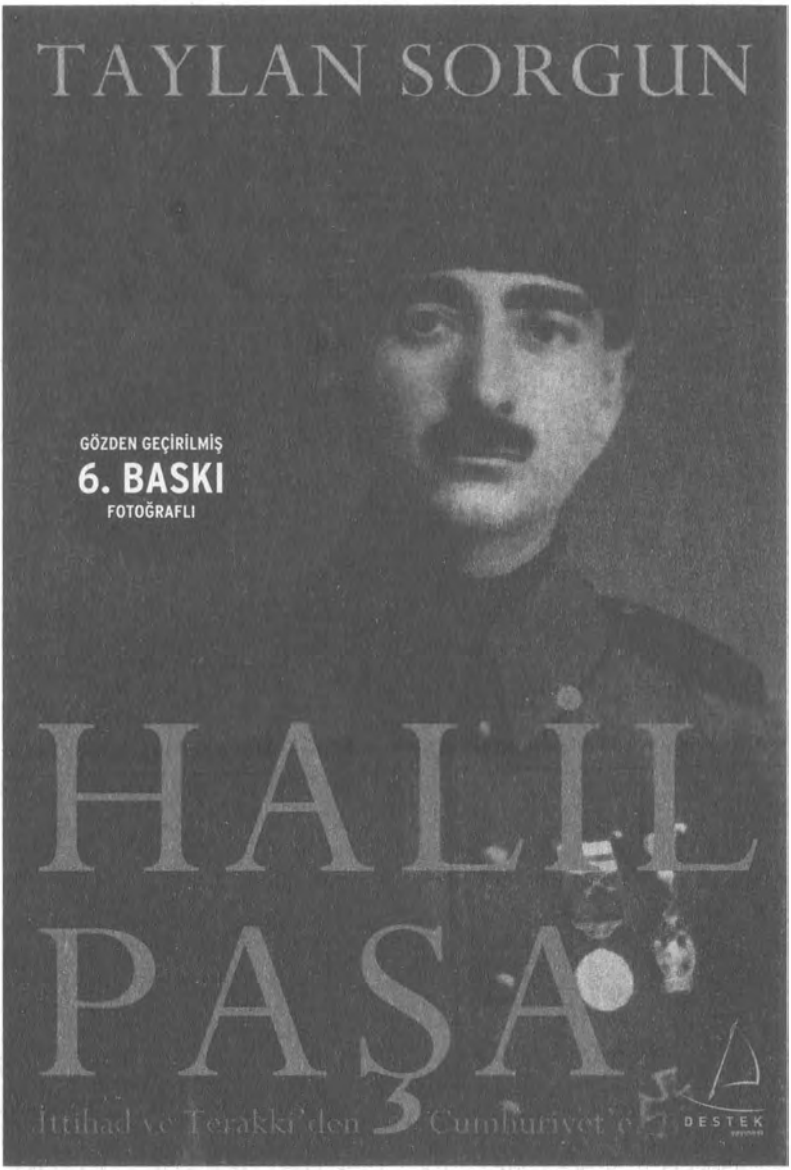
Dursun çocuğun babası şehit düşenlerden. Dayı Maksut biliyormuş onun bütün hikayesini. O zaman İstanbul'da işbirlikçiler de vardı, Dursun çocuklar da... Dursun çocuk daha sonra okutulmuş ve öğretmen olmuştur, Cumhuriyet öğretmeni.

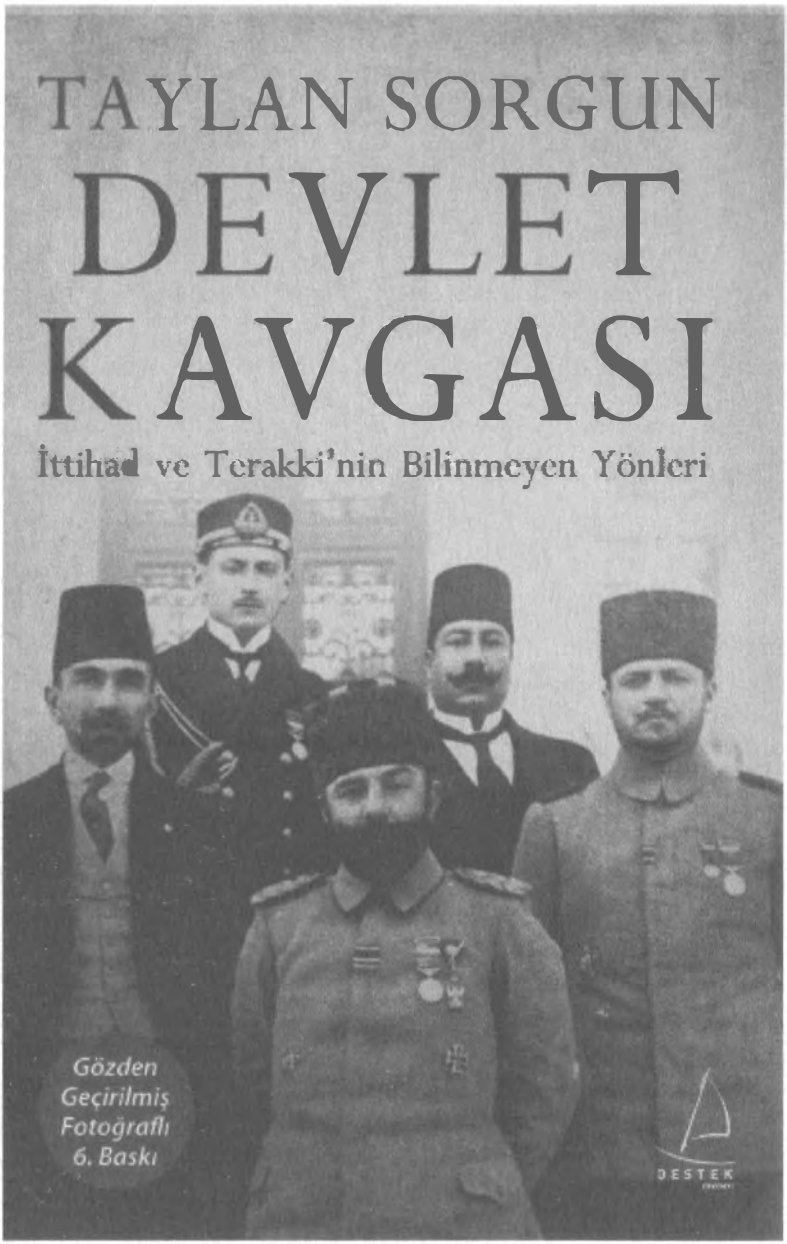
Şair Nazım, Büyük Taarruz günlerini Kuvvayı Milliye destanında bir bölümünde şöyle anlatır:

"...Solda ilerideydi Ali onbaşı/ Kan içindeydi yüzü gözü./ Bir suvari takımı geçti yanından dörtnala/ Kaçanı kovalamıyordu yalnız/ ulaşmak istiyordu bir yerlere/ ve sadece kahretmiyor/ yaratıyordu da/ kılıçların, nalların/ ellerin/ ve gözlerin pırıltısı/ ard arda çakan aydınlık bir bütündü/ Onbaşı şimşek hızıyla düşündü/ ve şu türküyü duydu:

Dört nala gelip Uzak Asya'dan/ Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan bu memleket bizim/ Bilekler kan içinde, dişler kenetli, ayaklar çıplak/ ve ipek bir halıya benziyordu toprak..."

TAYLAN SORGUN
TÜRKLERİN
İŞKENCEDE
BİR YILI
BEKİRAĞA BÖLÜĞÜ
DESTEK

TAYLAN SORGUN
GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ
6. BASKI
FOTOĞRAFLI
HALİL
PAŞA
İttihad ve Terakki'den Cumhuriyet'e
DESTEK

TAYLAN SORGUN
DEVLET
KAVGASI
İttihad ve Terakki'nin Bilinmeyen Yönleri
Gözden
Geçirilmiş
Fotoğraflı
6. Baskı
DESTEK

Bir Yanda Vatanseverler, Öte yanda İşbirlikçiler...

Mondros Teslimiyeti'nin Esir İstanbul'u.

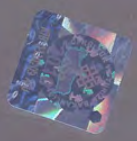
Büyük kulüplerde eğlenceler, Türk mahallelerinde yaslar... Cephelerdeki şehitlerden söz etmeler ve duvardaki şehit olmuşların fotoğrafları... Bir yanda çöküş ve çürümüşlük, öte yanda yeni hayaller... İstanbul'da teşkilatlanma çalışmalarını yapan Mustafa Kemal Paşa o gün akşam üzeri, İttihat ve Terakki'nin zamanın önde gelen isimlerinden Sapancalı Hakkı Bey ile Pera Palas Oteli salonlarında buluşmuşlardı.Konuşmalar sabahın ilk ışıklarına kadar sürdü. Fethi Bey ve Sapancalı Hakkı, Mustafa Kemal Paşa'nın bir büyük tarih yolculuğuna çıkacağını anlamışlardı.Bu sözler o zamanlar sanki bir parola olmuştu. İstanbul teşkilatlanıyordu. Mustafa Kemal Paşa İstanbul Kuvvası'nı kurduruyordu. Başındakilerden birisi Yüzbaşı Dayı Maksut'tu. O sırada Dayı Maksut'un yanında bulunan Binbaşı Salih Bey, Gümüş Kabze Reşit gittikten sonra tek bir şey söyledi:

"Vatan evladı."Yüzbaşı Dayı Maksut, heyeti Mustafa Kemal Paşa'ya götürdü. Gece vaktiydi. Gizlice gittiler; çünkü İtilaf Devletleri'nin istihbaratlarının takipleri vardı. Heyet Mustafa Kemal Paşa ile uzun uzun konuştu ve sonunda "Sizin emrinizdeyiz" demişlerdi. Gecenin geç vakti. Bahçe kapısındaki çan işaret verir gibi üç defa aralıklarla çaldı. Dr. Münir gelenlerin yabancı olmadığını anladı. Kapıyı açtırdı. Gelenler Balıkçı Salih Reis, Rumelili Deli Ömer, Kehribar Ali ve Zeybek'ti. Yeni vazife verileceği için çağrılmışlardı. Yanlarında kolundan kan sızan bir başkası da vardı.

İstanbul'un ünlü otellerinden Kroker, Yedi Düvel komutanlığının karargahı olmuştu. Balıkçı Salih Reis oraya bir baskın vermeye karar vermişti. Kehribar Ali, Rumelili Deli Ömer, Zeybek, Deli Zeybek ve Kör Çavuş ile dolaşmakta geceleri otel civarında, lakin bir fırsat çıkmamaktaydı. İşi punduna getirmek icap etmekteydi. Bütün gece fırsat kollamışlardı. Sabahın ilk ışıklarında gördü ki bir Türk, Damat Ferit zabtiyelerince bir faytondan indirildi. Kan içindeydi yüzü. Kroker'e sorguya getirilmekte. Salih Reis bir anda verdi işaretini. Deli Ömer vurdu bir zabtiyeyi, ötekiler öylece kalakaldılar. Salih Reis adamı kurtarmıştı.

Ve esir şehrin bir sabahı daha böye başladı.

TAYLAN SORGUN'UN KALEMİNDEN DAHA ÖNCE HİÇ BİLİNMEYEN YÖNLERİYLE MUSTAFA KEMAL'İN ANADOLU'YA GEÇMEDEN ÖNCE İSTANBUL'DAKİ GİZLİ TEŞKİLATLANMASI VE O GÜNLERİN HİÇ BİLİNEMEYEN MÜCADELELERİ...

DESTEK yayınevi
24 TL
www.destekyayinlari.com

9 786054 455249